

RİSALE-İ NUR KÜLLİYATI İÇİN

Enfîüs

Lügati

DÂR-ÜL ENVAR VAKFI

KISIM 1

Önsöz

Bu lügatın ilk hali altı kişilik bir çalışma ekibiyle yaklaşık bir yıllık bir çalışma sonucu 2016 yılında tamamlanmış ve halende ilavelerle içerikler zenginleştirilmektedir. Böyle bir çalışmadaki amacımız mevcut kullanılan lügtılara benzer yeni bir lügat oluşturmak değildir. Bunun yerine daha dar, az sayıda kelimeyi içeren ama daha tafsılaklı, enfüsî manaların verildiği, mevcut lügtılarda verilen manaların yeterli olmayanlarının izah edildiği, birbirine benzer anlamda olan ama farkını bilemediğimiz kelimelerin açıkladığı bir lügat yapmak amaç edilmiştir.

Öncelikle bu kelimelerin -Risale-i Nur'un Risale-i Nurla izahı noktasından- tanımını içeren yerler külliyyattan mehzileriyle toplanmıştır. Daha sonra nurdersi.com sitesindeki çalışmalar ve derslerden ve diğer istifadelerden de yararlanılmış mehzalendirilerek lügat çalışması yapılmıştır ve halende yeni eklemelerle lügat çalışması devam etmektedir.

Burada yer alan kelimelerin manaları budur, bunun dışındaki izahlar yanlışdır demek elbette hiçbir şekilde mümkün değildir. Sadece biz bunu böyle anladık diyerek istifadeye sunmak, araştırmalara basamak yapmak amaç edinilmiştir. Yanlış ve hatalı görülen ifadeler elbette olabilir aşağıdaki mail adresine bildirildiğinde mutlaka değerlendirilecektir.

2020, Dar-ül Envar Vakfı

© Bu eserin telif hakkı, Telif Hakları Genel Müdürlüğü'nün 09.05.2016 tarih ve İEE/3013 Kayıt-Tescil numarası ile tescil edilmiş olup tüm hakları Dar-ül Envar Vakfına aittir.

enfuslugati@gmail.com

www.nurdersi.com

v1.3.1

A

A'mal-i Sâliha

1. Maddî ve manevî hukuk-u ibada tecavüz etmemekle, hukukullahı da bihakkın îfa etmekten ibarettir. İmana ait bilgilerden sonra en lâzım ve en mühim a'mal-i sâlihadır.
 2. Amel-i sâlih, emir dairesinde hareket ve hayrat kazanmaktadır.
-

1-Mesnevi-i Nuriye:115, 2-Kastamonu Lahikası:148

Acz

1. Acz dahi, aşk gibi belki daha eslem bir tarâktır ki; ubudiyet tarâkıyla mahbubiyete kadar gider.
2. Ubudiyetin esası olan, acz ve fakr ve kusur ve naksını bilmek ve niyaz ile dergâh-ı uluhîyete karşı secde etmeye bedel...
3. Kudretin ziddi olan acz..
4. İnsaniyetin esasında münderîç olan acz u za'f, fakr u ihtiyaç, naks u kusur "Kapı"larını kapayıp, ubudiyetin yolunu seddetmişler.
5. Mahiyet-i insaniyede münderic olan acz ve za'f ve fakr "maden" ini işlettiriyor.

6. Acz ademi vücuddur. Fakirlik de ademi varlıkdır. O ki acz varlık değil nasıl hissederdir? Yokluk hissedilmezki. Acz ve fakr siyah bir perde veya boş bir kuyudur. Aynanın siyah perdesi lazımkı camlıktan çıkışın ayna olsun. Fakirlikte büyük nimet ki oraya varlık konuyor. Boş kabin olacak ki oraya bir şey koyasın.. Varlığın tutulup görünmesine vesile olunuyorlar. Düşün ki aynanın siyah perdesi yok. Güneş vurur öbür tarafından çıkar. Güneşin vurduğu aynada belli bile olmaz. Güneş Şems-i Ezeli, siyahlığı acz.

Bir insanın acz, fakr, kusur, noksanını deruhe ettiğini nasıl anlarız? Elcevab: 1. Enaniyetini bırakıp, 2. Bizzat nefsi hiç olduğunu ve 3. Mucid-i Hakiki'nin bir âyine-i tecellisi bulunduğu görüldüğü vakit... (S:478) Acz, fakr, kusur, noksanını deruhe etme nisbetinde enaniyetini bırakır, bizzat nefsi hiç olduğunu ve Mucid-i Hakiki'nin bir âyine-i tecellisi bulduğunu görür. O zaman aynada gözüken senin olmadığı halde, senin kabul ediliyor. Acz ile Kudrete, Zaaf ile Rahmete ayna oluyorsun.

7. İnsanın düşmanlarının nihayetsiz ve iktidarının cüz'ü olması. Allah'ın kudrette ayinedarlık eder.

1-Sözler:476, 2-Lem'alar:132, 3-Sözler:526, 4-Sözler:540, 5-Lem'alar:13, 6-(I), 7-(II)

Adalet

1. Adalet iki şiktir. Biri müsbet, diğeri menfidir. Müsbet ise, hak sahibine hakkını vermektedir. İlkinci kısım menfidir ki, haksızları terbiye etmektedir. Yani haksızların hakkını, tazib ve tecziye ile veriyor.

2. Sırat-ı müstakim; şeacat, iffet, hikmetin mezcinden ve hülâsasından hasil olan adl ü adalete işaretettir.

3. Bazıları adaleti eşitlik anlıyor. Mutlak eşitlik fitrata ziddir ve zulümdür. Herşeye hakkı hayatını vermektedir ki ite et, ineğe ot vermektedir o da hayvan denmez. Adaletin sureti varki beşerin efalini tanzim ediyor. Adaletin hakikati varki insanın ruhunda bulunan istidatların inkişafı ve onsekizbin alemin inbisatı adına yapılan muameledir ki ahiret esasına göre sana muamele ediliyor. Adalet-i mahza olan adalet-i mutlaka ise Cenab-ı Haktaki sıfat-ı subutiyedekinin iktizaları.. Bunun mahiyetini bilmiyoruz. Bununda iktizasına göre muamele ediyor.

Kuvve-i şeheviyenin vasatı olan iffetin, kuvve-i gadabiyenin vasatı olan şeacatin, kuvve-i akliyinin vasatı olan hikmetin cemine adalet denir.

1-Sözler:85, 2-İşarat-ül İ'cاز:23, 3-(I)

Adalet-i Mahza

1. Bir masumun hakkı, bütün halk için dahi ibtal edilmez. Bir ferd dahi, umumun selâmeti için feda edilmez. Cenab-ı Hakk'ın nazar-ı merhametinde hak haktır, küçüğünne büyüğüne bakılmaz. Küçük, büyük için ibtal edilmez. Bir cemaatin selâmeti için, bir ferdin rızası bulunmadan hayatı ve hakkı feda edilmez.

2. İnsanın mahiyet ve hakikatini nazara alarak insana yapılan muameleye adalet-i mahza denir.

1-Mektubat:(53-54), 2-(I)

Adem

1. Daire-i ilim içinde bulunan adem ise, adem-i haricidir ve vücut-u ilmiye perde olmuş (gösteren, zemin olan manasında) bir ünvandır.

2. Adem, zâil bir vücuttan daimî vücutlara geçiş için bir ünvandan başka birşey değildir.

3. Vücutun ziddi..

4. Ataletin biraderzadesi..

5. Küfrün mahiyetinin bir unsuru.

6. Musibetlerin, şerlerin, hattâ günahların aslı ve mayesi ademdir. Adem ise şerdir, karanlıktır. Yeknesak istirahat, sükût, sükûnet, tevakkuf gibi haletler ademe, hiçliğe yakınlığı içindir ki, ademdeki karanlığı ihsas edip sıkıntı veriyor.

7. Bu varlık nerde ifade edildi? adem de.. Vücutsuz vücut adem.. varlıksız varlık.. Mekansız mekan.. Eğer bir şeye zıt girmemişse o vacibdir.. O da mahluk olmaz.. Bir şeyi mahluklandıran içerisindezin zittin'in müdahalesiyedir..Adem denilen şey, çekirdekteki

program gibi.. hiçlik değil, ağaçta değil.. Varlıksız varlık.. bütün koku ordan geliyor ama kendi kokmuyor.. Bütün şekil ordan geliyor ama şekli yok.. Bütün hacim ordan ama kendinin hacmi yok.. Vücut adem denilen zeminsiz zeminden inşa edilmiş. Adem demek vücut-u ilmiye perde olmuş bir ünvandır.. yani perde düşünün film seyredilen bir perde, bu perde de film gözüüyor, ama perdeyi göremiyorlar.. Varlıksız varlık, hiç kimse görmüyor ama saatlerce oraya bakıyoruz, perdeyi göremiyoruz.. Vücut mertebelerinin ortaya çıkmasına zemin olan adem.. adem vücutun zemini, yani ifade edildiği yer... sinema perdesi gibi, orda film gözüüyor ama kimse zemini veya ekranı görmüyor.. Yani film ile muhatab olduğumuz için ifade edildiği zeminden haberimiz yok , sığlığın ifade edildiği zemin soğuktur, nurun ifade edildiği yer karanlıktır, karanlığı alırsanız nur yoktur.. eğer birşeyin içinde zit yoksa o vacibdir...Adem alemleri vardır, vücut-i ilmidir.. ve sübhanallah sübhanallah der.. Adem vücutun ziddidir. Adem alemleri varlığın ifade edildiği zeminsiz zemindir. Adem alemlerinde olmuş olabilecek nihayetsiz ihtimallerin bulunduğu mekânsız mekândır. Kudret taalluk ederse vücuda çıkıyor. Yeri Daire-i ilimde. Adem-i mutlak zâten yoktur, çünkü bir ilm-i muhit var. Hem daire-i ilm-i İlahînin harici yok ki, bir şey ona atılsın. Ademden çıkan ilmidir. Çıkmayan ilim değildir. İlimde üç vücut vardı: çıkanlar, mümkün, mümteni. Ademde nevardı? Bilmiyoruz...bilseydik zaten adem olmazdı. Ne konuşuyorsan ilimdesin. (Konuşulamayan yer, yersiz yer, yani ademdesin) Adem alemleri senden kopuk olmadığından, zaman zaman oraya çökmalar oluyor o alemden. Mesela yansımaları: umulmadık bir şey çıktı senden... kendini kötü hissediyorsun durup dururken: adem alemlerinden bir zuhurat... bu durum hayvanda yoktur. İnsan bu duruma sevinmesi gerekliden üzülüyor... Oysa olmayan bir şey ortaya çıktı. Olmayan bir yıldız ortaya çıktı. Küfür ademdir. Bir şeyin vücuda gelebilmesi için mutlaka ademi olması gereklidir. Her vücut mertebesinin adem mertebesi vardır. Çünkü ilimde adem çıkarsa o ilim Allah'ın cc ilmi olur, nihayetsiz olur. Bir şeyi derecelendiren onun içerisindeki ademdir. Eşmanın ademi sıfattır... Sıfatın ademi şunattır. Vücutun ademden çıktıgı gibi, yani esma sıfattan çıktı vs... Allah kâinatta sıfatlarıyla, insanda zatiyla vardır.

İnşa; ademden vücuda çıkartıyor, yani malzeme kullanıyor. Yani elmayı yaparken Allah toprağı kullanıyor, havayı kullanıyor, varı kullanıyor ama elma yok. Bu, ademden vücuda çıktı. Malzemeler kullanmasıyla ademden vücuda çıkartıyor. Elma ademdeydi, vücuda çıktı. İnşa'da malzeme kullandı. İbda'da yokluktan yarattı. Kainatı mesela. Adem-i sîrf inşa değil, ibda tarafı. Vücut dairelerini, yani şecere-i hilkati yarattıktan sonra ademden vücuda çıkarıyor. Allah var iken hiçbir şey yoktu. Şecere-i hilkati adem-i sırttan yarattı. Adem-i sîrf; ademin daha arkası. Allah kainatı adem-i sırttan yarattı. Kainattakileri vücuda çıkartırken ademden yaratıyor. Şu anda adem-i sırttan çıkmıyor, ademden çıkarıyor. Sistem kurulduğundan sonraki gelenler adem, sistemi kuran adem-i sîrf. Adem-i sırf ademin evveli diyebiliriz.

8. Adem; Cenab-ı Hakk'ın irade ve kudretinin taalluk etmediği ilmî vücundlara deniyor. Vücut-u ilmî bu mümkün vücundlardır. Bu mümkün vücundlara, yani ilme, irade ve kudret taalluk edince, vücut-u haricî oluyor. İrade ve kudretin taalluk etmediği mümkün olan şeylere (mahiyetlerine) adem deniliyor. Cenab-ı Hakk'ın ilmindeki mahiyetlere irade ve kudret taalluk edince vücut-u haricî oluyor. İrade ve kudret taalluk etmeyince buna adem deniliyor. Adem vücut-u ilmiye perde olmuş bir ünvandır. Adem; Allah'ın ilmine göre adem. İrade ve kudret henüz taalluk etmemiştir. Buna adem ve adem-i haricî deniliyor. İki tane isim kullanıyor, yani hariçte yok. Latif Nüktelerde bir misal veriyor: bir fotoğraf makinesi düşünelim. Fotoğraf makinesinin merceğinde bir görüntü var. Düğmeye bastığın an o görüntü dışarıya çıktı. Dışarı çıkmadan önceki fotoğraf makinesinin içindeki vücut adem-i haricî. Dışarı çıktı vücut-u haricî. Onuncu Sözde Üstad fotoğraf makinesine Levh-i mahfuz diyor. Adem-i haricî; hariçte yok ama Allah'ın ilminde var.

Adem-i haricî demek alem-i şehadette olmayıp irade ve kudretin taalluk etmediği Cenab-ı Hakk'ın ilminde mümkün olan şey. "Adem"in lügat manası: Yok, yani yok demek. Adem-i haricî de hariçte yok demek ama Allah'ın ilminde var.

Adem, insana bakan manasıyla; vücut dairelerinden mahrum kalmamış. Üstad diyor ki: cehennem vücut dairesidir. Adem ise, vücut dairelerinden mahrum kalmak. Yani vücut dairelerinden mahrum kalmak; “binler derece cehennemden ziyade senin ruhunu ve kalbini ve mahiyet-i insaniyeni yandırır.” Ademin ziddi vücut.

Kainata bakan vecihte adem; fena değil, zeval değil, yokluk değil. Kudret dairesinden elbiseyi çıkarıp ilim dairesine geçmek, şahadet aleminde bekaya geçmek, tegayyür aleminde, yani değişen ve dönüşen fena aleminde alem-i nura ve bekaya geçmektir. Müteaddid vücuqları kazanmak için diğer levhalara bir geçiştir. Zahirde gözden kaybolmak ama aslında kudretten ilme geçmektir. Adem-i sırf; ibda ve inşayı içine alıyor. Daha ziyade batına bakıyor.

- Ademin Allah'a bakan vechi: İrade ve kudretin taalluk etmediği mümkün olan İlmindeki şeylere adem denilir. Vücut-u ilmiye perde olmuş bir ünvandır.
- Ademin insana bakan vechi: Vücut dairelerinden mahrum kalmaktır.
- Ademin kainata bakan vechi: Kudret dairesinden elbiseyi çıkarıp ilim dairesine geçmek, şahadet aleminde bekaya geçmek, tegayyür aleminde, yani değişen ve dönüşen fena aleminde alem-i nura ve bekaya geçmektir.

1-Mektubat:59, 2-29.Lema-i Arabiye Tercümesi, 3-Şular:81'den, 4-Hutbe-i Şamiye:132, 5-Lemalar:72, 6-Lemalar:217, 7-(I), 8-(II)

Adem-i Kabul

1. Birisi: Adem-i kabuldür. Yalnız isbatı tasdik etmemektir. Bu ise bir cehildir, bir hükümsüzlüktür ve kolaydır. Bu da bahsimizden hariçtir.

İkincisi: Kabul-ü ademdir. Kalben, ademini tasdik etmektir. Bu kısım ise bir hükümdür, bir itikaddir, bir iltizamdır. Hem iltizamı için nefyini isbat etmeye mecburdur.

2. Küfür ve dalalet iki kısımdır. Bir kısmı amelî ve fer'i olmakla beraber, iman hükümlerini nefyetmek ve inkâr etmektir ki, bu tarz dalalet kolaydır. Hakkı kabul etmemektir, bir terktir, bir ademdir, bir adem-i kabuldür. İşte bu kısımdır ki, risalelerde kolay gösterilmiş.

İkinci kısım ise, amelî ve fer'i olmayıp, belki itikadî ve fikrî bir hükümdür. Yalnız imanın nefyini değil, belki imanın ziddine gidip bir yol açmaktadır. Bu ise, bâtili kabuldür, hakkın aksını isbattır. Bu kısım, imanın yalnız nefyi ve nakizi değil, imanın ziddidir. Adem-i kabul değil ki kolay olsun, belki kabul-ü ademdir. Ve o ademi isbat etmekle kabul edilebilir. *العَدْمُ لَا يَبْتَدِئُ* kaidesiyle: Ademin isbatı elbette kolay değildir.

3. Adem-i kabul bir lâkaydlıktır, bir göz kapamaktır ve cahilane bir hükümsüzlüktür. Bu surette çok muhal şeyler onun içinde gizlenebilir. Onun akı onlarla uğraşmaz.

4. Küfür ve dalalet, tuğyan ve masiyet esasları, inkârdır ve reddir, terktir ve adem-i kabuldür. Suret-i zahiriyede ne kadar müsbet ve vücutlu görünse de, hakikatta intifadır, ademdir. Öyle ise cinayet-i sâriyedir.

5. Benim problemim değil, böyle bir ihtiyacım yok diyen, lakayt olan kafirin küfrüdür ki; bu adem-i kabuldür. Yoktur deyip, iddia eden, isbata mecbur olan kafirin küfrüdür ki; bu da kabul-ü ademdir. Adem-i Kabul; tasavvurun içindeki düşüncelerdedir (lakaytlıktır). Kabul-u adem ise taakkuldedir. (İddia ve davadır). Yani isbatı taakkulde, tasdikte ise o isbatı tasdik edip, iltizam eder.

Adem-i kabulde kişi alakasız, yani itikad ve imanla bir alakası yok. Fok balığı gibi. Bu kolaydır. Kabul-ü adem ise yaşıntıya bakmıyor, fikir gidiyor batıla. Bu terk değil, dava edinmiş. Küfre yol açıyor, imal ediyor. Küfrî itikadını isbat etmeye kalkıyor. İmanın ziddi bu. İmansızlık + onun ziddine gitmek. Kabul-ü adem yani kabul diyor, iman demiyor. Kabul etmek veya reddetmek, bu dimağa ait. İtikaddır bu. Adem-i kabul kısmındakiler tahayyül ve tasavvurda kalmışlar. Taakkule bile çekamamışlar. Orda itikad yok. Kabul-ü adem ise; batıl itikaddır. İmanın ziddi yoktur, itikadın ziddi vardır diye önceki derslerde işlemiştik. İman, Allah'ın ec zatının nurudur. Allah'ın ziddi olmadığı için, zid iman yok. İtikad ise, ziddi vardır. Batıl ilahlar, putlar vs kabul-ü ademle alakalı.

Adem-i kabul; tefrittir, lakyadlıktır, deve kuşu gibi. Kabul-ü adem ise ifrattır, batılı dava etmektir, güneşin gizler. Metinde "dalâlet ve küfür iki kısımdır" deniliyor. Buna binaen kabul-ü ademe küfür, adem-i kabule dalâlet diyebiliriz. Adem-i kabul hal'e bakar. Kabul-ü adem istikbale bakar. Sünnet ise mazi, hal, istikbali tazammun ediyor.

1-Sular:103, 2-Lema'lar:78, 3-Sözler:188, 4-Sözler:168, 5-(I)

Adetullah

Hem birer irade-i külliye ve birer ihtiyar-ı âmm ve birer hâkimiyet-i nev'iyenin ünvanları bulunan ve "Adetullah" namıyla yâdedilen fitrî kanunların ...

Sözler:175

Afaki

1. Âfâkî malûmat, yani hariçten, uzaklardan alınan malûmat, evham ve vesveselerden hâlî olamıyor. Amma bizzât vicdanî bir şuura mahal olan enfüsî ve dâhilî malûmat ise, evham ve ihtimallerden temizdir. Binaenaleyh merkezden muhite, dâhilden harice bakmak lâzımdır.

2. İ'lem.. Ey kardeş bil ki! Maksud-u hakikî olan tevhide biaynelyakîn ulaştıran kapilar, yollar (ikidir.) Bunlardan birincisi: Geniştir, afakîdir. Bir Nebi veya bir Resule kesbsiz İlâhî bir davete açılmasından başka, gayrilere kapalı ve mesduddur. İşte bu kapıdan kesb ile, âfak meydanında ve Zahir isminin daire-i tecellisi altında girip onda yürümek isteyen adam, eğer vusûle ulaştıran bürhan üzerinde âfâk ve kesreti iktisar etse ve matlubun tecellisini bulmak üzere nazarını burhanlarda hasretse ve tavr-ı aklinın mafevkinde olan hallerde, nübûvvet tavrına inkiyat ve teslimi de rehber ittihaz ederse, ona bir beis yoktur. Fakat bۇnda terakki ettikçe, maksuddan uzaklaşacak ve şayet (bu şartları) tecavüz etse, خَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا tokadını yiyecektir.

Hele hususan, akıyla beraber kalbini dahi o meydanlara gönderir ise; ve ecnebilerin şirk ve tatil üzerine müesses olan edebiyatının memesini emen zevk-i nefsiyesiyle beraber, şirk-i hafiyi tazammun eden nefsin enaniyetini de o yoldaki terakkisine merdiven ve basamak yaparsa, elbette dalâlet derelerine yuvarlanıp, şeytanların pençesine düşecektir.

İkinci kapı ise: Daima açıkta ki, ism-i Bâtin canibinden ve enfüs dairesi içinde kalb tarafından başlanır. Bunun anahtarı yalnız mahviyet ve terk-i enaniyettir.

3. Tefekkür, gafleti izale eder. Dikkat, teemmüll; evham zulümâtını dağıtıyor. Lâkin nefsinde, bâtinde, hususî ahvalinde tefekkür ettiğin zaman derinden derine tafsîlât ile tedkikat yap. Fakat âfâkî, haricî, umumî ahvalâta teemmüll ettiğin vakit sathî, icmalî düşün, tafsîlât'a geçme. Çünkü icmalde, fezlekede olan kıymet ve güzellik, tafsîlâtında yoktur. Hem de âfâkî tefekkür, dipsiz denize benzeyen, sahili yoktur. İçine dalma, boğulursun.

Arkadaş! Nefsî tefekkürde tafsilâtlı, âfâkî tefekkürde ise icmalî yaparsan, vahdete takarrüb edersin. Aksini yaptığın takdirde kesret fikrini dağıtır, evham seni havalandırır. Enaniyetin kalınlaşır, gafletin kuvvet bulur, tabiata kalbeder. İşte dalalete îsal eden kesret yolu budur.

1-Mesnevi-i Nuriye:123, 2-B.Mesnevi-i Nuriye:166, 3-Mesnevi-i Nuriye:147

Ahir

1. Ve İsm-i Âhir'le işaret edildiği gibi: Herbir ağacın neticesi ve meyvesi öyle bir tarifenamedir ki, o ağacın eşkalini ve ahvalini ve evsafını ve öyle bir beyannamedir ki, onun vazifelerini ve menfaatlerini ve hâssalarını ve öyle bir fezlekedir ki, o ağacın emsالىنى ve ensalini ve nesl-i âtisini o meyvenin kalbinde bulunan çekirdekler ile beyan ediyor, ders veriyor.

2. İşte bütün mevcudat, böyle;

- **Evveline** dikkat ettikçe bir ilmin tarifenamesi ve
- **Ahirine** dikkat ettikçe bir Sâni'in plânı ve beyannamesi ve
- **Zahirine** baktıkça bir Fâil-i Muhtar'ın ve Mürid'in gayet san'atlı ve tenasüblü bir hulle-i san'ati ve
- **Batınına** baktıkça bir Kadîr'in gayet muntazam bir makinesini müşahede ediyoruz.

3. Herbir ağacın;

- **Evveli**, öyle bir sandukça ve program.. ve
- **Âhiri**, öyle bir tarifename ve nümune.. ve
- **Zahiri**, öyle bir musanna' hulle ve bir münakkaş libas.. ve
- **Bâtını**, öyle bir fabrika ve tezgâhtır ki...

4. Ve ağaç gibi her zîhayatın evveli, âhiri, zahiri, bâtinî birer sikke-i tevhid, birer hâtem-i vahdet, birer mühr-ü ehadiyet, birer turra-i vahdaniyet taşıyor.

4. Ahir ismi ağacın meyvesine ve hatem ismine bakar.

1-Şular:33, 2-Mektubat:230, 3-Şular:34, 4-Şular:34, 5-(I)

Ahlak

Yaratılısta olan hasletlerin huyların ve seciyelerin ve cibiliyetlerin uyandırılmasıyla insanda ortaya çıkan akıl kalb fiil bütünlüğüne ahlak denir..

Ahlakin oluşum zemini ise Elhubbu fillah vel buğzu fillah esas alınarak oluşur... Allah için sevmek Allah için bugz etmek.Yani dostunuda düşmanınında Allah belirleyecek..

Ahlak zamanla zemin ve şartlara ve kişilere bağlı olarak değişmeyen huylardır...

Ahlak; Dimağdakilerin ve dimağa bağlı duyu ve hislerin, ifrat-tefrit mertebelerinden azade kalarak vasat mertebesini tercih etmedeki birinci niyetle alınan ve kabiliyet diye gözüken davranışlar bütünlüğüdür. Bu kafirde de olabilir.

Güzel Ahlak ise; Kalbî, vicdanî, ruhî duyguların, hislerin ve latifelerin, ifrat ve tefrit mertebelerinden azade kalarak vasatı irade ile tercih edip ki, ikinci niyetle alınan, istidadların ortaya çıkışını gösteren latife-i insaniye sıfatı diye isimlendirilen.. Bu müslümanda olur...

Ahlak; dimağın yedi mertebesinin bütünlüğüdür. Aynı zamanda itikadın sıfatıdır. İtikad kendisi ahlak değildir ama ahlaklı da oluşturuyor. Deliye, buluğ çağına gelmemiş çocuğa, itikadı olmayana, hayvana, ahlaksız diyemezsin. Ahlak; esma-i hüsnaların vasatlarıdır. Ahlak; kalbe ait bir sıfattır. Dimağdaki karşılığı akıldır.

(I)

Ahmed (A.S.M)

Peygamberimizin beşeriyetinin, ümmetinin Allah'a ayinedarlık ettiği ayine-i ruhunun adı da Ahmed'dir (ASM) ki kurbiyete bakıyor. Risalete bakıyor.. Nur-u Muhammediyi taşıdığı için Ahmed'e Muhammed de denmiş.. Ahmed beşerdir, peygamberdir, Resûl'dür.. Nur-u Muhammed Ahmed'de bulunduğu için Muhammed'de denmiş.. Muhammed Ahmed'de temessül etti.. Çünkü ilk iman eden kendisidir.. ben peygamberim diyen kendisidir.."La ilâhe illâllah Muhammeden Resûlullah" diyen kendisidir.. Aleyhissalatü Vesselam...

Risalet; Muhammed'den de yukardadır, yüksektir. Muhammed de Ahmed'den yüksektir. Ahmed --> Muhammed --> Risalet. Muhammed; Allah'ın zuhuratının bir noktadaki tecellisi. Bütün kainattaki güzellikleri bir noktada görmek istiyor. Vahidiyetin batınındaki ehadiyet. Ağaçta güzellik var ama ağaçtaki o güzelliği bir noktada görmek istiyor. Ağacın bir noktadaki güzelliği çekirdek. Muhammed; o çekirdek. Meyve; Ahmed. Meyve ile çekirdek arasındaki detay Şâhsiyet-i Muhammediye. Risalet ise o çekirdeğin içindeki programı yazmak. Çekirdekteki program değil, onu yazan hakikat. Çekirdeğin programını yazan birisi var. Yazan Allah'tır. Yazdığı şey, yani yazarken kullandığı şey; risalet.

(I)

Ahsen-i Takvim

1. Cenab-ı Hak ve Mabud-u Bilhak, insanı şu kâinat içinde...ism-i a'zamın tecellisine ve her isimde bulunan ism-i a'zamlık mertebesinin tecellisine mazhar bir ahsen-i takvimde en güzel bir mu'cize-i kudret...yaratsında...

2. Kevn denilen şecere-i hilkatin hülasasıdır. Şecere-i Hilkatte yaratılan o onsekizbin alemin hülasa-i camiası, hakikatına cami olması, o alemlerin numunesini insana koymasına Ahsen-i Takvim denir. Esmalarının bütünlüğünün oluşturduğu ayna.. burada esmalar gözükür zat gözükmez. yani ahsen-i takvim yapımızda esma-i hüsna gözükür zat gözükmez...

1-Sözler:87, 2-(I)

Ahval

Lisan-ı kalın kelimi elfaz ise, lisan-ı halin kelimi da ahvaldir.

Akıl

1. Akıl dahi, şuurdan ve histen süzülmüş, şuurun bir hülâsasıdır...

2. Akıl bir âlettir... Akıl, öyle tılsımlı bir anahtar olur ki: Şu kâinatta olan nihayetsiz rahmet hazinelerini ve hikmet definelerini açar. Ve bununla sahibini, saadet-i ebediyeye müheyya eden bir mürşid-i Rabbanî derecesine çıkar.

3. Muhabbet kalbde ve akıl dimağdadır.

4. Akıl ilişki-çelişki aletidir. Akıl farklı farklı şeyleri birbirine doğru bağlayan melekemizdir. Akıl; dışarıyı içeriye, içeriyi dışarıya taşıyan bir alettir. Akıl bir jeneratördür geleni hep enerjiye dönüştür görden, kulaktan, burundan, dilden, dokunduğun şeyleri enerjiye dönüştürür. Dönüşen enerjinin adı da histir. Akıl hisleri üretir. Hisler duyguları aktif eder. Duygular sinirleri, kaslar lifleri ve eylemde gözükür...Aklın, taakkulun tefridi; Gabavet, Ifradı; Cerbeze... Bunlar da aklın sıfatlarıdır.. Akıl genel bir tanımlamadır, kutunun adıdır, taakkul içerisindeki işlevidir. Akıl kudsi bir cevherdir, hadis-i kudside.. taakkul onun işlevidir. Akıl bîtarafdır. Aklın içi, sıfatları;

1-Deha 2-İdrak 3-Zeka 4-Kuvve-i Hafiza 5-Tefekkür 6-Şuur 7-Muhakeme 8-Muvazene 9-Hüşyar 10-Fikir 11-Teemmül: dışarıya çıkarma tarafı, aklın içerisindekileri bir araya toplama özelliği 12- Fehm 13-Hikmet 14-1.Şuur 15-İkan 16-Tedkik 17-Tahattur 18-Meleke-i Akliye 19-Tasdik-i Akli 20-Efkar: dışarıdan içeriye içen, içeriye alan.. (Mu:91) 21-Taakkulün tefriti: Gabavet 22-Taakkulün ifratı: Cerbeze 23-Temyiz 24- Telakki

Bu el yapılırken, bu el kullanılmadı.Bu göz yapılırken, bu göz kullanılmadı. Bu akıl yapılırken, bu akıl yoktu... Bu akıldan önce bir akıl olması lazımdı. İşte bu akı O'na bağlamak "Vahiy".. Bu akilla kendisini idare edeceğini zannetmek "Zekavet"tir. Akıl; dimağın kalbidir, merkezidir.

Zihin; ayat-ı tekviniyenin göründüğü yerdir! Akıl ise; evamir-i tekviniyenin göründüğü yerdir. Zihin; vicdanda. İrade, zihin, his, latife-i Rabbaniye. Ayat-ı tekviniyeler, şeair-i islamiyeler, örf, an'ane, kültür vicdana bakar, zihni inşa eder. Akıl ise; vahye bakar ve ilmîdir, evamir-i tekviniye ile inkişaf eder. Zihin ise; fiillerle inkişaf eder. Zihnin muhatabı ayat-ı tekviniyedir. Aklın muhatabı evamir-i tekviniyedir. Tabir-i diğerle: Aklın beslendiği veri tabanikelam sıfatıdır, Kur'andır, vahiydir. Zihin ise beslendiği zeminirade sıfatı, mevcudat olan ayat-ı tekviniyedir. Aklın secdesi hayrettir. Merak, hayret ve muhabbetle akıl aktif olur.

1-Sözler:109, 2-Sözler:27, 3-Muhakemat:77, 4-(I)

Akrebiyet

1. Zamanla mukayyed olan cism-i maddî gılafından sıyrılıp, tecerrüdle ruhen yükselp, dün geceki Leyle-i Kadr'i öbür gün Leyle-i İd ile beraber bugünkü gibi hazır görmektir. Çünkü ruh zamanla mukayyed değil. Hissiyat-ı insaniye ruh derecesine çıktıgı vakit, o hazır zaman genişlenir. Başkalarına nisbeten mazi ve müstakbel olan vakitler, ona nisbeten hazır hükmündedir.

İşte bu temsile göre, dün geceki Leyle-i Kadr'e geçmek için, mertebe-i ruha çıkıp, maziyi hazır derecesinde görmektir. Şu sırr-ı gamızın esası akrebiyet-i İlahiyyenin inkişafıdır. Meselâ: Güneş bize yakındır; çünkü ziyası, harareti ve misali âyinemizde ve elimizdedir. Fakat biz

ondan uzağız. Eğer biz nuraniyet noktasında onun akrebiyetini hissetsek, âyinemizdeki misalî olan timsaline münasebetimizi anlasak, o vasita ile onu tanışak; ziyası harareti, heyeti ne olduğunu bilsek, onun akrebiyeti bize inkişaf eder ve yakınımızda onu tanııp münasebetdar oluruz.

2. Doğrudan doğruya hakikatın incizabına kapılıp, tarîkat berzâhına girmeden, hakikati ayn-ı zahir içinde bulmaktır.

Zamanın cereyanına tâbi' olmayarak, bir kuvvet-i kudsiye ile; fevk-az zaman çıkışip, günü bugün gibi hazır görmektir.

Sîrf vebbîdir, kesbî değil; incizabdır, cezb-i Rahmanîdir ve mahbubiyettir. Yol kisadır, fakat çok metin ve çok yüksektir ve çok hâlistir ve gölgelerizdir.

3. Allah'ın kula yakınlığı noktasında O'nun tecelli ve yakınlığının inkişafıyla Allah'a yakınlaşmak. Padişahın neferi mahz-ı lütuf olarak huzuruna celbetmesi gibi. Lütuf ve cezb-i Rahmani esastır. Velayet-i Kübra akrebiyet esasına dayanır.

4. Onbeşinci mektubda denildiği gibi, güneş bizden nihayetsiz uzak ama o güneş bizde taayyün ve teşahhus ediyor. Allah bize zaten yakın. Kuluna şah damarından daha yakındır. Bu akrebiyyettir. Bunu fark edersen sırr-ı akrebiyet olur. Allah zaten bizde. Kabirde Münker Nekir sorğu sualleri bitince, "sormak istedigin veya söylemek istedigin bir şey var mı?" diye sorarlarmış. Bu adam da kabirde bunu sormuş: "Ya Rabbi, yetmiş yıldır seni aradım, nerdeydin?" Allah da ona "Ben sendeydim, sen nerdeydin?" demiş.

Biz güneşe çok uzağız ama güneş bize yakın, yani zaten güneş bizde. Biz donmuş güneşiz. Eti yaksak, güneş çıkmaz mı? O enerji güneşten geliyor. Bütün her şey donmuş enerjidir. Buzda su gibi. Bunu fark edince, sırr-ı akrebiyet oluyor.

1-Mektubat:51, 2-Sözler:492, 3-(II), 4-(I)

Alâ-yı İlliyyîn

A'lâ-yı illiyyîn olan kıymete, bekaya, ulvî vazifeye, mektubat-ı Samedaniye olması derecesine çıkarıyor.

Sözler:71

Alem

1. Semavatta binler âlem var. Yıldızların bir kısmı herbiri birer âlem olabilir. Yerde de herbir cins mahlukat, birer âlemdir. Hattâ herbir insan dahi, küçük bir âlemdir.

2. Âlem denilen şu kitab-ı kebir-i kâinatın bütün babları, fasılları, sahifeleri, satırları, cümleleri ve harfleri...

3. Onsekiz bin âlemin herbirinin ışığı, birer ism-i İlâhî olduğunu bana kanaat verecek bir vakia-ı kalbiye-i hayaliyeyi gördüm. Şöyled ki: Birbirine sarılı çok yapraklı bir gül goncası gibi, şu âlem binler perde perde içinde sarılı, birbiri altında saklı âlemleri bu âlem içinde gördüm. Herbir perde açıldıkça, diğer bir âlemi görüyordum.

4. "Birbirine sarılı çok yapraklı bir gül goncası gibi.." Gül goncası bizim alemimizin dışında. "Şu alem binler perde perde içinde sarılı, birbiri altında saklı alemleri bu alem içinde gördüm." Şu alemi buraya getiriyor işte, bu aleme getiriyor, yani kendisine taşıyor. Bir diğer anlaşılabilen mana da şu: Şu derken serbest bölge değil, bizim dışımızda şecere-i hilkat şu alem. Sonra o tanımlanınca bu alem, serbest bölge de diyebilirsin. Birinci manası: Şu alem; insanın dışındaki şecere-i hilkat olan büyük insanda. Şu alem küçük insanda tanımlanırsa, bu alem oluyor. Şu alemler, bu alemde tanımlandı. Veya ikinci manası: Şu alem serbest bölgelerdir, bu alem kendindedir.

1-Mektubat:329, 2-B.Mesnevi-i Nuriye:90, 3-Mektubat:409, 4-(I)

Alem-i Berzah

1. Alem-i berzah ise, bir timsali olan alem-i misalden hakikatça daha çok sabittir. Berzah aleminin bir gölgesi de rüya alemidir. Rüya aleminin gölgesi de hayal alemidir. Hayal aleminin nazırı, benzeri de ayine gibi şeffaf şeylerdir..

2. Âlem-i rü'ya, âlem-i misalin zilli ve o da Alem-i Berzahın zilli olduğundan, desatırleri mütemasildir.

3. Ahiret ile dünya arasındaki berzah ise; kabirdir. Kabirdeki insan ahirette değil, çünkü ahiret kıyamet kopunca başlar. Dünyada da değil. Yani berzahta, oraya zaten alem-i berzah deniliyor. Şecere-i hilkat haritasında Alem-i Berzah; alem-i şehadetin üstü olan yedi kat semanın bir üstündedir. Alem-i Berzahın ise üstü Levh-i mahv ve isbattır, sonra Kürs, sonra vs. Berzah ayrıdır, alem-i berzah ayrıdır. Kabir kapısıyla alem-i berzaha giriyoruz.

Berzah seyahati 59 gündür. 4. Söz'de (Sözler-20) iki aylık mesafeden bahsediyor. Ondan bir günü, dünya ömrüdür. Kalan 59 gün berzah seyahatidir. Bir gün sonra bir istasyon var, tren var, gemi var, otomobil vs var diyor.

Ağacın kabri; çekirdeğidir. Çıkması lazım. Ölüm anında; suretlerim benim hakikatım olacak ahirette. Burada çekirdek oluyorum, ahirette ağaç olacam. Bu inkılabin adı; ölümdür. Çekirdek hakikatinden ağaç hakikatına ölüm deniliyor. Ölüm; kötü bir şey değil ki. Adam şimdi daha burada yaşarken oraları yaşıyor, kabirdekileri seyrediyor, yani çıkışmış kabrinden. Kabir, kazanımlarımızın hakikatina gitmeye vesiledir. İnsanın hayat sürecinin önündeki mezarlık dediğimiz şey; kazanımlarımızın hakikatına dönüşmesidir. İnkılabdır, "inkılab-ı berzahiye" deniliyor. Yani çekirdek, ağaç olacak. Çekirdekten ağaç olmanın adı ölümse, ölüm dirilmektir!

İnsanın hususî dünyası "serbest bölgelerdir" (dimağdaki tahayyül ve tasavvurları) diyor. Aynı yere "kabrindir" diyor. Kabir nedir o zaman? Muayyenleşmektir! Biz zaten kabirdeyiz. Adam kabre girmekten korkuyor. Aslında kabirden çıkışa korkuyor, çünkü kabrinde kalmak istiyor. Ölmekle suret hakikata dönüsecek. Ondan korkuyor. Oysa kabirde... Şu an herkes kabirdedir. Çıkan çıkıştır, çıkmayan çıkmamıştır. Bir de çıkışmaya çalışanlar var. Kabrin sureti bizdedir, dimağda. Kanuniyeti berzahtadır. Hakikatı esmadadır.

1-Badîlî İşârat-ül İ'câz:437, 2-Sünihat:12, 3-(I)

Alem-i Gayb

1. Mazi ve müstakbel denilen âlem-i gaybin...

2. Görünmeyen alemler. Mazi ve müstakbel, alem-i ervah, Allah'ın sıfat ve isimleri ve daire-i vücub da gaybdır.

3. Dünya ve ahirettir. Dünya zahir, ahiret batındır. Gaybin sahası arşın altıdır, cismaniyetin sahasıdır. Kainat gaybdır.

1-Sözler:110, 2-(II), 3-(I)

Alem-i Misal

1. Âlem-i misal, âlem-i ervahla âlem-i şehadet ortasında bir berzahtır. Her ikisine birer vecihle benzer. Bir yüzü ona bakar, bir yüzü de diğerine bakar. Meselâ: Âyinedeki senin misalin sureten senin cismine benzer. Maddeten senin ruhun gibi latiftir. O âlem-i misal; âlem-i ervah, âlem-i şehadet kadar vücudu kat'ıdır. {Haşıye}: Bence âlem-i misalin vücudu meşhuddur. Âlem-i şehadet gibi tahakkuku bedihîdir. Hattâ rü'ya-yı sadika ve keşf-i sadik ve şeffaf şeylerdeki temessülât, bu âlemden o âleme karşı açılan üç penceredir. Avama ve herkese o âlemin bazı köşelerini gösterir.} Acaib ve garaibin meşheridir, ehl-i velayetin tenezzühgâhidir.

Küçük bir âlem olan insanda kuvve-i hayaliye olduğu gibi, büyük bir insan olan âlemde dahi bir âlem-i misal var ki; o vazifeyi görüyor ve hakikatlidir. Kuvve-i hâfiza Levh-i Mahfuz'dan haber verdiği gibi, kuvve-i hayaliye dahi âlem-i misalden haber verir.

2. Uyku âlemi, yakaza ile âlem-i misal arasında bir köprüdür. Berzah, dünya ile âhiret arasında ayrı bir köprüdür. Ve misal, âlem-i cismanî ile âlem-i ruhanî arasında bir köprüdür.

3. Âlem-i rü'ya, âlem-i misalin zilli ve o da Alem-i Berzahın zilli olduğundan, desatırları mütemasildir.

4. Alem-i şehadete suretiyle ve âlem-i gayba manasıyla müşabih ve ikisinin mabeyninde bir berzah olan âlem-i misal...

5. Gördüm ki; âlem-i misal, nihayetsiz fotoğraflar ve herbir fotoğraf, hadnız hâdisat-ı dünyeviyeyi aynı zamanda hiç karıştırmayarak alıyor. Binler dünya kadar büyük ve geniş bir sinema-i uhreviye ve fâniyatın fâni ve zâil hallerini ve vaziyetlerini ve geçici hayatlarının meyvelerini sermedî temâşagâhlarda ve Cennet'te saadet-i ebediye ashablarına dünya maceralarını ve eski hatırlarını levhalarıyla gözlerine göstermek için pek büyük bir fotoğraf makinesi olarak bildim.

6. Bütün mevcudatın ihtimaliyatlarıyla beraber geçmiş-gelecek hepsinin fotoğrafının, şekil ve suretlerinin bulunduğu yer alem-i misaldır. Mesela ben şu anda ayaktayım. Bu çekilen fotoğraflar alem-i misale gidemez. Alem-i şehadette işlenip dönüştükten sonra bu kayıtlar alem-i misalinin defteri olan levh-i misaliye gidiyor. Mesela ruhlar aleminden geldik, daire-i ruha gidiyoruz. Ezelden geldik, ebede gidiyoruz. Alem-i manadan geldik, daire-i manaya geçiyoruz. Alem-i misal; geçmiş, gelecek hepsini ihata etmiş. Alem-i misalin dairesine levh-i misalî deniliyor. Şecere-i Hilkatte Alem-i misal, daire-i ilimde, Levh-i misalî ise daire-i hayattadır. Çünkü yaşadıklarımız daire-i hayata gidiyor. Daire-i hayat; Arş'ın, Daire-i ilim de Levh-i Mahfuzun daireleridir. Basar sıfatının alemdeki karşılığı alem-i misal, insandaki karşılığı ise Musavvir ismiyle hayaldir. Hayalımız alem-i misale, tahayyülümüz de levh-i misale bakıyor. Alem-i misaldeki suretler cismaniyetin madde-i hayat meratibidir. Tahayyüldeki hayal manaya libas diktigi gibi, alem-i misal de vahye libas biçiyor.

Alem-i Şehadet

1. Kâinat hakikat-ı uzmasının kışır ve sureti olan âlem-i şahadet,
2. Bak girdik şu zemine; ayağımızı bastık şahadet âlemine:
3. Şu âlem-i maddiyat ve şahadet ise, âlem-i melekût ve ervah üstünde serpilmiş tenteneli bir perdedir.
4. Âlem-i şahadet, avalim-ül guyub üstünde tenteneli bir perdedir.
5. Kainat büyük insansa alem-i şahadet onun cesedi, cesedi-i hilkatidir.
6. Görünen ve içinde yaşadığımız alem, şu andaki alem.
7. Cenneti ve Cehennemi bir tencereye koyun, karıştırın, dondurun ortaya çıkan alem-i şahadet. Alem-i şahadet; alem-i gaybin ve Cennet-Cehennemin yanı melekutun donmuş hâlidir, vücud-u haricisidir. Dimağdaki bütün mertepler alem-i şahadete giydirilen libası anlamlandırmak, idrak etmek, şuur etmek nisbetinde alem-i şahadet bizde tahakkuk ediyor, ortaya çıkıyor. Hatta diyeceklermiş ki mealen: "Ya Rab, bizi geri gönder." "Siz ordan gelmediniz mi? Yaşamadınız mı?" Yaşamamış kabul ediliyor. Yaşamadılar deniliyor. Niye? Şahid değil! Nereye şahid değil? Arabaya şahid, markaları biliyor. Kendine şahid değil! O zaman alem-i şahadet, kişinin dimağının oluşturduğuudur. Alem-i şahadettesin desem ne olur? Şahidi değil. Alem ayrı, şahadet ayrı. O alemlere şahid olacaksın. O alemlerin temerküz olduğu, cem'ettiği en camî' yer cismaniyyet. En camî en kesif olandır. Bütün alemler alem-i şahadette değil mi? O alemlere şahid olduğun kadar alem-i şahadettesin. Ne ile şahid olursun? Dimağın mertepleriyle Ama surf onunla mı? Hayır. Kalbde hissiyat da var. Hissiyatında şahid olması lazım. Dimağımızın (aklen), vicdanımızın (hissen), kalbimizin (Latife-i insaniye ile), ruhumuzun (latife ile) şahid olduklarının bütünselliginin sendeki uyanışlılığıdır; alem-i şahadet. Dimağın fikir ve düşüncelerinin, Vicdanın hislerinin, Kalbin latife-i insaniyesinin, Ruhun latifelerinin aslna, hakikatina ve mahiyetine şahid olmasından ortaya çıkan farkındalığının bütünlüğüne şahidliğin kadar alem-i şahadettesin.

Allah

1. Ne kadar hamd ve medh varsa, kimden gelse, kime karşı da olsa, ezelden ebede kadar hastır ve lâyiktir o Zât-ı Vâcib-ül Vücut'a ki, Allah denilir.
2. Zât-ı Akdes'in alem-i zâtîsi ve en a'zamî ismi olan Lafzullah...
3. Allah, Vacib-ül Vücuta bakan zâtî sıfatların cem'idir. Sifat-ı kemali tazammun eder. Vacib yönü. Uluhiyet yönü. Allah'ın iki türlü esması var. Bir Zâtî esmalar var, bir de ef'alî esmalar. Mesela Allah, Samed gibi esmalar zâtî esmalardır. Mesela Gaffar, Kerim, Latif gibi esmalar filî esmalardır.

İlah, alem-i ef'al yani alem-i şahadete ait esmaların cem'i veya hulasasıdır. Mahlukat-Rububiyet yönü.

Allah-ü Ekber

1. Bir vech-i manası, Cenab-ı Hakk'ın kudreti ve ilmi her şeyin fevkinde büyüktür, hiçbir şey daire-i ilminden çıkamaz, tasarruf-u kudretinden kaçamaz ve kurtulamaz. Ve korktuğumuz en büyük şeylerden daha büyüktür. Demek haşri getirmekten ve bizi ademden kurtarmaktan ve saadet-i ebediyeyi vermekten daha büyüktür. Her acib ve tavr-ı aklın haricindeki her şeyden daha büyüktür.

2. Celal ve Cemal bir araya gelince ortaya Kemal çıkıyor. Celal alemlerini Sübhanallah temsil ediyor. Sonra Cemalî derken vücut alemlerini kasd ediyor. Vücut alemleri de Elhamdülillah diyorlar. Onların da otuz üç tane esmanın bütünselliğidir Elhamdülillah. Celal; Sübhanallah, Cemal; Elhamdülillah, bu ikisi tamamlanınca Ruh onaylıyor; Kemal; Allah-u Ekber. Sübhanallah dimağa, Elhamdülillah kalbe, Allah-u Ekber de ruha bakıyor: Dimağ alışmadığı bir vahiyle muhatab olunca, hayret ediyor ve hayretinden Sübhanallah diyor. Sübhanallah celalî alemlerde kullanılan bir mukabeledir. Cemalî alemlerde Elhamdülillah kullanılıyor. “Vücut kainatları ve hadsiz adem alemleri birbirleriyle çarpışırken ve Cennet ve Cehennem gibi meyveler verirken ve bütün vücut alemleri “Elhamdülillah, Elhamdülillah” ve bütün adem alemleri “Sübhanallah Sübhanallah” derken...” (Şular 262) sarih olarak burada geçiyor.

Anahtar

1. Miftah, dışarıdan içeriye taşınmaktadır. Tefekküre ve iradeye bakar. Anahtar ise içерiden dışarıya taşınmaktadır. Düşünmeğe ve ihtiyara bakar. Kafirde anahtar vardır, miftah yoktur.

2. Miftah fetheden manasında, otelde kat görevlisindeki anahtar misilli, tüm kapıları açan cami bir anahtar, bir maymuncuktur. Odada kalacak kişiye o oda için verilene ise miftah değil anahtar denir. Daha ziyade hazinelerin, tılsımların kapılarını açmakta kullanlıyor. Mesela ene de bir anahtardır lakin mahiyetinin bilinmesiyle alemin bütün kapılarını açar.

Antika

Geçmişti bize taşıyandır. Kökenine sirayet etmiş olandır. Misal: Mezar taşıları, Tesettür...

Arafat

Arafat, beşerin temerküz ettiği, ortaya çıktıği, Adem'in insan olduğunu anladığı makamdır ki; acz ve fakr devreye giriyor, tazarru orda oldu. Beşeriyyet orda oldu. Bütün şuurdanlık, farkındalıklar orda olduğu için, günahlar orada affediliyor. Beşeriyyetin zuhuru; Arafatın Cebel-i rahmede olmuş, beşer olduğunu cebel-i rahme de anladı. Orda kari-kocalık olmuştur.

Araz

1. Cevhere bağlı olana araz denilir. Misal taş cevherdir, taşın sertliği arazdır. Hayat cevherdir, gülmesi arazdır. Ene cevher değildir çünkü cevher mahluktur, ene mahluk değildir. Var olanlar cevherler olamazlar. Her var olanlar cevherlerin temessülatlarıdır. Aslı yok olmadıkça temessülatlarını inkar etmenle yok olmazlar. Misal aşk-ı bekayı insandan yok edemezsin, çünkü bâkinin tereşuhatları olduklarından...

2. Cevhere bağlı olarak meydana gelen değişken özellikler ve sıfatlardır. İnsanda ruh cevherdir, beden arazdır. Araz cevher olamaz, cevher olmadan meydana gelemez. Elementler maddi cevherdir, onlardan meydana gelen cisimler arazdır.

1-(I), 2-(II)

Arş

1. Zahir, Bâtin, Evvel, Âhir isimlerinin halita ve karışığıdır. Bu halitada dâhil olan İsm-i Zahir itibariyle arş, mülk; kevn, melekût olur. İsm-i Bâtin itibariyle arş, melekût; kevn, mülk olur.

2. Arş, Şecere-i hilkatte Esma-i Hüsnâ'nın azami derecede tecelli ettiği yerdir. Esmaların perdesiz tecelli ettiği yer Arş'tır. Arşın insanda karşılığı kalb, arzda karşılığı Kâbe'dir. Enfusi âlemimizde karşılığı hislerdir. Arş; emir ve iradenin zahir olduğu yer ortaya çıkıp kendini ifade ettiği yer.. Biz bu zuhuratın zeminine arş diyoruz. Emrin tahakkuk ettiği yer.. Arş hayat sıfatının azami zuhur yeridir.

Cennet; Esma-i Hüsnanın Cemâlî esmalarının perdesiz azamî derecede tecelli ettiği yerdir. Cehennem; Celâlî esmalarının perdesiz azamî derecede tecelli ettiği bir yerdir. Arş; Celâlî ve Cemâlî esmaların bütününe perdesiz azamî derecede tecelli ettiği bir yerdir. Arş-ı Azam ise Celâl ve Cemâli cem eden Kemâlî olan İsm-i Azamların perdesiz azamî derecede tecelli ettiği yerdir.

1-Mesnevi-i Nuriye:106, 2-(I)

Arş-ı Azam

1. İsm-i a'zamına mazhar olan arş-ı a'zamına...

2. Cennet'in sekiz tabakası birbirinden yüksek oldukları halde, umumun damı Arş-ı A'zam'dır.

3. İşte şu sîrr-ı azîme binaen kâinatı hayret-feza acib bir tertib ile tanzim etmiş. En küçük tabakat-ı mahlukattan olan zerrattan tâ semavata ve semavatın birinci tabakasından tâ arş-ı a'zama kadar birbiri üstünde teşkilât var. Her bir sema, bir ayrı âlemin damı ve rububiyet için bir arş ve tasarrufat-ı İlahiye için bir merkez hükmündedir.

4. Tâ daire-i a'zamîyesinin ünvanı olan Arş-ı A'zamına girecek, tâ Kab-ı Kavseyn'e, yani imkân ve vücûb ortasında Kab-ı Kavseyn ile işaret olunan makama girecek ve Zât-ı Celîl-i Zülçemal ile görüşecktir ki; şu seyr ü sülûk ise, Mi'râcın hakikatidir.

5. En külli bir daire olan Arş-i A'zam...
6. Her şeye muhit olan Arş-i A'zam'ın külliyat-ı umûrunu idareden...
7. Her şeyin cevherlerinin bulunduğu makam.. İsm-i a'zamların perdesiz tecelli ettiği yer Arş-ı A'zamdır. İnsanda Ruha karşılık gelir. Kâinatın ruhu, Arş-ı Azam'dır...

Cennet; Esma-i Hüsnanın Cemalî esmalarının perdesiz azamî derecede tecelli ettiği yerdir. Cehennem; Celalî esmalarının perdesiz azamî derecede tecelli ettiği bir yerdir. Arş; Celalî ve Cemalî esmaların bütününe perdesiz azamî derecede tecelli ettiği bir yerdir. Arş-ı Azam ise Celal ve Cemali cem eden Kemalî olan İsm-i Azamların perdesiz azamî derecede tecelli ettiği yerdir.

8. İsm-i Azamın mazhari, bütün mükevvenatı ihata eden hem emir alemine, hem halk alemine bakan en külli ve en ulvi dairedir. Kainatın tasarruf ve idare merkezidir. Kur'an'da arş müteşabih bir ayetle bir sultanın tahta oturup, dizginleri eline alıp yönetmesine benzetiliyor, istiva sırrı. Allah'ın nurunun tam zuhur kabiliyeti sadece arş-ı azama mahsustur. Diğer bütün zuhuratlar arştan iktibas edilir.

1-Sözler:198, 2-Sözler:500, 3-Sözler:564, 4-Sözler:566, 5-Lem'alar:283, 6-Şular:56, 7-(I), 8-(II)

Asfiya

1. Asfiya denilen veraset-i nübüvvet muhakkikleri...

2. Velayetle birlikte ilim ve tahkik sahibi olan veraset-i nübüvvete dayanan zatlara denir. Asfiyalar da Kur'an ve sünnet esas ve mihenktiler. Üstadın tarifiyle "Veraset-i nübüvvet muhakkikleridir."

Alem-i gaybda gördüğü, keşfettiği hakikatların, alem-i şahadette yerini tayin edene Asfiya denir.

1-Mektubat:81, 2-(II)

Aşk

1. Aşk, şiddetli bir muhabbettir; fâni mahbublara müteveccih olduğu vakit ya o aşk kendi sahibini daimî bir azab ve elemde bırakır veya o mecazî mahbub, o şiddetli muhabbetin fiatına deðmediði için bâki bir mahbubu arattır; aşk-ı mecazî, aşk-ı hakikîye inkîlab eder.

2. Muzaaf ihtiyaç, istiyaktır. Muzaaf istiyak, muhabbettir. Muzaaf muhabbet dahi aşktır. Ruhun tekemmülatına göre meratib-i muhabbet, meratib-i esmaya göre inkişaf eder.

3. Derece-i aşka vâsil olan şiddet-i ihtiyacını...

4. İsm-i Vedud'a vesile-i vusul olan aşk ise; Züleyha'nın Yusuf Aleyhisselâm'a karşı olan muhabbet mes'elesindedir.

5. O aşk denilen nâr-ı mukade...

6. Muhabbet, bendeki hakikati orda görmektir. Aşk onun bendeki karşılığını ortaya çıkarmaktır.

Âta

1. Bir şey hakkında verilen karar, kader demektir. O kararın infazı, kaza demektir. O kararın ibtaliyle hükmü kazadan afvetmek, atâ demektir. Evet yumuşak bir otun damarları katı taşı deldiği gibi, atâ da kaza kanununun kat'iyyetini deler. Kaza da ok gibi kader kararlarını deler. Demek atânın kazaya nisbeti, kazanın kadere nisbeti gibidir. Atâ, kaza kanununun şümulünden ihraçtır. Kaza da kader kanununun külliyyetinden ihracdır. Bu hakikate vâkif olan ârif: "Ya İlahî! Hasenatım senin atâ'ndandır. Seyyiatım da senin kaza'ndandır. Eğer atâ'n olmasa idi, helâk olurdum." der.

2. Ata, Allah rahmetiyle, şunlarıyla, sıfatıyla devreye giriyor ve Kaderin hükmünü kaza olmadan değiştiriyor. Değiştiren sebepler anne-baba duası, hayır-hasenat, sadaka vs.

Âyât-ı Tekviniye

1. Şu kâinat denilen, kudretin Kur'an-ı kebirinin âyâti dahi şu hükm-ü Kur'anîyi, nizam ve mizan ve intizam ve tasvir ve tezyin ve imtiyaz gibi âyât-ı tekviniyesiyle tasdik ediyor.

2. Zira ölüm, acz, zeval, fakr, sefer gibi âyât-ı tekviniye yüksek sadâlarıyla, dinin lüzumuna ve şeairin iltizamına davet ediyorlar.

3. Kur'an-ı Azîm-i Kâinat'ın herbir âyet-i tekviniyesi, o âyetin noktaları ve hurufu adedince...

4. Kainatın kanuniyeti olan Evamir-i Tekviniye, illeti taammeli olup vücud-u hariciyeye çıkarsa buna Âyât-ı Tekviniye denir... Yani tekvini ayetler, evamir-i tekviniyenin illet-i tammelisidir. Kâinat irade sıfatından vücud-u hariciye gelmiş ayetlerdir. Allah'ın irade sıfatından gelen mevcudata -çiçeklere, kedilere, köpeklere vs.- bunlara ayat-ı tekviniye denilir. Haricteki ayat-ı tekviniyedir, bizdeki evamir-i tekviniyedir. Ayat-ı tekviniyeler, evamir-i tekviniyeyi uyandırıyor. Her şeyin evamir-i tekviniyesi vardır. Bütün evamir-i tekviniyenin cem-ül cemi insandır. Evamir-i tekviniyenin illet-i tammelisi ayat-ı tekviniyedir, illet-i tammesizi insandır. İnsan, ayat-ı tekviniyesiyle evamir-i tekviniyesini okuma makamına çıkma nisbetinde kâinatın ayet-el kübrası oluyor. Ayat-ı tekviniye ile evamir-i tekviniyeyi buluşturan koridor, insandır

Yaratılan her şey ayettir. Nasıl ki Nur-u Muhammedi'nin nur ve mana yönü var. Allah canibinden bakan yöne manadır. Nur tarafı "Allah-u nur-us semavat-ı vel ard" mahluk yönüdür, vücud-u haricisidir. Her şeyde bu böyledir. Mahluk olan yönümüz var olmayan var, her şeyde bir suret var bir hâlikat var. Çekirdekte olan her şey vücuda gelmiyor. Nur-u Muhammedi'de olan hepsi vücuda gelmemiştir. Vücuda gelenlere mahluk ve nur denilir. İllet-i tammeliler mevcudattır. Allah'ın ilminde olup da vücuda gelmeyen vücutlar var, onlar evamir-i tekviniyenin illet-i tammesizidir. Nasıl ki Şecere-i hilkat vücud-u haricisidir. Onun mümessilleri Cibrail, Azrail, Mikail, İsrafil ya birisi nur birisi mana. Levh-i Mahfuz'dan aşağı tecelli eden donmuş hal, "ve min âyâtînâ" mahluk yönü ayettir. Mevcudata ayet diyor. Nur tarafına, mahluka dönüşmüş kısmına ayet deniyor. Mahluka dönüşmiş zemin ayet. Mana da vahiy. Kâinat donmuş Kur'an'dır. Vahiyin vücud-u harici tarafı, mahluk tarafı ayettir. Onun manası, madde olmayan illet-i tammesiz olanı vahiydir.

Kelam yapılanarak Levh-i Mahfuz'a geldi ve burada ayetlere dönüştü. Kelamin vücud-u haricisi nur tarafı; vahiyin donmuş hali alemlerdir yani ayetlerdir. Kur'an'da mevcudata ayet

diyor. Donmuş tarafına ayet denilir, donmamış tarafı var yani onu tanımlayan mana o da vahiydir. Alemlerin bir vücut-u haricisi var bir de yazılımı. Çekirdekten ağaç çıktı diye, çekirdekteki yazılım yok olmadı. Arştan aşağı vücut-u haricidir, ayetlerin meratibleridir. Vücudda olan her şeyin bir programı var. Bu vücutun manası vahiydir. Levh-i Mahfuz'dan aşağı, nur vücut-u harici. Levh-i Mahfuz'da kelam sıfatı tahakkuk etti. Allah tecelli etti. Cebrail vahiy getirdi. Bu alemler arştan aşağıya, biz biliyoruz ki usul bakımından donmuş Kur'an'dır. Donmuş insandır, insan küçük kainattır; kainat ise büyük insandır. Kainat Kur'an-ı Kebir-i Kanat'tır. Aynı zamanda insan Kur'an-ı Suğradır. Kainat Kur'an'dır. Bu varlığın vücutu ayetlerdir. Ayet olduğunu Allah söylüyor "ve min âyâtinâ" ayetlerimizdir diyor. Üstad da mevcudatın pencereleri diyor.

1-Sözler:469, 2-Nur'un İlk Kapısı:26, 3-Lem'alar:312, 4-(I)

Ayet

1. Vahiy ve kelâmullahın ism-i hassı ve onun en bahir misal-i müşahhası olan Kur'anın necimlerine ism-i has olan "âyet" nami...

2. Herbiri birer âyet olan silsile-i mevcudatı...

3. Ayet; Suret & Kanuniyet & hakikat & mahiyeti Allah'tan ise buna ayet denir. Yani Kelamıyla manası Allah'tan olandır. Hadis-i Kudsi; Sureti & Kanuniyeti Peygamberden. Hakikati ve mahiyeti Allah'tan olana denilir. Yani manası Allah'tan (cc), ifadesi Peygamberden (asm) olandır. Hadis-i Şerif; Sureti & kanuniyeti & manası peygamberden olursa. Yani: ifadesi ve manası Peygamber (asm)dan olandır.

Kelam sıfatından Levh-i Mahfuza gelen kelamin mahiyetini ve nasıl geldiğini bilmiyoruz. Fakat Kelam sıfatından Levh-i Mahfuza geldikten ve orada "ilim, irade, kudret" yüklenerek ayete dönüşmüş halini biz biliyoruz. Bu kelam da vahiy vasıtasiyla bize gelmiştir. Kelam sıfatına ilk muhatab dimağdır. İrade sıfatından gelen kainat ayetlerine muhatap da kalbdır.

Sıfat-ı Sübutiyede Kelam sıfatı var. Sonra Esma'ya indirgeniyor. Esma'nın bütünlüğünden geçiyor. Mec'ulden geçiyor. Kab-ı Kavseyn'den geçiyor. Arş-ı Azamdan geçiyor. Levh-i Mahfuz'a indirgeniyor. Levh-i Mahfuz'da dönüştürülüyor ve oradan buraya gelmesinin adı "Vahiy"dir. Vahiy; Levh-i Mahfuz'dan bize vahiy geliyor. Levh-i Mahfuz'dan, Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in bize söylemesine kadar geçen sürecin adıdır. Biz vahyi bilmiyoruz, Kelamı da bilmiyoruz. Peygamber Efendimiz (s.a.v)'e geliyor. Orada da dönüşümme uğruyor, bize gelince "ayet" oluyor.

İrade sıfatından gelen evamir-i tekviniyeyi tazammun eden âyât-ı tekviniye olan şu mevcudât ayettir. Hangi ayettir. İrade sıfatından gelen ayettir. Cebrail (a.s) in getirdiği ayet ise kelam sıfatından gelen ayettir. İşte bu elma, armut, çiçek gibi tekvini ayetler birer Buraktır. Ayetler canlıdır, ruhludur, şuurludur.

Yaratılan her şey ayettir. Nasıl ki Nur-u Muhammedi'nin nur ve mana yönü var. Allah canibinden bakan yöne manadır. Nur tarafı "Allah-u nur-us semavat-ı vel ard" mahluk yönüdür, vücut-u haricisidir. Her şeyde bu böyledir. Mahluk olan yönümüz var olmayan var, her şeyde bir suret var bir hakikat var. Çekirdekte olan her şey vücuta gelmiyor. Nur-u Muhammedi'de olan hepsi vücuta gelmemiş. Vücuta gelenlere mahluk ve nur denilir. İllet-i tammeliler mevcudattır. Allah'ın ilminde olup da vücuta gelmeyen vücutlar var, onlar evamir-i tekviniyenin illet-i tammesizidir. Nasıl ki Şeccere-i hilkat vücut-u haricisidir. Onun mümessilleri Cebrail, Azrail, Mikail, İsrafil ya birisi nur birisi mana. Levh-i Mahfuz'dan aşağı tecelli eden donmuş hal, "ve min âyâtinâ" mahluk yönü ayettir. Mevcudata ayet diyor. Nur tarafına, mahluka dönüşmüş kısmına ayet deniyor. Mahluka dönüşmiş zemin ayet. Mana da

vahiy. Kâinat donmuş Kur'an'dır. Vahyin vücud-u harici tarafı, mahluk tarafı ayettir. Onun manası, madde olmayan illet-i tamemesiz olanı vahiydir.

Kelam yapılanarak Levh-i Mahfuz'a geldi ve burada ayetlere dönüştü. Kelamin vücud-u haricisi nur tarafı; vahyin donmuş hali alemlerdir yani ayetlerdir. Kur'an'da mevcudata ayet diyor. Donmuş tarafına ayet denilir, donmamış tarafı var yani onu tanımlayan mana o da vahiydir. Alemlerin bir vücud-u haricisi var bir de yazılımı. Çekirdekten ağaç çıktı diye, çekirdekteki yazılım yok olmadı. Arştan aşağı vücud-u haricidir, ayetlerin meratibleridir. Vücuda olan her şeyin bir programı var. Bu vücudun manası vahiydir. Levh-i Mahfuz'dan aşağı, nur vücud-u harici. Levh-i Mahfuz'da kelam sıfatı tahakkuk etti. Allah tecelli etti. Cebrail vahiy getirdi. Bu alemler arştan aşağıya, biz biliyoruz ki usul bakımından donmuş Kur'an'dır. Donmuş insandır, insan küçük kainattır; kâinat ise büyük insandır. Kâinat Kur'an-ı Kebir-i Kanat'tır. Aynı zamanda insan Kur'an-ı Suğradır. Kâinat Kur'an'dır. Bu varlığın vücudu ayetlerdir. Ayet olduğunu Allah söylüyor "ve min âyâtinâ" ayetlerimizdir diyor. Üstad da mevcudatın pencereleri diyor.

1-Mektubat:448, 2-Sözler:548, 3-(I)

Ayet-i Kübra

1. Şu kitab-ı kebirin âyet-i kübrası olan Hâtem-ül Enbiya Aleyhissalâtü Vesselâm'dır.
2. İnsan şu kâinat ağacının en son ve en cem'iyetli meyvesi ve hakikat-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm cihetile çekirdek-iaslîsi ve kâinat Kur'anının âyet-i kübrası...
3. Ayet-i Kübra, Kainatta; Arş-ı azam, Kur'anda; Fatiha, İnsanda; Ruhtur...

1-Şular:218, 2-Sözler:235, 3-(I)

Ayet-ül Kürsi

1. İnsan şu kâinat ağacının en son ve en cem'iyetli meyvesi ve hakikat-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm cihetile çekirdek-iaslîsi ve kâinat Kur'anının âyet-i kübrası ve ism-i a'zamı taşıyan âyet-ül kürsisi...
2. Ayet-ül Kürsi, Kainatta; Kûrs, Kur'anda; Ayet-el Kürsi, İnsanda; Nefistir.

1-Şular:218, 2-(I)

Ayne

Görüp, göstermek için, görürsün gösterirsin. Ayna fark ettirir, farka gelir, furkanlaşırın. Mir'at daha Batın, Ayna daha mülktür. Mir'at aynanın yansıyan tarafı değil aynanın kendisi. Bu noktadan sıfata bakıyor, ayna esmeye bakıyor. Mir'atta aynada var, fakat aynada mirat yok. Ayna sîrf gösterir. Mir'at ise hem gösterir hemde hakikatına sahip. Gösterdiği şey içinde var. Harici değil içini gösteriyor. Toprak mir'at, hava ise aynadır. Toprakta hayat detaylarıyla görünüyor, tüm meratibleri ifade ediliyor. Ayna ise suretini yansıtıyor.

Bu dünya Esma-ı Hüsnâ'nın "cilve, cemal, nakşî ve sanatı"dır. Suretten hakikate geçersen Esma yoluyla müsemmayı bulursun. Mevcudat aynadır. Bu aynada esma gözükür. Aynada gözükenler esma ise, ayna esma değildir. Ayna: eşyanın vücud-u haricisi olan, kudretin bir

cilvesi olan, kuvvetini mahiyet-i ilmiye sürer vücud-u ilmiden vücud-u hariciye çıkarır sifattır. Ayna sifattır, gözüken iradedir.

(I)

Ayine-i Samed

1. Bâtin-ı kalb, âyine-i Samed'dir ve ona mahsustur.
2. İnsanın kıymeti, o san'at-ı Rabbaniyeye göre olur ve âyine-i Samedaniye itibariyledir.
3. Evet Samediyetin âyinesi olmak kolay bir şey değil, âdi bir vazife değil.
4. Onsekizbin aleme havi çekirdeğe, donatma sahip olmak demektir. Samed lügat olarak hiçbir şeye muhtaç olmaması, herşeyin ona muhtaç olması. Bizde öyle miyiz? Şöyledi; hiçbir aleme muhtaç değiliz oralara gitmeye. Eğer biz fitratımızı yaşarsak o alemler zaten burada var açlıyor. Allah bu sıfatını insana vermiş. Cennet, Cehennem, Arş, Kûrs, Levh-i Mahfuz denilen şey insanın ecza ve efradı, insanın açılımı. Bütün alem bana muhtaç, benimle manalanacak, ben alemlere muhtaç değilim. Benim varlığımdan dolayı var Cennet.. Benim hakikaten ona ihtiyacım yok. Çünkü onun çekirdeği benim...
5. İnsanda olup kainatta olmayan özelliğimizdir.. Zati misafir ediş tarafımız.. Yani siğmadım kainata, mümin kulumin kalbine siğdım denilen yersiz yerimiz, varlıksız varlık.. Ehadin oluşturduğu sistem; ehadiyetin, tezahür ettiği yapı.. Ayine-i Samed olmak kolay bir iş değildir. Kainattaki yersiz yer.. Ahsen-i takvim olmak kolay ama ayine-i Samed olmak öyle değil.. Ayine Samed; kainatta olmayıp bizde olan tarafımız.. Ayine-i Samed'de Allah C.C taayyün ve teşahhus ediyor.. Allah'lık hakikatının, zatının taayyün ve teşahhus etmesidir.

1-Sözler:640, 2-Sözler:312, 3-Sözler:676, 4-(I)

Aynelyakîn

1. Ben yetmişbeş yaşında binler tecrübelerle ve hüccetlerle ve hâdiselerle aynelyakîn bildim ki:
2. Enbiya ve evliyada bir Vâcib-ül Vücud'un envârını aynelyakîn ile müşahede eden hiçbir nûranî kalb...
3. "Tecrübe"- "hüccet"- "şuhud-i kalbi"- "zevk-i ruhani" ..
4. Akıl sebepler arasında seçim yapar, ilmelyakîn sebeplere bağlıdır, sebeplerle düşünür. Sebeplerin arkasındaki icraat ise aynelyakîndir. İlmelyakîn akılda, aynelyakîn ruhda olmaktadır. Yunus as müsebbib-ül Esbab'dan başka bir melce' olamadığını aynelyakîn gördüğü için sîrr-ı ehadiyet, nur-u tevhid içinde inkişaf etti.

Aynelyakin, his seviyesinde. Hakkalyakin, ruh seviyesindedir, şuhuddur. His vicdandadır: "İrade, Zihin, His, Latife-i Rabbaniye." İman kalbedendir. His seviyesinde bir iman. İlmelyakin, vahye bakıyor, dimağa ait. İlmelyakin seviyesinde bir itikadım olunca, aynelyakin seviyesinde imanım olur mu? Olur. Çünkü aynelyakin seviyesinde bir ilmelyakin oluyor. Öyle bir ilim ki, aynelyakin seviyesinde. Ayet-ül Kübra sayfa 64: "aynelyakine yakın bir ilmelyakin ile bildi". Kastamonu Lahikası Sayfa 18: "hakkalyakin derecesinde bir kuvvet ile, zaruret bedahet derecesine gelen bir ilmelyakin ile..." İlim, subuti sıfattan. Toprak cansız, hayat ondan

çıkıyor. Allah'ın cc subuti sıfatında: ilim, sem', basar, kudret...var. Allah'ın cc subuti sıfatındaki ilim cansız olur mu? Ruhsuz olur mu? Hayatsız olur mu? İlim; canlıdır, ruhludur, şuurludur. İlmelyakine yükseldiğin zaman, o ilmelyakinde aynelyakini de, hakkalyakini de var. O ilmelyakin ama, seni öyle bir yere taşıyor ki... ilmelyakinin içinde aynelyakin, ilmelyakinin içinde hakkalyakin var. O ilmelyakinin bu üç mertebesi biterse, aynelyakine taşınıyorsun. Bu meratib bitince, kalbe geçiyor. Kalbde aynelyakin var. Aynelyakin, his seviyesindedir, vicdanidir.

İlmelyakin; dağın arkasında dumani görerek ateş olduğunu bilmek. Aynelyakin; sonra dağın arkasına geçip ateşi göz ile görmek. Hakkalyakin; sonra da elini ateşe sokmaktadır.

Sual: İlmelyakin, aynelyakin, hakkalyakin mertebeleri imana ait değil mi? Cevab: Hayır, her şeye öyle. Misal ben seni tanıyorum ve giyabında bir şey duydum: ilmelyakin. Seni gördüm ve biraz oturdum: aynelyakin. Seninle ticaret yaptım, akrabalık yaptım: hakkalyakin. Bu meratibler tanımlama yöntemidir. İmana has değil.

Sual: Hakkalyakını nasıl anlayacağız? Risale-i Nur ilmelyakından hakkalyakine geçiriyor deniliyor ama tam olarak ne demek? Elcevab: Kastamonu 18 de geçiyor: "hakkalyakın derecesinde...bir ilmelyakın ile..." Yani ilmelyakında öyle bir mertebeye geliyor ki, hakkalyakine dönüşüyor. Bu gaibane iman mertebesi Ayet-el Kübra'nın birinci mertebesine bakıyor. Öyle bir hal kazanıyorsun ki, öyle bir ilmelyakın ki; hakkalyakın oluyor. Yani o ilmin tersi olamaz artık. Herkes kendi hayatından misal verir. Benim için beden ve ruh artık ilim değil. Beden ayrı, ruh ayrı. O kadar kesin iki ayrı varlıktr ki, benim ilmelyakin değil, ilmelyakın içerisinde hakkalyakındır. Eğer bunları yaşarsan, bu hâletlere sahip olursan, o ilmelyakın içinde hakkalyakın değil, kendisi müstakil hakkalyakındır.

Hakkalyakın; esmaların perdesiz mazhariyet mertebesidir. Bu da Arş'tır. Kâbe, Kalb, Arş üçü aynıdır. Esmaların perdesiz tecelli ettiği yer; Arş'tır. Onun bir altı cennettir. Cennet Arş gibi değildir. Cennette; ilmelyakındaki hakkalyakine bakıyor. Cennette öyle bir mertebe var ki; rüyet. Bu işte ilmelyakın içindeki hakkalyakın. Her şeyin çatısı olduğu gibi, cennetin de bir üstü yani çatısı; Arş'tır. Arş'ta; cennette tecelli eden esmaların meratibleri var. Cennette de perdesiz tecelli ediyor ama orda esmalar birbirine vurunca yine öncelik sonralık oluyor. Pazartesi Âdem as'a gidilecek, Cuma Allah'a gideceksiniz vs deniliyor. Arş'ta böyle bir şey yok. İşte müstakil hakkalyakındır bu. İlmelyakın, aynelyakın ve hakkalyakın cem'olunca imanın bedahet ve zaruret mertebesine geliyor. Yani imanın ziddi artık olamaz.

Sual: Risale-i Nur direk hakkalyakın dersini veriyor mu? Elcevab: Evet kesinlikle. Nasıl anlarız? İlmelyakındaki hakkalyakînesma meratibleridir. Direk hakkalyakın dersini vermesi, Risale-i Nur bütün derslerini ism-i azamdan vermesinden kaynaklanıyor. Hakkalyakînism-i azam mertebesidir. O mertebe ders anlatmaktadır. Yani hakkalyakın; ism-i azamlık. İlmelyakın içerisindeki ziddini düşünmemek hâleti olan hakkalyakın; esmanın meratibleridir. Her esmanın mertebe-i azamı var.

İlmelyakın içindeki hakkalyakın --> meratib-i esmaların mertebe-i azamına mazhariyyettir. Müstakil olarak hakkalyakın demek --> esmaların perdesiz tecelli ettiği alem olan Arş'a kalbini müteveccih tutup, o insanın kalbinde tecelli eden ism-i azama mazhar olmaktadır.

Hakkalyakın; ism-i azama bakar. İlmelyakın içerisindeki hakkalyakın ise; her ismin mertebe-i azamına bakar. Ayet-ül Kübra Risalesinin birinci makamı ilmelyakın içindeki hakkalyakın dersini veriyor.

Şecere-i hilkatte Allah'ın ilmi subutî sıfatta. Şuunat-ı zatiyede ilim yok, o daha arkada. Zatî sıfatta da ilim yok. İzahı genişletebilirsiniz böyle.

Hakkalyakîn zatî sıfata mazhar olmaktadır. İlmelyakîn içerisindeki hakkalyakîn subutî sıfatlara mazhar olmaktadır. İzahı daha da ileri götürürsek:

Müstakil hakkalyakîn Şuunata mazhar olmaktadır. İlmelyakîn içerisindeki hakkalyakîn Subutî veya zatî sıfata mazhar olmaktadır. Çıktıkça, aşağıya göre yorum değişiyor.

Dimağda; imanın taklıdi mertebesi serbest bölgede. İlmelyakîn tasdikte. Aynelyakîn iz'anda. Hakkalyakîn iltizamdadır. Hakkalyakîn: İltizamda. Çünkü yaşayıp, görerek elde edilen kesinlik. Gerçeği eksiksiz ve kesin olarak görüp yaşayarak anlama ve bilme. Hakkalyakîn meratibi; imanından lezzet alma, eylemsel olan halidir.

5. Eğer birşeyi kendinde görmezsen, bilgi seviyesinde kalıyor. Kendinde gördüğünde ise; ilme dönüsüyor. Aynelyakîn, hakkalyakîn kendinde oluyor. Kendine taşınmayan şey aynelyakîn, hakkalyakîn olamaz. İlmelyakîn gördün, bildin oluyor. Neye benzer? Ateş yanıyor, bildin. Bu ilmelyakîn. Gözünle gördün; aynelyakîn. Kendine taşıdın, hissettin, elini sotkun ateşe; hakkalyakîn. Hatta hissi aynelyakîne koyanlar ve hakkalyakîn daha ötesidir diyenler var. Yani aynelyakîn; hissî mertebe. Ateşe dönüşmek, ateş olmak ise; hakkalyakîn. Yani ateşi, ateş olarak bilirsin. Doğru bilgi o. Kendinde şahid ve tanık olduğun şeydir...

1-Sözler:150, 2-Lemalar:371, 3-(II), 4-(I), 5-(III)

Aynen öylede

Misallerden hemen sonra gelen bu kelime, hakikate geçileceğine işaret eder.

(II)

Azamet

1. Zemini döndürüp, gece-gündüz sahifelerini yapan ve çeviren ve yevmiye hâdisatıyla yazan değiştiren aynı zât, aynı anda, en gizli, en cüz'î olan kalblerin hatratlarını dahi bilir ve iradesiyle idare eder. Ve mezkûr füllerin herbiri birtek fil olduğundan, zarurî olarak, onların fâili dahi birtek vâhid ve kadir olan fâil-i zülcelallerinin, bedahetle öyle bir kibriya ve azameti var ki: Hiçbir yerde, hiçbir şeyde, hiçbir cihetle, hiçbir şirkin hiçbir imkânını, hiçbir ihtimalini bırakmıyor, köküyle kesiyor.

2. Azamet ve kibriya lüzumlu bir perdedir.

3. Azamet cüziyete, kibriya külliyyete bakar.

4. Azamet İzar'dır (Alt örtü) Sünnet-i Seniyyedir, İslamiyyettir, Kibriya Rida'dır (Üst Örtü) Kurandır, İmandır. Azamet; dimağ.. taayüne.. kurbiyete bakar. Kibriya; kalbe.. teşahhusa.. akrebiyete bakıyor...

1-Şular:(154-155), 2-Şular:104, 3-(II), 4-(I)

Azamet-i Hakikiye

Azamet-i hakikiye, icad hususunda infiradi, tasarruf cihetile de ihatayı iktiza eder.

Azazil

Azazil şeytanın asıl ismidir şeytan, iblis, hannah onun sıfatlarıdır. İblis desise verir dimağ karıştırır, şeytan vesvese verir kalbi karıştırır, hannahda ruhsal karışıklık yapar...

(I)

Azrail (A.S)

1. Hazret-i Azrail Aleyhisselâm, kabz-ı ervaha müekkel olan melaikelerin nâzırıdır.

2. Zîhayat âleminde en haşmetli ve en dehşetli olan ... ölümle terhis etmekteki Hâlik'a mahsus olan icraat-ı İlahiyyeyi yalnız temsil edip ubudiyetkârane nezaret eden... Azrail (A.S.)...

3. Hazret-i Azrail Aleyhisselâm, Cenab-ı Hakk'a demiş ki: "Kabz-ı ervah vazifesinde senin ibadın benden şekva edecekler, benden küsecekler." Cenab-ı Hak lisan-ı hikmetle ona demiş ki: "Seninle ibadimin ortasında, musibetler, hastalıklar perdesini bırakacağım. Tâ şekvaları onlara gidip senden küsmesinler." İşte bak, nasıl hastalıklar perdedir; ecelde tevehhüm olunan fenalıkla mercidirler ve kabz-ı ervahta hakikat olarak olan hikmet ve güzellik, Azrail Aleyhisselâm'ın vazifesine mütealliktir. Öyle de: Hazret-i Azrail dahi bir perdedir. Kabz-ı ervahta zahiren merhametsiz görünen ve rahmetin kemaline müñasib düşmeyen bazı hâlâtâ merci olmak için, o memuriyete bir nâzır ve kudret-i İlahiyyeye bir perdedir.

4. Ruhların yaratılışından ta çıkışına kadar kontrolü Azrail (A.S) dadır. Azrail, ruhların müreibbisidir.

Kâinatın akı Cebraildir. Kâinatın hayatı İsrafildir. Kâinatın ruhu Azraildir. Kâinatın his ve şuuru Mikaildir. Eşyanın dizginini elinde tutan İsrafil'dir (as). Hayatın hülasasıdır İsrafil. Mikail şuurun hülasasıdır ve kürsün simgesidir. Şuur ve hadiseleri, melekeleri tutan Mikaildir. Dimağ; ceberut, Cebrail tutuyor. Hayati cesedde, İsrafil tutuyor. Şuuru, Mikail tutuyor. Ruhu cesedde tutan da Azraildir. Kainat İsrafil as'ın vücud-u haricisidir. Kanunların temsilcisi Azrail. Kainatın vücud-u haricisi İsrafil. İlmî mertebesi, yazılımı Cebrail. Hadisatin kendisi Mikail.

Mikail as âyât-ı tekviniyenin mümessilidir. Şecere-i Hilkatte Kürse karşılık gelir. İnsanda Şuur bakar. İrade sıfatındandır. Cebrail as Evamîr-i tekviniyenin mümessilidir. Şecere-i Hilkatte Levh-i Mahfuza karşılık gelir. İnsanda akıla, dimağa bakar. Kelam sıfatındandır. İsrafil as Şecere-i Hilkatte Arşa karşılık gelir. İnsanda kalbe bakar. Hayat sıfatındandır. Azrail as Şecere-i Hilkatte Arş-ı Azama karşılık gelir. İnsanda ruha bakar. Kudret sıfatındandır. Bu dördünün cem'inden insanda Cenab-ı Hakk'ın taayyün ve teşahhus etmesine vesile ve güzel bir zemin olur ki bu insanın mi'racı oluyor.

Avucunda ne kadar buzu var edersen, o kadar o buzu hissedersin. İşte Azrail'i de kendine o kadar yakın hisset ki, aktif olsun Azrail. Azrail gelmiyor, zaten bizde. Ruhu bu bedende tutan Azrail'dir. Bu kafayı burda tutan Cebrail'dir. Bu vücud gibi gözüken İsrafil'dir. Şuuru Mikail'dir. Ben aslında domuş dört melegim kardeşim! Neyi nerde arıyorum? Hakikati kendinde ara. Zahirde Azrail as geliyor, canını alıyor. Batında Azrail as gelmiyor, o zaten bende. Çekip gidiyor.

1-Mektubat:351, 2-Şular:263, 3-Sözler:294, 4-(I)

B

Barla Lâhikası

1. Barla Lâhikalari: Risale-i Nur'un Barla'da te'lif edildiği ve kalemlerle istinsah edilerek neşre başlandığından Eskişehir hapsi zamanına kadar olan devrede Nur'un ilk müştak talebelerinin, Nurların hemen te'lifi zamanında, ilk okuyup yazdıklarılarında duydukları samimî hissiyat, kalbî ve ruhî istifade ve istifazalarını dile getiren fıkralarını ve Hazret-i Üstad'ın da bazı mektublarını ihtiva etmektedir.

2. İmani kitaplar (Sözler, Mektubat, Lemalar, Şualar vb) lokomotif ise, lâhikalar; o trenin rayları hükmündedir. Barla Lâhikası iki ayak üzere üzeri gider. Birincisi; idealist bir dava adamının ruhunu inşa etme adına malzeme ve his deposudur. Hissimizi ikaz eder, ihya eder, canlandırır, ruhu inşa eder. Bu nasıl dışarıya gözükür? İkinci ayağı; istifade ettiğini Üstada takdim ediyorlar ve hissiyatların alışverişine sebebiyet veriyor ve gelecek nesillere yöntem ve ufuk açıyor. Yöntemlerin şeklini anlatır, simge, sembol, ritüel zeminidir.

1-Barla Lahikası:5, 2-(I)

Bast

1. Emn ü ye'sin vartasına düşmemek hikmetiyle havf u reca müvazenesinde, sabır ve şükürde bulunmak için kabz-bast haletleri, celal ve cemal tecellisinden intibah ehlîne gelmesi; ehl-i hakikatça medar-ı terakki bir düstur-u meşhurdur.

2. Sürur, saadet, neşe, sevinç, huzur gibi tatlı şeylerde Cemal tecellisidir, bu da Bastır, Cennetten haber veriyor. Bazen insanı kabz basar. Canı sıkılır, bütün olumsuzlukları düşünür. Bunlar hep celal tecellisidir. Durup dururken neden oluyor? Celal tecellisini anlamak için, Allah cc aktif ediyor. Celal ülkesi; cehennem. Burada da insanda tecellisi var. Buhran, bunalım, panikatak, depresyon, can sıkıntısı celal tecellisinin aktif olmasıdır. Cemal ise; bastır. Bu da açmaktadır, gülü açmak gibi. O da sürur, neşe, saadet, sevinç vs.

Bast ise mesela; yetmiş bin perdeden geçmiş hâliyle imanın lezzetini duyuyoruz. Zevk alıyoruz, keyif alıyoruz, neşeleniyoruz, bulutun arkasına geçiyoruz, imanın keyfini alıyoruz. Elhamdülillah oh diyorsun. Bazen da o kadar fazla oluyor ki lezzet, kaldırımiyorsun. Bununla da Cenab-ı Hakk bize: "Bak bu yetmiş bin perdeden geçmiş cennet hâletidir, ona göre ona sahip çıx" diyor. Demek ki bunlar tasavvurda hissettiriliyor. Bu nedenle ahiret, cennet, cehennem, sırat dünyada sureti vardır. Adınız gibi bilin. Dünya ahiretin üstünde tenteneli bir perdedir. Dünya da insanın hulasasıdır. Burada hepsi yaşıyor. Tahayyül ve tasavvuruna hakim olan, dünyada cenneti yaşar. "Fedhuli fi ibadi vedhuli cenneti". Gireceksin demiyor, gir. İşte cennet burası (sureti serbest bölge). Kişinin hususî cennet ve cehennemi.

1-Kastamonu Lahikası:8, 2-(I)

Batın

1. Ve İsm-i Bâtin ile işaret edildiği gibi: Her ağacın içinde işleyen tezgâh, öyle bir fabrikadır ki, o ağacın bütün ecza ve a'zasını teşkil ve tedvir ve tedbirini gayet hassas mizanla ölçtügü gibi, bütün ayrı ayrı a'zalarına lâzım olan maddeleri ve rızıkları, gayet mükemmel bir intizam altında sevk ve taksim ve tevzi ile beraber akılları hayret içinde bırakın şimşek çakmak gibi bir sür'at ve saati kurmak gibi bir sühulet ve bir orduya "Arş!" demek gibi bir birlik ve beraberlik ile o hârika fabrika işliyor.

2. İşte bütün mevcudat, böyle;

- **Evveline** dikkat ettikçe bir ilmin tarifenamesi ve
- **Ahirine** dikkat ettikçe bir Sâni'in plâni ve beyannamesi ve
- **Zahirine** baktıkça bir Fâil-i Muhtar'in ve Mürid'in gayet san'atlî ve tenasüblü bir hulle-i san'atlî ve
- **Batînîne** baktıkça bir Kadîr'in gayet muntazam bir makinesini müşahede ediyoruz.

3. Herbir ağacın;

- **Evveli**, öyle bir sandukça ve program.. ve
- **Âhiri**, öyle bir tarifename ve nümune.. ve
- **Zahiri**, öyle bir musanna' hulle ve bir münakkaş libas.. ve
- **Bâtîni**, öyle bir fabrika ve tezgâhtır ki...

4. Ve ağaç gibi her zîhayatın evveli, âhiri, zahiri, bâtinî birer sikke-i tevhid, birer hâtem-i vahdet, birer mühr-ü ehadiyet, birer turra-i vahdaniyet taşıyor.

5. Batîn ismi ağacın içine, sistemine ve turra'ya bakar. Mesela İlim zahirde; dışarıdan bir şey almaktır. Batında ise ilim; dışarıdaki ile sende var olan çekirdeğin ağaç olmasıdır. Mesela dışarıdan bakarsın araba şoförü götürüyor. Gir içeriye şoför arabayı götürüyor. Dışarıdan bakınca arabanın içinde şoför var. İçerden bakınca, şoförün içinde araba var. Zahir budur, batîn da budur. Zahirden baktığın zaman arabanın içinde şoför, batîndan baktığın zaman şoförün içinde araba var.

1-Şular:34, 2-Mektubat:230, 3-Şular:34, 4-Şular:34, 5-(I)

Beden

An.. Anlardaki ferd.. Anda olandır. Cisimde olup cisim olmayan.. Cisim zahirde görünmez. Zahirde gözüken ceseddir. Herbir anlardaki yaratılmalar ise bedendir. Mazi ve müstakbelde yaratılmış ve yaratılacakların toplamina, yani bütünlüğüne, cemine, cem-ül cemine beden-i misali denir. Cisim-cesed-beden bütünlüğüne cismaniyyet denir. Beden-Cesed-Cisim sıralaması, Buz-Su-H₂O arasındaki ilişki gibidir. Enemdeki temayülatlarım yani ihtiyaç, istiyak, incizab, meyil bütünlüğünün dışa vuruşlarının atomsal görünümüdür, atomun kendisi değildir beden, görünen ama.. Cisim mekandır, cesed ise atomdur, görünen ise bedendir, toplamı beden-i misalidir. Cesed sifata dayanır, Beden ise esmaya dayanır. Benim Eneme güneş dersek; aynanın maddesi Cesed olur, aynada gözüken misali güneş ise Bedendir, aynanın büyülüğu, küçüklüğü, sertliği, yumuşaklıği ise Cisimdir. Cismaniyetin sureti; Cesed.. Hakikati; Beden.. Mahiyeti; Cisim'dir. Cismaniyet maddi ve manevi nefsi-

emmarenin vücut-u haricileridir. Maddi nefş-i emmare, cismaniyetin mülk yönüne ve cesede bakar. Manevi nefş-i emmare, cismaniyetin melekut yönüne ve bedene bakar.

Beden-i misal; buradan gidiştir, gilaf-ı latif; geliştir. Buna misal rulo kâğıdı: her bir rulo kâğıt andaki bedendir, bütün kâğıtları rulo şeklinde sarınca oluyor beden-i misali. Veya gül goncasının her bir gül yaprağı andaki beden, gül yapraklarının bütünü gül goncası gibi bir beden-i misali oluyor. Yani andaki bütün bedenlerin toplamına beden-i misali deniliyor. Vefat anında beden-i misaliye dönüşüyoruz. Bu gidiş. Oradan gelişimiz ise; gilaf-ı latif. Yani insana giydirilenler.

On sekiz bin alemi cem edeceksiniz, bu bedene toplayacaksınız bu toplaması gilaf-ı latiftir. Bu beden gözükmüyor ama arkada iki sistem çalışıyor. Yoksa bu beden yok olur. Odundan nuru kaldırdığında odun kalmayacağı gibi. Beden-i misali; letafet tarafımız... Cesed-i necmî; nuraniyet tarafımız. Arkada bu iki sistem çalışıyor, beden olarak gözükmüyor. Beden öne çıkmış, arkadaki sistemler gözükmüyor. Allah Resulünde bu beden geri gitmiş. Beden-i misalisi ve cesed-i necmisi öne gelmiş ama tipi, görünüşü aynı...

(I)

Beden-i Misalî

1. Belki ruhun libası bir derece sabit ve letafetçe ruha müناسib bir gilaf-ı latifi ve bir beden-i misalisi vardır. Öyle ise, mevt hengâmında bütün bütün çiplak olmaz, yuvasından çıkar, beden-i misalısını giyer.

2. Ruhun giydiği libas. Mürur-u zamanla cild olmuş. Ruh kullandığı için cildi olmuş. Her anda var olup yok olan, yoktan var olan ferd-i âherlerin toplamı. Yani İnsan her an bir ferd-i âheri yaşıyor. Var olup yok oluyor. Herbir ferde, ferd-i âher deniyor. İşte senin ferd-i âherlerinin toplamını ruh giyecek ki bunun libası oluyor. Yani ferd-i âherlerin toplamına beden-i misalî deniyor. Mahluk olan ruhun “Elestü bi Rabbiküm”dan başlayıp dünya ve mevte kadar sürecindeki bedenlerin, anların toplamının bütünlüğüdür beden-i misalî.. Aynı zamanda bu senin sırat köpründür, senin azrailinin suretidir. Bedeni misalinin istikbali yoktur mazisi vardır bittiği anda kendisini tamamlıyor. Onun için mevt hengamında giyer diyor, mevt hengamında noktalıyor da ondan...

Ruhun ubudiyet yumağı. Herbir ferd-i âher iplik. Dokunan ubudiyet kumaşı. Ruhun hanesi ve yuvası değil libası. Beden-i misalî bütün geçmişinin bir ana bindirilmiş bütünlüğü. Yaş gibi. Kaç yaşındasın? 50 yaş. Her senede kazandığın; fikir (dimağ bütünlüğü), kalb ve vicdan his bütünlüğü, ruhsal latifeler bütünlüğünü yani bu üçünü fiil bütünlüğü ile topla.. O toplamın ruhdaki haletine 1 yaş diyoruz. Ruh bu bedeni terk ettiği zaman hemen giydiği şey beden-i misalisidir. Gilaf-ı latif ruhun geliş yönü ki Rububiyete bakar. Beden-i misalî ise ruhun dönüş yönüne, Uluhiyete bakar. Kayyumiyet ilimden kudrete, kudretten ilme ihtizazdır. Kayyumiyet gilaf-ı latif ve beden-i misalının toplamıdır, ikisinin cemidir. İlimden kudret yönüne gilaf-ı latif, kudretten ilme dönüşüm beden-i misalîndir.

Beden-i misal; buradan gidiştir, gilaf-ı latif; geliştir. Buna misal rulo kâğıdı: her bir rulo kâğıt andaki bedendir, bütün kâğıtları rulo şeklinde sarınca oluyor beden-i misali. Veya gül goncasının her bir gül yaprağı andaki beden, gül yapraklarının bütünü gül goncası gibi bir beden-i misali oluyor. Yani andaki bütün bedenlerin toplamına beden-i misali deniliyor. Vefat anında beden-i misaliye dönüşüyoruz. Bu gidiş. Oradan gelişimiz ise; gilaf-ı latif. Yani insana giydirilenler.

On sekiz bin alemi cem edeceksiniz, bu bedene toplayacaksınız bu toplaması gilaf-ı latiftir. Bu beden gözükmüyor ama arkada iki sistem çalışıyor. Yoksa bu beden yok olur. Odundan

nuru kaldırdığında odun kalmayacağı gibi. Beden-i misali; letafet tarafımız... Cesed-i necmî; nuraniyet tarafımız. Arkada bu iki sistem çalışıyor, beden olarak gözükmüyor. Beden öne çıktı, arkadaki sistemler gözükmüyor. Allah Resulünde bu beden geri gitmiş. Beden-i misalisi ve cesed-i necmisi öne gelmiş ama tipi, görünüşü aynı...

1-Sözler:517, 2-(I)

Bedihi Kader

Çekirdeğin tazammun ettiği ağacın, maddî keyfiyat ve vaziyetleri ve heyetleridir ki, sonra göz ile görünecek.

Sözler:469

Beka

1. Tekerrür-ü vücuddan ibarettir. "basar, sem", kelâm" sıfatlarını iktiza eder.
2. Hayatın kemali olan beka...
3. Beka; sem, basar, kelam sıfatlarıyla tekerrür-ü vücuddan (ilim, irade, kudret) ibarettir, hayatı istilzam ediyor, netice veriyor. Bekanı ziddi fenadır.
4. Benim tekerrür-ü vücutum, bekam; alemime giren herseyi sem, basar, kelamıyla içeriye aldıklarımla tekerrür-ü vücuta mazhar oluyorum. Benim alemime girip nurlandırdıklarım benim hakiki vücutlarım oluyor ki bu şekilde bekaya mazhar oluyorum...
5. Bekanın sureti; devamdır cesede ve bedene bakar bunun peşin cezasıda ölüm korkusudur. Kanuniyeti; tekerrür-ü vücuddur, enfüste içsel alemededir. Bunu enfüsü aleminde fark eder yaşarsa Cennet haletlerini burada yaşıar. Hakikati; baki esmasına mazhar olmaktadır. Mahiyeti; Beka sıfatına mazhariyettir.

1-İşarat-ül İ'caz:15-16, 2-B.İşarat-ül İ'caz:429, 3-(II), 4-(III), 5-(I)

Bekabillah

Ene'den mec'ule doğru olan süreç; fenafillah. Dönebiliyorsan; bekabillah. Fenafillah fenayı bulmak, bekabillah bekayı bulmak. Bekabillah sana verilen cevap. Fenafillah çıkmak, Allah'a gidiş, bekabillah alem-i şehadete dönmek. Onun için yükselmek o kadar meziyet değil, Öğrenmek meziyet değil. O irtifada tutup indirmek zordur. İmam-ı Rabbanî Hz: "Fenafillah olmak kolaydır, bekabillah çok zordur." demiş. Uçağı kaldırdın, irtifayı korudun, inebilmek çok zordur.

Kelam sıfatından gelen vahiy dimağımıza muhatab oluyor, giriyor. Sonra vicdانا iniyor, oldu iman... Bu gelişe fenafillah. İmanla nurlanan kalb, vicdan, o imanın ziyasıyla dimağı nurlandırıyor. Nurlanan bir dimağla mevcudattaki ayat-ı tekviniyeyi okuyor. Buna da bekabillah deniliyor! Çıkış, vahye muhababiyet. O vahiyle mevcudata bakış, iniş. Bu çıkış iniş iz'anda oluyor. Tasavvufta İmam-ı Rabbani hazretleri bunu çok zikreder, diyor ki: fenafillah o kadar mühim değil. Umumi mana olarak... Zikirle, evrad ezkarla çıkarsın. Ama çıktıktan sonra hala bulunduğu mevkide yani alem-i şahadette adetullah'a yani Allah'ın emirlerine

şatahat, muvazenesizlik yapmadan uyabilmek. Orda iken, alemin o iken, burada burayı yaşıyorsun. Bu bekabillahtar.

Vahiy geldi, muhatab olduk ve tutunduk. Vahiy ile çıktıktı yukarıya, bu fenafillah. Vahiy geldi, dimağımızı bütünlüğe getirdi. Vahyi kabul ettik, tasdik ettik, iz'an ettik, itikad ettik, iltizam ettik. Aşağıya indi yani kalbe ve iman oldu. İmanın ziyasıdır. Kalbdeki iman aşağıdan dimağa geliyor yukarıya... Bu nurlanmış dimağla kelam sıfatından gelen ayetlere, evamir-i tekviniye deniliyor. Allah'ın irade sıfatından gelen -çiçeklere, kedilere, köpeklere- bunlara ayat-ı tekviniye denilir. O imanla nurlanmış dimağ ile ayat-ı tekviniyeleri okuyor. Kelam sıfatından gelen Kur'an'la imanlıyoruz. Bu gelişe fenafillah... İmanla nurlanan bir gönülle, dimağla mevcudatı okuma makamına çıkıyor. Bunun adı da bekabillah...

Fenafillah velayete, kurbiyete bakar. Bekabillah ise risalet ve akrebiyete bakar.

(I)

Belâgat

Mukteza-yı hale mutabakattan ibarettir.

İşarat-ül İ'cáz:47

Belâgat-ı Kur'aniye

O belâgat ise; nazmin cezaletinden ve hüsn-ü metanetinden ve üslûblarının bedaatinden, garib ve müstahsenliğinden ve beyanının beraatinden, faik ve safvetinden ve maânîsinin kuvvet ve hakkaniyetinden ve lafzının fesahatinden, selasetinden tevellüd eden bir belâgat-ı hârikulâdedir.

Sözler:368

Belki

Kelime olarak ihtimal manası taşısa da, Risalelerde ekseriyetle kesinlik manasını ifade eder.

(III)

Berzâh

1. Berzah, dünya ile âhiret arasında ayrı bir köprüdür.

2. Cisim libasını mazide bırakıp, kendileri istikbal salonu olan berzah âleminde kemal-i rahatla ikametlerini düşünür, mezaristana ünsiyetkârane bakar.

3. Kabir dünya mıdır? değildir ahiret midir? değildir. Berzahtır... anne karnındaki çocuk veya çekirdekteki ağaç... mahluk değil, ağaç değil, hiclikte değil... Berzahtır...

Mec'ul mahluk değil ama vacib de değil yani berzahtır, kabir gibi. Kabir; ahiret değil çünkü ahiret kıyametle başlar, haşır meydanıyla başlar. Ama dünyada da değil. Bu nedenle kabire âlem-i berzah denilmiş. Mec'ul dahi aynen böyle bir berzahtır.

Ahiret ile dünya arasındaki berzah ise; kabirdir. Kabirdeki insan ahirette değil, çünkü ahiret kiyamet kopunca başlar. Dünyada da değil. Yani berzahta, oraya zaten alem-i berzah deniliyor. Şecere-i hilkat haritasında Alem-i Berzah; alem-i şehadetin üstü olan yedi kat semanın bir üstündedir. Alem-i Berzahın ise üstü Levh-i mahv ve isbattır, sonra Kürs, sonra vs. Berzah ayrıdır, alem-i berzah ayrıdır. Kabir kapısıyla alem-i berzaha giriyoruz.

Berzah seyahati 59 gündür. 4. Söz'de (Sözler-20) iki aylık mesafeden bahsediyor. Ondan bir günü, dünya ömrüdür. Kalan 59 gün berzah seyahatidir. Bir gün sonra bir istasyon var, tren var, gemi var, otomobil vs var diyor.

4. Berzah; iki farklı alemin birbirine geçiş yeri, kavşağı ve dönüşüm yeridir. İki alemin birbiriyle temasları ve muamelelerinin yapıldığı yerdir berzah.

1-Mesnevi-i Nuriye:225, 2-Sözler:645, 3-(I), 4-(III)

Beşeriyet

1. Ef'al ve -ahval ve -etvarında beşeriyyette kalıp...

2. Beşeri, hayvaniyet mertebesinden melekiyet derecesine çıkarmak için, onları iman-ı billaha davet ile ders veriyorlar gördü.

3. İnsan beşeriyyetten sıyrılarak, insan olma nisbetinde kendi varlığından tat alır. Beşeriyet, şerlerle dolu zid. İnsan; onlardan sıyrılma nisbetinde, beşeriyyetten sıyrılip aslında vardığın kadar insansın. Ne kadar sıyırmışsan, o kadar kendinden tat alırsın. Kendinden bıkmazsun. Kendinden nefret etmezsin. Çünkü insansın. Beşeriyyetten insan olmaya farkındalıkla olur. Peygamberlerin vazifesi beşeriyyetten insanlık makamına çıkartmaktadır. Nasıl çıkartıyor, neyi çıkartıyor, ne yapıyor Peygamber? Farkındalığımızı arttırıyor. Fark ettiğe, beşeriyyetten sıyırlıyoruz, insan oluyoruz. İnsan olmanın alameti, ifadesi imandır. İman etmeyene Kur'an insan değil diyor, hayvandan daha aşağıdır diyor. Farkındalığın kadar insanlık makamına çıkarsın. Bunun ileri meratibi imandır.

Beşerle insan farklıdır. Biyolojik yapıda yaşayanlar beşer. İnsanı sıfatlarla yaşayan, insanı sıfatlarını aktif etmişse insandır. Bu nedenle insan çok az. Çoğu biyolojik yapıyı yani mide ve uğskurluğu yaşıyor. Bizler de yer yer insanlıktan çıkyoruz, beşer oluyoruz. Bazı duygularımızın zebunu oluyoruz. Dört mertebeyi her gün yaşıyoruz: bazen nebat, bazen hayvanat, bazen insan, bazen melek hayatı yaşıyoruz.

İnsan donuk değil, insan olmakta olandır. Olması bitmemiş ki, budur diyesin. İnsan bitmemiş. İnsan nedir? Ne zaman bilinir? Ölünce bile insanın izahı yoktur. Çünkü inanın ölmesi bedenden sıyırmasıdır ama insanın olması devam ediyor. Burda, kabirde, haşırde, sırattha, cennette olması sonsuza kadar devam edecek. Şimdi, insan nedir? Dibi yoktur. Muayyen olursa, insan şudur diyebilirsin. Şular 218 de yirmi vechiyle insan tarifi var. Onu hulasa edersen, insan olması devam ediyor. Sonsuza dek devam edecek. İnsan devamlı olacak. Olması devam edecek. O zaman insan kimdir'e cevap: Olması devam eden olmakta olandır. Şu anki hali, o benim. Ama olmam devam ediyor. Değişiklikleri devam ediyor, lması devam ediyor. Hiçbir zaman el freni çek, takoz koy olmayacak. Olursa tarifi olur. Tarif, muayyen olan şeylere yapılır. Onun için Allah da tarif edilemez. İnsan, olmakta olan olduğu için, ihata edilemediğinden kaliba girmiyor. Olması devam ediyor.

İnsan; mutlak ve muhittir, muayyenliği yoktur, olması devam edendir. İnsanın sırr-ı insanı tarafı; mutlak ve muhittir. "DİŞR" ile, yani dua ile, iman ile, şuur ile, rıza ile mutlak ve muhiti muayyenleştiriliyorsun. İşte o senin olan. Olmakta olan muayyen olmayan. İki tane olan bu. Bir tarafın: İnsan benim sırrımdır, ben de insanın o mutlak ve muhittir. Hiçbir şey değildir.

Allah için demiyor, insan bu. Mutlak ve muhittir. Hiçbir muayyenleşmişliği yoktur. Bu insan, insan da denilmez buna. Bu sırr-ı insanı muayyenleştirdiği şeye insan denilir. Üç tane şey var: 1-Sırr-ı insanı 2-beşeriyetin 3-insan. Radarı sırr-ı insanı koy; mutlak ve muhit. Bu, hiçbir muayyenleşmeyi kabul etmez. Beşeriyetime sırr-ı insanı ile tasarruf ediyorum; ben bende. Beşeriyetim; zdaların cem'idir. Buraya ben nüfuz ediyorum. Ne ile? Dua ile, iman ile, şuur ile, rıza ile. Bu beşeriyyetten sıyrılıyorum. Be-şer, bî-şer şerlerle dolu. Ondan sıyrılmakla insan oluyorum. Bab-ı insaniyettir ki, ism-i Hakk'ın cilvesidir. Beşeriyyetten sıyrılma nisbetinde insan insan olur. Peygamberlerin en büyük vazifesi; beşeriyyetten insanlık makamına çıkarmaktır. Bab-ı insaniyet; insaniyet denilen bir alemdir. O kapıyı sen vuracaksın. Kapıyı vuran beşeriyyettir. Girdiğin zaman beşeriyyetten elbiseyi çkartıyor. Yani mutlak ve muhit olan beşeriyyete tasarruf ediyor. Hâşâ hâşâ Allah kainatta zatiyla yok, sıfat ve esmalarıyla var. Aynen onun gibi insan bu beşeriyyete sıfatlarıyla tasarruf ediyor. Beşeriyyetten sıyrıyor. Nasıl ki tencere bir şey kaynayınca, katları kalıyor, pislikleri buharla uçuyor. Kalan insan. Olmakta olan işte bu insan. Olması devam eden de sırr-ı insanı. Bu hiç bitmeyecek. Hiçbir zaman.

Bütün kainatın cami-ül ezdadi; beşer, cem-ül cem'i; insan. Cami-ül ezzad; zdaların cem'i olan tarafımız beşeriyetimizdir. Cami-ül ezzaddan sıyrılıyoruz, cem-ül cem' oluyoruz. Zidlardan sıyrılıp on sekiz bin alem, alemimizde dürüldüyor. Bu, insandır. 11.Sözün 11.Hakikatında anlatıyor. Bab-ı insaniyet; ism-i Hakk'ın cilvesidir. Orda onbir tane sıfatını anlatıyor. İnsanın tarifini de Şular 218 de veya İnsan penceresinde var. İnsan üç cihetle âyinedardır, diyor. 1-Acz, fakr, noksan ile âyinedarlığı 2-cüz'ü ilmi, iradesi, kudreti ile âyinedarlığı ve 3-esma-i İlahiye âyinedarlıkla göstermesi. Kuleuzubi rabbinnas acz, fakr, noksan ile Allah'a âyinedarlık oluyor. Melikinnas malik olduklarıyla, mülkleriyle, malikiyetlerimizle, yani cüz'ü ilmi, iradesi, kudret âyinedarlık oluyor. İlahinnas içinde esmalar dolu.

1-Sözler:185, 2-Şular:118, 3-(I)

Bid'a

Bid'a; Kavaid-i Şeriat-ı Garra ve desatir-i Sünnet-i Seniye, tamam ve kemalini bulduktan sonra, yeni icadlarla o düsturları beğenmemek veya hâşâ ve kellâ, nâkis görmektir.

Lem'alar:53'den

Bil-fiil

1. Zira bilkuvve olan meyil ve bilfiil olan san'atın...

2. Çekirdek bil-kuvve, ağaç bil-fiil. Kainat bil-fiil, insan ise bil-kuvve. İnsan kainatın hülasası, haritası, çekirdeği, ruznamesi olmasına bil-kuvve denir. Kainat, insanın bil-fiili, file çıkışlı hali..

1-Muhakemat:53, 2-(I)

Bil-kuvve

1. Zira bilkuvve olan meyil ve bilfiil olan san'atın...

2. Bilkuvve yalnız istidad ve kabiliyet cihetinde nâkis kalıp inkişaf etmeyenlerin, gayet bir içtihad ve sa'y ile inbisat edip bilkuvveden bilfiil suretine geçmesinde, mezkûr sünnet-i

İlahiye düsturuyla bir tavır görünüyor.

3. Çekirdek bil-kuvve, ağaç bil-fiil. Kainat bil-fiil, insan ise bil-kuvve. İnsan kainatın hülasası, haritası, çekirdeği, ruznamesi olmasına bil-kuvve denir. Kainat, insanın bil-fiili, file çıkışlı hali..

1-Muhakemat:53, 2-Lem'alar:125, 3-(I)

Buharat-ı müzahrefe

1. Fakat o şuhur-u mübareke gittikten sonra, âdet o âhiret ticaretinin meşheri ve pazarı değiştiği gibi; dünya sergisi açılmağa başlıyor. Ekser himmetler, bir derece vaziyeti değişiyor. Havayı tesmim eden buharat-ı müzahrefe o manevî havayı bozar. Herkes derecesine göre ondan zedelenir. Bu havanın zararından kurtulmak çaresi, Risale-i Nur'un gözüyle bakmak ve ne kadar müşkilât ziyadeleşse kudsî vazife itibarıyle daha ziyade ciddiyet ve şevkle hareket etmektir.

2. Buharat-ı müzahrefe dimağ, kalb, ruh ve eylemlerden çıkan olumsuzluklardır.

1-Kastamonu Lahikası:66, 2-(I)

Burak

1. Sanki hidayet-i İlahî, bir burak olup mü'minlere gönderilmiştir. Mü'minler tarîk-i müstakimde ona binerek arş-ı kemalâta yürürlər.

2.Batın manada zanların cem'idir. Burak aslında hidayettir. Kur'an'ın sadâsını kim dinleyecek olursa, o arslan, o kanser, o kalb krizi, o trafik kazası onun burakı olur, maksadına, Rıza-yı İlahiyeye götürür. Mesela elma, armut, çiçek gibi tekvinci ayetlerde birer Buraktır. Sevgiliden gelen Buraktır bu mevcudat... Sadakat, istikamettir. İstikamet, hidayettir. Hidayet, Buraktır. Burak da Miraç'tır. İlimle, sadakat sahibi oluyoruz. Sadakat sahibi olursak, istikamette oluruz. İstikamette olursak, Burak'a bineriz. Burak'a binmek de evc-i alaya gitmek için ruhun cennetidir. İlim --> sadakat --> istikamet --> burak --> ruhun cenneti --> kurbiyete bakıyor.

Peygamberimiz Miraçta Arşa kadar Burak ile, Arş'tan sonra Arş-ı azama kadar da Refref ile gitti. Arş'a kadar zanları vardı. Zanlarıyla şaşırmadı. Öyle bir iman etti ki, gördüğü ile iman ettiği ayniydi. Zanlarıyla hukuk ayniydi.

3. Akıl-kalb dengesinde burak kalbi temsil eder. Bizde burak hislerimizdir.

1-İşarat-ül İ'caz:61, 2-(I), 3-(III)

Bürhan

İspatlanan mevzuda esmayı görebilmektir. Kat'iyeti ifade eden aklî delile bürhan denilir. Mucizeye bürhan deniliyor. Bürhan; marifetini, marifetullah yapmaktadır. Bu ise enfüse bakar, herkeste derecesine göre isimlere mazhar olur. Bu sebebden batındır. Melekut cihetidir. Mesela bu suyu kaynatan ve dondurulan Allahdır - dediğimiz zaman bürhan kullanılır. Mesela Peygamberliğinden önce Muhammed-ül Emin deniliyordu. Onun doğruluğuna bu delildir. Mucize göstermesi bürhandır. İkisini cem'edince ümmetin bunu kabul etmesi hüccet olur.

Tasavvurda deliller var, çünkü düşünceler, bilgiler, malumatlar var. Bürhan taakkuldedir. Hüccet de tasdiktedir. Hüccet; delil ve bürhanın kâğıda, belgeye dönüşmiş halidir. Kabul-ü ümmete hüccet denilir. Her delil, her bürhan, kabul-ü ümmet değildir. Ama kabul-ü ümmet olmuşa hüccet denilir. Külliyyatta delil okuyunca, tasavvur gelecek aklına. Bürhan okuyunca, taakkul. Hüccet okuyunca, tasdik gelecek aklına. Hüccet; diğer ikisini cem'etmiş, üniversite diploması gibi. Kabul-ü ümmet olmuş. Bunun ziddi olamaz diyebilirsin. Hüccet üniversite diploması gibi, hüccet tasdikte diyoruz ama tasdik taakkuldeki bürhanı da kullanıyor, tasavvurdaki delili de kullanıyor.

Hüccet; bir iddianın doğruluğunu ispat için gösterilen resmî vesika ve senettir. Mesela senin su sayacında şu kadar su kullandın diye fatura çıkarıyorlar. Nerde kullandım ya? Gel bak, öyle bir şey yok. Evde su deposu yok. On ton kullandın diyor. Hani nerde? Sayaçtan çıkan kâğıt. Kimse sayaca itiraz edemez. Bu kabul-ü ümmet olmuş. Ortada bir şey yok ama fiş çıkışınca, kabul-ü ümmet olmuş. Bu fiş, suyu kullandığını gösteriyor. On ton suyu gösteremeyiz. Alameti nedir? Nerden bileyceki ki suyu kullanmışsun? Su sayacındaki kâğıt kabul-ü ümmettir, çıktığını gösteriyor. Hakikaten benden akmış mı? Musluğunu aç, bak, akiyor. O kadar kullandığını hüccet kâğıttır. Suyun geldiğine de delil musluğunu akmasıdır. Kabul etmen bürhandır. Hüccet: Nesne ve vasita makamındadır. Delil ise; nesne ile yani hüccet ile elde edilen aklî çıkarımlar. Yani: Hüccet el ile tutulur, gözle görülür bir vesika iken, delil daha ziyade zihindeki ve akıldaki önermelerdir, hükümlerdir.

(I)

C-Ç

Cebraîl (A.S)

1. Hilkat-ı kâinatın en ehemmiyetli neticesi olan insanlarla münasebat-ı Rabbaniyeyi tebliğ ve izhar eden Cebraîl (A.S)...

2. Kâinatın akı Cebraîldir. Kâinatın hayatı İsrafildir. Kâinatın ruhu Azraîldir. Kâinatın his ve şuuru Mikaildir (A.S). Eşyanın dizginini elinde tutan İsrafîldir (A.S). Hayatın hülasasıdır İsrafîl. Mikail şuurun hülasasıdır ve kürs’ün simgesidir. Şuur ve hadiseleri, melekeleri tutan Mikaildir. Dimağ; ceberut, Cebraîl tutuyor. Hayati cesedde, İsrafîl tutuyor. Şuuru, Mikail tutuyor. Ruhu cesedde tutan da Azraîldir.

Mikail as âyât-ı tekviniyenin mümessiliidir. Şecere-i Hilkatte Kürse karşılık gelir. İnsanda Şuur bakar. İrade sıfatındandır. Cebraîl as Evamir-i tekviniyenin mümessiliidir. Şecere-i Hilkatte Levh-i Mahfuza karşılık gelir. İnsanda akıla, dimağa bakar. Kelam sıfatındandır. İsrafîl as Şecere-i Hilkatte Arşa karşılık gelir. İnsanda kalbe bakar. Hayat sıfatındandır. Azraîl as Şecere-i Hilkatte Arş-ı Azama karşılık gelir. İnsanda ruha bakar. Kudret sıfatındandır. Bu dördünün cem’inden insanda Cenab-ı Hakk’ın taayyün ve teşahhus etmesine vesile ve güzel bir zemin olur ki bu insanın mîracı oluyor.

Allah kelâm sıfatından Levh-i Mahfuza indirdi mi? Oradakini Cebraîl (A.S) bu tarafa getirdi mi? Cebraîl (A.S) işlevi buradandır. Vahiy Levh-i Mahfuzda “ilim, irade, kudretle” dönüşümé uğrayan kelamin gelişidir. Levh-i Mahfuzdan çıkan ayet vahiy olarak gelirken beşere kelam oldu, kelamla ifade edildi. Cebraîl (A.S) kelam sıfatından gelen ayeti vahiy olarak getirdi. Levh-i mahfuzun temsilcisi Cebraîl as dır. Levh-i mahfuz; ceberut alemidir. Tasavvufta ceberut derler, Risale-i Nur’dâ Levh-i mahfuz denilir. Cebraîl (A.S) vahyi getiriyor, akla hitab ediyor. Akıl bunu kabul ederse, itikad oluyor. Sonra vicdan yoluyla kalbe gidiyor, iman ediyor.

Cebraîl nedir? Ceberut alemini temsil eder (tasavvuf tabirdir). Bizdeki tabir: Levh-i mahfuz. Yani dimağımızın mümessili, Allah ile kul arasındaki ilişkinin adıdır; Cebraîl.

Hadiselerin dizgini Mikail (A.S), vahyin dizgini Cebraîl (A.S) dadır. Biz, vahyi sîrf Cebraîl (A.S) getiriyor, zannediyoruz. Üstad Hazretleri diyor ki “Vahiy değil ama vahyi tazammun eden, vahyi ortaya çikanın asrın imamlarının ilhamları şümüllü ilhamdır.” Nedir şümüllü ilham? Mesela Kur’ânın bir söylediği var. Bir de söylemek istedikleri söylediklerinden fazladır. Bu, şümüllü ilhamla ortaya çıkar. Vahyin hizmetini görüyor. Mesela “ariya vahyettik” diyor. Hadisedir. Deprem hadisedir. Kişiilerin dizginleri, hadiseleri, olayları Mikail vahyeder. Bu nedenle ayat-ı tekviniyenin mümessili Mikail (A.S). Evamir-i tekviniyenin mümessili Cebraîl (A.S) dır.

Ayat-ı tekviniye mevcudattır. Bunların dizgini Mikail (A.S) dır. O vahy ediyor, o ilham ediyor mevcudata, küre-i arza. İnsanî ilham değil bu. Küre-i arzin bir müeekkel melaikesi var, yazılımı var, yapısı var, sistemi var. Mikail (A.S) mevcudatın yani ayat-ı tekviniyenin mümessiliidir, İrade sıfatındandır. Evamir-i tekviniye ise; Kelam sıfatındandır; Cebraîl (A.S).

1-Şular:263, 2-(I)

Cehalet

Cehaletin tanımı: Cehalet ademi vücutturdur.. Yani vücudsuz vücut, zeminsiz zemin, varlıksız varlık, ademi bir örtüdür.. bizi hem örter hemde gömer..

Cehaletini bilen ilime başlamıştır.. Bilmediğini cahil olduğunu bilmiyorsa, cehl-i mürekkebedir ki; cehaletin ifratıdır.. Cehaletin ifratı ilim ile olur.. bilmediğini bilmiyorsa bu cehaletin ifratıdır.. Cehalettin ifradı kiblesiz ilim ile olur. Kiblesi yoktur.. Bilmediğini biliyorsa vasata gelmiştir.. Böyle bir iddiası yok, kendi varlığından yaşadığından haberı yoksa buda cehaletin tefrit mertebesidir.. Bilmediğini bilmiyorsa bu cehaletin ifratıdır..

İlim cehaletimizi kaldırır.. Gözüken ise hakikatin meratiblerinden bir mertebedir şu mevcudat ... Onu farklılandıran mertebelendiren hakikatin içindeki ademi vücutturdur. Enfisi cehalet dimağ cehaletidir. Cehalet aklidir, cehalet dimağın veri tabanı, ademi vücutudur.. Cehalet tek şey değildir, ilimsiz olmak değildir..

Dimağın yedi mertebesi vardı. Tahayyül, Tasavvur, Taakkul, Tasdik, İzan, İltizam, İtikat.. Bu yedi mertebenin zeminsiz zeminidir.. Dolayısıyla hepsinin vasati yoksa, bunlar vasata gelmemişse, ya ifrad cehaletindedir yada tefrid cehaletindedir.. Cehalet enfüsürdir, aklidir..

Cehaletin yeri dimağın yedi mertebesinde de vardır.. Ama Risale-i Nurda nokta yapsak tam neresini gösterebilirsin dersen, iltizamın içinde vardır.. iltizamda ne vardır.. Cehalet ve adem-i muhakeme vardır.. eylemsele dönüşmüş hali ise taassub dur..

Marifet cehaletin zittidir.. Cehaletin ve marifetin kaynaklarında Allah hesabına bakılıp bakılmamasıyla olur. Cehaletin mazi ve müstakbeli yoktur.. şimdiki zamanı yaşamakla ortaya çıkar..

Şimdiki zamanı yaşayan cahil modundadır..ama hangi seviyedendir! ifrad ve tefrid diye ayrılır. Geleceği yorumlayamamaktan ortaya çıkan korku ise, onun zeminide cehalettir. Cehaletin yönünde istikbaldir..

(I)

Cehennem

1. Cehennem ise, hayr-ı mahz olan daire-i vücudun Hâkim-i Zülcelalının hakîmane ve âdilane bir hapishane vazifesini gören dehşetli ve celalli bir mevcud ülkesidir. Hapishane vazifesini de görmekle beraber, başka pek çok vazifeleri var. Ve pek çok hikmetleri ve âlem-i bekaya ait hizmetleri var. Ve zebani gibi pek çok zîhayatın celaldarane meskenleridir.

2. Nasılık Cennet bütün vücud âlemlerinin mahsulâtını taşıyor ve dünyanın yetiştirdiği tohumları bâkiyane sünbüllendiriyor, öyle de; Cehennem dahi, hadsiz dehşetli adem ve hiçlik âlemlerinin çok elîm neticelerini göstermek için o adem mahsulâtlarını kavuruyor ve o dehşetli Cehennem fabrikası, sair vazifeleri içinde, âlem-i vücud kâinatını âlem-i adem pisliklerinden temizlettiriyor.

3. Cennet-Cehennem, şecere-i hilkatten ebed tarafına uzanıp eğilerek giden dalının iki meyvesidir ve şu silsile-i kâinatın iki neticesidir ve şu seyl-i şuunatın iki mahzenidir ve ebede karşı cereyan eden ve dalgalandan mevcudatın iki havzidir ve lütuf ve kahrın iki tecelligâhıdır.

4. Cehennem ikidir: Biri sugra, biri kübradır. İleride sugra, kübraya inkılاب edeceği ve çekirdeği hükmünde olduğu gibi, ileride ondan bir menzil olur. Cehennem-i Sugra yerin altında, yani merkezindedir. Kürenin altı, merkezidir... Arzin medar-ı senevîsi altında

bulunan Cehennem-i Kübra, yerin merkezindeki Cehennem-i Suğra'yı güya tevkil ederek bazı vezaifini gördürmüştür.

5. İman, manevî bir cennetin çekirdeğini taşıyor.. küfür dahi, manevî bir cehennemin tohumunu saklıyor. Nasılık küfür, Cehennem'in bir çekirdeğidir. Öyle de; Cehennem, onun bir meyvesidir.

6. Cehennem adeta taş ören şirkettir, adem alemlerine çalışıyor. Adem alemleri; cehennemin cehennemidir. Hatta cehennem günde yetmiş defa ademin şerrinden Allah'asgiñmır. Adem'in vücut-u haricisi cehennemdir. Cehennemin de vücut-u haricisi dünyadaki buhran, bunalım, panik, panikatak, depresyon, intihar hâletleri vb. Bu hâletler yetmiş bin perdeden geçmiş cehennemin hâletleridir. Bu hâletler cehennemden, cehennem de Adem'den haber veriyor. Bunlar Celal'in tecellisidir... Şecere-i hilkatte sırasıyla önce alem-i şahadet, Levh-i mahv ve isbat, Kûrs, Cennet & Cehennem, Arş, Levh-i Mahfuz, Arş-ı Azam, Kab-ı Kavseyn gelir.

Cennet; Esma-i Hüsnanın Cemalî esmalarının perdesiz azamî derecede tecelli ettiği yerdir. Cehennem; Celalî esmalarının perdesiz azamî derecede tecelli ettiği bir yerdir. Arş; Celalî ve Cemalî esmaların bütününe perdesiz azamî derecede tecelli ettiği bir yerdir. Arş-ı Azam ise Celal ve Cemali cem eden Kemalî olan İsm-i Azamların perdesiz azamî derecede tecelli ettiği yerdir.

1-Şular:230, 2-Şular:259, 3-Sözler:532, 4-Mektubat:9, 5-Sözler:503, 6-(I)

Celal

1. Arkadaş! Cenab-ı Hakk'ın sıfât-ı ezeliye âleminde biri celalî, diğeri cemalî iki türlü tecellisi vardır. Celal ile Cemal'in sıfât-ı ef'al âleminde tecellisinden; lütuf ve kahr, hüsün ve heybet tezahür eder. Ef'al âlemine tecelli edince; tahliye (تَحْلِيَة) ile tahliye (تَخْلِيَة) (tezyin ile tenzih) doğar. Âsâr ve a'mal âleminden âlem-i âhirete intiba edince; lütuf, Cennet ve nur olarak; kahr da, Cehennem ve nar olarak tecelli eder. Sonra âlem-i zikre in'ikas edince; biri hamd, diğeri tesbih olmak üzere iki kısma ayrılır. Sonra âlem-i kelâmda tecelli edince, kelâmin emir ve nehye taksimine sebeb olur. Sonra âlem-i irşada intikal edince; irşadı tergib ve terhib, tebşir ve inzara taksim eder. Sonra vicdana tecelli edince, reca ve havf husule gelir. Sonra irşadın iktizasındandır ki, havf ile reca arasındaki müvazene devamlı muhafaza edilsin ki, reca ile doğru yollara sülük edilsin, havf ile de eğri yollara gidilmesin. Ne Allah'ın rahmetinden me'yus, ne de azabından emin olunsun.

2. Celal ve Cemal iki tane sıfattır. Genel bir sıfat. Yani sıfat-ı ilâhiye denilince Celal ve Cemal akla gelecek. Celal ve Cemal Sıfât-ı ef'al âlemine tecelli ettiği zaman kahr ve heybet Celal olarak, lütuf ve hüsün ise Cemal olarak tezahür ediyor. Kendisini böyle gösteriyor. Bu Celal ve Cemal ahlakımızda oluyor. Aklımızda kahr ve heybet Celalden geliyor. Lütuf ve ihsan Cemalden geliyor ruhumuza. Ruhumuzu inşa ediyor. Cehennem, Celal'in dışa vuruşudur. Cennet, Cemal'in dışa vuruşudur. Celal alemlerini Sübhanallah temsil ediyor. Celal ve Cemal birbirine mukabil olursa, Kemal oluyor. Celal; Sübhanallah, Cemal; Elhamdüllâh bu ikisi tamamlanınca Ruh onaylıyor Kemal; Allah-u Ekber... Celal'ını ve Cemal'ını karıştırarak Kemal'i denilen, o iki sistemin dışında ama onları anlamlandıran, tanımlayan bir sistemde çıkıyor: Kemal... İnsan veya Şecere-i hilkat... Celal ve Cemal'in bütünselliği yani bizim ifademizle karışmasından Kemalat çıkıyor, mahlukat çıkıyor. Cemal Cennet ülkesi, Celal Cehennem ülkesi. İkiisinin karışmasında ikisiyle hiç alakası olmayan Kemal memleketi insan ortaya çıkıyor.

Bazen insanı kabz basar. Canı sıkılır, bütün olumsuzlukları düşünür. Bunlar hep celal tecellisidir. Durup dururken neden oluyor? Celal tecellisini anlamak için, Allah cc aktif

ediyor. Celal ülkesi; cehennem. Burada da insanda tecellisi var. Buhran, bunalım, panikatak, depresyon, can sıkıntısı celal tecellisinin aktif olmasıdır. Cemal ise; bastırır. Bu da açmaktadır, gül açmak gibi. O da sürur, neşe, saadet, sevinç vs.

3. Celal ile Cemali birleştirdiğimizde, bir bakabildiğimizde kemali buluyoruz. Cemal içinde Celali, Celal içinde Cemali gören Kemali buluyor.

1-İşarat-ül İ'cاز:64, 2-(I), 3-(III)

Cemal

1. Arkadaş! Cenab-ı Hakk'ın sıfât-ı ezeliye âleminde biri celâlî, diğerî cemâlî iki türlü tecellisi vardır. Celal ile Cemal'in sıfât-ı ef'al âleminde tecellisinden; lütuf ve kahr, hüsün ve heybet tezahür eder. Ef'al âlemine tecelli edince; tahliye (تَحْلِيَةً) ile tahliye (تَحْلِيَةً) (tezyin ile tenzih) doğar. Âsâr ve a'mal âleminden âlem-i âhirete intiba edince; lütuf, Cennet ve nur olarak; kahr da, Cehennem ve nar olarak tecelli eder. Sonra âlem-i zikre in'ikas edince; biri hamd, diğerî tesbih olmak üzere iki kısma ayrılır. Sonra âlem-i kelâmda tecelli edince, kelâmin emir ve nehye taksimine sebeb olur. Sonra âlem-i irşada intikal edince; irşadi tergib ve terhib, tebşir ve inzara taksim eder. Sonra vicdana tecelli edince, reca ve havf husule gelir. Sonra irşadın iktizasındandır ki, havf ile reca arasındaki müvazene devamlı muhafaza edilsin ki, reca ile doğru yollara sülük edilsin, havf ile de eğri yollara gidilmesin. Ne Allah'ın rahmetinden me'yus, ne de azabından emin olunsun.

2. Cemal zahir, Kemal batındır. ağaç kemalini buldu denir. Batını tamamladı makamında.. sürecini tamamladı. Ona tayin edilen emr-i tekviniyeye imtisal edip miracını tamamladı.. miracını tamamlayana Kemal denir. Ama bu bu süreci yaparken Cemal oluyor. Kemalat kendini Cemal olarak gösterir. Kemalat daha çok imtisalle olandır fakat Cemal daha çok zahir ve ahire bakıyor. Kemalat enfüsü süreçtir. Bu sürecin kendiside Cemaldır. Çünkü Cemal bir Kemal noktasına göre hareket eder. Bir Kemal mertebesi olmak lazım, Cemal mertebesi denilmez. Kemal bir nokta-i mihrakiyesi olması lazım, bir Kemal noktası olması lazım. O sürece giderken mazhar olduğu hallere Cemal denir. Cemal Cennet ülkesi, Celal Cehennem ülkesi. İkisinin çarpışmasında ikisiyle hiç alakası olmayan Kemal memleketi insan ortaya çıkıyor.

Celal ve Cemal iki tane sıfattır. Genel bir sıfat. Yani sıfat-ı ilâhiye denilince Celal ve Cemal akla gelecek. Celal ve Cemal Sıfât-ı ef'al âlemine tecelli ettiği zaman kahr ve heybet Celal olarak, lütuf ve hüsün ise Cemal olarak tezahür ediyor. Kendisini böyle gösteriyor. Bu Celal ve Cemal ahlakımızda oluyor. Ahlakımızda kahr ve heybet Celalden geliyor. Lütuf ve ihsan Cemalden geliyor ruhumuza. Ruhumuzu inşa ediyor. Cehennem, Celal'ın dışa vuruşudur. Cennet, Cemal'ın dışa vuruşudur.

3. Celal ile Cemali birleştirdiğimizde, bir bakabildiğimizde kemali buluyoruz. Cemal içinde Celali, Celal içinde Cemali gören Kemali buluyor.

1-İşarat-ül İ'cاز:64, 2-(I), 3-(III)

Cenab-ı Hak

Cenab-ı Hak denilen cenab yön demektir, hak yönüdür. Esmaların yüzü. Ona dönerse, Cenab-ı Hak mazhariyeti, Hak ismi sende zahir olur. Hak ismin gözükebilmesi için bil-kuvve esmalarına ne kadar mazhar olmuşsan, Hakka yönelmesi gerekiyor. Mesela adamın hakperestliği sekiz tane esmanın üzerine kurulmuş, hakperestliği o kadar. Başka biri on sekiz tane esmanın üzerine hakkı kurarsa yani fitratını ne kadar yaşırsan o kadar hakperestlik

olur. Ne kadar doğru yaşarsan, o kadar esmaya mazhar olursun. Bütün esmaların toplamına Cenab-ı Hak denir, Cenab yön...

Her bir esmanın cilve, cemal, nakiş ve sanatlarının hulasa-i camiasına zuhuratlarının cemidir Hak ismi. Cenab-ı Hak Haktır ama beslendiği her ismin cilve, cemal, nakiş ve sanatının hulasasının zuhuratlarına denilir. Bu zuhuratta ta asılları olan esmalara kadar olan meratiblere de hakikat meratibleri denilir. Mesela çiçek Cemil isminin cilve, cemal, nakiş ve sanatıdır. O aslı Cemil ile çiçek arasındaki meratibe hakikat meratibleri denilir. Hakaik-i eşya sabitetun... Peki Cemil ismi çiçekte gözüktü ama o çiçekte gözükebilmesi için, çiçeğin sanatı olması lazım. Yani yaprak ile kök ile gövde ile uyumlu olması lazım yani Cemil isminin zeminleri lazım, Cemil gözükmesi için. Cemil olabilmesi için, o çiçeğin sanatı olması lazım, hâkimiyet, adalet lazım yani o alt veriler var. Hak isminin tecelli edebilmesi için, her ismin cilve, cemal, nakiş, sanatından beslenip ortaya hakperestlik çıkıyor. Hak derken hangi Hakkı kasد ediyoruz. Mesela Hakîm ismi, takkeli î, i çekiyor. Bu Hikmet... Bir de takkeli a olan Hâkim var, bu ise Hâkimiyet... Allah'ın inayetini istiyoruz. Allah'ın inayeti, hikmet-i İlahiyesinin içindedir. Hikmet-i İlahiye tevfik-i hareket eden inayet-i İlahiye mazhar olur. Çiçekte Hakîm olabilmesi için yani hikmet, bir sürü isimler var. Sani gerekiyor, çiçeğin dirilmesi gerekiyor. Adalet, muvazene, ahenk gerekiyor. Burun deligimizi öküzungi gibi büyük yapsa, adalet değil. İşte Hak isminin de bir insanda tecelli edebilmesi için diğer isimlerinin zemininde tecelli ediyor. Beslendiği esmalar kadar hakperestlik oluyor. Fitraten aslında hepsi bizde var. Bizde bütün isimler bil-kuvve var. Biz ne kadar o isimleri ona cilve, cemal, nakiş, sanat yaparsak, o kadar Hak gözüktür, o kadar hakperest oluruz.

29. Mektub'da kısaca şöyle diyor: Tek başına bir esma icraat yapamaz, tecelli etmez. Mesela Sani, sanatlı yapan Allah... Çiçek sanatlıdır. Madde gerekiyor, renk, şekil, muvazene, ölçü, ilim vs. gerekiyor. Demek Sani gözükebilmesi için hepsi gerekiyor. Hak gözükebilmesi için bütün isimler lazım. Bütün isimler yok ise sende, sende gözüken isimler kadar hakperestsin. Hak bir isimdir ama hepsini cem etmiş. Bundan dolayı Allah adına Cenab-ı Hak çok kullanılır. Belki "Allah" tan fazla kullanılıyordur. Sebebi: Hak ismi hepsini kullanıyor. Cenab-ı Rahman denilmiyor. Cenab-ı Adl denilmiyor. Cenab-ı Hak = Allah oluyor. Öyle bir İsm-i Has olmuş, öyle Zata bakıyor, öyle esmaları ve esmaların bütünsellliğini iktiza ediyor ki, bu ancak orda gözüüyor. Tek tek isimlere mazhariyetin kadar sende Cenab-ı Hak'lık gözüüyor. Kesifin en zirvesinde. Cenab-ı Hakkın her bir isminden biri, birinin cilve, cemal, nakiş, sanatını bütünlük içine getirilirse, o bütünlükten Hak çıkıyor. Hak çababilmesi için her bir ismin...

Her bir esmanın cilve, cemal, nakiş, sanatlarının hulasa-i camiasına zuhuratları denir. Bu zuhuratta asılları olan esmalara kadar olan meratiblere de hakikat meratibleri denilir. Derece ve numara aldıktan sonra Sani-i Zülcelallerine geri donecekler (15. Şua). Bunun bütünlüğüne baktığın zaman, bunun yaratılmasına gerek var mıydı? Bu gülün yaratılmasının gereği var mıydı? Vardı diye cevap veren "Hak" tır, çünkü bu gülün olabilmesi için burada bir çekirdeğin yazılımı lazım, ağaçın, dalın, yapraklarının çıkışması lazım, güneş lazım. Bu isimler bu çekirdeğe gelince, bu gülün çıkışması zaruridir. Hak, bu isimlerin hulasa-i camiasının dışa vuruşunda gözüken müstakil bir isimdir, bunları cem ediyor veya daha doğrusu: zeminlerinde ortaya çıkar. Zeminin kaliteliği kadar Hak esması görünür. Mesela bu gülü Rize'ye diktim, ağaç çıktı, gül çıkmadı, hakkı o kadardı. Biz ne kadar isimlere mazhar olursak o nisbette hakperest oluruz. Cemil esması bu gülde gözüüyor, kabiliyetine göre. Çocukta, elde cemil esması farklı gözüüyor. Aynadaki gülde gözüken Cemil ile bu Cemilin aslı olan Cemil esması arasındaki meratiblere hakikat meratibleri denilir. Biz ne kadar farkındalıkla gelip kendimizi keşfedersek, bu mertebe kışalıyor. O zaman esmaya azami derecedeki en zirveye kadar gelebilirsek ki Kab-ı Kavseyndir, o zaman kudsi oluyorsun. Bab-ı insaniyet, İsm-i Hakkın bir cilvesidir. Hak ismine mazhariyet nisbetinde insan oluyoruz. Biz insanın daha arkasındayız, insan bile değiliz.

Cennet

1. Nasılıki Cennet bütün vücut âlemlerinin mahsulâtını taşıyor ve dünyanın yetiştirdiği tohumları bâkiyane sünbüllendiriyor, öyle de; Cehennem dahi, hadsiz dehşetli adem ve hiçlik âlemlerinin çok elîm neticelerini göstermek için o adem mahsulâtlarını kavuruyor ve o dehşetli Cehennem fabrikası, sair vazifeleri içinde, âlem-i vücut kâinatını âlem-i adem pisliklerinden temizlettiriyor.
 2. Cennet-Cehennem, şecere-i hilkatten ebed tarafına uzanıp eğilerek giden dalının iki meyvesidir ve şu silsile-i kâinatın iki neticesidir ve şu seyl-i şuunatın iki mahzenidir ve ebede karşı cereyan eden ve dalgalanan mevcudatın iki havzıdır ve lütuf ve kahrın iki tecelligâhıdır.
 3. İman, manevî bir cennetin çekirdeğini taşıyor.. küfür dahi, manevî bir cehennemin tohumunu saklıyor.
 4. Dâr-ı lezzet ve saadet olan Cennet...
 5. Dâr-ı saadet ve ebediyet olan Cennet...
 6. Nuranî, kayıdsız, geniş ve ebedî olan Cennet'te, cisimleri ruh kuvvetinde ve hiffetinde ve hayal sür'atinde olan ehl-i Cennet...
 7. Güzel, hayatdar, revnakdar, bütün kışırsız lüb ve kabuksuz iç olan Cennet...
 8. Cennet; Esma-i Hüsnanın Cemalî esmalarının perdesiz azamî derecede tecelli ettiği yerdir. Cehennem; Celalî esmalarının perdesiz azamî derecede tecelli ettiği bir yerdir. Arş; Celalî ve Cemalî esmaların bütününe perdesiz azamî derecede tecelli ettiği bir yerdir. Arş-ı Azam ise Celal ve Cemalî cem eden Kemalî olan İsm-i Azamların perdesiz azamî derecede tecelli ettiği yerdir.

Mesela; bast haleti olarak yetmiş bin perdeden geçmiş hâliyle imanın lezzetini duyuyoruz. Zevk alıyoruz, keyif alıyoruz, neşeleniyoruz, bulutun arkasına geçiyoruz, imanın keyfini alıyoruz. Elhamdülillah oh diyorsun. Bazen da o kadar fazla oluyor ki lezzet, kaldırımiyorsun. Bununla da Cenab-ı Hakk bize: "Bak bu yetmiş bin perdeden geçmiş cennet hâletidir, ona göre ona sahip çık" diyor. Demek ki bunlar tasavvurda hissettiriliyor. Bu nedenle ahiret, cennet, cehennem, sırat dünyada sureti vardır. Adınız gibi bilin. Dünya ahiretin üstünde tenteneli bir perdedir. Dünya da insanın hulasasıdır. Burada hepsi yaşanıyor. Tahayyül ve tasavvuruna hakim olan, dünyada cenneti yaşar. "Fedhuli fi ibadi vedhuli cenneti". Gireceksin demiyor, gir. İşte cennet burası (sureti serbest bölge). Kişinin hususî cennet ve cehennemidir.

Cennette de inkişaf yok, inbisat var. Mesela oku atıyorum, okun gitmesine inkişaf denilir. Sesin genişlemesine ise inbisat denilir. Cennette genişleme var. İdrakin, anlayışın, kalbin, ruhun bir öncekisine göre mesela siması değişecek deniliyor. Mesela cennette rüyettullahtan sonra hususî odasındaki ehilleri simasını tanımayacak. Sima, ruhun dışa vuruşudur. Ruhlarına ne olmuş ki, sima böyle olmuş? Simaları öyle değişecekmiş ki, cennette ehilleri, hurileri onlar rüyetten geldikten sonra onu tanımayacak. Neyi tanımayacak? Simasını. Ruhda inbisat var. Cismaniyet değil yanı.

Beden-i misalîlerin kadar cennetin olacak senin. Cennetin cenneti, cennetin sahibini bulmak, Vücut.

Cehennem Celal ülkesi, Cennet ise Cemal ülkesidir. Şecere-i hilkatte sırasıyla önce alem-i sehadet, Levh-i mahv ve isbat, Kürs, Cennet & Cehennem, Arş, Levh-i Mahfuz, Arş-ı Azam,

Kab-ı Kavseyn gelir.

1-Sular:259, 2-Sözler:532, 3-Sözler:503, 4-Sözler:499, 5-Sözler:500, 6-Sözler:502, 7-Sözler:500, 8-(I)

Cerbeze

1. Kuvve-i akliyenin...İfrat mertebesi cerbezedir ki; hakkı bâtil, bâtili hak suretinde gösterecek kadar aldatıcı bir zekâya mâlik olur.

2. Müteferrik büyük işlerde, yalnız kusurları görmek cerbezeliktir; aldanır ve aldatır. Cerbezenin şe'ni, bir seyyileyi sünbüllendirerek hasenata galib etmektir.

Meselâ: Bir aşiretin herbir ferdi, bir günde attığı balgamı, cerbeze ile vehmen tayy-ı mekân ederek birden bir şahista o muhassalı temsil edip başka efradı ona kıyas ederek, o nazar ile baksa..

Veyahut bir sene zarfında birisinden gelen rayiha-i keriheyi, cerbeze ile tayy-ı zaman ederek, bir dakika-i vâhidede, o şahs-ı hazırda sudûrunu tasavvur etse; acaba evvelki adam ne derece müstakzer, ikinci adam ne derece müteaffin.. hattâ hayal gözünü kapasa, vehim dahi burnunu tutsa mağaralarından kaçsalar, akıl onları tevbih etmeğe hakkı olmayacaktır.

İşte şu cerbezenin tavr-ı acibi; zaman ve mekânda müteferrik şeyleri toplar, bir yapar. O siyah perde ile herşeyi temaşa eder. Hakikaten cerbeze, enva'yle garaibin makinesidir.

3. Aklın ifrati cerbeze, tefriti gabavet. Demek ki fâsık adam ya cerbezededir ya gabavettedir. Safsatalara düşüyor yani bid'atlara düşüyor.

1-İşarat-ül İ'caz:23, 2-Sünihat-Tuluat-İşarat:(83-84), 3-(I)

Cesed

1. Cesed, ruhun hanesi ve yuvasıdır, libası değil.

2. Cesed; Esmaların en kesif zuhuratlarıdır. Atom olarak görünmesidir. Mekanı ve zamanı olan, mekana ve zamana tabi olan, yer kaplayandır. Cesed, gelip geçicidir. Cesed kudrete dayanıyor “kudretin bir cilvesi olan kuvvetini o mahiyet-i ilmiyeye sürer, o şeye vücut-u harici verir L:240” işte bu vücut-u harici ceseddir. Atomların donmuş halidir. Cisim zahirde görünmez. Zahirde gözüken ceseddir. Herbir anlardaki yaratılmalar ise bedendir. Cisim-cesed-beden bütünlüğüne cismaniyet denir. Mülk ve melekut olarak düşünürsek; cisim melekuttur cesed mülktür. Beden-Cesed-Cisim sıralaması, Buz-Su-H₂O arasındaki ilişki gibidir. Cisim mekandır, cesed ise atomdur, görünen ise bedendir, toplamı beden-i misalidir. Cesed sifata dayanır, Beden ise esmeye dayanır. Benim Eneme güneş dersek; aynanın maddesi Cesed olur, aynada gözüken misali güneş ise Bedendir, aynanın büyülüğu, küçülübü, sertliği, yumuşaklıği ise Cisimdir. Cesed başkadır, cisim başkadır. Cisim arşa kadar olan sürecin vücut-u haricileridir. “Cesed, ruhun hanesi ve yuvasıdır, libası değil.” O zaman cisim libastır. Cesed libas değil. Cismin sıfatı cesed ve beden.. cisim daha camii.. Cesed ile beden dışa vuruşturlar. Cesed; ruhun alem-i şehadetteki kabridir. Cismaniyetin sureti; Cesed.. Hakikati; Beden.. Mahiyeti; Cisim'dir. Cismaniyet maddi ve manevi nefس-i emmarenin vücut-u haricileridir. Maddi nefس-i emmare, cismaniyetin mülk yönüne ve cesede bakar. Manevi nefس-i emmare, cismaniyetin melekut yönüne ve bedene bakar.

1-Sözler:517, 2-(I)

Cesed-i Necmî

Yıldızların bazılarının nurları yoktur. Aldıklarını gösterdiklerinden nuranı görünürlər. Veya batinlarındakı hakikatlarını dışında ifade ederler. "Batinindəki çirkinlikler zahirine aksetmiş olmalı ki," bu kendisini; suret, sima, kelam, beden ve de fiil olaraq ifade eder. Bunların cemi mir'at tarafıdır. Muhatabını bir kademezde zahirden hakikate dönüştürür.

(I)

Cevab

Cevap deyince soruya umumi bir cevap veriliyor başka soruların cevabını da içerir.

(III)

Cevher

1. Cevher hangisi ve Elmas hangisi?" diye sorduklarında; "Evet Nur, bunu okumaktır. Bak sizde bir güzellik meydana geldi." Onlar da birbirinin yüzüne baktılar, tasdik ettiler. "Ya Elmas nedir? Bu sözleri yazmaktadır. O zaman, yani yazdığınız zaman sizin yazılarınız elmas gibi kıymetli olur." Tasdik ettiler. "Ya Cevher nedir? İşte o da bu kitabdan aldığıınız imandır."

2. Bir şey ortadan kaldırıldığı zaman, komple kendisi ortadan kalkıyorsa bu cevherdir. Kaldırıldığı şey aslini ortadan kaldırıyorsa o sıfatıdır, kısrıdır. Mesela buzdan buz kaldırılam su hala var. Sudan buharı, doluyu, karı kaldırılam su hala var. Ama buzdan suyu kaldırılam geriye hiçbir şey kalmaz. Demek ki su asıl, cevherdir, buz sıfattır, kısrıdır. Dünyayı kaldırduğumuz zaman Ahiret vardır, ama ahireti kaldırduğumuzda dünya olamaz. O zaman ahiret cevherdir, dünya sıfattır. "Şu âlem-i maddiyat ve şehadet ise, âlem-i meleküt ve ervah üstünde serpilmiş tenteneli bir perdedir" S:509...

Cevhere bağlı olana araz denilir. Misal taş cevherdir, taşın sertliği arazdır. Hayat cevherdir, gülmesi arazdır. Ene cevher değildir çünkü cevher mahluktur, ene mahluk değildir. Var olanlar cevherler olamazlar. Her var olanlar cevherlerin temessülatlarıdır. Aslı yok olmadıkça temessülatlarını inkar etmenle yok olmazlar. Misal aşk-ı bekayı insandan yok edemezsin, çünkü bâkinin tereşşuatları olduklarından...

Cevher özdür, lüb cevherin sıfatıdır, içerisindeki yapıdır. Lüb cevher değildir cevherdendir. Cevher daha merkezdedir.

3. Cevher külliyyatta iki şekilde geçiyor.

- Bir kıymetli maden manasına...
 - Diğer ise bir şeyin özü, lübbü kabuğun (sedef) içindeki asıl...
-

1-Lemalar:278, 2-(I), 3-(III),

Cazelet

Söylenişte tatlı, fakat tesir, heybet ve azamet içeren kelam.

(II)

Ciddiyet

Ahlâk-ı âliyenin, hakikatın zeminiyle olan rabîta-i ittisali ciddiyettir.

Muhakemat:145

Cihaz

Göz bir alettir, burun bir alettir cihaz değildir. Bu aletin içerisinde ruh ile göz arasında alışveriş yapan özelliğe cihaz denilir. Mesela termometre bir alettir ama havanın sıcaklığını ölçme sıfatına, yönüne cihaz denilir. Alet tartmaktadır mizana bakar. Cihaz hissedip bilmek, zevkedip tanımaktır.

(I)

Cilve

1. Mesela Kuddüs ismi tecelli ediyor, kainata bil kuvve, denizde, kuşlarda, karada, gözükünce bilfil.. O şeyde kabiliyete göre olması, cilvenenmesidir.
 2. Tecellinin neticesinde hasıl olan mana, nur. Mesela, Hâlik ismi tecelli eder, bir çiçeği yaratır. Çiçekte Hâlik isminin cilvesi tezahür eder. Tecelli daha ziyade Celalidir Azamet ifade eder. Cilve ise daha ziyade cemalîdir, rahmet ifade eder.
-

1-(III), 2-(II)

Cilve-i Hayat

Hayat-ı ezeliye güneşinin ziyası olan, bu meşhud cilve-i hayat...

Sözler:110

Cisim

1. Göz, kulak, akıl, kalb gibi nuranî duygularla murassa' olarak giydirdiği cisim gömleğini...

2. Cisim; Esmaların cilve, cemal, nakkış, sanatlarının bütünlüğüdür.. Cisim zahirde görünmez. Zahirde gözüken ceseddir. Herbir anlardaki yaratılmalar ise bedendir. Mazi ve müstakbelde yaratılmış ve yaratılacakların toplamına, yani bütünlüğüne, cemine, cem-ül cemine beden-i misali denir. Cisim-cesed-beden bütünlüğüne cismaniyyet denir. Mülk ve melekut olarak düşünürsek; cisim melekuttur cesed mülktür. Beden-i misali ise; mülk ve melekutun cemidir. Beden-i misalinin anda bulunuşuna beden denir. Beden-i misali İmam-ı Mübine, Beden ise Kitab-ı mübine bakar. Beden-Cesed-Cisim sıralaması, Buz-Su-H₂O arasındaki ilişki gibidir. Beden; enemdeki temayülatlarım yani ihtiyaç, istiyak, incizab, meyil bütünlüğünün dışa vuruşlarının atomsal görünümüdür, atomun kendisi değildir, görünen ama.. Cisim zamana bakar, Cesed ise mekana bakar. Görünen ise bedendir. Cesed sıfata dayanır, Beden ise esmeye dayanır. Benim Eneme güneş dersek; aynanın maddesi Cesed olur, aynada gözüken

misali güneş ise Bedendir, aynanın büyülüğu, küçüğü, sertliği, yumuşaklığı ise Cisimdir. Cesed başkadır, cisim başkadır. Cisim arşa kadar olan sürecin vücut-u haricileridir. "Cesed, ruhun hanesi ve yuvasıdır, libası değil. S:517" O zaman cisim libastır. Cesed libas değil. Cismin sıfatı cesed ve beden.. Cisim daha camii.. Cesed ile beden dışa vuruşturlar. Cismaniyetin sureti; Cesed.. Hakikati; Beden.. Mahiyeti; Cisim'dir.

Cisim; "Göz, kulak, akıl ve kalb gibi nurani duygularla murassa' olarak giydirdiği cisim gömleğini" (L:207) Yani Cisim; göz+kulak+akıl+kalb+gibi nurani duyguların cem-ül cem'ine, bütünlük hamuruna denir.

1-Lem'alar:207, 2-(I)

Cismaniyet

1. Cismaniyet; en câmi', en muhit, en zengin bir âyine-i tecelliyat-ı esma-i İlahiyedir.

2. Esma-i İlahiyenin en cem'iyetli âyinesi cismaniyettedir. ve Hilkat-ı kâinattaki makası-ı İlahiyenin en zengini ve faal merkezi cismaniyettedir. ve İhsanat-ı Rabbaniyenin en çok çeşitleri ve rengârenkleri cismaniyettedir. ve Beşerin ihtiyacat dilleriyle Hâlik'ına karşı dualarının ve teşekküratının en kesretli tohumları yine cismaniyettedir.

Maneviyat ve ruhaniyat âlemlerinin en mütenevvi çekirdekleri yine cismaniyettedir.

3. Hayattan yaratılan tüm meratifler. Yani buz, su, H₂O, enerji, esir, madde-i hayat. İşte bu madde-i hayattan aşağıya doğru tüm varlık düzeyleri cismaniyettir.. Alem-i şahadetten Arş'a kadar vücutun hülasasıdır cismaniyet...

Cismaniyetin nihayet hududu Cenneti içine alıyor. O zaman oradan alem-i şahadete kadar tüm alemlerin hakikatlarına sahib olup burada ifade edildi. Yani Cennet dahil tüm sürecin - alemlerin- hakikatlarına camii olarak burada ifade edildiği için; "burası burası değil" dedirtti. Nasıl ki görme, koklama, dokunma, tat alma, duyma, sevk, sevgi duygularının içerisindeki lezzet ve zevkleri suretlerine benzemediği gibi.. Cismaniyet de böyle.. İnsan dilinin altındadır, kelam kişinin karekterini taşır ve gösterir. Batını zahire taşıdığı gibi.. veya öfke ile atılan tükürügün gayzı, nefreti taşıdığı gibi..

Annenin şefkat-ı mukaddesi çocukta -çocuk zemininde- ortaya çıktıgı gibi.. Cismaniyet de de alemler ortaya çıkıyor. Annenin neresine konmuşsa şefkatı, alemleri de cismaniyete öyle koydu.

Cismaniyet Cenneti ve Cehennemi ve aynı zamanda Kürsü de içine aldığı için; adeta Arş'tan aşağı bütün alemlere cami olduğundan, cismaniyetin içerisinde cilve, cemal, nakış ve sanatı içine alan Esma-i İlahiyenin hülasa-i camiasıdır denebilir bu makamda.. O alemlere cismaniyet denmez. O alemler cismaniyetde tezahür ettiriliyor denir. Nasıl ki rüya cismaniyetde tesiri tezahür ettiği gibi..

Cismaniyetin vücutu sıfata bakar.. Çünkü cismaniyet esmeye aynadır. Cismaniyet Vacib-ül Vücuddan en zid ilerisi; ziddiyet noktasında en uzak olduğundan en cami ayinedir. Her cismaniyet alem-i gaybi içine alır fakat her alem-i gaybda olan cismaniyeti içine alamaz. Kökten en uzak cismaniyet olduğu için en cami ve kuşaticıdır. Zamansız bir hakikatin zamana mukayyed yapılması daha zordur. Esmayı getirip cismaniyet şekline, mutlak ve muayyen olmayanı muayyen ve zamana mahkum edebilmek zordur. En zor cismaniyeti yapmaktadır. Çünkü cismaniyet melekutiyetten en uzaktır.. hem cismaniyetin içeriğini melekutiyetle donatmıştır... Cismaniyetin sureti; Cesed.. Hakikati; Beden.. Mahiyeti; Cisim'dir. Cismaniyet maddi ve manevi nefs-i emmarenin vücut-u haricileridir. Maddi nefs-i

emmare, cismaniyetin mülk yönüne ve cesede bakar. Manevi nefs-i emmare, cismaniyetin melekut yönüne ve bedene bakar. Cismaniyetin sureti Alem-i şehadete, Hakikati Arşın altından Alem-i şehadete kadar olan kısım, mahiyeti ise Arş-ı azam, Levh-i mahfuz ve Arşa bakar.

1-Sözler:498, 2-Şular;228, 3-(I)

Cüz

Küll: Bir bütünü tamamı. Cüz: onun bir parçası. küll cüzlerden meydana gelir. cüz parça ise küll bütündür. kol, bacak cüz ise bu organların tümü olan insan küll'dür. Daha çok müşahhas şeylerde kullanılır. Cüz-küll de parça-bütün ilişkisi vardır, nuraniyet yoktur. Cüz vahdete, küll vahidiyete bakar...

(I) (18.defter 87-88.syf)

Cüz'î

Güneş küllîdir. Aynadaki güneş cüz'îdir.

Cüz'î olan küllî olanın herbir özelliğini kendi nisbetinde gösterebilir. DNA aslında vücudun bir cüz'üdür aynı zamanda cüz'îdir bütün vücudu ihata eden yapı kendisinde var. Ferd cüz'î ise nev küllîdir. Bütüne ait manayı bölmenden kendinde gösteren en küçük parçadır cüz'î..

Dış dünya cüz'î ise enfüs küllîdir. Küllî, dış dünyadaki cüz'îlerin zihindeki gölgeleridir. Cüz'î dış dünyadan çıkar dimağa girerse küllî olur. Bunun gibi küllî dimağdan düşer, dış dünyada yerini alırsa kişiliğini kazanır ve cüz'î olur.

Cüz'î küllînin bütün özelliklerini taşır. Cüz'î-Küllî maneviyatta, müşahhas olmayan yerlerde kullanılır. Cüz'î ehad'e, küllî ehadiyete bakar.

Küll, Cüz. Somut kavramlarda kullanılır, dış dünyadır... Emri nisbilerde hadiselerle oluşanlar cüzdür. Varlığın kendisinden oluşursa, o külldür. Külliyyattaki küllî ve cüz'î yani soyut iç dünya. Dışarıdan cüz ve külleri içeri alıp cüz'î ve küllî hale getirip, teke getiriyoruz; yani tevhid... Bu makamda tevhid: Küll'leri küllî, cüz'leri cüz'î'lere dönüştürmektr.

Küllî --> Vahiy, Hadis-i Kudsiler ve Hadis-i Şerifler. Cüz'î --> İlham, Şümullü İlham, Tefekkür, Marifetullah.

Emr-i itibariler, vahye dayanırsa, o zaman dimağındaki küllîler: vahiy, semavi, hadis-i kudsi gibi. Cüz'îler ise beşeridir: şümullü ilham, ilham (bizim ilhamımızdır). Kendi âlemimde bir hakikati yakaladım, o benim cüz'îmdir, esma meratibidir. Aslına doğru uruc yöntemi, küllîdir. Esmaya yakın olma nisbetinde küllî olursun. Cüz'îlerin küllîleşir. Misal otuz üç adet yaptığımız dimağ derslerimiz cüz'îlerimizdir... Bugünkü dersimiz küllîdir. Haftaya yaşarsak insallah, o zaman bu küllî, cüz'î olacak. Çiçek ile kaynağı olan esma arasındaki meratib bir derece, bir numara aldıkta sonra yani çiçekteki şekilde Sani veya Cemil ismi, arasındaki nihayetsiz mertebede derece ve numara aldıkta sonra onu gönderen Sani-i Zül-Celale donecekler, diyor. En küllî Peygamberimizdir (ASM) ama hala küllîleşmesi bitmemiştir, bitmeyecektir. Ahirette de terakki var çünkü.

Mesela insanın vücudu külldür. Böbrek, dalak, beyin vs. gibi parçalardan oluşmuş. Her bir organ ise cüzdür. Her bir hücrenin içindeki dna cüz değil cüz'îdir. Bu dna bütün hücrelerde

bulunması, insanı komple büyük bir hücre gibi yapar. Bu da küllîdir. Yani cüzlerin toplamı. Bu nedenle batın meselelerde cüz'î ve küllî kullanılır. Zahir için cüz ve küll kullanılır. Yani tabir-i diğerle somut için cüz ve küll, soyut için cüz'î ve küllî kullanılır.

Büyük insan olan Şecere-i hilkat ile küçük insana... küçük şecere-i hilkatten büyük insana bakabilme melekesini kazanmaktır, ki buna cüz'î nazarını küllî yapmak denir.

(I)

Cüz-i İhtiyari

1. Cüz-i ihtiyari denilen silâh-ı insanî hem âciz, hem kisadır. Hem ayarı noksandır. İcad edemez, kesbden başka hiçbir şey elinden gelmez.
2. Zahiri fiiller ve işler, ekseriyetle nefsin meyelanına dayanan ve birbirine ekli fiillerin neticesidir ki, "Cüz-i ihtiyari" diye tesmiye edilir..
3. İrade-i cüz'îye-i insaniye ve cüz'-i ihtiyariyesi çendant zaftır, bir emr-i itibârîdir, fakat Cenab-ı Hak ve Hakîm-i Mutlak, o zaîf cüz'î iradeyi, irade-i külliyesinin taallukuna bir şart-ı âdi yapmıştır.
4. Ey insan! Senin elinde gayet zaîf, fakat seyyiatta ve tahribatta eli gayet uzun ve hasenatta eli gayet kısa, cüz'-i ihtiyarî namında bir iraden var.
5. İnsan, icadsız bir cüz'-i ihtiyarî ile ve cüz'î bir kesb ile, bir emr-i ademî veya bir emr-i itibârî teşkil ile ve sübut vermekle müdhiş tahribata ve şerlere sebebiyet verdiği gibi; nefsi ve hevası daima şerlere ve zararlara meyyal olduğu için, o küçük kesbin neticesinden hasıl olan seyyiatın mes'uliyetini, o çeker. Çünkü onun nefsi istedi ve kendi kesbiyle sebebiyet verdi. Ve şerr ademî olduğu için, abd ona fâil oldu. Cenab-ı Hak da halketti. Elbette o hadsiz cinayetin mes'uliyetini, nihayetsiz bir azab ile çekmeye müstehak olur. Amma hasenat ve hayrat ise, madem ki vücudîdirler; kesb-i insanî ve cüz'-i ihtiyarî onlara illet-i mûcide olamaz. İnsan, onda hakikî fâil olamaz. Ve nefş-i emmaresi de hasenata tarafdar değildir, belki rahmet-i İlahiye onları ister ve kudret-i Rabbaniye icad eder. Yalnız insan, iman ile, arzu ile, niyet ile sahib olabilir.
6. İrade-i külliye; Allah (cc)'ındır. Onun bir cüz'isi bizde var. İhtiyar, esmadır. Allah (cc) o sistemi sana verdiği için, o küllinin bir cüzüsü. Bu sebeble ona cüz'î denilmiş. Küllî iradenin sana bıraktığı bir numune olarak düşünmeliyiz, cüz-i ihtiyariyi. Yani eşya kaynaklı değil.

Kader; evvel, ahîr zahir batın isimlerine cami cami-ül hakikattırlar. Kader; melekut tarafından bakmak, cüz-i ihtiyaride; mülk tarafından bakmaktadır. Cüz-i ihtiyari; Rabbimin irade ettiğlerinin içerisindeki tercihlerimdir. İrade ise; imanın beş esaslarını ruhuma mal edip, hayatı tezahürlerinin halet-i ruhiyesinin zeminidir. Kader batına, cüz-i ihtiyari zahire bakar. Kader; Allah-melekut ve mülkün insanda yorumlanması, İrade ise; şuurlu kabullenmek, cüz-i ihtiyar; bunları file tercih etmektir.

Dışarıdan aldığımız ayat-ı tekviniyeler ile içermizi inşa ediyoruz. Bu alınan malzemelerin komplexini emr-i nisbilerden yaptım. Bunlar bizim meyelanlarımızı yaptı. Sonra bu aldığımız nisbiler, iç alemimizde itibari yaptıktı, karıştırdık. Bunların vücudu yok. Emr-i nisbiler içeriye girince, meyelanlar aktif oluyor. Nasıl ki kalb daha içerisinde olmasına rağmen vahye ilk muhatab akıldır. Öyle de meyelan ve tasarruf, emr-i itibari olan cüz'î ihtiyarının üss-ül esası olması hasebiyle daha içinde iken, emr-i itibari olduğundan, sistem buradan yani dışarıdan çalışmaya başlıyor.

Cüz'i ihtiyacı müstakil çalışmıyor. Meyelanlara bakıyor. Meyelanlar da nisbi hakikatleri almaya vesiledir. Zaten nisbisiz, meyelan ve tasarruflardan bahsedemeyiz. Nisbilerimiz dışında gözükmüyor ama ayat-ı tekviniyedir. Kitab-ı Mübin'dir. Emr-i itibarilerimiz ise İmam-ı Mübin'dir. Meselemizi toparlarsak: emr-i nisbiler, meyelanları etkiliyor. Etkilenen meyelanları itibarlaştıryorum. İtibarlaştıktan sonra benim ihtiyarım şekilleniyor ve söz ya da davranış olarak ihtiyarlarım dışarı çıkyor. Cüz'i ihtiyacı itibaridir, çünkü nisbi olsaydı, değiştiremezdim. Ama itibarı olduğu için, değiştirip dönüştürebiliyorum.

Mesela bir şeye meylediyoruz. Meylettiğimiz her şey olmuyor. Meylettiğimiz şeide sabit değiliz, değiştiriyoruz. Eğer cüz'i ihtiyacı, emr-i itibarı olmasaydı, meyl ettiğimiz şey anında vücuda gelecekti ve ihtiyarımız ortadan kalkacaktı. Cüz'i ihtiyacı, emr-i itibarı olduğu için, verdiğimiz karardan donebiliyoruz. Yani beslendiği kaynak, mecbur kaldığı bir kaynak değil. İçsel yorumlara ait. Cüz'i ihtiyacı, vücut-u hariciyeye çıkma şartlarından biridir. O olmazsa, vücuda çıkmıyor.

Bizi sorumlu yapan cüz'i ihtiyacı değil. Cüz'i ihtiyariden çıkanlardan sorumluyuz. Cüz'i ihtiyarının içerisinde vücut-u haricisi olmadığından, zaruret yok. Cüz'i ihtiyarların eğer vücut bulmuşsa, yani yaratılmışsa, işte o zaman mesulsün. Eğer cüz'i ihtiyarının vücut-u haricisi olsaydı, neyi ihtiyar ettin, anında vücut bulacaktı, mahluk olacaktı. Mesela katilliği hayal ettin, ihtiyar ettin. Anında vücut bulacağı için, katil olacaktın. Çünkü vücuda geliyor.

Ene'deki irade --> vicdandaki cüz-i irade --> dimağdaki cüz-i ihtiyardır. Cüz'i ihtiyacı vücuda çıkışmanın son adımı. Onunla vücut-u hariciye çıkarıyorsun. İradenin dışa vuruşudur ihtiyar. Kesb denilen cüz-i ihtiyacı deniliyor.

Peki cüz-i ihtiyarî nedir? Hazırda tercih eden olduğu için, günahları o seçiyor. Nefs-i emmare, iradeyi kullanamaz, cüz-i ihtiyarîyi kullanıyor. İradeyi kullanmak, Bediüzzaman gibi insanların işidir. Biz yer yer kullanıyoruz. "Ben cüz-i ihtiyarından vazgeçtim" diyor. Sen geçtin mi? Ben geçtim mi? Hayır. Cüz-i ihtiyarı kullanıyoruz. Peki namazlarda neyi kullanıyoruz? İradeyi kullanıyoruz. Üstadın hayatının her safhası namaz olduğu için, irade. Biz oruç ve namaz gibi kudsî şeylerde, ulvî şeylerde iradeyi kullanıyoruz ama ne ile? Cüz-i ihtiyar devre dışı değil. İrademiz cüz-i ihtiyarîyi yönlendiriyor. Şerde ise, irade yok, cüz-i ihtiyarî var. Cüz-i ihtiyarî hazır zamana mübtela. Bu mu, o mu, şunlar mı, bunlar mı? Mazi ve müstakbellle alakası yok, hazırda tercih etme özelliği var, hayvan gibi. Arı: Çiçek mi taş mı? Kuş: Taş mı tane mi? Bu tercih değil midir? Bunu iradeyle yapmıyor, cüz-i ihtiyarî ile yapıyor. Hayvanda irade yoktur, cüz-i ihtiyarî var. O zaman bizim yaptığımız günahlarda, eksikliklerde, kavgalarda, aile kavgalarında irade ile yapmıyoruz, hayvaniyet mertebesiyle yapıyoruz.

İrade; mazi ile istikbale bakarak halde ihtiyarla iş yapar, tercih eder. yani irade; mazinin bütünlüğü ile istikbale, ahirete bakarak halde ihtiyarla iş yapar. İhtiyar ise; mazi ve müstakbelden koparak hazırladığı şeyle memnun olur, tatmin olur. İrade, mazi ve müstakbeli cem'ediyor.

Burada buraları yaşıyorsan, kalbin ve ruhun derece-i hayatına geçmediysen, o nisbettte ihtiyara mahkumsun. Kalbin ve ruhun derece-i hayatına geçince, orda artık ihtiyar yok, irade var. Çünkü irade; vicdanıdır. Vicdanıyat da ismet sıfatına sahip. Yani (bozulmayan) vicdan, günühi kabul etmez. Dolayısıyla vicdan sanki peygamberin küçük bir modelidir. Kalbin ve ruhun derece-i hayatına geçince, yani eşyanın arkasına geçince, her şeyin başıyla sonunu bütünsel düşünürsün. Olaya andaki duruma göre bakarsan belki yanlıştır ama başıyla ve sonuya bütünsel bakınca, "hakikaten öyle olması lazım" dersin. Mesela çocuğa aşı vuran doktor, çocuğa göre zalmış, çünkü iğne batırıyor. Yani hazır ana bakıyor. Doktor ise; mazideki tecrübeleriyle geleceğe bakarak çocuğa muamele ediyor. Büyünsel olarak çocuk ise Rahman ve Rahim'in tecellisi. Sıkıntılar; bütünsel görememekten kaynaklanıyor.

İhtiyar, dimağda iltizamda idi. Ama ihtiyarın bir sureti var, bir kanuniyeti var, bir hakikati var, bir de mahiyeti var. Bu dört mertebe her şeyde var. İhtiyarın sureti --> tahayyül ve tasavvurdadır. Kanuniyeti ise --> akıldadır. Hakikatı --> tasdik'tedir, tasdik ediyor. Mahiyeti, yani kendisi --> iltizamdadır.

Enedeki irade mahluk değil, vacibde değil, Zat-ı İlahiyyenin taayyün ve teşahhus etmiş olduğu şeydir. Şecere-i Hilkat haritamızda ifade edersek Mec'ul olan kısımda (ki burası mahluk değil) Allah'ın subuti sıfatları taayyün ve teşahhus ediyor, cilve, cemal, nakış, sanat değil. Yani buradaki Allah'ın sıfatları mahluk değil, vacib de değil. Taayyün ve teşahhus demek mahluk değildir. Mahluk Kab-ı Kavseyn'den aşagısıdır, vacib de Mec'ulün üstüdür. Mec'ul berzahtar. Buradaki irade "Elestü bi Rabbiküm kalü bela" diyen iradedir ihtiyar değildir. İhtiyar Kürs'ten beseriyetten sonra başlamıştır. Mec'uldeki bu irade şerri tercih edemez, etmiyor. Buradaki irade mahluk değil, vacibde değil. O zaman onun tercihi ne kadar kazarsan kaz cebriye çıkmıyor. Çünkü benim iradem mahluk olsa Cebriye olur. Yaratılmış bir irade ne kadar kaliteli olursa olsun Yaratana karşı cebriyedir, diptedir, hür olamaz.

Ne zaman ancak hür olabilir? Mec'ulde Enede yaratılmış irade yok burada. Burada taayyün ve teşahhus etmiş bir irade var o zaman onun tercihinde cebir yoktur. Niçin yoktur? Çünkü irade mahluk değil... Peki her tercihi kudsi midir Zata göre? Değildir çünkü vacib değildir. Kader gururdan enaniyetten seni kurtarmak için "yapan sen değilsin" dedi. Gel buraya kaderdir dedi. Yapan ben değilsem günahları da ben yapmadım diyor. Bu sefer cüz-i ihtiyari karşısına çıkıyor. Diyor ki şerre mercisin. Nasıl mercisin? hayırları yapmamakla şer yapıyorsun. O zaman yapılan iyiliklerde tefahür etmemesi, gururlanıp kibirlenip de çukura düşmemesi için karşısına cüz-i ihtiyari çıkıyor. Yapınca da gurur olur diye karşısına kader çıkıyor. O zaman çoban bir taş atıyor gelme bu tarafa diyor öbür taraf gidince gelme buraya diyor bana bir hat çiziyor. İstikamet... Bu yolumun bir tarafında cüz-i ihtiyari bir tarafında kader. Kaderi kullanıyorum, kadere iman ederek kullanarak yolumu buluyorum. Kader yolunu bulmaya vasıta oluyor. Mec'uldeki irade mahluk olmadığı için, tercihinde cebir yoktur. O zaman tercihinde kudsi olması lazım! Hayır vacibde değildir. Neye benziyor kabir gibi dünya mıdır? değildir ahiret midir? değildir. Berzahtar... anne karnındaki çocuk veya çekirdekteki ağaç... mahluk değil ağaç değil hiclikte değil...

1-Sözler:210, 2-Badıllı İşarat-ül İcaz:147, 3-Sözler:468, 4-Sözler:468, 5-Lem'alar:84, 6-(I)

Çekirdek

1. Bu kâinatı öyle bir kitab tarzında yazar ki, herbir ağacın bütün tarihçe-i hayatını bütün çekirdeklerinde kaydeden ve herbir otun ve çiçeğin bütün vazife-i hayatıyesini bütün tohumlarında yazan...

2- Bütün meyvelerdeki tanelerden çekirdek yapmak istiyoruz bunların içerisindeinden çekirdek olmaya namzetler tohumdur ara formattır. Yani tohumların içerisindeinden çekirdekleri ayıryoruz hangisi çekirdek olacaksa o tohumdur. Tohum toprağa girdikten sonra çekirdek oluyor. Ağaç çekirdekten çıkıyor, tohum ayrılandır. Ağaçtaki tohum gelecek baharin çekirdeğidir. Maziyi müstakbele taşıyan çekirdektir. Beşerden Allaha bakış nübüvvettir, salattır ve tohumdur. Allahtan beşere bakış risalettir, selamdir ve çekirdektir. Çekirdek evveldir, tohum hatemdir...

3. Çekirdek; tarihçe-i hayatı, kayda bakıyor. Tohum ise vazife-i hayatıye, yazıya bakıyor. 1. Rahmanî hulasa L.254: Bir şeyin misali musaggari M.333. Programı tamamlanmış (Kaderi ezeli)

1-Şular:241, 2-(I), 3-(III)

D

Dabbet-ül Arz

1. Nasılkı kavm-i Firavun'a "çekirge âfâti ve bit belası" ve Kâ'be tahribine çalışan Kavm-i Ebrehe'ye "Ebabil Kuşları" musallat olmuşlar. Öyle de: Süfyan'ın ve Deccalların fitneleriyle bilerek, severek isyan ve tuğyana ve Ye'cûc ve Me'cûc'ün anarşistliği ile fesada ve canavarlığa giden ve dinsizliğe, küfr ü küfrana düşen insanların akıllarını başlarına getirmek hikmetiyle, arzdan bir hayvan çıkışır musallat olacak, zîr ü zeber edecek. Allahu a'lem, o dabbe bir nev'dir. Çünkü gayet büyük bir tek şahıs olsa, her yerde herkese yetişmez. Demek dehşetli bir taife-i hayvaniye olacak. Belki *الْأَرْضَ تَأْكُلُ مِنْ سَائِنَةً* âyetinin işaretileyile, o hayvan, dabbet-ül arz denilen ağaç kurtlarıdır ki; insanların kemiklerini ağaç gibi kemirecek, insanın cisminde dışinden tırnağına kadar yerleşecek. Mü'minler iman bereketiyle ve sefahet ve sû'i istimalâtten tecennübleriyle kurtulmasına işareten, âyet, iman hususunda o hayvanı konuşturmuş.

2. Dabbet-ül arz bir nevidir tekbir hayvan değildir. Peki nedir; senin dişine ve tırnağına girip, senin kemiğini çökerten, aklını başından çıkartan seni dimağ (vehim) ve kalbi (îçsel alem) vesveselerle mübtela edip hayatı anlamsız ve yaşanmaz kıtan, sefahat ve su-i istimalden çıkışır senin hayatını anlamsız kılıp intiharı seçenek haline getiren şey, senin dabbet-ül arzındır.

1-Sualar:(591-592), 2-(I)

Dâî ve Muktazi

1. İşte nasılkı bir şahıs, bir vazife-i fitriyeyi veya hukuki vazife-i içtimaiyeyi yapsa ve o vazife için hararetli bir surette çalışsa; elbette ona dikkat eden anlar ki, o vazifeyi ona gördüren iki şeydir:İkincisi:

- Bir muhabbet,
- bir iştイヤk,
- bir lezzet vardır ki:

Hararetle o vazifeyi yaptıranı ki, ona "dâî ve muktazi" tabir edilir.

2. Dai ve muktazi ile sevkeden sebep kastedilir.

1-Mektubat:86, 2-(III)

Daire-i Hayat

Daire-i Hayat, Arşın dairesidir. Levh-i misalî daire-i hayattadır. Çünkü yaşadıklarımız daire-i hayat gidiyor. Mesela Arş'ta hayat. Cennette aynı hayat, daire-i hayatta madde-i hayat. Levh-i Mahv ve İsbatta, esir. Alem-i Şehadet berzah, enerji esir. Daire-i ervah, daire-i mana,

levh-i misal kavanin-i hayat, kader dairesi; daire-i hayatı... Kâinatın vicdanı daire-i hayatı.

(I)

Daire-i İlim

1. Hem daire-i ilm-i İlahînin harici yok ki, birşey ona atlsın. Daire-i ilim içinde bulunan adem ise, adem-i haricidir ve vücut-u ilmîye perde olmuş bir ünvandır.
 2. O vaziyetler gerçek sureten fânîdirler, birkaç cihette mevcuddurlar. Çünkü Cenab-ı Hakk'ın bâki isimlerinin cilveleri olan o vaziyetler, daire-i ilimde ve elvah-ı mahfuzada ve elvah-ı misaliyede bâki oldukları gibi...
 3. Daire-i ilim, Levh-i mahfuzun ilk dairesi ilk zuhur yeridir. Daire-i ilim insanda dimağın (tek tek) meratiblerine karşılık gelir. Levh-i mahfuz ise dimağa, dimağın kendisine, bütünselliğine karşılık gelir.
-

1-Mektubat:59, 2-Kastamonu Lahikası:106, 3-(I)

Dalalet

1. Kuyu ağzından sukut ile gayet korkunç ve dehşet olan adem ve hiçlik karanlıklarının tâ dibine düşmeyi kabulden ibaret olan bir dalalet...
2. Diğer güruh ise ehl-i küfür ve tuğyandır ki, nefis ve şeytana tâbi' olup yalnız hayat-ı dünyeviyeyi tanıyan, hayvan gibi belki daha aşağı sağır, dilsiz, dâllîn güruhudur. (dalalette olan)
3. Dalalet, ruhun cehennemidir.
4. İşte küfür bir divaneliktir, dalalet bir sarhoşluktur, gaflet bir sersemliktir ki, baki meta yerine fani meta'ı alır. İşte şu sıldandır ki, ehl-i dalaletin hissiyatları şiddetlidir. İnadi, hırsı, hasedi gibi her şeyi şediddir.
5. Dinimizde üç tane küfür sisteminden bahsediyor: şirk, küfür, dalalet. Akıl; âlettir dedi ya. Bir şirk var, bir küfür var, bir dalalet var. Şirk ehli ayrı, kafir ehli ayrı, dalalet ehli ayrı. Şirkte Allah'ı inkar yok. Bu var ama bu da var demek. Ortak koşuyor. Küfürde de Allah'ı inkar yok. örtüyor. Var da örtsün, dursun, unutturur. Dalalet ise, bu yol ama bu da bir yol. Bu terbiye sistemi, bu da terbiye sistemi. Bu da eğitim, bu da eğitim. Bu da ilim, bu da ilim. Bir tanesi diyor ki: Bu var ama bu da var. Ötekisi: Bu var ama örtüyor. Diğer: Bu yöntem var ama bu yöntem de var. Üçü çok farklı. Dalalet; yoldan sapmaktadır. Burda bir iddia yok. Şirk gibi değil. Şirk; bir iddiadır. Bu var ama bu da var, der. Dalalet; istikameti kaybetmiş, ben kimseye karışmıyorum diyor. Adem-i kabule benzıyor. Kendisi dalaleti yaşıyor. Şirk; Allah'ı inkar değildir, Allah'a ortak koşmaktadır. Küfür; Allah'ı inkar değil; örtmektedir. Dalalet; bir yola yollar eklemek, yoldan çıkmak, yolları çoğaltmaktadır. "Bana göre" der... Dimağda;

- Vesvese --> Tahayyûldedir. Hüküm değil
- Şüphe --> Tasavvurda. Hüküm değil
- Bîtarafane muhakeme --> Taakkulde

- Şetm --> Tasdikte. Hükümdür
- Şirk --> İz'anda. Çünkü direk kalbe iniyor. İz'an: dimağda verilerin topladığı yerdir. İz'an-ı kalbî
- Küfür --> İltizamda. Eylemdir
- Dalâlet --> İtikadda

En dışarıda olan daha kesif, daha camî'. Hüküm ve netice yönü. İmanın karşıtı küfürdür. Hidayetin karşıtı dalalettir. Dalalet; istikbale, Küfür; geçmişe, Şirk; andadır. Şirk; ruhîdir. Küfür; kalbîdir. Dalalet; fikridir, aklıdır...

1-B.Mesnevi-i Nuriye:493, 2-Sözler:123, 3-İşarat-ül İ'cاز:60, 4-Barla Lahikası:273, 5-(I)

Dar-ı Saadet

Elbette şu seyl-i kâinatın bir havz-ı ekberi ve bu kâinat tezgâhinin işlediği mahsulâtın bir meşher-i a'zamı ve şu mezraa-i dünyanın bir mahzen-i ebedîsi olan dâr-ı saadet...

Sözler:498

Dehşet

Mesela Afrika'da, vahşi canavarların ortasına düştün. Bir tarafa kaçiyorsun, orda sırtlan var. Ölüm şekli belli. Öyle ölmek istemiyorsun. Diğer tarafa kaçın, orda timsah var. Ölüm şekli belli. Bu tarafa kaçın, aslan var. Yani mutlaka bir tanesini seçmen lazım. Hangi şekilde ölmek isterdin? O anda "bunu mu, şunu mu, hangi şekilde öleyim" hâletinde iken o hâline; dehşet deniliyor. Ölümden ölümü seçmek; dehşettir.

(I)

Delalet

1. Eğer bir tevafuk ise, delalet denilmez; fakat hâfi bir îma olur.

Eğer iki cihet ile aynı mes'eleye tevafuk gelse, îmadan remiz derecesine çıkar.

Eğer iki-üç cihetle aynı mes'eleye gelse işaret olur.

Eğer maânî-i elfaz, işaretat-ı harfiyeye münasib gelse ve işaretle bahsedilen insanların ahvali o manaya mutabık ve muvafık olsa, o işaret o vakit delalet derecesine çıkar.

Eğer altı-yedi vecihle tevafukla beraber, mana-yı kelimat işaret-i harfiyeye muvafık gelse ve mukteza-yı hale de mutabık olsa, o delalet o vakit sarahat derecesine çıkar.

2. Emare-Îma-Remiz (Rumuz)-İşaret, Delalet, Sarahat... hafiften kuvvetliye, gizlidен açığa doğru...

1-Sikke-i Tasdik-i Gaybi:159, 2-(III)

Delil

İlmi olarak ispatlanmış meseledir. Mesela elmayı havaya atarsan yere düşer ilmidir. Kimse itiraz edemez o yüzden zahire bakar âfâkidir. Delil, aklî çıkarımlardır (yani tasavvûrî çıkarımlar). Nesne ve vasıta ve vesika ve senetten elde edilen aklî çıkarımlardır. Buna kimse itiraz edemez. Akılda önermeler ve hükümlerdir. Su 100 derecede kaynar sıfırın altı eksî derecede donar buna kimse itiraz edemez. Mesela Peygamberimize peygamberliğinden önce Muhammed-ül Emin deniliyor. Onun doğruluğuna bu delildir. Mucize göstermesi bürhandır. İkisini cem'edince ümmetin bunu kabul etmesi hüccet olur.

Tasavvurda deliller var, çünkü düşüneler, bilgiler, malumatlar var. Bürhan taakkuldedir. Hüccet de tasdiktedir. Hüccet; delil ve bürhanın kâğıda, belgeye dönüşmiş halidir. Kabul-ü ümmet Hüccet denilir. Her delil, her bürhan, kabul-ü ümmet değildir. Ama kabul-ü ümmet olmuşa Hüccet denilir. Külliyyatta delil okuyunca, tasavvur gelecek aklına. Bürhan okuyunca, taakkul. Hüccet okuyunca, tasdik gelecek aklına. Hüccet; diğer ikisini cem'etmiş, üniversite diploması gibi. Kabul-ü ümmet olmuş. Bunun ziddi olamaz diyeceksin. Hüccet üniversite diploması gibi, Hüccet tasdikte diyoruz ama tasdik taakkuldeki bürhanı da kullanıyor, tasavvurdaki delili de kullanıyor.

Hüccet; bir iddianın doğruluğunu ispat için gösterilen resmî vesika ve senettir. Mesela senin su sayacında şu kadar su kullandın diye fatura çıkarıyorlar. Nerde kullandım ya? Gel bak, öyle bir şey yok. Evde su deposu yok. On ton kullandın diyor. Hani nerde? Sayaçtan çıkan kâğıt. Kimse sayaca itiraz edemez. Bu kabul-ü ümmet olmuş. Ortada bir şey yok ama fiş çıktı, kabul-ü ümmet olmuş. Bu fiş, suyu kullandığını gösteriyor. On ton suyu gösteremeyezsin. Alameti nedir? Nerden bileceğiz ki suyu kullanmışsin? Su sayacındaki kâğıt kabul-ü ümmettir, çıktığını gösteriyor. Hakikaten benden akmiş mı? Musluğunu aç, bak, akiyor. O kadar kullandığını Hüccet kâğıttır. Suyun geldiğine de delil musluğunu akmasıdır. Kabul etmen bürhandır. Hüccet: Nesne ve vasıta makamındadır. Delil ise; nesne ile yani Hüccet ile elde edilen aklî çıkarımlar. Yani: Hüccet el ile tutulur, gözle görülür bir vesika iken, delil daha ziyade zihindeki ve akıldaki önermelerdir, hükümlerdir.

İman edenler Allah'ın varlığına tatmin olacak kadar delil bulduklarından inanıyor değil, inkâr edenler de Allah'a iman etmeye delil bulmadıklarından iman etmiyor değiller. Eğer senin niyetin bozuksa, sarih delil ima olur, remiz olur, işaret olur, eğer Allah'a iman etmeye niyetin varsa, işaretler delil olur. İman etmede ilk önce delile bakmaz, niyete bakar. Sen mi beni sevmeye karar verdin, on tane sebeb bulursun. Sen mi beni sevmemeye karar verdin, yirmi tane sebeb bulursun.

(I)

Demek-Elhasıl

İkisi de neticeyi gösterirler.

(II)

Deveran

1. Deveran ile tabir olunan vücudda ve ademde iki şeyin mukarenetiyle biri ötekisine illet ve me'haz ve menşe' zannolunması...
2. Kişi yaz, gece gündüzün deveranı...

Dikkat

1. Nazlanan ve istiğna gösteren nazeninlerin mehirleri dikkattir.

2. Nazlanan ve istiğna gösteren nazeninlerin mehrini vereceksin, arttıracaksın ki, kendisini sana göstersin. Bedeli dikkattir. Risale-i Nurdaki manalarında mehri yani fiyatı da dikkat latifesi aktif edeceksin. Risale-i Nur'u anlamiyorsun? Bedel ödemiyorsun da ondan. Kız alırken bir nikah yapacaksın, nikahta mehir var. Bir de iaşesini yükleniyorsun. İaşesini yükleneceksin yani mehrini vereceksin. Risale-i Nuru anlamanın da mehri dikkattir. Dikkat deyip geçme, "dikkat" bir latifedir. Onu aktif edeceksin. Mananın da bize gelmesinin fiyatı Mihri "dikkat" latifesi dir. Dikkat vereceksin. Sokakta "dikkat et" manasında kullanılan bir şey değildir. İşte mevcudata, mesela şu çiçege baktığımız zaman biliyoruz ki o çiçekle Allah'ın bütün esma ve sıfatı ilahisi tam, mükemmel, eksiksiz olarak tecelli ediyor. Biz ona "dikkat" le baktığımız zaman diğer donanımlarımızla beraber, ruhumuzu hapsettiğimiz kayttan çıkışmış oluyoruz. Zaten o çiçek Allah'ın tekvinci ayeti olduğu için mükemmel ve eksiksiz. Biz akıl yoluyla intikal edebildiğimiz kadar intikal ediyoruz. Ama aslında akıl ve dikkat anahtarıyla orayı açıp, serbest bırakmalıyız ki aralarındaki ilişki mükemmel olsun. Zaten gelen tam geliyor. Ama "bu çiçektir, bu ottur, bu samandır" diye kayıtlı değil, işte o zaman o çiçeğin hakikatiyle muhatap olmuş olur.

Nur talebelerin kafasında bir "dikkat" latifesi var. Nur talebelerine bu sebepten dolayı her şeyi okutturamazsun, her şeyi seyrettiremezsun. Çünkü onun o sistemi aktif, "dikkat latifesi sistemi." Dikkat öyle kuru laf değil, latifedir. O canlı olursa hem dersleri canlı dinlersin, hem dersleri canlı okursun, hem de bu meseleyi canlı çözersin. Dikkat, her şeyi makamına koyuyor. Misal bir memura çeşitli mevzulara ait dosyalar veriyorsunuz ve bunların hepsi bir depoyasgilsa, lazım olan dosyayı onların arasından bulmak zor olur. Dikkat latifesi her dosyayı ayrı ayrı tasnif ediyor yani mevzulara, kişilere göre ayırıp istif ediyor. İşte bu dikkat latifesi nercuya diyor ki: Her şeyi seyretme, her şeyi okuma. Her şeyi seyredenin tahayyülü, her şeyi okuyanın tasavvuru bozuk olur. Ondan sonra genellemeye başlar, "ben hep bozuğum" der. Bozuk degilisin.

Dikkat gözü, kulağı açmak değil... Dikkatin içinde olanlar: 1-İhlas, 2-Sadakat, 3-Hizmet, 4-Takva (Takva; Terk-i kebair & Def-i mefasid), 5-İçtinab-ı kebair. Bu beşinin cemi dikkattir, dikkat böyle inkişaf eder.

3 Dikkat mehirini verip kelam ile nikahlanırsak doğan çocuklar manalardır. Bizim bekamız o çocuklarınla olacak...

Dimağ

1. Kalbden maksad; sanevberî (çam kozalığı gibi) bir et parçası değildir. Ancak bir latife-i Rabbaniyedir ki, mazhar-ı hissiyatı, vicdan; ma'kes-i efkârı, dimağdır.

2. Hadsiz telsiz telgraf ve telefonların santral denilen merkezi misillü, kâinatın bir nevi merkez-i manevîsi.

3. İmanın yeri kalbdır; dimağ ise oluyor ma'kes-i nur-u iman.

4. Dimağda meratib var; birbiriyle mültebis, ahkâmları muhtelif. Evvel tahayyül olur, sonra tasavvur gelir, sonra gelir taakkul, sonra tasdik ediyor, sonra iz'an oluyor, sonra gelir iltizam, sonra itikad gelir.

İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Herbirinden çıkar bir halet: Salabet itikaddan, Taassub iltizamdan, imtisal iz'andan, tasdikten iltizam, taakkulde bîtaraf, bîbehre tasavvurda. Tahayyülde safsata hasıl olur, mezcine eğer olmaz muktedir. Bâtil şeyleri güzel tasvir etmek, her demde. Safi olan zihinleri cerhdır, hem idlâli.

5. Dimağdaki sistem iki yönlü çalışıyor.. "makes-i efkar".. yani dimağdan vicdانا inen yön..dışarıdan içeriye yönü tanımlıyor.. Dimağ duygular vasıtası ile hariçten aldıklarını ilme dönüştürür...güneş panelinin güneş enerjisini elektriğe dönüştürmesi gibi.. dimağın yedi mertebesini geçen efkar vicdانا vicdandaki zihne iner.. birde "makes-i nuru iman" tanımı var ki; içерden dışarıya çıkan yönü tanımlıyor. Vicdandan çıkan imanın ziyası dimağa gelir nura inkilab eder ve kainatı o iman nuru ile müşahede eder..

Dimağına Kur'an veya suhuf indi mi? Bu dimağı iksirledi mi? İksirledi. İnşa etti mi? İksirlenip inşa olan akıl, kalbi mayalayarak ihya ediyor. Bu sefer bu dönüyor iman oluyor. Bu kalpteki mayalanıp ihya olan iman ziyası dimağa tekrar geri geliyor. Dimağda bu iman ziyası nura dönüşüyor. Suretler dimağda kanuniyetlere dönüşüyor. Ses surettir. Dimağda kanuniyete dönüştü. Kalpte hakikata dönüştü. Ruhta mahiyete dönüştü. Dimağ dışarıdan gelenleri kanuniyete çeviriyor. Kalp bunu hakikata dönüştürüyor. Ruh onu mahiyete dönüştürüyor. Dimağ, kainattaki tekvinci ayetleri hem manaya hem kelama dönüştürüyor. İksirlenip inşa olan ve itikada çıkan bir dimağ, kalbi mayeleyip ihya ederek iman oluyor.

Allah'ın subuti sıfatından gelen İlim, İrade, Kudreti tazammun eden Kelam-ı İlahiden gelen ayetle dimağımız iksirlenip inşa oluyor ve kalbimize ballar balını üretiyor ve kalb mayelenip ihya oluyor. İlim, İrade, Kudreti tazammun eden Kelam-ı İlahi, Dimağımızı iksirleyip inşa eder. Dimağımız iksirlenip inşa olunca, itikad olur. Sonra o itikad aşağı iner, kalbi mayeleyip ihya edip, iman ziyası olur. İmanın nuru olmaz. İmanın kendisi ziyadır. O ziya olan iman dimağı nurlandırır. Nur deyince dimağa geleceğiz, ziya deyince kalbe ineceğiz. O imanın ziyası dimağı imanın nuruyla nurlandırır. İmanın ziyasıyla dimağda imanın nuru olur. O imanın nuruyla ve imanın ziyasıyla kainattaki subuti sıfattan olan ve İrade-i İlahiyeden gelip evamir-i tekviniye tazammun eden o "ve min âyâtinâ" Kur'an'ın tarifiyle; elma, armut, kedi, köpek ayetlerini okuma makamına çıkıyorsun. Nasıl çıkıyorsun? Kur'an-la ihya ve inşa olup iksirleyip mayelendiğin için. Kur'an-la inşa ve ihya olup iksirleyip mayelendiğin için irade sıfatından gelen ayat-ı tekviniye olarak ifade edilen şu kainattaki mevcudati okuma makamına çıkıyorsun. Sonra bu dimağ, kainattaki tekvinci ayetleri hem manaya hem kelama dönüştürüyor. Yani Dimağ dışarıdan gelenleri kanuniyete çeviriyor. Kalp bunu hakikata dönüştürüyor. Ruh ise onu mahiyete dönüştürüyor.

Dimağ kalbdeki imana kalkan vazifesi görüyor bekçilik yapıyor.. neyle yapıyor bunu? fikir ile..fikir ile dimağ diyor.. Dimağ bir santraldir onsekizbin alemi birbirine bağlayan bir merkezdir, bir kavşaktır. Nasıl ki bizler Güneş enerjisini depoladıktan sonra buz dolabının soğutucu özelliği aktif edebiliyorsak bu demektir ki zıt olanları birbirine dönüştüre de biliyoruz.. Aynen öyle de dimağda onsekiz bin alemden aldığıni değiştirerek veya değiştirmeden dönüştürebiliyor. Dimağ sevk ve şevk dahil olmak üzere aldıklarını hepsini onsekizbin aleme uygun formata çeviriyor.

Dimağın hakikati levh-i mahfuzda, mahiyeti tekvindedir. Dimağ ihtiyara vicdan iradeye bakması hasebiyle dimağ ile giden kurbiyete vicdan ile giden akrebiyete gider. Birinci yol felsefe ikinci yol nübüvvet. Dimağ vücut meratibinde kalbden üstündür. Levh-i Mahfuza bakar. Çünkü dimağ kalbin neyi işleyeceğini bilmesi gerekdir ki ona göre çevirsin.

Dimağ'da Emr-i nisbi ve Emr-i itibari vardır. Zaman ve mekanı ayıran ona tesir eden veya tesirin de kalan dimağdır. Dimağa giren herşeyi dimağ kullanır. Vücut alemlerinde karşılık bulmazsa, adem alemlerinde karşılığını mutlaka bulacaktır. Dimağ vücut alemlerinin ilişkisi ve çelişkisini çözüyor. Dimağın üç mertebesi var firavun, nemrud, şeddad. Dimağ alemleri değiştirendir dölleyendir. Vahye ilk muhatab dimağdır. Dölleyen döllenebilir.. Her şey O'dur diyen dimağdır. Dimağ tefekküre vesiledir. Neyi düşünüyorsan o sun ve ordasın...

İnsan küçük bir kainattır. Kainat ise büyük bir insan ise insan cüziyyeten çokip küllileşebilir. bu demektir ki Dimağ ile insan levh-i mahfuz girebilir ve levh-i mahfuz olabilir. Yani kurandan vahyi kurana geçebilir. Kur'an için cebrail a.s. gerek var ama vahyi kurana muhatap sensin. yani insan İşarat-ül İcaz 17 de anlatıldığı üzere maddi ve manevi cihazatını şükür örfide kullanırsa inbisat ve inkişafi hadsiz olur.

Cebrail a.s.'in Peygamberimizi sıkmasının batındaki karşılığı levh-i mahfuzun açılması demektir. Dimağının levh-i mahfuz olması direk vahye muhatab olmak manasındadır. nasıl ruhdan azrailin ayrılması ruhu serbest bırakıyor. Cebrail a.s. onu sıkması dimağın levh-i mahfuzlaşması demektir.

1-İşarat-ül İcaz:77, 2-Mektubat:443, 3-Sözler:732, 4-Sözler:706, 5-(I)

Dirayet

Maziyi kullanıp, geleceğe bakarak, halde durmaktır dirayet.. Maziyle geleceğe bakmanın haldeki eylem halidir dirayet.. Mesela sen geçen hafta bir kriz, sıkıntı geçirmiştir o anda bir şekilde atlattın sıkıntıyı yada öleceğini zannettin ama ölmedin şuan varsın.. Şimdi o sıkıntı seni öldürdü mü? yok bugün varsın.. Demek ki şimdiki sıkıntı da öldüremeyecek diyeilmektir dirayet...

Vicdanın dört unsurunun ilki olan İradenin vazifesi; İbadetullahıtır. İnsanda basireti netice verir. Zihnin ise Marifetullahıtır. Dirayeti netice verir. His'sin vazifesi Muhabbetullahıtır. İnsanda feraseti netice verir. Latife-i Rabbaniyenin ise Müşahedetullahıtır. Kemalatı netice verir.

(I)

Desise

1. Hem ey şeytan! Bâtilî hak ve muhalî mümkün gösteren gaflet ve dalalet ve safsata ve inad ve mugalata ve mükâbere ve iğfal ve görenek gibi şeytanî desiselerle çok muhalatı intâç eden inkâr ve küfrü, o bedbaht insan suretindeki hayvanlara yutturmuşsun!

2. Azazil şeytanın asıl ismidir.. şeytan, iblis, hannahas onun sıfatlarıdır. İblis desise verir dimağı karıştırır, şeytan vesvese verir kalbi karıştırır, hannahasda ruhsal karışıklık yapar...

1-Sözler:188, 2-(I)

Doğru

Duygularımızın bütünlüğündeki anlayışımızla gerçeği bulup onu da hakikatine bağlayabilmeğe doğru denir. Yedi duygularımızın bütünsellliğini hakikata bağlamak doğrudur. Elma ile benim aramdaki ilişkiye; bilim. Elma ile esma, Allah arasındaki ilişkiye;

ilim. İkisinin bütünlüğüne; hakikat. Bu hakikatın bendeki tanımlanması da; anlayışımız oluyor. Elma ile bilim yapıyoruz. Sonra ilim yapıyoruz. Bilim ile ilim elde edince, hakikat oluyor. Bu hakikat (esma) ile biz tanımlanırsak, aşkınlığımıza gelirsek, bu doğrularımız oluyor. Doğru düşünme biçimine mantık denir. Hakikat zihnimizde oluşur.

(I)

Dua

1. Dua bir sırr-ı azîm-i ubudiyettir. Belki ubudiyetin ruhu hükmündedir. Çok yerlerde zikrettigimiz gibi, dua üç nevidir: (İstidat lisaniyla, İhtiyaç-ı fitri lisaniyla, İhtiyaç dairesinde zîşuurların duasıdır)

2. Dua bir ibadettir. Abd, kendi aczini ve fakrını dua ile ilân eder. Zâhirî maksadlar ise; o duanın ve o ibadet-i duaiyenin vakitleridir, hakikî faideleri değil. İbadetin faidesi, âhirete bakar. Dünyevî maksadlar hasıl olmazsa, "O dua kabul olmadı" denilmez. Belki "Daha duanın vakti bitmedi" denilir.

3. Dua, ubudiyetin ruhudur ve hâlis bir imanın neticesidir. Çünkü dua eden adam, duası ile gösteriyor ki: Bütün kâinata hükmeden birisi var ki; en küçük işlerime ittilâ'ı var ve bilir, en uzak maksadlarını yapabilir, benim her halimi görür, sesimi işitir. Öyle ise; bütün mevcudatın bütün seslerini iştiyor ki, benim sesimi de iştiyor. Bütün o şeyleri o yapıyor ki, en küçük işlerimi de ondan bekliyorum, ondan istiyorum. İşte duanın verdiği hâlis tevhidin genişliğine ve gösterdiği nur-u imanın halâvet ve safliğine bak..

4. Dua; kulun derdini bildirmesi değil, o derdin dermanın Allah olduğunu bilmesinin ifadesidir. Sevmeyen insan dua edemez. Allah kabul etmeyeceği duayı kulunun kalbine ilham etmez diline vermez. Dua düşünceni kiblesine koymak içindir. Dua doğru bilgilerin ardısına Rabbine karşı sıralanmasıyla tefekkürünü, teslimiyetini, aklını ve tasavvurunu kiblesine koymaktır. Kaldır elini hemen, dimağ doğruları düşünmeye otomatik başlar. Çünkü dua bedenden sıyrılmaktır. Dua etmek namaz kılmaktan zordur. Bedensel ahvalden kalb ve ruhun derece-i hayatına girme fırsatını sana verir dua.. Dua etmeye başladıkça ruh bedene hakim olmaya başlar. Neleri Rabbine söylemişsen hemen enerjiye dönüşür, istemek cevabtır..

Dua; ruhani halete, hissiyata, duyguya, fikriyata, fiiliyata enerjiye dönüşüm sürecinin bütünlüğüdür. Dimağ duya koridor açar, ruhani halet bu koridorda yürürl

Münacatta kusuru deruhte etmek, üzerine almak vardır. Dua da istek vardır. Münacat zemindir, üzerine bina duadır. Dua daha latiftir, ondan münacat daha latiftir, ondan da ümmeti ümmeti demek daha latiftir. Münacatta şahsi birsey isteme yok, zatına bedenine ait değil, ruhuna dinine ait şeyler istiyor. Duanın hususi olan hali münacattır. Duada istediğimizi buluyoruz, münacatta ise necat buluyoruz. Dua mülk, münacat melekuttur. Münacatta kullukla ubudiyet var, ulaşma var, teslim var. Dua da ibadet var, istek var, ubudiyetin sırrı vardır. Münacatın sonunda miracı vardır. Dua suret, Münacat sima gibidir. Münacatta Rabbini tanımlama, tavşif var, kendini ifade etme var, ubudiyet ve kulluk zemini kurmak vardır. Duanın içinde münacat vardır.

1-Mektubat:299, 2-Mektubat:301, 3-Mektubat:302, 4-(I)

Duygu

1. Cenab-ı Hak şemsin hararetini hayat, ziyasını şuur, ziyadaki renkleri duyu gibi yapmış olsa...

2. Duygu, baraj, his ise barajdan elde edilen elektrik, milyarlarca cihaz çalıştırır. Kuva --> His --> Duygu --> Fiil. His vücut-u ilmîdir, depodur. His aktif olunca vücut-u haricisi olan Kuva=Enerji çıkıyor.

Latife en merkezdir. Oradan çok yukarıya Kuva. Çok yukarıya Duygu. Göz, kulak, burun vs zahir duygularımızdır (bunları sıfat olarak düşünmeyin, şahit olduklarımız). Bunların birbirinden çıkması ise şöyle: Şahit olduğumuz duygulardan (göz, kulak vs.) mesela bu göz baktığı zaman etkilenen duygudan meydana gelen hisler var. Kulak duyar bir de kulakla bağlı hisler var. His kulaktan daha arkada, hasse bu. Yani duygular çeker, his de etkilenir, kuvaya güce dönüşür. Ruhta latife olur. Duygularla alırız, hislerle insan aktif olur. Kuvayla güç olur, latife ile kazanılmış ahlak olur-zanlar olur. Yani; Duygularla alırız. Hislerle aktif oluruz. Kuvve ile güç oluruz. Latife ile “niyet-nazar-ahlak ve zanlar” oluşur.

Bakıyorum, duyuyorum, kocluyorum, tat alıyorum... mekân/temas bunlarla etkilenmiyor muyum? Etkileniyorum bunun adı Hasse... Etkilendikten sonra güce dönüşüyor mu? Tefekkür veya konsantre...bunun adı da Kuva... Bu kuvayı yapa yapa bende fitrat-ı seniye, ikinci karakter oluyor ki bunun adı da Latife... İnsanı inşa etme serüveni. İnsanın içsel alemini inşa etme yöntemi. Burada bahsedilen Hasse (his) ile vicedandaki His aynı şey değil. Mesela bitkisel hayatı göz görüyor ama içsel bir inşaa yok. Yani hasseler çalışmıyor. Hasse; nefisteki cihazlardır, beşeriyetimiz. Duygular ise ceseddedir.

3. Şuur ziya ise, duyu onun yedi rengidir. O zaman duyu şuurun bir sıfatıdır. dışarıdan içeriye sıralama yapılrsa; duyu-his-latife...

1-Mesnevi-i Nuriye:124, 2-(I), 3-(III)

Dünya

1. Âlem-i kesif olan dünya, âlem-i latif olan âhiret hesabına,

2. Şu dünya; muvakkat bir ticaretgâh ve hergün dolar boşalar bir misafirhane ve gelen geçenlerin alış-verışı için yol üstünde kurulmuş bir pazar ve Nakkaş-ı Ezelî'nin teceddüd eden (hikmetle yazar bozar) bir defteri ve her bahar bir yıldızlı mektubu ve herbir yaz bir manzum kasidesi ve o Sâni'-i Zülcelal'in cilve-i esmasını tazelendiren, gösteren âyineleri ve âhiretin fidanlık bir bahçesi ve rahmet-i İlahiyyenin bir çiçekdanlığı ve âlem-i bekada gösterilecek olan levhaları yetiştirmeye mahsus muvakkat bir tezgâhı mahiyetinde gördüm.

3. Şu dünyanın bir ömrü ve şu dünyadaki Küre-i Arz'ın dahi ondan kısa diğer bir ömrü ve Küre-i Arz'da yaşayan nev'-i insanın daha kısa bir ömrü vardır. Bu birbiri içinde üç nevi mahlukatın ömürleri, saatin içindeki dakika, sâniye, saatleri sayan çarkların nisbeti gibidir. Nev'-i insanın ömrü, Küre-i Arz'ın iki hareketiyle hasil olan malûm eyyam ile olduğu gibi; zîhayatın vücutuna mazhar olduğu zamandan itibaren Küre-i Arz'ın ömrü ise merkez-i irtibati olan Şems'in hareket-i mihveriyesiyle hasil olan eyyam ile olması hikmet-i Rabbaniyeden uzak değildir. Ve dünyanın ömrü ise Şems-üş Şümus'un hareket-i mihveriyesi ile hasil olan eyyam iledir.

4. Dünya öldükten sonra âhiret suretinde dirilmezse, bütün nimetler nikmetlere tahavvül ederler.

5. Ahiretten önceki alemin adıdır.

6. Küre-i Arz; güneş sisteminin merkezi, Dünya; Şems-i Şümusun merkezidir. Bu küre-i arz denen fiziksel kütleye aleme, onsekizbin alemler sinmiş, içiçe girmiş, birbiri üzerine bindirilmiş, bir gül goncası gibi.. işte bunların sendeki tereşsuhu senin dünyan oluyor..

Varlığa mana-yı ismi ile bakma nisbetinde azap çekteksin.. varlığa vücut rengi verme!... Varlık, hakikatin suretidir. Buz neredeyse su oradadır. Odun neredeyse duman-nur oradadır. Dünya neredeyse ahiret de oradadır. Dünya, ahiretin suretidir...

1-Sözler:530, 2-Lem'alar:233, 3-Barla Lahikası 326, 4-Sözler:521, 5-(III), 6-(I)

Düşünmek

Düşünmek; oranın burada ki hakikatini, karakollarının üstünü açmaktır. Düşünmek dünya cinsinden değildir. Düşünmek üretkenlidir yoku var etmektir. Oranın buradaki görüntüsüdür düşünmek. Oranın iksir ve mayesiyle burayı aşlamaktır düşünmek. Konuşmak karşıyi döllemektir. Konuşmak karşıyı iksir ve mayalamaktır. Senden kelamlarından düşüncelerinden birileri etkilenmişse eğer onu mayalamışın demektir. Dinlemek onu burada misafir etmek demektir. Kendine ve hayata çok soru sormak düşünmektir düşünmeye sebebtir. Düşünmekte ancak kendi içsel alemine girersin. Düşünmek malzemeleri bir araya toplamaktır. Düşünmek tefekkürün malzemeleridir. Tefekkür; oraya taşımaktır ki kafirde düşünmek var ama tefekkür yoktur, şeytanda da yoktur. Herkes düşünür ama tefekkür edemez. Tefekkür; Kalbin yani vicdan ve aklın bütünlüğüdür. Düşünmek ise dimağın bütünlüğüdür, dimağı esas almaktır. Ashına bakıp hakikatina varmaktadır tefekkür. Düşünmek ise insan endekslİ bakmaktadır. Tefekkür seni içe taşır, enfüse döndürür. Düşünmek seni dışına, harice taşır. Tefekkürün neticesi içseldir. Düşünmenin neticesi dışsaldır. Düşünmede içsel yoktur, tefekkürde de dışsal yoktur ama içsel olduğu için dışında eylemde gözükür. Tefekkür içeriye taşımaktır. Düşünmek dışarıya taşımaktır. Tefekkür; orayı burada yaşamaktır. Akıllı insanlara mahsustur. Tefekkür zannın zittidir. Düşünceler zanları oluşturur. Manayı harfiyle bakarsa hüsn-ü zanna dönüşür. Tefekkür hüsn-ü zanni oluşturur. Kaynaksız, hakikatsız, manayı harfsiz düşünmek su-i zanni oluşturur. Düşünmek itikaddir, Tefekkür imanıdır. Konuşmak bulunduğu yerden, bulunmak istediğiin yere manen taşınma yolu ve yöntemidir. Konuşmak olmak istediğiin yere yönelmektir, girme yoludur.

(I)

E

Ebed

1. Biz öldükten sonra başlayacak, başı var sonu yok.

. Nihayetsiz, münezzehe, ebede bakar. Yaratıldıktan sonraki hale bakıyor.

3. Mahlukun devreye girmesi ebedin başlangıcıdır. Ezel hadsize, Ebed nihayetsize bakar. Ezel ebedi kapsar bir nevi alt kümesi gibi. Ebed; ezelin taayün ve teşahhus etmeye başladığı, tecelli ve tezahür etme yönüne diyoruz. Yani ezeli olan bir zatin tecelli ve tezahür sonucu taayün ve teşahhusuna konu olan tarafı ebed oluyor. "Ezelden ebede" bütün sistemin özeti olan iki kelimeaslında. Ezeli olan bir zatin ebed olarak tecelli ve tezahür etmesi.. ebedleri ortaya çıkarması.. "Kelâmullah; İsm-i A'zamdan, Arş-ı A'zamdan, rububiyetin tecelli-i a'zamından nüzul edip, ezeli ebede rabtedecek..." (S:308) diyor. O zaman ezeli ebede rabt etme noktası insandır. Çünkü o Kelamullah insana geliyor. Ezelin ebede dönüştüğü kavşak insan. İnsan bütün alemleri alıyor kendi itikad ve imanına göre ebede kalb ediyor. Ezel; evvel ismine, Ebed; ahir ismine bakar. Ezel; Cenab-ı Hakkın görmek istemesine, Ebed ise göstermek istemesine bakar. Ezel; Ondaki ben'e, Ebed; Bendeki O'ya bakar. Ezel; Sübhanallah, Ebed; Elhamdülillaha bakar.

4. Merkezden muhita Ezel (Şefkat-i mukaddese, muhabbet-i münezzehe, şevk-i mukaddes, sürur-u mukaddes, lezzet-i mukaddes). Mahlukatın bilkuvve istidadları bilfiile yani kabiliyete dönüşmesinden Allah'a bakan yönüyle de Ebed (iftihar ve memnuniyet). Hiçliğinle; Ezeliyetini, Fanılığınle; Ebediyetini fark ediyorsun.

1-(III), 2-(III), 3-(III), 4-(I)

Ecel

Ne ile ahirete geçtinse o senin ecelindir. Mesela kanser, trafik kazası gibi..

(I)

Edille-i Nuriye

Edille-i Şer'iyye dörttür. Genel yöntem edille-i şeriyyedir. Has yöntem ehl-i sünnet vel cemaatindir. Nur cemaatinin doğruluk ölçüsü: Edille-i şeriyyenin içerisinde olan edille-i nuriyedir ki; Edille-i Nuriye de dörttür:

- Lübbü bulmayan --> kişi ile meşgul olur.
- Hakikati tanımayan --> hayalâta sapar.
- Sırat-ı müstakimi göremeyen --> ifrat ve tefrite düşer.
- Muvazenesiz ve mizansız olan --> çok aldanır, aldatır. (Muhakemat 49)

Lübbü bulamayan, kızır ile meşgul olur: böyle baktı, öyle baktı, şöyle ders yaptı, böyle izah yaptı, lügat verdi, vermedi, çizdi hatta sarı kâğıttan (yani kitaptan) okumadı, beyaz kâğıttan (defterde yazılıdan) okudu. Hakikati tanımayan hayalâta sapar: gaye-i hayali olmayınca, zihinler enelere dönmesinin sebebi hakikati olmayınca, hakikat kendisi oluyor. Allah'a cc tapmazsa, kendisine tapiyor. Ortası olmaz. İman ve küfrün ortası olmadığı gibi. Sirat-ı müstakimi göremeyen, ifrat ve tefrite düşer: Muvazenesiz ve mizansız olan çok aldanır, aldatır: elinde metre ve kantarı olmayan aldanır ve aldatır. Ölçüsü yok. Bu dördü aynı zamanda dimağ, kalb, ruh ve fiile bakıyor.

(I)

Ehad

1. Vahdet olan sistemin her birşeyde de bulunması. Yani insanın bütünlüğünün her şeyi, tek hücrede de bulunmasına denir. Bu şahsı bildirmez, sistemin tümü her şeyi, her bir unsurda görünür. Bu her bir hücre ve -dna- sı vasıtıyla bütünden haber veriyor. İşte tüm bu hücrelerin her biri, tümünü taşımamasına ehad denir. Âhir ismine bakar.

Ehad; ne'liksiz, niteliksiz, betimlemesiz, kavramsız, yani bizim nitelikler var, yani vasif ve sıfatlar -bizim tabirle- betimlemelerimiz bildiklerimiz, ezberlediklerimiz var, bunlarla kavranamaz, zuhura gelmez, tecellisinin zuhuru olmayan olarak (Ehad'in tecellisi yoktur), yani itlak; noktasız nokta, merkezsiz merkez. Bunun (Ehad'in) içine herhangi bir İlahi koyduğunuz zaman, niteleme, belirleme koyduğun zaman Ehad, Ehad olmaktan çıkar. O zaman da Kerim olur, Latif olur, Rahman olur, Rahim olur. O nedenle Ehad'in içine İlahları, esmaları koyamazsınız. Koyduğun an Ehad, Ehad'lıktan çıkar. Belirlenmiş olan İlahlara denir. Ehad'e İlah giremez. Belirlenmiş olanlar İlah olur!

Lailaheillallah daki illallah Ehad olan Allahtır. Tecelli-i Ehadiyet; İlahlar, esmalardır. Ehad ise; Zattır.

2. Allah'ın bütün mevcudatiyla özel ilgilenmesidir.

1-(I), 2-(III)

Ehadiyet

1. Herbir şeye, Hâlik-ı Külli Şey'in ekser esması tecelli ediyor demektir. Meselâ Güneş'in ziyası, bütün zeminin yüzünü ihata ettiği haysiyetiyle, vâhidîyet misalini gösterir. Ve herbir şeffaf cüz'de ve su katrelerinde, Güneş'in ziyası ve harareti ve ziyasındaki yedi rengi ve bir nevi gölgesi bulunması, ehadiyet misalini gösterir. Ve herbir şeye hususan zîhayatta ve bilhâssa herbir insanda; o Sâni'in ekser esması onda tecelli ettiği cihetle, ehadiyeti gösterir.

2. Ehadlerin cemine denir. Yani ehadlerin sahibi.. Ehad sistemi bildiriyor, şahsin birliği değil, ehadiyet ise şahsin birliği.. Ehadiyet evvel ismine bakar. Tecezzi ve inkisamı reddeder. Ehadiyet herbir şeye Halik-ı külli şeyin ekser esması tecelli ediyor demektir. Ehadiyet zalim mazlum fark etmeden tecelli eder. Ehad ise namustur hususi kilar.

Hepimizin Allah'da bir yeri var, o bizim Ehadiyetimizdir. Allah'daki ben, bana bıraktığı numune Ehadiyyettir. Bendeki O, Ondaki ben... Ehadiyet konuşulamaz ama işaret edilir. Niçin konuşulamaz? Ehad; Mahiyet-i Zatiyeye ait. Bu konuşulamaz ama Şuunat-ı Zatiyeden oraya işaret edersin, orası diye. Ehadiyet; Bendeki "O" ile, "O"ndaki ben arasındaki münasebettir.

3. Bir olan Vahid olan zatin herbir şeye de görünmesidir...

Ehl-i Bida

1. Tahribatçı ehl-i bid'a iki kısımdır.

Bir kısmı -güya din hesabına, İslâmiyete sadakat namına- güya dini milliyetle takviye etmek için, "Za'fa düşmüş din şecere-i nuraniyesini, milliyet toprağında dikmek, kuvvetleştirmek istiyoruz." diye, dine taraftar vaziyeti gösteriyorlar.

İkinci kısım; millet namına, milliyet hesabına, unsuriyete kuvvet vermek fikrine binaen, "Milliyeti, İslâmiyette aşılamak istiyoruz." diye, bid'aları icad ediyorlar.

2. Şeair-i İslâmiyeyi taşır eden ehl-i bid'a...

3. Hadd-i Şeriatın çıktıkları vakit, münafık değil ehl-i bid'a oluyorlar, fâsık oluyorlar; zindikaya girmiyorlar.

4. Hakka ve batila itikad var: İtikadın menfisine kafir, müsbetine ise ehl-i bid'a denir. İtikadi sarsılmış, ahlaklı bozulmuş olana fasık denir. Fâsık adem-i kabul gibi, kendisini bozuyor. Ehl-i bid'a kabul-ü adem gibi, dini bozuyor. Fâsık da ikiye ayrılır. Fâsık ve fâsık-ı mütecahir. Fâsık-ı mütecahir, ehl-i bid'adır. Alenen işleyerek iştah açıyor ki yayılsın diye. Bu nedenle ehl-i bid'a oluyor. Adem-i kabul ilan etmiyor, yaşıyor, fok balığı gibi alenen günahı yaşıyor ve belki de yaşadığı söylüyor. Ötekisi de yaşıyor ama bozmak niyetiyle genellemeye çalışıyor. Lemaatte: "ağız suyu da akitir." Fâsık-ı mütecahir bozmak niyetiyle yapıyor, yapısında şuurludur. Fâsık günahı işleyerek itikadı bozuluyor. Fâsık-ı mütecahir artık itikaddan çıkyor, imana vuruyor, çünkü dinin aleyhinde bulunuyor. "Bu zamanda bu haram olur mu, böyle bir hükmün olur mu" vs. gibi şeyler diyor. Fâsık-ı mütecahirin göstergesi giybet olmuyor, onları açığa vurmak hatta farzdır.

Fâsık; günah işleyen. Fâsık-ı mütecahir; aynı günahı işliyor fakat iftihar ediyor. Ehl-i bid'a; fizre dönüştürmiş artık dini bozuyor. Müslüman fâsık olur ama fâsık-ı mütecahir olamaz, günahıyla iftihar edemez. İftihar ettiği anda imansız olur. Ehl-i bid'a; dinde olmayana bu dindir diyor, olanı da din değildir diyor. Bu dini biliyor, aptal değil. Fâsık-ı mütecahir ise aptal. Fâsık: gaflet. Ehl-i bid'ada şuur var, fikriyat var, kabul-ü adem var. Fâsıkta ise adem-i kabul var. Fâsık-ı mütecahirde ise ahmaklık var, pisliğini yayıyor. Misal: Günah işledi, fâsık oldu. Meleklerin olmamasını temenni edince, fâsık-ı mütecahir oldu. Meleklerin olmadığını isbat etmeye kalkınca, ehl-i bid'a oluyor. Fâsık: kendini bozan. Fâsık-ı mütecahir: milleti bozan. Ehl-i bid'a: dini bozan.

- Fâsık --> kendini bozan
- Fâsık-ı mütecahir --> karşayı bozan
- Ehl-i bid'a --> dini bozan, batıl itikad sahibi
- İmansız --> kendi Rabbini bozan

Fâsıkın itikadı sarsılıyor, ehl-i bid'anın itikadı bozuluyor. İtikadı bozuk olannın imanı fazla dayanmıyor. İtikad sistemdir, itikad bozulmadan iman bozulmaz. Müslüman günah işleyerek fâsiktir ama günahını gizlediği için fâsık-ı mütecahir değil. Dolayısıyla batıl itikad sahibi değil. İmanı da var.

Ehl-i İtikad

1. Kabir var, hiç kimse inkâr edemez. Herkes ister istemez oraya girecek. Ve oraya girmek için de üç tarzda üç yoldan başka yol yok.

Birinci yol: O kabir, ehl-i iman için bu dünyadan daha güzel bir âlemin kapısıdır.

İkinci yol: Âhireti tasdik eden, fakat sefahet ve dalalette gidenlere, bir haps-i ebedî ve bütün dostlarından bir tecrid içinde bir haps-i münferid, yalnız başına bir hapis kapısıdır. Öyle gördüğü ve itikad ettiği veinandığı gibi hareket etmediği için öyle muamele görecek.

Üçüncü yol: Âhirete inanmayan ehl-i inkâr ve dalalet için bir i'dam-ı ebedî kapısı... Yani hem kendisini, hem bütün sevdiklerini i'dam edecek bir darağacıdır. Öyle bildiği için, cezası olarak aynını görecek. Bu iki sık bedihîdir, delil istemiyor, göz ile görünür.

2. Onuçüncü Sözün İkinci Makamında kabre girmek için üç tarzda üç yol var diyor. Birincisi; Ehl-i İman, İkincisi; Ehl-i İtikad, Üçüncüsü; Ehl-i İnkâr.. İtikada istikametli sadakat eklenirse İman olur. Sadakat eylemdir, istikametli eylem.. İmandan istikametli sadakati çıkartıp atarsan İmandan üçüncü kategoriye kafırlığa düşmüyör, İtikada düşüyor, İmanı itikada dönüşüyor.. Yani İmani yok İtikadı var, Ehl-i İman değil, Ehl-i İtikad...

El-cevab

Hususi münhasıran o suale cevab veriliyor...

Elhamdülillah

1. Ezelden ebede kadar her kimden ve her kime karşı bütün hamd ve şükür Ona mahsustur.

2. Cemal sıfatını içine alan "Elhamdülillah", Cenab-ı Hakk'ın rahmetiyle abde ve mahlukata karib olduğuna işaretettir.

3. Evet her mü'min namazlardan sonra, her gün hiç olmazsa yüzelliden ziyade "Elhamdülillah" "Elhamdülillah" şer'an demesi ve manası da ezelden ebede kadar bir hadsiz geniş hamd ü şükru ifade etmesi, ancak ve ancak saadet-i ebediyenin ve Cennet'in peşin bir fiati ve muaccel bir bahasıdır. Ve dünyanın kısa ve fâni elemelerle âlûde olan nimetlerine münhasır olmaz ve mahsus değil ve onlara da ebedî nimetlere vesile olmaları cihetile bakar, şükreder.

4. Celal ve Cemal bir araya gelince ortaya Kemal çıkıyor. Celal alemlerini Sübhanallah temsil ediyor. Sonra Cemâlî derken vücut alemlerini kasد ediyor. Vücut alemleri de Elhamdülillah diyorlar. Onların da otuz üç tane esmanın bütünselliğidir Elhamdülillah. Celal; Sübhanallah, Cemal; Elhamdülillah, bu ikisi tamamlanınca Ruh onaylıyor; Kemal; Allah-u Ekber. Sübhanallah dimağa, Elhamdülillah kalbe, Allah-u Ekber de ruha bakıyor: Dimağ alışmadığı bir vahiyle muhatab olunca, hayret ediyor ve hayretinden Sübhanallah diyor. Sübhanallah

celalî alemlerde kullanılan bir mukabeledir. Cemalî alemlerde Elhamdülillah kullanılıyor. “Vücut kainatları ve hadsiz adem alemleri birbirleriyle çarpışırken ve Cennet ve Cehennem gibi meyveler verirken ve bütün vücut alemleri “Elhamdülillah, Elhamdülillah” ve bütün adem alemleri “Sübhânallah Sübhânallah” derken...” (Şular 262) sarih olarak burada geçiyor.

1-Şular:235, 2-Mesnevi-i Nuriye:124, 3-Şular:235, 4-Hasan Akar

Emanet-i Kübra

1. Küçük cüz'î ölçüleriyile, san'atçıklarıyla Hâlikının muhit sıfatlarını, küllî şunyatını, nihayetsiz tecelliyatını ölçerek bilmek...
 2. Emanet-i Kübra Ene'dir. Onu alan ise Sîrr-ı insanıdır. Emaneti dağlara vs gönderdi, almadı, alamadı. Nur-u Muhammedîyi Ene aldı. Emanet ene'ymiş. Bu emaneti alan kim? Çıkaramadığımız şey. Atleti çıkar, gömleği çıkar, vücudum, hayatım, aklım, kalbim, ruhum. Benim ruhum diyen artık çıkartılamazın adı Ene'dir. O da verilmiş. Kime verilmiş? Öyle bir şey yok. Yok varlık. Sîrr-ı insanı...
-

1-Sözler:87'den, 2-(I)

Emanet-Nur-Anahtar

1. İşte çendan o bir abddir ve o seyahat, bir mi'râc-ı cüz'îdir. Fakat bu abdin,

- Bütün kâinata taalluk eden bir “emanet” beraberindedir.
- Hem şu kâinatın rengini değiştirecek bir “nur” beraberdir.
- Hem saadet-i ebediyenin kapısını açacak bir “anahtar” beraber olduğu için...

2.

- **Emanet;** Ene..
- **Nur;** İman..
- **Anahtar;** Mahiyet-i hayatın, mahiyetindeki esma bütünlüğü...

Ene emanet gibi görünüyor ama Ene bir pakettir. İçerisinde emanet Kur'an da var, ruh da var, akl da var, serbest bölge de var. Emanet Ene ama tek başına bir şey ifade etmiyor ki. Mesela sana okul müdürlüğü, hastane başhekimiği emanet edilmiş. İçerisinde bir sürü şey var.

1-Sözler:560, 2-(I)

Emirdağ Lâhikası

1. Emirdağ Lâhika Mektubları, birinci kısmı: 15 Haziran 1944'de Denizli hapsinden beraet ile tahliyeden sonra Heyet-i Vekile kararıyla Emirdağ'ında ikamete memur edilen Risale-i Nur müellifi Said Nursî Hazretleri 1947 sonlarına kadar, yani üçüncü büyük hapis olan Afyon

hapsine kadar Emirdağ'ında ikamet ettiği müddetçe Isparta, Kastamonu, İstanbul, Ankara ve Üniversite talebeleri ve Anadolu'da Nurların neşre başladığı yerlerdeki talebelerine hizmete müteallik bazı mektub ve suallerine cevaben yazdığı mektublardır.

İkinci kısım ise: 1948-1949 Afyon Cezaevi'nde yirmi ay mevkufen kalıp tahliyeden sonra tekrar Emirdağ'a avdet edip orada bir müddet kaldıktan sonra 1951 yılında Esküsehir'de iki ay ikameti müteakib, oradan da "Gençlik Rehberi" mahkemesi münasebetiyle iki defa İstanbul'a gelip üçer ay İstanbul'da kaldığı 1952-1953 tarihlerinde ve daha sonra yine Emirdağ'ında iken talebelerine yazdığı mektublar ve mahkemelere ve davalara temas eden mes'elelere dair müteaddid bahislerdir. 1953'ten sonra ikamet eylediği Isparta'da da arasına yazdığı mektublar da vardır.

2. İmani kitaplar (Sözler, Mektubat, Lemalar, Şular vb) lokomotif ise, lâhikalar; o trenin rayları hükmündedir. Emirdağ Lâhikası içsel alemimizi hissiyat ve fikriyat dünyamızı tahlil edip teşhis edip yerine oturtuyor. Bu budur, şu şudur şeklinde... İdealist dava adamı olan nur talebesini akıl, his, kalb ve ruhsal bütünlüğe, içsel bütünlüğüne getiren Emirdağ Lâhikasıdır.

1-Barla Lahikası:(5-6), 2-(I)

Emr-i İtibarı

1. Emr-i itibarı ise, illet-i tamme istemez ki; illet-i tamme vücudu için lüzum ve zaruret ve vücub ortaya girip ihtiyacı ref'etsin. Belki o emr-i itibarının illeti, bir rüchaniyet derecesinde bir vaziyet alsa, o emr-i itibarı sübut bulabilir. Öyle ise o anda onu terkedebilir. Kur'an ona o anda diyebilir ki: "Şu şerdir, yapma."

2. Vücut-u haricisi olmayan emirler. Kudret taalluk ederse, vücut-u haricisi oluyor. Mesela mühendisin kafasındaki proje gibi, içsel aleme bakıyor. Müstakil bir varlığı olmayıp ona itibar eden kimsenin aklında teşekkül eden emir, iş hadise.. Emr-i Nisbi hariçte kıyas ederek, büyük bina, küçük bina, vesair.. o malzemeleri toplayıp içerisinde istediği gibi evirip çevirip yeni bir motif yapmağa yeni bir şekil kurmağa Emr-i İtibari deniliyor. Nisbi dış dünyadan, itibarı ise o dıştan alınanları değiştiriyor öünü arkasına alıyor.. Esma ve sıfatta terakki etmenin kaynağı emr-i nisbi ve emr-i itibarıdır. Hayvanlarda bu olmadığı için terakkileri yoktur.

Kainattaki mukayeseleri yapıp içeriye alan sistemimiz, emr-i nisbelerimizdir. (Emr-i nisbinin konusu ayat-ı tekviniyedir). Emr-i itibarı ise; evamir-i tekviniyedir ve içsele bakar. Evamir-i tekviniye ile emr-i itibariler inşa olur. Emr-i itibariler, evamir-i tekviniye ile besleniyor. Yani Kur'an ile. Emr-i nisbeler, ayat-ı tekviniyeden besleniyor. Emr-i nisbeler, meyelanlarımı etkiliyor. Etkilenen meyelanlarımı itibarlaştırıyorum. İtibarlaştıktan sonra benim ihtiyarım şekilleniyor ve söz ya da davranış olarak ihtiyarlarım dışarı çıkyor.

Emr-i nisbi; dışardakileri içeri alma. Alınanla içinde yoğunarak kendini inşa etme, gerektiğinde dışarıya verme ise; Emr-i itibarıdır. Birisi dışarıdan içeriye almaya çalışıyor. Biriside dışarıdan alınan ve kendisinde mevcut bulunanı işlettirerek yeni bir kurgulama, yeni bir dünya oluşturarak içine giriyor, yani emr-i itibarı...

Emr-i nisbi: Somut kavramlar için, dış dünyada kullanılır. Cüz ve küll tabirler de somutlarda kullanılır. Cüz - küll denilince, dış dünya. Emr-i itibarı: Emr-i nisbelerden içeriye alındıklarımızla -nereden alıyoruz bak; gözden, kulaktan, burun, dil, dokunma, saika ve şaika (sevk ve şevk) yedi duyguya ile dışarıdan alınan & içinde senin tasavvurlarınla, diğer sistemlerinle imal ettiklerinle harmanlıyorsun, yeni bir inşa yapıyorsun. Yeni bir dünya kurguluyorsun. Umumi dünya içinde herkesin bir dünyasını bu oluşturuyor. Hususi dünyayı oluyor. İç alemimizi emr-i itibarilerle oluşturuyoruz. Emr-i İtibarı dimağda tasavvurdadır.

3. Hariçte vücudu olmayan fakat yok da diyemediğimiz şeyler. Yani Allah'ın ilminin taalluk ettiği kudretinin taalluk etmediği şeyler. Büyük, küçük, sağ, sol, meyelan, masdarlar vs.

1-Sözler:467, 2-(I), 3-(II)

Emr-i Kün Feyekün (Kaf-Nun Tezgahı)

1. Onun ilminde suretleri ve vücud-u ilmileri bulunan eşyaya vücud-u haricî vermek ve zahir bir ademden çıkarmak ise, bir kibrıt çakar gibi veya göze görünmeyecek bir yazı ile yazılan bir hattı göze göstermek için, gösterici bir maddeyi üstüne geçirerek ve sürmek gibi veya fotoğrafın âynesindeki sureti kâğıt üzerine nakleden kolay ameliyat gibi gayet kolay bir surette Sâni'in ilminde plânları ve programları ve manevî mikdarları bulunan eşyayı, "Emr-i Kün Feyekün" ile adem-i zahirîden vücud-u haricîye çıkarır.

2. İşte bütün mevcudatın daire-i a'zamı, Kehkeşan'dan yani Samanyolu tabir edilen mintika-i kübradan tut, tâ kan içindeki küreyvat-ı hamra ve beyzanın daire-i hareketlerine kadar herbir dairesini, herbir mevcudunu hassas bir mizan, bir ölçü ile biçilmiş bir şekil ve bir vaziyetle baştan başa yıldızlar ordusundan, tâ zerreler ordusuna kadar bütün mevcudatın "Emr-i Kün Feyekün"den gelen emirlere kemal-i müsahhariyetle itaat ettiklerini gösteriyor.

3. İrade-i Ezeliyeden gelen "ol" emriyle eşyanın yaratılması ve vücuda gelmesi. "ol" emri ilm-i İlahide vücud-u ilmileri var olan eşyaya veriliyor ve kudret yanında faaliyete geçiyor ve yaratıyor. Adeta ayn-ı kudret ayn-ı irade olarak tezahür ediyor. "Ol" emrinin yerine gelmesi emir aleminde zamansız, fakat dünya hikmet ve sebepler dünyası olduğu için halk aleminde zamanlı ve perdeli oluyor. Nur, hava, su, ve toprak unsurlarının emirleri yerine getirme hızında farklılık var.

4. Kün; emrettiği zaman; eşyanın meylini, ihtiyacını, şevkini, incizabını aktif edendir. "Kün" emr-i ezelisinin şecere-i hilkatteki yeri Emr-i kün feyekün tezgâhındadır. (Batin esmaları ifade eden Kader-i Ezeli, İlm-i Ezeli'de) Emr-i kün feyekün tezgâhi ise, Levh-i Mahv ve İsbatin altındadır... Bu Kün emrin suretidir. Yoksa mahiyeti Mec'ulde, ona taayyün-u evvel deniliyor. Ordaki taayyün ve teşahhusun adı. Tekvin'de "ademden vücuda çıkış" demesi de var. Fakat Kur'anda tabir edilen bizdeki "Kün" emri yani "rücada çıkış" dediği Emr-i Künfeyekün tezgâhında, atomik vücuda bakıyor. Yani her şeye olduğu gibi "Kün" emrin de sureti, kanuniyeti, hakikati ve mahiyeti var. Evamir-i tekviniyem Kün'de mi şekilleniyor? Elcevap: Evamir-i tekviniye, Kün'de atomik vücud alıyor yani âyât-ı tekviniyeye dönüşüyor. Evamir-i tekviniyeler, Kün emr-i ezelisinde âyât-ı tekviniye suretinde suretlere dönüşüyor.

Şecere-i Hilkat haritasında; ilk önce alem-i şahadet, sonra yedi kat sema, sonra alem-i berzah, sonra emr-i kün feyekün tezgahı sonra levh-i mahv isbat gelir.

1-Şular:24, 2-Lem'alar:352, 3-(II); 4-(I)

Emr-i Nisbi

Gerçekte var olmayıp bir başkasına nisbet edilen manasına gelir. Büyük-küçük, sağ-sol, önden arkaya, alt-üst birer nisbi emirdir. Bunların hiçbirini mahluk değildir. Emr-i Nisbi hariçte kıyas ederek, büyük bina küçük bina, vesair.. o malzemeleri toplayıp içerisinde istediği gibi evirip çevirip yeni bir motif yapmağa yeni bir şekil kurmağa Emr-i İtibari deniliyor. Nisbi dış dünyadan, itibari ise o dıştan alınanları değiştiriyor öünü arkasına alıyor.. Esma ve sıfatta terakki etmenin kaynağı emr-i nisbi ve emr-i itibaridir. Hayvanlarda bu olmadığı için terakkileri yoktur.

Kainattaki mukayeseleri yapıp içeriye alan sistemimiz, emr-i nisbilerimizdir. (Emr-i nisbinin konusu ayat-ı tekviniyedir). Emr-i itibari ise; evamir-i tekviniyedir ve içsele bakar. Evamir-i tekviniye ile emr-i itibariler inşa olur. Emr-i itibariler, evamir-i tekviniye ile besleniyor. Yani Kur'an ile. Emr-i nisbiler, ayat-ı tekviniyeden besleniyor. Emr-i nisbiler, meyelanlarımı etkiliyor. Etkilenen meyelanlarımı itibarlaştıryorum. İtibarlaştıktan sonra benim ihtiyarım şekilleniyor ve söz ya da davranış olarak ihtiyarlarım dışarı çıkyor.

Emr-i nisbi; dışardakileri içeri alma. Alınanla içinde yoğurarak kendini inşa etme, gerektiğinde dışarıya verme ise; Emr-i itibaridir. Birisi dışardan içeriye almaya çalışıyor. Biriside dışardan alınan ve kendisinde mevcut bulunanı islettirerek yeni bir kurgulama, yeni bir dünya oluşturarak içine giriyor, yani emr-i itibari...

Emr-i nisbi: Somut kavramlar için, dış dünyada kullanılır. Cüz ve küll tabirler de somutlarda kullanılır. Cüz - küll denilince, dış dünya. Emr-i itibari: Emr-i nisbilerden içeriye alındıklarımızla -nereden alıyoruz bak; gözden, kulaktan, burun, dil, dokunma, saika ve şaika (sevk ve şevk) yedi duyguya ile dışardan alınan & içinde senin tasavvurlarınla, diğer sistemlerinle imal ettiklerinle harmanlıyorsun, yeni bir inşa yapıyorsun. Yeni bir dünya kurguluyorsun. Umumi dünya içinde herkesin bir dünyasını bu oluşturuyor. Hususi dünyan oluyor. İç âlemimizi emr-i itibarilerle oluşturuyoruz. Emr-i Nisbiler dimağda tasavvurdadır.

(I)

Enâniyet

1. Müsbet, yani mana-i harfi cihetiley;

- Hassas bir mizan
- Doğru bir mikyas
- Muhit bir fihriste
- Mükemmel bir harita
- Camii bir ayine
- Kainata güzel bir takvim
- Ruzname

2. Menfi yönü ise;

- Haksız temellük
- Ayinedarlığını bilmemek
- Mevhumu muhakkak bilmek (Mevhum Rububiyet)ten vücut rengini ve suretini almış bir ademdir.

3. Bendeki enenin dışa vuruşudur, enenin mülk tarafıdır, ene ise melekuttur. İnsanda gurur kibir olarak gözükmesi enaniyetin terbiye olmamış yönüne aittir. Nefisteki enaniyetle, otuzuncu söz deki ene farklıdır.. Otuzuncu söz de bahsedilen ene; alet-i insanıdır, o latife-i

insaniyede bulunur..nefs-i emmaredeki değil..Bu ruznamedir takvimdir haritadir çekirdektir diyor..bu vücuddur..hayali değil

Ademi ise her şeyin iki vücudu var. Mesela kalem dir akıldır ruhtur.. Allah'in dışında ne yaratılmışsa mec'ul dahil ne adem ne vücut... eğer vücut varsa mutlaka ademi vardır...çünkü vücut ademde izah edilir.. Vücut varlığın ifade edildiği zeminsiz zemin.. o zaman herbir şeyin ademi ve vücudu varsa, ademi ve vücudu manası ayridır...işte bu iki enenin ademi ve vücudunun cemi yani mahluk sahiplenme noktası ki mahluk değildir der Üstad Hz Barla Lahikasında o ene dir ona mahluk denilmez artık hakiki benliktir o.. Burdaki ise Otuzuncu sözdeki ruhta bulunan ruznamedir takvimdir, bu iki eneyi ayıramazsan umumi hukuk ve şahsi hukuk gibi işin içinden çıkamazsınız..

Ruhtaki ene, enedir..Nefisteki ene, enaniyettir.. Cenab-ı Hak ilk önce ene vermiş, sonra enaniyet vermiş. Ene kapıları açıyor. Enaniyet ise keşfetmiyor. Ene keşfetmiyor. İçerisi meyvelerle dolu bir saray var. Anahtar vermiş. Kapıyı açtık. İçeriye girdik. İçerde gördüklerimiz, şahid olduklarımız, yediklerimiz, içtiklerimiz anahtara benzemiyor. Anahtarla saraya girdik.

Ene namında bir miftah vermiş. Verince ne oluyor? Ene ile alemin bütün kapıları açılır. Sonra tilşimli bir enaniyet vermiş. Ene değil bu, enaniyet vermiş. Enaniyet; mizan, liste, fihriste, harita vs. Bunu verince ne oldu? Ene verince, alemin bütün kapıları açıldı. Enaniyet verince ne oldu? Hallak-ı Kainatın künuz-u mahfiyesini onun ile keşfeder.

Enaniyette iki yön var. Mana-yı ismî ve mana-yı harfi. Ama ene'nin mana-yı ismî ve mana-yı harfisi yok. Ene; cevherdir. Enaniyet; vücut-u haricisidir. Enaniyetin; mana-yı ismî ve mana-yı harfi diye iki yönü var. Ene'de mana-yı ismî ve mana-yı harfi yok, sistemdir. Enaniyet ise; mana-yı harfi ve mana-yı ismî ile değişiyor. Enaniyete baktığımız zaman listedir, fihristedir, haritadir vs. Harita da meyhane de var, cami de var. Yani hak-batıl hepsini cem'etmiş. Ene'nin yönü Zattır. Enaniyetin yönü mevcudata bakıyor. Adeta birisi nur, birisi mana. Direk ene'yi verse, enaniyeti vermese olmuyor. Çünkü sana mevhüm rububiyetini anlamak için enaniyeti vermiş. Mec'ulde, Ene'de iki yön var: mana ve nur. Mevcudata nur tarafı bakıyor. Zata mana tarafı bakıyor. Enenin mevcudata bakan tarafı enaniyet. Enenin Zata bakan tarafı sırr-ı insanıdır.

Enaniyet, Ene, Sırr-ı insanı, Taayyun ve Teşahhus... Enaniyet, ene'ye göre mülk. Ene de melekut. Aynı Ene mülk, Sırr-ı insanı melekut. Aynı Sırr-ı insanı mülk, Taayyun ve teşahhus melekut.

1-Sözler:538'den, 2-Şular:81'den, 3-(I)

Endişe

1. Hırs ve inad ve endişe-i istikbal gibi hissiyat-ı şedidenin dahi, mecazî ve hakikî olarak ikişer kısmı bulunduğu; mecazîleri gayet zararlı ve sū'-i ahlâka menşe' ve hakikîleri gayet nâfi' ve hüsn-ü ahlâka medar olduğu...

2. Endişe temel yedi tane psikolojik hastalıklardan bir tanesidir. Endişe olmazsa insan insan değildir. İnsanı diğer mahlukatlardan ayıran en belirgin özellik endişedir. Endişenin tek yönü vardır, istikbaldır.. mazisi yoktur...

Mevcudat içinde, varlıklar içinde meleklerde dahi yoktur. İnsanı imtiyazlaştıran bir histir ama insanı en dibe götüren de bir histir. Bunu bildiğin zaman, istediği gibi kontrol edebiliyorsun. Psikoloji deki kaygı bozukluğu budur. Temelde vesvese kalbidir. Kalpte dimağ var, vicdan var, latife-i insaniye, lümme-i şeytaniye var. Dimağ kalbin bir şubesidir. Makes-i

efkar, dimağ. Mazhar-ı hissiyat, vicdan. Kalbin dışa çıkan 2 tane ayağı var: Biri vicdan, birisi dimağ. Kalbin şubesidir, kalpten ayrı çalışmaz. Kalbin içerisinde vicdan var, vicdanın içerisinde dört veri tabanı var. İrade, zihin, his, latife-i rabbaniye. Kalpte dört veri tabanı var. Dimağ, vicdan, latife-i insaniye, lümme-i şeytaniye. Lümme-i şeytaniyeden vesvese çıkıyor. Vesvesenin çıktıgı yer bu. Endişenin çıktıgı yer ise kalbin içerisinde vicdan, vicdanın içerisinde irade, zihinden sonra gelen "his"ten çıkıyor. Endişenin ifratını şeytan kullanıyor, tefritini nefس-i emmare kullanıyor, vasatını ise sünnet-i seniyye kullanıyor. Endişenin tefriti nefس-i emmaredir. Nefs-i emmare kullanıyor. Bedensel hayata gömülmektir, hayat bitmiştir onun için, hayatın tadı yoktur ikide bir intiharı düşünür. İfrati ise şeytandandır. Her şeyin ifratı şeytandandır. Her şeyin tefriti nefس-i emmaredendir. Vasatı sünnettendir. Ve endişeyi en iyi bloke edenler; ilmin dışında, sünnet-i seniyyenin içerisinde, iman, dua, teslim, tevekkül ve tefekkürdür.. bloke ediyor... İyi değilim dediğin zaman hemen o anda bir dua edebilirsen, hemen bloke eder.

Endişeyi insanlıktan kaldırırsan, insanlık donuk olur. Ne fikir ne his hiçbir şey hareketlenmez. İnsanlığı aktif eden endişedir. Endişe gelecektir... Kabirden, evlenmekten, sağlığından, endişe eder. Korkularda gelecektir, endişeler de gelecektir, bu geleceği yorumlayamamaktan, puslu ve sisli görmekten, dumanlı görmekten, izah edememekten kaynaklanıyor. İman-ı bil ahiretin zaafından geliyor. Endişeyi sen kendi haline bırakırsan ya nefس-i emmare kullanır ya da şeytan kullanır. Endişenin ifratı, hastalığın zemini. Tefriti yaşadığından farkında olmamak. Vasatı ise canlı yaşamayı sağlar. Endişenin karşısına teselliyi koy, telaşın karşısınaaklı bürhanları, delilleri koy, vasata gelir.

1-Mektubat:487, 2-(I)

Ene

1. Ene, künuz-u mahfiye olan esma-i İlahiyenin anahtarı olduğu gibi, kâinatın tılsım-ı muğlakının dahi anahtarı olarak bir muamma-yı müşkilküşadır, bir tılsım-ı hayretfezadır. O ene mahiyetinin bilinmesiyle, o garib muamma, o acıb tılsım olan ene açılır ve kâinat tılsımını ve âlem-i vücubun künuzunu dahi açar. Şu mes'eleye dair "Şemme" isminde bir risale-i arabiyeerde şöyle bahsetmişiz ki: Âlemin miftahı insanın elindedir ve nefsinе takılmıştır. Kâinat kapıları zahiren açık görünürken, hakikaten kapalıdır. Cenab-ı Hak, emanet cihetiyle insana "ene" namında öyle bir miftah vermiş ki; âlemin bütün kapılarını açar ve öyle tılsımlı bir enaniyet vermiş ki; Hallak-ı Kâinat'in künuz-u mahfiyesini onun ile keşfeder. Fakat ene, kendisi de gayet muğlak bir muamma ve açılması müşkil bir tılsımdır. Eğer onun hakikî mahiyeti ve sırr-ı hilkiyatı bilinse; kendisi açıldığı gibi, kâinat dahi açılır. Şöyle ki:

Sâni'-i Hakîm, insanıneline emanet olarak, rububiyetinin sıfat ve şuunatının hakikatlarını gösterecek, tanıtırıacak, işaret ve nümuneleri câmi' bir ene vermiştir. Tâ ki o ene, bir vâhid-i kıyasî olup, evsaf-ı rububiyet ve şuunat-ı uluhiyet bilinsin. Fakat vâhid-i kıyasî, bir mevcud-u hakikî olmak lâzım değil. Belki hendesedeği farazî hatlar gibi, farz ve tevehhümle bir vâhid-i kıyasî teşkil edilebilir. İlim ve tahakkukla hakikî vücudu lâzım değildir.

2. Dört tanede özelliği vardır.

- Ayine misal
- Vahidi kıyası
- Aleti inkişaf
- Mana-i harfi

Ben. Mahluk olmayan. Ne ayndır, ne gayrider. Zat-ı İlahinin teavyiin ve teşahhus ettiği yer. Ruyetullahın cereyan ettiği fena fillah yer... Emanet olan enenin bendeki karşılığı; batın melekut tarafıdır.. dışa vuruşu, mülk tarafı; enaniyettir.. Şecere-i hilkata bakan yönü; meculdür.. mahiyetteki karşılığı Nur-i Muhammedidir (ASM)...Sureti madde ile hakikati Allah ile olan bir berzahtır Ene..

Sığmadım kainata sığdım beni seven kalbe dediği enede İrade-i İlahiye var, İlmi İlahi var, Kudret var, Semî' var...Allah cc nun bütün sıfatları var. Nasıl var çünkü ene mahluk değilki o yüzden enedeki Allah cc nun Esma ve Sifati perdeli değildir. Ene cennetten de üstündür cennet insana hizmet edendir insan hizmet alandır.

Esma-ül Hüsna cennette perdesiz tecelli edeceğine göre insan da cennetten üstün olduğuna göre insanın mahiyeti nedir? Sifat makamıdır.. İnsan cennetten üstündür cennet de esma-i İlahiyenin azamî zuhurat yeridir..

Ene mahluk olmadığına göre ama vacip de değil berzahtır, ilmi kelamda buna meç'ul deniyor. Çekirdekteki ağaç gibi, ağaç değildir ama hiçlikte değildir. Kabir de ne dünyadır ne ahirettir berzahtır. Burada bu makama göre Allah cc nin bizatihi iradesi bulunuyor.

Mec'ul, ene mahluk olmadığı için sıfat ve isimler perdeli tecelli etmiyor, vacip de değil, bizzat Allah'lk hakikati olsun; Berzahtır.. Burada irade-i ilahiye perdesiz olarak var burada ilmi İlahiye var, kudret-i rabbaniye var.

Buradaki (enedeki) irade, Allah'ın iradesine karşı mutlak hürdür. Çünkü burada zaten mahluk seviyesinde bir irade yok, yaratılmış bir irade yok. Enedeki irade İrade-i İlahiyenin kendisi değilse de gayrı da değildir. Üstadımızın tabiriyle ne ayndır ne gayrider.

(16.söz) Aynadaki güneş güneş midir? değildir ama değişilde değildir. Çünkü güneşin bütün özelliği var (ısısı, ışığı, şekli, yedi rengi var) güneşin yansımıası nur olduğu için aynadaki güneş güneşin bütün hassalarına sahiptir. Aynadaki güneş ne ayndır ne gayrider yani güneşin kendisi değildir ama değil de değildir, ne ayndır ne gayrider. Aynanın kabiliyetine göre güneşin cilvesidir. Ayna ruh olsa aynada görünen güneş güneş değildir aynada değildir ortasıdır (berzahtır). O zaman ne ayndır ne gayrider denir.

Aynı bu misal gibi aynaya misal Ruh, Eneye misal aynada gözüken güneştir. Öyleyse aynaya misal ruh, Allah'a misal güneş, güneşteki yedi renk Allah'ın yedi sıfatına (hayat, ilim, irade, sem, basar, kelam, kudret) misal, aynada gözüken güneş ise enedir.

Güneşteki yedi sıfat yansıldığı aynada var mıdır? vardır ancak güneşteki keyfiyetiyle değildir ama aynadaki güneş mahluk seviyesinde de değildir. Enede de Allah cc nun iradesi böyle var, enede Allah'ın kudreti böyle var, enede Allah'ın hayatı böyle var, ilmi böyle var, sem'i böyle var, basır böyle var, kelam böyle var.

O zaman aynada gözüken güneş asıl güneşten kopuk değil ama aynı da değil gayrı da değildir. Aynanın rengine göre rengi yoktur aynayı boyamıştır. Aynadaki güneş aynanın çevresindeki koşullardan etkilenmez. (Aynanın rengi, çevrenin rengi, çevrenin sıcaklığı, çevrenin yerçekimi vb nedenler aynadaki güneşin etkilemez.)

Ama bu aynayı biz tarlaya yansıtacak tarladaki çiçege aynadaki güneş yansıldığında pembe, kırmızı, siyah, beyaz...çıkan renkler çiçeğin içinde renk olarak ortaya çıkar. Çiçeğin kabiliyetine göre pembe, mavi olarak ortaya çıkar. Yani gelen işinlerin kırılması, yansımıası güneşten gelen işinlerin bir tanesini renk olarak ortaya çıkarır. Diğer renkler ise gizli kalır. O zaman diyoruz ki pembe, siyah, mavi.. Demek ki renk güneş işinlerinin istihale geçmiş halidir. (24.söz)

Çiçeklerin süslü renkleri güneşin ziyasındaki yedi rengin istihale-i in'ikasiyesinden neşet ediyor. Bu kavle göre çiçekler dahi güneşin bir çeşit ayineleridir. Yani güneşteki yedi renk sonsuz renk tonundadır güneşteki bu yedi rengi ortaya çikaran şey çiçekteki kabiliyyettir. Çiçekteki renk güneşin kendi rengi değildir güneşten aldığı renkleri içine alarak kendi kabiliyetine göre boyalayarak ortaya çıkardığı halidir o yüzden bazı çiçek mavi bazısı kırmızı bazısı pembedir...

Enedeki yedi sıfat Allah cc nun yedi sıfatından ona yansımıstır o yüzden enedeki irade itibariye ile insan hürdür. Eneden irade mahluk olan ruha yansırken, cüz-i irade olarak yansır, hayatı da cüz-i ihtiyar olarak gözükür.

Cennette herkes kendindeki Ben'i görecekti ki onun adıdır Allah'ı cc görmek.. Allah "men arefe nefsehu fekad arefe rabbehu" buyuruyor. Yani kulum beni tanımak mı istiyorsun? O zaman dön kendini tanı kendini tanıdığında beni tanıyacaksın diyor. Kendini tanımaktır Beni tanımak, kendini görmektir Beni görmek. Cennette Allah'ı Ondaki Benle göreceğim, O'ndaki ben, Bendeki O... Aynadaki güneşe hakiki güneş görülür.

O zaman Allah'lık hakikatindeki cilve ve hissedarlığını yükselt. Hayatın kimliğin olacak..nasıl yaşarsan o senin kimliğin olacak. Ene kendinden kendini tanıyor. Hz Ali o yüzden "Ya rabbi seni hakkıyla tanıyamadık Seni ancak Sen tanırsın" buyurmuş. Ene neyle tanınır Ene ile. Eneyi ruhla tanımak ayinedarlığını tanımaktır, cilvelerini tanımaktırbihakkın eneyi tanıyamazsun. Eneyi ancak ene tanır kendinden kendine dönecek. Kendinden kendine döndün mü fenafillahtar hiçliğini bilmektir.

Risale-i Nur'un mesleğinin ruhudur hiçliğini bilmek. Hiçliğini bildi mi ene kendine döndü demektir, kendine döndün mü karşısına çıkan başka bir şeydir. Bunun için Üstad hz nin dediği gibi kalp ve ruhun daire-i hayatına girmek gereklidir...

Ene'nin;

- Sureti --> Enaniyet (Sözler 538, 128, Emirdağ 1-146)
- Kanuniyeti --> Kab-ı Kavseydir
- Hakikati --> Künuz-u mahfiye olan Esma-i İlahiyenin anahtarları
- Mahiyeti --> Alem-i vücubun künuzunu açan..(taayyün ve teşahhusun cem-ül cem'i) ("İnsan benim sırrımdır, ben de insanın. "; Sırr-ı insanî)

Enaniyet, Ene, Sırr-ı insanî, Taayyün ve Teşahhus... Enaniyet, ene'ye göre mülk. Ene de melekut. Aynı Ene mülk, Sırr-ı insanî melekut. Aynı Sırr-ı insanî mülk, Taayyün ve teşahhus melekut.

1-Sözler:(535-536), 2-(I)

Enfüsî

1. İnsanların nefislerinden alınan bürhanlardır. Buna enfüsî tesmiye edilir. Enfüsî olan kısmını da, biri nefsi diğerı usûlî olmak üzere iki kısma taksim etmiştir. Demek, Mabudun vücaduna üç türlü delil vardır: Âfakî, nefsi, usûlî.

2. Diğer: Ve en kuvvetli ve hakkalyakın derecesinde vicdanî ve hissî, bir derece şuhudî olan hakikat-ı insaniye haritasını ve enaniyet-i beşeriye fihristesini ve mahiyet-i nefsiyesini

mütalaa ile, imanın şübheleriz ve vesvesesiz mertebeşine çıkmaktır ki; sırr-ı akrebiyete ve veraset-i nübüvvete bakar. Ve enfüsî tefekkür-ü imanî hakikatının bir parçası, Otuzuncu Söz'ün "ene ve enaniyet"te ve Otuzüçüncü Mektub'un Hayat Penceresinde ve İnsan Penceresinde ve bazı parçaları da sair ecza-yı Nuriyede bir derece beyan edilmiş.

3. Enfüsîdir. Yani, herkes hayatına ve nefrine dikkat etse...
4. Şu pencere insan penceresidir ve enfüsîdir.
5. Delail-i enfüsîye denilen zâtında ve nefsinde sabit delil ve işaretler ile...
6. Bürhan-ı enfüsî olan vicdانا müracaat et.
7. Âfâkî malûmat, yani hariçten, uzaklardan alınan malûmat, evham ve vesveselerden hâlî olamıyor. Amma bizzât vicdanî bir şuura mahal olan enfüsî ve dâhilî malûmat ise, evham ve ihtimallerden temizdir. Binaenaleyh merkezden muhite, dâhilden harice bakmak lâzımdır.
8. Enfüs demek; iç aleminizde seyahat gibi gözükmekten, aslında ashına uruç ediyorsun, orda oluyorsun demektir. Enfüsî tefekkürle zannediyoruz ki kendi aleminizi keşfedip orada kalyoruz. Keşfettiğimiz şey; hakikatin oluyor aslında... Bir şeyin üstü açılırsa, ona o kadar yakın olmazsun, kendi özüne o kadar taşınırsın. Zahirde orayı keşfettim zannediyorsun, keşfediliyorsun. Her keşfettiğiniz, öğrendiğiniz şey hariç değildir, hep sensin! Batındaki üstü kapalı olanı açıkladın. Buna Üstad enfüsî tefekkür diyor. Sende yeni yazılım yoktur. Sen, kainatın çekirdeğisin. Başı ve sonu sende. Her hariçten öğrendiğin, batında üstü kapalı olanı açmaktadır. İçeriye bir şey aldigitın yok. Dışarıda kileyle içerdekini açıyorsun. Çünkü sen küçük kainatsın.

Enfüsçüler; bütün mertebelerden bakabilen, ama hiçbir mertebeye mahkûm olmadan, insanların farklılıklarının kendisine zenginlik kattığını inanan kişidir. Kesinlikle münakaşa girmez çünkü ona zenginlik kattığını bilir.

1-İşarat-ül İ'cáz:94, 2-Emirdağ Lahikası-1:147, 3-Sözler:516, 4-Sözler:686, 5-Mesnevi-i Nuriye:23, 6-Mesnevi-i Nuriye:255, 7-Mesnevi-i Nuriye:123, 8-(I)

Enmuzec

1. Avalim-i gaybiyenin enmuzeci olan latife-i Rabbaniyeden...

2. Enmuzec içinde barındırdıklarının listesidir. Batın cihetidir. Melekuta bakar.. mesela hayatın melekutunun enmuzeci vardır. Yahut latife-i rabbaniye alemi gaybin enmuzecidir.

3. Enmuzec batın, melekût tarafıdır. Fihrist, zahir ve mülk tarafıdır.

1-Muhakemat:118, 2-(III), 3-(I)

Ervah-ı Âliye

Dimağdan çıkanlarla yaratılan ervah... Ervah-ı âliye; seyrettiğimiz ve duyduğumuz resimler ve sesler müsbet ve iyi ise, içerde enerji oluyor. Enerji olunca, onların mümessilleri ruhanî oluyor ervah-ı âliye, âli ruhlar oluyor. Ervahlar; okuduğumuz ve seyrettiklerimizden oluşur. Mevadd; bulunduğumuz mekândan oluşur. Seyrettiğimiz, işittiğimiz yani mekanın dışında olanlar insana girdiği zaman, eğer iyi film ise, Kur'an sesi ise, sohbet ise içinde ervah-ı âliye

oluyor. Serbest bölgeye (dimağda tahayyül ve tasavvura) giren o Kur'an sesi, ders, sohbet, dağ ve dere sesleri, ırmak sesleri dışında sestir ama içeriye girdiği zaman ervah-ı âliye oluyor. Bu da şiddetlendiği zaman, maddeye dönüşüyor ve mevadd-ı âliye oluyor. Doğru düşünceler, doğru sözler, doğru filmler seyredersek, doğru mekanlarda bulunursak yani doğru insanlarla, doğru zamanda, doğru yerde, doğru iş yaparsak, ervah-ı âliye olur. Ervah-ı âliyeler enerjiye dönüşünce, bast hâletleri çok olur. Ervah-ı âliyeler def-i mefasid ile, mevadd-ı âliyeler de terk-i kebair ile bizde ortaya çıkan enerjidirler.

(I)

Ervah-ı Habise

1. Kainattaki umûr-u hayriyedeki kanunların mümessili, nâzırı hükmünde olan meleklerin vücudu, ittifak-ı edyan ile sabit olduğu gibi, umûr-u şerriyenin mümessilleri ve mübaşirleri ve o umûrdaki kavanının medarları olan ervah-ı habise ve şeytaniye bulunması, hikmet ve hakikat noktasında kat'ıdır; belki umûr-u şerriyede zîsuur bir perdenin bulunması daha ziyyade lâzımdır.

2. Memnu' heykel, suretler: Ya zulm-ü mütehaccir, ya mütecessid riya, ya müncemid hevestir. Ya tılsımdır: Celbeder o habis ervahları.

3. O nev'in istidadatını bozan ve yanlış yollara sevkeden mevadd-ı şerire ile onların mümessilleri ve sekene-i habiseleri...

3. Hazret-i Süleyman Aleyhisselâm, cin ve şeytanları ve ervah-ı habiseyi teshir edip, şerlerini men ve umûr-u nâfiada istihdam etmeyi ifade eden şu âyetler...

4. Ervah-ı habise; düşüncelerin, davranışlarının, kafadan içeriye girenlerden içinde kemikte oluşan bir yapıdır. Bir sistemdir. Karşıya bakıştan aldığımız, seyrettiğimiz, duyduğumuz, işittiğimiz kokladığımız, yediğimiz, oturduğumuz, kalktığımız, kalb kırdığımız, kul haklarından o fiillerden menfi ise ervah-ı habise yaratılır. Mesela birisine yanlışlık yaptı, viddan azabı çekmiyor musun? çekiyorsun.. O ervah-ı habise işte.. O fiilinden yaratılıyor. Peki birisine iyilik yaptı seni güzel bir ruhani sarmıyor mu? O ervah-ı aliyedir.. Ervahlar; okuduğumuz ve seyrettiklerimizden oluşur. Mevadd; bulduğumuz mekândan oluşur.

Ervah-ı habiseler; batıl itikadların ve hurafelerin eylemsel veya düşünellerin bizdeki enerji olarak karşılıklarıdır. Mesela su su. Dışarıda sudur ama içince içinde artık su değil. İçerde enerjidir. Dışarıda film vardır, video vardır. Seyrettiğiniz zaman içeriye giriyor. Bilgisayarı da kapatsan, cd'yi de kapatsan, kafada hala çalışır o. Sonsuz oldu artık o. Ezelî ve ebedî sana mal olacak o seyrettiğin, çünkü yok olmaz o. Haşır meydani, kabire kadar hepsi kalır. Kafaya cd'yi soktuk diyelim. Menfi veya müsbat. Artık resim yok orda. Su içimde enerjiye dönüştüğü gibi, resimler de asillarına dönüşür, yani o resmin kaynağına. Mesela açık-saçık bir kadına bakıldığı anda, onun o andaki hâleti, psikolojisi, ruhsal boyutu, varsa cini yani onun ruhunda ne varsa, aranızda bakma anında bir diyalog, bir iletişim kuruluyor. -Kopyala yapıştır-seviyesine göre sana aktarılıyor. Hemen bir sıkıntı oluyor. Sözler 410 da "Nasıl ki merhume ve rahmete muhtaç bir güzel kadın cenazesine nazar-ı şehvet ve hevesle bakmak, ne kadar ahlaki tahrîb eder. Öyle de: Ölmüş kadınların suretlerineveyahut sağ kadınların küçük cenazeleri hükmünde olan suretlerine hevesperverâne bakmak, derinden derine hissiyat-ı ulviye-i insaniyeyi sarsar, tahrîb eder."

Demek sadece -bakmak- değil, aslına gidiyor bu. Yani göz simasına bakarken- Benim simamdan alevi miyim, Sünni miyim, namaz klıyor muyum kılmıyor muyum, nurcu muyum, tarikatçı miyim belli oluyor, çünkü simam; batının dışa vuruşudur. Sözler 16: "Batinindaki cirkinlikler, zahirine aksetmiş olmalı ki..." Demek ki göz onun simasına bakarken onun sıfatı

bize kopyalanıyor, içeriye giriyor. Bunun dindeki adı haramdır. Fizikteki karşılığı ervah-ı habisedir, enerjidir. O sana ya bir kâbus olarak-donecek. Ya da canım sıkılıyor, göğüm daralıyor, evham ediyorum gibi dönüşüm var bunun.

Ervah-ı habise insana yerleştii mi okuyarak geçmez. İlle o bölgeye el koyacaksın, kemiğe. Yani mesela röntgen gibi. Ondan sonra risk alıyorsun.. Yani sana sıçriyor. Şimdi orada ne yapıyorsun ? Oradaki yoğunlaşmış enerjidir.. Bu olunca birbirlerini çağrıriyor. Mesela sen güzel bir arsa buldun, biraz aldin paran da yetmedi ama hemen dostlarına «bak burada harika bir yer var» diyorsun. Ervah-ı Habise'den sonra Cinleri çağrıriyorlar. Ondan sonra Tibbi vaka oluyor. Aşama aşama gidiyor. Ondan sonra doktor onu kaldırıyor ama hastalık devam ediyor. Hastalığın sebebi şu üç şeydir;

- Tıbbi.. (Çaresi ilaçtır. İlaçtan önce doğru bir teşhis, tesbit..)
- Cinni.. (Tedavisi okumak ve doğru yaşamaktır. Kur'an okumak, Sünnet-i Seniyeyi yaşamak)
- Ervah-ı Habise.. (Yanlış şeyleri yapmaktan..terklerimizin az olmasından ortaya çıkıyor. Çaresi ise terkleri çoğaltmaktadır)

1-Lem'alar:82, 2-Sözler:727, 3-Sözler:246, 4-Sözler:258 5-(I)

Ervah-ı Tayyibe

1. “Bütün güzel sözler, güzel manalar, hârika güzel cemaller ve bütün kâinatın yüzünde cemalleri görünen ezelî esma-i hüsnanın cilveleri ve başta enbiyalar, evliyalar, asfiyalar olarak bütün ehl-i imanın imanları ile kâinatın ve mahlukatın görünen güzellikleri ve ehl-i imanın imanlarından neş'et eden güzel sözler, hamdler, şükürler, tevhidler, tehliller, tesbihler, tekbirler, إِلَيْهِ يَصْدُعُ الْكَلْمُ الطَّيْبُ sırrı ile arş-ı a'zam tarafına giden o kelimat-ı tayyibeleri ve dünyanın üç aded yüzünden gayet güzel olan esma-i İlahiyyeye âyinilik eden birinci yüzündeki hadsiz güzellikler, tayyibeler ve dünyanın âhiret tarlası olan ikinci yüzündeki hadsiz hasenatlar, hayırlar ve manevî meyveler ve güzellikler...” den yaratılan onları temsil eden ervahlar...

2. Kalbden çıkanlarla yaratılan temiz ervah...

1-Emirdağ Lahikası-2:117'den, 2-(I)

Esbab

1. Esbab, bir perdedir. Çünkü izzet ve azamet öyle ister. Fakat iş gören, kudret-i Samedaniyedir. Çünkü tevhid ve celal öyle ister ve istiklali iktiza eder. Sultan-ı Ezel'in memurları, saltanat-ı rububiyetin icraatçıları değillerdir. Belki o saltanatın dellâllarıdırular ve o rububiyetin temasager nâzırlarıdırular. Ve o memurlar, o vasıtalar; kudretin izzetini, rububiyetin haşmetini izhar içindir. Tâ umûr-u hasise ile kudretin mübaşereti görünmesin. Acz-âlûd, fakr-piše olan insanı bir sultan gibi, acz ve ihtiyaç için memurları şerik-i saltanat etmiş değildir. Demek esbab vaz'edilmiş, tâ aklin nazar-ı zahirîsine karşı kudretin izzeti muhafaza edilsin. Zira âyinenin iki vechi gibi, herşeyin bir "mûlk" ciheti var ki, âyinenin mülevven yüzüne benzer. Muhtelif renklere ve hâlâta medar olabilir. Biri "melekût"tur ki, âyinenin parlak yüzüne benzer. Mûlk ve zahir vechinde, kudret-i Samedaniyenin izzetine ve kemaline münafi hâlât vardır. Esbab, o hâlâta hem merci, hem medar olmak için vaz'edilmişler. Fakat melekûtiyet ve hakikat canibinde, herşey şeffaftır, güzeldir. Kudretin bizzât mübaşeretine münasibdir, izzetine münafi değildir. Onun için esbab sîrf zahirîdir, melekûtiyette ve hakikatte tesir-i hakikileri yoktur.

Hem esbab-ı zahiriyenin diğer bir hikmeti şudur ki: Haksız şekvaları ve bâtil itirazları Âdil-i Mutlak'a tevcih etmemek için, o şekvalara, o itirazlara hedef olacak esbab vaz'edilmiştir. Çünkü kusur onlardan çıkıyor, onların kabiliyetsizliğinden ileri geliyor. Bu sırra bir misal-i latif suretinde bir temsil-i manevî rivayet ediliyor ki: Hazret-i Azrail Aleyhisselâm, Cenab-ı Hakk'a demiş ki: "Kabz-ı ervah vazifesinde senin ibadın benden şekva edecekler, benden küsecekler." Cenab-ı Hak lisan-ı hikmetle ona demiş ki: "Seninle ibadimin ortasında, musibetler, hastalıklar perdesini bırakacağım. Tâ şekvaları onlara gidip senden küsmesinler." İşte bak, nasıl hastalıklar perdedir; ecelde tevehhüm olunan fenalıkla mercidirler ve kabz-ı ervahta hikmet olarak olan hikmet ve güzellik, Azrail Aleyhisselâm'ın vazifesine mütealliktir. Öyle de: Hazret-i Azrail dahi bir perdedir. Kabz-ı ervahta zahiren merhametsiz görünen ve rahmetin kemaline müناسib düşmeyen bazı hâlâta merci olmak için, o memuriyete bir nâzır ve kudret-i İlahiye bir perdedir. Evet izzet ve azamet ister ki, esbab perdedar-ı dest-i kudret ola aklın nazarında... Tevhid ve celal ister ki; esbab ellerini çeksinler tesir-i hakikîden...

2. Esbab bir perdedir. Perdenin bir gösteren vechi, birde örten vechi vardır. Gösteren vechiyle esbab; Cenab-ı Hakkın azametini gösterir. Azamet Rububiyete bakar, esbab bu vechiyle Rububiyetin icraatını gösterir. Örten vechiyle esbab Cenab-ı Hakkın izzetini örter. İzzet ise Uluhiyete bakar. Haksız şekvalar ve batıl itirazların Cenab-ı Hakk'a gitmemesi için esbab vaz'edilmiştir. Ayrıca esbab Cenab-ı Hakkın kemaline ve kudrette nakise gelmemek için örten bir perde olmuştur.

3. "Esbab bu şeyi icad ediyor" madde ve hareketi bu sonuçları oluşturuyor yani tabiat risalesindeki kavanoz misalindeki gibi kavanozlardaki maddeler fırtına sonucu tesadüfen bir araya gelip neticeyi oluşturuyor demektir. "Kendi kendine teşekkür ediyor" da ise ezeli olan zerreler her şeyi yapıyor oluşturuyor demektir. "Tabiatın icad etmesi" ise; Kanunların ve kuvvetlerin neticeyi ortaya çıkarması demektir.

1-Sözler:(293-294), 2-(II), 3-(III)

Esfel-i Safilîn

İnsanı ve bütün mahlukatı esfel-i safilîn olan fena-yı mutlaka sukuttan, kıymetsizlikten, faidesizlikten, abesiyetten...

Sözler:71

Esîr

1. Birinci Kaide: Fennen ve hikmeten sabittir ki: Bu haddi yok feza-yı âlem, nihayetsiz bir boşluk değil, belki "esîr" dedikleri madde ile doludur.

İkincisi: Fennen ve aklen, belki müşahedeten sabittir ki: Ecram-ı ulviyenin cazibe ve dafia gibi kanunlarının rabıtası ve ziya ve hararet ve elektrik gibi maddelerdeki kuvvetlerin naşırı ve nâkili, o fezayı dolduran bir madde mevcuddur.

Üçüncüsü: Madde-i esîriye, esîr kalmakla beraber, sair maddeler gibi muhtelif teşekkürâtâ ve ayrı ayrı suretlerde bulunduğu tecrübe sabittir. Evet nasılık buhar, su, buz gibi havaî, mâyî, camid üç nevi eşya, aynı maddeden oluyor. Öyle de: Madde-i esîriyeden dahi yedi nevi tabakat olmasına hiçbir mani-i aklî olmadığı gibi, hiçbir itiraza medar olmaz.

2. Hem insanların bir kısmı güya daha ileri görür gibi, daha ziyade cahilane bir dalaletle Sâni'-i Zülcelal'in gayet latif, nazenin, mutî', müsahhar bir sahife-i icraati ve emirlerinin bir vasita-i nakliyatı ve zaîf bir perde-i tasarrufatı ve latif bir midad (mürekkeb)-ı kitabeti ve en

nazenin bir hulle-i icadatı ve bir maye-i masnuatı ve bir mezraa-i hububatı olan "esîr" maddesini, cilve-i rububiyetine âyinedarlık ettiği için masdar ve fâil tevehhüm etmişler. Bu acib cehalet, hadsiz muhalleri istilzam ediyor. Çünkü esîr maddesi, maddiyunları boğduran zerrat maddesinden daha latif ve eski hükümanın saplandığı heyula fihristesinden daha kesif, ihtiyarsız, şuursuz, camid bir maddedir. Bu hadsiz bir surette tecezzi ve inkısam eden ve nâkillik ve infial hâssasıyla ve vazifesiyle teçhiz edilen bu maddeye, belki o maddenin zerrede çok derece daha küçük olan zerrelerine; herseyde herşeyi görecek, bilecek, idare edecek bir ihtiyar ve bir iktidar ile vücud bulan fiilleri, eserleri isnad etmek, esîrin zerreleri adedince yanlıstır.

3. Allah Hakîm ismi olarak esmada nihayetsiz mertebe var..nihayetsiz mertebe buzdu düşün, buzdur esmanın son mertebesi ondan daha tecelli yok. Buzdan öncesini düşün su.. H_2O .. kuark.. enerji.. esir.. madde-i hayat..ayn-ı hayat.. akıl cevheri.. hayatın zatlari ve cevheri olan ruh.. Nur-u Muhammedî.. Mec'ul.. Esma ve Sifat.. bardağın içinde buz aynı yerdeyiz buzdan sıfata kadar ne kadar mertebe var... hiçbirini birbirine benzemiyor...

Mesela cinler atom altı enerji boyutundalar. Melekler biraz daha esîr, vücuqları esîrdir. Çünkü cennet de esîrdir. Mesela güneş; enerjidir. Onun daha aslı esîrdir. Cennette huriler ve melekler esîrdendir ve cismanîdir. Cismaniyet atom değildir.

1-Lem'alar:67, 2-Lemalar:(342-343), 3-(I)

Esma

1. O Şems-i Ezel' nin şuaları hükmünde olan esmasının...
2. Herbiri birer gizli hazine-i maneviye hükmünde olan Esma-i Rabbaniyenin...
3. Öyle de, ünvanların ve isimlerin dahi masdarları ve menşe'leri, sıfatlardır.
4. O güzel isimlerin menbaı olan yedi sıfât-ı Sübhaniyenin nihayetsiz tecellileriyle...
5. Eşyanın hakikati..
6. Sıfatın tezahürü..
7. Varlığın tüm süreci Esmaların meratiblerindendir. Misal bardak büyülüüğünde bir buz düşünün, nedir bu buz? Buz ama su.. Su ama H_2O dur.. H_2O ama enerjidir.. Enerjidir - esîrdir- maddi-i hayattır- aynı hayattır- akıl cevheridir- ruh cevheridir- nur-u muhammedidir- esmadır ama aynı yerdeyiz.. aralarında hepsinde nihayetsiz farklılık var. İşte bu saymış olduğum hakikat meratibleri Esmanın meratibidir. Esmanın "cilve, cemal, nakış, sanat" bu dördünü bir araya getirksen suret olur. Hakikat deyince Esma-i İlahiye bizi bil-kuvvet çekirdek olarak yaratması yani ağacın çekirdeği hakikattr. Ağaç ise bil-fiildir, çekirdek bil-kuvvedir, çekirdek hakikat mecmasıdır, ağaç ise surettir. Biz hiç kimsenin hakikatına muttali değiliz, göremiyoruz, suretiyle meşgulüz...

Esmannın sureti; cilve-cemal-nakış-sanattır, Alem-i şehadete bakar. Esmanın hakikati; Esma-i hüsnalardır, Arşa bakar. Esmanın mahiyeti; sıfatlardır, Arş-ı Azama bakar. Arş, Şecere-i hilkatte Esma-i Hüsnâ'nın azami derecede tecelli ettiği yerdır. Esmaların perdesiz tecelli ettiği yer Arş'tır. Arşın insanda karşılığı kalb, arzda karşılığı Kâbe'dir. Enfüsi âlemimizde karşılığı hislerdir. İsm-i a'zamların perdesiz tecelli ettiği yer ise Arş-ı A'zamdır. İnsanda Ruha karşılık gelir.

Cennet; Esma-i Hüsnanın Cemalî esmalarının perdesiz azamî derecede tecelli ettiği yerdir. Cehennem; Celalî esmalarının perdesiz azamî derecede tecelli ettiği bir yerdir. Arş; Celalî ve Cemalî esmaların bütününe perdesiz azamî derecede tecelli ettiği bir yerdir. Arş-ı Azam ise Celal ve Cemalî cem eden Kemalî olan İsm-i Azamların perdesiz azamî derecede tecelli ettiği yerdir.

Esma-i Rabbaniye; Rububiyete taalluk eden esmalar, yani Allahtan mahlukat yönüne bakan esmalar..

Esma-i İlahiye; Uluhiyete taalluk eden esmalar, yani mahlukattan ubudiyet aynasında gözüken Allah yönüne bakan esmalar..

Esma-i Kudsiye; İnsanın mahiyet tarafına bakıyor. Ubudiyet tarafımızı oluşturan taraftır.

Esma-i Hüsna; ise bunların cemine denir.

1-Sözler:296, 2-Sözler:329, 3-Sözler:667, 4-Şular:145, 5-(III), 6-(III), 7-(I)

Esma-i Fiiliye

1. Biliniz ki, Zât-ı Vâcib-ül Vücut'un binbir esmasından bir kısmına "Esma-i Zâtiye" denilir ki, her cihetle Zât-ı Akdes'i gösterir. Onun adı ve onun ünvanıdır. "Allah, Ehad, Samed, Vâcib-ül Vücut" gibi çok esma var. Bir kısmına da "Esma-i Fiiliye" tabir edilir ki, çok nevileri var. Meselâ: "Gaffar, Rezzak, Muhyî, Mümit, Mün'im, Muhsin."

2. Allah'ın mevcudata, aleme bakan, gayr olan esması. Esma-i fiiliye kudret sıfatının mevcudata ve nevlerine taallukudur. Muhyî, Mumit, Rezzak, Şafi, Musavvir v.s. Esma-i Fiiliyenin menbâsı yedi sıfat-ı sübutiyedir.

1-Emirdağ Lahikası-2 (97), 2-(II)

Esma-i Zatiye

1. Biliniz ki, Zât-ı Vâcib-ül Vücut'un binbir esmasından bir kısmına "Esma-i Zâtiye" denilir ki, her cihetle Zât-ı Akdes'i gösterir. Onun adı ve onun ünvanıdır. "Allah, Ehad, Samed, Vâcib-ül Vücut" gibi çok esma var. Bir kısmına da "Esma-i Fiiliye" tabir edilir ki, çok nevileri var. Meselâ: "Gaffar, Rezzak, Muhyî, Mümit, Mün'im, Muhsin."

2. Allah'ın Zatını gösteren ve O'nun Zatının ünvanları olan, ayn olan esma. Allah, Vacib-ül Vücut, Vahid, Ehad, Samed gibi. Bu esma mevcudata bakmaktan ziyade Allah'ın Zatına bakar. Mevcudat bu esmayı takyid eder, hakiki ayinedarlık yapamaz.

1-Emirdağ Lahikası-2 (97), 2-(II)

Evamir-i Tekviniye

1. İrade-i İlahiye cilvesi olan evamir-i tekviniye...

2. O şeyin, o noktaya bir meyli vardır. Muzaaf meyil, ihtiyaç olur. Muzaaf ihtiyaç, istiyak olur. Muzaaf istiyak, incizab olur. Ve incizab, istiyak, ihtiyaç, meyil; Cenab-ı Hakk'ın evamir-i tekviniyesinin, mahiyet-i eşya tarafından birer habbe ve nüve-i imtisalidirler.

3. Dest-i kudret-i İlahîden sudûr eden ve irade ve emir ve ilmi tazammun eden emr-i tekvinî...

4. İbadat-ı mahsusa ve tesbihat-ı hususiye ve tahiyyat-ı muayyene ile tabir edilen evamir-i tekviniyeye...

5. Sifat-ı iradeden gelen ve şeriat-ı fitriye denilen evamir-i tekviniye...

6. Mevcudat hattâ bir nokta-i nazarda camidat dahi, evamir-i tekviniye tabir edilen hususî vazifelerinde, kemal-i şevk ile ve bir çeşit lezzet ile evamir-i Rabbaniyeyi imtisal ederler.

7. İrade --> evamir-i tekviniye --> meyelanlar --> şevk+lezzet... Evamir-i tekviniyenin şecere-i hilkatte karşılığı mecul'dedir... eşyanın habbe ve nüveleri olan bu dört sıfat "meyil, ihtiyaç, istiyak ve incizab"ın nokta-i kemalleri var Eşyayı nokta-i kemallerine bu dört sıfat götürüyor. İşte eşyanın nokta-i kemaline gitmesi için bu dört sıfatı evamir-i tekviniye koymuştur. O zaman evamir-i tekviniye; eşyanın mahiyeti + nokta-i kemali olan mutlak vücutların toplamlarının hülasalarıdır. Eşyanın mutlak vücutu esma-i ilahiyedir. Eşya buradan geliyor. Gelen eşyanın içinde aslini unutmasın, ashyla devamlı bağlı olsun diye meyil, ihtiyaç, istiyak ve incizab konmuş.

Navigasyon misaliyle misal getirirsek; gidilecek adres: mutlak kemal, navigasyon: eşyanın mahiyeti, uydu: evamir-i tekviniyesi, navigasyondaki program: eşyada bulunan dört sıfat "meyil, ihtiyaç, istiyak, incizab".. bu programda o adresin sahibi uyduya ve bendeki navigasyona koydu. Üçünde devamlı bağlı olsun diye. O sinyalin adıdır evamir-i tekviniye.. Bu evamir-i tekviniyesi benim çekirdek manasına olan navigasyonumu hedefine devamlı canlı tutuyor. Navigasyonumu canlı tutan uydudur, onun sinyali yaydığı enerji evamir-i tekviniyesidir. Eşyanın hususi kemali navigasyonda gidecek yerimin görünmesidir. Mutlak kemali ise navigasyondaki görüntü değil o adresin kendisidir.

Evamir-i Tekviniye ikiye ayrılır: 1- İllet-i tammesiz (Allah'a bakan yönündür. Vücut-u harici yoktur. Mana tarafında) 2- İllet-i tammeli (Vücut-u hariciye dönmüş halidir. Şecere-i Hilkat. Mec'ul alemindedir. Nur tarafındadır). Çekirdekte olan her şey vücuda gelmiyor. Nur-u Muhammedi'de olan hepsi vücuda gelmemiş. Vücuda gelenlere mahluk ve nur denilir. İllet-i tammeliler mevcudat, Allah'ın ilminde olup da vücuda gelmeyen vücutlar var, onlar evamir-i tekviniyenin illet-i tammesizidir. Evamir-i Rabbaniye emrediyor. İnsan da evamir-i tekviniyesini imtisal ediyor. O zaman insanda şevk ve lezzet ortaya çıkıyor. Evamir-i Rabbaniye emredince, insanda evamir-i tekviniye aktif oluyor.

İnsan evamir-i tekviniyesine (ihtiyaç, istiyak, incizab, meyil) imtisal edince, Kitab-ı Mübin'i okuyor. Kitab-ı Mübin'in düsturlarına imtisal etmiş oluyor. İnsan imtisal ile fitrat-ı asliyesine bağlanıyor. Bu da insanın İmam-ı Mübin'i yani mazi ve müstakbelini halde yaşamamasına vesile oluyor. Sual: Evamir-i tekviniyesine imtisal edince Kitab-ı Mübin'i okuması ne demektir? Elcevap: Kitab-ı Mübin'in düsturlarına imtisal etmiş oluyorsun. Yani fitrat-ı asliyeni yaşıdan mı; -ki aslında ihtiyaç, istiyak, incizab, meyil var- (mesela göz görmek ister, kalb iman etmek ister) Kitab-ı Mübin'in düsturlarını yaşamış oluyorsun. Kitab-ı Mübine imtisal edince insan, fitrat-ı asliyesine bağlanmış oluyor. Bu da insanın İmam-ı Mübin'i yani mazi ve müstakbelini halde yaşamamasına vesile oluyor. İşte o vakit orası-burası diye bir şey kalmıyor. Orası, burası oluyor. İmtisal sırrıyla, insanın seviyesi kadar, zaman-mekân kalkıyor. Uzak-yakın, büyük-küçük, zayıf-kuvvetli bir şey oluyor. Emre mukabil imtisal oluyor. Yani Allah cc emrediyor (emir=ilim), İmam-ı Mübin aktif oluyor. Kitab-ı Mübin ortaya çıkıyor. Evamir-i tekviniye her şeyin yazılımı demektir.

Sual: Evamir-i tekviniyenin kanundan farkı nedir? Elcevap: Yazılım, kanundan daha cami, daha içerde. Sıralama: Yazılım --> Kanun --> İnsan... Kanun, yazılma göre işliyor. Sıralama: Allah cc --> İlim & Emir --> Yazılım (Evamir-i tekviniye) --> Kanun --> İnsan...

Eexamir-i tekviniye demek, yazılım demektir. Oraya (yazılıma) emrediliyor. O da imtisal ediyor. Ordudaki askerin “emredin komutanım” demesi gibi. Sonra Kitab-ı Mübin düsturlarına imtisal etmiş oluyor. Böylece insan imtisal ile fitrat-ı asliyesine bağlanıyor. İmtisalımız kadar hayatımızda fitrat-ı asliyemiz var. Bir insanda iz’an varsa, imtisali vardır. İmtisali varsa, o nisbette şuur, basiret, kasd, irade, ilim, kemal, hikmet vardır. Yani dimağındaki iz’an çalıştır. Çalışması demek, imtisal çalışıyor demek. İmtisal de evamir-i tekviniyesine bakıyor. İşin ucu buraya dayanıyor. Yani imtisalin tek bir gözü var. O da evamir-i tekviniyeye bağlı. İmtisalin kiblesi --> Eexamir-i tekviniye... İnsanın dimağı var, dimağda iz’ani var, iz’anda imtisal var, imtisal ise evamir-i tekviniyeye bakıyor.

Emr-i tekvini: “Diğeri emr-i tekvinidir ki, fitrî kanunlar ile âdetullahın tazammun ettiği emirlerdir.” (İşarat-ül İ’caz:174) Eşyanın ol emriyle vücuda gelmesi, kainatta icra edilen herbir kanun. Cenab-ı Hak birşeyin olmasını murad ettiğinde ol der ve o şey olur... Emr-i tekvini Allahlık hakikatının taayyünden sonra bizde meydana gelen vücuda çıkma meyelanıdır. Yani emr-i tekvini meyl gibi içten bir coşmadır. Eexamir-i Tekviniye ise Allah canibindeki yapılandırmadır. Emr-i tekvini sende yaptığı tesirle dışa çıkış ihtiyacı, istiyakı, meyelanıdır.

1-Sözler:687, 2-Sözler:528, 3-Lemalar:125, 4-Sözler:624, 5-Mektubat:478, 6-Lem'alar:123, 7-(I)

Evet

Bir iddiadan sonra, bu iddianın izah veya ispat edileceğine işaretettir.

(II)

Evham

Vehimin çoğuludur. Evham içsel dengesizliğin adıdır. Vesvese de bu içsel dengesizliğin dışa vuruşu ve belirtisidir. Evham vesveseyi doğurur. Evham evvel ismine, vesvese ahir ismine bakar.

(I) [Bakinuz Vehim]

Evliya

Kalbin inkişafı ve nefsin tezkiyesiyle Allaha kurbiyet kesbeden ve hakikata ulaşan zatlara denir. Velayette keşif ve müşahede esastır.

(II)

Evvel

1. İsm-i Evvel ile işaret edildiği gibi: Herbir meyvedar ağacın menşe-iaslisi olan çekirdek öyle bir sandukçadır ki, o ağacın programını ve fihristesini ve plânını.. ve öyle bir tezgahtır ki, onun cihazatını ve levazimatını ve teşkilatını.. ve öyle bir makinedir ki, onun ibtidadaki incecik vâridatını ve latifane masarifini ve tanzimatını taşıyor.

2. İşte bütün mevcudat, böyle;

- **Evveline** dikkat ettikçe bir ilmin tarifenamesi ve
 - **Ahirine** dikkat ettikçe bir Sâni'in plânı ve beyannamesi ve
 - **Zahirine** baktıkça bir Fâil-i Muhtar'ın ve Mürid'in gayet san'atlî ve tenasüblü bir hulle-i san'atlî ve
 - **Batınına** baktıkça bir Kadîr'in gayet muntazam bir makinesini müşahede ediyoruz.
3. Herbir ağacın;
- **Evveli**, öyle bir sandukça ve program.. ve
 - **Âhiri**, öyle bir tarifename ve nümune.. ve
 - **Zahiri**, öyle bir musanna' hulle ve bir münakkaş libas.. ve
 - **Bâtını**, öyle bir fabrika ve tezgâhtır ki...

4. Ve ağaç gibi her zîhayatın evveli, âhiri, zahiri, bâtnî birer sikke-i tevhid, birer hâtem-i vahdet, birer mühr-ü ehadiyet, birer turra-i vahdaniyet taşıyor.

1-Şular:33, 2-Mektubat:230, 3-Şular:34, 4-Şular:34

Ezcümle

Anlatılan mevzuya dair bir kaç misalın anlatılacağını ifade eder.

(II)

Ezel

1. Ezel; mazi ve hal ve istikbali birden tutar, yüksekten bakar bir âyine-misaldır.

2. Başı ve sonu olmayan.

3. Hadsiz, mukaddes'e, ezele bakar. Yaratılmadan önceki hale bakar.. Allah'ın ilminde olma tarafı.. vücud-u haricden önceki hale bakıyor...

4. Mahlukun devreye girmesi ebedin başlangıcıdır. Ezel hadsize, Ebed nihayetsize bakar. Ezel ebedi kapsar bir nevi alt kümesi gibi. Ebed; ezelin taayün ve teşahhus etmeye başladığı, tecelli ve tezahür etme yönüne diyoruz. Yani ezeli olan bir zatin tecelli ve tezahür sonucu taayün ve teşahhusuna konu olan tarafı ebed oluyor. "Ezelden ebede" bütün sistemin özeti olan iki kelimeaslında. Ezeli olan bir zatin ebed olarak tecelli ve tezahür etmesi.. ebedleri ortaya çıkarması.. "Kelâmullah; İsm-i A'zamdan, Arş-ı A'zamdan, rububiyetin tecelli-i a'zamından nûzul edip, ezeli ebede rabtedecek..." (S:308) diyor. O zaman ezeli ebede rabt etme noktası insandır. Çünkü o Kelamullah insana geliyor. Ezelin ebede dönüştüğü kavşak insan. İnsan bütün alemleri alıyor kendi itikad ve imanına göre ebede kalb ediyor. Ezel; evvel ismine, Ebed; ahir ismine bakar. Ezel; Cenab-ı Hakkin görmek istemesine, Ebed ise göstermek istemesine bakar. Ezel; Ondaki ben'e, Ebed; Bendeki O'ya bakar. Ezel; Sübhânullâha, Ebed; Elhamdülillâha bakar.

5. Merkezden muhita Ezel (Şefkat-i mukaddese, muhabbet-i münezzehe, şevk-i mukaddes, sürur-u mukaddes, lezzet-i mukaddes). Mahlukatin bilkuvve istidadları bilfile yani kabiliyete dönüşmesinden Allah'a bakan yönüyle de Ebed (iftihar ve memnuniyet). Hiçliğinle; Ezeliyetini, Fanılığinle; Ebediyetini fark ediyorsun.

1-Sözler:466, 2-(III), 3-(III), 4-(I)

F

Faaliyet

1. Faaliyet aynı lezzet olan vücudun tezahürüdür ve aynı elem olan ademden tebaud ile silkinmesidir.

2. "Kâinattaki kudretin faaliyeti ve seyr ü seyelan-ı eşya o kadar manidardır ki; o faaliyet ile Sâni'-i Hakîm, enva'-ı kâinatı konuşturuyor." Güya göklerin ve zeminin müteharrik mevcudları ve hareketleri, onların o konuşmalarındaki kelimelerdir ve taharrük ise bir tekellümdür. Demek faaliyetten gelen harekât ve zeval, bir tekellümat-ı tesbihiyedir. Ve kâinattaki faaliyet dahi kâinatın ve enva'ının sessizce bir konuşması ve konuşturmasıdır.

1-Lemalar:347, 2-Mektubat:287

Fakr

1. Fakr dahi, Rahman ismine îsal eder.

2. İnsanın ihtiyaçlarının nihayetsiz olması. Rahmete ayinedarlık eder.

3. Fakirlilik de ademî varlıktır. O ki acz varlık değil nasıl hissederdik? Yokluk hissedilmezki. Acz ve fakr siyah bir perde veya boş bir kuyudur. Aynanın siyah perdesi lazımkı camlıktan çıkışır ayna olsun. Fakirlikte büyük nimet ki oraya varlık konuyor. Boş kabin olacak ki oraya bir şey koyasın.. Varlığın tutulup görünmesine vesile olunuyorlar.

1-Sözler:476, 2-(II), 3-(I)

Fâsık

1. Fâsıklar da ol adamlardır ki; Allah'ın taatinden hurucla, misak-ı ezelîden sonra ahidlerini bozarlar ve Allah'ın akrabalar arasında veya mü'minler beynde emrettiği hatt-ı muvasalayı keserler; yeryüzünde işleri ifsaddır; dünya ve âhirette zarar ve hüsrana maruz kalan ancak onlardır.

2.

- Rezzak-ı Hakîkî'yi ittiham etmek derecesinde derd-i maişete dalıp,
 - feraizi terk ve
 - maişet yolunda rastgelen günahları işleyen;
- fâsık-ı hâsirdir.

3. Kebairle fâsık olur, fakat kâfir olmaz...

4. Dalalete gidenler, fâsıklardır. Dalaletlerinin menşei de fisktir. Fiskin sebebi ise, kesbleridir.

5. İtikadı sarsılmış, ahlaki bozulmuş olana fasık denir. Fâsık adem-i kabul gibi, kendisini bozuyor. Ehl-i bid'a kabul-ü adem gibi, dini bozuyor. Fâsık da ikiye ayrılır. Fâsık ve fâsık-ı mütecahir. Fâsık-ı mütecahir, ehl-i bid'adır. Alenen işleyerek iştah açıyor ki yayılsın diye. Bu nedenle ehl-i bid'a oluyor. Adem-i kabul ilan etmiyor, yaşıyor, fok balığı gibi alenen günahı yaşıyor ve belki de yaşadığını söylüyor. Ötekisi de yaşıyor ama bozmak niyetiyle genellemeye çalışıyor. Lemaatte: "ağız suyu da akıtır." Fâsık-ı mütecahir bozmak niyetiyle yapıyor, yapısında şuurludur. Fâsık günahı işleyerek itikadı bozuluyor. Fâsık-ı mütecahir artık itikaddan çıkmıyor, imana vuruyor, çünkü dinin aleyhinde bulunuyor. "Bu zamanda bu haram olur mu, böyle bir hüküm olur mu" vs. gibi şeyler diyor. Fâsık-ı mütecahiri göstermek giybet olmuyor, onları açığa vurmak hatta farzdır.

Fâsık; günah işleyen. Fâsık-ı mütecahir; aynı günahı işliyor fakat iftihar ediyor. Ehl-i bid'a; fikre dönüştürmiş artık dini bozuyor. Müslüman fâsık olur ama fâsık-ı mütecahir olamaz, günahıyla iftihar edemez. İftihar ettiği anda imansız olur. Ehl-i bid'a; dinde olmayana bu dindir diyor, olana da din değildir diyor. Bu dini biliyor, aptal değil. Fâsık-ı mütecahir ise aptal. Fâsık: gaflet. Ehl-i bid'ada şuur var, fikriyat var, kabul-ü adem var. Fâsıkta ise adem-i kabul var. Fâsık-ı mütecahirde ise ahmaklık var, pisliğini yayıyor. Misal: Günah işledi, fâsık oldu. Meleklerin olmamasını temenni edince, fâsık-ı mütecahir oldu. Meleklerin olmadığını isbat etmeye kalkınca, ehl-i bid'a oluyor. Fâsık: kendini bozan. Fâsık-ı mütecahir: milleti bozan. Ehl-i bid'a: dini bozan.

- Fâsık --> kendini bozan
- Fâsık-ı mütecahir --> karşayı bozan
- Ehl-i bid'a --> dini bozan, batıl itikad sahibi
- İmansız --> kendi Rabbini bozan

Fâsıkın itikadı sarsılıyor, ehl-i bid'anın itikadı bozuluyor. İtikadı bozuk olanın imanı fazla dayanmıyor. İtikad sistemdir, itikad bozulmadan iman bozulmaz. Müslüman günah işleyerek fâsiktir ama günahını gizlediği için fâsık-ı mütecahir değil. Dolayısıyla batıl itikad sahibi değil. İmanı da var.

1-İşarat-ül İ'cاز:155, 2-Sözler:23, 3-Mektubat:445, 4-İşarat-ül İ'cاز:172, 5-(I)

Fâtır

Zamansız, zeminsiz, taklidsiz, numunesiz, muacelesiz, modelsiz, misalsız ilk ve son yapan Allah demektir.

(I)

Fehim

1. Kelâm-ı belig, ilim denilen çömlüklerde pişirilen ve hikmet denilen büyük küplerde duran ve fehm denilen sözgeç ile süzülen âb-ı hayat gibi bir manayı, zürefa denilen sâkiler döndürüp efkâr içer...

2. Dimağın yedi mertebesinin ürettiği ilimler, hikmet deposunda depolanıyorlar. Hikmet deposundan fehim denilen sözgeç süzüyor. Kişinin mızacı, işi, kendisine has özellikleri o kişinin fehmini (süzgecini) oluşturuyor. Fehimden süzülüp kişeni bırakarak ortaya çıkan Mana deniyor. Aklin bir sıfatıdır, dimağda taakkul mertebesindedir. Dimağda taakkul mertebesinde vahiyle şekillenmiş akıl, fehim sözgeciyle serbest bölgedeki tahayyül ve tasavvurdaki verileri süzüyor. Lazım olanı kullanıyor. Fehim manayı anlaması sözgecimizdir.

1-Muhakemat:91, 2-(I)

Felsefe

1. İlм-i hikmet dedikleri felsefe ise; huruf-u mevcudatın tezyinatında ve münasebatında dalmış ve sersemleşmiş, hakikatin yolunu şaşırılmış. Şu kitab-ı kebirin hurufatına "mana-yı harfi" ile, yani Allah hesabına bakmak lâzım gelirken; öyle etmeyip "mana-yı ismî" ile, yani mevcudata mevcudat hesabına bakar, öyle bahseder. "Ne güzel yapılmış"a bedel, "Ne güzeldir" der, çirkinleştirir. Bununla kâinatı tâhkîr edip, kendisine müştekî eder. Evet dinsiz felsefe, hakikatsız bir safsatadır ve kâinata bir tâhkîrdir...

2. 12. sözdeki misalden hareketle; naklışlar arasındaki ilişki sistemini öğrenmek bilim, bu naklışların manasını yalnızca akıyla anlamaya çalışmak felsefe, akıl ve vahiyle birlikte anlamaya çalışmak ise dindir. Başka bir izahla; felsefe yalnızca duyu ve akli melekelerle hakikat arayışı, din ise akıl ve kalbi melekelerle hakikat arayışıdır.

1-Sözler (131-132), 2-(III)

Fena-i Mutlak

Varlık adına, mahlukiyet adına, ayinedarlık adına hiçbir şey kalmaması.. Meyvedeki çekirdekle ağacın köküne girmek. Girmenin adı fena-yı mutlaktır. Fena-yı mutlak demek; meyve, geri gel tomurcuk, yaprak, dal, gövde, kök, tohum'a girdi. Onun adı fena-yı mutlak. Artık sana giydirilen her şeyden çıktı. Hiçbir şeyin kalmadı, giydirilenden çıktı. Oraya girince tecelli-i zata mazhar oldu.

(I)

Fenafillah

Ene'den mec'ule doğru olan süreç; fenafillah. Dönibiliyorsan; bekabillah. Fenafillah fenayı bulmak, bekabillah bekayı bulmak. Bekabillah sana verilen cevap. Fenafillah çıkmak, Allah'a gidiş, bekabillah alem-i şehadete dönmek. Onun için yükselmek o kadar meziyet değil, Öğrenmek meziyet değil. O irtifada tutup indirmek zordur. İmam-ı Rabbanî Hz: "Fenafillah olmak kolaydır, bekabillah çok zordur." demiş. Uçağı kaldırdın, irtifayı korudun, inebilmek çok zordur.

Kelam sıfatından gelen vahiy dimağımıza muhatab oluyor, giriyor. Sonra vicdانا iniyor, oldu iman... Bu gelişe fenafillah. İmanla nurlanan kalb, vicdan, o imanın ziyyasıyla dimağ nurlandırıyor. Nurlanan bir dimağla mevcudattaki ayat-ı tekviniyeyi okuyor. Buna da bekabillah deniliyor! Çıkış, vahye muhatabiyet. O vahiyle mevcudata bakış, iniş. Bu çıkış iniş iz'anda oluyor. Tasavvufta İmam-ı Rabbani hazretleri bunu çok zikreder, diyor ki: fenafillah o kadar mühim değil. Umumi mana olarak... Zikirle, evrad ezkarla çıkarsın. Ama çıktıktan sonra hala bulunduğu mevkide yani alem-i şehadette adetullah'a yani Allah'ın emirlerine

şatahat, muvazenesizlik yapmadan uyabilmek. Orda iken, alemin o iken, burada burayı yaşıyorsun. Bu bekabillahtar.

Vahiy geldi, muhatab olduk ve tutunduk. Vahiy ile çıktıktı yukarıya, bu fenafillah. Vahiy geldi, dimağımızı bütünlüğe getirdi. Vahyi kabul ettik, tasdik ettik, iz'an ettik, itikad ettik, iltizam ettik. Aşağıya indi yani kalbe ve iman oldu. İmanın ziyasıdır. Kalbdeki iman aşağıdan dimağa geliyor yukarıya... Bu nurlanmış dimağla kelam sıfatından gelen ayetlere, evamir-i tekviniye deniliyor. Allah'ın irade sıfatından gelen -çiçeklere, kedilere, köpeklere- bunlara ayat-ı tekviniye denilir. O imanla nurlanmış dimağ ile ayat-ı tekviniyeleri okuyor. Kelam sıfatından gelen Kur'an'la imanlıyoruz. Bu gelişe fenafillah... İmanla nurlanan bir gönülle, dimağla mevcudatı okuma makamına çıkıyor. Bunun adı da bekabillah...

Fenafillah velayete, kurbiyete bakar. Bekabillah ise risalet ve akrebiyete bakar.

(I)

Ferd

1. Vâhid ve Ehad isimlerini tazammun eden bir ism-i a'zam veya ism-i a'zamın altı nurundan bir nuru olan "Ferd" isminin...
 2. Bütün isimleri bir noktada organize etmek, bir noktaya tecelli ettirmek. Ferd ismi diğer isimleri alıp bütüne getiriyor. Kopmuş bir yaprağın tekrar yerine yapıştırılması için Ferd ismine yani Allah'a ihtiyaç var...
-

1-Lemalar:318, 2-(I)

Ferdiyet

1. Gavs-ı A'zam'da kutbiyet ve gavsiyetle beraber "ferdiyet" dahi bulunduğuundan, âhirzamanda şakirdlerinin bağlandığı Risale-i Nur, o ferdiyet makamının mazharıdır.
 2. Gavsiyet ve Kutbiyeti cem edene denir.
 3. Vahidiyet ile Ehadiyetin toplamına Ferdiyet denir...
-

1-Kastamonu Lahikası:197, 2-(III), 3-(III)

Fesahat

1. Lafzındaki fesahat-ı hârikasıdır. Evet Kur'an manen üslûb-u beyan cihetiyle fevkâlâde belig olduğu gibi, lafzında gayet selis bir fesahati vardır. Fesahatin kat'î vücutuna, usandırmaması delildir. Ve fesahatin hikmetine, fenn-i beyan ve maânînin dâhî ülemasının şehadetleri bir bürhan-ı bahirdir. Evet binler defa tekrar edilse usandırmıyor, belki lezzet veriyor. Küçük basit bir çocuğun hâfızasına ağır gelmiyor, hifzedebilir. En hastalıklı, az bir sözden müteeezzi olan bir kulağa nâhoş gelmiyor, hoş geliyor. Sekeratta olanın damağına şerbet gibi oluyor. Zemzeme-i Kur'an onun kulağında ve dimağında, aynen ağzında ve damağında mâ-i zemzem gibi leziz geliyor.

2. Sözün lafiz ve mana cihetiyle uyumlu ve ahenk içerisinde olmasının, anlaşılır olması.

Fisk

1. Hakdan udul, ayrılmak, hadden tecavüz, hayat-ı ebediyeden çokıp terketmektir. Fiskin menşei; kuvve-i akliye, kuvve-i gazabiye, kuvve-i şeheviye denilen üç kuvvetin ifrat ve tefritinden neş'et eder.
 2. Dalalete gidenler, fâsıklardır. Dalaletlerinin menşei de fisktir. Fiskin sebebi ise, kesbleridir.
-

1-İşarat-ül İcaz:165, 2-İşarat-ül İ'caz:172

Fîrat

1. Hilkat; ruh cevheri. Bir manasıyla ahlak da denilir ama ahlak değildir. Ahlak; huluklar, huyların cem'idir. Ahlak; kabiliyetlerin ifadesidir. Fîrat ise; istidadların ifadesidir. İstidadla kabiliyet farklıdır. İstidad sifata bakar, kabiliyet esmeye bakar. Herkes pilot olabilecek istidaddadır ama herkes pilotluk yapabilecek kabiliyyette değildir. İstidad fîrata bakar, kabiliyet ahlaka bakar. Fîrat-ı selime; ilk yaratılış. Fîrat-ı seniyye; ikinci yaratılış, yani ikinci fîrat. Yani o ilk yaratılış olan fîrat-ı selime, Allah'ın seni ilk yarattığı orijinal. Buna fîrat denilir. Sonra bu inkişaf edip sendeki karşılıkları, sana kazanımlarına da; huy, huluklar, fîrat-ı seniyye veya ahlak denilir. Bu sende sonradan ortaya çıktırdır.

Allah-İnsan-Şecere-i hilkat. Tefekkür etmek için Allah ile şecere-i hilkat ortasına insanı koy. Şimdi bu insana bir Allah canibinden bakıyoruz, bir de şecere-i hilkat canibinden bakıyoruz. Allah canibinden bakınca fîrat, şecere-i hilkat canibinden bakınca hilkat. Yani şimdi önumüze bütün kainatı koyduk, buradayız. Yukarıya doğru çıkmak: dünya, alem-i mana, alem-i misal, daire-i hayat, daire-i ilim, cennet, Arş, Levh-i mahfuz, Arş-ı azam, Kab-ı kavseyn, Nur-u Muhammedî, bitti. Niye bunlar var? Bunların işlevi ne? Bunlar ne yapıyor, nereye hizmet ediyor? Neyin zemini, neyin malzemesi? Ne yapıyor bunlar, ne yapacak bunlar? Cevabı insan... Şecere-i hilkat canibinden bakınca “bu hilkatin (şecere-i hilkatin) en yüksek (üstünde olan insan) gayesi” deniliyor. Allah canibinden bakınca da “fîratın en yüce neticesi” deniliyor. Yani bu yaradılışın özü. Az önce başydı? Ağaçın çekirdeği ile meyvenin içindeki çekirdek ne aynıdır, ne de gayridir. Fîratın en yüce neticesi iman-ı billahtır, Allah'a imandır.

Allah var iken hiçbir şey yoktu. Yarattığı mevcudata, şecere-i hilkate bilfil denilir bu hilkat. Onu insana kodladı, bil-kuvve; bu fîrat.

Hilkat; Şeriat-ı fitriye (Allah'a cc bakan yönü), Kanun.. Fîrat; Mahluka bakan yönü, Namus.. “Hilkat” denilince, bizimle alakası yoktur, Şeriat-ı fitriyedir. Sen bunu kullanacaksın. Senden beklenen ise “fîrat”. Hilkat geliş yönü, Fîrat gidiş yönü (kazanımlarımız). Yaradılışımızla hareket edersek, bu da fîrat oluyor. Yani hilkat, fîrata dönüşüyor...

2. “Hilkatin en yüksek gayesi, fîratın en yüce neticesi iman-ı billahtır” diyor. Yani Allah ne halkettiye, içine ne koyduysa; bu fîrat. Bundan gaye; Allah'a iman. Yaratılış hilkat, içine konulan fîrat. Mesela tavuk hilkat, yumurta fîrat. Arı hilkat, bal fîrat. Benim fîratımda bal yapmak yok, yumurta yapmak yok. Fîrat; hilkate konulan özellik. Yumurtayı tavuksuz düşünemeyiz, balı arısız düşünemeyiz. Arı bal ile, bal arı ile beraber fîrat. Meyvelerin içini kabuksuz düşünemezsin. Kavun dediğimiz zaman bütünü nazara verilmiş, fîrat yani. Kabuklarını çıkartırsan o karpuz, kavun vs olmaz artık. Fîrat beraber yani.

Fihrist

Enmuzec batın, meleküt tarafıdır. Fihrist, zahir ve mülk tarafıdır. Program, fihriste değildir. Maziyi müstakbele taşır. Fihrist ise; mazi ve müstakbelden ziyade hazır zaman bakar. Mesela kitabın fihristesi var. Konuları sıralar. Ama kitabtan alacağın manaların fihristesi yoktur. Muayyenlerin fihristesi var. Ama muayyen olup da muayyen olmayanlar da var. Kur'an'da anlattıkları var. Anlattıklarından fazladır anlatmak istedikleri. Anlattıkları fihriste. Anlattıklarıyla anlatmak istediklerinin cem'i de programdır.

Mesela çekirdekte en mükemmelı var. Kırıkhın'daki nar ağacını getirdik, Rize'de ağaç verdi. Meyve vermedi. Ama programında vardı. Fihristesinde yok. Fihriste bize bakıyor. Program bize bakmıyor. O yazılım. Windows'un yazılımı programdır. Fihrist ise, senin kullanım sahandır, sana verilen miktar. Nar ağacını Rize'ye diktim, ağaç verdi. Her şey tamam. Tek meyve vermedi veya çok ufak verdi. Programda var ama fihristede yok.

G

Gavsiyet

1. Gavs-ı A'zam gibi büyük veliler, bazı evkatta, mazi ve müstakbeli hazır gibi müşahede ederler.

2. Gavsiyet;

- maziyi ve müstakbeli beraber gören müşahede eden,
- tasarruf eden,
- nokta-i istimdad olandır.

3. Kelime kökeni "yardım" dan geliyor. Evliya arasında evliyalara ve insanlara yardımla vazifelendirilen zat. Muhyiddin-i Arabi ye göre Kutb-u Medar aynı zamanda Gavstır. İmam-ı Rabbaniye göre; ayrı ve daha yüksek makamı olan ve kutb-u medara ihtiyaç durumlarında yardım eden zattır. En büyük Gavs, Abdülkadir-i Geylanıdır.

1-Sikke-i Tasdik-i Gaybi:162, 2-(III), 3-(II)

Gaye-i İnsaniyet ve Vazife-i Beşeriyyet

Gaye-i insaniyet ve vazife-i beşeriyyet; ahlâk-ı İlahiye ile ve secaya-yı hasene ile tahalluk etmekle beraber, aczini bilip kudret-i İlahiyeye iltica, za'fini görüp kuvvet-i İlahiyeye istinad, fakrını görüp rahmet-i İlahiyeye itimad, ihtiyacını görüp gına-i İlahiyeden istimdad, kusurunu görüp afv-ı İlahiye istigfar, naksını görüp kemal-i İlahiye tesbihhan olmaktadır.

Sözler:540

Gayr-ı Şuuri Şükür

Telezzüz ve zevk dahi gayr-ı şuuri bir şükürdür ki, bütün hayvanatta bu şükür vardır.

Mektubat:365

Gayri Müslim Mü'min

1. Hak ve hakikat olan şeriat-ı Ahmediyenin kavaninini iltizam etmiyor ve hakikî tarafgirlik etmiyor, gayr-ı müslim bir mü'min oluyor.

2. Bazı mü'minleri gördüm ki; ahkâm-ı Kur'anîyeye tarafgirlik göstermiyorlar, iltizam etmiyorlar.. "gayr-ı müslim bir mü'min" tabirine mazhar oluyorlar. İslamiyetsiz iman.

3. Gayr-ı müslim mü'min yani din yok, İslam yok hayatında, tarafı girlilik bile yok. İmada inanç vardır; Allah'a iman, peygambere iman vb gibi. Ama İslamiyyette namaza iman yok, namazı kılmak var. Oruca iman demiyor, orucu tutmak. Hacca gitmek, zekat vermek, kelime-i şahadet getirmek. Hepsi eylem. Eylem yoksa, İslamiyyet yok. Zaten eylemin adıdır İslamiyyet.

1-Barla Lahikası:349, 2-Mektubat:34, 3-(I)

Giybet

Giybet odur ki: Giybet edilen adam hazır olsa idi ve işitse idi, kerahet edip darılacaktı.

- Eğer doğru dese, zâten giybettir.
 - Eğer yanlış dese; hem giybet, hem iftiradır. İki katlı çirkin bir gınahtır. Giybet, ehl-i adavet ve hased ve inadın en çok istimal ettikleri alçak bir silâhtır. İzzet-i nefis sahibi, bu pis silâha tenezzül edip istimal etmez.
-

Mektubat:276

Gılfaf-ı Latif

1. Belki ruhun libası bir derece sabit ve letafetçe ruha müناسib bir gılfaf-ı latifi ve bir beden-i misalisi vardır. Öyle ise, mevt hengâmında bütün bütün çıplak olmaz, yuvasından çıkar, beden-i misalisini giyer.

2. Cism-i maddi ve cism-i manevinin bütünlüğüdür. Cism-i maddi; Levh-i mahv isbata kadar ki zaman ve mekanın hülasası. Cism-i manevi ise Levh-i mahv isbatttan ta arşa kadar alemlerin hakikatlarının cemidir. Cism-i maddi zamanla mukayyed. Yani zamanın hakikati olan levh-i mahv ve isbata kadar ki, bu makama kadar olanlar zamanla mukayyeddirler. Hissiyatlar ise arştan verilmiş. Arş esmaların perdesiz tecelli yeri. Ta oradan levh-i mahv ve isbata kadarki hissiyatların cemi ki buna da cism-i manevi deniyor. Ruh bu gılfaf-ı latifin cism-i manevisi vasıtasiyla zamanın arkasına geçebiliyor. Ruh'a giydirilen bu özellikten dolayı daha dünyada iken mazi ve müstakbele bu cism-i manevi tarafiyla geçebiliyor. Bu gılfaf-ı latifin bize kazanımlarındandır ki; mazi hal ve istikbal, kabir vs. hâziran gibi oluyor.

Ruh bu bedeni terk ettiği zaman hemen giydiği şey beden-i misalisidir gılfaf-ı latif değil. Şuan da gılfaf-ı latif üzerinde.. Bununla bedende alem-i şahadette bulunabiliyor. Yoksa gaz gibi uçar giderdi ruh.. Bedeni mesken ittihaz edemezdi. Mekana ve zamana tabi kılınmazdı. Gılfaf-ı latif ruhun geliş yönü ki Rububiyete bakar. Beden-i misalî ise ruhun dönüş yönüne, Uluhiyete bakar. Kayyumiyyet ilimden kudrete, kudretten ilme ihtizazdır. Kayyumiyyet Gilaf-ı latif ve Beden-i misalînin toplamıdır, ikisinin cemidir. İlimden kudret yönüne Gilaf-ı latif, kudretten ilme dönüşüm Beden-i misalîndir.

Beden-i misal; buradan gidiştir, gılfaf-ı latif; geliştir. Buna misal rulo kâğıdı: her bir rulo kâğıt andaki bedendir, bütün kâğıtları rulo şeklinde sarınca oluyor beden-i misali. Veya gül goncasının her bir gül yaprağı andaki beden, gül yapraklarının bütünü gül goncası gibi bir beden-i misali oluyor. Yani andaki bütün bedenlerin toplamına beden-i misali deniliyor. Vefat anında beden-i misaliye dönüşüyoruz. Bu geliş. Oradan gelişimiz ise; gılfaf-ı latif. Yani insana giydirilenler.

On sekiz bin alemi cem edeceksize, bu bedene toplayacaksınız bu toplaması gılfaf-ı latiftir. Bu beden gözükmüyor ama arkada iki sistem çalışıyor. Yoksa bu beden yok olur. Odundan nuru kaldırdığında odun kalmayacağı gibi. Beden-i misali; letafet tarafımız... Cesed-i necmî;

nuraniyet tarafımız. Arkada bu iki sistem çalışıyor, beden olarak gözükmüyor. Beden öne çıkmış, arkadaki sistemler gözükmüyor. Allah Resulünde bu beden geri gitmiş. Beden-i misalisi ve cesed-i necmisi öne gelmiş ama tipi, görünüşü aynı...

1-Sözler:517, 2-(I)

H

Hads

1. Hads ki, şimşek gibi sür'at-i intikaldir, daima onu tahrik eder. Hadsin muzaafi olan ilham, onu daima tenvir eder.

2. Hads; taleb olmadan, teveccüh etmeden, çoğu zaman seninle alakası az olabilen aniden doğmalardır. İlham ise yönelerek taleb edene verilen cevaptır. İlhamda soru var, cevap ona geliyor. Hadste soru yok, cevap geliyor.

İlham; bir şeye yönelerek ve onu tefekkür ederek gelir. Tefekküre verilen cevap; ilhamdır. Tefekkürsüz, aniden doğma; hadsîdir. Emr-i nisbi ve emr-itibarileri kullanarak düşünce tefekküre dönüşünce -tefekkür adrestir, bir talebdir- o tefekkür anında verilen cevap; ilhamdır. Hadsî ise (“ı” çekiyor yani kişinin içsel alemi); zamanı, mekânı, esbabı yok – ama daha önceden olabilir – pat diye doğuyor. Tefekkür esbablı, hadsî esbabsız. Tefekkürde ilham kalbe gelir ama yöntemi dimağ yapıyor. Tefekkür çunkü dimağa ait. O zaman cevabı kalbe geliyor. Ama “hads” ondan daha ince. Daha önce göndermişsin, tefekkür etmişsin ama cevabı o anda yok. Badehu diğer zamanlarda, mekânlarında, alakasız durumlarda geliyor ve bu da kalbe geliyor. İlhamda dimağ karışıyor ama hadsde dimağ karışmadan direk kalbe doğuyor. “Hads ile ilham, delil-i iman” diye Lemaatte geçiyor.

1-Mesnevi-i Nuriye: 255, 2-(I)

Hadsiz

1. Ezeli ve ebedi olarak sınırı olmayan.

2. Hadsiz, mukaddes'e, ezele bakar. Yaratılmadan önceki hale bakar.. Allah'ın ilminde olma tarafı.. vücut-u haricden önceki hale bakıyor...

Hadsiz sanki bizzat kendisi, nihayetsiz ise mevcudun ayineleriyle bakmasından çıkıyor. Hadsiz kendi görmesi. Nihayetsiz gördüklerinin göstermesi.

1-(I), 2-(III)

Hakaik-i Eşya

1. İşte hakaik-i eşyanın esma-i İlahiyeye dayandığını ve istinad ettiğini, belki hakikî hakaik, o esmanın cilveleri olduğunu ve herşeyin çok cihetlerle, çok dillerle Sâni'ini zikir ve tesbih ettiğini anla.

2. Maddi, manevi, cevheri, arazi her bir şeyin, her bir insanın hakikati birer ismin nuruna dayanır ve hakikatına istinad eder. “Hakiki hakaik-i eşya esma-i İlahiyedir.” Her şeyin hakikati, Hakkin ilminde ezeli ve ebedi olarak birtek süreçte değişmeksizin ve başkalaşmaksızın bilinen sureti olması cihetile sabittir değişmez. “Hakaik-i eşyaun sabitetun”

Hakaik-i Nisbiye

1. Hakaik-i nisbiye denilen şeyler, kâinatın eczasi arasında bulunan rabitalardır. Ve kâinattaki nizam, ancak hakaik-i nisbiyeden doğmuştur. Ve hakaik-i nisbiyeden kâinatın enva'ina bir vücut-u vâhid in'ikas etmiştir. Hakaik-i nisbiye, büyük bir ölçüde hakaik-i hakikiyeden çoktur. Hattâ bir zâtın hakaik-i hakikiyesi yedi ise, hakaik-i nisbiyesi yedyüzdür.

2. Tecrübe ve imtihan ise neşvünemaya sebebdır. O neşvünema ise, istidadların inkişafına sebebdır. O inkişaf ise, kabiliyetlerin tezahürüne sebebdır. O kabiliyetlerin tezahürü ise, hakaik-i nisbiyenin zuhuruna sebebdır. Hakaik-i nisbiyenin zuhuru ise, Sâni'-i Zülcelal'in esma-i hüsnasının nukuş-u tecelliyatını göstermesine ve kâinatı mektubat-ı Samedaniye suretine çevirmesine sebebdır.

3. Kainattaki sabit hakikatlere bağlı olarak, onların aralarındaki bağlar ve nisbetlere hakaik-i nisbiye denir. Güzellik bir hakikattır, ziddinin ona arız olmasıyla güzellikte pek çok mertebe meydana gelir, bunlara hakaik-i nisbiye denir. Dünyada hakaik-i nisbiye daha çoktur, ahirette ise nisbi hakikatler zıtlar birbirinden ayrılacağı için hakiki ve sabit hakikatlere inkilab edecektir.

Hakikat

1. Bütünlüğün adı mahiyettir. O bütünlüğün farklı vazife yüklenmesi ise hakikattır. Mahiyet aynı, hakikatleri farklıdır. (Buz-su-h2o-atom-enerji-madde-i hayat-Nuru Muhammediye (ASM)-Esma-Sifat). İman esaslarının mahiyeti birdir, hakikatları, ifadelenişleri farklıdır. Bir şeyin kaynağı mahiyettir. Bize gözüken yönü hakikattır.

Eşmanın "cilve, cemal, nakış, sanat" bu dördünü bir araya getirirsen suret olur. Hakikat deyince Eşma-i İlahiye bizi bil-kuvve çekirdek olarak yaratması yani ağacın çekirdeği hakikattır. Ağaç ise bil-fiildir, çekirdek bil-kuvvedir, çekirdek hakikat mecmasıdır, ağaç ise surettir. Biz hiç kimsenin hakikatına muttali değiliz, göremiyoruz, suretiyle meşgulüz... Mesela odun surettir. Duman, nur, nar... bunlar hakikattır. Odunun altından dumani alırsanız sureti kalır mı? Kalmaz. Dünyadan da ahireti çek... dünya surettir... Ahireti çek ne kalır. Yok ki bir şey. Bizim ile elma arasındaki münasebet gerçek denir. Elma ile esma arasına da hakikat denir.

2. Mahiyetin, kudretin tecelliyle hariçte var olması ve varlığını belirleyen esasa hakikat denir. Eşyanın sabit olan bütün hakikatleri esma-i İlahiye dayanır. Mahiyet hakikatten daha umumidir.

Hakikat-ı Akrebiyet-i İlahiye

Veraset-i nübüvvet ve tesis-i ahkâm-ı risaletinden tecelli eden hakikat-ı akrebiyet-i İlahiye...

Hakikat-ı İlahiye

1. Eşyanın Allah (C.C) yanındaki hakiki hakikatidir. Mahiyete bakar.

2. Zata bakan hakikatlardır.

1-(I), 2-(III)

Hakikat-ı İnsaniye

İnsan;

1. Şu kâinat ağacının en son ve en cem'iyetli meyvesi ve
2. Hakikat-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm cihetile çekirdek-iaslîsi ve
3. Kâinat Kur'anının âyet-i kübrası ve ism-i a'zamı taşıyan âyet-ül kürsisi ve
4. Kâinat sarayının en mükerrem misafiri ve
5. O saraydaki sair sekenelerde tasarrufa me'zun en faal memuru ve
6. Kâinat şehrinin zemin mahallesinin bahçesinde ve tarlasında, vâridat ve sarfiyatına ve zer' ve ekilmesine nezarete memur ve yüzer fenler ve binler san'atlarla techiz edilmiş en gürültülü ve mes'uliyetli nâzırı ve
7. Kâinat ülkesinin arz memleketinde, Padişah-ı Ezel ve Ebed'in gayet dikkat altında bir müfettişi, bir nevi halife-i arzı ve
8. Cüz'i ve külli harekâti kaydedilen bir mutasarrifi ve
9. Sema ve arz ve cibalin kaldırmasından çekindikleri emanet-i kübrayı omuzuna alan ve
10. Önune iki acib yol açılan, bir yolda zîhayatın en bedbahtı ve diğerinde en bahtiyarı, çok geniş bir ubudiyetle mükellef bir abd-i külli ve
11. Kâinat sultanının ism-i a'zamına mazhar ve bütün esmasına en câmi' bir âyinesi ve
12. Hitabat-ı Sübhaniyesine ve konușmalarına en anlayışlı bir muhatab-ı hâssi ve
13. Hâinatın zîhayatları içinde en ziyade ihtiyaçlısı ve
14. Hadsiz fakriyla ve aczi ile beraber hadsiz maksadları ve arzuları ve nihayetsiz düşmanları ve onu inciten zararlı şeyleri bulunan bir bîçare zîhayatı ve
15. İstidadca en zengini ve
16. Lezzet-i hayat cihetinde en müteellimi ve lezzetleri dehşetli elemelerle âlûde ve
17. Bekaya en ziyade müştak ve muhtaç ve en çok lâyık ve müstehak ve
18. Devamı ve saadet-i ebediyeyi hadsiz dualarla isteyen ve yalvaran ve bütün dünya lezzetleri ona verilse, onun bekaya karşı arzusunu tatmin etmeyen ve

19. Ona ihsanlar eden zâti perestiş derecesinde seven ve sevdiren ve sevilen çok hârika bir mu'cize-i kudret-i Samedaniye ve bir acube-i hilkat ve

20. Kâinatı içine alan ve ebede gitmek için yaratıldığına bütün cihazat-ı insaniyesi şahadet eden..

böyle yirmi külli hakikatlar ile Cenab-ı Hakk'ın Hak ismine bağlanan ve en küçük zîhayatın en cüz'î ihtiyacını gören ve niyazını işten ve fiilen cevab veren Hafız-i Zülcelal'in Hafız ismiyle mütemadiyen amelleri kaydedilen ve kâinatı alâkadar edecek ef'alleri o ismin kâtibîn-i kiramlarıyla yazılan ve her şeyden ziyade o ismin nazar-ı dikkatine mazhar bulunan bu insanlar...

Şular:218

Hakikat-ı İslâmiyet

1. Hakikat-ı İslâmiyet'in esasları; altı erkân-ı imaniye ile ve esas-ı ubudiyet ki, İslâmın beş rüknü olan (savm, salât, hacc, zekat, kelime-i şahadet) mecmuunun hülâsasıdır.

2. Hakikat-ı İslâmiyetin yedi esası vardır. Altı erkan-ı imaniyeye, İslamin beş rüknü bir sayilarak ilave edilirse yedi esas olur.

1-Kastamonu Lahikası:199, 2-(III)

Hakikat-ı Kevniye

1. Eşyanın şu andaki vücud-u haricisidir. Surete bakar.

2. Mesela Kuddüs ismi tecelli edip tezahürle cilvelenir, buna hakikat-ı kevniye denir.

1-(I), 2-(III)

Hakikat-ı Muhammediye (A.S.M)

1-Külli hakikat-ı Muhammediye (A.S.M.)

- Hem hayatın hayatı,
- Hem kâinatın hayatı,
- Hem İsm-i A'zam'ın tecelli-i a'zamının mazhari
- Bütün zîruhların nuru
- Kâinatın çekirdek-iaslisi
- Gaye-i hilkati
- Meyve-i ekmeli olmasından, o hitab doğrudan doğruya ona bakar. Sonra:
- Hayata

- Şuura
 - Ubudiyete onun hesabına nazar eder.
2. Hakikat-ı Muhammediye tabir edilen külli şahsiyet-i maneviyesi ve makam-ı kudsîsi...
 3. O zâtın şahsiyet-i maneviyesi olan hakikat-ı Muhammediye...
 4. Nur-u Muhammediyenin esma yönü, esmanın bütünlüğüdür. Şahsiyet-i Muhammediye denilen ağacın bütünlüğünün esma yönüdür. Şecere-i Hilkatin zahir ve batını olan Maddi ve Manevi Hayat-ı Muhammediyenin cemidir. Kainatın bir ruhu var, bir cesedi var. Kainatın cesedi Hakikat-ı Muhammediye, Kainatın ruh tarafı Mahiyet-i Muhammediye, ikisinin cemine de Şahsiyeti Muhammediye denilir.

Zat-ı Ahmedîye asmâ Peygamberdir. Ahmed deyince, Peygamberdir, komutandır, babadır, resuldür, kuldur. Terakki ederek Zat-ı Ahmedîyenin yöntemiyle Hakikat-ı Muhammediye girmiştir. Girince orada kendisini görmüş. Cenab-ı Hakk'ın Tecelli-i Zatisine mazhar olduğu için fena-yı mutlak olmuş. Allah'ın tecelli-i zatisi fena-yı mutlak ile oluyor. Fena-yı mutlak, Hakikat-ı Muhammedi'ye girince oluyor. Hakikat-ı Muhammedi'ye ise Hakikat-ı Ahmedîye yöntemiyle, O'nun getirdiği risaletle, edeple, sünnetle... Toprağın altındaki çekirdek Muhammed, meyve Ahmed. Meyvenin içindeki çekirdek, kökteki çekirdeğin ne aynısıdır ne gayrisidir. Dolayısıyla meyvenin içindeki çekirdeğe Hakikat-ı Muhammediye denilir. Ama meyve onu taşıdığı için Hakikat-ı Ahmedîye denilir. Meyve sondur. Ahmed; peygamber, kul... sondur. Meyvede bir çekirdek var ki onun itibariyle ağacın başıdır. Biz insanlar kâinatın sonuyuz, taşıdığımız Hakikat-ı Muhammediye'nin yanı meyvenin içindeki çekirdek itibariyle biz kâinattan önceyiz. Ben Peygamber asmâ'nın sünnetini ve Kur'an'ı yaşarsam Hakikat-ı Muhammediye meşrebi oluyorum, Ahmed oluyorum. Hakikat-ı Muhammediye'de terakki ederek Hakikat-ı Muhammediye'ye meyvedeki çekirdek, kökteki çekirdeğe terakki ediyor - mirâc demektir- tomurcuk, yaprak, dal, gövde, kök çekirdeğe girdi.

Cekirdeğin adı Hakikat-ı Muhammediye, meyvenin adı Hakikat-ı Ahmedîye. Meyvenin içindeki çekirdek, Hakikat-ı Muhammediye. Bu zat (Geylani) meyve iken Hakikat-ı Muhammediyesini fark etti, terakki ederek Hakikat-ı Muhammediyesiyle Hakikat-ı Muhammediye'ye girdi. Meyvedeki çekirdekle ağacın köküne girdi. Girmesinin adı fena-yı mutlaktır. Fena-yı mutlak demek; meyve, geri gel tomurcuk, yaprak, dal, gövde, kök, tohumda girdi. Onun adı fena-yı mutlak. Artık sana giydirilen her şeyden çıktı. Hiçbir şeyin kalmadı, giydirilenden çıktı. Oraya girince tecelli-i zata mazhar oldu. Kasidesinde söylediği sözler, oradayken söylediği sözlerdir. Onun için mesul değildir. Orada beşeriyet yok ki. Geylani çıkmış fakat inememiş kubt-ül azam kalmış, Mehdi Al-i Resul olamamış. O hakikatini Hakikat-ı Muhammediye'de kendini gördüğü için fena-yı mutlaka mazhar oldu o zaman dedi ki; kâinat benim ayağımın altındadır, zatım ne kadar kudsi, zatımı tenzih ederim. Beşeriyeti yok ki. Hakikat-ı Muhammediye'den konuşuyor.

1-Emirdağ Lahikası-1:176, 2-Sözler:459, 3-Sözler:460, 4-(I)

Hakikat-ı Mümkinat

1. Eşyanın nihayetsiz ihtimallerinden biridir. Hakikata bakar.
2. Esmanın tecelli etmeyen kuvvet kısmına denir.

1-(I), 2-(III)

Hakikat-ı Namaz

Bir nefer mahz-ı lütuf olarak huzur-u şâhaneye kabulu gibi; mahz-ı rahmet olarak Zât-ı Celil-i Zülçemal ve Mabud-u Cemil-i Zülcelal'in huzuruna kabulündür.

Sözler:199

Hakikat-ı Rahmet

Hikmet inayet ilim ve kudretin cemidir.

Lemalar:98

Hakikat-ı Rububiyet

İlim ve hikmetle halk ve icad ve sun' ve ibda', nizam ve mizan ile takdir ve tasvir ve tedbir ve tedvir, kasd ve irade ile tahlil ve tebdil ve tenzil ve tekmil, şefkat ve rahmetle it'am ve in'am ve ikram ve ihsan gibi şuunatıyla ve tasarrufatıyla kendini gösterir ve tanittır.

Şular:146

Hakikat-ı Salât

"Allahü Ekber" deyip, manen ve hayalen veya niyeten iki cihandan geçip, kayd-ı maddiyattan tecerrüd edip bir mertebe-i külliye-i ubudiyete veya küllînin bir gölgesine veya bir suretine çıkışır, bir nevi huzura müşerref olup, إِيَّاكَ نَعْبُدُ hitabına (herkesin kabiliyeti nisbetinde) bir mazhariyet-i azîmedir. Âdetâ, harekât-ı salâtiyede tekrarla "Allahü Ekber" "Allahü Ekber" demekle kat'-ı meratibe ve terakkîyat-ı maneviyye ve cüz'iyattan devair-i külliyeeye çıkışmasına bir işaretdir ve marifetimiz haricindeki kemalât-ı kibriyasının mücîmel bir ünvanıdır. Güya herbir "Allahü Ekber" bir basamak-ı mi'raciyyeyi kat'ına işaretdir. İşte şu hakikat-ı salâttan manen veya niyeten veya tasavvuren veya hayalen bir gölgesine, bir şuana mazhariyet dahi, büyük bir saadettir.

Sözler:199

Hakikat-ı Tevekkül

Cüz'-i ihtiyârîden dahi vazgeçip, irade-i İlahiyeye işini bırakıp, kendi havl ü kuvvetinden teberri edip, Cenab-ı Hakk'ın havl ü kuvvetine iltica etmek.

Sözler:212

Hakikat-ı Ubudiyet-i Ahmedîye (A.S.M)

Nevi beşerin hülasa-i ubudiyetini cem'eden.

Sözler:72

Hakikat-ı Uluhiyet

Tezahür-ü rububiyet hakikati içinde bedahetle hissedilen ve bulunan uluhiyetin tebarüz hakikati dahi;

Esma-i hüsnanın rahîmane ve kerimane cilveleriyle ve yedi sıfat-ı sübutiye olan Hayat, İlim, Kudret, İrade, Sem', Basar ve Kelâm sıfatlarının celalli ve cemalli tecellileriyle kendini tanittır, bildirir.

Şular:146

Hakikat-ı Zaman

Amma "Levh-i Mahv-İsbat" ise, sabit ve daim olan Levh-i Mahfuz-u A'zam'ın daire-i mümkünatta, yani mevt ve hayata, vücud ve fenaya daima mazhar olan eşyada mütebeddil bir defteri ve yazar bozar bir tahtasıdır ki, hakikat-ı zaman odur. Evet herşey'in bir hakikati olduğu gibi, zaman dediğimiz, kâinatta cereyan eden bir nehr-i azîmin hakikati dahi "Levh-i Mahv-İsbat"taki kitabet-i kudretin sahifesi ve mürekkebi hükmündedir.

Mektubat:37

Hakîkî Terakki

Hakiki terakki ise; insana verilen kalb, sırlar, ruh, akıl hattâ hayal ve sair kuvvelerin hayat-ı ebediyeye yüzlerini çevirerek, herbiri kendine lâyık hususî bir vazife-i ubudiyet ile meşgul olmaktadır.

Sözler:322

Hakimiyet

Bütün şecere-i hilkati bir noktada görmüş. Bir noktada görmesi; Hilafet-i kübra.. İnsan, ezel ve ebedi Allah'ı taşıyor, bu cihetle hilafet-i kübradır. Hakimiyet; Bütün kainatı bir çekirdeğe koyması. Hilafet ise bunu (hakimiyeti) gösteren insanın halife olması. Saltanat; bunu da ifade eden kainat sistemi, ağacın kendisi. Saltanat; Esmaların bilfil tezahürü. İnsan; onun bil-kuvvesi. Bunu yapan zat; hakimiyet. Diğer ikisi (hilafet ve saltanat) Allah'ın zatına bakmıyor.

(I)

Hakkâlyakîn

1. İman-ı bilgâyb cihetinde sırr-ı vahyin feyziyle bürhanî ve Kur'anî bir tarzda, akıl ve kalbin imtizacıyla hakkâlyakîn derecesinde bir kuvvet ile,

2. Ruh-u iman olan hakkâlyakîn...

3. Sırr-ı vahyin feyzi ve akıl, kalb imtizaci...

4. Aynelyakin, his seviyesinde. Hakkâlyakin, ruh seviyesindedir, suhuddur. His vicdandadır: "İrade, Zihin, His, Latife-i Rabbaniye." İman kalbdedir. His seviyesinde bir iman. İlmelyakin,

vahye bakıyor, dimağa ait. İlmelyakin seviyesinde bir itikadım olunca, aynelyakin seviyesinde imanım olur mu? Olur. Çünkü aynelyakin seviyesinde bir ilmelyakin oluyor. Öyle bir ilim ki, aynelyakin seviyesinde. Ayet-ül Kübra sayfa 64: "aynelyakine yakın bir ilmelyakin ile bildi". Kastamonu Lahikası Sayfa 18: "hakkalyakin derecesinde bir kuvvet ile, zaruret bedahet derecesine gelen bir ilmelyakin ile..." İlim, subuti sıfattan. Toprak cansız, hayat ondan çıkyor. Allah'ın cc subuti sıfatında: ilim, sem', basar, kudret...var. Allah'ın cc subuti sıfatındaki ilim cansız olur mu? Ruhsuz olur mu? Hayatsız olur mu? İlim; canlıdır, ruhludur, şuurludur. İlmelyakine yükseldiğin zaman, o ilmelyakinde aynelyakini de, hakkalyakini de var. O ilmelyakin ama, seni öyle bir yere taşıyor ki... ilmelyakinin içinde aynelyakin, ilmelyakinin içinde hakkalyakin var. O ilmelyakinin bu üç mertebesi biterse, aynelyakine taşıniyorsun. Bu meratib bitince, kalbe geçiyor. Kalbde aynelyakin var. Aynelyakin, his seviyesindedir, vicdanidir.

İlmelyakin; dağın arkasında dumani görerek ateş olduğunu bilmek. Aynelyakin; sonra dağın arkasına geçip ateşi göz ile görmek. Hakkalyakin; sonra da elini ateşe sokmaktadır.

Sual: İlmelyakin, aynelyakin, hakkalyakin mertebeleri imana ait değil mi? Cevab: Hayır, her seyde öyle. Misal ben seni tanıyorum ve giyabında bir şey duyduğum: ilmelyakin. Seni gördüm ve biraz oturdum: aynelyakin. Seninle ticaret yaptım, akrabalık yaptım: hakkalyakin. Bu meratibler tanımlama yöntemidir. İmana has değil.

Sual: Hakkalyakını nasıl anlayacağız? Risale-i Nur ilmelyakinden hakkalyakine geçiriyor deniliyor ama tam olarak ne demek? Elcevab: Kastamonu 18 de geçiyor: "hakkalyakın derecesinde...bir ilmelyakın ile..." Yani ilmelyakinde öyle bir mertebeye geliyor ki, hakkalyakine dönüşüyor. Bu gaibane iman mertebesi Ayet-el Kübra'nın birinci mertebesine bakıyor. Öyle bir hal kazanıyorsun ki, öyle bir ilmelyakın ki; hakkalyakın oluyor. Yani o ilmin tersi olamaz artık. Herkes kendi hayatından misal verir. Benim için beden ve ruh artık ilim değil. Beden ayrı, ruh ayrı. O kadar kesin iki ayrı varlıktr ki, benim ilmelyakin değil, ilmelyakın içerisinde hakkalyakındır. Eğer bunları yaşarsan, bu hâletlere sahip olursan, o ilmelyakın içinde hakkalyakın değil, kendisi müstakil hakkalyakındır.

İlmelyakın içindeki Hakkalyakın; esmaların perdesiz mazhariyet mertebesidir. Bu da Arş'tır. Kâbe, Kalb, Arş üçü aynıdır. Esmaların perdesiz tecelli ettiği yer; Arş'tır. Onun bir altı cennettir. Cennet Arş gibi değildir. Cennette; ilmelyakindeki hakkalyakine bakıyor. Cennette öyle bir mertebe var ki; rüyet. Bu işte ilmelyakın içindeki hakkalyakın. Her şeyin çatısı olduğu gibi, cennetin de bir üstü yani çatısı; Arş'tır. Arş'ta; cennette tecelli eden esmaların meratibleri var. Cennette de perdesiz tecelli ediyor ama orda esmalar birbirine vurunca yine öncelik sonralık oluyor. Pazartesi Âdem as'a gidilecek, Cuma Allah'a gideceksiniz vs deniliyor. Arş'ta böyle bir şey yok. İşte müstakil hakkalyakındır bu. İlmelyakın, aynelyakın ve hakkalyakın cem'olunca imanın bedahet ve zaruret mertebesine geliyor. Yani imanın ziddi artık olamaz.

Sual: Risale-i Nur direkt hakkalyakın dersini veriyor mu? Elcevab: Evet kesinlikle. Nasıl anlarız? İlmelyakindeki hakkalyakın esma meratibleridir. Direkt hakkalyakın dersini vermesi, Risale-i Nur bütün derslerini ism-i azamdan vermesinden kaynaklanıyor. Hakkalyakın ism-i azam mertebesidir. O mertebe ders anlatmaktadır. Yani hakkalyakın; ism-i azamlık. İlmelyakın içerisindeki ziddini düşünmemek hâleti olan hakkalyakın; esmanın meratibleridir. Her esmanın mertebe-i azamı var.

İlmelyakın içindeki hakkalyakın --> meratib-i esmaların mertebe-i azamına mazhariyyettir. Müstakil olarak hakkalyakın demek --> esmaların perdesiz tecelli ettiği alem olan Arş'a kalbini müteveccih tutup, o insanın kalbinde tecelli eden ism-i azama mazhar olmaktadır. Hakkalyakın; ism-i azama bakar. İlmelyakın içerisindeki hakkalyakın ise; her ismin mertebe-i azamına bakar. Ayet-ül Kübra Risalesinin birinci makamı ilmelyakın içindeki hakkalyakın dersini veriyor.

Şecere-i hilkatte Allah'ın ilmi subutî sıfatta. Şuunat-ı zatiyede ilim yok, o daha arkada. Zatî sıfatta da ilim yok. İzahı genisletebilirsiniz böyle. Hakkalyakın zatî sıfata mazhar olmaktadır. İlmelyakın içerisindeki hakkalyakın subutî sıfatlara mazhar olmaktadır. İzahı daha da ileri götürürsek:

Müstakil hakkalyakın Şuunata mazhar olmaktadır. İlmelyakın içerisindeki hakkalyakın Subutî veya zatî sıfata mazhar olmaktadır. Çıktıkça, aşağıya göre yorum değişiyor.

Dimağda; imanın taklıdi mertebesi serbest bölgede. İlmelyakın tasdikte. Aynelyakın iz'anda. Hakkalyakın iltizamdadır. Hakkalyakın: İltizamda. Çünkü yaşayıp, görerek elde edilen kesinlik. Gerçeği eksiksiz ve kesin olarak görüp yaşayarak anlama ve bilme. Hakkalyakın meratibi; imanından lezzet alma, eylemsel olan halidir.

5. Eğer birşeyi kendinde görmezsen, bilgi seviyesinde kalıyor. Kendinde gördüğünde ise; ilme dönüsüyor. Aynelyakın, hakkalyakın kendinde oluyor. Kendine taşınmayan şey aynelyakın, hakkalyakın olamaz. İlmelyakın gördün, bildin oluyor. Neye benzer? Ateş yanıyor, bildin. Bu ilmelyakın. Gözünle gördün; aynelyakın. Kendine taşıdın, hissettin, elini soktun ateşe; hakkalyakın. Hatta hissi aynelyakına koyanlar ve hakkalyakın daha ötesidir diyenler var. Yani aynelyakın; hissî mertebe. Ateşe dönüşmek, ateş olmak ise; hakkalyakın. Yani ateşi, ateş olarak bilirsın. Doğru bilgi o. Kendinde şahid ve tanık olduğun şeydir...

1-Kastamonu Lahikası:18, 2-Sözler:732, 3-(II), 4-(I), 5-(III)

Hâlet

1. Kuvvet-i iman nisbetinde ruha bir halet verir. Cesed ruhla mültezdir, ruh vicdanla mütelezziz.

2. Halet realitedir, gerçektir ve esmaların dışavurumlarıdır. Esmaların ve enfusi alemlerin bilkuvveden bilfile dönüşmüş haline deniyor.

Halet Melekütün üzerindeki mülkün incelemesi.. çünkü halet zaman ve mekanın bütünlüğünden kaynaklanıyor. örtü zaman ve mekandır.

Halet üç ayrı halde yaşayabilir. ifrat, tefrit, vasat. işte her bir his ve duygunun bu modlardan birinde olmasına halet deniyor.

Halet, ağacın çekirdekle olan alakasının onda tezahürü gibi, kainat ağacının çekirdek-i aslisi olan insanın bu ağaçla olan münasebetinin kendindeki tezahürürdür. Yani cennetin sana yaptığı yapılandırma, çiçeğin, suyun bana etkilediği gibi ortaya çıkan elbiseler.

Haletlerin zemini mahiyettedir. Haletleri mahiyetimize koymuş. Halet bir histir. hissin ismidir. Bir iştir, bir hatradır. Aklının kalbinin ve ruhunun içine girebildiği zemin. İnsanı otelere taşıyan kara delikler gibi.yani her bir esmanın bize bıraktığı çekirdek, bir eylem ile düşmesine basılmışcasına aktif olur.

Haletlerin ruhu niyetlerdir. Niyet ölü ve meyyit olan haletleri ihya eden ve canlı hayatı ibadetlere çeviren bir ruhtur. o zaman niyetler - haletleri, haletler - hisleri, hisler - duyguları, duygular - fiillerimizi değiştiriyorlar.

Haletler senden çıkıyor, fakat geri gelip seni içine alıyor duman gibi. odundan çıkıyor hem odun hem ateş. çıkışınca da odunu içine alıyorlar. odundaki ısı (bilkuvve) yanınca karşıya taşınıyor. O çıkışın içine odunu alıyor. o ısı ışık duman ve işinlar odunun halet-i ruhiyeleri içi dışında dışı içinde garip filler.

Odundan kasıt sensin, çıkan duman halettir. halet seni içine alıyor. odun yaşsa dumani çoktur nuru azdır. odun kuruysa dumani azdır nuru çoktur.

Haletler insanı alemlere taşır. O alemleri insana taşır. Hem o alemlere pencere olur. O anda hangi halet hakimse insana insan onun içine giriyor. Çünkü bütün şecere-i hilkat onun açılımıdır.

Halet sırı haricin insanı aktif etmesinden çıkan veya hassasiyet-i ruhiyenin durumu değil ihsan-ı ilahi olarak Allah c.c. sana esbapsız giydirdiği libas gibidir.

Sanki bulut gibi halet. bazen kapatır bazen rahmeti getirir. bazen battaniye olur insana. senden çıkıyor sonra gelip seni içine alıyor. evin içindeki pencere gibi halet. pencereden dışarıya ve dışarıdan içeriye geçişlerin olduğu zemin.

Ortaya çıktığında insanı içine alandır halet, fanus gibi. Beden fanusundan çıkmak lazım. İnsanda bulunan her bir istidadın ortaya çıkmasındaki berzah. Yani hariç ile insan arasındaki berzah, balon gibi.

Haletler ruha malzemedir. Ruh kendini motive edip kemalatına gitsin diye verilen malzemelerdir. İlle ruhun uyanmasından çıkan atmosfer değil. Yani ille dışarıdan çıkanlar değil. harici bir esbab haletimizi değiştirebilir. Yani giydirilen elbise demektir, elbisenin kendisi veya haricen atmosferin insanı etkilemesi değil ruhun kemalatı için verilen malzemelerdir halet.

Esma-i hüsنانın insandaki enfüsi karşılıklarına hâletler deniliyor. Esma-i Hüsnâ hep diyoruz ama nedir bilmiyoruz. Hemen renklendirmiş esma, koku vermiş esma diyoruz. İnsanda esma nasıl? Yetmişen ziyade esmanın bizde cilvesi gözükmek hâletlerdir esma. İkide bir değişen hâletler esmadan kaynaklanıyor.

1-Sözler (744 - 745), 2-(I)

Halk

1.Kudret-i ezeliye bilmüşahede en âdi maddelerden, en kesif unsurlardan hadsiz zîhayat ve zîruhu halkeder.

2.Yoktan var etmek; icad, vardan var etmek halktır. Vardan var etmek halk etmek; yani malzemelerden yeni bir şey yaratmak. Mesela kâinatı yarattı, Nur-u Muhammed'i yarattı, ondan bizi yarattı. Yoktan var etmek, zatî sıfattaki vücuddan kaynaklanıyor. Hiçlikten yaratma özelliği. Allah için adem ve vücut yani mevcud, yokluk ve varlık iki daire gibi. Oradan alır buraya koyar, buradan alır oraya koyar. Adem ve vücut iki daire gibi ise, o zaman Allah'ın vücudu; adem ve vücut dışında başka bir şey, bir vücut. Yoktan var etmek, subutî sıfattan değil. Yoktan var etmek, zatî sıfattaki vücut sıfatından. Vardan var etmek olan Hâlik ise; esmalara şekil veriyor. Esmalar yaratmıyor. Var olan aynada, mevcudat aynadır. Esma ise, cilve, cemal, nakış, sanattır. Mevcudat ayinelerinde Esma-i Hüsnalar gözükmek. Mevcud nedir? Esma değildir. Çünkü mevcud aynadır. Esmalar gözükmek onda.

1-Sözler:507, 2-(I)

Haliçe

Zîhayat enva'ndan dokunan arzin gömleği...

Halis Muhabbet

Mukabilinde bir mükâfat, bir sevab istenilen muhabbet zaîftir, devamsızdır. Hattâ hâlis muhabbet, fitrat-ı insaniyede ve umum válidelerde dercedilmiştir.

İşte bu hâlis muhabbete tam manasıyla válidelerin şefkatleri mazhardır.

Válideler o sırr-ı şefkat ile, evlâdlarına karşı muhabbetlerine bir mükâfat, bir rüşvet istemediklerine ve taleb etmediklerine delil; ruhunu, belki saadet-i uhreviyesini de onlar için feda etmeleridir. Herşeyde bir ihlas var. Hattâ muhabbetin de ihlas ile bir zerresi, batmanlarla resmî ve ücretli muhabbete tereccuh eder.

Hamd

1. En meşhur manası, sıfât-ı kemaliyeyi izhar etmektir. Şöyle ki: Cenab-ı Hak insanı kâinata câmi' bir nüsha ve onsekiz bin âlemi hâvi şu büyük âlemin kitabına bir fihrist olarak yaratmıştır. Ve esma-i hüsnadan herbirisinin tecelligâhı olan herbir âlemden bir örnek, bir nümine, insanın cevherinde vedîa bırakmıştır. Eğer insan maddî ve manevî herbir uzzunu Allah'in emrettiği yere sarfetmekle hamdin şubelerinden olan şükür-ü örfîyi îfa ve şeriata imtisal ederse, insanın cevherinde vedîa bırakılan o örneklerin herbiris, kendi âlemine bir pencere olur. İnsan o pencereden, o âleme bakar. Ve o âleme tecelli eden sıfatla, o âlemden tezahür eden isme bir mir'at ve bir âyine olur. O vakit insan ruhuyla, cismiyle âlem-i şehadet ve âlem-i gayba bir hülâsa olur. Ve her iki âleme tecelli eden, insana da tecelli eder. İşte bu cihetle insan, sıfât-ı kemaliye-i İlâhiyeye hem mazhar olur, hem müzhir olur.

2. Şükür ile Hamd arasında çok ince bir sır var; Şükürde esbab varken hamd de yoktur. Hamd, şükür etmiş olduğun nimette (şeyde) kemalat-ı ilâhiyeyi farketmenin adıdır. Herkes şükredebilir ama hamd etmek havasa yani müdakkiklere mahsustur. Kendi üzerindeki nimetleri farketmek hamd'dır. Bütün mevcudatın sana hizmet etmesini ise şükür iktiza eder. Şükür harici gösteriyor, Hamd ise batını gösteriyor, yani enfûsi tefekkûr..hamdde sistemi tanımak, şükür ise sana hizmet edenleri tanımak..hamdin içinde şükürde var, hamd daha camidir..bazen hamd yerine şükür kullanıyor ama o insanın nimetyet noktasındaki ihtiyacatını anlatırken söylüyor...

Hamd sistemin kendisi. Şükür ise buradan çıkan mahsul. Hamd enfûsi ki iradeye, şükür mülk ki ihtiyara bakar. Haşa güneş Allah, ayna şükür ise.. aynada gözüken ise hamde benzer. Peki hamd zahir oldu, şükür burada batın oldu? Şöyle; O ayna ve aynadaki güneş semadaki güneşten ayrı düşünürsen senin dediğin doğru. Çünkü batın hamd olacaktı. Bak şöyle: Aynada gözüken semadaki gözüken güneşle ne ayndır ne de gayrıdır. İşte aynanın şiddetli güneşin göstermesinden aynanın gözükmemesinden dolayı, aynadaki güneş sanki semadaki güneşle aynı denilmesinden hamd oldu. Ama o camî ve onda görünen güneş, semadaki güneşten kopuk düşünürsen cam (ayna) hamd olur. Görünen güneşde şükür olur. Fakat bu ayna ve aynadaki güneşin, semadaki güneşle düşünürsen olay değişiyor. Vicdandaki bütünlük hamd, dışa vuruşları olan şükür..

3. Şükür verilen nimete teşekkür iken, Hamd teşekkür ettiğin nimetteki Kemâlât-ı İlâhiye yi fark edebilmenin adıdır. Şükür bir mana ile avama mahsus iken; Hamd ise özel insanlara mahsustur. Herkes şükredebilir fakat herkes Hamd edemez.

4. Şükür Rububiyete, Hamd Uluhiyete bakar.Şükür Ağaca, Hamd Çekirdeğe bakar.Şükür ilan, Hamd ilan edilen...
-

1-İşarat-ül İ'caz:17, 2-(I), 3-(II), 4-(III)

Hatem

1. Ve ağaç gibi her zîhayatın evveli, âhiri, zahiri, bâtinî birer sikke-i tevhid, birer hâtem-i vahdet, birer mühr-ü ehadiyet, birer turra-i vahdaniyet taşıyor.

İşte bu üç misaldeki ağaçca kiyasen, bahar dahi çok çiçekli bir ağaçtır: Güz mevsiminin eline emanet edilen tohumlar, çekirdekler, kökler, İsm-i Evvel'in sikkesini.. ve yaz mevsiminin kucağına dökülen, etegini dolduran meyveler, hububat ve sebzeyatlar İsm-i Âhir'in hâtemini.. ve bahar mevsimi, hur-il ìn misilli birbiri üstüne giydiği sündüs-misal hulleler ve yüzbin naklışlar ile süslenmiş fitrî libaslar İsm-i Zahir'in mührünü.. ve baharin içinde ve zeminin batısında işleyen samedanî fabrikalar ve kaynayan rahmanî kazanlar ve yemekleri pişirttiren rabbânî matbahalar, İsm-i Bâtın'in turrasını taşıyorlar.

2. Şahsi iktidarı gösterir. Devlet gücünü göstermez. Mevsufunu tazammun eden sıfat-ı ilahiyeye işaret eder. Evsaf-ı İlahiyeye bakar. Rububiyete ve Ahir ismine bakar. Sikke külli, hatem ise cüzîdir. Sikke evvel, hatem ise ahîdir.

3. Bir kimseye ait mühür, üzerinde yazı olan, mühür yerine kullanılan yüzük.
-

1-Şular:34, 2-(I), 3-(II)

Hava Sahifesi

Kalem-i kudret ve kalem-i kaderin mütebeddin ve yazar bozar tahtasıdır, levh-i mahv-isbatıdır.

Sözler:162

Havf

1. Evet Hâlik-ı Zülcelal'inden havf etmek, onun rahmetinin şefkatına yol bulup iltica etmek demektir. Havf, bir kamçıdır; onun rahmetinin kucağına atar.

2. Hem o bedbaht, elîm bir dehşette ve azîm bir korku içinde kalbi parçalanıyor ve şu bahtiyar ise leziz bir ibret, tatlı bir havf, mahbub bir marifet içinde garib şeyleri seyr ü temaşa ediyor.

3. Korku aklidir.. havf kalbidir.. korku değil havf.. havf da korkuda vardır ama korku havf değildir...Çünkü, bir yaşındaki çocuğun diyor.. En tatlı hali şefkatli validesinden yediği şamar tokattan sonra tekrar şefkatli validesinin sinesine sıçınmakmış.. Allah korkusunu böyle bir şey.. Ama baba ise vurduğu zaman çocuk kaçar.. O korkudur.. Annenin vurmasında işte o korku değil havf'dır o...

Korkuyu ümitle mayalarsan Havf olur.. Havftan ümidi, recayı çekersen korkuya dönüşür.. yani havfta korku ve ümit beraber bulunuyor...

Duygu ve hisleri yerli yerine koyan ve birbirinin hududuna geçmemesini sağlayan haddinde bırakıp hududunu airstrikesayan Havf duygusudur. İnkişaf ettiren ise muhabbettir. Havf inkişaf ettirmez.

1-Sözler:358, 2-Sözler:37, 3-(I)

Hayat

1. Hayat, âlem-i şahadetin ziyyasıdır ve istilâ ediyor ve vücudun neticesi ve gayesidir ve Hâlik-1 Kâinat'ın en câmi' âyinesidir ve faaliyet-i Rabbaniyenin en mükemmel enmuzeci ve fihristesidir, temsilde hata olmasın, bir nevi programı hükmündedir.

2. Hayat, pekçok sıfâtin memzuç bir macunu hükmünde bir ziya, bir tiryaktır. Elvan-1 seb'a, ziyada; ve muhtelif edviyeler, tiryakta nasıl mümtəzicen bulunur. Öyle de: Hayat dahi, pekçok sıfâttan yapılmış bir hakikattir. O hakikattaki sıfatlardan bir kısmı, duygular vasıtıyla inbisat ederek inkişaf edip ayrırlar. Kism-1 ekseri ise hissiyat suretinde kendilerini ihsas ederler ve hayattan kaynama suretinde kendilerini bildirirler.

3. Hayat bir nokta-i mihrakiye hükmünde; muhtelif sıfât birbiri içine girer, belki birbirinin aynı olur. Güya hayat tamamıyla hem ilimdir, aynı halde kudrettir, aynı halde de hikmet ve rahmettir ve hâkeza... İşte hayat bu câmi' mahiyeti itibariyle şun-u zâtiye-i Rabbaniyeye âyinedarlık eden bir âyne-i Samediyettir.

4. Hayat, bu kâinattan süzülmüş bir hülâsadır.. ve şuur ve his dahi hayatdan süzülmüş, hayatın bir hülâsasıdır..

5. Hayat=vücut+bekadır.

6. Kaderin müşahede alemine çıkışmasına hayat diyoruz. Hayat bir sıfattır ki mevsuf olduğu kimseyi kudret ve ilim sıfatlarıyla muttasıl kılars. Güneş Cenab-1 Hakkın Hay sıfatı desek; güneşten çikan ziyaya hayat denir. Güneş hayat olursa hayatın cilvesine ziya deniyor. O hayat güneşinden gelen ziya ile alem-i şahadet ve alem-i gayb vücuda geldi, hayatla.. hayat Şecere-i Hilkatin yapı malzemesi.. Kainata hayat verilmemiş, hayat malzemesiyle yapılmış. çok ilginç fark var. Hayat kainatın malzemesi olunca, onun üzerinde kurulan herşeyin ziyyası, temeli, hakikati oluyor. Onsuz hiçbirşey ifade edilemez. O zaman hayatın bakmadığı, ifade etmediği, hakikatı olmadığı hem gaybta hem şehadette hiçbir şey yoktur.

1-Lem'alar:336, 2-Sözler:675, 3-Sözler:(675-676), 4-Lem'alar:336, 5-İşarat-ül İcaz:16'dan, 6-(I)

Hayatının Saadet içindeki Kemali

Senin hayatının âyinesinde temessül eden Şems-i Ezel'nin envârını hissedip sevmektir. Zîşur olarak ona şevk göstermektir. Onun muhabbetiyle kendinden geçmektir. Kalbin göz bebeğinde aks-i nurunu yerleştirmektir.

Sözler:129

Hayatının Sîrr-ı Hakikati

Tecelli-i Ehadiyete, cilve-i Samediyete âyineliktir. Yani bütün âleme tecelli eden esmanın nokta-i mihrakiyesi hükmünde bir câmiiyetle Zât-ı Ehad-i Samed'e âyineliktir.

Hayret

Hayret bir secdedir. Ruhun secdesidir.

(I)

Hem

Hemler ekseriyetle paragraf başı veya madde başlarıdır.

(II)

Heva

1. Heva, ibtal-i histir.

2. O heva ise şe'ni, insaniyeti derece-i melekiyeden dereke-i kelbiyete indirmektir, insanın mesh-i manevîsine sebeb olmaktadır.

3. Hem serbest hevanın tahakkümüyle, havaic-i gayr-ı zaruriye havaic-i zaruriye hükmüne geçmişlerdir.

4. Akıl muayyenleşmemiş fakat ilgi sahasına girmiş manaya yönelik ilgilenmeye başlar Bu ilgimizi çekme sistemimiz hevamız, çünkü benim meyillerimle çalışan sistem. Heva, meyillerimizi belirleyen, belirleyip merak uyandıran sistem. O zaman kalbdeki meyiller ile dimağ arasında çalışan bir sistem Heva... Meyil kesin var, ondan muayyenleşmemiş manaları akila veriler veriyor. Kalbdeki muayyenleşmemiş meyilleri aklın ilgisini çekmeye vesile olan mana sistemi... Meyil ve akıl. Akıl kalbe diyor ki, benim ayağım var, kanadım yok, senin gibi uçamam. Bu meyiller akla aktarıldı. Muayyenleşmemiş manalara aklın ilgisini çeken sistem Hevadır. Muayyenleşmemiş kalbdeki manaları aklın nazarına verip, müteveccih ettiren sistem Heva.

Muayyen olmayanları, muayyenleştirme sistemi. Yani hislerle mana berzahı gibi bir şey. Viddandaki hislerle akıl arasında berzah gibi bir şey. Aslina taşınmandır. Heva, nefisten ayrı bir sistemdir. Hevâ deyince hevanın içini anlayacağız. Bu eylem seni hevainin içerisinde taşıyor. Yani nar-ı mukade sana yüklenerek kendine dönüyorsun. Mesela, elmanın kabuğu var, kırmızı. Biz de zannediyoruz ki öteki tarafı da kırmızıdır. Halbuki hiç alakası yok. Heva öyle bir şey ki, bir tarafı kırmızı, içerisindeki beyaz. Yani dimağa bakan tarafı renkli, kalbe bakan tarafı renksiz. İmam-ı Rabbâni Hazretleri buna şe'n diyor. Hevainin içinde o kadar çok şey var ki; akıl sîrf kendisine müteveccih olana müteveccih oluyor. Heva daha aşağıda, ama onun da aşagısı his, daha da aşagısı vicdan, daha da aşagısı kalb. Heva ayrı, hevâ ayrı... Heva: Zarf. Hevâ: Mazrûf (îçine konulan).

1-Sözler:744, 2-Sünihat-Tuluat-İşarat:46, 3-Sünihat-Tuluat-İşarat:46, 4-(I)

Heves

1. Nefs-i emmarenin kendi desaisinden başka, daha şiddetli ve daha ziyade söz dinlemez ve daha ziyade ahlâk-ı seyyiei idame eden ve

- heves ve
- damar ve
- a'sab,
- tabiat ve
- hissiyat

halitasından çıkan ve nefس-i emmarenin son tahassüngâhi bulunan ve nefس-i emmareyi tezkiyeden sonra onun eski vazife-i seyyiesini gören ve mücahedeyi âhir ömre kadar devam ettiren, bir manevî nefس-i emmareyi gördüm.

2. Manevi nefس-i emmmarenin bir cüzü...

1-Kastamonu Lahikası:233, 2-(III)

Hillet

Mesleğimiz "Haliliye" olduğu için, meşrebimiz "hillet"tir.

Hillet ise, en yakın dost ve en fedakâr arkadaş ve en güzel takdir edici yoldaş ve en civanmerd kardeş olmak iktiza eder.

Bu hilletin üss-ül esası, samimî ihlastır.

Lemalar:162

Hisset

Sefillik ve bahillik ve tama'kârlik ve hırsın bir halası olan hisset...

Lemalar:144

Hızır (A.S)

Hızır as vücut-u hariciyesi olmakla beraber aynı zamanda Zülkarneyn gibi bir ünvandır. Herkes Hızır'dır. Hızır'ın en büyük özelliği şudur: gittiği çorak ve kuru yerler canlanır ve yeşillenir. Her bir mümin bir insanın kalbini, aklını nuraniyetle yeşillendirirse, manevi hayat verirse, o o makamda o kadar Hızır'dır.

Her bir ferdin tebliğ etmesi, Hızır'lık yapması, unvandır. Hızır'ı Hızır'da ararsanız, önünüzdeki kaybedersiniz, göremezsınız. Hızır ne yapacaktı? Size hayat verecekti, iman ettiğinize kanaatınızı, yakınlığınıizi arttıracaktı. Ne ile? Alışılmışın dışında bir şey yaparak. Bu dersler Hızır'dır işte.

Kur'an'da da Hızır as tarif ediliyor: gittiği yerlerde yakiniyeti arttıran, ölü kalbleri, kurumuş dimağları diye ve Barla'da "kimsesiz çöller, susuz vadiler" diye geçiyor. Susuz vadileri ab-ı hayat ile müjdeleyen yani kurumuş dimağları, ölmüş kalbleri sizde dirilten, uyandıran ve uyanmasından ve dirilmesinden yakiniyetinizi arttıran her ne varsa, sizin Hızır'ınızdır. Hızır ve Zülkarneyn ünvandır. Kurumuş dimağları ve ölmüş kalbleri ihyâ edip neşv-ü nemalandıran Hızır'dır. Hidayete vesile olmak noktasındaki sıfatımız, Hızır'lktir. Hızır'ı uzakta arama, hazırda ara.

Hızır as ile Musa as seyahati burayı anlatıyor. Biri şeriatçı yani zahirci, diğerı batinci. Peygamberliği şüpheli olan Hızır as hoca, Ulû'l Azm Peygamber Musa as talebe. Bir peygamber peygamberliği şüpheli olan birinden ders alıyor. Hızır as ona "sen zanlardasın" dersini veriyor. Tasavvurdan nasıl sıyrılır, onu anlatıyor Musa as'a. Musa as'ı eğitiyor. "Önünü arkasını bilmediğin için, sen zanlara girdin" diyor. Buradan da şunu öğreniyoruz. Mazi ve müstakbele bütün bakarsan, zanlar kalkar. Tahayyül ve tasavvurundan çıkmak için iradevî, kudsi bir şey gerekiyor. Zanlar tasavvurda. Mesela bu sohbetlerle çıkışorsun. Hızır ne idi? Zahirde gözüken, halde olan çırkinliklere mazi ve müstakbel ile baktırıyor Hızır as. Hızır bu. Hızır as ve Zülkarneyn unvandır. Herkes Hızır ve Zülkarneyn olur. Ne zaman olur? Mazi ve müstakbel ile baktırınca sen o anda Hızır'sın, Hızır'lktir vazifesi yapıyorsun. Nasıl ki Peygamber asm hayatta olsaydı senin köyünde ne yapardı? İşte sen onun yapacağını yapıyorsun. Onun varisi oluyorsun işte orada... Musa as soruyor: niye çocuğu öldürdün, niye gemiye delik açdın, niye duvarı yıktın. Hızır as mazi ve müstakbel ile cevap veriyor. Kime? Halde olan şeriatçiya. Mazi ve müstakbele bakıp halde hükümetmek; Hızır'lktir. Mazi; nokta-i istinad, Allah'a iman. Nokta-i istimdad; fitratın istedigine verilen cevabtır, ahirete iman. Yani Hızır as Allah ve ahiret ile hali yorumluyor. Hızır as huzuruna vesile oluyor. Sen onun huzuruna vesile oluyorsan, sen onun o seviyede Hızır'ısın. Hızır gelince ne yapacaktı? 1.hikmetli konuşur ve 2.seni kuyudan çıkararak huzura gark eder. Seni kuyudan kim çıkarıyorsa, senin Hızır'ın odur o anda...

(I)

Hiçlik

Rıza-i İlahinin ruhu, hiçliğini bilmekten geçer. Hiç olmak için hiçliğini bilmek değildir. Herşeyin sende cereyan ettiğini idraksız idraktır hiçliğini bilmek. Her şey senden tezahür ediyor. Mesela muayyenleşmeden hiçbir varlığın yok belirlenmemişsin yani tamamen benliklerden, sahiplikten çıkışmışsin hiçbir belirlenmişin yok kaynağı geçmişsin demektir. Kaynağa geçmişsen kaynağı bulunduğu her yerdesin ve hiçbir yerde değilsin. Hiçliğini bilmenin en güzel meyvelerinden bir tanesi heryerdesin ama hiçbir yerde değilsin. Şu anda geçen arabanın lastiğinden çıkan tozdasin...Yani varlık denilen şeydesin.

Hiçlik demek hiçbir esmanın hakikat mertebesinde muayyenleşmeden hiçbir şey olmadan aslı çekirdek olmak. Yaprak heryerde değildir, meyve heryerde değildir ama kökteki çekirdek heryerededir hiçbir yerde değildir. Dalın bu tarafında meyve olarak bulunuyor çekirdek, bu tarafında yaprak, bu tarafında gövde, bu tarafında dal, budak.. Yani çekirdek kendisini farklı hakikatlarla ifade ediyor. Çekirdek olmaktadır hiçliğini bilmek.. Meyvelikten çıkmak, tomurcuk olmak, oradan çıkmak, dal olmak, gövde olmak, kök olmak, çekirdek olmak...

Hiç olmak; buralı olmamaktır. Hiç olmak; «hiç» olmak değil, her şey olmaktır. Her şey olmanın yoludur. Sıfır olmaktadır... Sayısal bir değeri yoktur ama her şeyi tanımlıyor. Burada orayı yaşamaktır. Hiçliğini bilmek hiç olmak için değil, bütün varlığa ayinedar olmak içindir..

Belirlenişlerden kurtulma nispetinde, ayna olursun. Zira mesela kitap beni göstermez çünkü belirlenışı var, yazı var, renk var. Ayna olmak istiyorsan, belirlenişlerden, sıfatlardan, yakıştırmalardan sıyrıl. Ne kadar boş olursan, o kadarlarındaki var olur.

Hidayet

1. En büyük hidayet, hicabın kaldırılmasıyla hakkı hak, bâtili bâtil göstermektir.
2. Hidayet buraktır, İman ise binendir. Hidayet güneşin odana vurması, İman ise perdeyi açmandır. Hidayet Allah canibindeki teveccüh-ü ilahidir. İman ise ona mukabele etmektir, onu onaylamaktır. Biri akrebiyete, diğeri kurbiyete bakar.

Mesela güneşe haşa Allah desek, oradan gelen fotona, ziyaya hidayet, camı açlığın içeriye girdi, çiçek büyüdü, oda ıstdı, aydınlandın yanı hidayeti onayladın ise, onun adı imandır. O gelen ışık, ziya hidayettir. Perdeyi açmak cüz-i ihtiyardır. Hidayet Allah canibidir, Allah canibinden kula karşı durumudur. O hidayeti onaylayan kulda ortaya çıkan imandır, adeta mükafatı oluyor ve Allah'ın akrebiyetidir.

1-İşarat-ül İcáz:22, 2-(I)

Hikmet

1. Makina-i âlemin nizamına denir.

2. Hikmet-Hakîm ismi Arş-ı Azamdan itibaren mütecellidir. Dimağın yedi mertebesinin ürettiği ilimler, hikmet deposunda depolanyorlar. Hikmet deposundan fehim denilen sözgeç süzüyor. Kişinin mızacı, işi, kendisine has özellikleri o kişinin fehmini (süzgecini) oluşturuyor. Fehimden süzülüp kişinî bırakarak ortaya çıkana Mana deniyor. Hikmet ne demektir? Bu hâletleri evvellemek, yani sahibiyle anlamlandırmak. Bu hikmet oluyor. Bu vücut gömleği olan göz, kulak, akıl, kalbin üzerinde bir sürü esmanın naklıları gözükyor; hâletler. Duygusallık, hâlet, psikolojik vs. Eğer biz bu hâletleri bütünselde getirip de sahibiyle anlamlandırabilirsek bunun adı hikmettir. Bu yöntemin adı da tefekkürdür. Olayın arkasındaki görüme, görüp de alındıkların var onun adı hikmettir. Zahirin arkasını sana gösteriyor. Tefekkür; yöntemdir. Yol; fikirdir. Verilen cevap; hikmettir. Enfûsî tefekkür edebilende hikmet ortaya çıkar.

1-Divan-ı Harbi Örfi:50, 2-(I)

Hikmet-i Tamme

İnayet-i İlahiyyenin timsali...

İşarat-ül İcáz:53

Hilafet-i Kübra

Bütün şecere-i hilkati bir noktada görmüş. Bir noktada görmesi; Hilafet-i kübra.. İnsan, ezel ve ebedi Allah'ı taşıyor, bu cihetle hilafet-i kübradır. Hakimiyet; Bütün kainatı bir çekirdeğe koyması. Hilafet ise bunu (hakimiyeti) gösteren insanın halife olması. Saltanat; bunu da ifade eden kainat sistemi, ağaçın kendisi. Saltanat; Esmaların bilfiil tezahürü. İnsan; onun bil-kuvvesi. Bunu yapan zat; hakimiyet. Diğer ikisi (hilafet ve saltanat) Allah'ın zatına bakmıyor.

Hilkat

1. Hilkat; ruh cevheri. Bir manasıyla ahlak da denilir ama ahlak değildir. Ahlak; huluklar, huyların cem’idir. Ahlak; kabiliyetlerin ifadesidir. Fırat ise; istidadların ifadesidir. İstidadla kabiliyet farklıdır. İstidad sıfata bakar, kabiliyet esmaya bakar. Herkes pilot olabilecek istidaddadır ama herkes pilotluk yapabilecek kabiliyette değildir. İstidad fitrata bakar, kabiliyet ahlaka bakar. Fırat-ı selime; ilk yaratılış. Fırat-ı seniyye; ikinci yaratılış, yani ikinci fitrat. Yani o ilk yaratılış olan fitrat-ı selime, Allah’ın seni ilk yarattığı orijinal. Buna fitrat denilir. Sonra bu inkişaf edip sendeki karşılıkları, sana kazanımlarına da; huy, huluklar, fitrat-ı seniyye veya ahlak denilir. Bu sende sonradan ortaya çıktırdır.

Allah-İnsan-Şecere-i hilkat. Tefekkür etmek için Allah ile şecere-i hilkat ortasına insanı koy. Şimdi bu insana bir Allah canibinden bakıyoruz, bir de şecere-i hilkat canibinden bakıyoruz. Allah canibinden bakınca fitrat, şecere-i hilkat canibinden bakınca hilkat. Yani şimdi önumüze bütün kainatı koyduk, buradayız. Yukarıya doğru çıkmak: dünya, alem-i mana, alem-i misal, daire-i hayat, daire-i ilim, cennet, Arş, Levh-i mahfuz, Arş-ı azam, Kab-ı kavseyن, Nur-u Muhammedî, bitti. Niye bunlar var? Bunların işlevi ne? Bunlar ne yapıyor, nereye hizmet ediyor? Neyin zemini, neyin malzemesi? Ne yapıyor bunlar, ne yapacak bunlar? Cevabı insan... Şecere-i hilkat canibinden bakınca “bu hilkatin (şecere-i hilkatin) en yüksek (üstünde olan insan) gayesi” deniliyor. Allah canibinden bakınca da “fitratın en yüce neticesi” deniliyor. Yani bu yaradılışın özü. Az önce başydı? Ağaçın çekirdeği ile meyvenin içindeki çekirdek ne aynıdır, ne de gayridir. Fitratın en yüce neticesi iman-ı billahtır, Allah'a imandır.

Allah var iken hiçbir şey yoktu. Yarattığı mevcudata, şecere-i hilkate bilfil denilir bu hilkat. Onu insana kodladı, bil-kuvve; bu fitrat.

Hilkat; Şeriat-ı fitriye (Allah'a cc bakan yönü), Kanun.. Fırat; Mahluka bakan yönü, Namus.. “Hilkat” denilince, bizimle alakası yoktur, Şeriat-ı fitriyedir. Sen bunu kullanacaksın. Senden beklenen ise “fitrat”. Hilkat geliş yönü, Fırat gidiş yönü (kazanımlarımız). Yaradılışımızla hareket edersek, bu da fitrat oluyor. Yani hilkat, fitrata dönüşüyor...

2.“Hilkatın en yüksek gayesi, fitratın en yüce neticesi iman-ı billahtır” diyor. Yani Allah ne halkettiye, içine ne koyduysa; bu fitrat. Bundan gaye; Allah'a iman. Yaratılış hilkat, içine konulan fitrat. Mesela tavuk hilkat, yumurta fitrat. Arı hilkat, bal fitrat. Benim fitratımda bal yapmak yok, yumurta yapmak yok. Fırat; hilkate konulan özellik. Yumurtayı tavuksuz düşünemeyiz, balı arısız düşünemeyiz. Arı bal ile, bal arı ile beraber fitrat. Meyvelerin içini kabuksuz düşünemezsün. Kavun dediğimiz zaman bütünü nazara verilmiş, fitrat yani. Kabuklarını çıkartırsan o karpuz, kavun vs olmaz artık. Fitrat beraber yani.

His

Bil-fil ile bil-kuvve arası bağdır. Seni latifeye taşır. İnsanı paraya, kadına, erkeğe, çiçeğe, beni ona bağlayan bağın adı haletin adı histir...Nefis cesed olarak gözükür, cesedin donmuş yönüne his, Cesedi donmuş ama ona hükümeden hislere hükümeden hevesi var.. Dimağdaki his ile vicdandaki his farklı şeylerdir.. Dimağda da yapı var "Tahayyül, Tasavvur, Taakkul, Tasdik, İzan, İltizam, İtikat" Bunların hepsinin bağı var...O bağı bağlarken kullandıkları malzeme enerji histir.. Akıl bir alettir, jeneratördür geleni hep enerjiye dönüştür görden, kulaktan, burundan, dilden, dokunduğu şeyler enerjiye dönüştür. Dönüşen enerjinin adı

da histir. Akıl hisleri üretir. Hisler duyguları aktif eder. Duygular sinirleri, kaslar lifleri ve eylemde gözükür... beden ve duygular ile ruh arasındaki bağın adı histir. Hisler duygularla ruh arasında postacılık yapar ve o münasebetin ifadesidir... Fikretmek dimağdadır, İman-ı billaha bakar. Hissetmek vicdandadır, marifetullah'a bakar. Massetmek kalbeddir, muhabbetullah'a bakar. Zevketmek ruh seviyesindedir, Lezzet-i ruhaniyeye bakar. Duygu, baraj, his ise barajdan elde edilen elektrik, milyarlarca cihaz çalıştırır. Kuva --> His --> Duygu --> Fiil. His vücut-u ilmîdir, depodur. His aktif olunca vücut-u haricisi olan Kuva=Enerji çıkıyor. Kişiyi eyleme dönüştüren histir, bilgi değil.

Her sistemin hissi var. Dimağda tahayyülünlü hissi var. Yani his işletim sistemi. Vicdanı ne kadar uyanırsa o kadar vicdanı hissi var. Nefs-i his de var. Latife-i insaniye daha arkada. İnsanların en büyük vazifesi insan olmaktadır. Peygamberin vazifesi insanları insanlık vazifesine çkartmaktadır. His bir sistem. Enerji paketi, hedefe götüren iptir, his. Herkeste var ama latife-i insaniye herkeste yoktur. Latife-i İnsaniyedeki ise Hiss-i İnsaniyedir... Hissiyat tek şey değil. Dimağın, duyguların...vs her bir birimin hissiyatı var. Şehvet, gadab vs. bir histir. Vicdanı his, dimağa ait his, nefse ait hisler var. Yani herkeste his var ama Latife-i insaniye ve içindeki Hissiyat-ı İnsaniye herkeste aktif değil.

Latife en merkezdir. Oradan çok yukarıya Kuva. Çok yukarıya Duygu. Göz, kulak, burun vs zahir duygularımızdır (bunları sıfat olarak düşünmeyin, şahit olduklarımız). Bunların birbirinden çıkışması ise şöyle: Şahit olduğumuz duygulardan (göz, kulak vs.) mesela bu göz baktığı zaman etkilenen duygudan meydana gelen hisler var. Kulak duyar bir de kulakla bağlı hisler var. His kulaktan daha arkada, hasse bu. Yani duygular çeker, his de etkilenir, kuvaya güçe dönüşür. Ruhta latife olur. Duygularla alırız, hislerle insan aktif olur. Kuvayla güç olur, latife ile kazanılmış ahlak olur-zanlar olur. Yani; Duygularla alırız. Hislerle aktif oluruz. Kuvve ile güç oluruz. Latife ile “niyet-nazar-ahlak ve zanlar” oluşur.

Dimağda da his vardır, kalbde de vardır. His derken Allah (C.C.)'a gayba bakan cihetini kast ediyorsam bu vicdanı his'tir. Eğer Ayat-ı tekviniyeye dışarı doğru bakan cihetini kastediyorsam dimağdaki his'tir. Vahye bakan dimağdaki his'tir. His sende uyanan, şuur seni uyandırır.

(I)

Hüccet

1. Telakkiyat-ı âmme ve kabul-ü ümmet, bir nevi hüccet hükümeğe geçer.
2. Telekkiyat-ı ümmet ve kabul-ü ümmet olmuş meseleye denir. Bir konuda herkesin ittifakı varsa hüccet olur.
3. Hüccet; Kainattaki ilişkiler silsilesinin merkezidir. Olayların zaruriyatını bilmek ve ilişkilerini ortaya çıkarmaktır. Hüccet, bürhan'dan daha umumî ve yüksektir. Telakkiyat-ı ümmet ve kabul-ü ümmet olmuş meseleye denir. Herkesin ittifakı olmuş. Misal: ateş yakar, bu delildir. Elini soksan, bürhan olur. Herkesçe de böyle ise, hüccet olur. Mesela Peygamberimize peygamberliğinden önce Muhammed-ül Emin deniliyordu. Onun doğruluğuna bu delildir. Mucize göstermesi bürhandır. İkisini cem'edince ümmetin bunu kabul etmesi hüccet olur.

Tasavvurda deliller var, çünkü düşünceler, bilgiler, malumatlar var. Bürhan taakkuldedir. Hüccet de tasdiktedir. Hüccet; delil ve bürhanın kâğıda, belgeye dönüşmiş halidir. Kabul-ü ümmete hüccet denilir. Her delil, her bürhan, kabul-ü ümmet değildir. Ama kabul-ü ümmet olmuşa hüccet denilir. Külliyyatta delil okuyunca, tasavvur gelecek aklına. Bürhan okuyunca, taakkul. Hüccet okuyunca, tasdik gelecek aklına. Hüccet; diğer ikisini cem'etmiş, üniversite

diploması gibi. Kabul-ü ümmet olmuş. Bunun ziddi olamaz diyeceksin. Hüccet üniversite diploması gibi, hüccet tasdikte diyoruz ama tasdik taakkuldeki bürhanı da kullanıyor, tasavvurdaki delili de kullanıyor.

Hüccet; bir iddianın doğruluğunu ispat için gösterilen resmî vesika ve senettir. Mesela senin su sayacında şu kadar su kullandın diye fatura çıkarıyorlar. Nerde kullandım ya? Gel bak, öyle bir şey yok. Evde su deposu yok. On ton kullandın diyor. Hani nerde? Sayaçtan çıkan kâğıt. Kimse sayaca itiraz edemez. Bu kabul-ü ümmet olmuş. Ortada bir şey yok ama fiş çıkışına, kabul-ü ümmet olmuş. Bu fiş, suyu kullandığını gösteriyor. On ton suyu gösteremeyiz. Alameti nedir? Nerden bileyceğiz ki suyu kullanmışsin? Su sayacındaki kâğıt kabul-ü ümmettir, çıktığını gösteriyor. Hakikaten benden akmiş mi? Musluğunu aç, bak, akiyor. O kadar kullandığını hüccet kâğıtılır. Suyun geldiğine de delil musluğunu akmasıdır. Kabul etmen bürhandır. Hüccet: Nesne ve vasita makamındadır. Delil ise; nesne ile yani hüccet ile elde edilen aklî çıkarımlar. Yani: Hüccet el ile tutulur, gözle görülür bir vesika iken, delil daha ziyaade zihindeki ve akıldaki önermelerdir, hükümlerdir.

1-Lemalar:106, 2-(III), 3-(I)

Hürriyet

1. Hürriyetin şe'ni odur ki: Ne nefrine, ne gayriye zararı dokunmasın.

2. Keyfiliğe cahiller özgürlük demiş. Her istediğini yapabilmek, her istediğini yapmak buna hürriyet denilmiş. Oysa hürriyet-i hayvanî, esaret-i nefsanî buna hürriyet denilmiş. Yani hayvanî ve nefsanî kölelige hürriyet denilmiş. Çok tuhaf. Keyflikte özgürlük asla yoktur. Keyflikte; sınırlama, ölçü, yasa, sorumluluk yoktur. Oysa özgürlük bir yöntemle, sistemle, kuralla kendi kendini sınırlayabilendir. Özgürlük; ihtiyacıyle dış dünyayı (yani haricimizi, eylemimizi yani evi, apartmanı, tercihlerimizi), irademizle iç alemimizi (icsel hissiyatımızı, duygularımızı, fikriyatımızı) tanzim edip, haddini belirleyip hududunda kalabilen ve kendisini kendisiyle kayıtlanan insan “Hür insan”dır. Keyfemayeşalık, keyflik zannediyor ki keyfliktir. Oysa istibdad-ı şeytanî, esaret-i hayvanıdır (hayvanî hisler). O her yapmak istediği şeyi yapmak, nefsin istediğini yapmaktadır. Hayvanî hâletlerin tezahürüdür. Bu noktadan keyflik, özgürlüğün baş düşmanıdır. Özgür insan; yasalarla, kurallarla, kendi kendini sınırlayarak, yasa, kural ve sistem üretebilme durumuna ulaşır.

Özgür insan; yasalarla, kurallarla, kendi kendini sınırlayarak sistem içerisinde üretken duruma gelmiştir. Fikir üretir, his üretir, duyu üretir. Sistem içine girmiştir, dışında değildir. Kurallarla, yasalarla kendini sınırlıyor, ta ki yeniden farklı ve evrensel kuralları ve yasaları üretsün. Evrensel bir şeyi üretebilmesi için, kendisi hususî dünyasından çıkışması gerekiyor. Evrensel, bütünsel olabilmesi için, has olmaması lazım. Böylelikle üretken durumuna ulaşır; özgür insan. “Niye kendini kendinle sınırlıyorsun?” denilirse, Elcevab: ta ki üretken, üreten yani öteleri buraya taşıyayım diye. İnsan o kadar özgür ki, kendini hem inkar, hem de kendini kendisiyle ortadan kaldırabilecek kadar özgürdür. Özgür insan; bilinçsiz (yani şuursuz) tesadüfi görünen varlığın arkasına geçerek bilinçli ve şuurlu zahirde varlığın parça parça hakikatine geçip bu parça parçaların aslında bütünsel olduğunu, faniliğin aşılmasıyla sürekli zorunlu şuuruna erdiğinde özgürdür insandır.

Zahire baktığın zaman kainat tesadüfi. Onun alameti: tek tektir hepsi. İşte özgür düşünen parça parça gözükürken, aslında bütünsel olduğunu, faniliğin perdesini aşarak sürekli zorunlu bekaya mazhariyeti doldurarak, bu hâletin adıyla yaşayan insan; özgürdür. Yani: Faniliğin arkasındaki bakılığı, zahirin arkasındaki batılığı, şuursuz karmaşalık gibi görünen arkasındaki şuurun ve tesanidün, parça parçaların arkasındaki bütünlüğü, farklılıklar arkasında bütünlüğü, cismaniyyetin arkasındaki hakikati, bedenin arkasındaki

ruhu, ölümün arkasındaki terhisliği, kesreti bırakıp Bir'i istediginde, mevcudun arkasındaki vücutu gördüğün nisbetle; özgür insansın!

Üstad hürriyeti eylemde gösteriyor, yani eylemdeki hali hürriyettir. Münazarat'ta vs hep hür kelimesini vurgular, eylemselin kayıtlılığı. Mesela kuralcı adam hür adamdır. Dış dünyada beraber yaşıyoruz. Hür olabilmek için kendisini ve başkasını ortadan kaldırılmaması gerekiyor. Kendini ve başkasını ortadan kaldırın bir şey, hürriyet değil, köleliktir. Özgür ise; içsel alemdir. Anlayış yapısını yapılandırmak. Hür denilince hemen akla dış dünya geliyor, Risalede de. Kural ve sistem hatırlarına geliyor. Dış dünyayı ihtiyariyle tanımlayarak içe taşındı. Dış dünya hürriyet. İç dünya özgürlük.

Hürriyetin sureti; Eylemde. Başkalarının hürriyetleriyle kayıtlıdır. Ben hürüm diye senin arabanı kıramam, evine giremem, kırıp dökemem. Hürriyetin kanuniyeti; İnsanın içsel bütünlüğünü kazanmasıdır. Allah'ın dediği bir şeyi yapınca, sana içsel bütünlüğünü kazandırıyor mu yoksa bozuyor mu? Allah'ın dediği beni kayıtlandırıyor diye tersini yaparsan (içki, zina) içsel bütünlüğünü kazandırıyor mu yoksa bozuyor mu? Hürriyetin hakikati; İçsel bütünlüğünü filde tezahür ettirip hakikî kemalât olan esma meratiblerinde kalbin ve ruhun derece-i hayatlarına geçmektir. Yaprakta esmanın cilve, cemal, nakış, sanatı gözüküyor. Cemil ismin mesela arasındaki meratiblere hakikat meratibleri denilir. Bu esma bu yaprağın nesidir? Bu yaprağın hakikatidir. Hakaik-i eşya-i sabitetun. O zaman hürriyetin hakikati nedir? Benim sözlerimi, davranışlarımı esmaya dayandırıp içsel bütünlüğü kazanıp daire-i kalbin, daire-i ruhun, daire-i hayatın içine girmektir. Yani artık burada iken kalbini yaşamaktır. Hürriyetin mahiyeti ise Fırat-ı asliyeni yaşayıp Cenab-ı Hakk'a ubudiyet-i külliye ile cami ayna olmak, muhatab olmak. Her türlü varlık, mahluk kayıtlarından kurtulmaktadır.

1-Tarihçe-i Hayat:81, 2-(I)

Hüsün

Hüsün sirete, melekuta bakar. Cemal ise surete, mülke bakar. Gülün güzelliği cemale, gülü yapanın güzelliği ise hüsne bakar.

(II)

Hüviyet

Bir şeyi başkalarından farklı kıلان sıfat ve özelliklere denir.

(II)

| - |

Îcâz

Veciz olan, az lafizla çok mana ifade eden...

(II)

Îma

1. Eğer bir tevafuk ise, delalet denilmez; fakat hâfi bir îma olur.

Eğer iki cihet ile aynı mes'eleye tevafuk gelse, îmadan remiz derecesine çıkar.

Eğer iki-üç cihetle aynı mes'eleye işaret olur.

2. Emare-Îma-Remiz-İşaret, Delalet, Sarahat... hafiften kuvvetliye, gizlidен açığa doğru...

1-Sikke-i Tasdik-i Gaybi:159, 2-(III)

Itlak

1. Itlakin mahiyeti, iştirake ziddir. Çünkü itlakin manası, hattâ mütenahî ve maddî ve mahdud bir şeye dahî olsa, yine istilakârane ve istiklaldarane etrafa, her yere yayılır, intişar eder. Meselâ: Hava ve ziya ve nur ve hararet, hattâ su, itlaka mazhar olsalar, her tarafa yayılırlar. Madem itlak ciheti, cüz'ide dahî olsa, maddîleri mahdudları böyle müstevli yapıyor. Elbette külli bir itlak-ı hakikî, böyle hem nihayetsiz, hem maddeden münezzeh, hem hududsuz, hem kusurdan müberra olan sıfatlara öyle bir istila ve ihata verir ki, şirk ve iştirakin hiçbir cihet-i imkânı ve ihtimali olamaz.

2. Mutlak ziddini barındırır, Cenab-ı Hak, Cenab-ı mutlaktır. Asl'ında ziârları içinde barındırıyor, yani çoklukların ihatası. Çoklukların ihatası olduğundan içerisinde ziârları barındırır.

Itlak ise ziddini içinde barındırmaz. Mahiyet-i zatiye itlaktır.

Esma-i Hüsnâ mutlaktır. Ehad; onun için itlaktır, mutlak değildir. Uluhiyet mutlaktır, ziârların cem'idir, ziârların birliğidir. Mutlakta nisbet etmek var, nisbî alemi var mutlakin içinde, ziârları barındırdığı için. Ziârlar olunca nisbiye çıkıyor. O zaman Onun bütünlüğü mutlaktır, içerisinde ziârlar var. Nisbetten çıkar mutlak veya mutlak olduğunu anlamanın yolu vardır.

Ehad itlak olduğundan, yolu ve nisbet edilecek yolu yoktur. Mutlakin içinde ziârlar olduğu için, onu ifade etmek, oraya varmak için yolu ve yordamı ve yöntemi vardır. Itlak; ifade edilemediği için, işaret edildiginden oraya varmak için ne yolu vardır ne yordamı vardır. "Ancak kendini en iyi bilen yine Sensin" hakikatı...

İ'caz

1. İ'caz, inci gibi incecik letaif-i belâgatın parıltılarının imtizac ve içtimaiından tecelli eden bir nurdur.
 2. Aciz bırakan, taklit edilemeyen, mucize olan...
-

İbadet

1. Dergâh-ı İlahîde abd, kendi kusurunu ve acz ve fakrını görüp kemal-i rububiyetin ve kudret-i Samedaniyenin ve rahmet-i İlahiyenin önünde hayret ve muhabbetle secde etmektir.
2. Allah'in emirlerini yapmaktan ve nehiyelerinden sakınmaktan ibarettir.
3. Yaratılışın ücreti ve neticesidir...
4. İnsanın o yüksek ruhunu inbisat ettiren, ibadettir; istidadlarını inkişaf ettiren, ibadettir.
5. İbadet iki kısımdır: Bir kısmı müsbet, diğeri menfi. Müsbet kısmı malûmdur. Menfi kısmı ise, hastalıklar ve musibetlerle musibetzede za'fini ve aczini hissedip Rabb-ı Rahîmine ilticakârane teveccüh edip, onu düşünüp, ona yalvarıp hâlis bir ubudiyet yapar. Bu ubudiyete riya giremez, hâlistir.
6. İbadet haramlar ve helallerdir. Ubudiyet ise acz, fakr, naks, kusurunu deruhe etmektir.. Ubudiyet daha şumullüdür. Dünyada yaşadıkça ibadet devam eder, vefat ettikten sonra ibadet yoktur ama ubudiyet devam eder. Ubudiyet kulluğun sırrıdır.

İbadetin sureti; helal haram gibi şeylerdir. Eylemdir. Sende gördüklerim ibadetin suretidir. Ama sen bu ibadeti riyakarlık veya münafkilik için yapıyorsun bu hakikattir. Acz, fakr, noksan, kusurunu deruhe etmek içsel yapıdır ibadetin hakikatidir bu, sureti değil. Mahiyeti ise bu ikisinin cemi ile sende istidatın kabiliyet olarak dönüşmesidir. Dünyadayken olanlar bunlar.. vefat ettikten sonra bitiyor. İbadetin sureti, hakikati vefattan sonra bitiyor, senin cebine kahiyor mahiyeti.. istidatların kabiliyete dönüşmesi.. Ubudiyet camidir, ibadet gibi değil. Mesela üniversite diploması gibidir Ubudiyet.. İbadet ise ortaokul diploması gibidir. Ubudiyetin sureti; ibadettir. İbadetin suret, hakikat, mahiyetini topla hepsi Ubudiyetin suretidir. İbadet, kurbiyete vesile. Ubudiyet, akrebiyete vesiledir.

İblis

Azazil şeytanın asıl ismidir.. şeytan, iblis, hannah onun sıfatlarıdır. İblis desise verir dimiği karıştırır, şeytan vesvese verir kalbi karıştırır, hannahda ruhsal karışıklık yapar...

İcad

1. Evet Kadır-i Zülcelal'in iki tarzda icadı var. Biri; ihtira' ve ibda' iledir. Yani hiçten, yoktan vücut veriyor ve ona lâzım her şeyi de hiçten icad edip eline veriyor. Diğer; inşa ile, san'at iledir. Yani kemal-i hikmetini ve çok esmasının cilvelerini göstermek gibi çok dakik hikmetler için, kâinatın anasından bir kısım mevcudati inşa ediyor. Her emrine tâbi' olan zerratları ve maddeleri, rezzakiyet kanunuyla onlara gönderir ve onlarda çalıştırır. Evet Kadir-i Mutlak'ın iki tarzda, hem ibda' hem inşa suretinde icadı var.

2. Mevcudat iki vecihle icad ediliyor. Biri; "ibda' ve ihtira'" tabir edilen hiçten icaddır. Diğer; "inşa ve terkib" tabir edilen mevcud olan anasır ve eşyadan toplamak suretiyle ona vücut vermektrir.

3. Yoktan var etmek; icad, vardan var etmek halktır. Vardan var etmek halk etmek; yani malzemelerden yeni bir şey yaratmak. Mesela kâinatı yarattı, Nur-u Muhammed'i yarattı, ondan bizi yarattı. Yoktan var etmek, zâtî sifattaki vücuddan kaynaklanıyor. Hiçlikten yaratma özelliği. Allah için adem ve vücut yani mevcud, yokluk ve varlık iki daire gibi. Oradan alır buraya koyar, buradan alır oraya koyar. Adem ve vücut iki daire gibi ise, o zaman Allah'ın vücudu; adem ve vücut dışında başka bir şey, bir vücut. Yoktan var etmek, subutî sifattan değil. Yoktan var etmek, zâtî sifattaki vücud sifatından. Vardan var etmek olan Hâlik ise; esmalara şekil veriyor. Esmalar yaratmıyor. Var olan aynada, mevcudat aynadır. Esma ise, cilve, cemal, nakış, sanattır. Mevcudat ayinelerinde Esma-i Hüsnalar gözüüyor. Mevcud nedir? Esma değildir. Çünkü mevcud aynadır. Esmalar gözüür onda.

1-Lem'alar:194, 2-Lem'alar:322, 3-(I)

İctihad

1. Halbuki Şeriat semavyedir ve içtihadat-ı Şer'iye dahi, onun ahkâm-ı mestûresini izhar ettiğinden semavyedirler.

2. Cenab-ı Hakkın insanların nazarında gizli kalmış hükümlü, insanların nazarına göstermektir içtihad. Yoksa bence bu mesele böyle demek değildir.

3. Sözler 482 de şöyle diyor: "Halbuki Şeriat semavyedir ve içtihadat-ı Şer'iye dahi, onun ahkam-ı mesturesini izhar ettiğinden semavyedirler." İctihad imamları olan İmam-ı Şafi, İmam-ı Azam gibi ayetten manayı istinbat ediyor. Biz hep zannediyorduk ki buradaki ayetleri bütün ayetlerle harmanlıyor artı hadislerle harmanlıyor ve ondan sonra yaşadığı topluma bakıyor o ayetten bulduğu bir mertebeyi veriyor. Öyle ama öyle de değilmiş. Bu suretiymiş. Dikkatli baktığında ise daha güzel olan arkasını gördüm. Bu İmamın içtihadat-ı Şer'iyesi onun (yani Kur'anın) ahkam-ı mesturesini izhar ettiğinden... Mesela bak bu kitaba. Ne kadar farklı sayfaları var. Bu kitabı ayet kabul et -tövbe-manalar da sayfalar. Ahkam-ı mesturesi yani birbirine bindirilmiş, gizlenmiş hükümler var. Yani İmam, ayetlerle artı hadislerle cemiyetin ahvaline uygun vermeyi söyle yapıyormuş: Ahkam-ı mesturesini gizli kapaklı, örtülümiş hükümleri izhar ediyor. Yani kendisi düşünmüyor. Oradaki battaniyeyi açıyor. Beşeriyet yok yine içtihadda! İmam-ı Şafi'nin içtihadı beşeriyet olmadığından, ahkam-ı mesturesini, gizli kalmış hükümlerini, birbirini örtmiş hükümlerini... mesela elmada koku, tad, renk, şekil, biyolojisi, kimyası, tefekküri esmalar birbirine bindirildiği gibi. Koku rengi kapatmıyor. Ahkam-ı mesturesini İmam izhar ettiğinden, zahir ettiğinden içtihadın her birisi de semavyedir, hiç beşerî değildir. Niye Şeriat semavyedir, niye Allah'ın dedigidir? Vehhabîler söyle diyor: "Bir beşerin anlayışına uymak, Allah'a uymak nasıl oluyor?" Yani beşerin ilmine tabi oluyor diyorlar. Biz de hüsn-ü zannımızdan "çok büyük ilim sahibidir, gayalar açılmıştır vs" diyoruz. Dediğimiz doğru ama bu sureti, içtihadın suretidir. Kanuniyeti

ise; ahkam-ı mesturesini yani gizli ve birbirine bindirilmiş, örtmüş olan mana meratiblerini izhar ettiğinden, gösterdiğinden semaviyedir, beşerî değildir. Ne acayıp bir şeymiş değil mi?

Burayı o kadar okumuşum ki ama böyle okumamışım. Akıl toplaması ile ancak gördüm. Bunu kim yapıyor diye soru sordum. Ahkam-ı mesturesini izhar ettiğinden semaviyedir, beşerî değildir diyor yani İmam-ı Azam'ın değil, İmam-ı Şafî'nin değil, İmam-ı İbn-i Hanbel'in değil bu. Ahkam-ı mesturesini izhar ettiğinden semaviyedir Allah'ın söylediği manadır! Beşerî mana değildir.

1-Sözler:482, 2-(II), 3-(I)

İhata

1. Güneş, ziyasiyla hadsiz eşyayı ihata ediyor.

2. Her şeyi kuşatması...

1-Sözler:9, 2-(III)

İhlas

1.İhlası kazandıran harekâtındaki sebebi,

- sırf bir emr-i İlahî ve
- neticesi rıza-yı İlahî olduğunu düşünmeli ve
- vazife-i İlahiyeye karışmamalı.

2. Hüsn-ü kabul ve hüsn-ü tesir ve teveccüh-ü nâsı kazanmak noktalarının Cenab-ı Hakk'ın vazifesi ve ihsanı olduğunu ve kendi vazifesi olan tebliğde dâhil olmadığını ve lâzım da olmadığını ve onunla mükellef olmadığını bilmekle ihlasa muvaffak olur.

3. İhlas dendiği için yapmaktadır. İtikaddır.. Allah dediği için yapmak, ihlastır. Allah'ın dediği gibi yapmak, sadakattır. Mesela biri oturduğu yerde sağa sola, öne arkaya sallanıyor. Sorsan ki ona: "Ne yapıyorsun?" der ki: "Namaz klııyorum." Bu ihlastır, çünkü Allah dedi diyor. Allah dedi diye yapmak yani dendiği için yapmak ihlastır. Ama sallanarak namaz olmaz, çünkü dediği gibi değil. Sadakat yok. Allah'ın dediği gibi yapmak; sadakattır. Dediği için yapmanın adı da; ihlastır. İhlasımız mahiyetimize bakar, sadakatımız hakikatimize bakar, niyet ise bunların arasıdır. Niyet bir ruhtur. Bu ruhun ruhu da ihlastır..

İhlas bil-fiildir, fiildir. Sırr-ı ihlas bil-kuvvedir, fiil değildir. Sırr-ı ihlas, fiilin ruhtaki karşılığıdır, samimiyyettir. Ağaca bil-fiil dedik. Meyvesi, çiçeği vs hepsi kompleksi ihlas. Bunun çekirdeği, yani o ağacın çekirdekteki karşılığı, sırr-ı ihlas. Dışarıda elma ağacı, çekirdeği armut olur mu? Adam dışarıdan iyi davranışır, ihlası var ama içinden kızıydır o zaman sırr-ı ihlası yoktur.

1-Lemalar:133, 2-Lem'alar:150, 3-(I)

İhtiyar

1. Ey insan! Senin elinde gayet zaîf, fakat seyyiatta ve tahribatta eli gayet uzun ve hasenatta eli gayet kısa, cüz'-i ihtiyarî namında bir iraden var.

2. Zahir şeyler arasında, emri nisbi ve emri itibari zemininde, akilla tercih etmek.

3. Cüz-i ihtiyar hazır zamana bakar. bu mu, bu mu?.. irade ise mazi hal ve müstakbel üçünü birden yaşadığı için mazinin içinde sen varsın, istikbalde de sen varsın.. istikbaldeki seni; irade, haldeki seni; ihtiyar kontrol eder, tercihler yapıyor.. gaybdaki iradeyi burada, halde onaylayana ihtiyar denir. onun için "cüz-i ihtiyarımdan vazgeçtim" mazi hal ve müstakbeli beraber yaşıyorum demektir, halden çıktım demektir. Cüz-i ihtiyarı hazır zamana bakar ve hem bir emr-i itibaridir. Cüz-i ihtiyarı seyyiata merci olmak için akideye dahil olmuştur. İhtiyar aklıdır, irade vicdanıdır.

Kader; evvel, ahir zahir batın isimlerine cami cami-ül hakikattrılar. Kader; melekut tarafından bakmak, cüz-i ihtiyaride; mülk tarafından bakmaktadır. Cüz-i ihtiyarı; Rabbimin irade ettiğlerinin içerisindeki tercihlerimdir. İrade ise; imanın beş esaslarını ruhuma mal edip, hayata tezahürlerinin halet-i ruhiyesinin zeminidir. Kader batına, cüz-i ihtiyarı zahire bakar. Kader; Allah-melekut ve mülkün insanda yorumlanması, İrade ise; şuurlu kabullenmek, cüz-i ihtiyar; bunları file tercih etmektir.

Cüz-i ihtiyar mülke dönük, irade kadere dönüktür. Cüz-i ihtiyarımızla yorumlayamadığımız eşyayı, irademiz kaderle yorumluyor. İhtiyarından vazgeçen tarafımız irademizdir. İrademiz ihtiyarımızın daha arkasında görünüyor. İhtiyar aklıdır ve hudutludur, irade ise vicdanıdır, ihtiyar iradeye ulaşmak içindir. İhtiyar, mevcutlar arasında tercih yapar, hazır zamana bakar, hayvanıdır, aklıdır.. his, heves, heva, tabiatın hülasasıdır. levh-i mahfuzdadır, ihtiyarın sahası levh-i mahfuzdan aşağı bakar... İrade; mazi ile istikbale bakıp, halde tercih edendir. İhtiyar; mazisiz ve istikbalsız halde tercih edendir. Dolayısıyla irade camidir. Üstad, "cüz'i ihtiyarımdan vazgeçtim" diyor. Demek bir ulvi üst tabaka var. İrade cami olduğu için üniversite diploması gibidir.

Burada buraları yaşıyorsan, kalbin ve ruhun derece-i hayatına geçmediysen, o nisbettte ihtiyara mahkumsun. Kalbin ve ruhun derece-i hayatına geçince, orda artık ihtiyar yok, irade var. Çünkü irade; vicdanıdır. Vicdaniyat da ismet sıfatına sahip. Yani (bozulmayan) vicdan, günahı kabul etmez. Dolayısıyla vicdan sanki peygamberin küçük bir modelidir. Kalbin ve ruhun derece-i hayatına geçince, yani eşyanın arkasına geçince, her şeyin başıyla sonunu bütünsel düşünürsün. Olaya andaki duruma göre bakarsan belki yanlıştır ama başıyla ve sonuya bütünsel bakınca, "hakikaten öyle olması lazım" dersin. Mesela çocuğa aşır vuran doktor, çocuğa göre zalim, çünkü iğne baturıyor. Yani hazır ana bakıyor. Doktor ise; mazideki tecrübeleriyle geleceğe bakarak çocuğa muamele ediyor. Büyüksel olarak çocuk ise Rahman ve Rahim'in tecellisi. Sıkıntılar; bütünsel görememekten kaynaklanıyor.

İhtiyar, dimağda iltizamda idi. Ama ihtiyarın bir sureti var, bir kanuniyeti var, bir hakikati var, bir de mahiyeti var. Bu dört mertebe her şeye var. İhtiyarın sureti --> tahayyül ve tasavvurdadır. Kanuniyeti ise --> akıldadır. Hakikati --> tasdik'tedir, tasdik ediyor. Mahiyeti, yani kendisi --> iltizamdadır.

Meğer ihtiyarî hadiseler vitrinmiş. Alem-i şehadete bakıyor, dimağ'a bakıyor, Allah'ın esbablı tecellilerin arasındaki boşluğu tamamlıyor ihtiyar. İrade ise; hepsini toptan birisine veriyor, işi bitiriyor. O zaman ihtiyarî ve iradeli kader var. Öyle bir hâletle, vicdaniyatın inkişaf ediyor ki, hâli ve vicdanı oluyor, geçiyorsun vicdaniyata. Vicdan dünyasında "ben kaderin mahkumuyum" diyorsun. Ama bu adam seni mahkûm etti. Hiç umurunda değil. İhtiyarî kader esbab aleminde var.

Enedeki irade mahluk değil, vacibde değil, Zat-ı İlahiyyenin taayyün ve teşahhus etmiş olduğu şeydir. Şecere-i Hilkat haritamızda ifade edersek Mec'ul olan kısımda (ki burası mahluk

değil) Allah'ın subuti sıfatları taayyün ve teşahhus ediyor, cilve, cemal, nakış, sanat değil. Yani buradaki Allah'ın sıfatları mahluk değil, vacib de değil. Taayyün ve teşahhus demek mahluk değildir. Mahluk Kab-ı Kavseyn'den aşağısıdır, vacib de Mec'ulün üstüdür. Mec'ul berzahtır. Buradaki irade "Elestü bi Rabbiküm kalü bela" diyen iradedir ihtiyar değildir. İhtiyar Kürs'ten beşeriyetten sonra başlamıştır. Mec'uldeki bu irade şerri tercih edemez, etmiyor. Buradaki irade mahluk değil, vacibde değil. O zaman onun tercihi ne kadar kazarsan kaz cebriye çekmiyor. Çünkü benim iradem mahluk olsa Cebriye olur. Yaratılmış bir irade ne kadar kaliteli olursa olsun Yaratana karşı cebriyedir, diptedir, hür olamaz.

Ne zaman ancak hür olabilir? Mec'ulde Enede yaratılmış irade yok burada. Burada taayyün ve teşahhus etmiş bir irade var o zaman onun tercihinde cebir yoktur. Niçin yoktur? Çünkü irade mahluk değil... Peki her tercihi kudsi midir Zata göre? Değildir çünkü vacib değildir. Kader gururdan enaniyetten seni kurtarmak için "yapan sen değilsin" dedi. Gel buraya kaderdir dedi. Yapan ben değilsem günahları da ben yapmadım diyor. Bu sefer cüz-i ihtiyarı karşısına çıkıyor. Diyor ki şerre mercisin. Nasıl mercisin? hayırları yapmamakla şer yapıyor. O zaman yapılan iyiliklerde tefahür etmemesi, gururlanıp kibirlenip de çukura düşmemesi için karşısına cüz-i ihtiyarı çıkıyor. Yapınca da gurur olur diye karşısına kader çıkıyor. O zaman çoban bir taş atıyor gelme bu tarafa diyor öbür taraf gidince gelme buraya diyor bana bir hat çiziyor. İstikamet... Bu yolumun bir tarafında cüz-i ihtiyarı bir tarafında kader. Kaderi kullanıyorum, kadere iman ederek kullanarak yolumu buluyorum. Kader yolunu bulmaya vasıta oluyor. Mec'uldeki irade mahluk olmadığı için, tercihinde cebir yoktur. O zaman tercihinde kudsi olması lazım! Hayır vacibde değildir. Neye benzeyen kabir gibi dünya mıdır? değildir ahiret midir? değildir. Berzahtır... anne karnındaki çocuk veya çekirdekteki ağaç... mahluk değil ağaç değil hiçlikte değil...

1-Sözler:468, 2-(III), 3-(I)

İkan

İmanın mahiyeti Zat'tan besleniyor yani kaynağı burası ama Şuunattan çıkmıyor. Kab-ı Kavseyn'e kadar bildigimiz gayb var, ondan sonrası seradikat-ı tecelliyyat, farklı bir boyutta olan gayb. Avamin imanı var ama şuuru yok. İmanı var olup şuurunda olana, imanın şuuru olana, imanın farkındalıkında olana, imanın içerisindeki o meratibe yani sıfata, o yakiniyete, o şuhuda, o farkındalıkla, imanın o mertebesine "ikan" denir. Şuur-u iman bize bakıyor, ikan olmuş. İkan; imanın şuurudur, imanın farkındalığıdır, yakın hasil etmek, yakinen bilmektir.

İkan: imanına şuurundur, farkındalığındır, yakın hasil etmektir, yakinen bilmektir. İkan, imanda bir sistem ama henüz çözmedik, bilmiyoruz. İman ikanla diyor, yani imandaki ikan olunca, Kur'an'ı o zaman dinliyor. Bazıların imanı var ama konuştuğun zaman dinlemiyor, çünkü ikanı yok. İmanı var, ikanı yok. Bazısının itikadı var, imanı yok. Bazısının itikadı var, imanı da var ama ikanı yok. Bazısının da külliümen itikadı yok.

- İtikad; esbabdaki tecellilerdeki bütünlük --> Biz
- İman ise; esbabsız tecelliler --> Ben.
- İkan; imanda --> ALLAH.

İman amelle, ikan ise terklerle gelişir: İkanı kadar imanın farkındalığı, şuuru olur. İkan berzah gibi, insanı berzahlar gibi. Orayı buraya, burayı oraya taşıyan. İmanın berzahı... Terklerin kadar sende imanın şuuru ve farkındalığı yani ikanın olur. İman amelle, ikan ise terklerle gelişir. İkan takvaya bakıyor. İman ikanla Kur'an'ı dinler diyor. İman ancak terkleri kadar Kur'an'ı dinleyebilir.

İksir

1. Evet niyet öyle bir hâsiyete mâliktir ki, âdetleri, hareketleri ibadete çeviren pek acib bir iksir ve bir mâyedir.

2. İksir dimağda olup madde olmayan madde de gözüküp maddeyle alakası olmayan mücerred ama maddeyi tesir altına alan aktif eden bir şeydir. İksir kendi hakikatini senin içine atıp aktif etmesidir. İksir niyetin içindeki sıfatlardan birisidir. Niyetin iki tane ayağı var; iksir ve mayedir. Birinci niyet iksirdir dimağa bakar, ikinci niyet mayedir kalbe bakar. İksir karşıyı değiştirendir. İksir dimağın yedi mertebesini aktif ediyor. İksir nuranıdır hüsnü zan ile beslenir. İksir mahiyet-i eşayı tağyır eder değiştirir. İksir ile maye ikiz kardeşir. Maye kız kardeşir, iksir ise erkektir. İksir karşıyı döller değiştirir ama kendisi değişmez, maye ise döllenir ve değiştirir doğurur. Maye kafirde olmaz, müslümanda olur. Buz ile meşgul olmadan buza şekil vermenin en kolay yolu suya girip oradan buza şekil vermektir. İşte iksir zaman ve mekanın arkasına geçip çekirdeklere enerji olup müdahale edebilmektedir.

Kalbdeki maye; insanın ezeli hayatını mayalayıp dönüştürüp değiştirendir. Dimağdaki iksir ise ebedi hayatı mayalar ve insanı değiştirmeden dönüştürendir.

1-Mesnevi-i Nuriye:70, 2-(I)

İktiran

Esbab-ı zahiriyeyi perestîş edenleri aldatan; iki şeyin beraber gelmesi veya bulunmasıdır ki, "iktiran" tabir edilir, birbirine illet zannetmeleridir. Hem bir şeyin ademi, bir nimetin madum olmasına illet olduğundan, tevehhüm eder ki: O şeyin vücudu dahi, o nimetin vücutuna illettir. Şükrünü, minnetdarlığını o şeye verir, hataya düşer. Çünkü bir nimetin vücutu, o nimetin umum mukaddemâtinâ ve şeraitine terettüb eder. Halbuki o nimetin ademi, birtek şartın ademiyle oluyor. Meselâ: Bir bahçeyi sulayan cetvelin deliğini açmayan adam, o bahçenin kurumasına ve o nimetlerin ademine sebeb ve illet oluyor. Fakat o bahçenin nimetlerinin vücutu, o adamın hizmetinden başka, üzericalı şeraitin vücutuna tevakkufla beraber, illet-i hakikî olan kudret ve irade-i Rabbaniye ile vücuda gelir. İşte bu mağlatanın ne kadar hatası zahir olduğunu anla ve esbabperestlerin de ne kadar hata ettiklerini bil!

Evet iktiran ayridır, illet ayridır. Bir nimet sana geliyor; fakat bir insanın sana karşı ihsan niyeti, o nimete mukarîn olmuş; fakat illet olmamış. İllet, rahmet-i İlâhiyedir. Evet o adam ihsan etmeyi niyet etmemeydi, o nimet sana gelmezdi. Nimetin ademine illet olurdu. Fakat mezkûr kaideye binaen; o meyl-i ihsan, o nimete illet olamaz. Ancak üzericalı şeraitin bir şartı olabilir.

Lem'alar:(133-134)

İktisad

- İktisad nimete karşı ticaretli bir ihtiramdır.

Evet iktisad;

- hem bir şükür-ü manevî,
 - hem nimetlerdeki rahmet-i İlahiyeye karşı bir hürmet,
 - hem kat'ı bir surette sebeb-i bereket,
 - hem bedene perhiz gibi bir medar-ı sıhhat,
 - hem manevî dilencilik zilletinden kurtaracak bir sebeb-i izzet,
 - hem nimet içindeki lezzeti hissetmesine ve zahiren lezzetsiz görünen nimetlerdeki lezzeti tatmasına kuvvetli bir sebeddir.
-

Lem'alar:139

İlah

İlah, alem-i ef'al yani alem-i şehadete ait esmaların cem'i veya hulasasıdır. Mahlukat-Rububiyet yönü.

(I)

İlham

1. Nihayetsiz Kelimat-ı İlahiyyenin ise bir kısmı dahi

- has bir itibarla,
- cüz'î bir ünvan ile,
- hususî bir tecelli ile,
- cüz'î bir isim ile ve
- has bir rububiyet ile ve
- mahsus bir sultanat ile ve
- hususî bir rahmet ile

zahir olan ilhamat suretinde bir mükâlemedir. Melek ve beşer ve hayvanatın ilhamları, külliyet ve hususiyet itibariyle çok muhtelifdir.

2. Evet bal arısının ve hayvanatın ilhamatından tut, tâ avam-ı nâsin ve havass-ı beşeriyyenin ilhamatına kadar ve avam-ı melaikenin ilhamatından, tâ havass-ı kerrûbiyyunun ilhamatına kadar bütün ilhamat, bir nevi kelimat-ı Rabbaniyedir.

3. Sonra ilhamlar cihetine baktı, gördü ki: Sadık ilhamlar, gerçi bir cihette vahye benzerler ve bir nevi mükâleme-i Rabbaniyedir, fakat iki fark vardır:

Birincisi: İlhamdan çok yüksek olan vahyin ekseri melaike vasıtasyyla ve ilhamın ekseri vasıtazız olmasıdır.

Meselâ: Nasılki bir padişahın iki suretle konuşması ve emirleri var. Birisi: Haşmet-i sultanat ve hâkimiyet-i umumiye haysiyetiyle bir yaverini bir valiye gönderir. O hâkimiyetin ihtişamını ve emrin ehemmiyetini göstermek için bazan vasita ile beraber bir içtima yapar. Sonra ferman tebliğ edilir. İkincisi: Sultanlık ünvanıyla ve padişahlık umumî ismiyle değil, belki kendi şahsiyla hususî bir münasebeti ve cüz'î bir muamelesi bulunan has bir hizmetçisi ile veya bir âmi raiyetiyle ve hususî telefonuyla hususî konuşmasıdır.

Öyle de Padişah-ı Ezelî'nin umum âlemlerin Rabbi ismiyle ve kâinat hâlîki ünvanıyla, vahiy ile ve vahyin hizmetini gören şümülli ilhamlarıyla mükâlemesi olduğu gibi; her bir ferdin, her bir zîhayatın Rabbi ve Hâlîki olmak haysiyetiyle, hususî bir surette fakat perdeler arkasında onların kabiliyetine göre bir tarz-ı mükâlemesi var.

İkinci fark: Vahiy gölgeleridir, safidir, havassa hastır. İlham ise gölgeliyor, renkler karışır, umumîdir. Melaike ilhamları ve insan ilhamları ve hayvanat ilhamları gibi çeşit çeşit hem pek çok enva'lariyla denizlerin katreleri kadar kelimat-ı Rabbaniyenin teksirine medar bir zemin teşkil ediyor.

4. Hads ki, şimşek gibi sür'at-i intikaldir, daima onu tahrik eder. Hadsin muzaafi olan ilham, onu daima tenvir eder.

5. Bir konuya teveccûh neticesinde gelen mana.. İlham, sende olmayan bir mananın Ruh aynasında gözükmektedir. İlham; şahsin meraki ve ihtiyacına göre verilen cevaptır.

İlham vahyin içinde. Vahiy de kelamin içinde. Vahiy, kelam, tekvin-i ayet Allah'ın konuşması; İlham ise bunların arasındaki bağdır. Kelam sıfatından gelen vahiy, Allah'ın konuşması... elma armut vs. Allah'ın tekvinci konuşması... bu ikisi arasındakini bağlayan ilham. Çünkü vahyin insandaki inkişafı, insanın ilhamlarına vesile olur. Yani kelam sıfatına ne kadar muhatab olursan, ilham-ı İlahi'ye mazhar olursun. Vahiy herkese aynıdır, o vahyin sende oluşturduğu muhatabiyet-i İlahiye ilhamdır... Vahyin bizatihî kendisi değil ama sendeki uyananların bütünlüğü... Vahyin sana vurması sonucu sende uyananlar, kazanımlar, mertebeler, anlayışın, ferasetin yani ilham... Peygamberlerde buna bitamamıha oluyor çünkü bütün isimler hüşyar, en canlı. Peygamberlere gelen vahyin kendisi... Vahiy geliyor, dönüştüğü zaman ayet oluyor. Mushafa ayet geliyor. Mashafta gözüken ayettir. Peygamberin ağızı aynı ağız, bu ağızdan ayet söylüyor. Bu ağızla hadis-i kudsi söylüyor. Bu ağızla hadis-i şerif söylüyor. Yani çekirdekten gövde çıkyor, yaprak çıkyor, çiçek çıkyor, meyve çıkyor, renk çıkyor, koku çıkyor gibi... Vahiy dimağdır. İlham kalbîdir.

İlham kendi ihtiyacına göre müteveccihen verilendir. Şümülli ilham ise toplumsal vazifedarlarda olur, asrın müceddidlerinde olur, toplumun ihtiyacını bir şahsa yükler, hissettirir. İlham vasıtaz, şumülli ilham ise vasitalıdır.

Hads; taleb olmadan, teveccûh etmeden, çoğu zaman seninle alakası az olabilen aniden doğmalardır. İlham ise yönelik taleb edene verilen cevaptır. İlhamda soru var, cevap ona geliyor. Hadste soru yok, cevap geliyor. İlham; bir şeye yönelik ve onu tefekkür ederek gelir. Tefekküre verilen cevap; ilhamdır. Tefekkürsüz, aniden doğma; hadsîdir. Emr-i nisbi ve emr-itibarileri kullanarak düşünce tefekküre dönüşünce -tefekkür adrestir, bir talebdir- o tefekkür anında verilen cevap; ilhamdır. Hadsî ise ("î" çekiyor yani kişinin içsel alemi); zamanı, mekâni, esbabı yok – ama daha önceden olabilir – pat diye doğuyor. Tefekkür esbablı, hadsî esbabsız. Tefekkürde ilham kalbe gelir ama yöntemi dimağ yapıyor. Tefekkür çünkü dimağa ait. O zaman cevabı kalbe geliyor. Ama "hads" ondan daha ince. Daha önce göndermişsin, tefekkür etmişsin ama cevabı o anda yok. Badehu diğer zamanlarda, mekânlarında, alakasız durumlarda geliyor ve bu da kalbe geliyor. İlhamda dimağ karışıyor ama hadsde dimağ karışmadan direk kalbe doğuyor. "Hads ile ilham, delil-i iman" diye Lemaatte geçiyor.

İlim

1. Aradığımız hakikî tevhid, yalnız tasavvurdan ibaret bir marifet değildir. Belki ilm-i Mantık'ta tasavvura mukabil ve marifet-i tasavvuriyeden çok kıymettar ve bürhanın neticesi olan ve ilim denilen tasdiktir.

2. Allah cc nun subuti sıfatlarından biri olup; olmuşu, olanı, olacağı, gizliyi, açığı, kısacası her şeyi bilmesidir.

İlim maluma tabidir. (S:466), İlim canlıdır ve ruhludur. (L:337), İlimde iz'an-ı kalb olmazsa, cehildir. (M:471)

Bilgi aklidir, ilim kalbidir. Bilgi dimağdadır, bilgi yaştıya dönüşürse ilim olur. Yaştıya dönüşmeyen her bilgi malumattır; yaştıya dönüşmezse kişinin üzerinde vebaldır ve Kuranda bu tür insanlar kitap yüklü merkeplere benzetilmişlerdir. Eğer bir şeyden aldiğiniz malumat size ağırlık veriyorsa o bilgidir. Sizi rahatlatıp halden hale taşıyorsa o İlmdir manadır.

İlm-i Muhit-i Ezeli Sifatın, **İlm-i Ezeli** Esmanın, **İlim** Mec'ulün, **Daire-i İlim** Levh-i Mahfuzun, **Cilve-i İlim** Alem-i Şehadetin karşılıklarıdır.

Tasavvurda bulunan bilgi ve malumatlar ve zanları vs bir sürü malzemelerin vahiyle boyanmış olan bir aklın imbiklerinden, süzgeçlerinden tefekkür edilerek netice haline gelmesine; ilim diyoruz. İlminkin tarifi bu. İlim; netice itibariyle canlıdır, ruhludur, şuurludur. O seni korur. İmam-ı Ali ra: "Mahi sen korursun ama ilim seni korur.". İnsanın ayat-ı tekviniyesiyle evamir-i tekviniyesi bütünleşirse onda ilim olur. Evamir-i tekviniye ile bütünleşmeyip ayat-ı tekviniye ile doldurursan o düşünce oluyor.

Sende karşıtları ve karşıtları uyanmışsa, ona ilim diyoruz. İlim tek uyanmaz. Karşıtlarını ve karşılıklarını uyandırır. Adem de uyanır, cehennem de uyanır. Demek ki bilgileri tefekkürle vahye götürürsek bizde karşılıkları ve karşıtları, somut olmayan hâletler uyanır: seziş, ilham, feyz, irfan, huzur gibi hâletler olur. Veya korku, cehennem, adem..o da karşıt, varlığın karşıtı. Uyanırsa, bunun adı ilimdir. Tabiatın yani doğanın lisani; bilgidir, tasavvurdur. İlim ise; bunun arkasına geçmektir. İlim ile, insan kendisinin arkasına geçer. Bilmek; vücudunu gösterir, şahidsin. Anlamak ise; seni değiştirir. Bilgi insanı enaniyete götürür. İlim ise acz, fakr, noksan, kusura götürür. Yani Acz, fakr, noksan, kusurunla (bunların neticesinde) ilim olur. Bilgi; vücudun gölgeleridir. Vücut ise; ilimdir. Biri güneş, biri gölge. İlim; vahye dayalı, bilgi ise istinbata yani çıkarımlara dayalı. İlim; tefekkür imbiklerinden geçer.

Dimağda ilmin yeri tasdikte. Bilgi ise tasavvurda. Tasavvurdaki bilgi, malumatlar taakkulde 33 küsür imbiklerden, merteblerden geçecek, sonra ilim olacak (tasdik). O zaman bilgi ile ilim arasında bir aklı var. Akıl, akıl olabilmesi için, vahiy lazım. O zaman bilgiler vahiy imbiklerinden geçirilmişse, ilim olur. Yoksa malumat olur. Tasavvurdaki bilgiyi tefekkür edersem, ilim oluyor. Dimağdaki ilim. Tefekkür ettiğini Edille-i Şer'iyye ile, yöntemle yaparsan ilme dönüyor.

Levh-i mahv ve isbata kadar bütün meratibler; bilgidir. Levh-i mahv ve isbattan sonra hep; ilimdir. Çünkü kafirin bilgisi Levh-i mahv ve isbata kadardır. Levh-i mahv ve isbatta vücudu hariciye çıkıyor. Orda "çık" deniliyor. Çünkü orası Levh-i Mahfuz-u azamın yazar-bozar tahtası, son hududu. Onaylanırsa, yani kudret taalluk ederse, Levh-i mahv ve isbattan vücudu hariciye çıkıyor. Yoksa geri geliyor. O vücudu hariciye çıktıgı zaman, eşyanın bilgisi oraya kadardır. Çünkü Levh-i Mahfuz; vahiydir. Vahiy; ilimdir. Vahiy, bilgi değildir ama bilgisi

tazammun eder. Mesela güneşte gölge de var ama güneş gölge değil. Üniversite diplomasında ortaokul diploması da var ama o değil. İlim, bilgiyi tazammun eder. Bilgi; eşyanın sanatından konuşmaktadır. Şu sudur, bu işe yarar, böyle olursa şöyle olur vs. Ama Allah var iken hiçbir şey yoktu, bunu yaratmak nerden hatırlına geldi, bunu yaratması için bu lazım vs böyle Allah ile düşününce, ilme dönüşüyor. Aynı şey.

Vahiy akla geldiği için, düşüncelerini vahye bağlamakla bilgi ilme dönüşür. İlim; aklın arkasındadır. İlim; tasdiktedir, daha ötededir yani. İlim; subutî sifattandır. Akıl ise; esmadan yaratılmış bir alettir. Akıl ise; subutî sifattan değildir. Akıl; bir alettir, esmadan yaratılmıştır. İlim; ayat-ı tekviniyelerin bizdeki şuurlu karşılığıdır. Alim esması bilgiye, İlim sifati ilme bakar. Bilgi; dört ismi tazammun ediyor. Cilve, cemal,nakış, sanatin cem-ül cem'idir. İlim ise; bunların arkasındaki yazılımdır. Bir amaca doğru çeşitli bilgi malzemeleri kullanarak, seçim yaparak bilgilerin arkasına geçerek, öteleri buraya, burayı ötelere taşımak ilimdir. Bilgi ise mevcudun sende uyandırdıklarıdır.

1-Sular:154, 2-(I)

İlle-i Gaiye

1. İşte nasıl bir şahıs, bir vazife-i fitriyeyi veya hatta bir vazife-i içtimaiyeyi yapsa ve o vazife için hararetli bir surette çalışsa; elbette ona dikkat eden anlar ki, o vazifeyi ona gördüren iki şeydir:

Birisı: Vazifeye terettüb eden

- maslahatlar,
- semereler,
- faidelerdir ki;

ona "ille-i gaiye" denilir..

2. Ille-i Gaiye ile sonuca bakan sebep kastedilir.

1-Mektubat:86, 2-(III)

İllət-i Tâmme

1. İllet-i tâmme vücudu için lüzum ve zaruret ve vücub ortaya girip ihtiyacı refetsin.

2. "Bir şey vâcib olmazsa, vücuda gelmez." Yani, illet-i tâmme bulunacak; sonra vücuda gelebilir. İllet-i tâmme ise; ma'lulü, bizzarure ve bilvücub iktiza ediyor.

3. İllet-i tâmme; 1.lüzum, 2. zaruret, 3.vücub tur. İlim, irade, kudrete bakar

1-Sözler:467, 2-Sözler:467, 3-(I)

İlmelyakîn

1. Onların verdikleri haberi keşif ve şuhud ile ilmelyakîn suretinde tasdik eden yüz yirmidört milyon evlîyanın sehadetleri.

2. İman-ı bil-gayb cihetinde sırr-ı vahyin feyiyle bürhanî ve Kur'anî bir tarzda, akıl ve kalbin imtizaciyla hakkalyakîn derecesinde bir kuvvet ile, zaruret ve bedahet derecesine gelen bir ilmelyakîn ile hakaik-i imaniyeyi tasdik etmektir.”

3. Akıl sebepler arasında seçim yapar, ilmelyakîn sebeplere bağlıdır, sebeplerle düşünür. Sebeplerin arkasındaki icraat ise aynelyakîndir. İlмelyakîn akılda, aynelyakîn ruhda olmaktadır.

Aynelyakin, his seviyesinde. Hakkalyakin, ruh seviyesindedir, suhuddur. His vicdandadır: “İrade, Zihin, His, Latife-i Rabbaniye.” İman kalbedendir. His seviyesinde bir iman. İlмelyakin, vahye bakıyor, dimağa ait. İlмelyakin seviyesinde bir itikadım olunca, aynelyakin seviyesinde imanım olur mu? Olur. Çünkü aynelyakin seviyesinde bir ilmelyakin oluyor. Öyle bir ilim ki, aynelyakin seviyesinde. Ayet-ül Kübra sayfa 64: “aynelyakine yakın bir ilmelyakin ile bildi”. Kastamonu Lahikası Sayfa 18: “hakkalyakin derecesinde bir kuvvet ile, zaruret bedahet derecesine gelen bir ilmelyakin ile...” İlim, subuti sıfattan. Toprak cansız, hayat ondan çıkıyor. Allah’ın cc subuti sıfatında: ilim, sem’, basar, kudret...var. Allah’ın cc subuti sıfatındaki ilim cansız olur mu? Ruhsuz olur mu? Hayatsız olur mu? İlim; canlıdır, ruhludur, şuurludur. İlмelyakine yükseldiğin zaman, o ilmelyakinde aynelyakini de, hakkalyakini de var. O ilmelyakin ama, seni öyle bir yere taşıyor ki... ilmelyakinin içinde aynelyakin, ilmelyakinin içinde hakkalyakin var. O ilmelyakinin bu üç mertebesi birerse, aynelyakine taşı尼orsun. Bu meratib bitince, kalbe geçiyor. Kalbde aynelyakin var. Aynelyakin, his seviyesindedir, vicdanıdır.

İlmelyakin; dağın arkasında dumani görerek ateş olduğunu bilmek. Aynelyakin; sonra dağın arkasına geçip ateşi göz ile görmek. Hakkalyakin; sonra da elini ateşe sokmaktadır.

Sual: İlмelyakin, aynelyakin, hakkalyakin mertebeleri imana ait değil mi? Cevab: Hayır, her şeye öyle. Misal ben seni tanıyorum ve giyabında bir şey duyduğum: ilmelyakin. Seni gördüm ve biraz oturdum: aynelyakin. Seninle ticaret yaptım, akrabalık yaptım: hakkalyakin. Bu meratibler tanımlama yöntemidir. İmana has değil.

Sual: Hakkalyakîni nasıl anlayacağız? Risale-i Nur ilmelyakînden hakkalyakîne geçiriliyor deniliyor ama tam olarak ne demek? Elcevab: Kastamonu 18 de geçiyor: “hakkalyakîn derecesinde...bir ilmelyakîn ile...” Yani ilmelyakînde öyle bir mertebeye geliyor ki, hakkalyakîne dönüşüyor. Bu gaibane iman mertebesi Ayet-el Kübra’nın birinci mertebesine bakıyor. Öyle bir hal kazanıyorsun ki, öyle bir ilmelyakîn ki; hakkalyakîn oluyor. Yani o ilmin tersi olamaz artık. Herkes kendi hayatından misal verir. Benim için beden ve ruh artık ilim değil. Beden ayrı, ruh ayrı. O kadar kesin iki ayrı varlıklar ki, benim ilmelyakin değil, ilmelyakîn içerisinde hakkalyakîndir. Eğer bunları yaşarsan, bu hâletlere sahip olursan, o ilmelyakîn içinde hakkalyakîn değil, kendisi müstakil hakkalyakîndir.

Hakkalyakîn; esmaların perdesiz mazhariyet mertebesidir. Bu da Arş’tır. Kâbe, Kalb, Arş üçü aynıdır. Esmaların perdesiz tecelli ettiği yer; Arş’tır. Onun bir altı cennettir. Cennet Arş gibi değildir. Cennette; ilmelyakîndeki hakkalyakîne bakıyor. Cennette öyle bir mertebeye var ki; rüyet. Bu işte ilmelyakîn içindeki hakkalyakîn. Her şeyin çatısı olduğu gibi, cennetin de bir üstü yani çatısı; Arş’tır. Arş’ta; cennette tecelli eden esmaların meratibleri var. Cennette de perdesiz tecelli ediyor ama orda esmalar birbirine vurunca yine öncelik sonraklı oluyor. Pazartesi Âdem as'a gidilecek, Cuma Allah'a gideceksiniz vs deniliyor. Arş’ta böyle bir şey yok. İşte müstakil hakkalyakîndir bu. İlмelyakîn, aynelyakîn ve hakkalyakîn cem’olunca imanın bedahet ve zaruret mertebesine geliyor. Yani imanın ziddi artık olamaz.

Sual: Risale-i Nur direktor hakkalyakın dersini veriyor mu? Elcevab: Evet kesinlikle. Nasıl anlarız? İlmelyakîndeki hakkalyakînesma meratibleridir. Direktor hakkalyakın dersini vermesi, Risale-i Nur bütün derslerini ism-i azamdan vermesinden kaynaklanıyor. Hakkalyakînism-i azam mertebesidir. O mertebe ders anlatmaktadır. Yani hakkalyakın; ism-i azamlık. İlmelyakîn içerisindeki ziddini düşünmemek hâleti olan hakkalyakın; esmanın meratibleridir. Her esmanın mertebe-i azamı var.

İlmelyakîn içindeki hakkalyakın --> meratib-i esmaların mertebe-i azamına mazhariyyettir. Müstakil olarak hakkalyakın demek --> esmaların perdesiz tecelli ettiği alem olan Arş'a kalbini müteveccih tutup, o insanın kalbinde tecelli eden ism-i azama mazhar olmaktadır.

Hakkalyakın; ism-i azama bakar. İlmelyakîn içerisindeki hakkalyakın ise; her ismin mertebe-i azamına bakar. Ayet-ül Kübra Risalesinin birinci makamı ilmelyakîn içindeki hakkalyakın dersini veriyor.

Şecere-i hilkatte Allah'ın ilmi subutî sıfatta. Şuunat-ı zatiyede ilim yok, o daha arkada. Zatî sıfatta da ilim yok. İzahî genişletebilirsiniz böyle.

Hakkalyakın zatî sıfata mazhar olmaktadır. İlmelyakîn içerisindeki hakkalyakın subutî sıfatlara mazhar olmaktadır. İzahî daha da ileri götürürsek:

Müstakil hakkalyakın Şuunata mazhar olmaktadır. İlmelyakîn içerisindeki hakkalyakın Subutî veya zatî sıfata mazhar olmaktadır. Çıktıkça, aşağıya göre yorum değişiyor.

Dimağda; imanın taklîdi mertebesi serbest bölgede. İlmelyakîn tasdikte. Aynelyakîn iz' anda. Hakkalyakın iltizamdadır. Hakkalyakın: İltizamda. Çünkü yaşayıp, görerek elde edilen kesinlik. Gerçeği eksiksiz ve kesin olarak görüp yaşayarak anlama ve bilme. Hakkalyakın meratibi; imanından lezzet alma, eylemsel olan halidir.

4. Şahitlik-akıl-tahkik-tasdiktir...

5. Eğer birşeyi kendinde görmezsen, bilgi seviyesinde kalıyor. Kendinde gördüğünde ise; ilme dönüyor. Aynelyakîn, hakkalyakın kendinde oluyor. Kendine taşınmayan şey aynelyakîn, hakkalyakın olamaz. İlmelyakîn gördün, bildin oluyor. Neye benzer? Ateş yanıyor, bildin. Bu ilmelyakîn. Gözünle gördün; aynelyakîn. Kendine taşdırın, hissettin, elini sotkun ateşe; hakkalyakın. Hatta hissi aynelyakîne koyanlar ve hakkalyakın daha ötesidir diyenler var. Yani aynelyakîn; hissî mertebe. Ateşe dönüşmek, ateş olmak ise; hakkalyakın. Yani ateş, ateş olarak bilirsin. Doğru bilgi o. Kendinde şahid ve tanık olduğun şeydir...

1-Sözler:118, 2-Kastamonu Lahikası:18, 3-(I), 4-(II), 5-(III)

İltizam

1. Dimağda meratib var; birbiriyle mültebis, ahkâmları muhtelif. Evvel tahayyül olur, sonra tasavvur gelir, sonra gelir taakkul, sonra tasdik ediyor, sonra iz'an oluyor, sonra gelir iltizam, sonra itikad gelir.

İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Herbirinden çıkar bir halet: Salabet itikaddan, Taassub iltizamdan...

2. İslâmiyet, iltizamdır; iman, iz'andır. Tabir-i diğerle: İslâmiyet, hakka tarafgirlik ve teslim ve inkiyaddır; iman ise, hakkı kabul ve tasdiktir. Eskide bazı dinsizleri gördüm ki: Ahkâm-ı Kur'anîye siddetli tarafgirlik gösteriyorlardı. Demek o dinsiz, bir cihette hakkın iltizamıyla İslâmiyete mazhardı; "dinsiz bir müslüman" denilirdi. Sonra bazı mü'minleri gördüm ki;

ahkâm-ı Kur'aniyeye tarafgirlik göstermiyorlar, iltizam etmiyorlar.. "gayr-ı müslim bir mü'min" tabirine mazhar oluyorlar.

3. Ende musaddik olan maddenin müsbet istimali. Kuvvetli, fakat taklidi iman mertebesi. (iltizamdan taassub çıkar)

4. İltizam; kendine lazım ve gerekli kılmak ve tarafgirlik etmektir. Kişiğimizi oluşturan, iltizamdır. İnsanı eyleme çeviren, safini belirlediği gibi suretini, simasını da belirleyip kimliğini oluşturan iltizamdır. İçsel âlemini, ruhunu, fiilinde ve simanda ve suretinde gösteren iltizamdır. Dimağın ana sisteminde olan iltizamı (Tasdikten çıkan iltizamı değil) içerisinde tutamazsınız. Kendini ef'aliyle, ahvaliyle, etvariyla, ekvaliyle dışarda ifade eder. Bendeki bil-kuvve ile orda bil-fil ile arasındaki bağ, iltizamdır. İltizam nisbetinde bil-kuvveler bil-fiilini görüyor veya bil-fillerin yakınlığı nisbetinde bizde iltizamımız artıyor. Gaybin gaybılıktan kalkması, bendeki iltizamın aktifliği kadardır. Dimağdaki iltizam bil-kuvve hakikatini bilfil ağaç yapmaktadır.

İltizam, salabet-i diniyedir ve İslamiyet'in şe'nidir. İltizam, içerisinde tutamadığın kadardır. Ya etvarın, ya ahvalin, ya ef'alın ya da ekvalini dışarıya çıkartır yani Hak bildiğine dönüşmesidir kişinin. Sanki Hak ile Hak olmuş, haklanmış. İslamiyet'i yaşar ve dava edinir, adeta fena-fil din olur. Bu mertebede artık meleke haline gelmiş eylemler var. Dini emirleri artık hikmetine bakmadan uygular. Yani dışarıdan belli olur. İltizam ettiğini içinde tutamazsin.

İltizamın içi; tarafgirlik, teslim ve inkıiyaddır. Tasdikteki iltizam kimliğini, dimağın mertebesindeki iltizam ise kişiliğini oluşturuyor. Tasdikteki iltizamda fil olabilir de olmayabilir de. Fakat ana sistemdeki iltizam fiilsiz olamaz. Dimağdaki iltizam; isbata, delile, hüccete, burhana ihtiyaç duymaz. Tasdikteki iltizam ise ihtiyaç duyar. Sistemin iltizamı olduğunu, kişide taassub olunca anlıyoruz. Taassub, sistem olan iltizamın göstergesidir. Taassub yoksa ahkâm olan tasdikin dışa vuruşu olan iltizamdır.

1-Sözler:706, 2-Mektubat:34, 3-(III), 4-(I)

İmam-ı Mübin

1. İlim ve emr-i İlahînin bir nev'ine bir ünvandır ki, âlem-i şehadetten ziyade âlem-i gayba bakıyor. Yani zaman-ı halden ziyade mazi ve müstakbele nazar eder. Yani, herşey'in vücud-u zahirîsinden ziyade ashına, nesline ve köklerine ve tohumlarına bakar. Kader-i İlahînin bir defteridir.

2. İmam-ı Mübin mühendis, Kitab-ı Mübin usta gibi düşünülebilir.

3. Kur'an Vahiy.. Sende uyanan mana ise Vahy-i zîmni (bu senin kitabın). Okuduğun Kitab-ı Mübin, Uyanan İmam-ı Mübin. Farkındalıklarımız Kitab-ı Mübin. Farkında olmadıklarımız İmam-ı Mübin...

4. Kur'anın ne kadarına muhatab isen o senin kitabı mübinin. İmam-ı mübine iman ediyorsun, kitab-ı mübinden emin oluyorsun. Peki iman etmek emin olmak değil midir? O zaman iman ettiğine ne kadar şuurun taalluk ediyorsa o kadarından emin oluyorsun. Yukarıda da denildiği gibi imam-ı mübine iman, kitab-ı mübine eminlik meselesi. kitab-ı mübinde ne kadar inkişaf edilmişse imam-ı mübinde ki iman edilen hakikatin, o kadarından emin olmuşsun demektir. Kitab-ı mübin senin eline verilecek olan kitap. Başka bir ifade ile mevcudat kitab-ı mübin sana yaptığı tesir imam-ı mübin.

1-Sözler:548, 2-(II), 3-(I), 4-(III)

İman

1. İman, iz'andır. hakkı kabul ve tasdiktir.

2. İman, Sa'd-ı Taftazanî'nin tefsirine göre: "Cenab-ı Hakk'ın istediği kulunun kalbine, cüz'-i ihtiyarının sarfindan sonra ilka ettiği bir nurdur." denilmiştir. Öyle ise iman, Şems-i Ezeli'den vicdan-ı beşere ihsan edilen bir nur ve bir şuadır ki, vicdanın içyüzünü tamamıyla ışıklandırır. Ve bu sayede bütün kâinat ile bir ünsiyet, bir emniyet peyda olur. Ve herşeyle kesb-i muarefe eder. Ve insanın kalbinde öyle bir kuvve-i maneviye husule gelir ki, insan o kuvvet ile her musibete, her hâdiseye karşı mukavemet edebilir. Ve öyle bir vüs'at ve genişlik verir ki, insan o vüs'atle geçmiş ve gelecek zamanları yutabilir.

3. İman ise kasden ve bizzât takib ve kabul edilmekle kalbin içine bırakılır.

4. Ona iman etmek: Kur'an-ı Azîmüşşân'ın ders verdiği gibi, o Hâlik'ı sıfatları ile, isimleri ile umum kâinatın şehadetine istinaden kalben tasdik etmek ve elçileriyle gönderdiği emirleri tanımak; ve günah ve emre muhalafet ettiği vakit, kalben tövbe ve nedamet etmek iledir. Yoksa, büyük günahları serbest işleyip istîğfar etmemek ve aldırmamak, o imandan hissesi olmadığına delildir.

5. Hidayet buraktır, İman ise binendir. Hidayet güneşin odana vurması, İman ise perdeyi açmandır. Hidayet Allah canibindeki teveccûh-ü ilahidir. İman ise ona mukâbele etmektir, onu onaylamaktır. Biri akrebiyete, diğeri kurbiyete bakar.

İman vasıtadır, zemindir. imanın içeriği Allah'a götürür. İman Allah'ın zatının nurundan bir nurdur, o değildir, ondandır. Aynadaki güneş ne ayndır ne gayrıdır. Şemsi Ezeli; güneş, ayna; ruhdur. Aynadaki gözüken ise imandır. İmanın sureti bizde, insandadır. İmanın hakikati cennettedir. İmanın mahiyeti ise Allah'tadır...

Onüçüncü Sözün İkinci Makamında kabre girmek için üç tarzda üç yol var diyor. Birincisi; **Ehl-i İman**, İkincisi; **Ehl-i İtikad**, Üçüncüsü; **Ehl-i İnkâr**.. İtikada istikametli sadakat eklenirse İman olur. Sadakat eylemdir, istikametli eylem.. İmandan istikametli sadakati çıkartıp atarsan İmandan üçüncü kategoriye kafırlığa düşmüyor, İtikada düşüyor, İmanı itikada dönüştüyor.. Yani İmanı yok İtikadı var, Ehl-i İman değil, Ehl-i İtikad... İman, doğru itikada verilen cevaptır. İmanın vücut-u haricisi itikaddir. İtikadın batını da imandır.

Ene'nin neresinde bu iman? Şuunat-ı Zatiyenin arkasında olduğu kesindir çünkü ruhu bozan küfür olduğu gibi, ruha inbisat ve inkişaf veren imandır. İman ruhun da arkasındadır. Ruh mahluktur. Kanuniyetleri, mevcud kanunlar gibidir. Mevcud kanunlar, Esma-i İlahiyyeden geliyor. Sıfat ve Şuunattan besleniyor. İman, Şuunatin da arkasındadır. Zatının bir nurudur. Şular sayfa 9 da: "İyyake na'bûdu ve iyya ke nestain" diyebilen kişide, Cenab-ı Hakkın Zati taayyün ve teşahhus ediyor. O taayyün ve teşahhus ettiğinin dışında biz gösterme nisbetinde, bizim iman mertebemiz -Şularlarda denildiği gibi- derece ve numara alıyor. Derece ve numara aldıktan sonra, herkesin ruhunun ruhu olan enesine Allah taayyün ve teşahhus ediyor. Onu dışında gösterebilme nisbetinin adı: derece ve numara aldıktan sonra yine onları gönderen Rabb-i Zülcelal'lerine donecekler diyor.

İman; Allah'ın ruha giydirdiği bir libasdır. İman ne sıfattır, ne esmadır, ne şuunattır. İman, Zatının bir nurudur.

1-Mektubat:34, 2-İşarat-ül İ'câz:42, 3-Mesnevi-i Nuriye:78, 3-Emirdağ Lahikası-1:203, 4-(I)

İmkân

1. Mümkünatın vücut ve ademinin müsavatından ibaret olan imkân...

2. İlм-i Kelâm'ın tabirince "İmkân, müsavi-üt tarafeyn"dir. Yani, vâcib ve mümteni olmayan, belki mümkün ve muhtemel olan şeylerin vücut ve ademleri, bir sebebi bulunmazsa müsavidir, farkları yoktur. Bu imkân ve müsavatta az-çok, büyük-küçük birdirler. İşte mahlukat mümkündürler ve imkân dairesinde vücut ve ademleri müsavi olmasından, Vâcib-ül Vücid'un hadsiz kudret-i ezeliyesi bir tek mümkünne vücut vermesi kolaylığında bütün mümkünatın vücutu, ademin müvazenesini bozar, herşeye lâyık bir vücutu giydirir. Ve vazifesi bitmiş ise, zahirî vücut libasını çıkarıyor, sureta ademe, belki daire-i ilimdeki manevî vücuda gönderir.

3. Alemin ve mevcudatın bir yönünün yokluğu, bir yönünün varlığa bakması ve bu iki yönün eşit olması. Varlık ve yokluk eşit olduğu için birbirine üstün gelemez. Öyleyse, Vücid mümkün olmayan, Vacib-ül Vücid'un tercihi ve iradesiyle var olmuştur.

1-Sözler:91, 2-Şular: (658-659), 3-(II)

İmkân-ı Aklî

1. İmkân-ı aklî ise: Vâcib ve mümteni' olmayan bir maddede, vücut ve ademe bir delil-i kat'iyye dest-res olmayan bir emirde tereddüd etmektir. Eğer delilden neş'et etmiş ise makbuldür. Yoksa muteber değildir.

2. İmkan-ı vehmi "belki, ihtimal, şekk"i netice verir. Tasavvur; belki-ihtimal-şeklerin olduğu, ortaya çıktığı, tevellüd ettiği yerdir. Bunlarla kesin bir şeyi inkar edebiliyor. Akıl bunu yapamıyor. Akıl bunlara mukabil belki-ihtimal-şek yerine burhan, delil, hüccetle gidiyor. İmkan-ı vehmîyi imkan-ı aklî ile çoğu zaman iltibas edilen bir meseledir. Aklın şe'ni; burhan üzerine gitmektedir. Tasavvurun şe'ni; "belki-ihtimal-şekk" üzerine gitmektedir. Tasavvurun özelliği; imkan-ı vehmîyi yani imkanatı vukuat yerine koyar, olabilir olmuş olarak yutturur. Bedihiyata da belki-ihtimal-şekk ile baktırılan tasavvurdur. Böylelikle akıl mı, vehim mi ayırt edersin. Bedihiyata belki-ihtimal-şekk gelirse, bil ki vehimdesin. Bu tesbiti her yerde kullanabiliyorsun. İmkanat-ı vehmî Vacib, Mümkün, Mümteni bu üçünü tazammun ediyor. İnsanı donukluktan çıkartsın, zengin olsun diye vacibe de atlayabiliyor, mümteniye de atlayabiliyor. İmkan-ı aklî ise, vacib ve mümteni ile uğraşmaz, delil-burhan-hüccetlerle yürürl

Serbest bölgede şeytan ve kafir cinler bu imkanat-ı vehmîyi çok işlettiriyor. Yani yerinde, yolunda durmuyor. Bariyerlere çarpıyor. Bir vacibe atlıyor. Bir de olmayan bir şeyi var yapıyor. Yani mümkünne pek gelmiyor, ipe sapa gelmiyor. İnsan kalitesini yükseltmek, donukluktan, standartlıktan, her türlü düşünmeye (yani geniş, yüksek, derin) yol açıyor. Bu sağlayan vehimdir.

1-Muhakemat:(76-77), 2-(I)

İmkân-ı Vehmî

1. İmkân-ı vehmî, esassız olan 1-ırk-ı taklidden tevellüd ile safsatayı tevlid ettiğinden, delilsiz olarak herbiri bedihiyatta bir "belki", bir "ihtimal", bir "şekk"e yol açar. Bu imkân-ı vehmî, galiben 2-muhakemesizlikten, 3-kalbin za'f-ı a'sabından ve 4-aklin sinir hastalığından ve 5-mevzu ve 6-mahmulün adem-i tasavvurundan ileri gelir. Halbuki imkân-ı aklî ise: Vâcib ve mümteni' olmayan bir maddede, vücut ve ademe bir delil-i kat'iyye dest-res olmayan bir

emirde tereddüd etmektir. Eğer delilden neş'et etmiş ise makbuldür. Yoksa muteber değildir. Bu imkân-ı vehmîn ahkâmındandır ki: Bazı vehhamlar diyor: Muhtemeldir, bürhanın gösterdiği gibi olmasın. Zira akıl, her bir şeyi derkedemez. Aklımız da buna ihtimal verir. Evet, yok belki ihtimal veren vehminizdir. Aklın şe'ni bürhan üzerine gitmektedir. Evet akıl herbir şeyi tartamaz, fakat böyle maddiyatı ve en küçük hâdimi olan basarın kabzasından kurtulmayan bir emri tartar. Faraza tartmaz ise, biz de o mes'elede çocuk gibi mükellef değiliz.

2. İmkan-ı vehmi “belki, ihtimal, şekk”i netice verir. Yukarıdaki metinde geçen altı maddeden beslenir. Tasavvur; belki-ihtimal-şeklerin olduğu, ortaya çıktığı, tevellüd ettiği yerdir. Bunlarla kesin bir şeyi inkar edebiliyor. Akıl bunu yapamıyor. Akıl bunlara mukabil belki-ihtimal-şek yerine burhan, delil, hüccetle gidiyor. İmkan-ı vehmîyi imkan-ı aklî ile çoğu zaman iltibas edilen bir meseledir. Aklın şe'ni; burhan üzerine gitmektedir. Tasavvurun şe'ni; “belki-ihtimal-şekk” üzerine gitmektedir. Tasavvurun özelliği; imkan-ı vehmîyi yani imkanatı vukuat yerine koyar, olabilir olmuş olarak yutturur. Bedihiyata da belki-ihtimal-şekk ile bakturan tasavvurdur. Böylelikle akıl mı, vehim mi ayırt edersin. Bedihiyata belki-ihtimal-şekk gelirse, bil ki vehimdesin. Bu tesbiti her yerde kullanabilirsin. İmkanat-ı vehmî Vacib, Mümkün, Mümteni bu üçünü tazammun ediyor. İnsanı donukluktan çıkartsın, zengin olsun diye vacibe de atlayabiliyor, mümteniye de atlayabiliyor. İmkan-ı aklî ise, vacib ve mümteni ile uğraşmaz, delil-burhan-hüccetlerle yürürl

Serbest bölgede şeytan ve kafir cinler bu imkanat-ı vehmiyeyi çok işlettiriyor. Yani yerinde, yolunda durmuyor. Bariyerlere çarpiyor. Bir vacibe atlıyor. Bir de olmayan bir şeyi var yapıyor. Yani mümkünne pek gelmiyor, ipe sapa gelmiyor. İnsan kalitesini yükseltmek, donukluktan, standartlıktan, her türlü düşünmeye (yani geniş, yüksek, derin) yol açıyor. Bu sağlayan vehimdir.

1-Muhakemat:(76-77), 2-(I)

İmkânî Vücut

İlm-i muhit-i ezelde temessül eden imkânî vücuqlar, vücud-u vücubînin tecelliyat-ı nuriyelerine âyne ve ma'kestirler. Öyle ise ilm-i ezelî, imkânî vücuqlara âyne olduğu gibi, imkânî vücuqlar da vücud-u vücubîye âyinedir. Sonra o imkânî vücuqlar, ilm-i ezelîden vücud-u hariciye intikal etmişlerse de, vücud-u hakikî mertebesine vâsil olmamışlardır.

Mesnevi-i Nuriye:146

İmtisal

1. İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Herbirinden çıkar bir halet: Salabet itikaddan, Taassub iltizamdan, imtisal iz'andan...

2. Hem "imtisal" sırrıyla, bir kumandan birtek neferi bir arş emriyle tahrik ettiği gibi, bir koca orduyu da aynı kelime ile tahrik eder.

3. İmtisal sırrında kumandan örneğini kullandı. Hem korkunç bir sıra ama o kadar da sade. İnsan nevinden bir adam, mütemasil değil mütemayiz... ama insan, arş diyor. Bunun Arşıyla bir kişi ile bin kişi eşit oluyor. Bu arş emriyle, imtiyaz sırrıyla, bin tane insan yok tek bir kişi var, o. Bütün beyinler ona bağlı. Bağlı değil, bütün beyin o. Kişiilerin kimliğini ortadan kaldırıp komutan olmuş. Adam diyor, ben yapıyorum. Ben yokum çünkü. Sureti sensin, kanuniyetin o. O kadar basit sadelik içinde anlattı ki, bir komutan arş diyor, bin kişi ile bir

kişi bir. Bu nasıl oluyor. Burada “imtisal sırrı” var. İmtisal, imtiyazdan geliyor. İkiliği ortadan kaldırırındır imtisal. İmtisal; farklılıklarını cem'e getirendir.

Bir komutanın bir nefere arş emri verdiği gibi, bir alaya yani bin kişiye verdiği arş emri aynıdır. Komutan için ister bir kişi ister bin kişi olsun fark etmiyor; imtisal sırrı. Surette Ahmed, Mehmet, Hasan, Hüseyin olurken, kanuniyetleri tek oluyor. Bütün neferleri birbirine bağlıyor. İmtisal emriyle hepsini bir yapınca, o neferler tek değil, bin kişi içinde olan bir nefer bin kişi kuvvetinde oluyor. İmtisalle bir vücut olan neferler başka yerlere gittiği zaman her bir nefer bin kişi kuvvetindedir. Çünkü itaaten aldığı güçle, itaat ettiriyor. Komutanın arş demesiyle o olman gibi. Arş emri imtisaldır. Komple sistem iz'andır. Askerlerin komple birbirile bağlanması da imtisaldır.

İmtisal sırdır. (Sözler 90) İz'an sırdır demedi. İz'an sistemdir. İmtisal sırrı diyor Üstad. İmtisal, dimağın sırrıdır. Bir kumandanın arş emriyle koca orduyu hareketlendiriyor. İmtisal sırrıyla. Dimağda kişi yok. Kumandan oraya giriyor. Nasıl ki menfisi de – küçük şeytan dimağına saklanmış diyor Üstad... Sözler, Mektubat ve Hutbe-i Şamiye'de geçiyor. Dimağın kontrol mekanizması iz'an, iz'anında kontrol mekanizması olan imtisal. Allah-u alem dimağın sihrlendiği sistemdir imtisal.

Dimağın Gps'i imtisaldır. Burada iken yani surette tenteneli perde olan dünyada iken oraların ahiretin hakikatini burada şimdî yaşattıran imtisal sırrıdır. Burayı ora yapıyor.

Esmaların cem-ül cemi olan ve bil-kuvve olarak bulunan sisteme evamir-i tekviniye deniliyor. İz'an: suretlerin aslı yazılımları. Suretiyle iz'an arasındaki devamlı bağın adı imtisal. Suretiyle aslı yazılımın adı imtisal. Yani suret hakikatına istinad edip oradan kuvvet alır sırrı, imtisal sırrıdır. Çiçek suret. Aslı yazılımı çekirdek. Yazılım iz'an, bağ imtisal. Aslına bağlılığı fitratıyla hareket etmesine imtisal sırrı deniliyor.

Eşyanın, suretine göre değil hakikati olan evamir-i tekviniyesine göre hareket etmesini sırrı imtisal iktiza ediyor. Esmaların cem-ül cem'i olan evamir-i tekviniyesine göre hareket etmesine imtisal diyoruz. İmtisal, toprağın altında dururken, aynı zamanda toprağın üstünde meyvedar hakikat-i külliye suretinde olmaktadır. Yani, toprağın altında çekirdek dururken, aynı zamanda, yukarıda ağaçtır. Seni ötelerde ağaç yapandır, imtisal...

İz'an suretlerin aslı yazılımlarıdır. İmtisal, suretleri ile iz'ani arasındaki devamlı bağın adıdır. Suret, hakikate istinad eder, oradan kuvvet alır. İşte bu sırrı imtisal ile olur. İmtisal seni bütünselliğe götürüyor. imtisalle, kendinden çıkiyorsun, cüz'iyetten çıkiyorsun, mazhar-ı etem oluyorsun, külli oluyorsun. Tam mazhar oluyorsun. İmtisal, sistemdir. Seni mazhar olduğun yerlere taşıması, sırrı imtisaldır. İmtisal sistem ise, sırrı imtisal ise, sistemin neticesidir. Değiştirmeden dönüştürmektir, sırrı imtisal...

Hakikatine seyahat demek olan fenafillah da imtisalle olur. Esmanın bizdeki yansımaları olan cilve, cemal, nakiş, sanatin ilimlerini hakikatine bağlayan; imtisaldır. İmtisalin, iz'ana verdiği, kazandırdığı şey, senin esmaya mazhariyetini şuurlandırmıştır. İnsanın cami ayine olması, imtisal sırrının kalitesi nisbetindedir. Yani imtisalin kalitesi nisbetinde, cami ayine olduğunu anlıyorsun. İmtisal sırrıyla; en küçük, en büyük oluyor. En zayıf, en güçlü oluyor. En uzak, en yakın oluyor. En cüz'i, en külli oluyor. İmtisal, iz'anın sıfatıdır. Zahir, iz'andır. Batın, imtisal sırrıdır. Iz'anın işlevi, çalışması imtisaldır.

İz'an, dimağdan kalbe giriş ve çıkış yeri. Kalb ve dimağ arasındaki koridorudur. İkisinin arasındaki hortum, iz'andır. Iz'an hortumdur, imtisal içinden akandır.

1-Sözler:706, 2-Sözler:90, 3-(I)

İn'ikas

Güneşten gelen, aynaya vuran şuaya inikas denir. Temessül bir anda tamamı değil, azar azar olmakta. Çekirdekteki ağaç hakikati azar-azar, zaman-zaman temessül edip, çekirdek hakikatının peyderpey-peyderpey görünmesidir. Yani temessülde hakikatin eşyayı sıfatlaması yani çekirdekteki koku hakikatının meyvenin üzerinde gözükmesi ve meyve o koku vasifıyla sıfatlanması vardır.. Bizatihî çekirdekteki koku keyfiyeti, elmada değil, değişik şekilde görünüyor ve eşyada o hakikatla sıfatlanıp kendini gösteriyor. İnikasta ise vurulan yer sıfatlanmıyor o ortam, o gibi oluyor. Mesela tederrüs ders alma peyderpey oluyor. Yani alimden bana peyderpey inikas edip temessül ediyor. İnikas ise alimin ilmi peyderpey değil tamamen verip-vurup bende tezahür etmesidir. İnikas daha çok nur ve nurani tarafa bakıyor, temessül maddi ve manevi tarafı içine alıyor...

İnsibağ, ruha-latifelerimize, inikas viedan-hislerimize, sirayet ise dimağ-fikirlerimize bakar. Kimiksiz ve kişiliksiz insanlarla oturup kalkacağım ve bana bir şey olmayacak! İlk önce sirayet eder, sonra in'ikas eder, sonra da insibağ eder. İnsibağ yani seni boyalar... Sahabe ile Resulullah'ın arasındaki ilişki insibağdır. İman ettiğimiz şeyle de bizi besliyor. Allah'a cc iman ediyoruz, meleklerle iman ediyoruz bunlar da bize in'ikas ediyor. Beraber bulunduğuumuz kişilerden ve bulunduğuumuz mekânlardan da bize sirayet eder. İnsibağ Ruhunu, İn'ikas Kalbini, Sirayet ise Dimağını bozar yada yapar. Mesela Kelamda aklî özellikleriyle sirayet var, kalbî yapılarıyla in'ikas var, ruhsal yapısıyla insibağ var. İki türlü insan terbiyesi var: Mesela ilim ile seni yapılandırırıım. Peygamberlerde ise insibağ var. İlim, ikinci derecededir. 1.İlim ile sirayet, akla bakar. 2.Kalbde, hissiyatta in'ikastır. 3.Ruhda insibağdır.

Sirayet neye benzer? mesela sigara içmediğin halde, sigara içen toplumda, kahvede oturursan, üzerine sigara kokusu siner. Adam konuşuyor, pis pis hayal ettiriyor sana, pis şeyle söyleyorsa, senin serbest bölgeni etkileyerek, oraya sirayet ediyor. Veya hastanede refakatcısınız. O hastane ortamında öyle sirayet var ki, hastaneden çıkan hasta oluyor. Bu sirayet. Fikriyattır. Kelamla olur.

İn'ikas; kalbe aittir. Hissiyattır. Ruhdaki ise; insibağdır. Allah Resulü in'ikas ve insibağ eder diyor. Bu nedenle sahabeleri bir kademe zahirden hakikata dönüştürüyor. Bu derse kendini ne kadar verirsen, hem dimağ var hem kalb var. Yani sirayet vardır, in'ikas vardır. Bu nedenle birbirimize in'ikas ederiz kalbimize mukabil.

İnsibağa örnek: Cebrail as'ın Resulullah'ı asm sıkması gibi. "İkra" dedi, "bilmiyorum" dedi. Siki ve bir daha "İkra" dedi, "bilmiyorum" dedi. Tekrar siki ve tekrar oku deyince, okudu. Toprağın çekirdeği sıkması gibi, birden çekirdekten ağaç çıktı. Cebrail bir sıkıyor, insibağ oluyor. Mesela telefonu telefonun yanına getirdiğinde yaptıkları sistemle bilgiler nasıl aktarılıyor... bu insibağdır...İn'ikasa örnek: Peygamber asm'ın sahabesine sohbetiyle yaptığı gibi. Sirayete örnek: Bediuzzaman gibi asrın imamlarının ümmet-i Muhammed'e dersleri gibi.

Fena fil imam, fena fil sadakat, fena fiş şeyh; sirayet ile oluyor. Fena fir resul; in'ikas ile oluyor. Fenafillah ise insibağ ile oluyor. Güneşin aynaya insibağı, aynadaki çıkana in'ikas, aynadakine de Sirayeti vardır.

Sirayetin menfisi var. Şerrin in'ikası yoktur. Batıl itikadlar ve günahlar ve şerler; ademî olduklarından kesiftirler, in'ikas etmez ama sirayet eder. Nurani olan iman ise in'ikas eder.

İnad

1. Nemrudane inadı, Firavunane gururu...

2. Şiddetli bir inad ile; ehemmiyetsiz, zâil, fâni umûrlara karşı hissiyatını sarfeder. Bakar ki, bir dakika inada degmeyen birşey'e, bir sene inad ediyor. Hem zararlı, zehirli bir şey'e inad namına sebat eder. Bakar ki, bu kuvvetli his, böyle şeyler için verilmemiş. Onu onlara sarfetmek, hikmet ve hakikata münafidir. O şiddetli inadı, o lüzumsuz umûr-u zâileye vermeyip, âlî ve bâki olan hakaik-i imaniyeye ve esasat-ı İslâmiyeye ve hidemât-ı uhreviyeye sarfeder. O haslet-i rezile olan inad-ı mecazî, güzel ve âlî bir haslet olan hakikî inada, -yani hakta şiddetli sebata- inkîlab eder.

3. Ene ve enaniyetin eşkâl-i habisesi olan hodgâmlık, hodbinlik, hodendişlik, gurur ve inad...

4. Şeytanın şeytanı, bu iki sıfattır: inad ve gurur. Bunların eylemsel hali ye'is. Gurur mu daha fena, inad mı? İbrahim as'ı Nemrud ateşe atmış. Firavun Musa as'a bir şey yapamamış. Yani gurur bir şey yapamamış ama inad eylemededir, eyleme dönüşmüştür (Peygamberi ateşe atarak). Büyüklər hep der: Firavun mu dehşetli Kur'an düşmanı, Nemrud mu? Nemrud, eyleme dönüştürmüştür.

En büyük nimet inaddır, kibirdir, gururdur. İfrati şeytan olur, tefriti nefis-i emmare olur, vasati nimet olur. Nemrud hangi özelliğini çıkarttı da Nemrud oldu? İnadi. Külliyyatta "nemrudane inadı" diye geçiyor. Bu, ifrat seviyesi. İnadin ifrat seviyesi Nemrud. "Firavunane gururu", yani gururun ifratı Firavun. Tefriti nefs-i emmare. Vasati izzet-i nefis.

1-Sözler:715, 2-Mektubat:(33-34), 3-Sünihat-Tuluat-İşarat:27, 3-(I)

İnbisat

1. Bilkuvve bir kabiliyet ve bir istidad, fiil ve amel suretine girse; inbisat ile teneffüs eder, bir lezzet verir ve bütün faaliyetlerdeki lezzet bu sıldandır.

2. İnbisat edip bilkuvveden bilfiil suretine geçmesinde...

3. Ses dalgası gibi yayılarak, genişleyerek, kucaklayarak gitmektir, misirin patlaması gibi.. İnbisat; Çekirdeğin ağaç olmasıdır. Ağaç inkişaf etti, çekirdek oldu. İnkışaf; oku çekip fırlatmak gibi, hedeften hedefe. İnbisat ise; her şeyi kucaklayarak, boyalanarak. Çekirdek inbisat ederek ağaç olur. Hakikatini izhar ederek. Fihimafih = içimi dışına çevirerek. Yani inbisat; çekirdektен ağaç yönü. İnkışaf; ağacın çekirdeğe hülasalansı. Temessül; mülk yönü. İnbisat ise; batın yönü. Temessül; ism-i zahire bakar.

1-Sözler:352, 2-Lem'alar:125, 3-(I)

İnfial

Fili ve tesiri kabul etme özelliği. Latif ve nurani olan şeyler faildir, kesif ve maddi olan şeyler münfaildir yani file ve tesire kabildir. Tabiat fail değil münfaildir.

(II)

İnkar

İnkar ise; adem-i kabul değil, belki o kabul-ü ademdir. Bir hükümdür.

Sözler:188

İnkişaf

Bulunduğun yerden ok gibi hedefe gider şekilde ilerleme.. İnbisat; Çekirdeğin ağaç olmasıdır. Ağaç inkişaf etti, çekirdek oldu. İnkişaf; oku çekip fırlatmak gibi, hedeften hedefe. İnbisat ise; her şeyi kucaklayarak, boyalanarak. Çekirdek inbisat ederek ağaç olur. Hakikatini izhar ederek. Fihimafih = içimi dışına çevirerek. Yani inbisat; çekirdektен ağaç yönü. İnkişaf; ağaçın çekirdeğe hülasalansı. Temessül; mülk yönü. İnbisat ise; batın yönü. Temessül; ism-i zahire bakar.

(I)

İnsan-ı Kâmil

1. İnsan-ı Kamil odur ki: Bütün o letaifi; kendilerine mahsus ayrı ayrı tarîk-ı ubudiyette, hakikat canibine sevketmek ile sahabe gibi geniş bir dairede, zengin bir surette, kalb bir kumandan gibi, letaif askerleriyle kahramanane maksada yürüsun. Yoksa kalb, yalnız kendini kurtarmak için askerini bırakıp tek başına gitmek, medar-ı iftihar değil, belki netice-i izdirardır.

2. Yani Allah nasıl bilinmesi gerekiyorsa nasıl tanınıp ubudiyet edilmesi gerekiyorsa ona verilen cihazat, istidat ve letaif ile bilinmesi vazifesini kemâl derecede yapan kimsenin aldığı ünvanın adıdır.

İnsan-ı kâmil en kemâl manada peyamberimiz (A.S.M)'dır. Gelen asırlardaki büyük zâtlar o vazifeyi derecelerine göre ifâ etmişler. Bu asır ise maneviyattan ferdî olarak çok aciz ve fakir olduğu için; bu vazifeyi cemaat ifa edip yapıyor. Kiminin ihlası, kiminin samimiyeti, kiminin uhuvveti, kiminin maddiyatı, kiminin tesbihî, kiminin ibadeti vs. olarak. Zaman şahıs zamanı değil; şahsı manevi zamanıdır. Bu noktadan cemaatteki fertlerin kıymeti çoğalıyor. Bizler insan-ı kâmil ismine layık şahsı manevinin âzâlarıyız.

1-Sözler:495, 2-(II)

İnsaniyet

1. Cenab-ı Hak ve Mabud-u Bilhak, insanı;

1-) şu kâinat içinde rububiyet-i mutlakasına ve 2-) umum âlemlere rububiyet-i âmmesine karşı en ehemmiyetli bir abd 3-) ve hitabat-ı Sübhaniyesine en mütefekkir bir muhatab ve 4-) mazhariyet-i esmasına en câmi' bir âyne ve 5-) onu ism-i a'zamın tecellisine ve 6-) her isimde bulunan ism-i a'zamlik mertebesinin tecellisine mazhar 7-) bir ahsen-i takvimde en güzel bir mu'cize-i kudret ve 8-) hazain-i rahmetinin müştemilâtını tartmak, 9-) tanımak için en ziyade mizan ve 10-) âletlere mâlik bir müdakkik ve 11-) nihayetsiz nimetlerine en ziyade muhtaç ve 12-) fenadan en ziyade müteellim ve 13-) bekaya en ziyade müştak ve 14-) hayvanat içinde en nazik ve 15-) en nazdar ve 16-) en fakir ve 17-) en muhtaç ve 18-) hayat-ı dünyeviyece en müteellim ve 19-) en bedbaht ve 20-) istidadça en ulvî ve 21-) en yüksek surette, mahiyette yaratsın da, onu müstäid olduğu ve müştak olduğu ve lâyık olduğu bir dâr-

ı ebedîye göndermeyip, hakikat-ı insaniyeyi ibtal ederek kendi hakkaniyetine tabana zid ve hakikat nazarında çirkin bir haksızlık etsin!

2. İnsanlık denilen, bütün esma-i kudsiye-i İlahiyenin cilvelerini güzelce ilân eden bir kaside-i manzume-i hikmet ve bir şecere-i bâkiyenin cihazatını câmi' çekirdek-misal bir mu'cize-i kudret-i bahire ve emanet-i kübrayı uhdesine almakla yer, gök, dağa tefevvuk eden ve melaikeye karşı rüchaniyet kazanan bir sahib-i mertebe-i hilafet-i arziyeyi;

3. Ben ayrı, insan ayrı. İnsanlık bize verilmiş ama insan değiliz. İnsan olmaya geldik. Ben insan değilim, arkasıyım. Mec'ul makamı... Şecere-i hilkatin çekirdeğiyim. İnsanlık bir makamıdır, bir yapıdır, sistemdir. Bana verilmiş. "İnsanlığını mı kaybettin" diyoruz. Kaybettığım bir şey ben değilim demek.

Ruh Arş-ı Azam'dan verildi, akıl Levh-i Mahfuzdan verildi, kalb Arş'dan verildi, celal ve cemal tecellileri cennet ve cehennemden verildi, insanlık Kürs'ten verildi. Buradan önce insan değiliz. Adem as secede et denildiğinde – ki Allah cc kendisinden başkasına secede ettirmez – Adem'in beşeriyeti yoktu henüz insan değildi. Esma ve sıfatın bütünlük bir hamuru idi. Biz secede ederken toprağa secede ediyoruz. Hani Allah'a secede edeceklik? Toprağın beşeriyeti olmadıgından şirk olmuyor. Nefis yok, kudsıdır. Bize ne zaman süflilik yani beşeriyet takıldı ise, o zaman insan olduk. Terakkide Kürsü geçersen, insan misin sen? Oralarda değilsin! Kudsisin! İnsanlık Kürs'ten veriliyor. O zaman sen insan değilsin, insanlık sana verildi. Sen insanın arkasındasın. İnsanlığı kullanansın. Kimsin o zaman? Bilmiyorum. İnsan, insan değildir. İnsanlığı kullanandır.

İnsan, kendisini insan olarak bilirse, kendisinin bir başlangıcı ve bir sonu vardır. İnsanlık sana verilmişse, insanlığın arkasında isen sen, Şualarda "ezel ve ebed nurundan meded alır." O zaman insanın ömrü yoktur. İnsanlık bize verildi. Midelerden bahsediyor, kalb midesi, İslamiyet midesi, insaniyet midesi vs. diye正在说. Eğer sen insan olduğunu bilersen, başlangıcın ve sonun vardır. Eğer insanlık sana verildi, "ben insan değilim, insanlığın da arkasındayım, insanlığı kullanıyorum" diyorsan, ezel ve ebed nurundan meded alır, insanın başlangıcı olmaz. Başın yoksa sonun da yok. Sana vücut verildi, hayat verildi, marifet verildi, İslamiyet verildi. Mü'min insan; ben insan değilim, insaniyet bana verildi diyendir. Cennet bile insana nefes alıramaz. Aldıramadığı için Ruyetullah var. Şecere-i hilkat hanesi gibi olur. Bab-ı insaniyet, İsm-i Hakkın bir cilvesidir. Hak ismine mazhariyet nisbetinde insan oluyoruz. Biz insanın daha arkasındayız, insan bile değiliz. Kürs insanlık makamıdır. Peygamberliğin vazifesi, insanları insanlık makamına çıkarmaktır.

İnsan beşeriyyetten sırlararak, insan olma nisbetinde kendi varlığından tat alır. Beşeriyet, şerlerle dolu zid. İnsan; onlardan sıyrılma nisbetinde, beşeriyyetten sıyrılip aslina vardığın kadar insansın. Ne kadar sıyırmışsan, o kadar kendinden tat alırsın. Kendinden bıkmazsun. Kendinden nefret etmezsin. Çünkü insansın. Beşeriyyetten insan olmaya farkındalıkla olur. Peygamberlerin vazifesi beşeriyyetten insanlık makamına çıkartmaktadır. Nasıl çıkartıyor, neyi çıkartıyor, ne yapıyor Peygamber? Farkındalığımızı arttırıyor. Fark ettikçe, beşeriyyetten sıyıriyoruz, insan oluyoruz. İnsan olmanın alameti, ifadesi imandır. İman etmeyene Kur'an insan değil diyor, hayvandan daha aşağıdır diyor. Farkındalığın kadar insanlık makamına çıkarsın. Bunun ileri meratibi imandır.

Beserle insan farklıdır. Biolojik yapıda yaşayanlar beser. İnsanı sıfatlarla yaşayan, insanı sıfatlarını aktif etmişse insandır. Bu nedenle insan çok az. Çoğu biyolojik yapıyı yani mide ve uşkurluğu yaşıyor. Bizler de yer yer insanlıktan çıkyoruz, beser oluyoruz. Bazı duygularımızın zebunu oluyoruz. Dört mertebeyi her gün yaşıyoruz: bazen nebat, bazen hayvanat, bazen insan, bazen melek hayatı yaşıyoruz.

İnsan dönüştürme merkezi gibi. Ayat-ı tekviniyeleri evamir-i tekviniyeye, evamir-i tekviniyeleri de ayat-ı tekviniyelere dönüştürüyoruz.

İnsan donuk değil, insan olmakta olandır. Olması bitmemiş ki, budur diyesin. İnsan bitmemiş. İnsan nedir? Ne zaman bilinir? Ölünce bile insanın izahı yoktur. Çünkü inanın ölmesi bedenden siyrılmasıdır ama insanın olması devam ediyor. Burda, kabirde, haşırde, sırattha, cennette olması sonsuza kadar devam edecek. Şimdi, insan nedir? Dibi yoktur. Muayyen olursa, insan şudur diyebilirsin. Şular 218 de yirmi vechiyle insan tarifi var. Onu hulasa edersen, insan olması devam ediyor. Sonsuza dek devam edecek. İnsan devamlı olacak. Olması devam edecek. O zaman insan kimdir'e cevap: Olması devam eden olmakta olandır. Şu anki hali, o benim. Ama olmam devam ediyor. Değişiklikleri devam ediyor, lması devam ediyor. Hiçbir zaman el freni çek, takoz koy olmayacak. Olursa tarifi olur. Tarif, muayyen olan şeylere yapılır. Onun için Allah da tarif edilemez. İnsan, olmakta olan olduğu için, ihata edilemediğinden kalıba girmiyor. Olması devam ediyor.

İnsan; mutlak ve muhittir, muayyenliği yoktur, olması devam edendir. İnsanın sırr-ı insanı tarafı; mutlak ve muhittir. "DİŞR" ile, yani dua ile, iman ile, şuur ile, rıza ile mutlak ve muhiti muayyenleştiriyyorsun. İşte o senin olan. Olmakta olan muayyen olmayan. İki tane olan bu. Bir tarafın: İnsan benim sırrımdır, ben de insanın o mutlak ve muhittir. Hiçbir şey değildir. Allah için demiyor, insan bu. Mutlak ve muhittir. Hiçbir muayyenleşmişliği yoktur. Bu insan, insan da denilmez buna. Bu sırr-ı insanı muayyenleştirdiği şeye insan denilir. Üç tane şey var: 1-Sırr-ı insanı 2-beşeriyetin 3-insan. Radarı sırr-ı insanıye koy; mutlak ve muhit. Bu, hiçbir muayyenleşmeye kabul etmez. Beşeriyetime sırr-ı insanı ile tasarruf ediyorum; ben bende. Beşeriyetim; zdaların cem'idir. Buraya ben nüfuz ediyorum. Ne ile? Dua ile, iman ile, şuur ile, rıza ile. Bu beşeriyyetten siyrlıyorum. Be-şer, bı-şer şerlerle dolu. Ondan siyrlımkla insan oluyorum. Bab-ı insaniyetti ki, ism-i Hakk'ın cilvesidir. Beşeriyyetten siyrlıma nisbetinde insan insan olur. Peygamberlerin en büyük vazifesi; beşeriyyetten insanlık makamına çıkarmaktır. Bab-ı insaniyet; insaniyet denilen bir alemdir. O kapıyi sen vuracaksın. Kapıyi vuran beşeriyyettir. Girdiğin zaman beşeriyyetten elbiseyi çkart diyor. Yani mutlak ve muhit olan beşeriyyete tasarruf ediyor. Hâşâ hâşâ Allah kainatta zatiyla yok, sıfat ve esmalarıyla var. Aynen onun gibi insan bu beşeriyyete sıfatlarıyla tasarruf ediyor. Beşeriyyetten sıyıriyor. Nasıl ki tencere bir şey kaynayınca, katları kaliyor, pislikleri buharla uçuyor. Kalan insan. Olmakta olan işte bu insan. Olması devam eden de sırr-ı insanı. Bu hiç bitmeyecek. Hiçbir zaman.

Bütün kainatın cami-ül ezdadi; beşer, cem-ül cem'i; insan. Cami-ül ezdad; zdaların cem'i olan tarafımız beşeriyetimizdir. Cami-ül ezdaddan siyrlıyoruz, cem-ül cem' oluyoruz. Zidlardan siyrlip on sekiz bin alem, alemimizde dürüldüyor. Bu, insandır. 11.Sözün 11.Hakikatında anlatıyor. Bab-ı insaniyet; ism-i Hakk'ın cilvesidir. Orda onbir tane sıfatını anlatıyor. İnsanın tarifini de Şular 218 de veya İnsan penceresinde var. İnsan üç cihetle âyinedardır, diyor. 1-Acz, fakr, noksan ile âyinedarlığı 2-cüz'ü ilmi, iradesi, kudreti ile âyinedarlığı ve 3-esma-i İlahiye âyinedarlıkla göstermesi. Kuleuzubi rabbinnas acz, fakr, noksan ile Allah'a âyinedarlık oluyor. Melikinnas malik olduklarıyla, mülkleriyle, malikiyetlerimizle, yani cüz'ü ilmi, iradesi, kudret âyinedarlık oluyor. İlahinnas içinde esmalar dolu.

1-Sözler:87, 2-Sözler:320, 3-(I)

İnsibağ

1. Sohbette insibağ ve in'ikas vardır.

2. Boyalanma ve boyama, yani O olma.. İnsibağ, o ruhun orda olmasıdır. İnsibağ, ruhalatifelerimize, inikas vicdan-hislerimize, sirayet ise dimağ-fikirlerimize bakar. Kimiksiz ve kişiliksiz insanlarla oturup kalkacağım ve bana bir şey olmayacak! İlk önce sirayet eder, sonra in'ikas eder, sonra da insibağ eder. İnsibağ yani seni boyalar... Sahabe ile Resulullah'ın arasındaki ilişki insibağdır. İman ettiğimiz şeyler de bizi besliyor. Allah'a cc iman ediyoruz, meleklerle iman ediyoruz bunlar da bize in'ikas ediyor. Beraber bulunduğuuz kişilerden ve

bulunduğumuz mekânlardan da bize sirayet eder. İnsibağ Ruhunu, İn'ikas Kalbini, Sirayet ise Dimağını bozar yada yapar. Mesela Kelamda aklî özellikleriyle sirayet var, kalbî yapılarıyla in'ikas var, ruhsal yapısıyla insibağ var. İki türlü insan terbiyesi var: Mesela ilim ile seni yapılandırırım. Peygamberlerde ise insibağ var. İlim, ikinci derecededir. 1.İlim ile sirayet, akla bakar. 2.Kalbde, hissiyatta in'ikastır. 3.Ruhda insibağdır.

Sirayet neye benzer? mesela sigara içmediğin halde, sigara içen toplumda, kahvede oturursan, üzerine sigara kokusu siner. Adam konuşuyor, pis pis hayal ettiriyor sana, pis şeyler söyleyorsa, senin serbest bölgeni etkileyerek, oraya sirayet ediyor. Veya hastanede refakatcisiniz. O hastane ortamında öyle sirayet var ki, hastaneden çıkan hasta oluyor. Bu sirayet. Fikriyattır. Kelamla olur.

İn'ikas; kalbe aittir. Hissiyattır. Ruhdaki ise; insibağdır. Allah Resülü in'ikas ve insibağ eder diyor. Bu nedenle sahabeleri bir kademe zahirden hakikata dönüştürüyor. Bu derse kendini ne kadar verirsen, hem dimağ var hem kalb var. Yani sirayet vardır, in'ikas vardır. Bu nedenle birbirimize in'ikas ederiz kalbimize mukabil.

İnsibağa örnek: Cebrail as'ın Resulullah'ı asm sıkması gibi. "İkra" dedi, "bilmiyorum" dedi. Sıktı ve bir daha "İkra" dedi, "bilmiyorum" dedi. Tekrar sıktı ve tekrar oku deyince, okudu. Toprağın çekirdeği sıkması gibi, birden çekirdekten ağaç çıktı. Cebrail bir sıkıyor, insibağ oluyor. Mesela telefonu telefonun yanına getirdiğinde yaptıkları sistemle bilgiler nasıl aktarılıyor... bu insibağdır...İn'ikasa örnek: Peygamber asm'ın sahabesine sohbetiyle yaptığı gibi. Sirayete örnek: Bediuzzaman gibi asrın imamlarının ümmet-i Muhammed'e dersleri gibi.

Fena fil imam, fena fil sadakat, fena fiş şeyh; sirayet ile oluyor. Fena fir resul; in'ikas ile oluyor. Fenafillah ise insibağ ile oluyor. Güneşin aynaya insibağı, aynadaki çökana in'ikas, aynadakine de Sirayeti vardır.

Sirayetin menfisi var. Şerrin in'ikası yoktur. Batıl itikadlar ve günahlar ve şerler; ademî olduklarından kesiftirler, in'ikas etmez ama sirayet eder. Nurani olan iman ise in'ikas eder.

3. İnsibağ ile boyalanma yani tamir var.

1-Sözler:489, 2-(I), 3-(II)

İntisab

1. İman, insanı Sâni'-i Zülcelal'ine nisbet ediyor; iman, bir intisabdır.

2. Eğer nur-u iman, içine girse, üstündeki bütün manidarnakışlar, o ışıkla okunur. O mü'min, şuur ile okur ve o intisabla okutur. Yani: "Sâni'-i Zülcelal'in masnuuyum, mahlukuyum, rahmet ve keremine mazharım" gibi manalarla insandaki san'at-ı Rabbanîye tezahür eder. Demek Sâni'ine intisabdan ibaret olan iman; insandaki bütün âsâr-ı san'ati izhar eder. İnsanın kıymeti, o san'at-ı Rabbaniyeye göre olur ve âyne-i Samedaniye itibariyledir.

3. Nisbet nesebten geliyor, aslini genetiğini, soyunu taşıyor, bizim geldiğimiz kaynağı tanımlıyor. Taşıdığımız genetik, ruhdaki konulan sistem, Allah'ın nisbetidir. Esma-i hüsnadan aslımızdan bahseder nisbet. "İman, insanı Sâni'-i Zülcelal'ine nisbet ediyor; iman, bir intisabdır." yani aslıyla tanıştırıyor. Nisbet mazidir, ezele bakar. İntisab istikbalidir, ebede bakar. Bu sistem, Allah'ın esma-i hüsnasının bizdeki sistemin hatırlatma noktasına nisbet ediyor, nesebinden haber veriyor, nesebimiz odur, soyumuz orasıdır.. İntisab ise bu nisbetin yani fitrata konulan sistemin Kur'an ile ve onun icaz-ı manevisi olan Risale-i Nur ile

uyandırılma yöntemidir. Uyandırılırsa intisab oluyor, aslına geçiyorsun.. Nisbet zemindir, İntisab o zemindekilerin aslına yüz döndürmesidir..

“İman, bir intisabdır” bağdır. Yani o alemlerin seni beslemesiyle terklerini oluşturuyor. İmanın sana neler yaptırmış. Nisbet ise; oraya taşıníyorsun, onun aslının içine giriyorsun. İntisab; makinasın, ampülsün orada sana cereyan gelip çalışıyorsun. İntisabla terklerin.. nisbetle de oradaki hayatın.. birisi terklerine vesile.. diğeri ise; terklerinden hasil olan ubudiyet aynasındaki uluhiyetin...

4. İnsan acziyle fakriyla, naks ve kusuruyla, her türlü hacatıyla Cenab-ı Hakka bağlanıyor İntisaba zemin oluyor. Mesela uydu haşa Allah desek, cep telefonu insan, telefondaki sistem nisbet, düğmeye basmak bağlanmak intisabdır.

5. Evet nasıl bir ağaç meyvelerinin herbirisi, ağaçın başındaki bütün meyvelere karşı birer nisbeti var... M:289 Ağaçtaki meyvelerin tümünün kökteki çekirdek ve ağaç ile bağlantısına, neseben bir olmasına nisbet diyoruz.. Meyvenin kökteki çekirdek ve ağaç ile olan nisbetinin farkına varmasına intisab diyoruz.. Meyvenin kökteki çekirdek ve ağaç ile olan intisabı neticesinde tüm meyvelerle olan nisbetine de münasebet diyoruz.. Aslına intisabını bilen tüm mevcudata münasebetini farkeder, münasabetini anlayan alâkadar olur, alaka duyan uhuvvet hisseder ve dostluk meydana gelir.

1-Sözler:311, 2-Sözler:312, 3-(I), 4-(III), 5-(III)

İntişar

1.Havada dalların intişişi ve meyve vermesi gibi, o sert taş ve topraktaki köklerin kemal-i sühuletle intişar etmesi...

2.Yayılma, Yayılan şeyin hakikatinin her tarafta bulunması.. örnek: çekirdek, insan...

1-Sözler:7, 2-(III)

İntizam

1. Bir şeyi başka bir şeye dönüştürme çevirme metoduna intizam denir. İntizam bir programla bir şablonla, bir kural-ölçüyle, bir sistemle olabilir. İşte bunlarla bir şeyi başkalaştırmak ortaya çıkarmakta kullanıyor Cenab-ı Hak.. Bir şey sebepsiz direkt yaratılmıyor. bir kural sistem ve program dairesinde yaratılıyor. İşte tüm esmaların hükmünü nazara alarak yaratma ölçü ve sisteminin adı intizamdır.

Cenab-ı Hak bu kainat kurarken ilk önce dört bin esma bir kanun yaptı bu kanunun adı nizamdır. Bu kanunun üzerine vücut-u hariciler yarattı: Arşır kürs'tür, Arşı Azam'dır, bu kanun üzerindeki yaratılmış ahengini intizam ifade ediyor.

Arş-ı azam, arş, kürs, levh-i mahfuz-isbat, alem-i şehadet var bu alemlerin belirlendiğini bir zemin var o zeminin batın tarafı olan kanuniyet tarafı ki nizam deniyor. Maddi ve manevi hayatın belirlendiğini, ortaya çıktıgı zemin nizamıdır. Bu zeminde bu alemlerin ifade edilmeleri ve vücut-u hariciyeye çıkmalarına da intizam denir.

Kainatın kuruluş zeminine ve umum sistem kanununa nizam denir, bu kainatın, umum sistem kanunun, vücut-u haricilerine de intizam denir. Allah ile mahlukat arasındaki çok çok

çok ince çizginin adı nizamdır kanuniyet olduğu için.. bu ince çizginin üzerindeki maddi ve manevi hayatı da intizam denir.

İlmi program ve kanun nizamıdır. O kanun ve programa göre hareket edip nizamı kabul etmek intizamıdır. Allah sistemi yarattı; bu nizam. Mesela bilgisayardaki Windows yazılımı; bu nizamdır. Bununla hiç bir şey yapamazsun, yazı yazamazsun, film oynatamazsun. Bu sistemin üzerinde işlevler yapıp, programlar yükleyip programı, videoyu çalarsan; bu intizamdır. Fitrat nizamdır. Onun dışa vuruşları, eylemi yani...

Nizam, mizan, intizam, tasvir, tezyin ve imtiyaz Kur'an-ı Kebir-i Kainatın ayetleridirler. Bu şablon ölçü, program üzerine kainat kuruldu. Nizam ve İntizam-ı manevi; İmam-ı Mübine.. İntizam-ı Maddi; Kitab-ı Mübine bakar...

2. İlmi program ve kanun nizamıdır. O kanun ve programa göre hareket edip nizamı kabul etmek intizamıdır.

3. Hakim isminin cilvesi.

1-(I), 2-(II), 3-(III)

İrade

1. İradenin tecellisi olan meyil ve ihtiyaç ve şevk ve incizab...

2. İrade kalbîdir.. vicdanın bir sıfatıdır. İbadetullah ile beslenir. Tercih eder. (İhtiyar sefer) tercih, bir müreccih ister. Muhassis ve müreccih ise iradedir. (beşer canibinden tarifi).

3. İrade; mevcutlar arasında ve mevcud olup diğeri gaybda olanı da tercih eder. Yani Allah cc diyorki; şu günahı terket ben sana cennette şunu vericem. Cennet gaybdadır, iradesi olan cenneti tercih edebiliyor, çünkü cennet gaybıdır, günah ise hazırlıdır, hazırla göre gaybıyı bunu seçme özelliği, tercih etme özelliği irade yapıyor, bunu ihtiyar yapamaz. Allah gaybidir, Allah'ı tercih eden iradedir. Mesela altın ile boş kağıt arasında hangisini tercih ediyorsun denirse altını seçmek zorundadır ihtiyar.. ama altına hayır diyorsun ben bu kağıdı alıcam bunu birisinin yapabilmesi için ya deli olması lazım yada inadına yapıyordur bunu..ama bunu yapabilmeli yapabılır nasıl yapıyor, ihtiyarını devre dışı bırakıyor iradeyle yapıyor.

Cüz-i ihtiyari; Rabbimin irade ettiklerinin içerisindeki tercihlerimdir. İrade ise; imanın beş esaslarını ruhuma mal edip, hayatı tezahürlerinin halet-i ruhiyesinin zeminidir. Kader batına, cüz-i ihtiyari zahire bakar. Kader; Allah-melekut ve mülkün insanda yorumlanması, İrade ise; şuurlu kabullenmek, cüz-i ihtiyar; bunları file tercih etmektir.

Cüz-i ihtiyar mülke dönük, irade kadere dönüktür. cüz-i ihtiyarımızla yorumlayamadığımız esayı, irademiz kaderle yorumluyor. ihtiyarından vazgeçen tarafımız irademizdir. İrademiz ihtiyarımızın daha arkasında görünüyor. İrade; gaybi mevcuda tercih edebilir, vicdanıdır, vicdanı ölenin iradesi yoktur. Ene'de mündemic, iradenin sahası arş-ı azamdan aşağı bakar... İrade; mazi ile istikbale bakıp, halde tercih edendir. İhtiyar; mazisiz ve istikbalsız halde tercih edendir. Dolayısıyla irade camidir. Üstad, "cüz'i ihtiyarından vazgeçtim" diyor. Demek bir ulvi üst tabaka var. İrade cami olduğu için üniversite diploması gibidir.

Cüz-i ihtiyar hazır zamana bakar. bu mu, bu mu?.. irade ise mazi hal ve müstakbel üçünü birden yaşadığı için mazinin içinde sen varsın, istikbalde de sen varsın.. istikbaldeki seni; irade, haldeki seni; ihtiyar kontrol eder, tercihler yapıyor.. gaybdaki iradeyi burada, halde onaylayana ihtiyar denir. onun için "cüz-i ihtiyarından vazgeçtim" mazi hal ve müstakbeli beraber yaşıyorum demektir, halden çıktım demektir. Cüz-i ihtiyarı hazır zamana bakar ve

hem bir emr-i itibaridir. Cüz-i ihtiyari seyyiata merci olmak için akideye dahil olmuştur. İhtiyar aklıdır, irade vicdanıdır.

Burada buraları yaşıyorsan, kalbin ve ruhun derece-i hayatına geçmediysen, o nisbettte ihtiyara mahkumsun. Kalbin ve ruhun derece-i hayatına geçince, orda artık ihtiyar yok, irade var. Çünkü irade; vicdanıdır. Vicdaniyat da ismet sıfatına sahip. Yani (bozulmayan) vicdan, günahı kabul etmez. Dolayısıyla vicdan sanki peygamberin küçük bir modelidir. Kalbin ve ruhun derece-i hayatına geçince, yani eşyanın arkasına geçince, her şeyin başıyla sonunu bütünsel düşünürsün. Olaya andaki duruma göre bakarsan belki yanlıştır ama başıyla ve sonıyla bütünsel bakınca, “hakikaten öyle olması lazım” dersin. Mesela çocuğa aşır vuran doktor, çocuğa göre zalim, çünküigne batırıyor. Yani hazır ana bakıyor. Doktor ise; mazideki tecrübeleriyle geleceğe bakarak çocuğa muamele ediyor. Büyünsel olarak çocuk ise Rahman ve Rahim'in tecellisi. Sıkıntılar; bütünsel görememekten kaynaklanıyor.

Meğer ihtiyarî hadiseler vitrinmiş. Alem-i şehadete bakıyor, dimağa bakıyor, Allah'ın esbablı tecellilerin arasındaki boşluğu tamamıyor ihtiyar. İrade ise; hepsini toptan birisine veriyor, işi bitiriyor. O zaman ihtiyarî ve iradelî kader var. Öyle bir hâletle, vicdaniyatın inkişaf ediyor ki, hâli ve vicdanı oluyor, geçiyorsun vicdaniyata. Vicdan dünyasında “ben kaderin mahkumuyum” diyorsun. Ama bu adam seni mahkûm etti. Hiç umurunda değil. İhtiyarî kader esbab aleminde var.

Enedeki irade mahluk değil, vacibde değil, Zat-ı İlahiyyenin taayyün ve teşahhus etmiş olduğu şeydir. Şecere-i Hilkat haritamızda ifade edersek Mec'ul olan kısımda (ki burası mahluk değil) Allah'ın subuti sıfatları taayyün ve teşahhus ediyor, cilve, cemal, nakış, sanat değil. Yani buradaki Allah'ın sıfatları mahluk değil, vacib de değil. Taayyün ve teşahhus demek mahluk değildir. Mahluk Kab-ı Kavseyn'den aşağısıdır, vacib de Mec'ulün üstüdür. Mec'ul berzahtar. Buradaki irade “Elestü bi Rabbiküm kalü bela” diyen iradedir ihtiyar değildir. İhtiyar Kürs'ten beşeriyyetten sonra başlamıştır. Mec'uldeki bu irade şerri tercih edemez, etmiyor. Buradaki irade mahluk değil, vacibde değil. O zaman onun tercihi ne kadar kazarsan kaz cebriye çıkmıyor. Çünkü benim iradem mahluk olsa Cebriye olur. Yaratılmış bir irade ne kadar kaliteli olursa olsun Yaratana karşı cebriyedir, diptedir, hür olamaz.

Ne zaman ancak hür olabilir? Mec'ulde Enede yaratılmış irade yok burada. Burada taayyün ve teşahhus etmiş bir irade var o zaman onun tercihinde cebir yoktur. Niçin yoktur? Çünkü irade mahluk değil... Peki her tercihi kudsi midir Zata göre? Değildir çünkü vacib değildir. Kader gururdan enaniyetten seni kurtarmak için “yapan sen değilsin” dedi. Gel buraya kaderdir dedi. Yapan ben değilsem günahları da ben yapmadım diyor. Bu sefer cüz-i ihtiyarı karşısına çıkıyor. Diyor ki şerre mercisin. Nasıl mercisin? hayırları yapmamakla şer yapıyor sun. O zaman yapılan iyiliklerde tefahür etmemesi, gururlanıp kibirlenip de çukura düşmemesi için karşısına cüz-i ihtiyarı çıkıyor. Yapınca da gurur olur diye karşısına kader çıkıyor. O zaman çoban bir taş atıyor gelme bu tarafa diyor öbür taraf gidince gelme buraya diyor bana bir hat çiziyor. İstikamet... Bu yolumun bir tarafında cüz-i ihtiyarı bir tarafında kader. Kaderi kullanıyorum, kadere iman ederek kullanarak yolumu buluyorum. Kader yolunu bulmaya vasıta oluyor. Mec'uldeki irade mahluk olmadığı için, tercihinde cebir yoktur. O zaman tercihinde kudsi olması lazım! Hayır vacibde değildir. Neye benziyor kabir gibi dünya mıdır? değildir ahiret midir? değildir. Berzahtar... anne karnındaki çocuk veya çekirdekteki ağaç... mahluk değil ağaç değil hiçlikte değil... Dimağın bekçisi ihtiyar, kalbin bekçisi iradedir.

Zata karşı hürriyetimiz şuradan geliyor: Allah'ın sübutî sıfatındaki İrade; Mec'ule taayyün ve teşahhus etti. Mec'uldeki irade, şimdi mahluk mudur? Hayır. Vacib midir? Hayır. Mec'ule taayyün ve teşahhus eden iraden dolayı sen, sübutî sıfattaki İradeye karşı, hür oluyorsun. Aynadaki güneşin, semadaki güneşe karşı hürriyeti buradan geliyor.

Sual: Hürriyet mi var, ayinedarlık mı var? Elcevap: Ayna yok. Burayı (Mec'ulü) ruh gibi bir ayna olarak düşünmeyin. Ene'de Allah'ın sıfatları taayyün ve teşahhus ediyor. Vicdan mahluk, ene mahluk değil. O ene'yi ne kadar inkışaf ettirirsem, o zaman o vicdandaki irade ene'deki Allahın taayyün ve teşahhus etmiş olan iradesiyle bağ kuruyor.

Mesela sokaktaki Müslüman, dindar ama bu dersleri tefekkür etmemiş, Ene'yi vs bilmiyor. Ene'den kopuk (vicdandaki) irade; Kur'an'a, Sünnete, vicdana, kalbe bağlı olan irade olur. Ama bu dersleri tefekkür eden, fark edip farkındalıkla gelen bu (vicdandaki) irade kalbi, ruhu aşıyor ve ene'ye bağlanıyor. Ene'ye bağlanıyor derken ene taalluk ediyor. Ene gözükmek istiyor. Mesela şu elimdeki kalem niçin duvarda gözükmüyor? Çünkü cam değil. Cam yaparsanız gözükmür. Ene'yi de öyle düşün. Ene yayıyor ama kalb ve vicdan ene'ye ayna olursa, bu inkışafat olursa, vicdandaki irade ene'deki iradeye dönüşüyor. Ve hürriyeti de ondan alıyor! Böylelikle bendeki irade, verilen mahluk irade değil, vacib de değil, ne ayn ne gayr olan iradedir. Mahluk olmayan, taayyün ve teşahhus etmiş olan iradeden hürriyet geliyor.

Vicdandaki irade eğer oralara çıkmamışsa, mahluktur. Bu vicdandaki irade, Allah'ın tercihleri içerisinde tercih ediyor. Bu irade; ubudiyeti hamletmiş. İradenin vazifesi İbadetullah. Vicdandaki zihnin vazifesi Marifetullah. His'in Muhabbetullah. Latife-i Rabbaniye'nin Müşahedetullah. Demek ki vicdandaki iradenin vazifesi, ibadetullah yapacak kadardır, yani ubudiyet-i külliye kazanmak, Allah'ın rububiyetine karşı ubudiyetini çıkarmak. Bunları yapabilir sistem, vicdandaki iradedir.

Ene'mizden vicdana yansımış, yani Mec'uldeki ene'mizdeki irade vicdana bir vurdu, ubudiyeti yapabilecek, dimağ'a bir vurdu beşeriyetimizi yapabilecek; cüz-i ihtiyar çıkyor. O da oradan çıkyor yani türevleridir. Mec'uldeki Ene'deki taayyün ve teşahhus etmiş olan Allah'ın iradesi, mahluka yani ruha, vicdana indiği zaman, ubudiyet yapabilecek kadar iradeleniyor, isimleniyor yani irade deniliyor. Dimağ da kalbin diğer bir şubesı olduğu için, bu süreçten geçip dimağda müşahhaslanmasına cüz-i ihtiyar deniliyor. En dibin dibi...

Bu mevcudat Allah'tan en uzak olandır. En uzak demek en kesif olandır. Mec'uldeki Ene'de irade mahluk değil, vacib değil. O ruha, beşeriyyete vurdu, vicdanda mahluklaştı. Bunun adı; mahluklaşan irade. Buna cüz-i irade de denilir. Sonra bu vicdandaki irade dimağ'a ulaştı ve orda da mahluklaştı. Onun adı da; irade değil artık, ihtiyar denilir.

Sen hürriyetten neyi kastediyorsun? Eğer dimağ ise, ihtiyara ait bir hürriyettir. Eğer kalbî hayatı, vicdana geçersen, ubudiyet-i külliye ile... kalb; kâinatın haritasıdır. O iradeni kullanırsan, kâinatın arkasına geçersin. Eğer ruhu idare eden Mec'uldeki ene'de Allah'ın taayyün ve teşahhus etmiş olan iradesine terakki eder, onunla hareket edersen, ki üçüncü Said budur, yani artık ruhla da hareket etmiyorsun. Ene'deki; irade, vicdandaki; cüz-i irade, dimağdaki; cüz-i ihtiyardır.

Evet, şirk yok, çünkü aslında ene'deki taayyün ve teşahhus etmiş irade, irade-i İlahiyyenin taayyün ve teşahhus etmiş olduğu, mahluk olmayan, vacib de olmayan iyiliği isteyen burası, halkın eden kudret de burada, dolayısıyla insanın medhali yok. Yani iki hürriyet çıkmadı. Çünkü aynadaki günü semadaki güneş ile alakasını kes yani aynayı güneşten başka yere çevir. Aynada hala varsa, şirk var. Eğer çevirince kaybolduysa, şirk yokmuş. Demek ki o irade senin iraden gibi gözükmüyor senin değil! Bu Allah canibinden bakış...

1-Sözler:528, 2-Mektubat:244'den (III), 3-(I)

İrfan

Bir şeyin bütün hususiyetlerini bilmek ve onda mütehassis olmaktır. Tefekküre verilen cevab irfandır. İrfanın içerisinde vefa var, kadirşinashık var, ihlas var, sadakat var, kemalât var.

Bunların toplamı senin İrfan'ın oluyor. İrfan meclisi varmış padişahların. Her bir adam bir şeyi temsil ediyor. Şeyh-ül İslam, Sadrazam vs. Bu toplantıya irfan meclisi denir. Hepsi katkı sunuyor bir şeye. Onlar vefadır, ihlastır, sadakattır, kadirşinaslıktır, birbirimizin kusurlarına, eksikliklerine tenkilde değil, lütufla ıslahına çalışınız diyor Üstad. Ne kadar güzel sıfat sayarsanız hepsini topla bu havuzun adı irfan.

O'nu bilmek ilimdir. Sonra onunla kendini bilmek irfandır. Yani Allah canibinden, kudreti azameti altından bakarsan, bu bilmek irfandır. Bulamayan, hakkı bulamamış olur. Bunun adı da, Cenab-ı Hakk ismindeki Hak ismine mazhariyyettir. İlim, irfana dönüşüyor.

(I)

İrtisam

1. İrtisam ise, eğer hayırdan ve nuraniyetten olsa, hakikatın hükmü bir derece suretine ve misaline geçer. Güneşin ziyası ve harareti, âyinedeki misaline geçtiği gibi... Eğer şerden ve kesiften olsa, aslin hükmü ve hâssası, suretine geçmez ve timsaline sirayet etmez. Meselâ necis ve murdar bir şey'in âyinedeki sureti ne necistir, ne murdardır. Ve yılanın timsali, isırmaz.

2. O zîsuur ve zîhayat manen o âlemlere misafir gittiği gibi, o âlemler dahi o zîsuurun mir'at-ı ruhuna misafir olup, irtisam ve temessül ile geliyorlar.

3. Ağaç meyve olarak irtisam eder, süzülen özü de temessüldür. Meyve hem temessüldür hem irtisamdır. İrtisam ile o oluyorsun. Temessül ile ona dönüşüyorsun. İrtisam; güneşin aynadaki hali. Temessül ise; onun hakikatina haiz olmak. O olmak.

1-Mektubat:39, 2-Sözler:506, 3-(I)

İslamiyet

1. İslâmiyet, iltizamdır; İman iz'andır. Tabir-i diğerle: İslâmiyet, hakka tarafgirlik ve teslim ve inkıiyaddır.

2. İslâmiyet zahirdir inanç değildir..namaz kılmak..namaza inanmak değil..namazın varsa İslâmiyetin parçası var sende..oruç, hac, kelime-i şahadet, zekat; bunlar eylemdir.. İtikatta ise eylem yok.. Altı iman esasında eylem yok.. İslâmiyet ise eylemdir.. kılmak namaz - vermek zekat - getirmek şahadet - gitmek hacca - tutmak oruç.. İslâmiyet küll ve cüz... İslâmiyet külldür, namaz cüzdür..Cüz'î ve külli şeyler batına bakar..iman... İman esasları külli dir..kadere iman cüz'î dir...

1-Mektubat:34, 2-(I)

İsm-i A'zam

1. "Allahü Ehad" ism-i a'zamına dair yedinci nükte-i a'zam ve altı ism-i a'zamın altı nüktesinin yedincisi.

2. Eskişehir Medrese-i Yusufiyesinin gayet kuvvetli bir ders-i a'zamı da, ism-i a'zamı taşıyan altı ismin (Kuddüs, Adl, Hakem, Ferd, Hayy, Kayyum) altı nüktesini beyan eden bu Otuzuncu Lem'adır.

3. Bir İsm-i A'zam veyahud İsm-i A'zam'ın altı nurundan bir nuru olan "Kuddüs" isminin bir cilvesi Şaban-ı Şerif'in âhirinde, Eskişehir Hapishanesi'nde bana göründü.

4. Bir ism-i a'zam veyahud ism-i a'zamin altı nurundan bir nuru olan "Adl" isminin bir cilvesi, Birinci Nükte gibi Eskişehir Hapishanesinde uzaktan uzağa göründü.

5. Bir İsm-i A'zam veya İsm-i A'zam'ın altı nurundan bir nuru olan "İsm-i Hakem"in bir cilvesi Ramazan-ı Şerifte göründü.

6. Vâhid ve Ehad isimlerini tazammun eden bir ism-i a'zam veya ism-i a'zamin altı nurundan bir nuru olan "Ferd" isminin bir cilvesi, Şevval-i Şerif'te Eskişehir Hapishanesi'nde bana göründü.

7. İsm-i A'zam veyahud İsm-i A'zam'ın iki ziyyasından bir ziyyası veya altı nurundan bir nuru olan İsm-i Hayy'in bir cilvesi, Şevval-i Şerif'te, Eskişehir Hapishanesi'nde, uzaktan uzağa aklıma göründü.

8. İsm-i a'zam veyahud ism-i a'zamin iki ziyyasından ikinci ziyyası veyahud ism-i a'zamin altı nurundan altıncı nuru olan Kayyum isminin bir cilve-i a'zamı, Zilkade ayında aklıma göründü.

9. İsm-i a'zam herkes için bir olmaz, belki ayrı ayrı oluyor. Meselâ İmam-ı Ali Râdiyâllâhü Anh'ın hakkında; "Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl, Kuddüs" altı isimdir. Ve İmam-ı A'zam'ın ism-i a'zamı "Hakem, Adl" iki isimdir. Ve Gâvs-ı A'zam'ın ism-i a'zamı "Ya Hayy!"dır. Ve İmam-ı Rabbânî'nin ism-i a'zamı "Kayyum" ve hâkeza.. pek çok zâtlar daha başka isimleri, ism-i a'zam görmüşlerdir.

10. {Otuzuncu Lem'anın altı risaleciğinin esası ve mevzuu ve ism-i a'zamin sırrını taşıyan altı mukaddes isimlerin gayet kısa bir hülâsalarıdır.} İsm-i a'zamin altı ismi, ziyadaki yedi renk gibi imtizac ederek teşkil ettikleri ziya-yı kudsiyeye bakmak için, bir hülâsanın zikri münasibdir.

11. Allah; zatî isimlerdendir, zatî isimlerin başındadır. Allah; isim gibi gözükürken, zati tanımladığı için, ism-i a'zamdır. Üstad 2.Şua'da ism-i a'zamın "Allah-u Ehad" olduğunu söylüyor.

Evvel, Ahir, Zahir, Batın isimlerinin dördünü cem'edip bakabilmek; ism-i azama mazhar olmaktadır. İsm-i azam; dördünü cem'etme hâletidir. Cem-ül cemdir. Dimağ isimlerle çalışır, kalb ism-i azamlarla çalışır. İman; ism-i azamla oluşuyor. İtikad; isimle oluşuyor. İlmelyakîn içindeki hakkalyakîn meratib-i esmaların mertebe-i azamına mazhariyyettir. Müstakil olarak hakkalyakîn demek esmaların perdesiz tecelli ettiği alem olan Arş'a kalbini müteveccih tutup, o insanın kalbinde tecelli eden ism-i a'zama mazhar olmaktadır. Yani Hakkalyakîn; ism-i azama bakar. İlmelyakîn içerisindeki hakkalyakîn ise; her ismin mertebe-i azamına bakar. İsm-i azam nedir? Dört tane isme bütünsel olarak bakabilen, ism-i azama mazhar oluyor. O ders dahi ism-i azamdadır. Eğer biri sohbette zahirisini anlatırken batınını da anlatabiliyorsa, o meratib onda varsa, Evvel ve Ahir ismine mazhardır. Eğer dört ismi cem' etmişse bir sohbet, ism-i azamdan konuşuyordur. İsm-i a'zamların perdesiz tecelli ettiği yer Arş-ı A'zamdır.

Bir çınar ağacı düşün, çekirdeğini hayalen gör. Meyveyi de gör hayalen. Ağacın bir de zahirisi var, haşmetli. Bir de ağacın arkasında makine sistemi var, görmüyoruz. Çekirdek, evvel. Meyve, ahir ismi. Ağacın zahir haşmeti, zahir ismi. Makinası, batın. Bu dört tane isimle zerre kadar bakabilen, zerre kadar İsm-i Azama mazhar oluyor demektir. Bu da Sîr...

İsrafil (A.S)

1. Zihayat âleminde en haşmetli ve en dehşetli olan diriltmek ve hayat vermek ... teki Hâlik'a mahsus olan icraat-ı İlahiyyeyi yalnız temsil edip ubudiyetkârane nezaret eden İsrafil (A.S.)...

2. Sırr-ı vahdet ile kâinat öyle cesîm ve cismanî bir melaike hükmünde olur ki, mevcudatın nevileri adedince yüzbinler başlı ve her başında o nevide bulunan ferdlerin sayısında yüzbinler ağız ve her ağzında o ferdin cihazat ve ecza ve a'za ve hüceyrati mikdarınca yüzbinler diller ile Sâni'ini takdis ederek tesbihat yapan İsrafil-misal ubudiyette ulvî bir makam sahibi bir acaib-ül mahlukat iken...

3. Kâinatın aklı Cebraliddir. Kâinatın hayatı İsrafliddir. Kâinatın ruhu Azraildir. Kâinatın his ve şuuru Mikailidir. Eşyanın dizginini elinde tutan İsrafil'dir (as). Şecere-i hilkatin vücudu İsrafil (as)'ın donmuş halidir (arşa kadar). Kitab-ı Kâinat, Kur'an-ı Kebir-i kâinat, İnsan-ı Ekber. İşte bu büyük insandır. İkinci Şua'da büyük insana İsrafil misal diyor. Yani İsrafil (A.S)'in vücud-u haricisidir. İsrafil as Şecere-i hilkatteki Arş'tır, Arş'in simgesidir, hayattır. Hayatın hülasasıdır İsrafil. Mikail şurun hülasasıdır ve kürs'ün simgesidir. Dimağ; ceberut, Cebral tutuyor. Hayatı cesedde, İsrafil tutuyor. Şuuru, Mikail tutuyor. Ruhu cesedde tutan da Azraildir. Cismaniyet yani kainat Peygamberimizin cismidir, Cism-i Muhammedî. Onu temsil eden de İsraflidir.

Mikail as âyât-ı tekviniyenin mümessilidir. Şecere-i Hilkatte Kürse karşılık gelir. İnsanda Şuur bakar. İrade sıfatındandır. Cebrail as Evamir-i tekviniyenin mümessilidir. Şecere-i Hilkatte Levh-i Mahfuza karşılık gelir. İnsanda akıla, dimağa bakar. Kelam sıfatındandır. İsrafil as Şecere-i Hilkatte Arşa karşılık gelir. İnsanda kalbe bakar. Hayat sıfatındandır. Azrail as Şecere-i Hilkatte Arş-ı Azama karşılık gelir. İnsanda ruha bakar. Kudret sıfatındandır. Bu dördünün cem'inden insanda Cenab-ı Hakk'ın taayyün ve teşahhus etmesine vesile ve güzel bir zemin olur ki bu insanın mi'racı oluyor.

İsrafil; kainatın temsilcisidir ki Arş'a bakar. Dolayısıyla kainatın vücud-u haricisidir. Hayat onunla başlamıştır, onunla bitecektir. Onun ölümü, Sur'u üflemesi demektir. Bakın, şimdi üfliyorum: hüfffff, öldü, can verdi. (Bir insanın son nefesini verir gibi). Hayat, bir nefes alışa başladı. Bir nefes verişle bitti. İsrafil nefes aldı, verdiği anda kiyamet kopacak. Onun nefesi kadar yaşıyoruz. İkinci nefes alışında haşır olacak. Onun için namaz tektir. Bizde (peygamberlerle) beştir. Nefes aldı, verdi. Bu İsrafil.

İstibdat

Sual: İstibdat nedir; meşrutiyet nedir? Cevap: İstibdat tahakkümdür, muâmele-i keyfiyedir, kuvvete istinad ile cebirdir, rey-i vâhiddir, sû-i istimâlâtâ gâyet müsâit bir zemindir, zulmün temelidir, insâniyetin mâhisidir. Sefâlet derelerinin esfel-i sâfilînâne insanı tekerlendiren ve âlem-i İslâmîyeti zillet ve sefâlete düşürttüren ve ağrâz ve husumeti uyandıran ve İslâmîyeti zehirlendiren, hatta herşeye sirâyet ile zehrini atan, o derece ihtilâfâti beyne'l-İslâm ikâ edip, Mûtezile, Cebriye, Mürcie gibi dalâlet firkalarını tevlid eden, istibdattır.

Evet, taklidin pederi ve istibdad-ı siyâsinin veledi olan istibdad-ı ilmîdir ki, Cebriye, Râfiziye, Mûtezile gibi İslâmîyeti müsnevîs eden firkaları tevlid etmiştir.

İstidat

1. Mahiyet-i İnsaniyede münderic ve tecrübe ve imtihanla inkişaf eden yazılımımız.

2. İstidat kمال için, kabiliyet teklif için verilmiştir.

3. İstidat, ruhda ekilen tohumlardır.. kabiliyetler istidatın dışa vuruşudur esmaya bakar..kabiliyet istidada kabil olmaktadır. İstidat ise sıfatlara bakar, sıfatlar ekiyor seni.. istidat herkeste eşittir, kabiliyet herkeste farklıdır.. Mesela herkes pilot olma istidatındadır ama herkes pilot olma kabiliyetinde değildir. Kabiliyeti etkileyen kabil olmak, kab olmak, örfdür, ananıdır, genetiktir, büyüdügüdür aldığı kültürdür, diğer zaflarıdır, kabiliyetini etkiler. Onun için kabiliyetleri istidatlarını bozuyor. Bina istidattır, içindeki odayı istediği gibi değiştirmek kabiliyettir. Ben kabiliyetimi değiştirdim kabil olmayı..yani dışa açıklığımı değiştirdim.. dışa açıklık..istidatın verisini dışarıya, dışardakini istidata alma kapısı, kapasitesi, kabı, kibili; kabiliyettir. Herkes doktor olma istidatındadır ama kabiliyetinde değildir.

1-Sözler:532'den, 2-İşarat-ül İcaz:98'den, 3-(I)

İstidraç

İstidrac ise, gaflet içinde iken eşya-yı gaybiyenin inkişafından ve garib fiilleri izhar etmekten ibarettir.

Mesnevi-i Nuriye:228

İstiğfar

1. Manevî bir istiğfar olan kusurumu bildim. O hatanın muaccel cezası olan içindeki elemden ve azabdan kurtuldum.

2. Şeytanların bu müdhiş tahribatına karşı en mühim silâhınız ve cihazat-ı tamiriyeniz istiğfardır.

3. İstiğfar kusurdan dolayı yapılır, kusura bakar.Tövbe maziye geçmişimize bakıyor, yaptıklarımıza Tövbe ediyoruz..İstiğfar ise mazi, hal ve istikbâle bakıyor, her zaman kusurluyuz çünkü... İstiğfar münacata bakar...

4. Kalbin abdesti istiğfardır. Tövbe suçu gösteriyor, İstiğfar için suç olmasına gerek yok.. İstiğfar kulluğun simgesidir. Çünkü Resulullah günde yetmiş kere istiğfar yapardı, yani inkilap geçirirdi.. Tövbe günahın vücutunu gösterir, İstiğfar ise kulluğun ruhudur. İstiğfar münacaat bunlar ubudiyettir...

1-Kastamonu Lahikası:234, 2-Lem'alar:73, 3-(III), 4-(I)

İstiğna-i Zatî

Mutlak ve nihayetsiz kemalde olan Allah'ın kainata ve mevcudata hiçbir cihetle ihtiyacı olmaması. Müstağni-i Aleltlak.

(II)

İstikamet

1. İstikamet ise hadd-i vasattır.

2. Âlem-i İslâmda Ehl-i Sünnet ve Cemaat denilen ehl-i hak ve istikamet firka-i azîmesi, hakaik-i Kur'aniyeyi ve imaniyeyi istikamet dairesinde hüve hüvesine Sünnet-i Seniyeye ittiba' ederek muhafaza etmişler.

3.

- Kuvve-i akliyenin fesad ve zulmeti hükümdeki ifrat ve tefriti olan gabavet ve cerbezeden müberra olarak, hadd-i vasat ve medar-ı istikamet olan hikmet noktasında kuvve-i akliyesi daima hareket ettiği gibi;

- Kuvve-i gazabiyenin fesadı ve ifrat ve tefriti olan korkaklık ve tehevvürden münezzeh olarak, kuvve-i gazabiyenin medar-ı istikameti ve hadd-i vasatı olan şeacat-ı kudsîye ile kuvve-i gazabiyesi hareket etmekle beraber;

- Kuvve-i şeheviyenin fesadı ve ifrat ve tefriti olan humud ve fücurdan musaffa olarak, o kuvvenin medar-ı istikameti olan iffette, kuvve-i şeheviyesi daima iffeti, a'zamî masumiyet derecesinde rehber ittihaz etmiştir. Ve hâkeza...

Bütün Sünen-i Seniyesinde, ahval-i fitriyesinde ve ahkâm-ı şer'iyesinde, hadd-i istikameti ihtiyar edip zulüm ve zulümât olan ifrat ve tefritten, israf ve tebzirden içtinab etmiştir.

4. İstikamet Sünnet-i Seniyyedir...

5. İstikamet, sadakattır. Fatîha'da "ihdinas sıratel müstakim" yani istikametimizi artır. Sırat-ı müstakim, hidayettir. Hidayet, Buraktır. Fitratına yakınlık nisbetinde, istikametin işte o kadardır. Eğer, emr olunduğun gibi olursan, bütün ef'alîn, akvalîn, ahvalinle tam istikamette olursun. Lem'alar 60'daki metinde: emre imtisalle istikamet olduğunu söylüyor. İlmini arttırlırsan demiyor. İlim, istikamet içindir, kullanırsın, netice değildir. Mesela; İlim sahibi olmak için, Risale-i Nur okuyoruz. İlimle, sadakat sahibi oluyoruz. Sadakat sahibi olursak, istikamette oluruz. İstikamette olursak, Burak'a bineriz. Burak'a binmek de evc-i alaya gitmek için ruhun cennetidir. İlim --> sadakat --> istikamet --> burak --> ruhun cenneti --> Kurbiyete bakıyor.

İstikamet; iki nokta arasındaki en kısa yoldur (Mektubat). İz'an, aklı istikamete koyarak, sonsuz ihtimallerden kurtarıyor. Aklın cehennemi; ihtimalatlardır, nihayetsizliklerdir, keşkelerdir. Nihayetsizlikten bir nihayet verip seni istikamete koyan iz'andır. Sünnet-i Seniye meselesinde geçtiği gibi. Kesretten vahdete geliyor. "Ukûlü boğmamak için..." (Sözler:9) Aklı, nihayetsiz ihtimaliyatlar ve keşkeler içinde, seni istikametine koyması, iz'an iledir.

1-Lem'alar:25, 2-Mektubat:342, 3-Lem'alar:60, 4-(III), 5- (I)

İşaret

1. Sâkin olan hayalâti ihtizaza ve sâkit olan cevanibini söylettirmekle kalblerin en uzak köşelerindeki istihsanı ve alkışlamayı tehyic etmeye büyük bir esastır. Evet telmih ve işaret ise yoluñ etrafını temaşa ile tenezzûh etmek içindir. Kasd ve taleb ve tasarruf için değildir. Demek mütekellim onda mes'ul olmaz.

2. Eğer bir tevafuk ise, delalet denilmez; fakat hafî bir îma olur.

Eğer iki cihet ile aynı mes'eleye tevafuk gelse, îmadan remiz derecesine çıkar.

Eğer iki-üç cihetle aynı mes'eleye gelse işaret olur.

Eğer maânî-i elfaz, işaretat-ı harfiyeye münasib gelse ve işaretle bahsedilen insanların ahvali o manaya mutabık ve muvafik olsa, o işaret o vakit delalet derecesine çıkar.

Eğer altı-yedi vecihle tevafukla beraber, mana-yı kelimat işaret-i harfiyeye muvafik gelse ve mukteza-yı hale de mutabık olsa, o delalet o vakit sarahat derecesine çıkar.

3. Emare-Îma-Remiz (Rumuz)-İşaret, Delalet, Sarahat... hafiften kuvvetliye, gizlidен açığa doğru...

1-Muhakemat:94, 2-Sikke-i Tasdik-i Gaybi:159, 3-(III)

İste

Bazen misal ve hakikat arasında, bazen de neticenin beyan edileceği zaman kullanılır.

(II)

İtikad

1. Dimağda meratib var; birbirile mültebis, ahkâmları muhtelif. Evvel tahayyül olur, sonra tasavvur gelir, sonra gelir taakkul, sonra tasdik ediyor, sonra iz'an oluyor, sonra gelir iltizam, sonra itikad gelir.

İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Herbirinden çıkar bir halet: Salabet itikaddan...

2. İtikadda da ta'til ifrattır, teşbih tefriddir, tevhid vasattır.

3. Kâinatı görme şekli, anlamlandırma şekli, itikada göre oluyor. Kâinatı her türlü gösteren itikadımızdır. İman veriliyor, itikad kazanlıyor. Yani itikadi biz oluşturuyoruz. Bendeki istidat, kabiliyet olarak gözüktüğü gibi, bendeki iman, itikad olarak gözüüyor. İmanın kalitesini itikadın yapıyor. Ağacın kök çekirdeği her şeyin kaynağı olan imandır, meyvedeki ise itikaddir. İkişi birbirini inşa' ediyor.

Gelen hidayet direk itikada vuruyor. İtikadımızı düzeltince, iman denilen aziz misafiri ağırıyoruz. Kalbe giriyor. Kalbe giren iman tekrar dimağı da yapılandırıyor, kalitesini yükseltiyor. Kalitesi yükselince, alıcılığa da artıyor.

Şu kâinatta gördüğün senin itikadındır. Sebebi: itikadına göre şekil alıyor. Bu alem itikadımızın vücut-u haricisidir ki onu görüyoruz: İtikad mülk alemini, iman melekut alemini temsil ediyor, gösteriyor. İmanına göre melekutu görüyorsun, itikadına göre mülk alemini görüyorsun. İtikad imanın hem sebebidir hem sonucudur. İtikad seni hem gösterir

hem inşa' eder. İmanın nuru dimağda gözükmektedir, onun adı itikaddır. Dimağın bütünselliği de itikad olarak gözükmektedir. İtikad eylemdir. Eylemlerimiz itikadımızı, itikadımız eylemlerimizi oluşturuyor. Hem sebeb hem sonuç.

İtikad, sebeb-sonuç arasındaki bir berzahtır. İtikad kurbiyettir diyebilirsiniz. İman ise akrebiyettir. İtikadın kaynağı subuti sıfattır. Vahiy, itikadımızı oluşturuyor. İtikad arayıştır, iman cevaptır. Doğru bir itikada verilen cevap imandır. Kur'an itikadımızı inşa' ediyor. Bu itikada Allah'ın verdiği cevabtır iman. Bu da ihyadır... İtikadla imanı, sonra da imanla itikadını değiştirebilirsin. İtikad, tilsim oluyor. İtikadın, suretleri değiştirendir. Öteleri burada yaştattıran iman, buraları cennet veya cehenneme dönüştüren itikaddır. İtikad, alem-i şahadetle alakalı, çünkü usulle, prensiple gider, delil, bürhan, hüccetle çalışır. İmanı dışarıya ilan edip ifade eden, dimağın sözcüsü olan itikaddır. Yani gaybi şahadete dönüştürüp burayı buraya uygun, burayı tercüme eden itikaddır. Gaybi, şahadete tercümanlık yapıyor itikad.

İtikad, Sani'in vücub-u vücuduna şahadet eden mevcudatı arı gibi topluyor, alıyor, imanı besliyor. Bu noktadan imanın sebebidir. İman balını yaptıktan sonra itikadı da düzeltiyor. Yani itikad imanın hem sebebidir hem sonucudur. İtikad, alem-i şahadetten, mevcudatı tefsir ederek, kazanımlarını, imana dönüştürüyor. Elmayı alıyor, imana dönüştürüyor. Dimağın alt tabakaları itikadı oluşturuyorlar fakat o itikad da dönüp onları kiblesine koyuyor. Dimağın yedi mertebesinin bütünlüğü itikaddır. Eylemsel bütünlüğünü salabet gösterir. Umumi dünyayı İmanımız, hususi dünyayı İtikadımız oluşturur. Dimağa vahiy geldi, muhatab olacak mı olmayacak mı, nasıl belirleniyor bak: kendi torbasında kusur, naks, fakr, aczden başka bir şey görmeme nisbetinde müsbat itikad oluşuyor, yani kemalini adem-i kemalinde, kudretini aczinde, ginasını faktörde olduğunu bilmek nisbetinde kaliteli itikadı oluyor. Kusur, acizlik, fakirlik, noksanını Allah'a karşı bilme nisbetinde senin dimağındaki bütün mertebeler aktif oluyor ve itikad oluşuyor. İtikad mutlaka tezahür eder. İtikadı iman yapan ameldir. İtikadın vicdانا dönüşmesinin zemini ve sebebi: terklerdir. Önce terkler sonra amele dönüşüyor. İlk önce "La ilahe", amel yok. Sonra "illallah". Terk olmadan, amel olmaz. İtikad hazırladır, hazırla oluşur, Edille-i Şer'iye iledir, mazi ve müstakbel ile işi yoktur. Edille-i Şer'iye; kitab, sünnet, icma', kıyastır. Usulle, kaidelerle, prensiplerle gider. İtikadın terklerle hem çapı, hem de kalitesi artar. Kainata hikmet nazarıyla bakıp, kainattaki intizama şahid olma nisbetinde itikadı tahlükî olur. Akıllılık aklı sahibine teslim etmektir ki bunun adı da itikaddır.

İtikadımızın tereşşuhu zanlarımız. Zanlar tasavvurdadır ve itikadımızın dışa vuruşudur. Zanlar ve itikad birbirini besliyor, hem sebeb hem sonucturlar. Rububiyet İtikada, Uluhiyet İmana bakar. İmanın kaynağı Allah'tır. İtikadın kaynağı sensin. İtikad arayıştır, iman cevaptır. İtikad aklidir. İman kalbidir. Peki itikad nedir? İman esaslarını, usulü, kaideyi, sistemi bilmektir. İman, doğru itikadın sonucudur. Akrebiyete bakar. İtikad, imanın sonucudur. İtikad, kurbiyete bakar. Sebeb-sonuç arasındaki doğru veya yanlış itikadın ya seni esbabperest yapar veya sebebin arkasına intikal ettirir yani sebebin arkasındaki Allah'ı sana göstererek Allah'ın verdiği cevab imandır. İtikadın batılı da var ama imanın yoktur. Doğru itikad, imanı doğurur. Yanlış bir itikad, küfrü doğurur. İmanın vücud-u haricisi İtikaddir. İtikadın batını da İmandır. İtikad mülk, iman melekût. İtikad, esbab alemindeki sistemdir. Esbab sisteminin bizdeki karşılığıdır. İman, iman ettiği şeyle besleniyor. İtikad dairesi, esbab dairesinden besleniyor. O olmazsa olmaz. Sıralarsak: esbab itikad iman. Esbaba göre itikad nedir dersek: esbab mülk, itikad da melekut denilir. Dimağın yedi mertebesinin bütünlüğü itikaddır. Eylemsel bütünlüğünü salabet gösterir. İtikadımızı biz oluşturuyoruz ve bu oluşan itikadımıza verilen cevaptır iman... Yani doğru itikada verilen cevap; imandır... Allah'ın cc cevabıdır... İman; bizim oluşturduğumuz değil, Zatin nurudur, bizimle alakası yok. Fakat bu iman tekrar geri dönüp itikadı yapılandırıyor, düzeltiyor. İtikad; imanın hem sebebi hem sonucudur.

Onüçüncü Sözün İkinci Makamında Kabre girmek için üç tarzda üç yol var diyor. Birincisi; Ehl-i İman, İkincisi; Ehl-i İtikad, Üçüncüsü; Ehl-i İnkâr.. İtikada istikametli sadakat eklenirse İman olur. Sadakat eylemdir, istikametli eylem.. İmandan istikametli sadakatı

çıkartıp atarsan İmandan üçüncü kategoriye kafırlığa düşmüyor, İtikada düşüyor, İmanı itikada dönüştür.. Yani İmanı yok İtikadı var, Ehl-i İman değil, Ehl-i İtikad...

4. Enede herbir maddenin istimalinde menfi nokta kalmaması. Kavi ve tahliki iman mertebesi (itikattan salabet çıkar)

1-Sözler:706, 2-İşarat-ül İ'cáz:24, 3-(I), 4-(III)

İttihad

1. İttihad, imtizac-ı efkârdır. İmtizac-ı efkâr, marifetin şua'-ı elektriğiyle olur.

2. Aklıdır, fikridir. Fikrîliğin birliğidir, aynı şeyi düşünmektir. Dimağdır, dimağ bütünlüğüdür, bütünlüğe gelmesidir. Mesela biri gazyağı getirir (fiil), biri kibrît getirir (fiil), biri şîse getirir (fiil)yakarız istifade ederiz bu tesanüddür. Getirmeyi düşünmek ittihaddır. Lamba yandıktan sonra "ne haber nasilsın iyimisin" buda uhuvvetdir. İttihad, ittifak ettik sonra tesanüt ettik sonra uhuvvet oldu.

1-Münazarat:73, 2-(I)

İz'an

1. Dimağda meratib var; birbirile mültebis, ahkâmları muhtelîf. Evvel tahayyül olur, sonra tasavvur gelir, sonra gelir taakkul, sonra tasdik ediyor, sonra iz'an oluyor, sonra gelir iltizam, sonra itikad gelir.

İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Herbirinden çıkar bir halet: Salabet itikaddan, Taassub iltizamdan, imtisal iz'andan, tasdikten iltizam, taakkulde bîtaraf, bîbehre tasavvurda. Tahayyülde safsata hasıl olur, mezcine eğer olmaz muktedir. Bâtlî şeyleri güzel tasvir etmek, her demde. Safi olan zihinleri cerhdîr, hem idlâli.

2. Iz'anın altyapısı kudsiyettir ki dimağı da kudsileştiren iz'andır. Dimağın maneviyatıdır. Iz'an, dimağı kalbe bağlar. Ve o zaman insan aklı değil, kalbî düşünmeye başlar. Akla gözlük takar. Dimağın vicdanı, iz'andır. Dimağın bütünsel ilmi olan tasdikini, vicdanı ilme dönüştürenе Iz'an denilir. Iz'an suretlerin aslı yazılımlarıdır. İmtisal, suretleri ile iz'anı arasındaki devamlı bağın adıdır. İmtisal, iz'anın sıfatıdır. Zahir, iz'andır. Batın, imtisal sırrıdır. Iz'anın işlevi, çalışması imtisaldır.

Dimağına mehzîyla bir şey gelirse, senin kudsiyetin aktif olup, iz'an devreye giriyor, seni hem kalbe hem vicdana bağlıyor. Taakkul, bürhanla çalışır, tasdik, ilim ile çalışır. Iz'an da kudsiyet, fitriyet, asliyet gibi şeylerle çalışır. Yani iz'an; kudsî, ulvi şeylerle, mehazlarla çalışır. Fitratını, asliyetini ne kadar yaşıyorsan, o nisbetté iz'an sistemindesin. Iz'an; ilmi, hakikatine taşıyor. Iz'an; ilim ile esma arasındaki berzahtır.

İz'anın işlevi, çalışması imtisaldır. İmtisal; ikiliği kaldırıp tek vücut yapandır. Misal: Arş emriyle bir kumandan, bütün neferleri tek vücut yaptığı gibi... imtisal; dimağı ve vicdanı bütünleyen, tek vücut haline getiren bir sistemdir. İmtisal dimağın sırrıdır. Iz'an; dimağın maneviyatıdır. İmtisal, dimağı ve vicdanı bütünleyen, tek vücut haline getiren dimağın sırrıdır. Şirkteki ayrılıkları, tevhid yapandır. Dimağdaki iz'an vicdanın konsolosluğu vazifesini yapıyor adeta. Iz'an, dimağdan kalbe giriş ve çıkış yeridir. Kalb ve dimağ arasındaki koridorudur. İkisinin arasındaki hortum, iz'andır. Iz'an hortumdur, imtisal içinden akandır. İlim denilen tasdikte ayat-ı tekviniyeler var, taakkulde ise evamîr-i tekviniyeler var. İkisi cem olunca ilim ve iz'ana geçiyoruz.

İz'anda büyük insan oluyor. Büyük insana dönüşüm burada sağlanıyor, yani küçük kâinat, insan kâinat-ı sâğra. Kâinat ise insan-ı ekber. Dönüşüm burada sağlanıyor. Iz'anda, sen ben oluyor, fena fil ihvan oluyoruz, ikilik kalkıyor. Iz'an, aklı istikamete koyarak, sonsuz ihtimallerden kurtarıyor. Aklın cehennemi; ihtimalatlardır, nihayetsizliklerdir, keşkelerdir. Nihayetsizlikten bir nihayet verip seni istikamete koyan iz'andır. İfrat ve tefritten azade edip kiblesine koyan iz'andır. Aklı, aklın arkasına taşıyan iz'andır. Akla malzeme verip, oraları tefekkür etmesini, iz'an yapıyor. Iz'ana geçmenin alameti: burada orayı yaşıyorsun. İnsanda iz'an nisbetinde maneviyat olur. Akla mahkûmiyetin nisbetinde esbabperest olur. Akla ufuk açan, geleceği ona aralayan, iz'andır. Iz'an; insanı aslıyla tanıtırın, orayı sana gösteren ve seni oraya taşıyandır. Iz'an, dimağın emniyet sigortasıdır.

Marifetullah bizim iz'anımızı oluşturuyor. Iz'anın kalitesi, marifetullah miktari kadardır. İnsan vazife-i fitratını ve fariza-i zimmetini omuzuna alıp eyleme dönüştüren, iz'andır. İnsanı marifetullah iklimine sokan, iz'andır. Aklın yanlışını kontrol eden sibop, iz'andır. Dimağın kontrol mekanizması iz'an, iz'anında kontrol mekanizması olan imtisaldır. İkide bir sorguluyorsan, sen taakkuldesin. Tasdik edersen dostsun. Tasdik= dost. Sorgularsan, bîtarafatasın. Iz'anda sen, ben oluyor, fena fil ihvan oluyoruz, ikilik kalkıyor. Taakkulde kardeşiz. Tasdikte dostuz. Iz'anda fena fil ihvanız.

İstikametli akıl, iz'an varsa oluyor. Iz'an aklı kiblesine koyar, çünkü iz'an sol cenahtır, yani geleceği yorumlar. Bazen aklen karşıya bir şey diyemiyor fakat hani kalben tatmin olmadım deriz ya, işte o iz'andır. Aklın tatmin olması için tasdik lazımlı, bu dünyalık, ilim. Ahiretlik olursa, iz'an olur. Kâfirin iz'ani yok, tasdiki var. Gafillerin kısmen tasdiki var, çünkü iz'an dimağın ahiretidir. Iz'an; dimağı kalbe bağlar. İnsan o zaman aklı değil kalbi düşünmeye başlar. Akla gözlük takan iz'an. İman varsa kesinlikle iz'ani var. Dimağın iz'an mertebesine gelememişse, enfüse geçemezsin. Kalbi önermeler, kalbi destekler olunca, ilim iz'ana dönüşüyor. İfrat ve tefritten azade edip kiblesine koyan iz'andır. Iz'an, aynelyakin bilmek mertebesidir. İlmelyakin ise tasdikle oluyor. Suret, hakikate istinad eder, oradan kuvvet alır. İşte bu sırr-ı imtisal ile olur. Okuduğun bir şeyden lezzet alamıyorsan, demek ki iz'ana geçememişsin. Tasdiktesin.

1-Sözler:706, 2-(I)

K

Kab-ı Kavseyn

1. Tâ daire-i a'zamyesinin ünvanı olan Arş-ı A'zamina girecek, tâ Kab-ı Kavseyn'e, yani imkân ve vücub ortasında Kab-ı Kavseyn ile işaret olunan makama girecek ve Zât-ı Celil-i Zülçemal ile görüşecektir...

2. "Kab-ı Kavseyn" makamında, hakaik-i imaniyenin en büyüğü olan İman-ı Billah ve İman-ı Bilâhireti aynelyakîn gözüyle müşahede etmiş...

3. Ene, fark edilme nisbetinde Kab-ı Kavseyn anlaşılıyor. Çünkü bütünsel bir bakıştır. Kur'an'da "Kab-ı Kavseyn evedna" diyor. Kab-ı Kavseyn tanımını Üstad vermiyor, Kur'an kendisi veriyor. Yay olarak söylüyor ama oku demiyor. Bazı ulema "Ok, insandır" demiş. "Kab-ı Kavseyn evedna" diye niye yaya benzetmiş Allah Kur'an'da? Bu yay, kâinatın yarısı manasında. Öteki yarısı kim? Atıldığı yerde kendisini tamamlayarak daire olacak, daire yapandır. O da oradan atılan Ok'tur. O Ok'ta alem-i şehadetteki insandır. Demek Kab-ı Kavseyn; seni alem-i şehadete fırlatandır. Yay nedir peki? Şecere-i hilkattır, Kab-ı Kavseyndir. O Kab-ı Kavseyn'in attığı o ok sensin. Şecere-i hilkat; yayın kendisidir. Ok; insandır ama okun içine takılan Ene'dir.

Ene'ler nahnu olacak. Ene toprağa atılacak, kendisini yırtacak- Ene'yi yırt diyor Üstad- ki nahnu çıksın. Yay; Şecere-i hilkat. Ok; insandır. Kürs'deki insan mahluktur, bütünselliktir ama oka takılan Ene'dir!

Musa as Rabbini görmek istedî, Rabbine nida etti. Allah da tercih etti. Çalılarda kendisini ifade etti. Onun Mi'racı orda oldu, çünkü Kab-ı Kavseyni orasıydı. Onun Kab-ı Kavseyni yani iki noktanın düz gelmesi orda oldu. "Sîrr-ı ehadiyet nur-u tevhid içinde inkişaf etti..." kimde? Yunus as'da. Onun Mi'racı orda olduğu için, o bulunduğu yer, o şeyin olduğu yer onun Kab-ı Kavseynidir. Sîrr-ı ehadiyet nur-u tevhid içinde inkişaf ettiği an onun Mi'racıdır, Mi'raçtır. Mi'raç da Kab-ı Kavseynde olur. İbrahim as'in Mi'racı ateşe oldu. Anlatmak istediğim şu: Mi'râc olduğu yerdir Kab-ı Kavseyn. Senin Mi'racının olduğu yer senin Kab-ı Kavseynindir. Mesela "namaz mü'minin Mi'racıdır". Hangi namaz olmuşsa senin, o namaz senin Kab-ı Kavseynindir.

Ru'yetin olduğu yer; Kab-ı Kavseyndir. Kab-ı Kavseyn herhangi bir yer değil, Ru'yetullah olduğu yerdir. Nerde olmuşsa, orası senin Kab-ı Kavseynin. Yani ok'un çıktıığı yere gelmesidir. Kab-ı Kavseyn bir yerde değil ki, ben olan "Ben" bir yere ulaşın. Olduğu yerdir, Kab-ı Kavseynin. O bir yerde değil...

O sahip çıktıklarından sıyrılacaksın. Benim ruhum derken, ruhu bırakacaksın. Akı bırakacaksın. Öyle bir hale geleceksin ki, bırakacak bir şeyin kalmayacak artık. O işte, o sensin. Kalmadığı anda Kab-ı Kavseyn. Kab-ı Kavseyn; Ondan olduğumuzun, Ondan geldiğimizin suurunun hâlet-i ruhiyelerin bitiş anıdır. Fena artık. O bilginin bittiği an, o intikalın bittiği an.

Beni meydana getiren esma, sıfat ve şuunat-ı zatiyelerimle, ikizlerimle mülaki (bir biri içine geçişlerle) olmaktadır; Kab-ı Kavseyn. Yani tek bir hakikat olma sürecinin bütünlüğüdür; Kab-ı Kavseyn. Geylanî Hz doksan senelik bir terakkiden sonra oturduğu yerde Arş-ı A'zami müşahede etmiş. Bir yere gitmemiştir. İşte Kab-ı Kavseyn bir yere gitmek değil! Beni meydana

getiren esma, sıfat, şuunat-ı zatiyelerimle mülaki - yani hepsini tencereye koydum, karıştırdım, üçünü bir yaptım - sürecinin anda yaşamak hâlet-i ruhiyesidir. O kazan Kab-ı Kavseynindir. Bu üçünü (beni meydana getiren esma, sıfat ve şuunat-ı zatiyelerim) bir yerde tutan kazan Kab-ı Kavseyndir. Bu üçünü bir yapma anı, hâlet-i ruhiyesinin arkasındakidir Kab-ı Kavseyndir. Geylanî otururken Arş’ı müşahede ettiği gibi, bu Kab-ı Kavseyn bu sürecin tamamlanmanın adıdır. Sürecin kendisi değil. Bendeki O ile Ondaki Ben’ın bütünlüğünün andaki halidir. Beni meydana getiren esmaları, sıfatları, şuunatları tencereye koyup karıştırırsan, o başka bir şey oluyor artık, karmadır, bir şeydir artık. O artık ne esmadır, ne sıfattır, ne de şuunattır. İşte bu üçünü bir şey yapmak hâlet-i ruhiyenin arkasındaki sürecin adıdır; Kab-ı Kavseyn. Sen o anda Kab-ı Kavseyni yaşıyorsun.

Bir ağaç hayal edin. Meyvesi olsun, o sensin. Meyvenin içindeki çekirdeği hayal et. O kökteki çekirdeğin aynısı olduğunu düşün. Şimdi sen meyvedeki çekirdekten çık, kökteki çekirdeğe taşın bakalım. Kökteki çekirdekten Allah ağacı ilk patlatıyor. Sen de kenardan seyrediyorsun. İşte kökteki çekirdekten ağacın yaratılmasındaki süreci, ilk patlama, daha hiçbir şey yokken, onu Allah yaparken sen de seyrediyorsun. O patlama anı; Kab-ı Kavseyn. O patlamayı Allah yaparken – kâinatı, şecere-i hilkati – sen de kenarda seyrederken, o ağacın çekirdekten patlamasını kenardan seyrederken, seyreder gibi ol. Seyrederken sende oluşan ruhsal hâlet-i ruhiyenin adı; Kab-ı Kavseyn anıdır.

Kab-ı Kavseynde küçük insan, büyük insan ile örtüşüyor. Sen, senin yaratılmana şahid oluyorsun. Ama kenardasın. İşarat-ül İ’caz 161 de: “Allah canibinden, kudretin azameti altında bakarsa...” Yani Allah yaratırken şahid oluyorsun. Allah seni senden yaratmadan önce, sen Mec’uldesin. Allah ilk yaratmaya seni şahid tuttu. Orda latife yok, ruh Arş-ı Azamdan takıldı čunkü. Orda öyle bir şey yok, hiçbir şey yok. Olmayan senden sen yapılıyor. Ve sen buna şahid oluyorsun.

Adeta Allah diyor ki: senden seni yapacağım, ilk sen yapılacaksın. Şahid ol kendine. Tefekkür ederken yaşadığın bu hâlet; Kab-ı Kavseynin cilve, cemal, nakış, sanatıdır. Lütfen Kab-ı Kavseyn ne, ben ne, demeyin. Ulaşılmaz zannetmeyin. Kendinizi ona yabani ve yabancı yapmayın. Derecesine göre yaşanan şeydir. Mesela Kab-ı Kavseyne gelince ne oldu? Allah Resülü kelamina ve rü’yetine mazhar oldu. Latife-i Rabbaniye Allah’ı görüyor. Zat-ı Zülcelal hazır olduğu için bizde huzur oluyor. Huzur; sanki Kab-ı Kavseyne taşınmışsun gibi oluyor ki, bunlar oluyor sende. Yani Kab-ı Kavseynin cilvesidir; bu huzur. Çünkü burada iken buralı degilsin.

Bu Kab-ı Kavseyn; her şey senden olduğu ve her şeyden senin olduğun şuurunun nihayet anlayış, idrak, hâlet-i ruhiyenin son ucudur.

“İyyakene’bodu ve iyyakenestain” “na-biz”... biz’in başladığı yer... Kab-ı Kavseyn. Gaybî imanın bittiği, hâzırâne imanın başladığı... ben’lerin bittiği, biz’lerin olduğu makamsız makam Kab-ı Kavseyn...

Şecere-i hilkat benim açılımım olduğuna göre, ben de alem-i şehadete doğduğuma göre. Meğer ben bende doğmuşum da haberim yokmuş. Ben ben’deymişim, ben bana geldim, ben bende doğdum. Mesela çekirdekten ağaç oldu, ağaçtan da meyve oldu, bir bakıyar ki kökteki çekirdek meyveye, aynısı. Meyvedeki çekirdekte diyor ki: “Ben ağacın sonuyum ama aslında ağacın başıyorum. O zaman ben kimim?” “Ağacın başı itibariyle ben (kökteki çekirdek diyor), benim açılımım olan ağaca meyvenin içine doğmuşum.” Ben bende doğmuşum. Kâinat büyük insan ise, insan da küçük kâinat. Kim nereye doğdu?

Kab-ı Kavseyn; fitratın tüm donanımlarının bil-kuvveden bil-file dönme halidir. Onu yaşama nisbetinde şu anda, Kab-ı Kavseynde oluyorsun. Kab-ı Kavseyni ne olur ötelerde bekleme, öteleme. Ötelere öteleme. Yaşanan bir hayattır.

İnsan kâinat-ı suğra, kâinat insan-ı kübra. Cüz'î hakikatini küllî hakikata çevirmen için, cüz'î nazarını küllî yap. Yani Allah şecere-i hilkatin ilk yapma ef'al-i İlahiyesine şahidmişsin gibi ol. Seni Allah ilk Kab-ı Kavseyn ve sonralarını yaratırken, seyretme hâlet-i ruhiyenî düşün, hayal et, tefekkür et. Bu seni Kab-ı Kavseyn sırrına şahid yapacaktır. O hâletler sende uyanacak. Sanki sen yoksun. Allah cc ilk önce büyük insanın sürecini yaparken, yaratırken seyreder gibi ol.

Yalnız Kab-ı Kavseynde değil de, şu anda bak Allah sana ne yapıyor, seyretmiyor musun? Allah'ın şu anda sana yaptığı icraati kenardan durup seyretsene. Şu anda ne yapıyor sana? O yapmıyor mu? Seyret işte. Şu anda kalbimi o çalıştırıyor, şu anda o bunları konuşuyor, hâletleri o veriyor, sizi o seviyor, bana da sevdirtiyor, size de dinletiyor, o da dinliyor, seninle Allah dinliyor, Allah benimle konuşuyor sana. Şu anda Allah'ın yaptığına şahid değil miyiz? Büyük insan da öyle. Şu anda yapılanları görmüyor muyuz? Ama tecerrüd nisbetinde ona meşhud oluyoruz, hissediyoruz. Fikirden hisse geçiyor. Şu anda vücutunda iki yüz trilyona yakın hücre var. Şu anda ruh aynı anda farklı farklı işleri yapmıyor mu? Karaciğer, böbrek, dalak, bağırsak, tırnak, saç, göz, kulak vs. şu anda tikir tikir işliyor. Şu anda şahid değil misin? İcraatına. Şu anda bunu tefekkür ederken, fikir ederken, sende gelişen hâlet anıdır; Kab-ı Kavseyn. Yaratılma sürecine şahid tutuyor sizi. Allah'ı seyrediyorsun şu anda ne yapıyor diye. Allah şu anda ne yapıyor? Şu anda seyrettiklerimi yapıyor.

Kab-ı Kavseyn; Bedendeki icraata.. Dimağdaki fikriyata.. Kalbindeki hissiyata.. Ruhundaki inbisatlara.. bu hâlet-i ruhiyelerin arkasındaki ene'nin andaki şahidliğidir.

İnsan kendisi kab-ı kavseyndir. Kab-ı kavseyne çıkmıyorsun ! Kab-ı kavseyn oluyorsun! Kab-ı Kavseyne çıktığımızı zannediyorduk. İnsan Kab-ı Kavseyne çıkmıyor. Kab-ı Kavseyn oluyor. Kendisi oluyor. İnsan Kab-ı Kavseyne gelince insanlık bitiyor, insanlığı bitiyor. Orda imanı da yok artık. Kab-ı Kavseyn olunca iman yok, çünkü emin olacak kim kaldı ki. Artık hakikatlarına dönüştü. Hâşâ, "O ve Ben" var olmakla beraber. Biz mahlukuz. Ama mahluk seviyesinde değilsin. Vacib---Mahluk devam ediyor. Sen berzah oluyorsun. Artık orda vücut-u haricin yok. Hâşâ vacib de değilsin. Berzah insansın. İnsanı berzahlığın başlıyor. Kab-ı Kavseyne dönüşen insan Kur'anın anlattıklarının dışında anlatmak istediklerine zuhur oluyor.

Lailahe demeden illallah diyemezsın. İlk önce terk vardır, sonra illallah var. İlk önce eylem yok, terkler vardır. Lailahe mahluk. Masivaullahı terk var. İllallah vacib. Lailahe illallah hâlet-i ruhiyesini anda yaşamaktır; Kab-ı Kavseyn.

İnsanın enfüs aleminde Kab-ı Kavseyni; Nefsinde; Adem ve vücudu yaşamaktır. Dimağında; Celal ve Cemal tecellisine şahid olmaktadır. Kalbinde İmkan ve Vücub ortasına şahid olmaktadır. Ruhunda; Taayyün ve teşahhusa şahid olmaktadır. Bunların cemine Ene şahid olunca, kemalât insanda gözükyor. Ene bu kemalâta da şahid oluyor. Bu da Enenin Kab-ı Kavseyni oluyor.

Eğer terakki ile nefsi emareden çıkarsan, ki nefsin yedi tane mertebesi var: şer olana emmare denilir, kudsî olana levvame, mülhime, mutmaine, raziye, safiya, natika. Bu altı tanesi hayırdır ve Allah bunlara yemin ediyor. Mülhime, mutaminmeye gelirsen, Kürs'desin. Kürs; hakikatidir. Sonra eğer kalbdeki hassasiyet inkişaf ederse, Arş'tasın. Dimağını yönetirsen, Levh-i Mahfuz'dasın. Ruhda latifeler var. Şuunat-ı zatiyenin Şefkat-i mukaddese, Muhabbet-i münezzehe, Sürur, Şevk, Lezzet, Memnuniyet, İftihar var. O latifelerinin cem'inden inkişafında Arş-ı Azam'dasın. Levh-i Mahfuza Resulullah asm Cebraile as ile geldiğinde "Bir adım daha atarsam, yanarım" dedi Cebraile as. Resulullah asm burada damağını bıraktı. Kürse geldiğinde beşeriyetini bıraktı. Arşa geldiğinde kalbini bıraktı. Levh-i Mahfuza geldiğinde damağını bıraktı. Arş-ı azama geldiğinde de ruhunu bıraktı. Kab-ı Kavseyn'e geldi, bırakacak bir şeyi kalmamış. Peki nedir o? Ben kimim o zaman? Tanımlaması şu: Bırakacağın bir şeyin kalmamasıdır! O, ben'im.

Benim gömleğim, gömleğiç kart,çıkartabilirsın. Benim aklım, aklı boşalt. İçini boşalt. Tabirlerin içini boşalt. Bloke etmesin seni. Benim ruhum, bırak onu da. Kab-ı kavseyen; imkan ve vücut ortasıdır. Her şeyini bıraktın, vacib mi oldun? Hayır! Mahluk musun? Değilim! Çünkü mahlukiyeti bıraktım. Ama hâşâ vacib de değilim. Onun adı Kab-ı kavseyen. Nedir peki o Kab-ı kavseyen? Bırakacaklarının kalmama makamı! Makamsız makam. Makam da yok zaten. Bırakacağın kalmadığı şeysiz şey (tanımlayamıyorum artık onu), Ene de değil. Beni alan, yani Ene'yi de alan.

İnsan Allah'ın cc sırrı. Allah'da insanın sırrı. Sırrının sırrı, iki sırrın mülaki olduğu andır. Bu olduğu an; Kab-ı Kavseynin oluyor.

1-Sözler:566, 2-Mektubat:307, 3-(I)

Kabiliyet

1. Kabiliyet istidatların tezahür etmesidir.

2. İstidat kemal icin, kabiliyet teklif için verilmiştir.

3. İstidat, ruhda ekilen tohumlardır.. kabiliyetler istidatın dışa vuruşudur esmaya bakar..kabiliyet istidada kabil olmaktadır. İstidat ise sıfatlara bakar, sıfatlar ekiyor seni.. istidat herkeste eşittir, kabiliyet herkeste farklıdır.. Mesela herkes pilot olma istidatındadır ama herkes pilot olma kabiliyetinde değildir. Kabiliyeti etkileyen kabil olmak, kab olmak, örfdür, ananedir, genetiktir, büyüdügüdür aldığı kültürdür, diğer zaflarıdır, kabiliyetini etkiler. Onun için kabiliyetleri istidatlarını bozuyor. Bina istidattır, içindeki odayı istedigin gibi değiştirmek kabiliyettir. Ben kabiliyetimi değiştirdim kabil olmayı..yani dışa açılığımı değiştirdim.. dışa açılık..istidatın verisini dışarıya, dışardakini istidata alma kapısı, kapasitesi, kabı, kibili; kabiliyettir. Herkes doktor olma istidatındadır ama kabiliyetinde değildir.

1-Sözler:532'den, 2-İşarat-ül İcaz:98'den, 3-(I)

Kabir

1. Kabir, âlem-i âhirete açılmış bir kapıdır.

2. Kabir ehl-i dalalet ve tuğyan için vahşet ve nisan içinde zindan gibi sıkıntılı ve bir ejderha batır gibi dar bir mezara açılan bir kapı olduğu halde, ehl-i Kur'an ve iman için zindan-ı dünyadan bostan-ı bekaya ve meydan-ı imtihanдан ravza-i Cinana ve zahmet-i hayattan rahmet-i Rahman'a açılan bir kapıdır.

3. Geniş tasavvur ettiğin senin dünyan, dar bir kabir hükmündedir.

4. Mezar giriş kapısıdır yani bizim buradan çıkış kapımız. Kabir; alem-i berzaha giriş kapısıdır. Yani bir yüzü buraya diğer yüzü alem-i berzaha bakıyor. Mesela odadan bu kapıya bakın kabirdir. Dışarıda kapıya bakın mezardır. Mezarlık topraktır, Kabir ise sistemdir (odanın içinden kapıya bakmak kabir, dışarıdan bu kapıya bakmak mezar. Aynı kapının 2 yönü)..

Vicdan (münker) ve Dimağ (nekir) cem edersek Kabir olur. Münker nekirin bulunduğu yere kabir denilir. Üstad dımağ ve vicdan bütünlüğüne Kalp diyor. Kabr-i kalpten manalar çıplak çıktı..diyor. Kabrin Sıfatları: 1) Yalnız 2) Kimsesiz 3) Karanlık 4) Soğuk 5) Dar 6)

Haps-i münferid 7) Tecrid-i mutlak içinde -tevahhus, -me'yusiyet 8) Tedahhus (tecrid-i mutlakın açılımı).. Eğer bir insanı yukarıdaki sekiz sıfat sarmalırsa (ruhu cesede koymuş) o insanın ruhunu otomatik olarak kabir denilen sistemin içine koyuyor. «Ey mezar-ı müteharrik bedbahtlar».. Diyor.. Yani bu sıfatlara bürünmüştür. Yaşarken buradan çıkanlar var. Mesela Üstad «perdeyi yırttım, kafamı çıkarttım» diyor. Kabir bedendir, tılsım ile bu sekiz sıfat çözülüyör, kabirden çıkışorsun (Kuyu - 8. söz).. Kabre gitmekten korkanlar kabirde olanlardır. Ölmeyen ölecek. Kabirden çıkanlar ise zaten çıktıkları için kabirde korkmazlar (onlarda ne korku ne üzüm vardır). Ölen ölmeyecek. Adam dünyadayken kabre girmiştir.

Kabir; bedenimle ruhumu içine zahirde koyduğum mekandır. Dünyada ise hususi dünyamdır. « ene inne zanni abdi bi» «nazarındaki fena / iyi bir memlekete düştü» peki memleket aynı değil mi ? Aynı yer hem iyi hem kötü. Kötü memleket yok: “Nazarda” kötü bir memlekete düştü.. «kulunun zannına göreyim» buyuruyor Allah (cc). O zaman Allah’ın (cc) rububiyeti, tecellisi, sana muamelesi “Senin Zannina” göredir. “Kaderin zannındır” senin. Sen o zaman zannını düzelt Allah’ı tecellisi de senin istedigin gibi olsun. Allah’ın (cc) iki türlü tecellisi var: biri zannımıza göre, diğer zannımızın dışında İhsan-ı İlahi. Ama genelde zannımıza göre muamele ediyor Allah. Tasavvurumuzda bir zan oluşturduk (külliyyatta zan diye açıkça söylüyor). Bu zan hususi dünyamı oluşturdu. Tasavvurumuzun kurguladığı bir dünya. Tasavvur ettiğim dünya kabirden daha dar, köprüden daha müsadesiz.. Bu benim umumi dünya içindeki hususi dünyam.. Kimsenin haberi yok ve burada aldanıyoruz: hususi dünyayı umumi dünya zannediyoruz. Umumi dünya içinde kurguladığım hususi dünyamın (tasavvurumdaki) içinde oluşturduğum umumi dünyamın sekiz sıfatı ruhuma sıfat olmuş, ruhumu etkilemiş ve bu da o dünyam içinde kabir olmuş. Ruhum orada. Umumi dünya içinde kurguladığım hususi dünya, onun da içindeki kabirdeyim (çift diyor Üstad). Sen hususi dünyana hem bedenini hem de ruhunu koydun. Hususi dünyamız kurguladıklarımız, zanlarımızdır. Onun içine bedenini ve ruhunu da koyuyorsun. Sen hususi dünyana bedenini koydun, kimsenin zahirde muttali olamayacağı, senin yaşadığın hususi dünya orası.

Kabir: dimağ ve vicdan bütünlüğünden meydana gelen Kabr-i kalb. Bunları fark etme nispetinde çıkışorsun ve ölüyorsun. Normal mezara girmek ise bunlardan haberdar olmamak.. o zaman zaten ölecek. Kabir; suret ve kanuniyetle yoğunlaşmış bir insanın hakikatine varma yöntemidir. Suret ve kanuniyetle yoğunlaşmış, anlamlanıp anlamlandırmış bir insanın kendi hakikatine varmanın yöntemidir ölüm denilen, kabir denilen sistem. Furkan olmaktadır.

1-Mesnevi-i Nuriye:129, 2-Sözler:(38-39), 3-Lem'alar:136, 4-(I)

Kabul-ü Adem

1. Birisi: Adem-i kabuldür. Yalnız isbatı tasdik etmemektir. Bu ise bir cehildir, bir hükümsüzlüktür ve kolaydır. Bu da bahsimizden hariçtır.

İkincisi: Kabul-ü ademdir. Kalben, ademini tasdik etmektir. Bu kısım ise bir hükümdür, bir itikaddır, bir iltizamdır. Hem iltizamı için nefyini isbat etmeye mecburdur.

2. Küfür ve dalalet iki kısımdır. Bir kısmı amelî ve ferî olmakla beraber, iman hükümlerini nefyetmek ve inkâr etmektir ki, bu tarz dalalet kolaydır. Hakkı kabul etmemektir, bir terktir, bir ademdir, bir adem-i kabuldür. İşte bu kısımdır ki, risalelerde kolay gösterilmiş.

İkinci kısım ise, amelî ve ferî olmayıp, belki itikadî ve fikrî bir hükümdür. Yalnız imanın nefyini değil, belki imanın ziddine gidip bir yol açmaktadır. Bu ise, bâtlı kabuldür, hakkın aksını isbattır. Bu kısım, imanın yalnız nefyi ve nakîzi değil, imanın ziddidir. Adem-i kabul

العَدْمُ لَا يُبْتَهِي
değil ki kolay olsun, belki kabul-ü ademdir. Ve o ademi isbat etmekle kabul edilebilir.

3. Amma inkâr ise; o adem-i kabul değil, belki o kabul-ü ademdir. Bir hükümdür.

4. Benim problemim değil, böyle bir ihtiyacım yok diyen, lakayt olan kafirin küfrüdür ki; bu adem-i kabuldür. Yoktur deyip, iddia eden, isbata mecbur olan kafirin küfrüdür ki; bu da kabul-ü ademdir. Adem-i Kabul; tasavvurun içindeki düşüncelerdedir (lakaytlıktır). Kabul-u adem ise taakkuldedir. (İddia ve davadır). Yani isbatı taakkulde, tasdikte ise o isbatı tasdik edip, iltizam eder.

Adem-i kabulde kişi alakasız, yani itikad ve imanla bir alakası yok. Fok balığı gibi. Bu kolaydır. Kabul-ü adem ise yaştıya bakmıyor, fikir gidiyor batıla. Bu terk değil, dava edinmiş. Küfre yol açıyor, imal ediyor. Küfrî itikadını isbat etmeye kalkıyor. İmanın ziddi bu. İmansızlık + onun ziddine gitmek. Kabul-ü adem yani kabul diyor, iman demiyor. Kabul etmek veya reddetmek, bu dimağa ait. İtikaddır bu. Adem-i kabul kısmındaki tayahül ve tasavvurda kalmışlar. Taakkule bile çekamamışlar. Orda itikad yok. Kabul-ü adem ise; batıl itikaddır. İmanın ziddi yoktur, itikadın ziddi vardır diye önceki derslerde işlemiştik. İman, Allah'ın cc zatının nurudur. Allah'ın ziddi olmadığı için, zid iman yok. İtikad ise, ziddi vardır. Batıl ilahlar, putlar vs kabul-ü ademle alakalı.

Adem-i kabul; tefrittir, lakaydlıktır, deve kuşu gibi. Kabul-ü adem ise ifrattır, batılı dava etmektir, güneş gizler. Metinde “dalâlet ve küfür iki kısımdır” deniliyor. Buna binaen kabul-ü ademe küfür, adem-i kabule dalâlet diyebiliriz. Adem-i kabul hal'e bakar. Kabul-ü adem istikbale bakar. Sünnet ise mazi, hal, istikbali tazammun ediyor.

1-Şular:103, 2-Lem'alar:78, 3-Sözler:188, 4-(I)

Kabz

1. Emn-ü ye'sin vartasına düşmemek hikmetiyle havf u reca müvazenesinde, sabır ve şükürde bulunmak için kabz-bast haletleri, celal ve cemal tecellisinden intibah ehlîne gelmesi; ehl-i hakikatça medar-ı terakki bir düstur-u meşhurdur.

2. Kabz: İnsanda kabz sıkılma haletleri var sıkıntı, stres, dert, keder, elem, tasa yani olumsuzluklar var. Bunlar insanı yakıyor. Bunlara kabz denir. Kabz Celal tecellisini intibah ehlîne bildirmek içindir, Cehennemden haber veriyor. Bazen insanı kabz basar. Canı sıkılır, bütün olumsuzlukları düşünür. Bunlar hep celal tecellisidir. Durup dururken neden oluyor? Celal tecellisini anlamak için, Allah cc aktif ediyor. Celal ülkesi; cehennem. Burada da insanda tecellisi var. Buhran, bunalım, panikatak, depresyon, can sıkıntısı celal tecellisinin aktif olmasıdır. Cemal ise; bastır. Bu da açmaktadır, gülü açmak gibi. O da sürür, neşe, saadet, sevinç vs.

1-Kastamonu Lahikası:8, 2-(I)

Kader

1. Bir şey hakkında verilen karar, kader demektir. Evet yumuşak bir otun damarları katı taşı deldiği gibi, atâ da kaza kanununun kat'iyetini deler. Kaza da ok gibi kader kararlarını deler. Demek atânın kazaya nisbeti, kazanın kadere nisbeti gibidir. Atâ, kaza kanununun şümülünden ihracıdır. Kaza da kader kanununun külliyyetinden ihracıdır. Bu hakikate vâkil olan ârif: "Ya İlâhi! Hasenatım senin atâ'ndandır. Seyyiatım da senin kaza'ndandır. Eğer atâ'n olmasa idi, helâk olurdum." der.

2. Kader, ilmin bir nev'idir ki, herşeyin manevî ve mahsus kalbi hükmünde bir mikdar tayin eder. Ve o mikdar-ı kaderî, o şey'in vücutuna bir plân, bir model hükmüne geçer.

3. Kaza İsm-i Zâhir'dir. Kader İsm-i Bâtin'dır. Esma-i fiiliyenin; varlığın başından sonuna kadar sürecin tümü kaderdir. Binbir esma-i hüsنانın ahenkli bütünlük içindeki zuhuratlarının ismidir Kader-i İlahi...Kader ölçü demektir, miktar demektir, işletim sistemi demektir.

Kainat Allah'in en büyük projesidir, kader o projenin yazılım işletim sistemi demektir. Sen kadere iman etmekle diyorsunki bu proje bir plan bir kuralla bir sistemle çalışıyor ben sisteme iman ederek, ölçüye iman ediyorum, kanuna iman ederek kendimi güvende hissediyorum. Eğer kanunsuz ölçüsüz güvensiz bir yerde yaşamak ister miydin? istemem demenin adıdır kader. Kader altı tane iman esasının en sonucusudur. Diğer beş esas anlaşılmadan kader bahsi yapılamaz diyor üstad Hz. Kader imanın nihayet hududunu gösteriyor. İman esaslarını bütünlüğe getiren bir hakikattir kader. Onun için Allah'a imandan da zordur, peygambere iman etmekte zordur, çünkü kadere iman etmek içerisinde Allah'a, peygambere, kitaplara melekler ve haşre bu beşine iman etmekte var. Çünkü kadere iman etmek altı tane iman esasının bütünlüğe alemine getirerek, kainattaki hakikatla bütünleştmektedir.

Kader; hâli ve vicdani ya. Kadere iman etmek sona getirilmiştir. Hatta bir şerh konulmuş. Başka hiçbir iman esasına konulmamış. "Hayrihi ve şerrihi." Mesela Amentü Billahi, izahı yok, Allah'a imandır. Ve melâiketihî, izah yok, melekler iman. Ve kütübihi ve rusulihî, vel yevmil ahîr hiç izah yok. Ve bil kaderihi izah var, hayrihi ve şerrihi. Yani kaderin merkezinde insandır. Beş tane iman esası iman edecek kişide ortaya çıkan hâletle Kadere iman oluyor. Direk kabul ediyorsun ama beş tane iman esasının seni yapılandırmasıyla sende Adetullahî, kendi üzerinde cereyan eden hadiseleri, bir merhamet-i İlâhiye olarak getirilmiş, kadere iman. Çünkü kadere iman etmeyen nasıl yaşıyor, hayret ediyorum diyor Üstad. İnsan; kendini kendiyle, kendini hariçle anlaması ve anlamlandırması zor olduğundan beş iman esaslarının malzemeleriyle ancak kendini tanıayıp inşa edebilir. İnsan kendini tanıdığı kadar kaderi görür, kendi bütünlüğü ile kâinatın bütünlüğünü görür, şahid olur, meşhud olur.

Kader; evvel, ahîr zahir batîn isimlerine cami cami-ül hakikâtıllar. Kader; melekut tarafından bakmak, cüz-i ihtiyaride; mûlk tarafından baktır. Cüz-i ihtiyari; Rabbimin irade ettiklerinin içerisindeki tercihlerimdir. İrade ise; imanın beş esaslarını ruhuma mal edip, hayatı tezahürlerinin halet-i ruhiyesinin zeminidir. Kader batîna, cüz-i ihtiyari zahire bakar. Kader; Allah-melekut ve mûlkün insanda yorumlanması, İrade ise; şuurlu kabullenmek, cüz-i ihtiyar; bunları fîile tercih etmektir. Cüz-i ihtiyar mülke dönük, irade kadere dönüktür. cüz-i ihtiyarımızla yorumlayamadığımız eşayı, irademiz kaderle yorumluyor. ihtiyarından vazgeçen tarafımız irademizdir. İrademiz ihtiyarımızın daha arkasında görünüyor.

Kader; Esma-i Hüsnâ ve Esma-i Fiîliyenin hülasa-i camiasının faal-i muhtar komprimidir. Kader; Esma-i Hüsnanın bütünlüğünün karar vermesidir.

Kader; İnsan ve Şecere-i hilkat ilişkisinin bütünlüğüdür. Yani cüz'î nazarını cüziyetten çıkartmak lazım. Külli bakınca, o cüz'î şey külli olur. Resmin bütünsellîğini görüyorsun. Kökteki çekirdekle meyvedeki çekirdek arasındaki sürecin adı; Kader'dır. Meyvedeki çekirdeğin (Bendeki O), kökteki çekirdeğin (Ondaki Ben) içinde kendini görmesi; Sîrr-ı kader! Kökteki çekirdekle meyvedeki çekirdeğin hayt-ı ittisali yani Hüvel evveluhu (Sikke), Hüvel ahiruhu (Hatem), Hüvel zahiruhu (Mühür), Hüvel batînuhu (Turra). Bu dört ismin hulasası; Kader. Ve farkındalığı; kurbiyet. Bununla inşa olan bir ruhun, meyvedeki Ben'le çekirdekteki kendisini görmesi; Rabbi O işte! Bu, Sîrr-ı kader. Seni oraya taşımak içindi, kadere iman etmek.

“Elbette âlem-i gayb -yani mazi, müstakbel- yani geçmiş ve gelecek mahlukatın hayatı maneviyeleri hükmünde olan intizam ve nizam ve malûmiyet ve meşhudiyet ve taayyün ve evamir-i tekviniyeyi...” (L: 336) “intizam ve nizam ve malûmiyet ve meşhudiyet ve taayyün ve evamir-i tekviniye” Bunların bütününe adı; kader. Kaderin alt yapısı bunlardır.

İhtiyarî kader ayrıdır, iradeli kader ayrıdır. İhtiyar, dimağda iltizamda idi. Ama ihtiyarın bir sureti var, bir kanuniyeti var, bir hakikati var, bir de mahiyeti var. Bu dört mertebe her şeye var. İhtiyarın sureti tahayyül ve tasavvurdadır. Kanuniyeti ise akıldadır. Hakikati tasdik'tedir, tasdik ediyor. Mahiyeti, yani kendisi iltizamdadır. Bu dimağı yapılandıran kader, Üstad buraya geldi. Bizar oldum diyor. Dimağdan vicdana iniyor. Vicdanda irade var. İradeyle ihtiyar. İrade direk zata bakıyor, çünkü iradenin öyle bir mahlukiyeti yoktur. Mesela Cenab-ı Hak Ene'de taayyün ve teşahhus ettiği zaman ne ile taayyün ve teşahhus ediyor Ene'de? Sübutî sıfatlarıyla, zatî sıfatlarıyla ve şununıyla... O taayyün ve teşahhus ettiği yersiz yer de sîrr-ı insanî. Mahiyet-i zatiyenin bizdeki karşılığıdır; sîrr-ı insanî... Orada taayyün eden irade mahluk değil ama bizde. O zaman ona vardığın zaman iradevî hadiseleri ihtiyarî hadiselerden ayıriyorsun. Meğer ihtiyarî hadiseler vitrinmiş. Alem-i şehadete bakıyor, dimağ'a bakıyor, Allah'ın esbablı tecellilerin arasındaki boşluğu tamamlıyor ihtiyar. İrade ise; hepsini toptan birisine veriyor, işi bitiriyor. O zaman ihtiyarî ve iradeli kader var. Öyle bir hâletle, vicdaniyatın inkişaf ediyor ki, hâli ve vicdanî oluyor, geçiyorsun vicdaniyata. Vicdan dünyasında “ben kaderin mahkumuyum” diyorsun. Ama bu adam seni mahkûm etti. Hiç umurunda değil.

İhtiyarî kader esbab aleminde var. Mesela Allah Kur'an'da bir “ben” diyor, bir de “biz” diyor. “Biz” dediği her bir esmanın bütünselliği. Mesela Rahman “ben” diyor, Rahim “ben” diyor, Latif “ben” diyor, Kadir “ben” diyor. Ben, ben, ben ben'leri toplayınca “biz” oluyor. Sebeblî tecelliler; ihtiyarîdir, “biz”iz. Sebebsiz tecelli; merkezdendir, hiç ona bakmaz, o “ben” dir, iradedir.

Şimdi “hâli ve vicdanî” yani vicdanî derken; 1) İrade, 2) Zihin (dimağın bütünsel hali), 3) His (eylemden bizde hasıl olan, teslim; hissimizi oluşturuyor), 4) Latife-i Rabbaniye. İşte iradeli kadere geçmek zordur. Zaten iman esaslarının altıncı sırasına konulmuş. Beş iman esasını hazmeden kazanımıştır; kadere iman. Fark edeceksin. Bu nerden konuşuyor. İhtiyarî kaderden mi konuşuyor, yani esbablı kaderden yoksa... Mesela Kur'an'da Allah “biz” diyor. Oysa Allah tek. “Ben” olursa sebebsiz tecelli. Varlık yokken Allah vardi o Ben. Alemi yarattı ama her bir esma hükmünü icra ediyor Biz. Üstad hazretleri de 17. Sözde diyor ki, “ihtiyarından vazgeçtim”. Bunu dedikten sonra Üstadın o tarihten sonraki söylemleri değişiyor külliyyatta. “Ben kaderin mahkumuyum” diyor. “Kader adalet ediyor” diyor. Hapishane memurları yemek getiriyor, o “rizkimizi kader tayin etti” diyor.

Kadere iman etmek, eminlik; bu beş tane iman esasiyle emin olanın eminliğinin farkındalığı, kendini inşa etmesi. Bunun (bu eminliğin) en zirve noktası mı'raqıtır. En basiti; hadiseleri, olayları Allah canibinden kudretin azameti altından, Allah'ın hikmetini, iradesini, rahmetini, inayetile düşünüp, ahiret nokta-i nazarı ile dünyada yaşamak. Vesile olan sistemin adı; Kader.

Kader; ilim nev'indendi, şecere-i hilkat... Kader aslında, ilm-i usul-ü dinde esma-i hüsnanın bütünselliğidir. Bütün esma-i hüsnayı bütüne toplayıp şecere-i hilkatte rububiyet yapmasıdır.

Kaderin tefriti; Mu'teziledir, ki tüfek atmasaydı adam ölmeyecekti der. İfratı; Cebriyedir, ki kişi fiilinin hâlikidir atmasaydı, ölmeyecekti der. Vasatı ise; Ehl-i Sünnettir, ki atmasaydı ölmesi bizce meçhul der. Sebebe ayrı kader, müsebbebe ayrı kader yoktur. Kaderin ikisine de bir taalluku vardır. Yani balık kokusuyla, buz soğuğuyla beraberdir. Oysa Mu'tezilede de Cebriyede de bir dane-i hikmat var. Yanlış olan tamimdir, genellemektir. Yani üç zamanı aynı görmek yanlıştır. Yani: Cebriye; mazide doğru, istikbalde yanlış. Mu'tezile ise; istikbalde doğru mazide yanlış. Cebriye ifrat etmiş, Mu'tezile de tefrit etmiş, yanlış gitmiş.

Ağacın kökündeki çekirdeğe --> Ene --> "Amentü Billah". Meyve ve çekirdeğine ise --> Akıl & Viddan & Kalb & Ruh & Fiil bütünlüğüne ise --> "Ve bi Kaderihi (Hayrihi ve Şerrihi)". Yani: "Kulhuwallahu Ehad" --> "Amentubillah". "Küllehu küfüven Ehad" --> "Ve bi Kaderihi (Hayrihi ve Şerrihi)". Allah'ın insanda ehadiyet cihetile taayyün ve teşahhus etmesinin şuurudur; kadere iman.

1-Mesnevi-i Nuriye:206, 2-Lem'alar:193, 3-(I)

Kainat

1. Kainat denilen, kudretin Kur'an-ı kebirinin âyâti...
 2. Şecere-i hilkatten teşa'ub etmiş olan silsile-i kainat...
 3. Şecere-i hilkattan olan kainat silsilesinin...
 4. Şecere-i hilkatte Arş'dan itibaren alem-i şehadeti içine alan kisma kainat denir.
 5. Kendi kainatınınla kendi namazını kılıyorsun...
-

1-Sözler:469, 2-Sözler:530, 3-İşarat-ül İ'cáz:142, 4-(I), 5-(III)

Kalb

1. Kalbden maksad; sanevberî (çam kozağı gibi) bir et parçası değildir. Ancak bir latife-i Rabbaniyedir ki, mazhar-ı hissiyatı, viddan; ma'kes-i efkârı, dimağdır. Binaenaleyh o latife-i Rabbaniyeyi tazammun eden o et parçasına kalb tabirinden şöyle bir letafet çıkıyor ki; o latife-i Rabbaniyenin insanın maneviyatına yaptığı hizmet, cism-i sanevberînin cesede yaptığı hizmet gibidir. Evet nasıl bütün aktar-ı bedene mâ-ül hayatı neşreden o cism-i sanevberî bir makine-i hayattır ve maddî hayat onun işlemesi ile kaimdir. Sekteye uğradığı zaman cesed de sukuta uğrar. Kezalik o latife-i Rabbaniye, âmâl ve ahval ve maneviyatın heyet-i mecmuasını hakikî bir nur-u hayat ile canlandırır, ışıklandırır; nur-u imanın sömlesiyle mahiyeti, meyyit-i gayr-ı müteharrik gibi bir heykelden ibaret kalır.

2. Ma'kes-i vahy ve mazhar-ı ilham olan kalbden uzanan bir nisbet-i Rabbaniyedir ki, Kalb o telefonun başıdır ve kulağı hükmündedir.
3. Kalb, ebed-ül âbâda müteveccih açılmış bir penceredir.
4. Evet şu kainatta insan bir führiste-i câmia olduğundan, insanın kalbi binler âlemin harita-i maneviyesi hükmündedir.
5. Ve keza o kalbin öyle bir kabiliyeti vardır ki, bir harita veya bir führiste gibi bütün âlemi temsil eder.
6. Hakikata mukabil ve väsıl ve mütemessil bu küçücüük birer arş-ı marifet-i Rabbaniye ve bu câmi' birer âyine-i Samedaniye olan nuranı kalbler, şems-i hakikata karşı açılan pencerelerdir ve umumu birden güneşe âyinedarlık eden bir deniz gibi, bir âyine-i a'zamdır.
7. Meselâ "kalb-i beşer"de şu âlem-i kebirin safahatında tecelli ve ihata eden bütün esmanın âsârını göstermek...

8. Kalbin iki ayağı var: Biri dimağ biri vicdan. Yani kalbin makes-i efkarı; Dimağdır. Kalbin mazhar-ı hissiyatı Vicdandır. Dimağ karşıyı inşâ eder, kalb karşıyı ihyâ eder. Kalbin şecere-i hilkatte karşılığı Arş'tır. Kalble bakarsan --> Arş. Dimağla bakarsan --> Levh-i mahfuz. Ruhla bakarsan --> Arş-ı azam: Bu senin sistemin... Ama Allah (cc) taayyün ve teşahhus etti kalbine. Sen artık hissiyat-ı insaniye kalb ve ruh seviyesine çıktıgı zaman, hissiyat-ı insaniye kalbin ve ruhun derece-i hayatına çıkışınca, ihsan-ı İlahi olduğu için, vazifedar olduğu için (kalbiyle direk bakarsın derken, ruhtur) hissiyat-ı insaniyen ruh seviyesine çıktıgı zaman Kab-ı Kavseyn'e direk ruh vuruyor. Ruhla oluyor senin işin. Ruh seviyesinde yani. Kab-ı Kavseyn'den sonra artık ruh da yok. Fena-yı mutlak. Kelam sıfatına ilk muhatab dimağdır. İrade sıfatından gelen kâinat ayetlerine muhatap da kalbdır. Kalb zikir ve ibadetle çalışır. Dimağ ise terklerle ve ilimle çalışıyor. Kalb kainatın haritası, ruh şecere-i hilkatin haritasıdır. Kalb; Kâinatın haritasıdır, ruznamesi, takvimidir. Kalbimiz alem-i gaybin haritasıdır.

9. Kalb; vicdan, dimağ, latife-i insaniye, lümme-i şeytaniye, sır, hafi ahfa vb. cihaz ve latifelerin bütünlüğüne denir.

1-İşarat-ül İ'cاز:(77-78), 2-Sözler:54, 3-Mesnevi-i Nuriye:120, 4-Mektubat:443, 5-Mesnevi-i Nuriye:117,
6-Şular:122, 7-Sözler:295, 8-(I), 9-(III)

Kanaat

1. Semere-i sa'yine, kıismetine rıza ise, memduh bir kanaattır, meyl-i sa'ye kuvvettir. Mevcud mala iktifa, mergub kanaat değil; belki dûn-himmetliktir.

2. Kanaat, ticaretli bir şükrandır; hırs, hasaretli bir küfrandır.

3. İşte iktisad ve kanaat, hikmet-i İlahiyeye tevfik-i harekettir.

4. Hikmet-i İlahiyeyi farkedip, Adalet-i İlahiyeyi idrak edip, Esma-i İlahiye bütünlüğünde hayatına yön vermektedir. Haramı ve helali fark edip helaline talip olmaktadır. Arzu ve istahını ahirete hazırlayıp tehir edip, erteleyip öteleyebilmektedir. Yaradılış hakikatini fark edip hayatı geçirmektedir. Eylemdir; kanaat.. Allah'ın cc taksimine ve hikmetine razı olma halini hayatında ifade etmektedir.

1-Sözler:725, 2-Mektubat:285, 3-Lem'alar:140, 4-(I)

Kanun

1. Mevcud ruh, makul kanunun kardecidir. İki hem daimî, hem âlem-i emirden gelmişlerdir. Şayet nevilerdeki kanunlara kudret-i ezeliye bir vücut-u haricî giydirseydi, ruh olurdu. Eğer ruh, vücutu çıkarsa, şuuru başından indirse, yine lâyemut bir kanun olurdu.

2. Kanun emirdendir, namus iradedendir.

3. Kanun umumidir emirden gelir, namus hususidir iradendir... Esmanın en kesif tecellisine madde, madde de olulta kesifleşmeyen esmanın cilvelerine de Kanunlar denir. Vahdaniyet kanun şeklinde kendisini ifade eder, kafir mümin fark etmez. Ehadiyet zalim mazlum fark etmeden tecelli eder. Ehad ise namustur hususi kilar.

Örnek: Herkeste burnun aynı yerde olması bir kanundur, emirdir ama benim burnumu bana has kilması namustur, has kiliyor iradedendir. Bilindiğine göre 276 çeşit elma varmış. Benim bahçemdeki elma ağacının boyunun, şeklinin, tipinin, renginin diğer elmalara benzememesi

namustur, ehadiyyettir, ehaddir. Mevcudattaki sistem kanundur. Her bir bireyin bu umumî sistemdeki irtibatı namustur. Kanun umumîdir. O kanuna bağlı olan kişiler namustur.

Kanun umumîdir. Heryerde her zaman. Değişmiyor soğukta-sıcakta, karanlıkta-aydılalıkta. Esma-i hüsnanın devamlı tecellişidir. Aynı şekilde tecelli edince, bu sistematik tecelli, yani kainattaki hadiseye –Allah’ı bilemedikleri için- kanun demişler. Esma-i hüsnanın mukannen yani sabit her zaman, her yerde gecesinde-gündüzünde, soğukta-sıcakta aynı şekilde tecelli etmesidir. Yani Esma-i hüsnanın devamlı aynı şekilde tecelli etmesine; kanun diyoruz. Kanunları 23.Lem’ada çok güzel anlatıyor. Kanun; maddenin, mekandaki eşyanın, birbiri arasındaki münasebetin adıdır. Şöyle: Suyun kaldırma kanunu su yokken suyun kaldırma kanunundan konuşmak mümkün değil. Böyle bir şey yok. Suyun kaldırma kanunu sudan önce değildir, sudan sonradır. O zaman suyu yapan suyu kaldırma kanunu değildir. Yer çekimi kanunu mekan ve maddeden sonraki, mekan ve maddenin sıfatlar arasındaki diyalogun adıdır. Yoksa yer çekimi kanunu mekandan ve maddeden önce yoktur. Çünkü mekan ve madde yoksa, kanunu nerde uygulayacak, nerdedir diyeceksin. Yani kanunun yeri neresi o zaman? Kanun; eşya arasındaki münasebetin sıfatıdır. Mesela suyun kaldırma kanunu var. Su, deniz var. Tahtayı koyduk. Tahtanın bir sıfıtı var, bir yapısı var, özgün ağırlığı ve hacmi var, kütlesi var, özgün kütlesi var. Bu tahtanın yapısı ile bir de suyun bir özgün ağırlığı var. Koyduk suya. Su ile tahtanın özgün ağırlığı arasındaki yani suyun sıfatı ile tahtanın sıfıtı arasındaki münasebet şeklärinin adına kanun deniliyor. Suyun kaldırma kanunu. Nedir bu? Tahtanın özgün ağırlığı ve hacmi ve kütlesi, yani sıfatlarıyla suyun özgün ağırlığı, hacmi, kütlesi arasındaki münasebetin, dengesinin adıdır; kanun. Hangi kanun? Suyun kaldırma kanunu. Yoksa suyun kaldırma kanunu ne sudadır, ne tahtadır. Nedir o? Nisbî bir şeydir. Su ile tahta arasındaki münasebetin adıdır. Suyun kaldırma kanunu suyun içinde değil, suyun dışında da değil, tahtada da değil. O zaman nedir? Suyun taş, toprak, demir, tahta arasındaki ilişkiden ortaya çıkan sistemin adıdır, dengenin veya dengesizliğin adıdır; kanun. Kanun Cenab-ı Hakk’ın iradesinin yetmiş bin perdeden geçmiş, kainattaki hareketlerin birbirlerine karşı durumlarıdır.

4. Kanun emir alemine bakar, namus ise daha ziyade tatbikata ve halk alemine bakar. Kanun daha umumidir. Mesela ruh mahiyet itibariyle kanundur, vücut giydirilince namus olmuştur.

1-Mektubat:470, 2-Mesnevi-i Nuriye:59, 3-(I), 4-(II)

Kanun-u Emr

1. Ruh zîhayat, zîsuur, nuranî, viçud-u haricî giydirilmiş, câmi', hakikatdar, külliyyet kesbetmeğe müstäid bir kanun-u emrîdir.

2. Esma-i Hüsnanın komprim (çekirdek) olarak bizdeki karşılığı..

Sözler:(517-518), (I)

Kastamonu Lâhikası

1. Kastamonu Lâhikaları ise: Eskişehir hapsinden tahliyeden sonra Nur Müellifi Kastamonu'ya nefyedilmiş, Denizli hapsi zamanına kadar orada ikamete mecbur edilmiş; bu müddet zarfında Nur Müellifi Isparta'daki talebeleri ile daimî muhabere ederek Nurların hatt-ı Kur'an'la yazılıp çoğalması, neşri ve inkişafi ve eski yazı bilmeyen gençlerin istifadesi için de, Risale-i Nur Külliyatı'ndan bazı bahislerin daktilo ile çoğaltılmaması hususunda şedid alâka göstermiş ve Risale-i Nur'un mahiyeti, kıymeti, deruhde ettiği kudsî vazife-i imaniyesi ve mazhariyeti; hem talebelerinin tarz-ı hizmetleri, mütecaviz dinsizler karşısında sebat ve metanetleri ve ehl-i İslâm'ın birbiri ile muamelâtında takib edecekleri ihlaslî hareketleri gibi,

dâhilî ve haricî bir çok mes'elelere temas etmiştir. Bu itibarla Kastamonu Lâhika mektubları bilhâssa yazıldığı zaman itibariyle de büyük ehemmiyet kesbeden bir devrin mahsülü olması ve birçok içtimaî mes'eleleri ve küllî imanî bir nazar-ı hakikatla mütalaa, mülahaza ve küllişmesi gibi cihetlerde büyük kıymeti haizdir.

2. İmani kitaplar (Sözler, Mektubat, Lemalar, Şular vb) lokomotif ise, lâhikalar; o trenin rayları hükmündedir. Kastamonu Lâhikası dış dünyamızdaki doğruları, yanlışları, nerede, kime, ne kadar, nasıl, duracağımızı gösterir. Nur talebesinin yol güzergahıdır ve yöntemleri doğruları, yanlışları yap-yapma, bak-bakma, de-deme, bulun-bulunma gibi hususlarda ders verir.

1-Barla Lahikası:5, 2-(I)

Kavanin

Kavanin dedikleri şey, her biri şu şeriatın (şeriat-ı kübra-yı İlahiyenin) birer meselesidir.

Mesnevi-i Nuriye:249

Kayyum

1. Bütün kâinatın mevcudatını böyle durdurun, beka ve kiyam veren, İsm-i Kayyum'un...
2. Bu kâinatın Hâlik-ı Zülcelal'i Kayyum'dur. Yani bizâtihî kaimdir, daimdir, bâkidir. Bütün eşya onunla kaimdir, devam eder ve vücudda kalır, beka bulur.
3. Mesela ampül saniyede atmış defa yanıp söner. O kadar hızlı yanıp söüyor ki, gözün görme kabiliyetinden daha hızlı olduğundan, ampül devamlı yanıyor zannediyoruz. Ampülün var olması Kudret. Sönmesi İlim. Yani devamlı halk-ı cedid olarak kayyumiyetini göstermek için ilimden kudrete, kudretten ilime, ilimden kudrete, kudretten ilime, mevcudat an be an yaratıyor. Kayyumiyeti her an hükmediyor.

Dünyanın kayyumiyeti insandır. Kayyumu, kiyamı, anlamlanması, varlığı, vücudu insanladır. İnsan ile kiyam bulur bu kâinat. Kaldır insanı, kiyamet koptu zaten. Seninle anlamlanıyor.

1-Lem'alar:352, 2-Lem'alar:341, 3-(I)

Kaza

1. Bir şey hakkında verilen karar, kader demektir. O kararın infazı, kaza demektir. Evet yumuşak bir otun damarları katı taşı deldiği gibi, atâ da kaza kanununun kat'iyyetini deler. Kaza da ok gibi kader kararlarını deler. Demek atânın kazaya nisbeti, kazanın kadere nisbeti gibidir. Atâ, kaza kanununun şümüliünden ihraçtır. Kaza da kader kanununun külliyetinden ihraçdır. Bu hakikate vakıf olan ârif: "Ya İlahî! Hasenatım senin atâ'ndandır. Seyyiatım da senin kaza'ndandır. Eğer atâ'n olmasa idi, helâk olurdum." der.

2. Kaza İsm-i Zâhir'dir. Kader İsm-i Bâtin'dır.
-

1-Mesnevi-i Nuriye:206, 2-(I)

Kelam

1. Kelam mananın bedeni misalisidir. Her bir kelamin lafzi, o kelamin libası.. Ve içindeki mana onun bedeni.. O kelamin hayatı ise mütekellimin niyeti ve hissiyatı.. Kelamın ruhu ise mütekellim tarafından içine üflenir.. Mesela Kur'an... Mesela hadis... Mesela Üstad da teemmel...

2. Kelamda ağızından çıkan kelamda tam otuz üç tane mana mertebesinin hakikatı var.. çıplak çekiyor mana.. ağızından çıkışına kadar tam otuz üç tane alemin hakikatini yüklüyor kelimeye.. kelime gidiyor kulağa.. sepeti yani kelimeleri kulağın içine bırakıyor.. Dimağa giriyor.. dimağa girdikten sonra, Tahayül, Tasavvur, Taakkul, Tasdik, İzan, İltizam, İtikat.. Bunları besliyor.. Sonra iniyor.. Zihin, His, İrade, Latife-i rabbaniye.. Ruhu kalbi besliyor.. Kelime gibi ama.. Allah'ın subuti sıfatından kelam sıfatından geliyor.. onun için kelamda nihayetsiz mertebe var..

Ağzımdan çıkışın benim kalbimden çıkışken mana çıplak olarak çıkar.. neleri takdim o kelama? bir parça bir madde düşünün.. torna yaptım, deldim, yapıştırdım, şişirdim, çektim, çelik yaptım, boyadım, sertleştirdim, yumuşattım vs.. bir parçayı düşünün çıkışına kadar.. işte mana ağızdan çıkışına kadar bütün latifelerimi yüklüyorum.. kalbimi ruhumu dimağımı.. o kelama yüklüyorum kelamı o sözü gönderiyorum.. geliyor kulağınıza.. sepeti boşaltır gibi boşaltıyor.. ondan sonra dölleniyor... Meryem bu kafa.. Düşünün biz Meryem olmayacağız, çocukta doğurmayaçağım, Meryem suresini niye okuyacak adam?.. Oysa bu kafa Meryem'dir.. kulaktan giriyor, benim kelamım sana geliyor.. Kur'an veya Hadis veya Risale-i Nur kulağına giriyor, kulağın bozulmuyor.. gidiyor dimağın dölleniyor.. hukuk oluyor o hukukun adı Ruhullah İsa.. sonra doğum yapar gibi ağzımdan doğum yapıyorum.. tak sizin dimağınıza gönlünüze.. kurumuş ölmüş dimağ akıl diriliyor.. al sana Meryem süresi..İşte ölü ruhları diriliyor.. İsa as hastaları iyileştiriyordu.. ölüyü diriliyor.. Risale-i Nur ise ölü kalbleri diriliyor..

Ruhlar arasında, kalpler arasında, dimağlar arasında sefirlilik, büyük elçilik yapan Kelamdır. Bu kelam; ruhumdan ruhuna, kalbimden kalbine, dimağmdan dimağına sefirlilik yapan büyük elcidir. Ben konuşma anında senin devletine, memleketine konsolosluk açıyorum. Yani kelamla sana taşıyıyorum. Kelam onun için sihirdir. Menfi veya müsbet. Dimağım ile dimağını, kalbimle kalbini, ruhumla ruhunu, aklıyla aklını iksirliyorum. Kalbimle kalbini mayalyorum. Ruhum ile ruhuna taşıyıyorum. İnşaat yapıyorum, inşaa yapıyorum, ihyaya yapıyorum, taşıyıyorum. En kalitelisi taşınmaktadır. Bunu kelam yapıyor. Allah ile kul arasındaki bağ nisbet kelamdır.Kelam ruhun refifi, aklın burağıdır. Alem-i Gaybi şifreleyip, Alem-i Şehadeti hülasalandırıp insana taşıyan, insana taşinandır kelam.

Kelam sırf ağızınızdan çıkışan ses değildir. Mimikler, bakışlar kelamdır. Kelamın en basit mertelesi sestir. Yaprak ayettir. Konuşmuyor mu? Lisan-ı hal ile, tavren konuşması var.

İnsanın kelamında onun ruhu hisleri duyguları ve manevi şahsiyeti gizlidir. Kelam; ruhun alem-i şahadetteki vücutu haricisinin suretidir.

1-Gayıri müntesir, 2-(I)

Kelam-ı İlahi

Subutî sıfat olan Kelam'dan Levh-i mahfuza kadar olan süreç; Kelam-ı İlahîdir. Levh-i mahfuzdan alem-i şahadete kadar Kur'anın nüzul süreci ise Vahiyidir. Kelam sıfatı aşağıya gelirken, esmayı yapılandırıyor, meç'ülü yapılandırıyor, arş-ı azamı yapılandırıyor en son Levh-i Mahfuz'a gelince orayı da yapılandırıyor ve ayete dönüştürüyor.

Kelam-ı İlahinin (Vacib-ul Vücudda ki değil) Şecere-i hilkatteki: Sureti; Mushaf, kütüphanedeki kitap, mahluktur, tutuyorsun. Kanuniyeti; Daire-i İlimde (Daire-i ilim, Levh-i mahfuzun ilk dairesi ilk zuhuru. Levh-i mahfuzdan direk sana gelmiyor). Hakikati; Levh-i Mahfuz.. Mahiyeti; Arş-ı azamın damı olan Kab-ı Kavseyn.

(I)

Kelime

Kelime bir manayı ifade eden şeye denir.

İşarat-ül İcaz:157

Kelime-i Şehadet

Bu kelime-i âliye, üss-ül esas-ı İslâmiyet olduğu gibi kâinat üstünde temevvüç eden İslâmiyetin en nuranî ve en ulvî bayrağıdır. Evet misak-ı ezeliye ile peyman ve yeminimiz olan iman, bu menşur-u mukaddeste yazılmıştır. Evet âb-ı hayat olan İslâmiyet ise, bu kelimenin ayn-ül hayatından nebean eder. Evet ebede namzed olan nev'-i beşer içinde saadet-saray-ı ebediyeye tayin ve tebşir olunanın ellerine verilmiş bir ferman-ı ezelidir. Evet kalb denilen avalim-i gayba karşı olan penceresinde kurulmuş olan latife-i Rabbaniyenin fotoğrafıyla alınan timsal-i nuranıyla Sultan-ı Ezel'i ilân eden harita-i nuraniyesidir ve tercüman-ı beligidir. Evet vicdanın esrarengiz olan nutk-u beliganesini cem'iyet-i kâinata karşı vekaleten inşad eden hatib-i fasihî ve kâinata Hâkim-i Ezel'i ilân eden imanın mübelliğ-i beliği olan lisanın elinde bir menşur-u lâyezalıdır. Bu kelime-i şehadetin iki kelâmi birbirine şahid-i sadiktir ve birbirini tezkiye eder. Evet uluhiyet nübüvvete bürhan-ı limmdir. Muhammed Aleyhisselâm, Sâni'-i Zülcelal'e zâtiyla ve lisaniyla bürhan-ı innîdir...

Muhakemat:(116-117)

Kemal

1. Cemal zahir, Kemal batındır. ağaç kemalini buldu denir. Batını tamamladı makamında.. sürecini tamamladı. Ona tayin edilen emr-i tekviniyeye imtisal edip miracını tamamladı.. miracını tamamlayana Kemal denir. Ama bu bu süreci yaparken Cemal oluyor. Kemalat kendini Cemal olarak gösterir. Kemalat daha çok imtisalle olandır fakat Cemal daha çok zahir ve ahire bakıyor. Kemalat enfusi süreçtir. Bu sürecin kendiside Cemaldir. Çünkü Cemal bir Kemal noktasına göre hareket eder. Bir Kemal mertebesi olmak lazım, Cemal mertebesi denilmez. Kemal bir nokta-i mihrakiyesi olması lazım, bir Kemal noktası olması lazım. O süreçde giderken mazhar olduğu hallere Cemal denir. Cemal Cennet ülkesi, Celal Cehennem ülkesi. İlkisinin çarpışmasında ikisiyle hiç alakası olmayan Kemal memleketi insan ortaya çıkıyor.

2. Celal ile Cemali birleştirdiğimizde, bir bakabildiğimizde kemali buluyoruz. Cemal içinde Celali, Celal içinde Cemali gören Kemali buluyor.

1-(I), 2-(III)

Kemalat

Sevab dışarda eylemdir, kafada sevap kelimesidir, ruhta ise potansiyel enerjidir. Bir mana, bir hal kaplar, enerji oluşur. Sanki bir yere elektrik fişini sokmuş da, cereyan yükler gibi. Baraj gibi bir cereyan olur. Barajı kaldırırsan hiçbir fayda olmaz, tarlayı siler süpürür ama kanal açarsan faydası olur. İşte dersanenin yerini süpürmekten kaynaklanan Allah'ın rahmetinin buradaki ifadesi olan ruhta, kalbde bir ruhanî bir hal olur, bir enerji olur. Buradaki enerji; hal. O enerjiyi sen dışarıya kanalize etmesen, yol açıp da boşaltmasan o enerji ilk önce sende burda tatlı bir hal, bir yanma olur. Yeni olduğu için sıcak. Sonra yavaş yavaş söner, yani büzüşür büzüşür, yani kaysıyı kurutmak gibi. Büzüse büzüse sönüd ya, işte o sönmenin adı kemalâtır.

Kemalat; o büzüsen enerjiden oluşan çekirdektir. Ahirette bu ağaç olacak. Şeytan da o enerji kuruyup çekirdek olmaması için, hemen bu cereyanı kanal açmak istiyor, akıtmak istiyor. Nasıl yapıyor? Yaptığımı görün, bilin manasında hayrına dikkat-i nazarı çevirttiriyor.

(I)

Kemal-i İhlas

Her içinde Cenab-ı Hakk'ın riza ve fazlını kasdetmek.

Barla Lahikası:276

Kerîm

1. Hem madem Fâtır-ı Kerim, düstur-u kerem iktizasıyla bir şeye verdiği makamı ve kemali, o şeyin müddeti ve ömrü bitmesiyle, o kemali geriye almiyor.

2. Verdiği özelliği geri almayan Allah...

1-Sözler:556, 2-(I)

Kevn

Arş-ı Azamdan itibaren herşeyin hakikatidir.

(I)

Keyfiyet

Keyfiyet lügat olarak kalitedir ama; mahiyetine bakar sıfattaki karşılığıdır. Merkezine, hakikatinden geçip mahiyetine yakın olmadır. Yani aslina yada merkezine ne kadar yakınsa, gelmişse o kadar keyfiyetlidir. Merkezde olma, merkezden bakma, merkeze yakın olma, merkeze göz dikme, merkeze doğru hedeflenmek, bu keyfiyettir kalitedir. Kemiyet adet çokluğu ise cilve, cemal, nakış, sanata bakar, merkez değil.

(I)

Kibriya

1. Zemini döndürüp, gece-gündüz sahifelerini yapan ve çeviren ve yevmiye hâdisatıyla yazan değiştiren aynı zât, aynı anda, en gizli, en cüz'î olan kalblerin hattratlarını dahi bilir ve iradesiyle idare eder. Ve mezkûr fillerin herbiri birtek fiil olduğundan, zarurî olarak, onların fâili dahi birtek vâhid ve kadir olan fâil-i zülcelallerinin, bedahetle öyle bir kibriya ve azameti var ki: Hiçbir yerde, hiçbir şeyde, hiçbir cihetle, hiçbir şırkin hiçbir imkânını, hiçbir ihtimalini bırakmıyor, köküyle kesiyor.

2. Azamet ve kibriya lüzumlu bir perdedir.

3. Azamet cüziyete, kibriya külliyyete bakar.

4. Azamet İzar'dır (Alt örtü) Sünnet-i Seniyyedir, İslamiyyettir.. Kibriya Rida'dır (Üst Örtü) Kurandır, İmandır. Azamet; dimağa.. taayyüne.. kurbiyete bakar. Kibriya; kalbe.. teşahhusa.. akrebiyete bakıyor...

1-Şular:(154-155), 2-Şular:104, 3-(II), 4-(I)

Kitab-ı Mübin

1. Alem-i gaybdan ziyade, âlem-i şehadete bakar. Yani, mazi ve müstakbelden ziyade, zaman-ı hazırna nazar eder ve ilim ve emirden ziyade, kudret ve irade-i İlahiyyenin bir ünvanı, bir defteri, bir kitabıdır. "İمام-ı Mübin" kader defteri ise, "Kitab-ı Mübin" kudret defteridir.

2. Kitab-ı mübin irade ve evamir-i tekviniyenin ünvanıdır.

3. Kitab-ı mübin, Kur'an'dan ibarettir.

4. Risale-i Nur, Kur'an-ı Mübin nurunu ve hidayetini neşreden bir kitab-ı mübindir.

5. İمام-ı Mübin mühendis, Kitab-ı mübin usta gibi düşünülebilir.

6. Kur'an Vahiy.. Sende uyanan mana ise Vahy-i zimni (bu senin kitabın). Okuduğun Kitab-ı Mübin, Uyanan İمام-ı Mübin. Farkındalıklarınız Kitab-ı Mübin. Farkında olmadıklarınız İمام-ı Mübin... Ayat-ı tekviniyenin yazılımı evamir-i tekviniye. Ayat-ı tekviniye Kitab-ı Mübin, evamir-i tekviniye İمام-ı Mübin.

İمام-ı Mübin; İsm-i evvel, sikke, temessül olarak kendisini ifade eder. İsm-i ahir, hatem, teşahhus olarak kendisini ifade eder.

Kitab-ı Mübin; İsm-i zahir, mühür, tezahür olarak kendisini ifade eder. İsm-i batın, turra, tereşşuh olarak kendisini ifade eder.

7. Kur'anın ne kadarına muhatab isen o senin kitab-ı mübinin. İمام-ı mübine iman ediyorsun, kitab-ı mübinden emin oluyorsun. Peki iman etmek emin olmak değil midir? O zaman iman ettiğine ne kadar şuurun taalluk ediyorsa o kadarından emin oluyorsun. Yukarıda da denildiği gibi imam-ı mübine iman, kitab-ı mübine eminlik meselesi. Kitab-ı mübinde ne kadar inkışaf edilmişse imam-ı mübinde ki iman edilen hakikatın, o kadarından emin olmuşsun demektir. Kitab-ı mübin senin eline verilecek olan kitap. Başka bir ifade ile mevcudat kitab-ı mübin sana yaptığı tesir imam-ı mübin...

1-Sözler:548, 2-Sözler:469, 3-Sözler:252, 4-Kastamonu Lahikası:188, 5-(II), 6-(I), 7-(III)

Kizb

1. Küfrün esasıdır. Kizb nifakin birinci alâmetidir. Kizb kudret-i İlahiyeye bir iftiradır. Kizb hikmet-i Rabbaniyeye ziddir. Ahlâk-ı âliyeyi tahrib eden kizbdır. Âlem-i İslâmi zehirlendiren ancak kizbdır. Âlem-i beşerin ahvalini fesada veren kizbdır. Nev'-i beşeri kemalâttan geri bırakın kizbdır. Müseylime-i Kezzab ile emsalini âleme rezil ü rüsvay eden kizbdır. İşte bu sebeblerden dolayıdır ki; bütün cinayetler içinde tel'ine, tehdide tahsis edilen kizbdır.

2. Yalan aklıdır, Kizb kalbîdir. Yalan içi boş Allahın icraatından olmayanı icraatındanmış, olanında olmamış gibi göstermektedir. Kizb şeytanın mahiyetidir, Yalan şeytanın hakikatidir. Yalan aklın, kalbi bloke edip devredişi bırakmasıdır. Kizb ise kendini inkar etmek, içini örtüp boşaltmaktadır. Kizb nokta-i istinad ve nokta-i istimdatları ortadan kaldırılmaktır. Yalan Adetullahın Allah ile alakasını kesmektedir. Yalan kizbin bir sıfatıdır.. Kizb kalbde taşınan fitratta taşınan yani fitratı bozmakla alaklı olan ve dil ile fiil ile yapıldığı zaman ortaya çıkan.. İşte kalpte taşınana bu cihette kizb deniliyor...kizb kalpte taşınıp ondan sonra fiile ve kelimele döküldüğü zaman yalana dönüşüyor, onu ortaya çıkardığın zaman buna yalan deniliyor...

Yani iman ve küfür itikadi mevzular olunca yalan tabirini külliyyatta kullanmaz.. iman ve küfür kalbe ve ruha ait ve batına ait şeyler konuşurken ustâd Hz.leri kizb kullanır.. eylem hayatında sıfatları kullanırken, sıfatlarımız, eylemimiz ve fiillerimiz ise yalan olarak kullanır..

1-İşarat-ül İcâz:82, 2-(I)

Korku

1. Hem o bedbaht, elîm bir dehşette ve azîm bir korku içinde kalbi parçalıyor ve şu bahtiyar ise leziz bir ibret, tatlı bir havf, mahbub bir marifet içinde garib şeyleri seyr ü temaşa ediyor.

2. Korku aklıdır.. havf kalbidir.. korku değil havf.. havf da korkuda vardır ama korku havf değildir...Çünkü, bir yaşındaki çocuğun diyor.. En tatlı hali şefkatli validesinden yediği şamar tokattan sonra tekrar şefkatli validesinin sinesine sığınmakmış.. Allah korkusunu böyle bir şey.. Ama baba ise vurdugu zaman çocuk kaçar.. O korkudur.. Annenin vurmasında işte o korku değil havf'dır o...

Korkuyu ümitle mayalarsan Havf olur.. Havftan ümidi, recayı çekersen korkuya dönüşür.. yani havfta korku ve ümit beraber bulunuyor...

Korkunun temeli mülkü sahibine teslim etmediğinden senin zannettiğin mülkü kaybetmek endişesinden çıkmıyor.. Korku; geleceği yorumlayamamak, yani yanlış yorumlamaktan, yani geleceğe ümitsiz bakmak tevekkül-teslimiyetsiz bakmaktan, Allah'ı devreye koymadan bakmaktan kaynaklanıyor.

1-Sözler:37, 2-(I)

Kör Hissiyat

1. Nefs-i emmarenin silâhını daha musîrrane istimal eden kör hissiyatım, damarlarımı tam dokundurup, -tesemmüm ve -hastalıkta gelen ziyade teessür ve -hassasiyet ve -şeytandan gelen ilkaat ve -fitrî hubb-u hayattan gelen acib bir haletle, o ikinci nefس-i emmare hükmünde olan kör hissiyat...

2. Manevi nefsi emmare: Heves / Damar / Asap / Tabiat / Hissiyatdır. Bu manevi nefsi emmarenin içindedir..

- Tesemmüm
- Hastalıktan gelen ziyade teessür
- Hassasiyet
- Şeytandan gelen ilkaat
- Fitri hubb-u hayattan gelen acib bir halet

Bu beş tanesi aşağıdaki beş unsuru tetikleyen malzemelerdir.. incir ağacının çamuru alıp aşağıdaki gibi incir meyvesine dönüştüyor..

Şimdi ise kör hissiyatın yaptığı tahribat..

- Vefat ihtimalinden korkar
- Vefat ihtimalinden şiddetli me'yusiyet ve teellüm
- Kuvvetli bir hayatı hırs
- Hayata kuvvetli bir şekilde zevk
- Hayata kuvvetli bir lezzet

Bunlar işte kör hissiyatın tanımlanmasıdır. Kör hissiyatın içinde bunlar vardır.. Ben ölümden korkuyorum dersen işte o zaman kör hissiyat sana hakim.. İşte hakikatleri kör hissiyat kör olduğu için hakikati göremez, hakkı göremez, doğruluğu göremez, kör adam ne ise kör hissiyat onun gibi yanı...vara yok...varlık yok olmuş aleminde..Bu ikinci nefsi emmare hükmünde olan kör hissiyatı ancak musibetler sıkıntılarda terbiye ediyor..Kör hissiyatı her hissini maksadına davasına feda edebilirsen durdurabilirsin, edemediysen tokatlar ve elemelerle ancak kör hissiyat durur..başka durmaz...Dört tane özelliğimizi tarumar ediyor bu kör hissiyat.. 1-Teslim, 2-Tevekkül, 3-Tefekkür, 4-Şükür.. Eğer bu dördüne sahiblenirsen seviyesine göre her hissiyatını maksadına davasına feda etmiş demektir.. İşte eylemciler adam bu.. Yani bu dördünü cem etme nisbetinde sen her hissiyatını davana feda etmiş olursun..

1-Emirdağ Lahikası-1:199, 2-(I)

Kudret

1. Vücuda gelmiş herbir günü, herbir senesi, herbir asrı; birer satırıdır, birer sahifedir, birer kitabdır ki kaleml-i kader ile tersim edilmiştir. Dest-i kudret, mu'cizat-ı âyâtını onlarda kemal-i hikmet ve intizam ile yazmıştır.

. Kudret masdardır, kader mistardır. Kudret o maânî kitabını, o mistar üzerinde yazar.

3. O Kadîr-i Mutlak emr-i Kün Feyekûn ile, o hadsiz kudretiyle ve nafiz iradesiyle, o yazıya sürülen ecza gibi, gayet kolay ve sühuletle kudretin bir cilvesi olan kuvvetini o mahiyet-i ilmiyeye sürer, o şeye vücut-u haricî verir; göze gösterir, nukuş-u hikmetini okutturur.

4. İşte kudret-i İlahiye zâtiyedir. Öyle ise acz tahallül edemez. Hem melekûtiyet-i eşyaya taalluk eder. Öyle ise mevani' tedahül edemez. Hem nisbeti kanunîdir. Öyle ise cüz', külle müsavi gelir ve cüz'î, külli hükmüne geçer. İşte şu üç mes'eleyi isbat edeceğiz.

Birinci Mes'ele: Kudret-i ezeliye, Zât-ı Akdes-i İlahiyenin lâzime-i zaruriye-i zâtiyesidir. Yani, bizzarure zâtın lâzimesidir. Hiç bir cihet-i infikâki olamaz. Öyle ise, kudretin ziddi olan acz, o kudreti istilzam eden zâta bilbedahe ârız olamaz. Çünkü o halde cem'-i ziddeyn lâzımgelir. Madem acz, zâta ârız olamaz; bilbedahe o zâtın lâzımı olan kudrete tahallül edemez. Madem acz, kudretin içine gitmez; bilbedahe o kudret-i zâtiyede meratib olamaz. Çünkü herşeyin vücut meratibi, o şeyin zdalarının tedahülü iledir. Meselâ: Hararetteki meratib, bürudetin tahallülü iledir; hüsündeki derecat, kubhun tedahülü iledir ve hâkeza kıyas et... Fakat mümkünatta, hakikî ve tabîî lüzum-u zâtî olmadığından, mümkünatta zdalar birbirine girebilmiş. Mertebeler tevellüd ederek ihtilafat ile tegayyürat-ı âlem neş'et etmiştir. Mademki kudret-i ezeliyede meratib olamaz. Öyle ise, makdurat dahi, bizzarure kudrete nisbeti bir olur. En büyük en küçüğe müsavi ve zerreler, yıldızlara emsal olur. Büttün haşr-i beşer, birtek nefsin ihyası gibi; bir baharin icadı, birtek çiçeğin sun'u gibi o kudrete kolay gelir. Eğer esbaba isnad edilse; o vakit birtek çiçek, bir bahar kadar ağır olur.

Şu Söz'ün İkinci Makamı'nın Dördüncü "Allahü Ekber" mertebesinin âhir fikrasının haşiyesinde, hem Yirmiikinci Söz'de, hem Yirminci Mektub'da ve zeylinde isbat edilmiş ki: Hilkat-i eşya Vâhid-i Ehad'e verilse, bütün eşya, bir şey gibi kolay olur. Eğer esbaba verilse; bir şey, bütün eşya kadar külvetli, ağır olur.

İkinci Mes'ele ki; kudret, melekûtiyet-i eşyaya taalluk eder. Evet, kâinatın âyne gibi iki yüzü var. Biri, mülk ciheti ki; âyinenin renkli yüzüne benzer. Diğer, melekûtiyet ciheti ki; âyinenin parlak yüzüne benzer. Mülk ciheti ise, zdaların cevelangâhıdır. Güzel çirkin, hayır şer, küçük büyük ağır kolay gibi emirlerin mahall-i vürûdudur. İşte şunun içindir ki: Sâni'-i Zülcelal esbab-ı zahiriyeyi, tasarrufat-ı kudrette perde etmiştir. Tâ dest-i kudret, zahir akla göre hasis ve nâ-lâyık emirlerle bizzât mübaşereti görünmesin. Çünkü azamet ve izzet, öyle ister. Fakat o vesait ve esbaba hakikî tesir vermemiştir. Çünkü vahdet-i ehadiyet öyle ister. Melekûtiyet ciheti ise, her şeye parlaktır, temizdir. Teşahhusatın renkleri, müzahrefatları, ona karışmaz. O cihet, vasıtısız kendi Hâlikâna müteveccihit. Onda terettüb-ü esbab, teselsül-ü ilel yoktur. Ona illiyet, ma'liliyet giremez. Eğribüğrüsü yoktur. Maniler müdahale edemezler. Zerre, şemse kardeş olur.

Elhasıl: O kudret hem basittir, hem nâmütenahîdir, hem zâtîdir. Mahall-i taalluk-u kudret ise, hem vasıtısız, hem lekesiz, hem isyansızdır. Öyle ise, o kudretin dairesinde büyük küçüğe karşı tekebbürü yok. Cemaat ferde karşı rüchanı olamaz. Küll cüz'e nisbeten, kudrete karşı fazla nazlanamaz.

Üçüncü Mes'ele ki; kudretin nisbeti kanunîdir. Yani: Çoğa-aza, büyüğe-küçüğe bir bakar. Şu mes'ele-i gamızayı birkaç temsil ile zihne takrib edeceğiz.

İste kâinatta "şeffafiyet" "mukabele" "müvazene" "intizam" "tecerrûd" "itaat" birer emirdir ki; çoğu aza, büyüğü küçüğe müsavi kilar.

5. Kudretin kanuniyeti var, sureti buradadır. Sen rüyada da bir şeyler yapmıyor musun? Atom mudur o? Onu da sen yapıyorsun. Kudretin sureti değil o. Kanuniyeti aktif. Ruhta güçler yok mu? Böyle tefekkürle zevk, keyif.. veya kendini cehennemde zannetmek. Kudretin hakikati bu, yani esma aktif. Kavi esması. 26. Lem'ada geçiyor. Kudret sıfat, kuvvet esma. Ya Kavi ya Allah. "Kudretin bir cilvesi olan kuvvetini mahiyet-i ilmiyeye sürer, viçud-u ilimden viçud-u hariciye çıkarır." diyor. "Kudretin bir cilvesi olan kuvvetini.." Mesela biz rüyada işler yapmıyor muyuz, terden su olmuyor muyuz? Bir sürü şeyler oluyor. Banyo yapıyoruz, lezzet alıyoruz vs o da kudrettir. Ama kudretin sureti atomik seviyededir, maddededir. Kudretin kanuniyeti melekuttadır. Yani mülk kudretin suretidir. Mülk burası. Melekut yani umurun

batlarına Budistler de geçiyor. Az yemek, az uyumak yani bizi kayıtlayan kayıtlardan sıyrılmakla insanı melekut-u eşyaya geçiriyor, yani metafizik. O rüyaların olduğu yer. Melekutiyetine kudret taalluk edince, yani onun kanuniyetine geçince, vücut-u harici çıkarıyor. Suret oluyor.

Kainata kadar melekut, kainattan sonrası gaybdır. İman; gaybadır. Kainat; melekut tarafı. Arşa kadardır. Gayb; esmanın hakikatlarıdır. Mahiyeti o zaman nedir? Mec'ul olan yerlere taalluk etmiş kudret. Kudret mec'ülü yaratmış ama yaratmamış. Vücdüsüz vücut. O da bir esma değil haşa. Mahiyet o zaman nedir? Bizim o gaybdan sonraki yapımız. Mec'ule taalluk etmiş. Taayyün-ü evvel derler.

Kudretin;

- Sureti --> Mülktedir
- Kanuniyeti --> Melekuttadır
- Hakikati --> Gaybdadır
- Mahiyeti --> Mec'ulümüze

Kudret taalluk etmiş her şeye mahluk denir. Kudret taalluk etmemiş her şeye ilmî vücut denir. Kudret; ille eşyanın vücut-u haricisine taalluk edince kudret olmuyor. Levh-i Mahfuz; mahluktur. Cennet; mahluktur. Eğer ilim, irade, kudret yani lüzum, vücub, zaruret bir araya gelirse, illet-i tamme olur yani o şey vücuda gelir.

Mahluk olan her yerde ilim, irade, kudret var. İlmî bir yapıya kudret taalluk ederse, o mahluk olur. Kudret; sonuçtur. İlmî vücut ; kudret taalluk etmemiş vücuddur. Mahluk; ilmî vücuda kudret taalluk etmiş vücuddur. İrade yok mu? Kudret, sonuçtur. Ağaca baktığın zaman kudret gözükyor. Ama aslında ilk irade gözükyor. Gözükmenen ilimdir. Bildiğimiz malumdur. İlim; bilinmeyenden başlar. Bildiğimiz bilgiler malumattır.

Allah bir şeyi yaratmaya karar vermesi; İrade'dir. Onun plan ve projesini çizmesi; İlim'dir. Onu yaratacak usta, kuvvet; Kudret. Malzemesi; Hayattır.

1-Sözler:78, 2-Sözler:470, 3-Lem'alar:240, 4-Sözler:(526-527), 5-(I)

Kudsiyet

Muharrik-i vicdan olan kudsiyet...

Sünihat-Tuluat-İşarat:31

Kur'an

1. Kur'an nedir? Tarifi nasıldır? Elcevab: (Ondokuzuncu Söz'de beyan edildiği ve sair sözlerde isbat edildiği gibi) Kur'an, şu kitab-ı kebir-i kâinatın bir tercüme-i ezeliyesi.. ve âyât-i tekviniyeyi okuyan mütenevvi dillerinin tercüman-ı ebedisi.. ve şu âlem-i gayb ve şahadet kitabının müfessiri... Ve zeminde ve gökte gizli esma-i İlahiyyenin manevî hazinelarının keşşafi.. ve sutur-u hâdisatın altında muzmer hakaikin miftahı.. ve âlem-i şahadette âlem-i gaybin lisani.. ve şu âlem-i şahadet perdesi arkasında olan âlem-i gayb cihetinden gelen iltifatat-ı ebediye-i Rahmaniye ve hitabat-ı ezeliye-i Sübhanîyenin hazinesi.. ve şu İslâmiyet

âlem-i manevîsinin güneşî, temeli, henesesi.. ve avalim-i uhreviyenin mukaddes haritası... Ve zât ve sıfât ve esma ve şunun-ı İlahiyenin kavl-i şârihi, tefsir-i vâzîhi, bürhan-ı katı'ı, tercüman-ı satı'ı... Ve şu âlem-i insaniyetin mürebbisi.. ve insaniyet-i kübra olan İslâmîyetin mâ ve ziyası.. ve nev'-i beşerin hikmet-i hakikiyesi.. ve insaniyeti saadete sevkeden hakikî mûrşidi ve hâdîsi... ve insana hem bir kitab-ı şeriat, hem bir kitab-ı dua, hem bir kitab-ı hikmet, hem bir kitab-ı ubudiyet, hem bir kitab-ı emir ve davet, hem bir kitab-ı zikir, hem bir kitab-ı fikir, hem bütün insanın bütün hacat-ı maneviyesine mercî' olacak çok kitapları tazammun eden tek, câmi' bir Kitab-ı Mukaddes'tir. Hem bütün evliya ve siddikîn ve urefa ve muhakkikînin muhtelif meşreblerine ve ayrı ayrı mesleklerine, her birindeki meşrebin mezâkına lâyık ve o meşrebi tenvir edecek ve herbir mesleğin mesâkına muvafik ve onu tasvir edecek birer risale ibraz eden mukaddes bir kütüphane hükmünde bir Kitab-ı Semavî'dir.

İkinci cüz' ve tetimme-i tarif: Kur'an, arş-ı a'zamdan, ism-i a'zamdan, her ismin mertebe-i a'zamından geldiği için, (Onikinci Söz'de beyan ve isbat edildiği gibi) Kur'an, bütün âlemlerin Rabbi itibariyle Allah'ın kelâmidir. Hem bütün mevcudatın İlahî ünvaniyla Allah'ın fermanıdır. Hem bütün Semavat ve Arzin Hâlikî namına bir hitabdır. Hem rububiyet-i mutlaka cihetinde bir mükâlemedir. Hem sultanat-ı âmme-i Sübhaniye hesabına bir hutbe-i ezeliyedir. Hem rahmet-i vasia-i muhitâa nokta-i nazârânda bir defter-i iltifatât-ı Rahmaniyedir. Hem uluhiyetin azamet-i haşmeti haysiyetiyle, başlarında bazan şifre bulunan bir muhabere mecmuasıdır. Hem ism-i a'zamın muhitinden nûzul ile arş-ı a'zamın bütün muhatâa bakan ve teftîş eden hikmetfeşan bir Kitab-ı Mukaddes'tir. Ve şu sirdandır ki, "Kelâmullah" ünvani kemal-i liyakatla Kur'ana verilmiş ve daima da veriliyor. Kur'andan sonra sair enbiyanın kütüb ve suhufları derecesi gelir. Sair nihayetsiz Kelimat-ı İlahiyenin ise bir kısmı dahi has bir itibarla, cüz'î bir ünvan ile, hususî bir tecelli ile, cüz'î bir isim ile ve has bir rububiyet ile ve mahsus bir sultanat ile ve hususî bir rahmet ile zahir olan ilhamat suretinde bir mükâlemedir. Melek ve beşer ve hayvanatın ilhamları, külliyyet ve hususiyet itibariyle çok muhteliftir.

Üçüncü Cüz': Kur'an, asırları muhtelif bütün enbiyanın kütüblerini ve meşrebleri muhtelif bütün evliyanın risalelerini ve meslekleri muhtelif bütün asfiyanın eserlerini icmalen tazammun eden ve cihat-ı sittesi parlak ve evham u şübehatın zulümâtından musaffa ve nokta-i istinâdi, bilyakîn vahy-i semavî ve kelâm-ı ezelî.. ve hedefi ve gayesi, bilmüşahede saadet-i ebediye.. içi, bilbedâhe hâlis hidâyet.. üstü, bizzarure envâr-ı iman.. altı, biilmelyakîn delil ve bürhan.. sağı, bittecrübe teslim-i kalb ve vicdan.. solu, biaynelyakîn teshir-i akıl ve iz'an... Meyvesi,bihakkalyakîn rahmet-i Rahman ve dâr-ı cinan... Makamı ve revacı, bilhads-is sadık makbul-ü melek ve ins ü cânâ bir Kitab-ı Semavî'dir.

2. 25.Sözde (yukarıdaki metinde) Üstad Kur'anın tarifini üç cüzde izah etmiş. 1.Cüzde Allah canibinden Kur'an'ı tarif etmiş ve yirmibeş tane teşbih kullanılmıştır. 2.cüzde Esma-i ilahiye canibinden tarif etmiş. 3.cüzde ise İnsan canibinden Kur'anın tarifi yapılmış ve anlatılmıştır.

3. Şu üçü aynıdır: 1.Şecere-i hilkat-Kainat 2. Kur'an ve 3. İnsan. Birbirinin içinde açılımlarıdır. Allah cc bile "Beni tanımak mı istiyorsun? Kendini tanı!" diyor. Ne ile tanıyalım? Kainatla anlamlandırılması gerekiyor. Anlamlanacaksın ki, anlamlandırırasın. Mevcudatla taşınman gerekiyor. Merkeze Hakikat-ı Muhammediyeyi asm koyacaksın, Şâhiyet-i Muhammediyeyi asm koyacaksın. Kainat onu açılımı, biz o Nur-u Muhammedînin asm temessülatiyiz – cilve, cemal, nakış, sanatıyız.

Bizim dışımızdaki mevcudata ayat-ı tekviniye denir. Bu mevcudatın yazılımı bizde olmasına ise evamir-i tekviniye denir. Birisi kainat; irade sıfatından yaratılmış. Onun yazılımı olan Kur'an; kelam sıfatından yazılmış. Kur'an yazılımına evamir-i tekviniye. Onun file dönüştürülmüş hali olan kainata ayat-ı tekviniye denilir. Kainat; Kur'anın vücut-u haricisi. Yani Kur'an kainatın yazılımı. Onun insandaki karşılığı da ruhsal yapı, insan denilen sistem olduğundan bu üçü aynı: Kur'an-İnsan-Kainat. Bunlar arasında geçişler yapılıyor. Alemler ile geçişler yapılıyor.

Kurbiyet

1. Cenab-ı Hak bize akrebdır ve herseyden daha ziyade yakındır. Biz ise, ondan nihayetsiz uzağız. Onun kurbiyetini kazanmak iki suretle olur. Birisi: Akrebiyetin inkişafiyadır ki, nübüvvetteki kurbiyet ona bakar ve nübüvvet veraseti ve sohbeti cihetile sahabeler o sırra mazhardırlar. İkinci suret: Bu'diyetimiz noktasında kat'-ı meratib edip bir derece kurbiyete müşerref olmaktadır ki, ekser seyr ü sülük-ü velayet ona göre ve seyr-i enfüsî ve seyr-i âfâkî bu suretle cereyan ediyor. İşte birinci suret sîrf vehbîdir, kesbî değil; incizabdîr, cezb-i Rahmanîdir ve mahbubiyettir. Yol kısadır, fakat çok metin ve çok yüksektir ve çok hâlistir ve gölgesizdir. Diğer; kesbîdir, uzundur, gölgelidir. Acaib hârikaları çok ise de; kıymetçe kurbiyetçe evvelkisine yetişemez. Meselâ: Nasılkı dünkü güne, bugün yetişmek için iki yol var. Birincisi: Zamanın cereyanına tâbi' olmayarak, bir kuvvet-i kudsîye ile; fevk-az zaman çöküp, dünyu bugün gibi hazır görmektir. İkincisi: Bir sene kat'-ı mesafe edip, dönüp dolaşıp, dünyu gelmektir; fakat, yine dünyu elde tutamıyor, onu bırakıp gidiyor. Oyle de, zahirden hakikata geçmek iki suretedir. Biri: Doğrudan doğruya hakikatın incizabına kapılıp, tarîkat berzâhına girmeden, hakikati ayn-ı zahir içinde bulmaktadır. İkincisi: Çok meratibden seyr ü sülük suretiyle geçmektir.

2. Şems-i Ezel ve Ebed olan Zât-ı Zülcelal herseye herseyden daha yakın olduğu halde; hersey ondan nihayetsiz uzaktır. Yalnız bütün mevcudatı kat'edip, cüz'iyetten çöküp, külliyyetin meratibinde gitgide binler hicablardan geçip, tâ bütün mevcudata muhit bir ismine yanaşır, ondan daha ileride çok meratibi kat'eder. Sonra bir nevi kurbiyete müşerref olur.

3. Kulun Allah'a uzaklıği noktasında perdeleri ve mertebeleri geride bırakarak Allah'a yakınlaşması. Bir askerin onbaşı,,, yüzbaşı,,, paşa olup padişahın huzuruna çıkması gibi. Velayet-i sugra kurbiyet üzerine gider.

4. Kurbiyet, kişinin Allah'a yakınlığıdır. Sen Allah'a çok yakın olabilirsin ama Allah onayladı mı bilmiyoruz. Kurbiyetini onaylarsa, akrebiyet manasında olan imanla cevap alıyorsun. Bu noktada itikad kurbiyettir diyebilirsiniz. İman ise akrebiyettir. Allah'ın bize tecelli etmesi; rububiyet. Biz de ubudiyetle Allah'ın kurbiyetine yakın oluyoruz. Kişiin güneşe yakınığuna kurbiyet, güneşe bize yakınlığına ise akrebiyet denir.

Rububiyet kurbiyete bakar, inşa yönündür, Uluhiyet ise akrebiyete bakar, ihya yönündür. Fenafillah; velayet ve kurbiyete bakar. Bekâbillah risalet ve akrebiyete bakar.

Kutbiyet

1. O iman-ı tahkikîyi taşıyan hâlis ve sadık şakirdleri dahi, bulundukları kasaba ve karye ve şehirlerde -hizmet-i imaniye itibariyle- âdetâ birer gizli kutub gibi, mü'minlerin manevî birer nokta-i istinadı olarak, bilinmedikleri ve görünmedikleri ve görüşülmüşmedikleri halde, kuvve-i maneviye-i itikadları cesur birer zabit gibi; kuvve-i maneviyeyi, ehl-i imanın kalblerine verip, mü'minlere manen mukavemet ve cesaret veriyorlar.

2. Tahkiki imanı taşıyan,-halis,-sadık,-nokta-i istinad olandır.

3. Evliyaların büyüklerine ve tasarrufat sahibi olanlarına kutub denir. Ekseriyetli gizlidir. Her beldenin kutbu olduğu gibi hepsinin bağlı olduğu ve ekseriyetle Hicazda bulunana kutb-u

azam denir. Kutb-u Medar (alemin nizamı, rızık, yağmur, v.s gibi tasarrufu olan) ve Kutb-u İrşad (insanların irşadına vesile olan evliya ve kutubların en büyüğü) gibi kutublar vardır.

1-Mektubat (466-467), 2-(III), 3-(II)

Kuva

. Kuva dedikleri şey, her biri şu şeriatın (şeriat-ı kübra-yı İlahiye) birer hükümdür.

2. Kuvalar vücuda çıkmış, kanun ise daha arkada. Kuva mülk, kanun melekut. Latife en merkezdir. Oradan çıkış yukarıya Kuva. Çık yukarıya Hasse. Çık yukarıya Duygu. Göz, kulak, burun vs zahir duygularımızdır (bunları sıfat olarak düşünmeyin, şahit olduklarımız). Bunların birbirinden çıkması ise şöyle: Şahit olduğumuz duygulardan (göz, kulak vs.) mesela bu göz baktığı zaman etkilenen duygudan meydana gelen hisler var. Kulak duyar bir de kulakla bağlı hisler var. His kulaktan daha arkada, hasse bu. Yani duygular çeker, his de etkilendir, kuvaya güce dönüşür. Ruhta latife olur. Duygularla alırız, hislerle insan aktif olur. Kuvayla güç olur, latife ile kazanılmış ahlak olur-zanlar olur. Yani; Duygularla alırız. Hislerle aktif oluruz. Kuvve ile güç oluruz. Latife ile “niyet-nazar-ahlak ve zanlar” oluşur. Kuva güçtür Sıfatlara bakıyor. His kuvvettil Esmalara bakıyor. O zaman Kuva kuvvetlerin neticesi, hükümleridir. Kuva: kuvvet değil, bunun neticesindeki güç. Cemdir (kuvvetler).

Duygu, baraj, his ise barajdan elde edilen elektrik, milyarlarca cihaz çalıştırır. Kuva --> His --> Duygu --> Fiil. His vücut-u ilmîdir, depodur. His aktif olunca vücut-u haricisi olan Kuva=Enerji çıkıyor.

Latife en merkezdir. Oradan çıkış yukarıya Kuva. Çık yukarıya Hasse. Çık yukarıya Duygu. Göz, kulak, burun vs zahir duygularımızdır (bunları sıfat olarak düşünmeyin, şahit olduklarımız). Bunların birbirinden çıkması ise şöyle: Şahit olduğumuz duygulardan (göz, kulak vs.) mesela bu göz baktığı zaman etkilenen duygudan meydana gelen hisler var. Kulak duyar bir de kulakla bağlı hisler var. His kulaktan daha arkada, hasse bu. Yani duygular çeker, his de etkilendir, kuvaya güce dönüşür. Ruhta latife olur. Duygularla alırız, hislerle insan aktif olur. Kuvayla güç olur, latife ile kazanılmış ahlak olur-zanlar olur. Yani; Duygularla alırız. Hislerle aktif oluruz. Kuvve ile güç oluruz. Latife ile “niyet-nazar-ahlak ve zanlar” oluşur.

Bakıyorum, duyuyorum, kokluyorum, tat alıyorum... mekân/temas bunlarla etkilenmiyor muyum? Etkileniyorum bunun adı Hasse... Etkilendikten sonra güce dönüşüyor mu? Tefekkür veya konsantre...bunun adı da Kuva... Bu kuvayı yapa yapa bende fitrat-ı seniye, ikinci karakter oluyor ki bunun adı da Latife... İnsanı inşa etme serüveni. İnsanın içsel alemini inşa etme yöntemi. Burada bahsedilen Hasse (his) ile vicdandaki His aynı şey değil. Mesela bitkisel hayatı göz görüyor ama içsel bir inşaa yok. Yani hasseler çalışmıyor. Hasse; nefisteki cihazlardır, beşeriyetimiz. Duygular ise ceseddedir.

Kuvanın sureti dimağda, kanuniyeti daire-i. ilimde, hakikati levh-i mahfuzda, mahiyeti emirdir.

1-Mesnevi-i Nuriye:249, 2-(I)

Kuvve-i Akliye

1. Tegayyür, inkılاب ve felâketlere maruz ve muhtaç şu insan bedeninde iskân edilen ruhun yaşayabilmesi için üç kuvvet ihdası edilmiştir. Bu kuvvetlerin birincisi: Menfaatleri celb ve cezb için kuvve-i şeheviye-i behimiye. İkincisi: Zararlı şeylerin def' için kuvve-i sebuiye-i

gazabiye. Üçüncüüsü: Nef' ve zararı, iyi ve kötüyü birbirinden temyiz için kuvve-i akliye-i melekiyedir.

Lâkin insandaki bu kuvvetlere şeriatça bir hadd ve bir nihayet tayin edilmiş ise de, fitraten tayin edilmemiş olduğundan bu kuvvetlerin herbirisini tefrit, vasat, ifrat nâmıyla üç mertebeye ayırlırlar... Ve keza kuvve-i akliyenin tefrit mertebesi gabavettir ki, hiç bir şeyden haber olmaz. İfrat mertebesi cerbezedir ki; hakkı bâtil, bâtlı hak suretinde gösterecek kadar aldatıcı bir zekâya mâlik olur. Vasat mertebesi ise hikmettir ki; hakkı hak bilir imtisal eder, bâtlı bâtil bilir içtinab eder.

2. Kuvve-i akliye; enerji imal eden depodur, güç kaynağıdır. Kuvve, kuvva. Kudretin taalluk ettiği yer burası. Güç; bu üç yerden imal ediliyor. İnsanı bu hayatı tutan, yaşamasına sebeb olan güç kuvve-i akliye, kuvve-i gazabiye ve kuvve-i şeheviye. Aynı zamanda insanı duman ederler. Okuduğumuz bu dersler hayatı geçmesi lazım. Hayata geçmeyen dersler yüktür ve ezer seni. Hayata geçerse, geçtiği kadar üzerine binersin. At olur, yoksa at sana biner. Okunan dersler eyleme dönüşmesi lazım. Kuvve-i akliye, kuvve-i gazabiye ve kuvve-i şeheviye. Yoksa Allah alır. Sekiz sene Risale okuduğu halde sekiz ay kadar istifade edemedim diyor şefkat tokatlarında. Üç kuvveye hâkim olma semineridir bu dersler.

Seni duman eden, cehennemi yaştan bu üç kuvvenin ifrat ve tefritlerinden çıkıyor. Kuvve-i akliye, kuvve-i gazabiye ve kuvve-i şeheviye enerji imal eden santraldır. Bunu unutmamalıyız! Güç kaynağı bunlar. Yani bildiklerimiz, öğrendiklerimizi eyleme geçiren güç bunlar. Bunları aktif edemezsek veya sistemine koyamazsak, her şey aleyhine döner. Müsbet dahi. Okuduğun Kur'anı riyakârlığa döndürebilir. Namazın gösteriş olur. Zekatı desinler olur. Sebebi: Bu üç kuvve devre dışı.

Üç kuvvenin tefriti nokta-i istimdadı, yani ahirete imanı, ahiret inancını, ahireti yırtıp, atmaktır, dünyayı dünya için yaşamaktır, nefs-i emmarenin hâkim olmasındanandır. İçsel alemdeki tüm sıkıntıların kaynağı bu üç kuvvelerin tefrit mertebesinden çıkar. İfrati ise nokta-i istinadı, yani Allah'a imanı, nokta-i istinadı yıkmaktır, Allah'ın rububiyetine baş kaldırılmaktır, Allah cc ile sorunlu olmaktadır, şeytanın hâkim olmasındanandır. Haddini bilmeyip hududunda kalmamak. Fitrata isyan etmek. Ahdini bozmak. Allah'ın kainattaki tasarrufatlarını kabul etmemek. Hayat-ı şahsiye ve içtimaiyede ifsatçı olmak. Yani kişinin dış dünyasındaki tahrîpçi, saldırgan, hırçınlık vs'ler hep bu kuvvelerin ifrat mertebelerinden kaynaklanıyor.

Kuvve-i Şeheviye; dimağın tahayyül mertebesine, Kuvve-i gazabiye; tasavvur mertebesine, Kuvve-i akliye ise dimağın taakkul mertebesine bakar.

1-İşarat-ül İ'cáz:23, 2-(I)

Kuvve-i Gazabiye

1. Tegayyür, inkılâb ve felâketlere maruz ve muhtaç şu insan bedeninde iskân edilen ruhun yaşayabilmesi için üç kuvvet ihdas edilmiştir. Bu kuvvetlerin birincisi: Menfaatleri celb ve cezb için kuvve-i şeheviye-i behimiye. İkincisi: Zararlı şeyleri def için kuvve-i sebuiye-i gazabiye. Üçüncüüsü: Nef' ve zararı, iyi ve kötüyü birbirinden temyiz için kuvve-i akliye-i melekiyedir.

Lâkin insandaki bu kuvvetlere şeriatça bir hadd ve bir nihayet tayin edilmiş ise de, fitraten tayin edilmemiş olduğundan bu kuvvetlerin herbirisini tefrit, vasat, ifrat nâmıyla üç mertebeye ayırlırlar... Ve keza kuvve-i gazabiyenin tefrit mertebesi cebanettir ki, korkulmayan şeylerden bile korkar. İfrat mertebesi tehevviürdür ki, ne maddî ve ne manevî hiç bir şeyden korkmaz. Bütün istibdadlar, tahakkümler, zulümler bu mertebenin mahsulüdür. Vasat mertebesi ise

şecaattır ki; hukuk-u diniye ve dünyeviyesi için canını feda eder, meşru' olmayan şeylere karışmaz. İhtar: Bu kuvve-i gazabiyenin füruatında da şu üç mertebenin yeri vardır.

2. Kuvve, kuvva. Kudretin taalluk ettiği yer burası. Güç; bu üç yerden imal ediliyor. İnsanı bu hayatta tutan, yaşamاسına sebeb olan güç kuvve-i akliye, kuvve-i gazabiye ve kuvve-i şeheviye. Aynı zamanda insanı duman ederler. Okuduğumuz bu dersler hayatı geçmesi lazım. Hayata geçmeyen dersler yüktür ve ezer seni. Hayata geçerse, geçtiği kadar üzerine binersin. At olur, yoksa at sana biner. Okunan dersler eyleme dönüşmesi lazım. Kuvve-i akliye, kuvve-i gazabiye ve kuvve-i şeheviye. Yoksa Allah alır. Sekiz sene Risale okuduğu halde sekiz ay kadar istifade edemedim diyor şefkat tokatlarında. Üç kuvveye hâkim olma semineridir bu dersler.

Seni duman eden, cehennemi yaşıtan bu üç kuvvenin ifrat ve tefritlerinden çıkıyor. Kuvve-i akliye, kuvve-i gazabiye ve kuvve-i şeheviye enerji imal eden santraldır. Bunu unutmamalıyız! Güç kaynağı bunlar. Yani bildiklerimiz, öğrendiklerimizi eyleme geçiren güç bunlar. Bunları aktif edemezsek veya sisteme koyamazsak, her şey aleyhine döner. Müsbet dahi. Okuduğun Kur'anı riyakârlığa döndürebilir. Namazın gösteriş olur. Zekâtı desinler olur. Sebebi: Bu üç kuvve devre dışı.

Üç kuvvenin tefriti nokta-i istimdadı, yani ahirete imanı, ahiret inancını, ahireti yırtıp, atmaktır, dünyayı dünya için yaşamaktır, nefس-i emmarenin hâkim olmasındandır. İçsel alemdeki tüm sıkıntılardın kaynağı bu üç kuvvelerin tefrit mertebesinden çıkar. İfrati ise nokta-i istinadı, yani Allah'a imanı, nokta-i istinadı yıkmaktadır, Allah'ın rububiyetine baş kaldırılmaktır, Allah cc ile sorunlu olmaktadır, şeytanın hâkim olmasındandır. Haddini bilmeyip hududunda kalmamak. Fitrata isyan etmek. Ahdini bozmak. Allah'ın kainattaki tasarrufatlarını kabul etmemek. Hayat-ı şahsiye ve içtimaiyede ifsatçı olmak. Yani kişinin dış dünyasındaki tahripçi, saldırgan, hırçınlık vs'ler hep bu kuvvelerin ifrat mertebelerinden kaynaklıyor.

Kuvve-i Şeheviye; dimağın tahayyül mertebesine, Kuveve-i gazabiye; tasavvur mertebesine, Kuvve-i akliye ise dimağın taakkul mertebesine bakar.

1-İşarat-ül İ'caz:23, 2-(I)

Kuvve-i Hafiza

1. Nasıl küçük küçük cüzdanlar, büyük bir kütüğün vücutunu ihsas eder ve küçük küçük senedler, bir defter-i kebirin bulunduğu iş'ar eder ve küçük kesretli tereşuhatlar, büyük bir su menbâını işmam eder. Aynen öyle de: Küçük küçük cüzdanlar hükmünde; hem birer küçük Levh-i Mahfuz manasında; hem büyük Levh-i Mahfuz'u yazan kalemden tereşuh eden küçük küçük noktalar suretinde olan benî-beşerin kuvve-i hâfızaları...

2. Bir mercimek tanesi kadar mevki tutan "kuvve-i hâfiza-i insaniyede" bir kütübhane kadar yazı yazdırma ve bütün hâdisat-ı kevniyenin mufassal fihristesini o kuvvecikte dercetmek...

3. İnsanın sergüzeşti hayatıla beraber kısmen âlemin hâdisat-ı maziyesi, kuvve-i hâfızasında öyle bir surette yazılıyor ki; güya hardal küçüklüğünde bu kuvvecikte dest-i kudret, kalem-i kaderiyle insanın sahife-i a'malinden küçük bir sened istinsah ederek, insanın eline verip, dimağının cebine koymuş. Tâ, muhasebe vakitinde onunla hatırlatsın. Hem tâ mutmain olsun ki; bu fena ve zeval herc ü mercinde beka için pek çok âyineler var ki, Kadîr-i Hakîm zâillerin hüviyetlerini onlarda tersim edip ibka ediyor. Hem beka için pek çok levhalar var ki, Hafîz-i Alîm fânilerin manalarını onlarda yazıyor.

Kuvve-i Şeheviye

1. Tegayyür, inkılab ve felâketlere maruz ve muhtaç şu insan bedeninde iskân edilen ruhun yaşayabilmesi için üç kuvvet ihdas edilmiştir. Bu kuvvetlerin birincisi: Menfaatleri celb ve cezb için kuvve-i şeheviye-i behimiye. İkincisi: Zararlı şeyleri def' için kuvve-i sebuiye-i gazabiye. Üçüncüsü: Nef' ve zararı, iyi ve kötüyü birbirinden temyiz için kuvve-i akliye-i melekiyedir.

Lâkin insandaki bu kuvvetlere şeriatça bir hadd ve bir nihayet tayin edilmiş ise de, fitraten tayin edilmemiş olduğundan bu kuvvetlerin herbirisini tefrit, vasat, ifrat nâmıyla üç mertebeye ayrırlırlar. Meselâ: Kuvve-i şeheviyenin tefrit mertebesi humuddur ki; ne helâle ve ne de harama şehveti, iştihâsi yoktur. İfrat mertebesi fücurdur ki; namusları ve ırzları payimal etmek iştihâsında olur. Vasat mertebesi ise iffettir ki; helâline şehveti var, harama yoktur. İhtar: Kuvve-i şeheviyenin yemek, içmek, uyumak ve konuşmak gibi fîruatında da bu üç mertebe mevcuddur.

2. Kuvve, kuvva. Kudretin taalluk ettiği yer burası. Güç; bu üç yerden imal ediliyor. İnsanı bu hayatta tutan, yaşamاسına sebeb olan güç kuvve-i akliye, kuvve-i gazabiye ve kuvve-i şeheviye. Aynı zamanda insanı duman ederler. Okuduğumuz bu dersler hayatı geçmesi lazımlı. Hayata geçmeyen dersler yüktür ve ezer seni. Hayata geçerse, geçtiği kadar üzerine binersin. At olur, yoksa at sana biner. Okunan dersler eyleme dönüşmesi lazımlı. Kuvve-i akliye, kuvve-i gazabiye ve kuvve-i şeheviye. Yoksa Allah alır. Sekiz sene Risale okuduğu halde sekiz ay kadar istifade edemedim diyor şefkat tokatlarında. Üç kuvveye hâkim olma semineridir bu dersler.

Seni duman eden, cehennemi yaşıtan bu üç kuvvenin ifrat ve tefritlerinden çıkıyor. Kuvve-i akliye, kuvve-i gazabiye ve kuvve-i şeheviye enerji imal eden santraldır. Bunu unutmamalıyız! Güç kaynağı bunlar. Yani bildiklerimiz, öğrendiklerimizi eyleme geçiren güç bunlar. Bunları aktif edemezsek veya sistemine koyamazsak, her şey aleyhine döner. Müsbet dahi. Okuduğun Kur'anı riyâkârlığa döndürebilir. Namazın gösteriş olur. Zekâtı desinler olur. Sebebi: Bu üç kuvve devre dışı.

Üç kuvvenin tefriti nokta-i istimdadı, yani ahirete imanı, ahiret inancını, ahireti yırtıp, atmaktır, dünyayı dünya için yaşamaktır, nefs-i emmarenin hâkim olmasındandır. İçsel alemdeki tüm sıkıntıların kaynağı bu üç kuvvelerin tefrit mertebesinden çıkar. İfrati ise nokta-i istinadı, yani Allah'a imanı, nokta-i istinadı yıkımtır, Allah'ın rûbubiyetine baş kaldırılmaktır, Allah cc ile sorunlu olmaktadır, şeytanın hâkim olmasındandır. Haddini bilmeyip hududunda kalmamak. Fitrata isyan etmek. Ahdini bozmak. Allah'ın kainattaki tasarrufatlarını kabul etmemek. Hayat-ı şahsiye ve içtimaiyede ifsatçı olmak. Yani kişinin dış dünyasındaki tahripçi, saldırgan, hırçınlık vs'ler hep bu kuvvelerin ifrat mertebelerinden kaynaklanıyor.

Kuvve-i Şeheviye; dimağın tahayyül mertebesine, Kuveve-i gazabiye; tasavvur mertebesine, Kuvve-i akliye ise dimağın taakkul mertebesine bakar.

Kuvvet

1. Kudretin bir cilvesi olan kuvvetini...

2. Ziyanın içinde yedi tane renk var, bütünsel olarak değil, tek tek. O bütünsel eyleme dönüşmüş hali; kuvvettir. Ziya cevherdir, kuvvet ortaya çıkmış. Misal bu çiçek. Daha aslı madde, enerji. Quantum fizikte mesela kalem maddedir. Maddenin aslı enerjidir. Türkçesi enerji, Arapçası kuvvettir. Madde Kuvvet/Enerji Esir Madde-i Hayat Ayn-ı Hayat. Ayn-ı Hayat Cennet. Hayatın kendisi Arş. Arş Esmaların perdesiz tecelli ettiği yerdir. Maddenin arkası kuvvet. Madde değil ama maddede gözüken. Mülk tarafı madde, melekût tarafı kuvvet.

İmanın iki yönü vardı, mazi ve müstakbel. İman hem nurdur hem kuvvettir. Kuvvet; maziye, kalbe, nur; istikbale, dimağa bakıyor. Sağ taraf geçmiş zaman, imanın kuvveti demektir. Sol taraf gelecek zaman, imanın nuru demektir.

Kuva; kuvvetin cemidir. (Dimağda; Taakkul, tasdik, iz'an, iltizam ise kuvvet). Kuva, dimağın ümmisidir yani dimağın kaynağı. "Tahayyül, tasavvur, taakkulden" sonra "tasdik, iz'an, iltizam, itikad" şekilleniyor Kuva ile. Dolayısıyla Kuva yani "kuvve-i hayaliye, kuvve-i tasavvuriye, kuvve-i akliye" ana trafo olduğu için onlara kuva denmiştir. Aslında kuva diğer dört mertebede de var. Mesela üniversite diplomasında ilkokul diploması da olduğu gibi "tasdik, iz'an, iltizam, itikad" Kuvanın bizatihî kendisi değil ama kuvanın bir sıfatı olan kuvvetini, kuvvetlerin dağılımı. Mesela kuvve-i tasdik diye bir şey var mı? yok. Kuvve-i iltizam diye bir şey var mı? yok. Dimağın zemini Kuvadır. Fakat Kuva kendisini "tahayyül, tasavvur, taakkulde" ifade eder. Kuvanın içerisindeki "kuvve, kuvvet, kudret" ise onun sıfatları. Demek ki yazılımı Kuva... Kuvayı odun gibi düşünsek: nur, ısı, ışık, renk vs. kuvvet, kuvve ve kudretler olurdu.

Melekler kuvvettir, cem olursa kuva olur. Melekler kuvvetlerdir bir manasıyla. Melek güçtür. Meleklerin cemi kuvadır. Bir manasıyla kuva ceberuttur. Cebr edici güçlerdir. Niçin kuvve-i akliye tahayyül, tasavvur, taakkule kuva denmişti merak ettim? Dayaticı güçtür, ceberuttur. "Tahayyül, Tasavvur, Taakkul" den kaçamazsin, bunlar ceberuttur. Cebr edicidir. Kuvvetlerin cem'idir. Cebrail'dir. "Tahayyül, Tasavvur, Taakkul" Kuvadır, ümmidir, annedir, ceberuttur. Dimağın diğer dört mertebesinin aslı ve kaynağı ve zembereğidir.

1-Lemalar:240, 2-(I)

Küfür

1. Küfür, iki kısımdır. Bir kısmı, bilmediği için inkâr eder; ikincisi, bildiği halde inkâr eder. Bu da, birkaç şubedir. Birincisi; bilir lâkin kabul etmez. İkincisi; yakını var, lâkin itikadi yoktur. Üçüncüsü; tasdiki var, lâkin vicdanî iz'ani yoktur.

2. (Sanatkârına) kat'-ı intisabdan ibaret olan küfür...

3. Küfrün mahiyeti; Cehil, Adem, Nefiy, İnkâr. (CANİ)

4. Hakaik-i İslâmiyeye ziddiyet gösterip mübareze eden küfrün mahiyeti bir inkârdır, bir cehildir, bir nefiyidir. Sureten isbat ve vücudî görülse de manası ademdir, nefyidir.

5. Küfrün mahiyeti yalandır. İmanın mahiyeti sıldktır.

6. Küfür; ahmakane, sarhoşane, divanece bir hezeyandır.

7. Küfür ise hakaik-i imaniyeyi inkâr ve nefy olduğundan ademdir.

8. Küfür imana ziddir.

9. Bir şirk var, bir küfür var, bir dalalet var. Şirk ehli ayrı, kafir ehli ayrı, dalalet ehli ayrı. Şirkte Allah'ı inkar yok. Bu var ama bu da var demek. Ortak koşuyor. Küfürde de Allah'ı örtüyor, unutturur. Dalalet ise, bu yol ama bu da bir yol. Bu terbiye sistemi, bu da terbiye sistemi. Bu da eğitim, bu da eğitim. Bu da ilim, bu da ilim. Bir tanesi diyor ki: Bu var ama bu da var. Ötekisi: Bu var ama örtüyor. Diğer: Bu yöntem var ama bu yöntem de var. Üçü çok farklı. Dalalet; yoldan sapmaktır. Burda bir iddia yok. Şirk gibi değil. Şirk; bir iddiadır. Bu var ama bu da var, der. Dalalet; istikameti kaybetmiş, ben kimseye karışmıyorum diyor. Adem-i kabule benzıyor. Kendisi dalaleti yaşıyor. Şirk; Allah'ı inkar değildir, Allah'a ortak koşmaktadır. Küfür; Allah'ı örtmektedir. Dalalet; bir yola yollar eklemek, yoldan çıkmak, yolları çoğaltmaktadır. "Bana göre" der...

Araplar çiftçiye kâfir derler, tohumu örttiği için. Küfür, örten demektir. Küfür; kafirin sıfatıdır. Hak dini inkar edip gizleyene Kafir denilir. Kafir, Allah'ı örtüyor. Şirk; eş koşuyor. Demek kafir, var olanın üstünü örtüyor, gizliyor. Kafir; örten. Şirk; eş koşan. Birisi rububiyeti ortadan kaldırıyor diğeri uluhiyeti. Şirk; uluhiyeti ortadan kaldırır. Eş koşuyor. O var ama oda var diyor. Küfür; rububiyeti kaldırıyor, Allah'ın icraatını örtüyor.

İmanın karşıtı küfürdür. Hidayetin karşıtı dalalettir. Şirk; ruhîdir. Küfür; kalbîdir. Dalalet; fikridir, aklîdir.. Dalalet; istikbale, Küfür; geçmişe, Şirk; andadır.

10. Küfrün örten manası, adem-i kabule bakar. Küfrün inkâr, cehil, nefiy, adem olan manası ise kabul-ü ademe bakar. Yada Küfrün örten, cehil ve adem manası adem-i kabule bakar. Küfrün inkâr ve nefiy olan manası ise kabul-ü ademe bakar.

1-İşarat-ül İ'cاز:(66-67), 2-Sözler:312, 3-Lemalar:121, 4-Şular:102, 5-Münazarat:64, 6-Lemalar:179, 7-Şular:81, 8-Mesnevi-i Nuriye:89, 9-(I), 10-(III)

Küll

Küll; Bir bütününe tamamı. Cüz; onun bir parçası. Küll cüzlerden meydana gelir. Cüz parça ise küll bütündür. Kol, bacak cüz ise bu organların tümü olan insan küll'dür. Daha çok müşahhas şeylerde kullanılır. Cüz-küll de parça-bütün ilişkisi vardır, nuraniyet yoktur. Cüz vahdete, küll vahidiyete bakar...

(I)

Külli

Güneş küllidir. Aynadaki güneş cüz'üdir. Cüz'ü olan küllî olanın herbir özelliğini kendi nisbetinde gösterebilir. DNA aslında vücudun bir cüz'üdür aynı zamanda cüz'üdir bütün vücudu ihata eden yapı kendisinde var. ferd cüz'ü ise nev küllidir.

Dış dünya cüz'ü ise enfüs küllidir. Külli dış dünyadaki cüz'lerin zihindeki gölgeleridir. Cüz'ü dış dünyadan çıkar zihne girerse külli olur.

Cüz'ü küllinin bütün özelliklerini taşır. Cüz'ü-Külli maneviyatta, müşahhas olmayan yerlerde kullanılır. Cüz'ü ehad'e, külli ehadiyete bakar.

Küll, Cüz. Somut kavramlarda kullanılır, dış dünyadır... Emri nisbilerde hadiselerle oluşanlar cüzdür. Varlığın kendisinden oluşursa, o külldür. Külliyyattaki külli ve cüz'ü yani soyut iç dünyası. Dışarıdan cüz ve küllerin içeri alıp cüz'ü ve külli hale getirip, teke getiriyoruz; yani tevhid... Bu makamda tevhid: Küll'leri külli, cüz'leri cüz'ünlere dönüştürmektedir.

Külli --> Vahiy, Hadis-i Kudsiler ve Hadis-i Şerifler. Cüz'î --> İlham, Şümullü İlham, Tefakkür, Marifetullah.

Emr-i itibariler, vahye dayanırsa, o zaman dimağındaki külliler: vahiy, semavi, hadis-i kudsi gibi. Cüz'iler ise beşeridir: şümullü ilham, ilham (bizim ilhamımızdır). Kendi âlemimde bir hakikati yakaladım, o benim cüz'îmdir, esma meratibidir. Aslina doğru uruc yöntemi, küllidir. Esmaya yakın olma nisbetinde külli olursun. Cüz'ilerin küllîleşir. Misal otuz üç adet yaptığımız dimağ derslerimiz cüz'lerimizdir... Bugünkü dersimiz küllîdir. Haftaya yaşarsak inşallah, o zaman bu külli, cüz'î olacak. Çiçek ile kaynağı olan esma arasındaki meratib bir derece, bir numara aldıkta sonra yani çiçekteki şekilde Sani veya Cemil ismi, arasındaki nihayetsiz mertebede derece ve numara aldıkta sonra onu gönderen Sani-i Zül-Celale-donecekler, diyor. En külli Peygamberimizdir (ASM) ama hala küllîleşmesi bitmemiştir, bitmeyecektir. Ahirette de terakki var çünkü.

Mesela insanın vücutu külldür. Böbrek, dalak, beyin vs. gibi parçalardan oluşmuş. Her bir organ ise cüzdür. Her bir hücrenin içindeki dna cüz değil cüz'îdir. Bu dna bütün hücrelerde bulunması, insanı komple büyük bir hücre gibi yapar. Bu da küllidir. Yani cüz'lerin toplamı. Bu nedenle batın meselelerde cüz'î ve külli kullanılır. Zahir için cüz ve küll kullanılır. Yani tabir-i diğerle somut için cüz ve küll, soyut için cüz'î ve külli kullanılır.

(I)

Külliyet

Bu külliyyetten maksad odur ki; bir şeyi çok muhtelif eşyaya çevirmek ve birçok muhtelif eşyayı da bir tek şey yapmak, ancak Hâlik-î Küll-i Şey'e mahsustur.

Barla Lahikası:339

Kün

1. İrade-i ezeliyeden gelen "Kün" emr-i ezelîsine mümkünâtın itaatı ve imtisalinde, yine iradenin tecellisi olan meyil ve ihtiyaç ve şevk ve incizab; birden, beraber mündemiçtir.

2. Neşv ü nema kanunuyla ağacın kökünden, kök de çekirdekten, çekirdek de evamir-i tekviniyeyi temessülden, evamir-i tekviniye de "Kün" emrinden, "Kün" emri dahi Vâhid-i Vâcib'den sâdir olmuştur.

3. Kün; emrettiği zaman; eşyanın meylini, ihtiyacını, şevkini, incizabını aktif edendir. "Kün" emr-i ezelisinin şecere-i hilkatteki yeri Emr-i kün feyekün tezgâhındadır. (Batın esmaları ifade eden Kader-i Ezeli, İlm-i Ezeli'de) Emr-i kün feyekün tezgâhi ise, Levh-i Mahv ve İsbatin altındadır... Bu Kün emrin suretidir. Yoksa mahiyeti Mec'ulde, ona taayyün-u evvel deniliyor. Ordaki taayyün ve teşahhusun adı. Tekvin'de "ademden vücuda çıkış" demesi de var. Fakat Kur'anda tabir edilen bizdeki "Kün" emri yani "vücuda çıkış" dediği Emr-i Künfeyekün tezgâhında, atomik vücuda bakıyor. Yani her şeye olduğu gibi "Kün" emrin de sureti, kanuniyeti, hakikati ve mahiyeti var. Evamir-i tekviniyem Kün'de mi şekilleniyor? Elcevap: Evamir-i tekviniye, Kün'de atomik vücut alıyor yani âyât-ı tekviniyeye dönüştüyor. Evamir-i tekviniyeler, Kün emr-i ezelîsinde âyât-ı tekviniye suretinde suretlere dönüştüyor.

1-Sözler:528, 2-Mesnevi-i Nuriye:145, 3-(I)

Küre-i Arz

1. Bu Arz, kesret-i mahlukat cihetiyile ve mütemadiyen değişen yüzbinler çeşit çeşit enva'-ı zevil-hayat ve zevil-ervahın meskeni, menşei, fabrikası, meşheri, mahşeri olması haysiyetiyle bu kâinatın kalbi, merkezi, hülâsası, neticesi, sebeb-i hilkati olarak gayet büyük öyle bir ehemmiyeti var ki; küçüklüğüyle beraber koca semavata karşı denk tutulmuş.
2. Arz meczub bir mevlevî gibi iki hareketiyle; günlerin, senelerin, mevsimlerin husulüne medar olan bir daireyi, haşr-i a'zamın meydanı etrafında çiziyor. Ve zîhayatın yüzbin enva'ını bütün erzak ve levazimatlarıyla içine alıp feza denizinde kemal-i müvazene ve nizamla gezdiren ve güneş etrafında seyahat eden muhteşem ve müsahhar bir sefine-i Rabbaniyedir.
3. Küre-i Arz denilen yüzbinler başlı, her başında yüzbinler mükemmel fabrika bulunan bu seyyar makine-i Rabbaniye,
4. Küre-i Arz, âlem-i şehadette bir çekirdektir; âlem-i misaliye ve berzahiyede bir büyük ağaç gibi, semavata omuz omuza vuracak bir azamettedir.
5. Şu dünyanın bir ömrü ve şu dünyadaki Küre-i Arz'ın dahi ondan kısa diğer bir ömrü ve Küre-i Arz'da yaşayan nev'-i insanın daha kısa bir ömrü vardır. Bu birebir içindedir üç nevi mahlukatın ömürleri, saatin içindeki dakika, sâniye, saatleri sayan çarkların nisbeti gibidir. Nev'-i insanın ömrü, Küre-i Arz'ın iki hareketiyle hasıl olan malûm eyyam ile olduğu gibi; zîhayatın vücutuna mazhar olduğu zamandan itibaren Küre-i Arz'ın ömrü ise merkez-i irtibatı olan Şems'in hareket-i mihveriyesiyle hasıl olan eyyam ile olması hikmet-i Rabbaniyeden uzak değildir. Ve dünyanın ömrü ise Şems-üs Şümus'un hareket-i mihveriyesi ile hasıl olan eyyam iledir.
6. Küre-i Arz; güneş sisteminin merkezi, Dünya; Şems-i Şümusun merkezidir.
7. Küre-i Arz bu yaşadığımız dünyanın kütlesi, fiziksel tarafı...

1-Sözler (101-102), 2-Şular:110, 3-Sözler:156, 4-Lem'alar:66, 5-Barla Lahikası 326, 6-(III), 7-(I)

Kûrs

Zîtların takıldığı yer Kûrs'tür. Kiyamet Kûrs'e kadar. Beşeriyet Kûrs'te takıldı. Kiyamette beşeriyet bizden ayrılacak. Nefsin Mertebeleri de Kûrs'te yani bunlarda kiyamette ayrılacak... Kâinatın nefsi "Kûrs" tür. Küfür ve iman Kûrse kadar. İman ederek Kûrsün arkasına geçtik. Beşeriyyetten çıktıktı. İhtiyar Kûrs'ten beşeriyyetten sonra başlamıştır. Ruh Arş-ı Azam'dan verildi, akıl Levh-i Mahfuzdan verildi, kalb Arş'dan verildi, celal ve cemal tecellileri cennet ve cehennemden verildi, insanlık Kûrs'ten verildi. Buradan önce insan değiliz. Kûrs insanlık makamıdır. Kûrs, nefsin, şeytanın, beşeriyyetin takıldığı yerdır. Buraya kadar insan, insan değildir. İnsaniyet burada takılmıştır. Kâinatın Ayet-el Kûrsisi, Kürstür. Mikail'in (as) alemdeki karşılığı Kürstür. Kûrs ise; sırların konulduğu kab. Yani nefsin mertebelerininin cem'i. Cem'eden kab. İnsani diğer mahlukattan imtiyazlı kılan Kûrs sistemi.

(I)

L

Lafiz

1. Lafiz bir libastır; değiştirilse, her taife kendi lisaniyla o manalara elfaz giydirse, daha nâfi' olmaz mı?

Elcevab: Elfaz-ı Kur'aniye ve tesbihat-ı Nebeviyenin lafızları camid libas değil; cesedin hayatdar cildi gibidir, belki mürur-u zamanla cild olmuştur. Libas değiştirilir; fakat cild değişse, vücuda zarardır. Belki namazda ve ezandaki gibi elfaz-ı mübarekeler, mana-yı örfilerine alem ve nam olmuşlar. Alem ve isim ise, değiştirilmez.

2. Elfaz-ı Kur'aniye ve Nebeviye (A.S.M.) manalara, camid ve ruhsuz libas degiller; belki hayatdar feyiz-aver cildlerdir. Zihayat bir cesed soyuls'a, elbette ölürl

3. Lafiz manaya bakar, ona göre nurlanır...

4. Lafızların tebeddülüyle mana tebeddül etmez, bâki kalır. Kabuk parçalanır, lüb bâki ve sağlam kalır. Libası yırtılır, cesedi sağlam, bâki kalır. Cesed ölüp dağlırsa da ruh bâki kalır.

5. Lafiz, fikrin kaymağı, tasavvurun sureti, teemmülün bekası, zihnин remzidir.

6. Lafiz; ruhun âlem-i şehadetteki vücut-u haricisidir. Ötelerden ruha giydirilen beden-i misalileri gibi... Lafiz; çikan, nereden terbiye olunduğu vs. onda gözükyor. Lafiz; kılıftır, içinde ne var, gösteriyor. Lafiz; surettir. Mana; hakikatidir.

1-Mektubat:340, 2-Mektubat:506, 3-Şular:76, 4-Mesnevi-i Nuriye:193, 5-B.Mesnevi-i Nuriye:640, 6-(I)

Latif

Latifleşmek meratibinden siyrilmaktır. Mesela su daha latifleşti H_2O oldu, yani esmasına yakınlaşıyor. Kesifleşti yani esma meratibinden en uzak oldu.

(I)

Latife

1. Kemal-i intizam ile bu kadar (1.) hassas duyguları ve (2.) hissiyatları ve gayet muntazam bu (3.) manevî latifeleri...

2. Latife en merkezdir. Oradan çıkış yukarıya Kuva. Çık yukarıya Hasse. Çık yukarıya Duygu. Göz, kulak, burun vs zahir duygularımızdır (bunları sıfat olarak düşünmeyin, şahit olduklarımız). Bunların birbirinden çıkışması ise şöyle: Şahit olduğumuz duygulardan (göz, kulak vs.) mesela bu göz baktığı zaman etkilenen duygudan meydana gelen hisler var. Kulak duyar bir de kulakla bağlı hisler var. His kulaktan daha arkada, hasse bu. Yani duygular çeker, his de etkilenir, kuvaya güce dönüşür. Ruhta latife olur. Duygularla alırız, hislerle insan aktif olur. Kuvayla güç olur, latife ile kazanılmış ahlak olur-zanlar olur. Yani;

Duygularla alırız. Hislerle aktif oluruz. Kuvve ile güç oluruz. Latife ile “niyet-nazar-ahlak ve zanlar” oluşur.

Bakıyorum, duyuyorum, kokluyorum, tat alıyorum... mekân/temas bunlarla etkilenmiyor muyum? Etkileniyorum bunun adı Hasse... Etkilendikten sonra güce dönüşüyor mu? Tefekkür veya konsantre...bunun adı da Kuva... Bu kuvayı yapa yapa bende fitrat-ı seniye, ikinci karakter oluyor ki bunun adı da Latife... İnsanı inşa etme serüveni. İnsanın içsel alemini inşa etme yöntemi. Burada bahsedilen Hasse (his) ile vicdandaki His aynı şey değil. Mesela bitkisel hayatı göz görüyor ama içsel bir inşaa yok. Yani hasseler çalışmıyor. Hasse; nefisteki cihazlardır, beşeriyetimiz. Duygular ise ceseddedir.

1-Şular:67, 2-(I)

Latife-i İnsaniye

1. Küfrün divaneliğiyle, dalâletin sekriyle, gafletin şaşkınlığıyla fitraten ebedî ve ebed müsterisi olan bir latife-i insaniye sukat eder.
 2. Hırs-ı hayat ve hıfzı, zevk-ı hayat ve aşkı taşıyan ve fitrat-ı insaniyede dercedilen bir cihaz-ı insaniye, çok esbab ile yaralanmış, sair letaifi kendile meşgul edip sukat ettirmeye başlamış.
 3. Latife-i Rabbaniye Müşahedetullah, Latife-i İnsaniye Ruyetullah yapar. Mana-yı ismini mana-yı harfe dönüştürme sistemidir Latife-i insaniye. dimağda tasdiki yapan Latife-i İnsaniyedir. Yani Latife-i insaniyenin dimağda tezahür ettiği sistem tasdiktir. İnsanların duygularını ifrat ve tefritten koruyup, vasatta tutmakla vazifelidir. İnsanî hisler; inad, hased, muhabbet, aşk, adavet, öfke vb hisler, latifelerin her birisinin tefriti, vasatı, ifratı vardır. Latife-i İnsaniye bozulunca ebedî şeyler yerine fani şeyleri alır, yüksek fiyat verir. Ebedden ve ebedî zattan başkasına razi olmayan latifemizdir. Latife-i İnsaniyenin yeri kalbdır. Latife-i İnsaniye, israf ile iktisadsızlık ile kanaatsızlık ile hırs yüzünden bereketin kalkmasıyla, fakr-u zaruret ve maişet ziyadeleşmesiyle, ehl-i dalaletin nazar-ı dikkati şu hayatı celb etmesiyle bozuluyor ve edna bir hacat-ı hayatıye, büyük bir mes'ele-i diniyeye tercih ettiriyor. Latife-i İnsaniye ile insanı tanıyorsun. Latife-i Rabbaniye ile Allah'ı tanıyorsun. Latife-i İnsaniye, Latife-i Rabbaniyeden daha üstündür... Latife-i İnsaniye çalışınca insanları, insanlık makamına çıkartıyor.
-

1-Barla Lahikası: 273, 2-Kastamonu Lahikası: 104, 3-(I)

Latife-i Rabbaniye

1. Avalim-i gaybiyenin enmuzeci olan latife-i Rabbaniye.
2. Kalb denilen avalim-i gayba karşı olan penceresinde kurulmuş olan latife-i Rabbaniyenin fotoğrafıyla alınan timsal-i nuranıyla Sultan-ı Ezel'i...
3. Vicdanınanasır-ı erbaası ve ruhun dört havası olan irade, zihin, his, latife-i Rabbaniye, herbirinin bir gayat-ül gayatı var: İradenin ibadetullahtır. Zihnin marifetullahtır. Hissin muhabbetullahtır. Latifenin müşahedetullahtır.
4. Rabbanî latife. İnsanda bulunuyor fakat aslına nazar ediyor. Rabbe ait latife. Rabb'in koyduğu, kendisini ifade ettiği zemin olan latife. Yani kainata tasarruf eden Rab, bu Kainatın dizgininin bir cilvesini insana koymuş ve kainatı insana bağlamış. İşte bağılılığı latife... Nasılık kainata Rab olup Rububiyet edip kainatı nasıl idare ediyorsa, küçük kainat olan ruh-u insaniyi de idare eden latife. Bu latifeni inkişaf ettirmen nisbetinde kendine hakim..

Kendine hakim olma nisbetinde de kainata hâkim olursun. Hani mec'ulün Nur ve mana tarafı vardı ya işte o Nur tarafın insandaki karşılığı Latife-i Rabbaniyesidir. O mananın insandaki karşılığı ise şuurdur... Latife-i Rabbaniye ruhun dört havası ve vicdanın anasırı erbasındandır ve vicdanın son ucudur. Vicdandaki irade, zihin, hissi tazammun ediyor. Üniversite diplomasında ortaokul diploması zımnında olduğu gibi; Latife-i Rabbaniyede irade, zihin, hissi tazammun ediyor. Zira uçları Latife-i Rabbaniye. His, vicdanın temsilcisidır. Amalın vicdandaki temsilcisi İradedir. Ötelerin temsilcisi ise Latife-i Rabbaniyedir.

Vacible mümkün arasındaki son hudud. Orada oluyor şuhud. Latife-i Rabbaniye Müşahedetullah, Latife-i İnsaniye Ruyetullah yapar. Latife-i İnsaniye ile insanı tanıyorsun. Latife-i Rabbaniye ile Allah'ı tanıyorsun. Latife-i İnsaniye, Latife-i Rabbaniyeden daha üstündür...

1-Mesnevi-i Nuriye:247, 2-Muhakemat:116, 3-Hutbe-i Şamiye:136, 4-(I)

Letaif-i Aşere

İnsanın mahiyet-i câmiasında ve istidad-ı hayatıyesinde çok letaif var. Onlardan on tanesi iştihar etmiş. Hattâ hüküma ve ülema-i zahirî dahi o letaif-i aşerenin pencereleri veya nümuneleri olan havass-ı hamse-i zahirî, havass-ı hamse-i bâtnâ diye o letaif-i aşereyi başka bir surette hikmetlerine esas tutmuşlardır. Hattâ avam ve havas beynde tearuf etmiş olan insanın letaif-i aşeresi, ehl-i tarîkin letaif-i aşeresiyle münasebetdardır.

Meselâ 1.vicdan, 2.a'sab, 3.hiss, 4.akıl, 5.heva, 6.kuvve-i şeheviye, 7.kuvve-i gazabiye gibi letaifi 8.kalb, 9.ruh ve 10.sırra ilâve edilse letaif-i aşereyi başka bir surette gösterir. Daha bu letaiften başka saika, şaike ve hiss-i kabl-el vuku' gibi çok letaif var.

Barla Lahikası:(347-348)

Levh-i Mahfuz

1. Kader kaleminin sahifesi olan Levh-i Mahfuz...

2. Levh-i Mahfuz'un defterleri olan İmam-ı Mübin ve Kitab-ı Mübin...

3. Küçük küçük cüzdanlar hükmünde; hem birer küçük Levh-i Mahfuz manasında; hem büyük Levh-i Mahfuz'u yazan kalemden tereşuh eden küçük küçük noktalar suretinde olan benî-beşerin kuvve-i hâfızaları, ağaçların meyveleri, meyvelerin çekirdekleri, tohumları; elbette bir hâfiza-i kübrayı, bir defter-i ekberi, bir levh-i mahfuz-u a'zamı ihsas eder, iş'ar eder ve isbat eder.

4. Allah'ın ilminin en azamı tecelli ettiği alem. Bütün defterlerin, levhaların anası, esası. Levh-i Mahfuz sabit ve daimdir, değişme olmaz. Zamana taalluku yoktur. Yani her şeyin manevi ve ilmi vücutu orda bir andır, öncelik sonralık yoktur. İnsandaki kuvve-i hafiza levh-i mahfuzun numunesidir.

5. Kelam sıfatının en azamı zuhur yeridir. Levh-i mahfuzun karşılığı insanda Dimağdır. Levh-i mahfuz ile Arş arasındaki geçişler İmam-ı Mübin, Kitab-ı Mübindir. Yoksa Levh-i Mahfuzun kendisi İmam-ı Mübin, Kitab-ı Mübin değildir. Dışa vuruşudur, geçistir o... Daire-i ilim, Levh-i Mahfuzun dairesidir. Levh-i Mahfuz'daki her şey vücuda çıkmaz, çünkü Levh-i mahv ve isbat onaylamamış. Levh-i Mahfuz'da olan her şey vücuta gelmemiştir ama vücuta gelen her şey Levh-i Mahfuz'da vardır. Kitab-ı Mübin; vücudda olan, anda olan. İmam-ı Mübin ise;

mazı ve müstakbelin cem'idir. Kâinatın Risâleti; Levh-i mahfuzdur. Kâinatın akı Levh-i Mahfuz'dur. Peygamber asm miraçta ilk önce kelamına Levh-i Mahfuzda sonra rü'yetine Mec'ulde mazhar oldu.

Kuvve-i hafizamız Levh-i Mahfuz'un karşılığı değil... Levh-i Mahfuz'un içerisindeki sistemin bir birimi. Levh-i Mahfuz'da sırf kayıt yok ki. İmam-ı Mübinler, Kitab-ı Mübinler var. Bizdeki hafiza Levh-i Mahfuz'u gösteriyor, böyle bir yeri gösteriyor... Levh-i Mahfuz'da vücudu hariciye çıkışmış ne varsa ve çıkışmamış ne varsa var. Levh-i Mahfuz'un vücuduna kuvve-i hafizamız delalet eder yani Levh-i Mahfuz sırf kayıt yeri değil, kayıt bir sıfatıdır. Levh-i mahfuz evamir-i tekviniyelerin ayat-ı tekviniyeye, ayat-ı tekviniyelerin de evamir-i tekviniyeye dönüşüm yeridir.

Levh-i mahfuza tasavvufta ceberut deniliyor. Temsilcisi; Cebrail. Bir başka adı; Ruh-ul kuddüs. İlm-i kelamcılar; akl-ı küll. Cebrail'i anlaması sıfatı akl-ı küll. Akl-ı küll "bir adım daha atamam, yanarım" dedi mi'racta. İnsan nev'i ise geçti. Levh-i mahfuza Levh-i Ezeli de deniyor (16.Lem'a). Yani ezeli levhaların indiği yer, İlm-i İlahî'nın indiği yer. Allah'ın subutı sıfatı olan Kelam sıfatından Levh-i mahfuza inme serüvenine İlm-i İlahî. Levh-i mahfuzdan bize, peygamber asm'a inmesine Vahy-i İlahî. Orda ayete dönüştürülüyor. İki tane âyet çeşidi var: bir tanesi yazılım âyetleri, Kur'an-ı Kerim. Sistem itibariyle kainatta evamir-i tekviniye. Mevcudatta ise vücut-u haricisi âyat-ı tekviniye. Bunlar elma, armut, dağlar, tepeler, insanlar ve insanların sözleri vs. Şeytanın sözü de giriyor. Bu nedenle Kur'anda şeytanın sözü ayet olması; ayat-ı tekviniyenin evamir-i tekviniyeye dönüştürülmemesidir. Kur'anda yaş-kuru hepsi var der. Âyat-ı tekviniyeler, evamir-i tekviniyeler aynıdır zaten. Kainat; Kur'anın vücut-u haricisi. Yani Kur'an kainatın yazılımı. Onun insandaki karşılığı da ruhsal yapı, insan denilen sistem olduğundan bu üçü aynı: Kur'an-İnsan-Kainat. Bunlar arasında geçişler yapılıyor. Alemler ile geçişler yapılıyor. Alem-i misale tahayülümüz yapıyor, alem-i manaya tasavvurumuz yapıyor, Levh-i mahfuza geçişleri taakkulumuz yapıyor.

Kur'an, Şecere-i hilkati ve insan üçü aynı. İnsan-ı ekber, Kainat-ı kübra deniliyor. Kur'ana Kur'an-ı ekber diyor. Kainat-ı ekber diyor. Kur'an-ı kebir-i kainat (15.Şua) diyor, yani büyük Kur'an. Sırf şeytanın sözü değil benim şu kol hareketim bile Kur'anda var. Ama nasıl var? Ağaçtaki yazılımı, çekirdek, detayı kadar var. Allah'ın İlm-i İlahî'si indiği böyle bir Levh-i mahfuz var, ilmin ayete dönüştüğü yer. Çünkü Allah'ın subutı sıfatında "vahiy" denilen bir sıfatı yok. İlim, irade, kudret, sem, basar, kelam, hayat var. Demek ki İlm-i İlahî vahye, yani ayete dönüştürülüyor. Bu alemin adı Levh-i Ezeli, yani ezeli levhalar. Yani Kur'an-ı Kerim'in, İlm-i İlahî'nin oluşturduğu alem. Levh-i Ezeli'ler oluşturuyor. Buna Levh-i mahfuz deniliyor. İki tane defteri var, malum: İmam-ı mübin ve Kitab-ı mübin. Levh-i mahfuz, alem-i şehadete bir elbise giydirmiştir. Bunlar evamir-i tekviniyelerdir, yazılımlar. İnsandaki bunun karşılığı ise; işletim sistemi taakkuldur.

1-Sözler:164, 2-Şular:57, 3-Sözler:53, 4-(II), 5-(I)

Levh-i Mahv İsbat

1. "Levh-i Mahv-İsbat" ise, sabit ve daim olan Levh-i Mahfuz-u A'zam'ın daire-i mümkünatta, yani mevt ve hayata, vücut ve fenaya daima mazhar olan eşyada mütebeddil bir defteri ve yazar bozar bir tahtasıdır ki, hakikat-ı zaman odur. Evet herşeyin bir hakikati olduğu gibi, zaman dediğimiz, kainatta cereyan eden bir nehr-i azîmin hakikati dahi, "Levh-i Mahv-İsbat"taki kitabet-i kudretin sahifesi ve mürekkebi hükmündedir.

2. Levh-i mahv ve isbat Levh-i Mahfuzun dairesidir. Zamanın hakikati ise Levh-i Mahv ve İsbat tır. Zamanın mahiyeti Levh-i Mahfuzdur. Sureti alem-i şehadettedir. Levh-i mahv ve isbata kadar bütün meratibler; bilgidir. Levh-i mahv ve isbattan sonra hep ilimdir. Çünkü kafirin bilgisi Levh-i mahv ve isbata kadardır. Levh-i mahv ve isbatta vücut-u hariciye

çıkıyor. Orda "çık" deniliyor. Çünkü orası Levh-i Mahfuz-u azamın yazar-bozar tahtası, son hududu. Onaylanırsa, yani kudret taalluk ederse, Levh-i mahv ve isbattan vücut-u hariciye çıkıyor. Yoksa geri geliyor. O vücut-u hariciye çıktıgı zaman, eşyanın bilgisi oraya kadardır. Çünkü Levh-i Mahfuz; vahiydir. Vahiy; ilimdir. Vahiy, bilgi değildir ama bilgiyi tazammun eder.

Levh-i mahv ve isbat; Levh-i Mahfuzun en nihayet dışa vuruşudur, yazar-bozar tahtasıdır. Yani Levh-i Mahfuz'da bir şey vücuda çıkacağı zaman gelir Levh-i mahv ve isbata. Burda şartlar tahakkuk ederse.. misal Ankara'dan tır kalktı, Yunanistan'a gidiyor. Edirne hududuna geldi. Şartlar tahakkuk ederse, hem çıkış evrakları tamam hem Yunanistan'ın isteyeceği evraklar tamamsa, o tır çıkar. O zaman vücut-u hariciye çıktı. Peki evrak olmadı? O zaman çekamaz, geri döner. Demek ki kafirin ve müslümanın bilgisi Levh-i mahv ve isbata kadardır. Levh-i mahv ve isbat zamanın hakikatidir. Mekan, buradan başlamıştır.

1-Sözler:548, 2-(I)

Levh-i Misali

1. Hem hayatının etvariyla "mukadderat-ı hayatıye" denilen sergüzeşte-i hayatıyesi âlem-i misalin defterlerinden olan levh-i misaliye yazılır.
 2. Bütün mevcudatın ihtimaliyatlarıyla beraber geçmiş-gelecek hepsinin fotoğrafının, şekil ve suretlerinin bulunduğu yer alem-i misaldır. Mesela ben şu anda ayaktayım. Bu çekilen fotoğraflar alem-i misale gidemez. Alem-i şehadette işlenip dönüştükten sonra bu kayıtlar alem-i misalinin defteri olan levh-i misaliye gidiyor. Mesela ruhlar aleminden geldik, daire-i ruha gidiyoruz. Ezelden geldik, ebede gidiyoruz. Alem-i manadan geldik, daire-i manaya geçiyoruz. Alem-i misal; geçmiş, gelecek hepsini ihata etmiş. Alem-i misalin dairesine levh-i misali deniliyor. Şecere-i Hilkatte Alem-i misal, daire-i ilimde, Levh-i misali ise daire-i hayattadır. Çünkü yaşadıklarımız daire-i hayata gidiyor. Daire-i hayat; Arş'ın, Daire-i ilim de Levh-i Mahfuzun daireleridir. Basar sıfatının alemdeki karşılığı alem-i misal, insandaki karşılığı ise Musavvir ismiyle hayaldır. Hayalımız alem-i misale, tahayyülümüz de levh-i misale bakıyor.
-

1-Mektubat:502, 2-(I)

Lezzet

1. Lezzet ve sürur ve memnuniyetin bizce malûm manaları, şuunat-ı mukaddeseyi ifade edemiyor; fakat birer ünvan-ı mülâhazadır, birer mirsad-ı tefekkürdür.
2. Lezzetin kaynağı şuunattır, zevk ise esma merkezlidir. Lezzet şuunat-ı zatiyeye bakar, zevk ise onun dışa çıkışı yani neticesi, kışırı, mülk tarafıdır. Ortaya çıkan his zevktir, halet ise lezzettir. Zevk hislere bakar, lezzet latifelere bakar. Lezzet daha cami daha merkezdedir. Zevkten lezzete geçemiyorsak kişirda kalıyoruz demektir.

Lezzet seni bir yere taşıyandır. Bütün her şeyden seni koparan bir haldir, kopmanın adıdır, seni sıfırlıyor. O zaman lezzet seni biryere taşıyandır, koridorlur tüneldir. Lezzet; her şeyin aslına doğru seyahatin adıdır, aslına doğru yöndür. Lezzet eşyada yoktur, insandadır zevk eşyadadır. Eşyanın insanda uyandırdıkları. Uyandırıp aslına doğru hareket ettiriyor. Eşyada zevk, insanda lezzet. Hayvaniyeti yaşayanlar zevki yaşar, ulviyeti yaşayanlar lezzeti alır. Adeta seni bedenden çıkarıyor bütün lezzetler. Rızıkta zevk var, insanda lezzet var. Baklava yerken veya cinsellik. Oradan lezzet aldığımızı zannediyoruz. Oysa o bizi ashımıza götürüyor. Lezzet demek, Rahman isminden meratib kazanmaktır...

M

Maddi Hayat-ı Muhammediye (A.S.M)

1. Maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye (A.S.M.) dahi, hayat ve ruh-u kâinattan süzülmüş hülâsat-ül hülâsatıdır.. belki maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye (A.S.M.), âsârinin şahadetiyle hayat-ı kâinatın hayatıdır...

2. Esmanın, Hayy ism-i azamı; Arş'ta kendini ifade ediyor, hayat-ı maddiyede ise şeffafiyet olarak kendini ifade ediyor. Kuddüs ism-i azamı; Kürs'de kendini ifade ediyor, hayat-ı maddiyede ise nuraniyet olarak kendini ifade ediyor. Kayyum ism-i azamı; Levh-i Mahv ve isbat'ta kendini ifade ediyor, hayat-ı maddiyede ise intizam olarak kendini ifade ediyor. Ferd ism-i azamı; Ene'de kendini ifade ediyor, hayat-ı maddiyede ise itaat olarak kendini ifade ediyor. Adl ism-i azamı; Arş-ı Azam'da kendini ifade ediyor, hayat-ı maddiyede ise muvazene olarak kendini ifade ediyor. Hakem ism-i azamı; Levh-i Mahfuz'da kendini ifade ediyor, hayat-ı maddiyede ise mukabele olarak kendini ifade ediyor.

Şeffafiyet, nuraniyet, intizam, itaat, müvazene, mukabelenin bütünlüğü alemimizde hayat-ı maddi oldu, kainat insanında maddi hayat-ı Muhammediye (ASM) oldu.

3. Maddî Hayat-ı Muhammediye --> ağaçın zahiri (Sözler 109/110)

Manevî Hayat-ı Muhammediye --> ağaçın batını (Şular 31)

İkisinin cem'i --> Şahsiyet-i Muhammediye

Ahmed --> ağaçın ahiri, meyve

Nur-u Muhammedî --> ağaçın evveli, ağaçın çekirdeği

Muhammed --> meyvenin çekirdeği

Nur-u Muhammedî'nin mana yönü --> zata bakan yön --> Manevî hayat-ı Muhammediye

Nur-u Muhammedî'nin nur yönü --> Şecere-i hilkat yönü, çekirdeğin ağaç oluşu --> Maddî Hayat-ı Muhammediye, Ahmed yönü.

1-Lem'alar:336, 2-(Sözler:527-Şular:658- Mektubat:245'den (I)), 3-(I)

Maddi Nefs-i Emmare

Alem-i şahadetin komprim insandaki karşılığı, maddi lezzetlerin menbaıdır. Maddi nefis-i emmare cesedle alaklı olan heveslerdir..Çok yatmak, menfaat, para, yemek, lüks hayat, cinsellik gibi bunlar maddi nefis-i emmaredir..Şu dünyamın (kainatın değil) var olan dokunduğumuz, kokladığımız, duyduğumuz, tat aldığımız, gördüğümüz, işittiğimiz şeylerin bizdeki numunesi, hulasası...Alemi şahadetin hulasa-i camiası yani numunesi sende cem olmuş..Yani cinsellik olur yemek olur lüks hayat olur hayat-ı dünyeviyenin temini olur.. Şu

dünyanın her şeyini bir tencereye koy, karıştır...özünü al koy, insanın maddi nefsi emmaresidir..

(I)

Madem-Elbette

Her hangi bir şey ispat edileceği zaman mademlerle deliller (öncüller) ortaya konulur. Elbette kelimesinden sonra iddia ispat edilir. (netice)

(II)

Mahiyet

1. Bütünlüğün adı mahiyettir. O bütünlüğün farklı vazife yüklenmesi ise hakikattır. Mahiyet aynı, hakikatleri farklıdır. (Buz-su-h₂O-atom-enerji-madde-hayat-Nur-u Muhammediye-Esma-Sifat). İman esaslarının mahiyeti birdir, hakikatları, ifadelenişleri farklıdır. Bir şeyin kaynağı mahiyettir. Bize gözüken yönü hakikattır.

2. Allah'ın ilm-i ezelisinde her şeyin sabit olan vücut-u ilmisine mahiyet denir. Bu mahiyetlerin çokluğu ve birbirinden farklılığı sıfat ve esmanın kesretinden ve tecelli farklılığından kaynaklanır. Başka bir ifadeyle, mahiyet “o nedir?” sorusu karşısında taakkul edilen şeydir.

1-(I), 2-(II)

Mahiyet-i İnsaniye

1. İnsanda olan

- hadsiz istidadat-ı maneviye ve
- nihayetsiz âmâl ve efkâr ve müyulât

dahi israf edilmeyecektir.

Öyle ise, insandaki o esaslı meyl-i tekemmül, bir kemalin vücutunu gösterir ve o meyl-i saadet, saadet-i ebediyeye namzed olduğunu kat'ı olarak ilân eder. Öyle olmazsa insanın “mahiyet-i hakikiyesini teşkil eden”

- o esaslı maneviyat,
- o ulvî âmâl,

hikmetli mevcudatın hilafina olarak israf ve abes olur, kurur, hebaen gider.

2. Evet nihayetsiz acz, za'f, fakr, ihtiyaç ile yoğrulmuş olan mahiyet-i insaniye...

3. Öyle bir vazife ile memur edilerek gönderilmiştir ki; bütün terakkîyat-ı maneviye-i beseriyyenin ve bütün istidadat-ı beseriyyenin inkişaf ve inbisatları ve mahiyet-i insaniyenin bütün esma-i İlâhiyeye bir âyne-i câmia olması, o vazifenin netaicindendir.

4. Mahiyet-i insaniye, şu kâinatın bir misal-i musaggari olduğundan...
5. Mahiyet-i insaniye birdir, inkısamı gayr-ı mümkünündür.
6. Mahiyet-i İnsaniye: Şu kainatın bir misal-i musağarı hükmünde ve nihayetsiz acz, za'f, fakr, ihtiyaç ile yoğrulmuş, hadsiz istidadat-ı maneviye ve nihayetsiz âmâl ve efkâr ve müyulât ile (meyl-i tekemmiül, meyl-i saadet, istidat-ı muhabbet, aşk-ı beka gibi) teşkil olan, mahiyeti bir, inkısamı gayr-ı mümkün, bütün esma-i ilahiyeye camî bir ayinedir.
7. Hayat bahsinde, beşinci remizde mahiyet-i insaniye birdir deniliyor. Bu varlık hayatın dışa vuruşlarıdır. Mesela çekirdek tektir. Buna hayat de. Dal, budak, koku, meyve, ağaç, yaprak, çiçek vs bunlar dışında ve bir sürü isimleri var. Bunlarda boğulursun, geç arkaya. Çekirdekte hepsi aynıdır. Yani kainatta tek bir hakikat var. O da hayattır. Hayatın açılımıdır, patlamasıdır. Bunu böyle bilsen, dünya ve ahiret aynı yerde olur, burası orası olmaz. Hepsi aynı yerededir. Gitmişken geliyorsun, ölmüşken ölüyorsun. Yaşarken sekeratı yaşıyoruz.

1-Sözler:520, 2-Sözler:541, 3-Mektubat:42, 4-Sözler:281, 5-Lem'alar:338, 6-(III), 7-(I)

Mahiyet-i Muhammediye (A.S.M)

1. Âlem-i İslâmın şecere-i kübrasının menşei, çekirdeği, hayatı, medarı olan mahiyet-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm...

2. Şahsiyet-i Muhammediye denilen ağacın sıfatı bütünlüğüdür. Kainatın bir ruhu var, bir cesedi var. Kainatın cesedi Hakikat-ı Muhammediye, Kainatın ruh tarafı Mahiyet-i Muhammediye, ikisinin cemine de Şahsiyeti Muhammediye denilir.

Maddî Hayat-ı Muhammediye --> ağacın zahiri (Sözler 109/110)

Manevî Hayat-ı Muhammediye --> ağacın batını (Şular 31)

İkisinin cem'i --> Şahsiyet-i Muhammediye

Ahmed --> ağacın ahiri, meyve

Nur-u Muhammedî --> ağacın evveli, ağacın çekirdeği

Muhammed --> meyvenin çekirdeği

Nur-u Muhammedî'nin mana yönü --> zata bakan yön --> Manevî hayat-ı Muhammediye

Nur-u Muhammedî'nin nur yönü --> Şecere-i hilkat yönü, çekirdeğin ağaç oluşu --> Maddî Hayat-ı Muhammediye, Ahmed yönü.

1-Lem'alar:327, 2-(I)

Mana

. Ne vakit o cümleyi ezdirirsen ruh gibi o mana takattur eder.

2. Asıl lafzin sahibi olan mana ise...

3. Madem şu şecere-i kâinattan daha evvel, o nev'den başka şecere yok. Öyle ise ona menşe' ve çekirdek hükmünde olan mana ve nur, elbette yine şecere-i kâinatta bir meyve libasının giydirilmesi, yine Hakîm isminin muktezasıdır.

4. Allah var iken hiç birşey yoktu karar verdi kainatı yaratacağım dedi, dediği anda çekirdek oldu. Bu çekirdeğin Allaha bakan yönüne mana, o çekirdeğin ağaca dönüşme yönüne de nur denilir. Nur mananın dışa vuruşudur. Nur yönü çekirdektenden dışa vuruştur, mana ise Allahın çekirdeği inşa etme tarafıdır. Nur imkana, mana vücubiyete bakar. Yani Mec'ulde, Ene'de iki yön var: mana ve nur. Mevcudata nur tarafı bakıyor. Zata mana tarafı bakıyor.

Mananın ne kütlesi var nede hacmi var. Adeta bu alem cinsinden değil. Madde manayı taşıyor neresinde? Mana maddeye benzemez, ruh da cesede benzemez. Eğer madde mananın görüntüsü ise, o zaman madde mananın libasıdır... Dimağın yedi mertebesinin ürettiği ilimler, hikmet deposunda depoluyorlar. Hikmet deposundan fehim denilen sözgeç sürüyor. Kişinin mizacı, işi, kendisine has özellikleri o kişinin fehmini (süzgecini) oluşturuyor. Fehimden süzülüp kişinî bırakarak ortaya çıkan Mana deniyor. Manayı anladıysan haletlenirsin. Haletlenmezsen o bilgidir, mana değildir. Bilgi seviyesidir.

1-Muhakemat:101, 2-Muhakemat:103, 3-Sözler:579, 4-(I)

Mana-yı Harfi

1. Şu kitab-ı kebirin hurufatına "mana-yı harfi" ile, yani Allah hesabına bakmak lâzım gelirken; öyle etmeyeip "mana-yı ismî" ile, yani mevcudata mevcudat hesabına bakar, öyle bahseder. "Ne güzel yapılmış"a bedel, "Ne güzeldir" der, çirkinleştirir.

2. Sen âyneeye baksan, eğer âyneeye şîse için bakarsan, şîseyi kasden görürsün, içinde Re'fet'e tebaî, dolayısıyla nazar ilişir. Eğer maksad, mübarek sîmanıza bakmak için âyneeye baktın, sevimli Re'fet'i kasden görürsün. **فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ** dersin. Âyne şîsesi tebaî, dolayısıyla nazarın ilişir. İşte birinci surette âyne şîsesi mana-yı ismîdir. Re'fet mana-yı harfi oluyor. İkinci surette âyne şîsesi mana-yı harfidir, yani kendi için ona bakılmıyor, başka mana için bakılır ki akıstır. Akis mana-yı ismîdir. Yani **دَلٌ عَلَى مَعْنَى فِي نَفْسِهِ** olan tarif-i isme bir cihette dâhildir. Ve âyne ise **دَلٌ عَلَى مَعْنَى فِي غَيْرِهِ** olan harfin tarifine mâsadak olur. Kâinat nazar-ı Kur'anî ile, bütün mevcudatı huruftur, mana-yı harfiyle başkasının manasını ifade ediyorlar. Yani esmasını, sıfâtını bildiriyorlar. Ruhsuz felsefe ekseriya mana-yı ismiyle bakıyor, tabiat bataklığına saplıyor.

3. Harf kendi başına bir mana ifade etmeyen, başkasının manasını gösteren alettir. Mevcudata kendileri hesabına değil Allah hesabına bakmak ve Allah hesabına sevmek mana-yı harfidir. "Ne güzel yapılmış" gibi.

1-Sözler:132, 2-Barla Lahikası:348, 3-(II)

Ma'kes

1. Meselâ: Hararet ve ziya, sana bir âyne vasıtasyyla gelir. Senden Güneş'e karşı minnetdar olmaya bedel, âyneyi masdar telakki edip, Güneş'i unutup, ona minnetdar olmak, divaneliktir. Evet âyne muhafaza edilmeli, çünkü mazhardır. İşte mûrşidin ruhu ve kalbi bir âyinedir. Cenab-ı Hak'tan gelen feyze ma'kes olur, mûridine aksedilmesine de vesile olur.

2. Ayinenin mazhar ve makes olma iki yönü var. Ayinede güneş gözübüyorsa o ayine mazhardır. Ayine güneşî başka bir yere aks ettirmişse ise o ayine ma'kes olmuştur.

Makule

1. Her bir şey için iki suret ve şekil vardır: Biri: Maddiyedir ki, âdetâ bir gömlek gibi, her şeyin vücutuna göre kaderin takdiriyle biçilmiş şu görünen suretlerdir.

Diğeri: Makuledir ki, bir şeyin yaşadığı bir ömürde mürur-u zamanla değiştirdiği muhtelif maddî suretlerin içtimâından tasavvur edilen bir suret-i vehmiyedir.

Bir ateşin sür'atle tedvirinden hasıl olan daire-i vehmiye gibi, her şeyin tarih-i hayatını bildiren ve kadere medar olan ve mukadderat-ı eşya denilen şu ikinci suret, makuledir. Suret-i maddiye itibariyle her şeyin bir nihayeti, bir gayesi olduğu gibi, suret-i maneviye itibariyle de bir nihayeti ve gizli bazı hikmetler için bir gayesi de vardır. Binaenaleyh her şeyin suret-i maddiyesinde kudret-i Rabbanî ustasıdır, kader mühendisidir. Suret-i maneviyesinde ise, kader mistardır, yani, teşekkülâtın çizgilerini çizer, kudret masdardır, yani o çizgiler üzerinde yapılan teşekkülât, kudretten sudûr eder.

2. Hücrelerimiz senede iki defa değişiyor. Bir senelik hücre yok yüzümde. Ama sana bakılınca on beş yaşında denilir mi? Otuz küsürüsün. Niye on demedi? Öyle bir surat yok ki. Otuz senelik hücre var mı peki? Ki yaşlı olsun? Peki yaşımlı gösteren kimdir? makule. Makule şu: Ocak 1 de doğdu. Bir dahaki ocağa geçerken 1) fiillerimizi, 2) düşüncelerimizi, 3) kalbimizdekileri ve 4) ruhumuzdakileri tencereye at. Karıştır. O bütünsel bir sene.. bir senenin hâleti, hâlet-i ruhiyesi. Senin otuz tane var. Her senenin bir hâlet-i ruhiyesini yani otuz tane hâlet-i ruhiyenin tencereye koy, karıştır. Otuz tane hâlet-i ruhiyenin cem'i senin suratına yapmış. Buna makule denilir. Suratında ne var peki? otuz senelik fil, dimağ, kalb ve ruhun bütünselliği var. Bu bedene, bu maddeye içsel alem yapıştırıyor. Ondan sonra maç değişiyor. 2:1 iken gol oluyor. Tabela değişiyor. 3:1 oluyor. Tabelayı (suratı) değiştiriyor. "Elsinetikum ve elvanikum" Bunlar; makuledir. Bu suratınızdaki simalar buralı değildir. Burada iken buralı değil. Bu tarikatçı, bu nurcu, bu Fransız, bu Alman nasıl ayıryorsun? Ömr-ü mazinin tereşşuhu senin simandır ki buna makule denir.

Mana-yı İsmi

1. Şu kitab-ı kebirin hurufatına "mana-yı harfi" ile, yani Allah hesabına bakmak lâzım gelirken; öyle etmeyeip "mana-yı ismî" ile, yani mevcudata mevcudat hesabına bakar, öyle bahseder. "Ne güzel yapılmış"a bedel, "Ne güzeldir" der, çirkinleştirir.

2. Sen âyneeye baksan, eğer âyneeye şîse için bakarsan, şîseyi kasden görürsün, içinde Re'fet'e tebaâ, dolayısıyla nazar ilîşir. Eğer maksad, mübarek sîmaniza bakmak için âyneeye baktın, sevimli Re'fet'i kasden görürsün. **فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ** dersin. Âyne şîsesi tebaâ, dolayısıyla nazarın ilîşir. İşte birinci surette âyneye şîsesi mana-yı ismîdir. Re'fet mana-yı harfi oluyor. İkinci surette âyneye şîsesi mana-yı harfidir, yani kendi için ona bakılmıyor, başka mana için bakılır ki akıstır. Akis mana-yı ismîdir. Yani **دَلَّ عَلَى مَعْنَى فِي نَفْسِهِ** olan tarif-i isme bir cihette dâhildir. Ve âyne ise **دَلَّ عَلَى مَعْنَى فِي غَيْرِهِ** olan harfin tarifine mâsadak olur. Kâinat nazar-ı Kur'anî ile, bütün mevcudatı huruftur, mana-yı harfiyle başkasının manasını ifade ediyorlar. Yani esmasını, sıfatını bildiriyorlar. Ruhsuz felsefe ekseriya mana-yı ismiyle bakıyor, tabiat bataklığına saplanıyor.

3. Mevcudata ve büyük zatlara Allah hesabına değil bizzat kendileri hesabına bakmak. "Ne güzeldir" gibi.

Manevî Hayat-ı Muhammediye (A.S.M)

1. Maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye (A.S.M.) dahi, hayat ve ruh-u kâinattan süzülmüş hülâsat-ül hülâsatıdır.. belki maddî ve manevî hayat-ı Muhammediye (A.S.M.), âsârinin şehadetyle hayat-ı kâinatın hayatıdır...

2. Elbette âlem-i gayb -yani mazi, müstakbel- yani geçmiş ve gelecek mahlukatın hayat-ı maneviyeleri hükmünde olan intizam ve nizam ve malûmiyet ve meşhudiyet ve taayyün ve evamir-i tekviniyeyi imtisale müheyya bir vaziyette bulunmalarını sîrr-ı hayat iktiza ediyor.

3. Manevî hayat deyince kaynak sıfattır. Hayat diğer altı tane sıfatın hülasasıdır. Kelam sıfatının dışarıya çıkışı, evamir-i tekviniye olarak ifade ediliyor. İrade nizam olarak, İlim malumiyet olarak, Sem taayyün olarak, Basar meşhudiyet olarak, Kudret intizam olarak ifade ediliyor. Bu hayatın maneviyatının kaynağıdır. Hayat-ı maddiye Hayat-ı maneviyeden çıkıyor. İntizam ve nizam ve malûmiyet ve meşhudiyet ve taayyün ve evamir-i tekviniyenin hülasasının, alem-i kainatta, şecere-i hilkatte adı; hayat-ı maneviyedir.

Maddî Hayat-ı Muhammediye --> ağaçın zahiri (Sözler 109/110)

Manevî Hayat-ı Muhammediye --> ağaçın batını (Şular 31)

İkisinin cem'i --> Şahsiyet-i Muhammediye

Ahmed --> ağaçın ahiri, meyve

Nur-u Muhammedî --> ağaçın evveli, ağaçın çekirdeği

Muhammed --> meyvenin çekirdeği

Nur-u Muhammedî'nin mana yönü --> zata bakan yön --> Manevî hayat-ı Muhammediye

Nur-u Muhammedî'nin nur yönü --> Şecere-i hilkat yönü, çekirdeğin ağaç oluşu --> Maddî Hayat-ı Muhammediye, Ahmed yönü

Manevî Nefs-i Emmare

1. Nefs-i emmarenin kendi desaisinden başka, daha şiddetli ve daha ziyade söz dinlemez ve daha ziyade ahlâk-ı seyyieyi idame eden ve

- heves ve
- damar ve
- a'sab,
- tabiat ve
- hissiyat

halitasından çıkan ve nefس-i emmarenin son tahassüngâhi bulunan ve nefس-i emmareyi tezkiyeden sonra onun eski vazife-i seyyiesini gören ve mücahedeyi âhir ömre kadar devam ettiren, bir manevî nefس-i emmareyi gördüm.

2. Söhret, gurur, riya, ben bilineyim, ben tanınayım, ben konuşulayım, benden bahsetsinler, yani ben merkezli...abi olayım, hoca olayım, her türlü fedakarlığı yaparım, ama ben bilicem vb. manevî nefس-i emmarenin nümunelerindendir.

3. Manevî nefس-i emmare: 1.Heves, 2.Damar, 3.A'sab, 4.Tabiat, 5.Hissiyat dır.

1-Kastamonu Lahikası:233, 2-(III), 3-(I)

Mârifet

Birşeyi tefekkür ve tahkike müstenid olup ve davamıza vukuf peyda ederek ve netice ve asarını tedebür ederek muhakkikane bilmektir. İlim ise umumi bir şekilde bilmektir. İlminkarşı mukabili cehil.. Marifetin mukabili inkardır.. Allah marifet sahibi değildir, ilim sahibidir. Marifet sonradan bilmeyle alakalıdır. İlim ise subuti sıfattır. İlim daha ammdir. Bendeki bil-kuvve ile kainattaki bil-fîl arasındaki münasebetin adı "marifet"dir. Bu gavurda da vardır. Fizik, kimya vb.gibi.. Ama bunu Allah'a dayandırırsan "Mârifetullah" olur. O esmanın veya esmaların sende ortaya çıkma meratibidir marifet...

(I)

Marifet Ehli

Marifetullahta terakki eden, bütün mertebelerden bakabilen, hiçbir mertebeeye mahkum olmadan, insanların farklılıklarını kendisine zenginlik kattığına inanan insandır, hicret edendir...

(I)

Mârifetullah

1. Hilkatin en yüksek gayesi ve fitratın en yüce neticesi iman-ı billah'tır. Ve insaniyetin en âlî mertebesi ve beşeriyetin en büyük makamı, iman-ı billah içindeki marifetullahtır. Cinn ü insin en parlak saadeti ve en tatlı nimeti, o marifetullah içindeki muhabbetullahtır.

2. Dimağın yedi mertebesinin hülsa-i camiasının vicdandaki hali.. Bu makamda olan; her makamdan bakabilen, hiçbir makama mahkum olmadan, insanların farklılıklarını kendisine zenginlik kattığına inanan kamil insanda olur.

İradenin vazifesi ibadetullah. Zihnin vazifesi marifetullah. Marifetullahı akla verirsen, olmaz. Marifetullah vardır ama zihinden almıştır. Kendisi imal etmez. Kendisinden tefekkür çıkar. Akılın vazifesi tefekkürdür. Bu makamda marifetullah=masnuat-ı İlahiyyeyi ve Kur'anı hakikatleri tefekkür veya tahsil ile veya lutf-u İlâhî ile kalbi inkişaf ve basiret sahibi olmaktadır. Marifetullah budur. Yani masnuat-ı İlahiyyeyi Kurânî hakikatlarla (okuduğumuz derslerle) tefekkür etmek veya tahsil ile (orda Allah'ın esmasını anlamlandırarak) veya ona bakarken Allah lutf-u İlâhî ile senin kalbine oraya bakarken o hâletleri vermesi kalbi inkişaf ve basiret sahibi yapar. Bu marifetullahtır. Esma-i İlahiyyeyi tanımak, İlâhî hakikatlara vukufiyettir marifetullah.

Mazhar

1. Mazharlarda görünen ve âyinelerde müşahede olunan Güneş değil, belki bir nevi cilveleridir, bir çeşit renkli akışleridir. Çendan o akışlar onun ünvanlarıdır, fakat bütün âsâr-ı haşmetini gösteremiyorlar.
2. O zerreçik, Güneş'e intisab edip ona karşı gözünü açıp baksa; o vakit o koca Güneş'i ziyasiyla, elvan-ı seb'asıyla, hararetiyle hattâ mesafesiyle içine alabilir ve bir nevi tecelli-i a'zamina mazhar olur. Demek o zerre kendi kendine kalsa, bir zerre kadar ancak iş görebilir. Eğer Güneş'e memur ve mensub ve mir'at sayılsa; Güneş gibi, Güneş'in icraatındaki bir kısım cüz'î nümunelerini gösterebilir.
3. Zât-ı Rahmanurrahîm'in delilleri ve âyineleri olan zîhayat ve insan gibi mazharlar...
4. Ayna. Gaybî hakikatlerin kendisiyle görünür hale geldikleri şey.
5. Ayinenin mazhar ve makes olma iki yönü var. Ayinede güneş gözüyüorsa o ayine mazhardır. Ayine güneşî başka bir yere aks ettirmişse ise o ayine ma'kes olmuştur.

Mec'ul

1. Ruhun mahiyeti; 1.zîhayat bir kanun-u emr, 2.zîsuur bir âyne-i İsm-i Hayy, 3. zîcevher bir cilve-i Hayat-ı Sermedî olduğundan mec'uldür. Bu cihetle mahluktur denilemez.
2. Ene mahluk olmadığına göre ama vacip de değil berzahtır, ilmi kelamda buna mec'ul deniyor. Çekirdekteki ağaç gibi, ağaç değildir ama hiçlikte değildir. Kabir de ne dünyadır ne ahirettir berzahtır. Mec'ul, ene mahluk olmadığı için sıfat ve isimler perdeli tecelli etmiyor vacip de değil bizzat Allah'lık hakikati olsun; "berzahtır". (16.söz) Aynadaki güneş güneş midir? değildir ama değildir de değildir. Çünkü güneşin bütün özelliği var (ısısı, ışığı, şekli, yedi rengi var) güneşin yansımıası nur olduğu için aynadaki güneş güneşin bütün hassalarına sahiptir. Aynadaki güneş ne ayndır ne gayrındır yani güneşin kendisi değildir ama değil de değildir, ne ayndır ne gayrındır. Aynanın kabiliyetine göre güneşin cilvesidir. Ayna ruh olsa aynada görünen güneş güneş değildir aynada değildir ortasıdır (berzahtır). O zaman ne ayndır ne gayrındır denir. Aynı bu misal gibi aynaya misal ruh, eneye misal aynada gözüken güneşdir. Öyleyse aynaya misal ruh, Allah'a misal güneş, güneşteki yedi renk Allah'ın yedi sıfatına (hayat, ilim, irade, sem, basar, kelam, kudret) misal, aynada gözüken güneş ise enedir. Güneşteki yedi sıfat yansıldığı aynada var mıdır? vardır ancak güneşteki keyfiyetiyle değildir ama aynadaki güneş mahluk seviyesinde de değildir. Enede de Allah cc nun iradesi böyle var.. enede Allah'ın kudreti böyle var.. enede Allah'ın hayatı böyle var.. ilmi böyle var.. sem'i böyle var.. basır böyle var.. kelam böyle var. O zaman aynada gözüken güneş asıl güneşten kopuk değil ama aynı da değil gayrı da değildir. Mec'ul vacip ile mümkün arasında bir berzahtır... Esma ile mec'ul arasında; füyuzat, mec'ul ile âlem-i şahadet arasında; zuhurat oluyor. Mec'ul enelerin cemidir. Ene bendeki O'dur. Mecul ise O'ndaki Bendir. Bendeki O değişir ama O'ndaki ben değişmez. Kişinin miracı bendeki O'ndan, O'ndaki bene seyr-ü seyahatıdır.

Allah var iken, hiçbir şey yoktu. Sonra yarattı. Yaratmasıyla, irade kendisini ifade etti. Ondan önce de irade vardı, sıfatta. Ezelî ve ebedî – keyfiyetini bilmiyoruz – Mahiyet-i Zatiyesi Şuunat-ı Zatiyesine tecelli ediyordu. Daha şecere-i hilkat yokken... Şuunat-ı Zatiyesi Sıfat

olarak tecelli ediyordu. Sifat Esma olarak tecelli ediyordu. Aynen bunun geri dönüşümü de var yani Esma Sifat olarak, Sifat Şuunat olarak geri dönüşümlü fakat Mahiyet-i Zatiyeye geri dönüşüm yok görmedim. Sonra tekrar Mahiyet-i Zatiye Şuunat-ı Zatiyeye, Şuunat Sifata, Sifat Esmaya ve sonra tekrar geri dönüşüm oluyor.

Sonra Allah karar verdi. "Bir kainat yaratacağım" dedi. Planını ve projesini çizdi. Bir çekirdek yarattı ilk önce. Onun adı Mec'ul yani Nur-u Muhammedî (asm). İnsan değil bu. İnsana da bu isim verilmiş. Mesela adama Demir adı verilmiş diye adam demir olmadığı gibi. Bu çekirdeğin adıdır Nur-u Muhammedî (asm)... Âlem-i şehadette yaratıldı O zat, Ahmed, meyve. "Bu kainatı yaratacağım" dedi. Projeyi kurdu. Bu projenin adı mec'ul... Mec'ul mahluk değil ama vacib de değil yani berzah, kabir gibi. Kabir; ahiret değil çünkü ahiret kiyametle başlar, haşır meydaniyla başlar. Ama dünyada da değil. Bu nedenle kabire âlem-i berzah denilmiş. Mec'ul dahi aynen böyle bir berzah. Büyük Mesnevi 642 de diyor ki: Mec'ul ile Arş-ı Azam arasına Kab-ı kavseyn deniliyor. Buraya kadar insan geliyor. Bundan sonrası ise "ölüm ve helakettir" diyor. Ölüm bizim bildiğimiz ölüm değil. Varlık düzeyinden çıkıştorsun. Mec'ulun Mana tarafı Allah'lık hakikati. Nur tarafı ise mahlukata dönüşecek tarafıdır.

1-Barla Lahikası:258, 2-(I)

Mekan

Mekan kudretin kuvvete dönüşmüş ve dommuş halidir. Bu mevcudat ayinesinde esma gözüüyor ise bu mevcudat esma değildir. Mevcudatta mekandır. Eşyanın bütünlüğü mekanı oluşturuyor. Mekanı oluşturan sifattır, sifata dayanıyor. Kudret-Sifat, Kuvvet-Esma, Mekan-Efal.. Mekan zamanın vücut-u haricisidir. Mekanın batınısı da zamandır. Mekan efal, zaman hakikat.. Hareket zamanın kendisi değildir, hareket zamanın bir sifatıdır. zamanda başka şeylerde var şuur ve hayat gibi.. Mekan zamanın içindedir. Zaman mekansız, mekan zamansız olamaz.

(I)

Melek

1. Meselâ: ﴿وَإِنَّمَا لِلّٰهِ الْأَعْلٰى﴾ Azîm bir Mâlik-ül Mülk, büyük bir şehri veya muhteşem bir sarayı bina ettiği vakit, o zât dört nevi ameleyi onun binasında istihdam ve istimal eder:

Birinci nevi: Onun memluk ve köleleridir. Bu nev'in, ne maaşı var ve ne de ücreti var. Belki onlar seyyidlerinin emriyle işledikleri her amelde, onların gayet latif bir zevk ve hoş bir şevkleri vardır. Seyyidlerinin medhinden ve vasfindan ne deseler, onların zevkini ve şevkini ziyade eder. Onlar o mukaddes seyyidlerine intisablarını büyük bir şeref bilerek onunla iktifa ediyorlar. Hem o seyyidin namiyla, hesabıyla, nazarıyla işlere bakmalarından da manevî lezzet buluyorlar. Ücret ve rütbeye ve maaşa muhtaç olmuyorlar...

Birinci Kısım: Temsilde memluklere misal, melaikelerdir. Melaikeler ise onlarda mücahede ile terakkiyat yoktur. Belki herbirinin sabit bir makamı, muayyen bir rütbesi vardır. Fakat onların nefs-i amellerinde bir zevk-i mahsusaları var. Nefs-i ibadetlerinde derecatlarına göre tefeyyüzleri var. Demek o hizmetkârlarının mükâfatı, hizmetlerinin içindedir. Nasıl insan mâ, hava ve ziya ve gıda ile tegaddi edip telezzüz eder. Öyle de melekler, zikir ve tesbih ve hamd ve ibadet ve marifet ve muhabbetin envâriyla tegaddi edip telezzüz ediyorlar. Çünkü onlar nurdan mahluk oldukları için gıdalarına nur kâfidir. Hattâ nura yakın olan rayîha-i tayyibe dahi onların bir nevi gıdalarıdır ki, ondan hoşlanıyorlar. Evet ervah-ı tayyibe, revayih-ı tayyibeyi sever. Hem melekler, Mabudlarının emriyle işledikleri işlerde ve onun hesabıyla

işledikleri amellerde ve onun namiyla ettiğileri hizmette ve onun nazarıyla yaptıkları nezarette ve onun intisabıyla kazandıkları şerefte ve onun mülk ve melekütunun mütalaasıyla aldıları tenezzühte ve onun tecelliyat-ı cemaliye ve celaliyesinin müşahedesiyle kazandıkları tena'umda öyle bir saadet-i azîme vardır ki, akl-ı beşer anlamaz, melek olmayan bilemez.

Meleklerin bir kısmı âbiddirler, diğer bir kısmının ubudiyetleri amelde dir. Melaike-i arziyenin amele kısmı bir nevi insan gibidir. Tabir caiz ise, bir nevi çobanlık ederler. Bir nevi de çiftçilik ederler. Yani rûy-i zemin, umumî bir mezraadır. İçindeki bütün hayvanatın taifelerine Hâlik-ı Zülcelal'in emriyle, izniyle, hesabıyla, havl ve kuvvetiyle bir melek-i müekkel nezaret eder. Ondan daha küçük herbir nevi hayvanata mahsus bir nevi çobanlık edecek bir melaike-i müekkel var. Hem de rûy-i zemin bir tarladır, umum nebatat onun içinde ekilir. Umumuna Cenab-ı Hakk'in namiyla, kuvvetiyle nezaret edecek müekkel bir melek vardır. Ondan daha aşağı bir melek, bir taife-i mahsusaya nezaret etmekle Cenab-ı Hakk'a ibadet ve tesbih eden melekler var. Rezzakiyet arşının hamelesinden olan Hazret-i Mikâl Aleyhisselâm, şunların en büyük nâzırlarıdır.

Meleklerin çoban ve çiftçiler mesabesinde olanlarının insanlara müşabehetleri yoktur. Çünkü onların nezaretleri sîrf Cenab-ı Hakk'in hesabiyadır ve onun namiyla ve kuvvetiyle ve emriyledir. Belki nezaretleri, yalnız rububiyetin tecelliyatını, memur olduğu nevide müşahede etmek ve kudret ve rahmetin cilvelerini o nevide mütalaa etmek ve evamir-i İlahiyeyi o nev'e bir nevi ilham etmek ve o nev'in ef'al-i ihtiyariyesini bir nevi tanzim etmekten ibarettir. Ve bilhâssa zeminin tarlasındaki nebatata nezaretleri, onların tesbihat-ı maneviyelerini melek lisaniyla temsil etmek ve onların hayatlarıyla Fâtır-ı Zülcelal'e karşı takdim ettiği tahiyyat-ı maneviyelerini melek lisaniyla ilân etmek; hem onlara verilen cihazatı, hüsn-ü istimal etmek ve bazı gayelere tevcih etmek ve bir nevi tanzim etmekten ibarettir. Melaikeleurin şu hizmetleri, cüz'-i ihtiyarlarıyla bir nevi kesbdir. Belki bir nevi ubudiyet ve ibadettir. Tasarruf-u hakikîleri yoktur. Çünkü herseyde Hâlik-ı Külli Şey'e has bir sikke vardır. Başkaları parmağını icada karıştıramaz. Demek, melaikeleurin şu nevi amelleri ise, onların ibadetidir. İnsan gibi, âdetleri değildir.

2. Şu hilkatte cari olan namuslar, kanunlar kâinatın hayatdar olmasına kâfi gelir. Çünkü o cereyan eden namuslar, şu hükümeden kanunlar; itibâri emirlerdir, vehmî düsturlardır, ademî sayılır. Onları temsil edecek, onları gösterecek, onların dizginlerini ellerinde tutacak melaike denilen ibadullah olmazsa; o namuslara, o kanunlara bir vücut taayyün edemez. Bir hüviyet teşahhus edemez. Bir hakikat-ı hariciye olamaz. Halbuki hayat, bir hakikat-ı hariciyedir. Vehmî bir emr, hakikat-ı hariciye yüklenemez.

3. O Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan der ki: "Melaike, ibad-ı mükerremdir. Emre muhalefet etmezler. Ne emrolunsa onu yaparlar. Melaike, ecsam-ı latife-i nuraniyedirler. Muhtelif nevilere münkasımdırlar." Evet nasıl bir ümmettir, "Kelâm" sıfatından gelen Şeriat-ı İlahiyenin hameleleri, mümessilleri, mütemessilleridir. Öyle de: Melaike dahi muazzam bir ümmettir ki, onların amele kısmı "İrade" sıfatından gelen Şeriat-ı Tekviniyenin hamelesi, mümessili ve mütemessilleridirler. Müessir-i Hakikî olan Kudret-i Fâtiranın ve İrade-i Ezeliyenin emirlerine tâbi' bir nevi ibadullahtırlar ki; ecram-ı ulviyenin herbiri onların birer mescidi, birer mabedi hükmündedirler.

4. Varlıkta şirk kaçılmak için melekler bilinmesi lazım. Madde müstakil değildir. Madde surettir, kanuniyeti melektir. Şu ağaç gözükürken, bu ağacın müekkel melaikesi bu ağaca benziyor. Bu melektir yanı. Sureti; ağaçtır, kanuniyeti; melektir. Hakikati; esmadır. Mahiyeti de zaten Allah'ın irade sıfatına bakıyor. Melekler, hakikat-ı hariciyedir. Kanunlar, hakikat-ı hariciye değildir. Onların dizginlerini nefs-ül emirde tutan, vücutunu ifade eden meleklerdir. Kanunların hariçte vücutları yoktur ama hayatı icraat yapıyor. Kanunların hariçteki vücutu meleklerdir. Kanunlar yazılımdır. Onlar vücuta imiş gibi bizi aldatan, melekleri kabul etmemekten, kanun demmiş. Kanunları fail zannetmişiz. Üstad "kanun değil kudrettir" diyor. Kafirler melekleri inkar ettiği için, karşısına kanun geldi. Biz Allah'a ve meleklerle iman

ettiğimiz için, kanunların vücud-u haricileri, hakikat-ı hariciyelerin nefs-ül emirdeki vücuqları, icraatları kanunlar gibi gözükmektedir, aslında kanunların vücudu olan meleklerdir. Kanunlar hayal olmaz, icraatlar var ama vücudu da yok. O zaman kanunların vücud-u haricisi meleklerdir. O zaman meleklerle iman varlığın kendisidir, esmaların hakikat-ı hariciyeleridir, nefs-ül emirdeki vücuqlarıdır.

Melaike demek, meleklerimiz demek. Yani vücuddaki enerji paketleri, taşları; meleke. Melekelerin cem'i melaike. Hayalim, hakikat-ı hariciyedir. Hayatım, hakikat-ı hariciyedir. Aklım, hakikat-ı hariciyedir. İtikadım, hakikat-ı hariciyedir. Melaikeye iman olmayınca, şirkler giriyor. Gömleğime bakıyorum, meleğin donmuş halidir. Pis ve haram olmayan her şey meleğin donmuş halidir. Melek olmayan şey; insanın istidadını bozan ve yanlış yollara sevkeden her şey ervah-ı habisedir, mevadd-ı şerire. Tersi: istidadını ihya eden ve doğru yollara sevkeden her şey; melaikedir, ervah-ı âliyedir. Mesela bir bardak düşün. Bardak melaikedir. İçine şerbet koydum; ervah-ı âliyedir. İçine şarab koydum; ervah-ı habisedir.

Meleklerle iman etmek, kendine iman etmektir. Melekler varlığın kendisidir. Melekler hayalindir, aklındır, hayatındır- İsrafil misal vücud-u haricisi. Ben benim. Ene'min dışındaki bütün her şey melaikedir. Tahayyülde tasavvur da melektir. Taakkulda melektir, Cebraildir. Her birimin melekleri ayrı cinstendir. Kar'ı indiren melek. Kar kendisi donmuş bir melektir, onu indiren melek ayırdır. Yani tahayyül melektir ama tasavvur cinsinden değil, taakkul cinsinden değil. Kur'ana müekkel olan Cebraile kar'a müekkel melaike aynı olmadığı gibi. Melaikenin vücud-u haricisi "sensin". Melaikeye iman, "senden sana imandır"!

İman; realitedir, mahluktur, vücud-u haricisi vardır. Bu da enerji. Meleğin hâleti sende aktif oluyor. Ayetlerdeki harfler aslında donmuş melektir. 17.söz'de ağaç için melektir deniliyor. O melek ağacın ruhu olmuş. Bizim de imanımız enerjidir, güçtür, kuvvettir, hâlettir vs. melektir aslında. Melektir; meleklerle iman. Sende ortaya çıkan, melekten değil, kendisi melektir. Hayat bedende değil, beden hayatı. Yani melek bunları aktif etmiyor. Aktif olan kendisi melektir. Melek; meleklerdir. Meleklerimiz aktif oluyor. onun hariçteki adı melaikedir, bendeki adı meleklerdir. Meleklerle iman etmek; kendinden emin olmaktadır, meleklerini aktif etmektir.

1-Sözler:(352-354), 2-Sözler:510, 3-Sözler:511, 4-(I)

Melekût

1. Her şeyin içine melekût, dışına da mülk denir. Bu itibarla insan ile kalb, birbirine hem zarf, hem mazruf olur. Çünkü insan mülk cihetiyle kalbe zarf olur. Melekût cihetiyle de mazruf olur.

2. Eşyanın hakiki ve iç yüzü, ve Allah'ın kudrette mukabil olan yüzü. Bu yüzde zıtlar, maniler sebebeler, azlık, çöklük olmaz. Her şey güzel ve şeffaftır. Kudretin bizzat mübaşeretine münasibtir. Kudret eşyanın melekutuna taalluk ettiği için, kudrete az çok, küçük büyük müsavidir. Melekut alemleri, maddi alemlerin idare ve tasarruf merkezi olan ulvi alemler.

3. Kişiden kişiye değişen bir sistemin adıdır. Buz mülktür, su melekuttur. Başkasına göre su mülktür, H_2O melekuttur. Kişinin duruşu ve seviyesine göre bulunduğu yerden baktığı yer; melekûtür.

1-Mesnevi-i Nuriye:106, 2-(II), 3-(I)

Menhiyat

1. Takva, menhiyattan ve günahlardan içtinab etmek; ve amel-i sâlih, emir dairesinde hareket ve hayrat kazanmaktır. Her zaman def-i şer, celb-i nef'a racih olmakla beraber; bu tahrifat ve sefahet ve cazibedar hevesat zamanında bu takva olan def-i mefasid ve terk-i kebair üss-ül esas olup, büyük bir rüchaniyet kesbetmiş.

2. "Menhiyat" ve "günahlardan içtinab etmek" farklı şeylerdir. Menhiyat; def-i mefasiddir, def-i şerdir, terklerimizdir. Günahlardan içtinab etmek ise terk-i kebairdir. Günahlar muayyen olan haramlardır. Mesela televizyonu terk etmek menhiyattır. Haberler menhiyattır. İçki içmek, zina yapmak.gunahtır. Menhiyat; dimağı işgal altına alan, doğru düşünmeye mani olan, ilham-ı İlahiyenin gelmesine mani olan terklerimizdir. Adaveti terk et, gururu terk et, kibri terk et, mana-yı ismîyi terk et vs yani terkleri yapacaksın.

1-Kastamonu Lahikası:148, 2-(I)

Meratib-i Velayet

Esma-i İlahînin nasıl tecelliyesi, Arş-ı A'zam dairesinden tâ bir zerreye kadar cilveleri var ve o esmaya mazhariyet de, o nisbettte tefavüt eder. Öyle de mazhariyet-i esmadan ibaret olan meratib-i velayet dahi öyle mütefavittir.

Mektubat:447

Mesele

Risale-i Nurda mesele ile ifade edilen kısım harici anlatır.

(I)

Mevadd-i Şerire

1. O nev'in istidadatını bozan ve yanlış yollara sevkeden mevadd-i şerire ile onların mümessilleri ve sekene-i habiseleri...

2. Mevadd-i şerire; haramlarla ve bid'atlarla olur. Mesela meyhaneye gittin. Güzel bir duygusu olur mu? Bu ortam orda olur mu? Yani mekânın insan üzerindeki tesiri. Ya bid'atlar ya haramlar insanı sarar ve yüklenir. Sigara içmediğin halde, sigara içenin yanında olursan, sana sindiği gibi. Üzeriniz sigara kokmasını istemiyorsanız, sigara içenin yanında olmayın. Aynen öyle de olumsuz mekanlar insanın üzerinde tesir eder. Buna delil: metroya bindiğiniz zaman canınız sıkılır, çıkışınca rahatlarsınız. Mekânın insanın üzerinde tesiri var. Ervahlar; okuduğumuz ve seyrettiklerimizden oluşur. Mevadd; bulduğumuz mekândan oluşur. Ervah-ı habise maddeye dönüşürse, mevadd-i şerire oluyor. Yani ervah-ı habiselerin şiddetlenirse, yani günah yapa yapa bu ervah-ı habise öyle bir hale gelir ki, enerji olduğundan, enerji donuyor, maddeye dönüşüyor. Bunun adı; mevadd-i şeriredir. Mesela kanser onlardandır. Kanser, mevadd-i şeriredir.

1-Sözler:246, 2-(I)

Mevcud-u Meçhul

1. Cenab-ı Hakk'a malûm ve maruf ünvaniyla bakacak olursan, meçhul ve menkûr olur. Çünkü bu malûmiyet, örfî bir ülfet, taklidî bir sema'dır. Hakikati i'lâm edecek bir ifade de değildir. Maahaza, o ünvan ile fehme gelen mana, sîfât-ı mutlakayı beraberce alıp zihne ilka edemez. Ancak Zât-ı Akdes'i mülâhaza için bir nevi ünvandır. Amma Cenab-ı Hakk'a mevcud-u meçhul ünvaniyla bakılırsa, marufiyet şuları bir derece tebarüz eder. Ve kâinatta tecelli eden sîfât-ı mutlaka-i muhita ile, bu mevsufun o ünvandan tulû' etmesi ağır gelmez.

2. Allah'ın mahiyet-i kudsîyesi mümkünata hicbir vecihle benzemediği için, azamet ve kibrîyasından ve mutlak ve müteal olduğundan dolayı O'nun zati ve mahiyeti bilinemez ve mechuldur. Vücudu ve varlığı kat'i, kesindir fakat mahiyeti mechuldur. O'na mevcud-u meçhul ünvaniyla bakmak gereklidir. Allah isim ve sıfatlarının tecellileriyle bilinir.

1-Mesnevi-i Nuriye:131, 2-(II)

Mevt

1. Mevt, vazife-i hayatdan bir terhistir, bir paydostur, bir tebdil-i mekândır, bir tahvil-i vücuddur, hayat-ı bâkiyeye bir davettir, bir mebde'dir, bir hayat-ı bâkiyenin mukaddimesidir. Nasılıki hayatın dünyaya gelmesi bir halk ve takdir iledir; öyle de, dünyadan gitmesi de bir halk ve takdir ile, bir hikmet ve tedbir iledir. Çünkü en basit tabaka-i hayat olan hayat-ı nebatiyenin mevti, hayatdan daha muntazam bir eser-i san'at olduğunu gösteriyor. Zira meyvelerin, çekirdeklerin, tohumların mevti; tefessüh ile çürümek ve dağılmakla görüldüğü halde, gayet muntazam bir muamele-i kimyeviye ve mizanlı bir imtizacat-ı unsuriye ve hikmetli bir teşekkülât-ı zerreviyeden ibaret olan bir yoğurmaktır ki, bu görünmeyen intizamlı ve hikmetli ölümü, sünbüllün hayatıyle tezahür ediyor. Demek çekirdeğin mevti, sünbüllün mebde-i hayatı; belki ayn-ı hayatı hükmünde olduğu için, şu ölüm dahi, hayat kadar mahluk ve muntazamdır.

2. Toprak altındaki çekirdeğin tebdil olup yukarı çıkması, tahvil-i vücud, mebde ve mukaddeme olmasıdır. Mevtte ölüm yoktur.

3. Mevt çekirdekten sünbüllün çıkma tarafını, ölüm ise çekirdeğin çürümesi dağılması tarafını ifade eder.

4. Mevt ayrıdır, ecel ayrıdır, ölüm ayrıdır. Mevt; hayat gibi mahluktur, büyük bir nimettir. Müslüman ölmüyor, terhis oluyor. Bedeni yaşayanlar ölecek, ruhu yaşayanlar ölmeyecek, mevt olacak. Çekirdek ağaç olmuş. Ölmek yok, inkılâb var. Ölüm kafire var, mevt müslümana var. Mevt; hayatdan daha kalitelidir. Çünkü hayat ile faniye geliyoruz, mevt ile bekaya geçiyoruz. Mevt; terhistir. ölüm kafiredir. Mevt müslümanadır. Kafir terhis olmayacak. Müslüman terhis olacak. Müslüman ölmüyor, mevte mazhar oluyor. Yuhyî ve yümit. Siz ölmeyeceksiniz. Burada ölmeyen ölecek. Mevt; aynı zamanda mi'râctır çünkü. Mü'minin mi'râcidir. Suretten hakikata geçmiştir. Hakikattaysan dünyada, mahiyete geçmiştir. Mevt; hayatın hayatıdır. Yani çekirdeğin patlaması, çekirdeğin çürümesi hayatın ta kendisidir. Hayatla faniye geliyoruz, mevtle bekaya geçiyoruz.

Ayat-ı tekviniye olan şu mevcudat insanda evamir-i tekviniyeye dönüştüyor. Böylelikle bu ayat-ı tekviniyeler evamir-i tekviniyeye dönüşe dönüşe ötelerde yani ayat-ı tekviniyeyi ve evamir-i tekviniyeyi bir yapan, - şu anda da cereyan ediyor- hâlasya yapan sistemin adı; mevttir yani mevtin hakikatidir. Bununla "ölmeden önce ölenleri" kasdediyoruz. Yoksa bedensel ölümden bahsetmiyoruz. Ölmeden önce ölenler, ayat-ı tekviniyeleri evamir-i tekviniyeye dönüştürüp eşitlerler. Çünkü ölüm; yaşadığımızın hakikatina gitmektedir. Ve bu bütün olup bitenler esmaların meratibleridir.

Meyelan

1. Cüz'-i ihtiyarînin üss-ül esası olan meyelan, Matüridice bir emr-i itibarîdir, abde verilebilir. Fakat Eş'arî, ona mevcud nazarıyla baktığı için abde vermemiştir. Fakat o meyelandaki tasarruf, Eş'ariyece bir emr-i itibarîdir. Öyle ise o meyelan, o tasarruf, bir emr-i nisbîdir. Muhakkak bir vücud-u haricisi yoktur.

2. Şu meyelanlar, iradeden gelen evamir-i tekviniyenin tecellileridir, cilveleridir.

3. İrade --> evamir-i tekviniye --> meyelanlar --> şevk+lezzet... Dimağın bütünselliği, kalbin bütünselliği, örf, an'ane, kültür, eğitimle inşa olan kalb ve ruhunda bu bütünsellikle bir hâlet çıkar. Bunun adı meyelan. Kalbin dairesine --> Daire-i hayat. Levh-i Mahfuz'un dairesine --> Daire-i ilim. İkisini cem'eden Meyelan'dır. Yani Levh-i Mahfuz'un ve Arş'ın dairelerinin cem'idir. Meyelan Kalbden çıkan meyelan vicdanı ve daha sonra dimağ etkiler. Etkilenen vicdan ve dimağın bütünlüğüne meyelan denir. Bu da dimağda bulunan cüz-i ihtiyarînin üss-ül esası oluyor. Meyelan kalbde, cüz-i ihtiyarî dimağdadır. Meyelan: Mazinin hülasası, istikbalin mukaddemesidir.

Meyelan kalbden çıktı. İlk etkilenen ayak vicdan. İkinci etkilenen dimağ. Bütünsellikle cüz-i ihtiyarî çıkıyor, tercih ediyor, fiiller. Cüz-i ihtiyarî, hayatı secer, şer de secer. İrade ise, şer seçmez. Çünkü irade vicdanda, peygamber gibiydi, ismet sıfatı vardı. İsmet derken, yaptığına gönühi hemen sana gösteriyor. Ama uyanık vicdan tabi ki, bozulmuş vicdan değil. Yanlış yaptığında hemen sıkı seni. O irade. İrade hayatı secer. Ancak o bütünselliği irade devreye girerse, cüz-i ihtiyarîyi devre dışı yapabiliyor. Çünkü irade daha yüksek bir makamda. Cüz-i ihtiyar dimağa aittir. İrade vicdana aittir. 17. Söz'de Üstad "cüz-i ihtiyarından vazgeçtim" diyor. Ne ile vazgeçiyor? Başka bir sistemle. Onun adı; iradedir.

Cüz-i ihtiyarînin üss-ül esası olan meyelan, yani kaynağı o. Niye meylettin ona? Mesela açık saçığa baktın, hırsızlık yaptın. Çünkü babası hırsızdı yani neseb, kültür veya haram yedirdi, eğitim, yaş, örf, an'ane bütünselliği meylimizi oluşturuyor. Meyil çıplak olmaz, bunlar oluşturur onu. Bu olusunca ancak bir şeyle onu durdurabilirsin: semavî bir emirle hırsıza der ki "uzatma elini", vicdandaki irade "çek elini" demezse, meylini gerçekleştirir.

Kalbde Latife-i İnsaniye var. Latife-i İnsaniyeden meyelan çıkıyor. Meyelan ilk önce vicdandaki Latife-i Rabbaniyemize, sonra vicdandaki His'se, sonra vicdandaki Zihin'e, sonra vicdandaki İrade'yi etkiledi. Dağın tepesinden kar topunu yuvarlamak gibi, katlana katlana iniyor aşağıya. İrade'den sonra vicdandan çıkıyor dimağdaki itikada, iltizama, iz'ana, tasdike, taakkula, tasavvura sonra o şekilde, kelamsa, libası, elbisesi tahayyülde biçiliyor. Ağzından çıkacaksa o kelam elbisesi, o elbise tahayyülde biçiliyor. O elbisenin içerisindeki saylıklarının hepsi var. Kelamın içerisinde var. Kelam; kişinin veya Allah'ın ilmini, iradesini, kudretini tazammun ediyor.

Meyve

1. İnsan ise, şecere-i hilkatin zîsuur meyvesidir. Meyve ise, en cem'iyetli ve en uzak ve en ziyade nazarı âmm ve şuuru külli bir cüz'üdür.

2. "Vel-Ahir" ismine mazhar olan meyvesi ise, çekirdekleriyle o ağacın işlediği bütün fitri vazifelerinin fihristesini ve amellerinin listesini ve hayat-ı sâniyesinin düsturlarını ihtiva

eden bir sandukçadır ki, a'zamî derecede hafîziyete şahadet eder.

3. Kendisinden önce gelen ağacın bütün kısımlarını içine alandır.

4. Başı içine alandır. Çekirdek evveldir. Meyve ahirdir. Ağaç zahirdir. Sistem ise batındır. Hateme bakar. Ağacın bütün yapısı çalıştı ve meyve üretti, bu sürecin adı tereşşuh. Kendisinden sağdı, bir şey çıkardı, kendi bütün yapısından bir şey çıkardı, tereşşuh, bu sürecin adı. Çıkan şey, ayrı bir şey, ayrı çekirdeği var, bu teşahhus. Tereşşuh: bütününe süreci. Teşahhus ise şahislanması. Meyvenin kendisine bakarsak, teşahhusdur, ama ağaçtan meyveye bakarsak, tereşşuhdur. Çekirdek ve meyve olma süreci ve meyvenin kendisi, teşahhus. Ama meyveyi verecek şekilde ağacın çalışması, tereşşuhdur.

1-Sözler:(232-233), 2-Şular:216, 3-(II), 4-(I)

Miftah

1. Cenab-ı Hak, emanet cihetile insana Ene namında öyle bir "Miftah" vermiş ki; âlemin bütün kapılarını açar.

2. Hepsinin bir miftah ile açılması mümkündür.

3. Miftah fetheden manasında, otelde kat görevlisindeki anahtar misillü, tüm kapıları açan cami bir anahtar, bir maymuncuktur. Odada kalacak kişiye o oda için verilene ise miftah değil anahtar denir.

4. Miftah, dışarıdan içeriye taşınmaktadır. Tefekküre ve iradeye bakar. Anahtar ise içерiden dışarıya taşınmaktadır. Düşünmeye ve ihtiyara bakar. Kafirde anahtar vardır, miftah yoktur.

1-Sözler:536, 2-Mesnevi-i Nuriye:105, 3-(III), 4-(I)

Mikâil (A.S)

1. Hayat dairesinde rahmetin en cem'iyetli, en geniş, en zevkli olan rızıktaki ihsanat-ı Rahmaniyeye nezaretle beraber şuursuz şükürleri şuur ile temsil eden Mikâil (A.S.)...

2. Rezzakiyet arşının hamelesinden olan Hazret-i Mikâil Aleyhisselâm...

3. Hazret-i Mikâil, yeryüzü tarlasında ekilen masnuat-ı İlahiyyeye Cenab-ı Hakk'ın havliyle, kuvvetiyle, hesabıyla, emriyle bir nâzır-ı umumî hükmündedir. (Tabir caiz ise) umum çiftçi-misal melaikelerin reisidir.

3. Kâinatın akı Cebraildir. Kâinatın hayatı İsrafildir. Kâinatın ruhu Azraildir. Kâinatın his ve şuuru Mikaildir. Eşyanın dizginini elinde tutan İsrafil'dir (as). Hayatın hülasasıdır İsrafil. Mikail şuurun hülasasıdır ve kürs'ün simgesidir. Şuur ve hadiseleri, melekeleri tutan Mikaildir. Dimağ; ceberut, Cebrail tutuyor. Hayati cesedde, İsrafil tutuyor. Şuuru, Mikail tutuyor. Ruhu cesedde tutan da Azraildir. Kainat İsrafil as'ın vücut-u haricisidir. Kanunların temsilcisi Azrail. Kainatın vücut-u haricisi İsrafil. İlmî mertebesi, yazılımı Cebrail. Hadisatin kendisi Mikail.

Mikail as âyât-ı tekviniyenin mümessilidir. Şecere-i Hilkatte Kürse karşılık gelir. İnsanda Şuur bakar. İrade sıfatındandır. Cebrail as Evamir-i tekviniyenin mümessilidir. Şecere-i Hilkatte Levh-i Mahfuza karşılık gelir. İnsanda akıla, dimaşa bakar. Kelam sıfatındandır.

İsrafil as Şecere-i Hilkatte Arşa karşılık gelir. İnsanda kalbe bakar. Hayat sıfatındandır. Azrail as Şecere-i Hilkatte Arş-ı Azama karşılık gelir. İnsanda ruha bakar. Kudret sıfatındandır. Bu dördünün cem'inden insanda Cenab-ı Hakk'ın taayyün ve teşahhus etmesine vesile ve güzel bir zemin olur ki bu insanın mi'racı oluyor.

Hadiselerin dizgini Mikail (A.S), vahyin dizgini Cebrail (A.S) dadır. Biz, vahyi sîrf Cebrail (A.S) getiriyor, zannediyoruz. Üstad Hazretleri diyor ki "Vahiy değil ama vahyi tazammun eden, vahyi ortaya çikanın asrın imamlarının ilhamları şümüllü ilhamdır." Nedir şümüllü ilham? Mesela Kur'anın bir söylediği var. Bir de söylemek istedikleri söylediklerinden fazladır. Bu, şümüllü ilhamla ortaya çıkar. Vahyin hizmetini görüyor. Mesela "arıya vahyettik" diyor. Hadisedir. Deprem hadisedir. Kişiilerin dizginleri, hadiseleri, olayları Mikail vahyeder. Bu nedenle ayat-ı tekviniyenin mümessili Mikail (A.S). Evamir-i tekviniyenin mümessili Cebrail (A.S) dir.

Ayat-ı tekviniye mevcudattır. Bunların dizgini Mikail (A.S) dir. O vahy ediyor, o ilham ediyor mevcudata, küre-i arza. İnsanı ilham değil bu. Küre-i arzın bir müeekkel melaikesi var, yazılımı var, yapısı var, sistemi var. Mikail (A.S) mevcudatin yani ayat-ı tekviniyenin mümessilidir, İrade sıfatındandır. Evamir-i tekviniye ise; Kelam sıfatındandır; Cebrail (A.S).

Kainat hadiselerini, yağmurun yağdırılmasını, depremi, insanın rızkı, trafik kazaları yani hadiseleri ve olayları yani eşyanın kendisi ve ona sebebiyet veren insanın hareketlerinin hepsini zabtına alan kontrolüne alan Mikail'dir (A.S).

1-Şular:263-264, 2-Sözler:353, 3-Sözler:513, 4-(I)

Mir'at

Mir'at daha Batın, Ayna daha mülktür. Mir'at: ise seni inşa eder. Seni hem gösterir hem seni inşa eder çekirdek olur büyütür seni... Mir'at aynanın yansyan tarafı değil aynanın kendisi. Bu noktadan sıfata bakıyor, ayna esmeye bakıyor. Mir'atta aynada var, fakat aynada mirat yok. Ayna sîrf gösterir. Mir'at ise hem gösterir hemde hakikatına sahip. gösterdiği şey içinde var. Harici değil içini gösteriyor. Toprak mir'at, hava ise aynadır. Toprakta hayat detaylarıyla görünüyor, tüm meratibleri ifade ediliyor. Ayna ise suretini yansıtıyor. Ayna resmeder, mirat aslını inşaa eder.. gösterirken hakikatini açığa çıkarır...

Mir'at, en kesif ayna. Toprak gibi. Çekirdeğin içini gösteren. Yapılandıran. Melekuta bakıyor. Hem hakikatini hem mahiyetini gösteriyor. Mir'at ile Allah bizzat kendisi görüyorum, müşahede ediyor. İstidada bakar. Fîtrata bakar

Ayna ise latif ayna. Beni gösteriyor. Hava misali. Mülke bakıyor. Hakikatini gösteriyor. Ayna ile başkasının gözüyle görür Allah. Kabiliyete bakar. Beşeriyyete bakar.

(I)

Miraç

1. Mi'râc, velayet-i Ahmediyenin (A.S.M.) bütün velayatın fevkinde bir külliyyet, bir ulviyet suretinde bir tezahürürdür ki; bütün kâinatın Rabbi ismiyle, bütün mevcudatın Hâlikî ünvaniyla Cenab-ı Hakk'ın sohbetine ve münacatına müşerrefiyettir.

2."Yetmiş bin perde" tabir olunan berzah-ı esma ve tecelli-i sîfât ve efâl ve tabakat-ı mevcudatın arkasına kadar kat'-ı meratib edecektir. İşte Mi'râc budur.

3. Şecere-i hilkatten bir meyve-i münevver derecesinde ve kalbi, o şecerenin hakaik-i esasiyesini istiab edecek bir çekirdek hükmünde olan bir zâti, o mebde'-i evvel olan çekirdekten, tâ münteha olan meyveye kadar bir hayt-ı ittisal hükmünde olan bir Mi'rac ile...

4. İnsanın câmiiyeti ve şecere-i kâinatın en münevver meyvesi olduğundan, bütün kâinatta cilveleri tezahür eden esma-i hüsnayı, birden âyne-i ruhunda gösterebilmesi cihetile Cenab-ı Hak, tecelli-i zâtiyla ve esma-i hüsnanın a'zamî mertebede, nev'-i insanın manen en a'zam bir ferdine, tecelli-i a'zam tezahür eder ki; bu tezahür ve tecelli, Mi'rac-ı Ahmedî (A.S.M.) sırıdır ki; onun velayeti, risaletine mebde' olur. Velayet ki; zildden geçer, ikinci temsilin birinci adamina benzer. Risalette zill yoktur, doğrudan doğruya Zât-ı Zülcelal'in ehadiyetine bakar, ikinci temsilin ikinci adamina benzer. Mi'rac ise, velayet-i Ahmediyenin (A.S.M.) keramet-i kübrası, hem mertebe-i ulyâsı olduğundan, risalet mertebesine inkilab etmiş. Mi'racın bâtinî velayettir, halktan Hakk'a gitmiş. Zahir-i Mi'rac risalettir, Hak'tan halka geliyor. Velayet, kurbiyet meratibinde sülükтур. Çok meratibin tayyina ve bir derece zamana muhtaçtır. Nur-u a'zam olan risalet ise, akrebiyet-i İlahiyenin inkişafi sırına bakar ki, bir ân-ı seyyale kâfidir. Onun için hadîste denilmiş: "Bir anda dönmüş gelmiş."

5. Miraç meyvedeki çekirdeğin geri geri gidip kökteki çekirdek ile bütünlüğesidir. Peygamberimizin otuz üç defa miracı olmuş. Emanet (ene), nur (iman), anahtar (mahiyet-i hayatın) yanında olduğunda Mirac-ı Ekber, olmadığındaki miracalar ise Mirac-ı Asgardır. Mirac-ı Ekber: Cismen ve ruhen yapılan mirac. Mirac-ı Asgar: Kalben ve ruhen yapılan miractır.

Sizi sizden çıkarıp, sizi siz yapan; sizi bir yere taşıyorsa o nisbettde o miktarda o kalitede miracınızdır o şey. Balık Yunus (as)'a miracı oldu. Peygamberlerin mi'raci kimisinin balığın karnında, kimisinin ateşte, kimisinin tufanda olmuştu. Elma bana miracı oldu biraz. Miracın cüz'isi küllisi var tabi ki. Seni senden ederek, seni sen etmiş, yapmış Kendinden sıyrılp, o anda huzur olmuşsa Allah dediğin o an, o meratibde miracın oldu senin...

Bende "O" var. Fatihada "İyyake na'bûdu" yu ben diyorum zannediliyor. Aslında bende O ile, Ondaki "ben" muhatab oluyor, çünkü bende esmalar onda da var. Bu da miracı oluyor. Bu nedenle namaz mü'minin miracıdır. Gaibaneden hâzırâne oluyor. Bütün cihanı bir nokta yap ve bütün cihana hâkim ol, o noktaya hakim olarak. Mi'rac olduğu yerdir Kab-ı Kavseyn. Senin Mi'racının olduğu yer senin Kab-ı Kavseynindir. Mesela "namaz mü'minin Mi'racıdır". Hangi namaz olmuşsa senin, o namaz senin Kab-ı Kavseynindir. Sırr-ı ehadiyet nur-u tevhid içinde inkişaf ettiği an o kişinin Mi'racıdır. Mi'raç da Kab-ı Kavseynde olur.

İman nedir? Cennetteki huzur değil iman. İman; zatının bir nurudur. İrade-i cüz'iyenin sarfindan sonra irade-i külliyenin mü'min kulun kalbine koyduğu bir nur. İmanın kaynağı esma değil, sıfat değil, şuunat da değil. Zatının bir nurudur. İman; alem-i şehadette olup alem-i şehadetli olmayandır. İçinde hâşâ Allah var. Zatının bir nurudur! Yani güneşten foton çıktı. Foton güneş değil ama değil de değildir. Ne ayndır, ne gayrındır. Bendeki O bende bir şey var. Nedir? O. İman. Allah'ın aleminde de ben Ondaki ben'im. Onu bilmiyorum. Mi'raç; bu ikisini bütünlştirme yöntemidir. Miraç; bendeki O ile Ondaki ben'i bütünlendirme şuurudur insanda. Şuunun yöntemi ve yoludur. Bende O var. Peki Onda nasılım? Merak etmez misin? Allah benim hakkımda ne düşünüyor? Allah'ta ben nasılım? Bende O var. Onda ben nasılım bilmiyorum. Bu ikisini tek yüzeye getirme yöntemidir; mi'raç. Gelelim burada olup buralı olmayana! Nasıl ki fotonun içerisinde güneş var, suyun içinde hidrojen ve oksijen, yani bir yakıcı, bir de yanıcı madde var; imanın içerisinde de Allah var! Hangi Allah? Senin Rabbin! Nasıl anlarız? Tabi küçük bir mi'raçtır bu.

Mi'raç bak ne oluyor. İnsan olduğumuz zaman (yani beşeriyetten çıktığımızda), sonra dimağımız aktiflendiği zaman, kalbimiz inkişaf ettiği zaman, ruhumuz inkişaf ettiği zaman bu dördünü cem'edince Kab-ı kavseyne geliyorsun. Mi'raç; ruhla olmuyor! Ruhun arkasına geçiyorsun!

Mi'raç; ism-i a'zamlara mazhariyetin fiilî tezahürüdür. Bir isme a'zamî derecede mazhar olursan, kalben ve ruhen miraç yapabiliyorsun. İsm-i a'zamlara mazhar olursan, cismen ve ruhen miraç yapabiliyorsun. Cismen ve ruhen Peygamberimiz asm'a hastır. Diğer peygamberlerde Mi'raç kalben ve ruhendir. Evliya-i ümmeti ve takipçilerinde de kalben ve ruhendir.

1-Sözler:561, 2-Sözler:568, 3-Sözler:573, 4-Sözler:562, 5-(I)

Misal

1. Güneş bize yakındır; çünkü ziyası, harareti ve misali âyinemizde ve elimizdedir. Fakat biz ondan uzağız. Eğer biz nuraniyet noktasında onun akrebiyetini hissetsek, âyinemizdeki misalî olan timsaline münasebetimizi anlasak, o vasıta ile onu tanışak; ziyası harareti, heyeti ne olduğunu bilsek...

2. Misal aynadaki görüntü, timsal aynaya gelen...

3. Misal; gaybda olanı tanımlamak ve anlamlandırmak için ya onun mahiyetini, ya onun hakikatini, ya onun sıfatını, ya da eylemsel durumunu buraya taşıyıp ifade eden, onu burada şüphesiz tanımlayan ve gösterendir. Kısaca gaypta olanı şüphesiz gösterebilme yöntemidir misal..

Misal, işaret etmek. Cismanînin misali olur. Aynadan çıkan. Aynadaki suret. Gözükten misal, kendisi ise timsal.

1-Mektubat:51, 2-(III), 3-(I)

Mizan

1. Mizan ise, meharet-i san'ati gösteren bir nakş-ı san'at içindedir.

2. Evet şu kâinatı idare eden zât, herseyi nizam ve mizan içinde muhafaza ediyor. Nizam ve mizan ise; ilim ile hikmet ve irade ile kudretin tezahürüdür. Çünkü görüyoruz her masnu' vücutunda, gayet muntazam ve mevzun yaratılıyor.

3. O herbir masnuu ince, tam, düzgün bir nizam altına almak ve hassas, cessas, mükemmel bir ölçü ve mizanla her uzvunu ve cihazını tartmak, takmak...

4. Muayyen bir miktar, geometrik şekil. Kitab-ı Mübine bakar. Mizan; tevzin, adalet, ilim, Adl sıfatına bakıyor. Mizan; intizam ve muvazeneyi cem eder. Dışardan mizan olarak gözükür. İntizam ve muvazeneyi cem ettiği için, mizan olur. Mizan; Kitab-ı Mübine bakar... Nizam; İmam-ı Mübine bakar. Mizan; kudret ve iradeyi tazammun eder, ayat-ı tekviniyeleri tazammun eder. Nizam; ilim ve hikmeti tazammun eder, evamir-i tekviniyeyi tazammun eder. Mizan; tasvir ve tedvir, Nizam; takdir ve tedbir. Mizan; rahmet, Nizam; şefkat. Mizan; in'am ve ihsan, Nizam; ikram ve it'am. Mizan; rabilalara, kökenine bakar. Nizam; hayatı bakar. Nizam; programdır. Mizan, lügatte şartı demek. Nizam ise, ölçü. Mizan kantar, nizam metre.

Mizan: bütünlük içindeki durumu... İntizam ise kendi içsel yapısı. Mesela: Benim iç aleminde intizamlıyım. Ama cemaat içinde nizamlı olacağım. Şöyle diyelim: karaciğer intizamlıdır, vücuda göre nizamlıdır. Mesela göz intizamlıdır, mevcudattaki renk ve şekillere göre gözüm nizamlıdır. Yani adeta nizama bakılarak intizam yapılmış. Veya intizama

bakılarak nizam yapılmış. Mesela gözüümü yapan eşyayı ve mevcudatı görmezse bana göz yapamaz. Yani sesleri bilmeyen bana kulak yapamaz veya kulağı yapandır sesleri yapan. Mizan o bütünlük içindeki durum değil de kompledeki yapı sistemi...

5. Nizam ilme ve iradeye, mizan hikmete ve kudrete bakıyor. Masnu'un muntazam olması nizamı, mevzun olması mizanı gösteriyor

1-Sözler:669, 2-Sözler:77, 3-Şular:653, 4-(I), 4-(III)

Muamma-i Hilkat (Müşkil)

1. Mevcudatin "Nereden? Nereye? Necisin?" üç sual-i müşkil muammasını...

2. Mevcudatin "Nereden? Nereye? Ve ne oldukları?" olan şu üç sual-i müşkilin muammasını...

3. Sırr-ı hilkat-i alem olan muamma-i acibanesi...

4. Lemalar 346 da “"tilsim-ı kâinat" ve "muamma-yı hilkat" tabir edilen bir sırr-ı İlahî anlaşıldı.” denilmektedir. Sırr-ı hilkat-i alem denilen Muamma-yı Hilkat (müşkil); mevcudatin nereden, nereye, necisin? üç sualının cevabıdır. 29.Söz ve 30.Sözün 1.maksadı bu sırr ve muammadan bahseder. Sırr-ı kainatta denilen Tilsim-ı kainat ise şu kainatın tahavvülâtındaki maksad ve gaye ne olduğunu cevabıdır. 24.mektub ve 30.Sözün 2.maksadı bu sırdan bahseder.

1-Sözler:62'den, 2-Sözler:577, 3-Sözler:236, 4-(III)

Muhabbet

1. Muzaaf ihtiyaç, istiyaktır. Muzaaf istiyak, muhabbettir. Muzaaf muhabbet dahi aştır. Ruhun tekemmülatına göre meratib-i muhabbet, meratib-i esmaya göre inkişaf eder.

2. Muhabbet Allah'ın kendi zatını kendi ile idrakinden doğmuş derunî bir haldir tarif edilemez. Doğduğu yer ehadiyet mertebesidir. Bu mertebe zuhur mertebesi olmadığı için afaki değildir enfüsür. Yani hariçte olmadığı için harice önemlmez. Muhabbet, bendeki hakikati orda görmektir. Aşk onun bendeki karşılığını ortaya çıkarmaktır. Aşk; ikiliği gösterir. Muhabbet öyle değil, çünkü muhabbet, şuunat-ı zatiyedendir. Allah'ın bu kainatı yaratmasının bir sebebi muhabbettir.

Tanımadığın bir şeyi onaylarsın ama tanıldıktan sonra muhabbet olur. Muhabbet olunca otomatik olarak eyleme dönüsür. Muhabbetin kendisi eylemdir. Eylemsiz muhabbet yoktur. Çünkü muhabbet kalbi bir sıfattır. İnsanın filleri, kalbin ve hissin temayülatından çıkar. Bu nedenle namaz varsa, muhabbet vardır. Namaz yoksa muhabbet yoktur. Ne vardır? İtikad vardır, bilgi vardır. Muhabbet kendisi enerjidir, enerji muhabbettir. Çocuğa onu çok sevdigi söylüyorsun ama çikolata olarak gözükmüyor. Muhabbet durmaz, iman gibi. Eyleme dönüsür. Dönüşlüğü için muhabbettir. Muhabbet, her türlü fedakârlığı yaptırıyor. Yani tanyinca muhabbetin artıyor. Muhabbet oldukça eylem oluyor, o kadar takvalı oluyor, o kadar namaza titiz oluyor.

Vicdanın dört unsurunun ilki olan İradenin vazifesi; İbadetullahtır. İnsanda basireti netice verir. Zihnin ise Marifetullahtır. Dirayeti netice verir. His'sin vazifesi Muhabbetullahtır.

İnsanda feraseti netice verir. Latife-i Rabbaniyenin ise Müşahedetullahtır. Kemalatı netice verir.

1-Sözler:642, 2-(I)

Muhakeme

Muvazene, vezin eylemdedir, Sünnet-i Seniyyedir. Muhakeme ise o eylemi yapacak kişinin doğru düşünmesi yani dimağ bütünlüğüdür. Dimağın yedi mertebesini ne kadar bütünlüğe getirebilirse o kadar muhakemeli olursun.

(I)

Muhakkik

1. Muhakkinin Şe'ni; -gavvas olmak, -zamanın tesiratından tecerrüd etmek, -mazinin a'makına girmek, -mantığın terazisiyle tartmak, -herşeyin menbâını bulmaktadır.
 2. Meseleleri delil ve bürhanlarla isbat edene denir. Muhakkik eşya ile Allah arasında bağı kurabiliyor, delillendiriyor.
-

1-Muhakemat:26, 2-(I)

Muhal

1. Muhal işleyen sistem içindeki şıklardır. Bu sistem kuralla çalışıyor. Bu kuralın dışındaki muhaldır. Mesela benim şuan aynı anda on yerde olmam muhal ama bu esmanın normal tecellisiyle.. Birde inayet var aşırmalı sistemin dışında bir tecellisi var o muhal mümkün oluyor. Sistemin içersindeki olamayacak durum muhal, sistemin dışındaki ihtimaller mümkünteni.. Şuan sistem işliyor bu normal ama bu sistem işlerken mesela kırmızı kar yağması muhaldır. Karadenizin şuan pekmez olması muhaldır ama şuan kevndedir, vücuddadır, sudur.. Karadeniz orada olmayıp dağ olabilirdi, o mekan olmazdı başka şey olurdu.. bunlar mümküntenidir. Oysa Karadeniz o nihayetsizlik içinde tercih edilerek su olarak yaratılmış.

2. Muhal; olması da zihnen tasavvuru da mümkün olmayan şey.. misal bir şey hem siyah hem beyaz demek muhaldır. Mümteni ise mümkün olmadığı halde zihinde tasavvuru caiz olandır. Misal hiç ölmemek gibi...

1-(I), 2-(III)

Muhammed (A.S.M)

Allah canibinden efendimizin ayine-i ruhunun adı Muhammed (ASM) ki akrebiyete bakıyor ve resuldür, sırra bakıyor. Nur-u Muhammediyi taşıdığı için Ahmedede Muhammed de denmiş...Ahmed beşerdir, peygamberdir, Resül'dür..Nur-u Muhammed Ahmed'de bulunduğu için Muhammed'de denmiş...Muhammed Ahmed'de temessül etti..Çünkü ilk iman eden kendisidir..ben peygamberim diyen kendisidir.."La İlahe İllallah Muhammeden Resülullah" diyen kendisidir.. Aleyhissalatü Vesselam...

Risalet; Muhammed'den de yukarıdadır, yüksektir. Muhammed de Ahmed'den yüksektir. Ahmed --> Muhammed --> Risalet. Muhammed; Allah'ın zuhuratinin bir noktadaki tecellisi. Bütün kainattaki güzellikleri bir noktada görmek istiyor. Vahidiyetin batınınındaki ehadiyet. Ağaçta güzellik var ama ağaçtaki o güzelliği bir noktada görmek istiyor. Ağacın bir noktadaki güzelliği çekirdek. Muhammed; o çekirdek. Meyve; Ahmed. Meyve ile çekirdek arasındaki detay Şahsiyet-i Muhammediye. Risalet ise o çekirdeğin içindeki programı yazmak. Çekirdekteki program değil, onu yazan hakikat. Çekirdeğin programını yazan birisi var. Yazan Allah'tır. Yazdığı şey, yani yazarken kullandığı şey; risalet.

(I)

Muhit

Hepsini içine alan dışında hiç birşey bırakmayan, kuşatan. Rububiyet tarafı.

(I)

Mutlak

1. İçinde hiç birşey bırakmayan, hiçbir belirlenme olmadan, vasif almadan vasifsız hale gelmektir. Kuşatan değil tamamen bırakan. Uluhiyet tarafı. Allah her şeye muhittir ve mutlaktır.

Mutlak ziddini barındırır, Cenab-ı Hak, Cenab-ı mutlaktır. Asl'ında zişları içinde barındırıyor, yani çoklukların ihatası. Çoklukların ihatası olduğundan içerisinde zişları barındırır.

Itlak ise ziddini içinde barındırmaz. Mahiyet-i zatiye itlaktır.

Esma-i Hüsnə mutlaktır. Ehad; onun için itlaktır, mutlak değildir. Uluhiyet mutlaktır, zişların cem'idir, zişların birliğidir. Mutlakta nisbet etmek var, nisbî alemi var mutlakın içinde, zişları barındırdığı için. Zişlar olunca nisbiye çıkıyor. O zaman Onun bütünlüğü mutlaktır, içerisinde zişler var. Nisbetten çıkar mutlak veya mutlak olduğunu anlamanın yolu vardır.

Ehad itlak olduğundan, yolu ve nisbet edilecek yolu yoktur. Mutlakın içinde zişler olduğu için, onu ifade etmek, oraya varmak için yolu ve yordamı ve yöntemi vardır. Itlak; ifade edilemediği için, işaret edildiğinden oraya varmak için ne yolu vardır ne yordamı vardır. "Ancak kendini en iyi bilen yine Sensin" hakikatı...

2. Mertebesi olmamak.

1-(I), 2-(III)

Müdakkik

Delilleri diğer delail ve berahin ile ispat edene denir. Enfüse taşıyabilendir, Ona, Allah'a olan delilini kendisinde uyandırmış enfüse taşıyabilmiştir. müdakkik muhakkikten daha ileridir.

(I)

Mühür

1. Ve ağaç gibi her zîhayatın evveli, âhiri, zahiri, bâtinî birer sikke-i tevhid, birer hâtem-i vahdet, birer mühr-ü ehadiyet, birer turra-i vahdaniyet taşıyor.

İşte bu üç misaldeki ağaca kiyasen, bahar dahi çok çiçekli bir ağaçtır: Güz mevsiminin eline emanet edilen tohumlar, çekirdekler, kökler, İsm-i Evvel'in sikkesini.. ve yaz mevsiminin kucağına dökülen, etegini dolduran meyveler, hububat ve sebzeyatlar İsm-i Âhir'in hâtemini.. ve bahar mevsimi, hur-il În misilli birbiri üstüne giydiği sündüs-misal hulleler ve yüzbin naklılar ile süslenmiş fitrî libaslar İsm-i Zahir'in mührünü.. ve baharin içinde ve zeminin batnında işleyen sameadanî fabrikalar ve kaynayan rahmanî kazanlar ve yemekleri pişirttiren rabbanî matbahalar, İsm-i Bâtın'in turrasını taşıyorlar.

2. Sadrazamda bulunur, padişah adına iş yaptığı gösterir.

3. Turra küll, mühür ise căzdür. Turra batın, mühür ise zahirdir.

1-Şular:34, 2-(II), 3-(I)

Mülk

1. Her şeyin içine melekût, dışına da mülk denir. Bu itibarla insan ile kalb, birbirine hem zarf, hem mazruf olur. Çünkü insan mülk cihetiyle kalbe zarf olur. Melekût cihetiyle de mazruf olur.

2. Eşyanın zahiri, dış yönü. Bu yüzde zıtlar, maniler, sebepler var, şer ve çirkinlikler bulunur. O yüzden bu yüzde sebebler kudrete perde edilmiştir, kudretin bizzat mübaşereti yoktur. Mülk alemi, gördüğümüz, yaşadığımız sebebler alemi ve maddi alem.

1-Mesnevi-i Nuriye:106, 2-(II)

Mümkin

1. Daire-i mümkünatta, yani mevt ve hayata, vücud ve fenaya daima mazhar olan eşyada...

2. Mümkinatın vücudu, Vâcib'in nurundan bir gölge olduğu cihetle vehmî bir mertebededir. Vâcib'in emriyle vücud-u hariciyeye girer. Sabit ve müstekar kalır. Demek mümkünatın vücudu bizzât hakikî bir vücud-u haricî olmadığı gibi, vehmî veya zâil bir zill de değildir. Ancak, Vâcib-ül Vücud'un icadiyla bir vücuiddur.

3. Mümkin olan bir şeyin tarafeyni, yani vücud ve ademi arasında, terazinin gözleri gibi müsavat olduğundan, kudret-i ezeliye hangi tarafa basarsa, öteki taraf heba gibi havaya kalkar. Güneş, sinek, zerre bu hususta hepsi de birdir.

4. İlâm-i Kelâm'ın tabirince "İmkân, müsavi-üt tarafeyn"dir. Yani, vâcib ve mümteni olmayan, belki mümkün ve muhtemel olan şeylerin vücud ve ademleri, bir sebeb bulunmazsa müsavidir, farkları yoktur. Bu imkân ve müsavatta az-çok, büyük-küçük birdirler. İşte mahlukat mümkünündürler ve imkân dairesinde vücud ve ademleri müsavi olmasından, Vâcib-ül Vücud'un hadsiz kudret-i ezeliyesi birtek mümkünne vücud vermesi kolaylığında bütün mümkünatın vücudu, ademin müvazenesini bozar, herşeye lâyık bir vücudu giydirir.

5. Varlığı başka bir vücuda bağlı olan, var olması ve yok olması eşit iken mevcud hale gelen. Mümkinat üç kısımdır: 1) Şu ana kadar yaratılanlar 2) İlâm dairesinde olup yaratılacaklar 3)

Emr-i itibari olanlar, yani harici vücufları olmayıp ilmi vücufları olanlardır.

6. Mesela sen sekiz kafalı olabildin, yedi kafalıda olabildin nihayetsiz ihtimallerde olabildin Allahın ilminde.. bunların içinden bir tanesi tercih edilirse buna mümkün, tercih edilmemiş nihayetsizlik ise madumdur.

1-Sözler:548, 2-Mesnevi-i Nuriye:(137-138), 3-İşarat-ül İ'caz:158, 4-Şular:(658-659), 5-(II), 6-(I)

Mümteni

1. Belki imkân dairesinden çıkış, imtina' dairesine girecek ve mümkün suretinden çıkış, mümkün' mahiyetine girecek ve hiçbir şey vücud gelmeyecek, belki de vücud gelmesi muhal olacaktır.

2. Demek şirkin hakikati yok, yolu kapalı, bataklıkta saplanır; hükmü muhal, mümteni'dir.

3. İşte böyle misilsiz ve Vâcib-ül Vücud ve maddeden mücerred ve mekândan münezzeх ve tecezzisi ve inkisamı her cihetle muhal ve tegayyür ve tebeddülü mümteni...

4. Varlık dairesine çıkıştı muhal olan, şirk gibi.

5. Muhal; olması da zihnen tasavvuru da mümkün olmayan şey.. misal bir şey hem siyah hem beyaz demek muhaldır. Mümteni ise mümkün olmadığı halde zihinde tasavvuru caiz olandır. Misal hiç ölmemek gibi... Mümteni; olması imkansız olan, yani zatında zaten mümkün değil. Şirk ve küfür gibi. Mesela "esbaba ve tabiatı icad etmek mümkün" veya "şirk ve naziri mümkün ve muhaldır" deniliyor külliyyatta. Mesela sekiz kafalı olabilmek mümteni değil. Allah bazen iki kafalı yaratıyor. Sekiz kafalı olmak mümkün, çıktı, şartları oluşmadı madumda kaldı. Mümteni; şirk, küfür gibi vücud-u haricisi olmayan şeyler olup yalnızca kafasızın kafasında vardır.

1-Lem'alar:242, 2-Şular:15, 3-Lem'alar:341, 4-(II), 5-(III)

Münacat

1. Evet bütün mevcudat, güya lisan-ı hal ile, Veysel Karanî gibi şöyle münacat ederler; derler ki:

"Yâ İlahenâ! Rabbimiz sensin! Çünkü biz abdiz. Nefsimizin terbiyesinden âciziz. Demek bizi terbiye eden sensin!.. Hem sensin Hâlik! Çünkü biz mahlukuz, yapılıyoruz. Hem Rezzak sensin! Çünkü biz rızka muhtacız, elimiz yetişmiyor. Demek bizi yapan ve rızkımızı veren sensin. Hem sensin Mâlik! Çünkü biz memlüküz. Bizden başkası bizde tasarruf ediyor. Demek mâlikimiz sensin. Hem sen Aziz'sin, izzet ve azamet sahibisin! Biz zilletimize bakıyoruz, üstümüzde bir izzet cilveleri var. Demek senin izzetinin âyinesiyiz. Hem sensin Ganiyy-i Mutlak! Çünkü biz fakiriz. Fakrimizin eline yetişmediği bir gına veriliyor. Demek gani sensin, veren sensin. Hem sen Hayy-ı Bâki'sin! Çünkü biz ölüyoruz. Ölmemizde ve dirilmemizde, bir daimî hayat verici cilvesini görüyoruz. Hem sen Bâki'sin! Çünkü biz, fena ve zevalimizde senin devam ve bekani görüyoruz. Hem cevab veren, atiyye veren sensin! Çünkü biz umum mevcudat, kalî ve hâlî dillerimizle daimî bağırıp istiyoruz, niyaz edip yalvarıyoruz. Arzularımız yerlerine geliyor, maksudlarımız veriliyor. Demek bize cevab veren sensin. Ve hâkeza..."

Bütün mevcudatın, külli ve cüz'î herbirisi birer Veysel Karanî gibi, bir münacat-ı maneviye suretinde bir âyinedarlıklar var. Acz ve fakr ve kusurlarıyla, kudret ve kemal-i İlahîyi ilân ediyorlar.

2. Cevşen-ül Kebir münacatında binbir esma-i İlahiyeyi şefaatçı ederek Hâlikini öyle bir tarzda tavsif ve tarif eder ki, emsali yok...

3. Münacatta kusuru deruhe etmek, üzerine almak vardır. Dua da istek vardır. Münacat zemindir, üzerine bina duadır. Dua latiftir, münacat ondan daha latiftir, ondan da ümmeti ümmeti demek daha latiftir. Münacatta şahsi birşey isteme yok, zatna bedenine ait değil, ruhuna dinine ait şeyler istiyor. Duanın hususi olan hali münacattır. Duada istediğimizi buluyoruz, münacatta ise necat buluyoruz. Dua mülk, münacat melekuttur. Münacatta kullukla ubudiyet var, ulaşma var, teslim var. Dua da ibadet var, istek var, ubudiyetin sırrı vardır. Münacatin sonunda miracı vardır. Dua suret, Münacat sima gibidir. Münacatta Rabbini tanımlama, tavsif var, kendini ifade etme var, ubudiyet ve kulluk zemini kurmak vardır. Duanın içinde münacat vardır.

4. Münacat; 1- kendinle ilgiliyor ki; durumunu arz etmek vardır, kusuru deruhe etmek vardır ve birşey istememek vardır münacattta.. 2- Cenab-ı Hakkı tavsif ve tezkir vardır. 3-İhlas ve samimiyet vardır. Bunlar bulunursa münacat yapmış olursun.

Sana necat verecek, sebebelerin üstündeki zati Müsebbib-ül Esbabı bulmanın ifadelenişidir münacat. Duada istediğimi elde ediyorsun ama münacatta dergah-ı rahmet kapısı açlıyor. Risale-i Nur Külliyesi münacattır. Enfusi tefekkür münacattır. "(namaz)...mi'raccvari olan o yüksek münacata mazhar olsun." (İ.İ:43) Demek namazda bir münacattır. "Mi'rac, velayet-i Ahmediyenin (A.S.M.) Cenab-ı Hakk'ın sohbetine ve münacatına müserrefiyettir."(S:561) O zaman münacat bir derece miraçtır.. Münacat hazırlane ve muhatabanedir. Münacat vasıta-ı necattır. Münacat vesile-i icabe-i duadır. Münacat sıra'a, dua tilsimâ bakar. Münacat miftah, dua anahtardır.

1-Mektubat:241, 2-Şular:622, 3-(I), 4-(III)

Münasebet

1. Hem o şuur-u imaniyle o Bâki-i Sermedî'ye bir intisab ve o intisab-ı imanî ile umum mülküne bir münasebet peyda olur ve o münasebet-i intisabî ile hadsiz bir mülke bir nevi mâlikiyet gibi iman gözüyle bakar, manen istifade eder.

2. Demek Vâcib-ül Vücud'a intisabını bilen veya intisabı bilinen herbir mevcud, sırr-ı vahdetle, Vâcib-ül Vücud'a mensub bütün mevcudatla münasebetdar olur.

3. Evet nasıl bir ağaç meyvelerinin herbirisi, ağacın başındaki bütün meyvelere karşı birer nisbeti var... M:289 Ağaçtaki meyvelerin tümünün kökteki çekirdek ve ağaç ile bağlantısına, nesебen bir olmasına nisbet diyoruz.. Meyvenin kökteki çekirdek ve ağaç ile olan nisbetinin farkına varmasına intisab diyoruz.. Meyvenin kökteki çekirdek ve ağaç ile olan intisabı neticesinde tüm meyvelerle olan nisbetine de münasebet diyoruz.. Aslina intisabını bilen tüm mevcudata münasebetini farkeder, münasabetini anlayan alâkadar olur, alaka duyan uhuvvet hisseder ve dostluk meydana gelir.

1-Şular:61, 2-Mektubat:289, 3-(III)

Münazara

İnsaf zemininde, hikmeti kullanarak, ilmî ve kaideye uyarak, fikir yoluyla kaynağın gitmeye çalışmaktadır.

(I)

Münker-Nekir

Dünyada sureti, ahirette ise hakikati var. Her şeyin: -Mezar, kabir, haşır meydanı, sırat köprüsü, cennet, cehennem- hepsinin sureti burada var. Burası bil-kuvve çekirdek. Orası bil-fiil, açılım. Suret, hakikatsız olamaz. Suretten kasıt buz. Hakikatten kasıt su. Su, buzdan kaldırılırsa buz yoktur. Dünya buz, ahiret sudur. Suretten hakikate geçersen Esma yoluyla müsemmayı bulursun. Münker - Nekir; suretin hakikata dönüşme süreci, inkılاب etme sistemidir.

Kalbin iki ayağı var: dimağ ve vicdan. Bunların bütünlüğü kabir oluyor. «Kalb-i kabirden manalar çıplak çıktı » diyor Üstad.

Nekir; dimağ, terklerimiz (vehim. Terkleri terk etmezsen Nekir girtlağını sıkar, intiharı o yaptırıyor yani psikolojik hastalıklar terklerin olmamasından).

Münker; vicdan, eylemlerimiz.. vesveseler münkerimizin fazla olmamasından. Münker nekir kabirde olur.. Dünyada da aynısı oluyor. Soru burada soruluyor, cevap burada veriliyor. Kabirde ise burada verdığın cevap yüzüne okunuyor. Öğretmen yazılı yapar, bir hafta sonra sınıfta okur. Geliyor açık saçık: başını çevirdin.. Bu cevap.. Melek sana kabirde diyecek: sana böyle bir soru soruldu, cevabın: evet bakmadın. Ona delil ise «senin böyle diyeceğin biliyorduk» diyor. Şu anda münker nekir zaten soruyor. Şu anda kabirdeyiz. Orada neticeyi göreceksin. Soru burada soruluyor: yani haramlar, haram fırsatlar.. Yaptığın eylem ise senin cevabındır. Orada yüzüne karşı yazılı kağıdın okunacak). Kabre girdiğin zaman bizi dehşete sarkan o «Men Rabbüke, men Nebiyyüke, men Kitabike, men Dinike..» soruların sorulduğu ilk menzil orası.. Meğer onun sureti burada var. Şu aynada gözüken münker-nekirin sureti, orası ise hakikati. Sureti-hakikati aynı.

İmanın sureti burada (bizde), hakikati cennette, mahiyeti Allah'ta (cc) bulunuyor. Münker-nekirin sureti burada, hakikati kabirde, mahiyeti ise adem ve vücut. Onun için kendi suretini bilirsen kabirde münker-nekirin nasıl olacağını bilsin şimdiden. Kabiri öyle uzak mı zannediyorsun ? Şu kapıya içерden bakarsak kapının bu yüzü kabirdir. Dışardan bu kapıya bakarsak o yüzü mezardır. Suretlerin hakikatlara inkılâp etmesinin bizde şüura dönüşme hali münker-nekir olayıdır. Dünyadaki suretlerimiz münker nekir süreciyle hakikate dönüşecektir. Zaten hakikate dönüşmüş ama muttalı değilim ben, şuurum yok. Dünyadaki amellerim suret, eylemlerim bil-kuvve çekirdek.. ahirette ağaç olacak. Suretlerin hakikatlere inkılâp ettiği sistemin adı münker-nekirdir.

Münker; İlahımız, ibadetlerimiz, farzlarımız, müsbet ibadetlerimiz, def-i mefasid, menhiyat, mülk, İslamiyet, Vicdan, Tartı (sünnet-i seniye)

Nekir; Rabbimiz, terklerimiz, haramlarımız, menfi ibadetlerimiz, terk-i kebair, günahlar, melekut, İtikad, Dimağ, Rehberimiz (Kur'an).. Münker + Nekir = Kalb-i Kabir

Yüksek, ali olan bir şey insanda varsa basit, düşük olan otomatik vardır. Mesela üniversite diploması varsa ortaokul diploması da vardır. Dünya, mezar, kabir (odanın içinden kapıya bakmak kabir, dışardan bu kapıya bakmak mezar. Aynı kapının 2 yönü), tünel, alem-i berzah , haşır meydanı, sırat köprüsü, cennet ve cehennem. Netice olan cennet cehennem burada varsa o serüvenin tamamı otomatik olarak burada var. Üniversite diploması olanın ilkokul diploması var demektir.

Dünyada yaşarken seni seni iki yer sorgular. İnsanın kendi kendini sorguladığı iki mekanizma: dimağdaki tasavvur ve kalpteki vicdan. Birincisi Münker: niçin yaptın / yapmadın sorularının soru mekanizması (belli olandır). İkincisi Nekir: bunu kim ve ne için yaptın / terk ettin (amelin içerisinde soruyor. Belirli değil)

Münker: Allah (cc) razı olduğu-olmadığı şeyleri sorgulayan, inkar edilmiş olanları ele alan, muayyen şeylerin müekkeli. Yani: niçin yaptın-yapmadın.. Fiil.

Nekir: bilinmemiş olan, itikada ve içsel alemimize ait halet, his ve fikirlerimizi sorgulayan. Yani: namaz kıldın, oruç tutun, zekat verin de kimin için yaptın ? Neyi putlaştırdın, neyi ilahlaştırdın ? Mesela 20. Lema müslümanlar arasındaki münasebetimizin kaidelerini getiriyor. 21.Lema bizim davranışlarımızı söylüyor. İhlas davranışları belirliyor, mülktür. Sırrı ihlas ise o davranışın hakikatini uyandırmak, melekuttur.

Münker ve Nekir bize verilen vücut mertebelerinin hakikate dönüştürme miratlarındır. Dünya, ahiretin suretidir. Ahiret, dünyanın hakikatidir. Dünyada ahiretin hakikati inşaa ediliyor. Suret ve hakikat ayrı şeyler. «Hakaikü-l eşya sabitetün»... Hakikat esmaya dayanır. Biz bu dünyada yaşarken ahiretin suretlerini dokuyoruz devamlı. Vefat ettiğin anda suret hakikate inkılاب ediyor. Suretin hakikate inkılab etme sistemin adıdır münker-nekir. Yani dönüşüm olmuş. Suret bitti hakikate dönüştü, sen ona şahit olacaksın. Bu dünyada senin muttalı olduğun her şey surettir. Sen hakikate muttalı değilsin. Çünkü Cennet esmanın perdesiz tecelli yeridir. Hakikat-i esmaya dönüşme. Peki Suret nedir ? Şu mevcudat esmanın ya cilvesi, ya cemali, ya nakşı, ya sanatıdır. Bu mevcudat esma-yı hüsnanın cilvesi, cemali, nakşı, sanatıdır. Bu dördünü tencereye koy, karıştır.. Çikan hülasa surettir.

Hususi dünyanın umumi dünyaya inkılap etmesine muttalı olmaktadır münker-nekir: hususi bir dünyam, bir hizmetim var. Buradan baktığım zaman en doğru ben söylüyorum. Hususi dünyam zanlarımdır, surettir. Hususi bir dünyanın umumi bir dünyada yaşadığın dinhizmet suretini ahiret hakikati kabul ediyor mu ? Münker-nekir bunu ilk dönüşüm sürecidir. Yani insan dünyada şecere-i hilkatin çekirdeği iken ahirette ağaç olma serüveninin ilk hakikat dönüşümüdür münker-nekir. 18 bin aleme bütünlükle, dönüşme süreci ve şuurudur münker nekir. Dimağ bütünlüğü (nekir) tasavvurla başlar, münkerimiz vicdanın bütünlüğünü. Bu ilk dönüşümü yaptıktan sonra münker-nekir gerisini berzahtakilere bırakarak geri çekiliyor. Münker-nekir sorguladıktan sonra Azrail (asm) onun ruhunu 1. Sema tabakasına götürülüyör. Eğer geçiş izni varsa kapı açılıyor oradan diğer semalara götürülüyör eğer 1. semadan geçiş izin yoksa aladan esfele iner.. işte ölüm orada. Kafayı vurur dedikleri yer.. Esas ölüm odur. Allah (cc) ilk önce müsbet yapar kafire bile.. Daha yukarıya götürür...

(I)

Müslim-i Gayr-ı Mü'min

1. Bidayet-i Hürriyyette İttihadçılar içine girmiş dinsizleri görüyordum ki; İslâmiyet ve şeriat-ı Ahmedîye, hayat-ı içtimaiye-i beşeriye ve bilhâssa siyaset-i Osmaniye için, gayet nâfi' ve kıymetdar desatir-i âliyeyi câmi' olduğunu kabul edip, bütün kuvvetleriyle şeriat-ı Ahmediyeye tarafdar idiler. O noktada müslüman, yani iltizam-ı hak ve hak tarafdarı oldukları halde mü'min değıldiler; demek müslim-i gayr-ı mü'min itlakına istihkak kesbediyordular.

2. İltizam-ı hak ve hak tarafdarı oldukları halde mü'min olmayan. İmansız İslâmiyet. bazı dinsizleri gördüm ki: Ahkâm-ı Kur'anîyeye şiddetli tarafgırlık gösteriyorlardı. Demek o dinsiz, bir cihette hakkın iltizamıyla İslâmiyete mazhardı; "dinsiz bir müslüman" denilirdi.

Müsemma

1. Cenab-ı Hakk'ın yüz, belki bin esmasının kâinata bakan isimlerinin herbirisini, nasılık mevcudattaki âyne ve cilveleriyle müsemmasını bedahetle isbat eder.
2. İsmen müsemması; O kelamin senin âleminde ortaya çıkarttığı, kendini ifade ettiği manaların görülmesi, mananın kendini sende şekillendirmesidir. Müsemma, tesirat-ı hariciyedir. Yani dışarıdaki ismin cilve, cemal, nakış ve sanatı, benim içimdeki müyulati hareketlendiriyor. Mesela, Mülevvin esması var. Çiçek, müsemmadır. Çiçek, Mülevvin esmasının müsemmasıdır (zahirdeki mana bu) ama herkese göre değişir. Esas olan bendekidir. Mülevvin esması burada çiçeğin rengi olarak gözüküyor. Ama esas bende uyananlar. Yani, Mülevvin= isim, müsemma=gördüğüm çiçek, fillerin kendileri. Çiçek denilen zahirde, müsemma bu değil. Çiçek dedik ama Allah'ın ayetlerini Allah'ın seyrettiği makamdan, Allah'ın kasد ettiği manayı, mevcudatı mevcudattan anlamak, kelamı Kelam sahibinden dinlemek, Allah'ı Allah'tan sormak, aynı zahir içinde hakikatı görmek makamına çıkartıyor. Bu sistem bizi tanık olmadığımız, şahit olmadığımız sistemimizi aktif ediyor. Aktif ettikten sonra çiçege bakınca çiçek çiçek değil, burası bura değil, dünya dünya değil.
3. Müsemma, isimlerle isimlenen zat olarak düşünüldüğünde esmaların sahibi olan Allah kastedilir. Esmanın cilve cemal nakşı olması noktasından bakılırsa mevcudat kastedilir ki Esmadan isimlenmesi mesela Mülevvin Esmasının çiçekte sarı renk olarak gözükmeside mevcudata bakan yönüyle müsemma olur.

Müşahede

1. İşte bütün mevcudat, böyle evveline dikkat ettikçe bir ilmin tarifenamesi ve âhirine dikkat ettikçe bir Sâni'in plâni ve beyannamesi ve zahirine baktıkça bir Fâil-i Muhtar'ın ve Mûrid'in gayet san'atlî ve tenasüblü bir hulle-i san'atî ve bâtinîna baktıkça bir Kadîr'in gayet muntazam bir makinasını müşahede ediyoruz.
2. Müşahede; bir hadisenin yahut bir kavramın evvelini, ahirini, zahirini ve batısını beraber görmektir yada gösterilmesidir.
3. Müşahade ile rü'yet arasındaki fark: Zîl ile asıl arasında ne kadar ayrılık varsa.. Müşahade ile rü'yet arasında fark aynıdır.. Müşahade velayetle olur... rü'yet ise nübüvetledir.. Peygamber ve peygamber asm uymakla şereflenenlere onlara uydukları için nasip olur.. Velayet ile nübüvet arasındaki farkıda buradan anlamalıdır.. Müşahade zîl'dir..alem-i emre bakar velayetle olur.. Rü'yet ise asıldır..alem-i halk'a bakar nübüvetle olur...

Müşahede; şuhud olduğu yer. Rü'yet en zirve. Rü'yetullah Müşahedetullahtan daha ilerde. Müşahedetullah, ikilemi gösteriyor. Rü'yetullahta, ikilemi göstermiyor. Esmadan esmaya oluyor. Mesela Cennette rü'yet olacak. Müşahedetullah, alem-i şehadette olur. Yani daha düşüktür. Şahid olduğun her şey müşahedetullahtır. Rü'yetullah ise Zattır.

Müşahede; Allah'ın ismine, sıfatına, şuunatına alemindekilerin uyanmasıyla şahid olmaktadır. Rü'yet ise Zatin sendeki karşılığına şahid olmandır. Rü'yet nerede olmuşsa orası senin Kab-ı Kavseynindir.

Mütalaa

1. En kuvvetli ve hakkalyakın derecesinde vicdanî ve hissî, bir derece suhudî olan hakikat-ı insaniye haritasını ve enanîyet-i beşeriye fihristesini ve mahiyet-i nefsiyesini mütalaa ile, imanın şübheleriz ve vesvesesiz mertebesine çıkmaktır ki; sırr-ı akrebiyete ve veraset-i nübüvvete bakar.
2. Bir kitaptaki mananın anlaşılması için tekrar tekrar okunmasına denir. Kainatı bir kitaba benzeterek onu akıl, kalb, ve vicdanla tefekkür edip Allahı zikretmeye, esmalarını görmeye okumaya da mütalaa denir. Bir nesnenin sırlarını hikmetini akıl ile anlamaya okumaya denir. Vicdanla okumaya da mütalaa denir. Mevzuları dimağda, vicdanda, kalbde işlemektir. Mütalaa düz okuyup geçmek değil, kainat sayfalarında o sırları okumak, okuduğunu sırlara indirmek, hissiyatta yaşamak, vicdanla okumaktır. Cemaatçe ve ferden de yapılır. mütalaa seni yapılandırıyor, müzakere seni bilgilendiriyor. mütalaa daha enfüsider.

Müzakere yapan talebe-i ulum şerefini alıyor, mütalaa yapan mütefekkir oluyor. Mütalaasını bir araya gelerek bahsederse müzakere olur.

Müteşabihat

1. Kur'an-ı Kerim yüksek hakaiki, müteşabihat denilen teşbihler, misaller, istiareler ile tasvir edip, cumhura yani avam-ı nâsin fehimlerine yakınlaşmıştır.
2. Müteşabihat denilen Kur'an-ı Kerim'in üslûbları, hakikatlara geçmek için ve en derin içelikleri görmek için, avam-ı nâsin gözüne bir dûrbîn veya numaralı birer gözlüktür. Bu sırra binaendir ki; bülega, büyük bir ölçüde ince hakikatları tasavvur ve dağınık manaları tasvir ve ifade için istiare ve teşbihlere müracaat ediyorlar. Müteşabihat dahi ince ve müşkil istiarelerin bir kışmidır. Zira müteşabihat, ince hakikatlara suretlerdir.

Müvazene

Vezīn eylemdedir, Sünnet-i Seniyyedir. Muhakeme ise o eylemi yapacak kişinin doğru düşünmesi yani dimağ bütünlüğüdür. Zekavet, idrak, muhakeme, muvazene, fehim vs bunlar aklın sıfatlarıdır. Muhakeme metredir. Muvażene vezinden geliyor, kantardır. "Müvazenesiz ve mizansız olan çok aldanır, aldatır." (Mu:49) Lübbü bulmayıncı, hakikati tanımayıncı, sırat-ı müstakimi göremeyince, müvazene ve mizan elde olmayıncı o zaman benim aklım başında değil zekavetle hareket ediyorum demektir. Mizan; intizam ve muvazeneyi cem eder. Dışardan mizan olarak gözükür. İntizam ve muvazeneyi cem ettiği için, mizan olur. Mizan; Kitab-ı Mübîne bakar. Mizan bizde muvazene olarak gözükür.

Müzakere

Bir meseleyi bir konuyu incedeninceye maslahatını ve faidelerini zararlarını ehilleri arasında konuşmak birbirine aktarmak kendini muhatap alarak onu zikretmek ve kayıt altına almak. Müzakerenin yapılma amacı unutulan bir meseleyi yada o anda bilinmesi lazım bir konuyu ehil kişilerin çalışıp ve tetkik edip, onu muhafaza için bir araya toplanıp, zikredip konuşmalarına da müzakere denir. Müzakerede sirayet vardır. müzakerede herbirisi herbirisine güzel seciyelerin in'ikasında birer âyne olur. Müzakerede hoca talebe ilişkisi yoktur. mütalaa seni yapılandırıyor, müzakere seni bilgilendiriyor. mütalaa daha enfüsider.

Müzakere yapan talebe-i ulum şerefini alıyor, mütalaa yapan mütefekkir oluyor. Mütalasını bir araya gelerek bahsederse müzakere olur.

(I)

N

Nakış

1. Çünkü nasıl merkezî bir “nakış”, her taraftan gelen atkı ve iplerin intizamından ve vaziyetlerinden hasıl oluyor. Öyle de: Bu kâinatın daire-i kübrasında binbir İsm-i İlahî'nın “cilve”inden uzanan nuranî atkilar, kâinat sîmasında öyle bir sikke-i Rahmet içinde bir hâtem-i rahîmiyeti ve bir “nakş”-ı şefkati dokuyor ve öyle bir hâtem-i inayeti nescediyor ki, Güneşten daha parlak kendini akıllara gösteriyor.
2. Sıfat tecelli ediyor; tecelli sonucu esmalar tezahür ediyor. Herbir Esma tecelli ediyor; Cilve olarak tezahür ediyor. Birden fazla esmanın cilvesi bir araya gelince Nakış oluyor."esma-i kudsîye-i İlahiyenin nukuşlarından ibaret olan bedî' san'atlari S:329" naklıslarda sanatları oluşturuyor. Bu cilve, nakış, sanat, esere; tecelli neticesindeki tezahürler denir.

1-Sözler:11, 2-(III)

Namaz

1. Herbir namazın vakti, mühim bir inkîlab başı olduğu gibi, azîm bir tasarruf-u İlahînin âyinesi ve o tasarruf içinde ihsanat-ı külliye-i İlahiyenin birer ma'kesi olduğundan, Kadîr-i Zülcelal'e o vakitlerde daha ziyade tesbih ve ta'zim ve hadsiz nimetlerinin iki vakit ortasında toplanmış yekûnûne karşı şükür ve hamd demek olan namaza emredilmiştir.

2. Namazın manası, Cenab-ı Hakk'ı tesbih ve ta'zim ve şükürdür. Yani, celaline karşı kavlen ve fiilen "Sübhanallah" deyip takdis etmek. Hem kemaline karşı, lafzan ve amelen "Allahü Ekber" deyip ta'zim etmek. Hem cemaline karşı, kalben ve lisanen ve bedenen "Elhamdülillah" deyip şükretmektir. Demek tesbih ve tekbir ve hamd, namazın çekirdekleri hükmündedirler. Ondandır ki, namazın harekât ve ezkârında bu üç şey, her tarafında bulunuyorlar. Hem ondandır ki, namazdan sonra, namazın manasını te'kid ve takviye için şu kelimat-ı mübareke, otuzuç defa tekrar edilir. Namazın manası, şu mücîmel hülâsalarla te'kid edilir.

3 .İbadatın fihristesi olan namaz...

4. Ubudiyetin hülâsası olan "namaz"...

5. Namaz günde beş vakittir. Öldükten sonra devam etmez.

6. Hani ustâd diyor ya; "bir nevi huzura kabulun olan namaz ile (16.söz)".. senin ruhun mirâç yapmadan sen dünyada namaz kılamazsun.. Ruh miracını yapıyor.. Ruh miracını yapınca da beden arzda namaz kılıyor.. gelde kılma.. çünkü müminin miracıdır namaz..

Salat; ruhsal yapı.. Namaz ise; akıl ve kalb bütünlüğü.. Ruh bedende salata kiyam ederse, beden yani akıl ve kalb arzda dünyada namaz kilar. Namaz onun görüntüsüdür. Namaz simgedir. Namaz hakikattir, Salat mahiyetidir. Eylem itibarı ile kastın eğilip kalkmak ise o Namazın suretidir, hakikati akıl ve kalb bütünlüğüdür. Mahiyeti ise Salattır ruhtadır...

Namaz mümkün ile Vacib arasında bir köprüdür. Hayatın tümü salâttır. Belli vakitlerde onun ifadelenisi namazdır.

1-Sözler:40, 2-Sözler:40, 3-Şular:234, 4-Sözler:125, 5-(III), 6-(I)

Namus

1.Kanun emirdendir, namus iradedendir.

2. Kanun umumidir emirden gelir, namus hususidir iradendir...Esmanın en kesif tecellisine madde, madde de olulta kesifleşmeyen esmanın cilvelerine de Kanunlar denir. Vahdaniyet kanun şeklinde kendisini ifade eder,kafir mümin fark etmez.Ehadiyet zalim mazlum fark etmeden tecelli eder. Ehad ise namustur hususi kilar.

Örnek: Herkeste burnun aynı yerde olması bir kanundur, emirdir ama benim burnumu bana has kilması namustur, has kiliyor iradedendir. Bilindiğine göre 276 çeşit elma varmış. Benim bahçemdeki elma ağacının boyunun, şeklinin, tipinin, renginin diğer elmalara benzemesi namustur, ehadiyyettir, ehaddir.

3. Kanun emir alemine bakar, namus ise daha ziyade tatbikata ve halk alemine bakar. Kanun daha umumidir. Mesela ruh mahiyet itibariyle kanundur, vücut giydirilince namus olmuştur.

1-Mesnevi-i Nuriye:59, 2-(I), 3-(II)

Nasıl ki- Mesela

Bu iki kelimedен sonra daima misal gelir.

(II)

Nazar

1. Nazar ile niyet, mahiyet-i eşyayı taşyır eder.

2. Nazar bakmak değildir, görmek de değildir. Bakmanın daha merkezi görmektir. Görmeyenin daha arkası nazardır. Nazardan daha içeriği niyettir, daha içeriği ise ihlastır. Zan sistemdir. İçinde: ahlak, nazar ve niyet var. Bunlar zannı etkileyen etkenlerdir. Nazar bizde ya mana-yı harfi, yada mana-yı ismi olarak gözüktür. Nazar mana-yı harfi olarak gözüktüğünde hüsn-ü zannımızın altyapısını oluşturur. Mana-yı ismi olarak gözüktüğünde su-i zannımızın altyapısını oluşturur. Yani nazarın müsbeti mana-yı harfidir. Nazarın menfisi mana-yı ismidir.

1-Mesnevi-i Nuriye:51, 2-(I)

Nazari Kader

O çekirdekte, ondan halk olunacak ağacın müddet-i hayatındaki geçireceği tavırlar, vaziyetler, şekiller, hareketler, tesbihatlardır ki, tarihçe-i hayat namiyla tabir edilen vakit-bevakit değişen tavırlar, vaziyetler, şekiller, fiiller; o ağacın dalları, yaprakları gibi intizamlı birer kaderî mikdarı vardır.

Nazm-ı Maani

1. Fikrin mecra-yı tabiîsi olan nazm-ı maânîden, zevk-i belâgati nazm-ı lafza çevirmişlerdir. Şöyle ki: Efkâr ve hissiyatın mecra-yı tabiîsi nazm-ı maânîdir. Nazm-ı maânî ise mantıkla müşeyyeddir.

2. Manaların bütünlüğünü bozmayarak, kuvvet vererek kelimelerin ve harflerin dizilmesi. Sanki harf, mana deposu olmuş. Aynen öyle de kâinatta şekiller, hadiseler, icraatlar, öyle dizilmişler ki, öyle nazm edilmişler ki manaya mecz olup depo olmuşlar. Şekil değil sanki manaların donmuş hali. Harfler adeta, âlem-i gayb ile âlem-i şehadet arasında berzah görevini yapıyorlar. Yani maddenin bir yüzü binaya şehadet âlemine, diğer yüzü âlem-i gayba bakıyor.

Nazm-ı maanî; mana ile kalıbın birbirine en yakın olmasıdır. Sıfır yakın Kur'andır. Kur'anın lafzi cansız, ruhsuz libas değildir deniliyor, manasına imtizaç etmiş. Onun için kalıbı değiştirince manayı öldürüyorsun, cinayet işliyorsun.

1-Muhakemat:86, 2-(I)

Nefis

Nefis denilen yapı cismaniyettir. Cismaniyetin beş yönü var;

- his
- heva
- tabiat
- damar
- kör hissiyat

Nefis hayali değil, bu beden atını kullanıyor...bedene yapışık. Nefis kılcal damar gibi tüm bedene girmiştir. Bizim bildiğimiz nefsi emmareyle cesed aynı.. birisi vücut-u harici yönü, biriside vücut-u manevi yönü ...Cesedi meydana getiren bu beş şey; His, Heva, Tabiat, Damar, Kör hissiyat. Cesed bu beş tane sıfatın donmuş halidir.. mesela kalem var elimizde bu kalemdir ama yoğunlaşmış enerjidir.. buzdur ama sudur gibi.. Bu nefis donmuş, cesed olmuş.. ama nefis nefislikten çıkmamış ama karşımıza o çıkıyor.. İşte büyük zatlar nefsi dizginlemek darbe vurmak için, (kimi göreceksin kimse yok ki yanında) cesede vurmuşlar...

Nefis yapısı itibariyle yediye ayrılır.. Nefsi emmare, Nefsi Levvame, Nefsi Mülhime, Nefsi Mutmaine, Nefsi Raziye, Nefsi Marziye, Nefsi Safiye...Yedi nefis mertebesinden sadece bir tanesi şerdir oda; Nefs-i emmaredir. Nefis deyince hemen şeytan aklımıza geliyor halbuki bir tanesi şer, diğerleri ise hayırdr, hayr-ı mutlaktır.. Nefis, her zaman nefs-i emare manasında değil bazen insan manasında da kullanılmaktadır. Şeytan; isyan eden, Allah'la savaşan. Yani rububiyetine kafa kaldırır. Nefs-i emmare ise; fitratının sesine kulak tıkamaktır. Ruhuna ve kalbine muhalefet etmektir. Bu da, ahireti devre dışı yapmaktadır. Her şeyin ifratı şeytandardır. Her şeyin tefriti nefs-i emmaredendir. Her şeyin vasatı Rahman'dandır, Sünnet-i Seniyye'dendir.

Nihayetsiz

1. Ebedi olarak sonu olmayan.
 2. Nihayetsiz, münezzehe, ebede bakar. Yaratıldıktan sonraki hale bakıyor. Hadsiz sanki bizzat kendisi, nihayetsiz ise mevcudun ayineleriyle bakmasından çıkyor. Hadsiz kendi görmesi. Nihayetsiz gördüklerinin göstermesi.
-

1-(I), 2-(III)

Nisbet

1. İman, insanı Sâni'-i Zülcelal'ine nisbet ediyor.

2. "İman, insanı Sâni'-i Zülcelal'ine nisbet ediyor." Yani nesebine taşıyor, aslina bağlıyor. Hem nasıl nesebsiz gayr-i meşru denildiği gibi, imansız da ruh gayr-i meşru yani nesebsiz oluyor. Nikahsız insan nasıl oluyorsa ruhu da nikahsız, nesebsiz oluyor. Ruh o alemlerden tecrid edilmiş, kovulmuş.. yani o alemlerden ebedi kopuk yaşayacak. Gurbetlere atılmış. Aslını, yurdunu kaybetmiş çocuk gibi.. Nisbet: Aslina bağlıyor. Aslina taşıyor, tanıştırıyor. Aslının içine girip orada yaşıttırıyor. Burada iken oradan besleniyorsun. Burada orayıusatandır nisbet.

"İman, bir intisabdır" bağdır. Yani o alemlerin seni beslemesiyle terklerini oluşturuyor. İmanın sana neler yaptırmış. Nisbet ise; oraya taşı尼orsun, onun aslının içine giriyorsun. İntisab; makinasın, ampülsün orada sana cereyan gelip çalışıyorsun. İntisabla terklerin.. nisbetle de oradaki hayatın.. birisi terklerine vesile.. diğeri ise; terklerinden hasıl olan ubudiyet aynasındaki uluhiyetin...

Nisbet nesebten geliyor, aslını genetiğini, soyunu taşıyor, bizim geldiğimiz kaynağı tanımlıyor. Taşındığımız genetik, ruhdaki konulan sistem, Allah'ın nisbetidir. Esma-i hüsnadan aslımızdan bahseder nisbet. "İman, insanı Sâni'-i Zülcelal'ine nisbet ediyor; iman, bir intisabdır." yani aslıyla tanıştırıyor. Nisbet mazidir, ezele bakar. İntisab istikbaldir, ebede bakar. Bu sistem, Allah'ın esma-i hüsnasının bizdeki sistemin hatırlatma noktasına nisbet ediyor, nesebinden haber veriyor, nesebimiz odur, soyumuz orasıdır.. İntisab ise bu nisbetin yani fitrata konulan sistemin Kur'an ile ve onun icaz-i manevisi olan Risale-i Nur ile uyandırılma yöntemidir. Uyandırılırsa intisab oluyor, aslina geçiyorsun.. Nisbet zemindir, İntisab o zemindekilerin aslina yüz döndürmesidir..

1-Sözler:311, 2-(I)

Niyet

1. Arkadaş! Bu niyet mes'elesi, benim kırk senelik ömrümün bir mahsulüdür. Evet niyet öyle bir hâsiyete mâliktir ki, âdetleri, hareketleri ibadete çeviren pek acib bir İKSİR ve bir MÂYEdir. Ve keza niyet, ölü ve meyyit olan haletleri ihya eden ve canlı, hayatı ibadetlere çeviren bir ruhtur. Ve keza niyette öyle bir hâsiyet vardır ki; seyyiati hasenata ve hasenatı seyyiata tahvil eder. Demek niyet, bir ruhtur. O ruhun ruhu da ihlastır. Öyle ise necat, halas ancak ihlas iledir. İşte bu hâsiyete binaendir ki; az bir zamanda çok ameller husule gelir.

Buna binaendir ki; az bir ömürde, Cennet bütün lezaiz ve mehasiniyle kazanılır. Ve niyet ile insan, daimî bir şâkir olur, şükür sevabını kazanır.

2. Niyet; fikirlere, hislere, duygulara, yön gösteren ve tayin edendir. Niyet kişinin melekutiyet tarafına geçiş vesilesidir melekutiyet tarafının inşa etme donanımıdır. Melekutiyete geçip oraları değiştirmeye yetimizdir. Allah'ın özel yetki verisidir. Ruhdaki bil-kuvveleri dışarıya, dışarıda kileri bil-kuvvelere dönüştürüp içeriye alan berzahtır. Bil-kuvveyi bil-fiile dönüştürme temayülündür. İçsel aleminin -enfüsün- zembereğidir. İhlas Allah ile kul arasındaki bağın adı, niyet ise ruh ile beden arasındaki bağın adıdır. Niyet ruh ile hissiyat arasında bir berzahtır. Niyet, mahiyet ile hakikatımız arasındaki berzahtır. İki tane niyet donanımı var birinci niyetine ikinci niyetinle hükmedersin adeta Allah C.C günah işlememek engel olabilmek için istepne gibi yedek niyeti takmış. Birinci niyet müsbet veya menfi itikada bakar, hülasa-i camiasıdır. Bu niyet ihiyara câmi olduğundan şimdiki zamanı içine alır, ondan kitab-ı mübîne bakar. İkinci niyet imana bakar vicdani niyettir ki müslümânda var kafirde bu niyet yoktur. Bu niyet iki zamanı da içine aldığı için imam-ı mübîne bakar. Niyetin iki tane ayağı var; iksir ve mayedir. Birinci niyet iksirdir dimağa bakar, ikinci niyet mayedir kalbe bakar.

Mazinin hülasası, istikbalin mukaddemesi.. Sözlerin ve fiillerin ruhu ihlas, hayatı ise niyettir.. Ölü haletleri canlandıran.. Eşyanın hakikatlerine girme yetkimiz ve şifremiz.. Ölüleri canlandıran ve diri olanları çürüten.. Mülk ile melekût arasındaki berzah.. Kimlik ve kişiliğimizin alt veri tabanı.. Geleceği şimdiki zamana, şimdiki zamanı geleceğe taşıyarak hissettiren.. Hasenati seyyiata, seyyiati hasenata tebdil eden.. Kişiyi diğer insanlardan ve mahlukattan ayıran en kuvvetli özelimiz.. İlim ile amel arasındaki berzah.. Bir şeyin aslina bakan yönüne ihlas(nokta-i istinad, nesline bakan yönüne ise (nokta-i istimdad) niyet.. Geleceğin kulağı, gözü ve aklı olmaktadır.. Demek niyet bir ruhtur.Bu ruhun ruhu da ihaftır.. Niyet tek başına bir ibadettir.. Fiilde riya olur ama niyet de riya olmaz..herkes kendini bilir.. Ahiretteki amellerimizin öncül habercisi.. İbadetle adet olan hareketlerimizi ayıran.. Zaman ve mekanın şifresini kırmaktır.. Seni kuyudan çıkaran, seni kuyuya indiren.. Vücut-u ilmisi var vücut-u haricisi yoktur.. Birinci niyet dimağdan, ikinci niyet ise vicdandan beslenir.. Zan sistemdir. İçinde: ahlak, nazar ve niyet var. Bunlar zanni etkileyen etkenlerdir.

Mesnevi-i Nuriye:70, (I)

Nizam

1. Şeriat-ı fitriye-i kübra olan nizama...

2. Evet şu kâinatı idare eden zât, herseyi nizam ve mizan içinde muhafaza ediyor. Nizam ve mizan ise; ilim ile hikmet ve irade ile kudretin tezahürüdür. Çünkü görüyoruz her masnu' vücutunda, gayet muntazam ve mevzun yaratılıyor.

3. O herbir masnuu ince, tam, düzgün bir nizam altına almak ve hassas, cessas, mükemmel bir ölçü ve mizanla her uzvunu ve cihazını tartmak, takmak...

4. Cenab-ı Hak bu kainat kurarken ilk önce dört bin esma bir kanun yaptı, bu kanunun adı nizamdır. Bu kanunun üzerine vücut-u hariciler yarattı: Arşîr kürs'tür, Arşı Azam'dır, bu kanun üzerindeki yaratılış ahengini intizam ifade ediyor.

Arş-ı azam, arş, kürs, levh-i mahfuz-isbat, alem-i şehadet var bu alemlerin belirlendiği bir zemin var o zeminin batın tarafı olan kanuniyet tarafı ki nizam deniyor. Maddi ve manevi hayatın belirlendiği, ortaya çıktıgı zemin nizamdır. Bu zeminde bu alemlerin ifade edilmeleri ve vücut-u hariciyeye çıkışlarına da intizam denir.

Kainatın kuruluş zeminine ve umum sistem kanununa nizam denir, bu kainatın, umum sistem kanunun, vücut-u haricilerine de intizam denir. Allah ile mahlukat arasındaki çok çok çok ince çizginin adı nizamdır kanuniyet olduğu için.. bu ince çizginin üzerindeki maddi ve manevi hayatı da intizam denir.

Nizam, mizan, intizam, tasvir, tezyin ve imtiyaz Kur'an-ı Kebir-i Kainatın ayetleridirler. Bu şablon ölçü, program üzerine kainat kuruldu. Nizam ve İntizam-ı manevi; İmam-ı Mübine.. İntizam-ı Maddi; Kitab-ı Mübine bakar...

İlmi program ve kanun nizamıdır. O kanun ve programa göre hareket edip nizamı kabul etmek intizamıdır. Allah sistemi yarattı; bu nizam. Mesela bilgisayardaki Windows yazılımı; bu nizamdır. Bununla hiç bir şey yapamazsan, yazı yazamazsan, film oynatamazsan. Bu sistemin üzerinde işlevler yapıp, programlar yükleyip programı, videoyu çalarsan; bu intizamdır. Fırat nizamıdır. Onun dışa vuruşları, eylemi yanı...

Mizan; tevzin, adalet, ilim, Adl sıfatına bakıyor. Mizan; intizam ve muvazeneyi cem eder. Dışardan mizan olarak gözükür. İntizam ve muvazeneyi cem ettiği için, mizan olur. Mizan; Kitab-ı Mübine bakar... Nizam; İmam-ı Mübine bakar. Mizan; kudret ve iradeyi tazammun eder, ayat-ı tekviniyeleri tazammun eder. Nizam; ilim ve hikmeti tazammun eder, evamir-i tekviniyeyi tazammun eder. Mizan; tasvir ve tedvir, Nizam; takdir ve tedbir. Mizan; rahmet, Nizam; şefkat. Mizan; in'am ve ihsan, Nizam; ikram ve it'am. Mizan; rabitalara, kökenine bakar. Nizam; hayatı bakar. Nizam; programdır.

5. Nizam; ilme ve iradeye, mizan; hikmete ve kudrete bakıyor. Masnu'un muntazam olması nizamı, mevzun olması mizanı gösteriyor.

1-Sünihat-Tuluat-İşarat:23, 2-Sözler:77, 3-Şular:653, 4-(I), 5-(III)

Noksaniyet

Maddiyatın mahiyetlerindeki istidadın killeti...

İşarat-ül İcaz:91

Nokta

1. Maddi boyut anlatılıyor.

2. Çekirdekten ağacın olması yönündür.

1-(II), 2-(I)

Nokta-i İstimdad

Nev'-i beşer... kesret-i hacat ve şiddet-i fakr dolayısıyla da istimdad edecek bir nokta-i istimdadada muhtaçtır ki, onun yardımıyla ihtiyaçlarını defetsin... Ey İnsan... Ruhuna, vicdanına nokta-i istimdad ise ancak âhirete olan imandır...

Şular:754

Nokta-i İstinad

Nev'i beşer, aczi ve düşmanların kesreti dolayısıyla dayanacak bir nokta-i istinada muhtaçtır ki, düşmanlarını def' için o noktaya iltica etsin... Ey insan! Senin nokta-i istinadın ancak ve ancak Allah'a olan imandır...

Şular:754

Nota

Nota; uzun bir hakikatın yalnız bir ucunu göstermek ve parlak bir nurun yalnız bir şuanı iraetmektedir.

(II) (Lem'alar:113'den)

Nur

1. Getirdiği nur ile herbir şeyin kemali görünür...

2. Ziyanın gölgesi hükmünde olan nuru...

3. Güneşten nur çıkmaz, ziya çıkar, maddeye çarptığı zaman ısı, ışık, renk ortaya çıkar. Yani içerisinde dışarıya çıkar. Ziya kaynaktır. Hayati kainattan çıkartırsak, buzdan suyu çıkarmak gibidir. O zaman mevcudat hayatın sıfatıdır. Dışarı çıkışana Hayatın Nuru denir, asila ziya denir. Güneşi sana bi tamamıha taşıyan ziyadır. Sana vurduktan sonra ortaya çıkan Nurdur. Ziya akrebiyete bakar yani onun sana yakınlığı, güneşin sana yakınlığı, Nur ise senin ona yakınlığın. İşin melekutiyet tarafı ziyadır.. ziyanın özelliği mekana ve zaman bağlı olmadan, kendi hakikat ve mahiyetini bozmadan var olandır. Nur ise zaman ve zemine bağımlıdır. Ziya perdesizdir. Ziya zata, sıfata, Nur ise esmaya bakar Nur ziyadan çıkar. Hayatta durduk hayatın ashına doğru gidersek Ziyaya gideriz, hayattan mahlukiyet meratibine, zuhura, tecellilere bakarsak bu yönün adı Nurdur. Hayatın alem-i şehadete bakan Esma'nın tecellisindeki herbir mertebesi Nurdur. Elektrik Ziya ise, çalıştırıldıkları aletler Nurdur... Ziya kalbtedir, nur dimağdadır.

Nur; İlmi vücutların vücut-u haricileridir. Nur tabirini görünce mahlûkiyet yönü mahlûk tarafı hatırlatıcı gelmeli.

1-Lem'alar:271, 2-Sözler:337, 3-(I) 29.sözden

Nur-u Hidayet

Şeriatın ruhu.

Sünihat-Tuluat-İşarat:47

Nur-u İman

1. Allah canibinden bakmak...

2. İmanın dışa vuruş kısmıdır ki mümkünata bakar, imanın mümkünata bakan yönüdür. İmanın Allah cc bakan yönüne ise sırrı iman denir.

3. Diğer anlamı ise iman etmemizle birlikte kuvvelerimizde, latifelerimizde, duygularımızda latifleşme başlar bu latifleşme imanımızın derecesiyle, ihlasımızla, sadakatımızla ve Sünnet-i Seniyeyi yaşamamızla orantılıdır. İşte Nur-u iman, imanın bizim enfüsümüzde karşılığını bulması demektir, bu çerçevede herkesin Nur-u imanı farklılık arz eder.

4. Nur-u imanın yatağı kalbdır.

5. İmanın kendisi değil imanın içeriği. Sana kazanımları yani bana girerse ne tesir yapmış ne kazandırmış? Sana imanınaptırıcılığı... İmanın iki kanadı "nuru ve kuvveti".. İmanın nuru; geleceğe, ebede, intisaba ve nokta-i istimdata bakar. İmanın kuvveti ise; maziye, ezele, nisbete ve nokta-istinada bakar. Nur-u iman Arştadır.

1-İşarat-ül İcaz:162'den, 2-(III), 3-(III), 4-(III), 5-(I)

Nur-u Muhammedî (A.S.M)

1. Şu acib kâinatı azîme, bir insanın cüz'î mahiyetinden halkolunmasını istib'ad etme! Bir nevi âlem gibi olan muazzam çam ağacını, büğday tanesi kadar bir çekirdekten halkeden Kadîr-i Zülcelal, şu kâinatı "Nur-u Muhammedî"den (Aleyhissalâtü Vesselâm) nasıl halketmesin veya edemesin?

2. Nasılık Nur-u Muhammedî ve hakikatı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm, divan-ı nübüvetin hem fâtihası hem hâtimesidir. Bütün Enbiya, onun asıl nurundan istifaza ve hakikat-ı dininin nesrinde onun muinleri ve vekilleri hükmünde oldukları ve nur-u Ahmedî (A.S.M.) cebhe-i Âdem'den tâ Zât-ı Mübârekine müteselsilen tezahür edip neşr-i nur ederek intikal ede ede tâ zuhur-u etemle kendinde cilveger olmuştur.

3. Madem şu şecere-i kâinattan daha evvel, o nev'den başka şecere yok. Öyle ise ona menşe' ve çekirdek hükmünde olan mana ve nur, elbette yine şecere-i kâinatta bir meyve libasının giydirilmesi, yine Hakîm isminin muktezasıdır.

4. Nur-u Muhammedi kainatın çekirdeğidir.. Evvel ismine bakar.. Nur-u Muhammedi hiçbir şey yokken.. Allah murad etti kainatı yaratmaya bir bütünü bir yerde görmek istedi Ehâd..çekirdek. O çekirdeğin adı Nur-u Muhammedidir (ASM). Ayrıca bu Nur'u taşıdığı için Ahmedî Muhammed'de denmiş. O çekirdeğin "Nur" tarafı Şecere-i hilkat, "Mana" tarafı ise imandır. Nur-u Muhammedî kainatın çekirdeği aslisdır.. Çekirdeği düşünün toprağa girdi.. ağaç oldu meyve verdi.. bu sensin... Bütün isimlerin en azamî mertebede bir noktadaki tecellisine Nur-u Muhammedî denir.

1-Sözler:579, 2-Barla Lahikası:324, 3-Sözler:579, 4-(I)

Nübûvvet

1. Risalet Allah canibinden bakış, Nübûvvet ise beşer canibinden bakış. Risalet hakikati tektir ama nübûvvet hakikati çoktur. Onbirinci sözde anlatıldığı gibi Cenab-ı Hak bir saray yapmış sarayı esma ve sıfat-ı ilahiyesi ile donatmış, o sarayın müştemilatının manalarını içine girenlere seyr ve adabını öğretecek birini tayin etmiş; o da Muhammed (A.S.M)'dır. Muhammed (A.S.M) o sarayın teşrifatçısıdır, Risalet vazifesiyle vazifelidir. Risalet Allah tarafından vazife verilmek, Nübûvvet de o vazifeyi ifa etmektir. Risaletin karşılığı Ahmed'dir (A.S.M) güneş gibidir. Velayetin karşılığı da Muhammed'dir (A.S.M) kamer gibidir. Risalet

haktan halka geliş, Nübüvvet ise halktan hakka gidiştir. "Sen olmasaydın bu kainatı yaratmadım" hadis-i kudsisinde maksat peygamberimizin beşeri şahsiyeti değildir, Risalet şahsiyeti muraddır.

2. Risalet Allah canibindeki karardır. Allahlık hakikatını ifade ediyor. O kamer Muhammed (A.S.M) olması, beşeriyeti olması, çekirdek olması, o kararın daha çıkmadan, yani kainatın yaratılmadan önce bir yerdeki hülasalanışıdır. Yani o çekirdek Nur-u Muhammedidir (A.S.M) çekirdektir, şecere-i hilkatin başıdır çekirdeğidir. Allah, Allahlık hakikati karar verdi; Risalet. O kararın muayyenleşmesi işte o çekirdektir, o karar canibi. Allahtan mahluka bakış Risalet, halktan hakka bakış Nübüvvet, bu ikisi arasındaki bağın seviyeside Velayettir.

En kaliteli fark eden kişi Resuldur. En kaliteli fark ettiği için, en kaliteli ubudiyeti olur. O ubudiyetin eylemsel hali Nübüvvettir. Farkındalık; Risalettir. Onun mir'at-ı ruhunda yani ubudiyet aynasında en kaliteli Uluhiyet onda gözükür.

Veraset ile nübüvvet farklıdır. Nübüvvet; getirileni yaşamaktır. Veraset-i nübüvvet aynı sırr-ı akrebiyet gibi, farkındalığa vararak o hayatı tebliğ etmek, hayata neşremek. Peygamberin en büyük sıfatı emrü bil maruf, nehyü anil münker. Ben de buna varisim, ben de bunu yükledim, ki sizin de haliniz bu. Fırsat buldukça birilerine anlatıyorsunuz. Böyle yaparak nübüvvetin verasetine giriyorsunuz, varisi oluyorsunuz. Peygamber olsaydı, o makamda onu anlatırdı.

Mesela 30. Söz'de Felsefe geliyor, Nübüvvet gidiyor, deniliyor. Felsefe geliyor. nerde son bulacaktı? Geliyor, geliyor, geliyor, hop insanda son nokta felsefe. Nübüvvet ise; ahirete doğru gidiyor. Noktası yok, dibi yok. Felsefe; insan menşe'li. Nübüvvet; vahiy menşe'li.

1-(II), 2-(I)

Nükte

1. Manevi boyut anlatılıyor.
 2. Enfüsün dışa açılan penceresidir. Ortaya çırkanı yorumlamaktır.
-

1-(II), 2-(I)

O-Ö

Oruç

1. Orucun ekmeli ise: Mide gibi bütün duyguları; gözü, kulağı, kalbi, hayali, fikri gibi cihazat-ı insaniyeye dahi bir nevi oruç tutturmaktadır. Yani: Muharremattan, malayanyattan çekmek ve her birisine mahsus ubudiyete sevkettir. Meselâ: Dilini yalandan, giybetten ve galiz tabirlerden ayırmakla ona oruç tutturmak. Ve o lisani, tilavet-i Kur'an ve zikir ve tesbih ve salavat ve istigfar gibi şeylerle meşgul etmek... Meselâ: Gözünü nâmahreme bakmaktan ve kulağını fena şeyleri işitmekten men'edip, gözünü ibrete ve kulağını hak söz ve Kur'an dinlemeğe sarfetmek gibi sair cihazata da bir nevi oruç tutturmaktadır.

2. Oruç rubûbiyet noktasında kemâli rubûbiyet, rahmâniyet ve rahîmiyet manasını görmenin adıdır. Oruç cesede bakar, imsak ile iftar arasıdır. Savm kalbe ve hissiyata bakar, hatırlına Allah'ın dışında bir şey getirmemektir. Siyam ruha bakar, Kur'anın anı nüzulünü tekrar yaşamaktır. Hangisini tutarsan oruç ve ramazan dan nasibin odur.

3. Bedenine oruç tutturmaktadır...

1-Mektubat:(402-403), 2-(II), 3-(I)

Ölüm

1. Ölümün mahiyeti:

- vazife-i hayat küllefetinden bir terhis,
- ubudiyetten paydos,
- ahbab'a kavuşmak,
- hakiki vatana ve makam-ı saadetine gitmeye vesile,
- zindan-ı dünyadan bostan-ı cinana davet,
- ahz-ı ücret etmeye bir nöbet.

2. Çekirdeğin toprak altına girmesidir.

3. Dünyadaki vaktin bitmesidir. Ölüm; suretlerin yani esmaların cilve, cemal, nakkış, sanatların, hususî dünyaların, hakikata dönüşüm sürecinin adıdır. Ölüm aslında dirilmektir, hakikatine dönüşmektektir. Fakat insanlar gördüğü gibi zannetmiş. Toprağa girince oraya giriyor zannediyor, oysa çıkyor. Ölüm nefis içindir, ruha değil. "Külli nefsin zaikatül mevt" nefis tadacak diyor ruh değil. Ölüm bedenedir. Beden ölecek.

Mevt ayrıdır, ecel ayrıdır, ölüm ayrıdır. Mevt; hayat gibi mahluktur, büyük bir nimettir. Müslüman ölmüyor, terhis oluyor. Bedeni yaşayanlar ölecek, ruhu yaşayanlar ölmeyecek, mevt olacak. Çekirdek ağaç olmuş. Ölmek yok, inkılاب var. Ölüm kafire var, mevt müslümana

var. Mevt; hayatın daha kalitelidir. Çünkü hayatı faniye getiriyoruz, mevt ile bekaya geçiyoruz. Mevt; terhistir. ölüm kafiredir. Mevt müslümanadır. Kafir terhis olmayacağı. Müslüman terhis olacak. Müslüman ölmüyor, mevte mazhar oluyor. Yuhyi ve yümit. Siz ölmeyeceksiniz. Burada ölmeyen ölecek.

1-Lemalar:210, 2-(II), 3-(I)

Ömür

1. Pek çok kıymetdar ve milyonlar sene yaşayacak kadar hadsiz hizmetlerinin ücretlerini hadsiz bir zamanda almaya müstehak ve lâyık iken, gayet meşakkatler ve mücahedeler içinde almış üç sene gibi kısacık bir ömür verilmiş.

2. Bedensel kalma müddeti...

1-Sözler:103, 2-(I)

Perde

1. Evet, kasd ve şuur ve iradeyi gösteren bir perde-i hikmet, umum kâinatı kaplamış ve o perde-i hikmet üzerinde lütuf ve tezyin ve tahsin ve ihsani gösteren bir perde-i inayet serilmiştir ve o müizeyyen perde-i inayet üzerinde kendini sevdirmek ve tanittırmak, in'am ve ikram etmek lem'alarını gösteren bir hulle-i rahmet, kâinatı içine almıştır ve o münevver perde-i rahmet-i âmme üzerine serilen ve terahhumu ve ihsan ve ikramı ve kemal-i şefkat ve hüsн-ü terbiyeyi ve lütf-u rububiyeti gösteren bir sofra-i erzak-ı umumiye dizilmiştir.
2. "Yetmiş bin perde" tabir olunan berzah-ı esma ve tecelli-i sıfât ve ef'al ve tabakat-ı mevcudatın...
3. Risalelerde iki manada kullanılır. Biri örten gizleyen manasında.. diğeri ise (hâkim mana budur); gizlileri açığa, ortaya çıkarılan, neşvünemalandıran zemin manasıdır. Sinema perdesi gibi o perde olmazsa sinema gözükmez, toprak, hava perdeleri gibi. Perde; "manayı harfi"yle açan, "manayı ismi"yle kapatılan, örtendir.

1-Sözler:303, 2-Sözler:568, 3-(I)

Rahim

1. Rahman, büyük nimetlere; Rahîm, küçük nimetlere delalet eder.
2. Rahman nasıl hakikî bir dünyada rızka muhtaç hakikatlı zîruhları ister; Rahîm de, öyle hakikî bir Cennet'i ister.
3. Rahman ismi Kerim burcunda, Rahîm ismi Gafur burcunda (yani manasında),
4. Rahman umuma, Rahim müminlere bakar.
5. Rahim yalnız kendisine iman edenleri manevi yönden rızıklandıran, merhamet edendir. Allah kafir mümin fark etmeden tecelli ediyor, bu Rububiyet ve Rahmaniyet. Sonra Allah'ın Rahmâniyetine, Allahlığına ubudiyet olarak mukabele ediyor bir insan, Müslüman. Ubudiyet: namaz, niyaz, ibadet, terkler vs. cem'i. Mukabele edince Rahimiyet ortaya çıkıyor. Allah'ın Rububiyeti, Rahmaniyeti herkese tecelli etti ama kafirler kale almadılar, onaylamadılar. Müslüman Rahmaniye, Rububiyete Ubudiyet ile mukabele etti. Ubudiyetle mukabele edince, Allah bu sefer o ubudiyet aynasına ikinci bir adım atıyor bu Uluhiyet. Bu mevcudat mevcuttur. Ubudiyetle mukabele edince bu mevcudat, bu varlık, anlamını bulunca vücut sahibi oluyor. İntisab olunca, vücut sahibi oluyor. Vücut sahibi olunca, onda yani insanda Rahimiyet aktif oluyor. Çünkü Rahimiyet iman edene, iman ettiği şeyle mukabele eden hem dünyada hem ahirette eden Zattır.

Zat-ı Vacib-ül Vücut Rububiyet ediyor. Rububiyette Rahman, kafir mümin fark etmeden hepsine ışık veriyor. Bibere de kavuna da ışık verdiği gibi. Buna kafir mukabele etmiyor. Şu mevcud içindeki şeylerde yiyp, içiyor. Hiçbir şey anlam ifade etmediği için, onaylamıyor ve mevcudda kalıyor, mevcudat cinsinden oluyor, ademe gidiyor. Müslüman ubudiyetle

mukabele edince, Allah o ubudiyet aynasına bir adım daha atarak Uluhiyetini gösteriyor. Rahim Uluhiyetle ortaya çıkıyor.

1-İşarat-ül İ'caz:16, 2-Mektubat:85, 3-Mektubat:410, 4-(III), 5-(I)

Rahman

1. Rahman, büyük nimetlere; Rahîm, küçük nimetlere delalet eder.
2. Rahman nasıl hakikî bir dünyada rızka muhtaç hakikatlı zîruhları ister; Rahîm de, öyle hakikî bir Cennet'i ister.
3. Rahman ismi Kerim burcunda, Rahîm ismi Gafur burcunda (yani manasında),
4. Rahman umuma, Rahim müminlere bakar.
5. Rahman mü'min kafir demeden herkese rizik verip (maddi) acıyan demektir. Allah kafir mümin fark etmeden tecelli ediyor, bu Rububiyet ve Rahmaniyet. Sonra Allah'ın Rahmâniyetine, Allahlığına ubudiyet olarak mukabele ediyor bir insan, Müslüman. Ubudiyet: namaz, niyaz, ibadet, terkler vs. cem'i. Mukabele edince Rahimiyet ortaya çıkıyor. Allah'ın Rububiyeti, Rahmaniyeti herkese tecelli etti ama kafirler kale almadılar, onaylamadılar. Müslüman Rahmaniye, Rububiyete Ubudiyet ile mukabele etti. Ubudiyetle mukabele edince, Allah bu sefer o ubudiyet aynasına ikinci bir adım atıyor bu Uluhiyet. Bu mevcudat mevcuttur. Ubudiyetle mukabele edince bu mevcudat, bu varlık, anlamını bulunca vücut sahibi oluyor. İntisab olunca, vücut sahibi oluyor. Vücut sahibi olunca, onda yani insanda Rahimiyet aktif oluyor. Çünkü Rahimiyet iman edene, iman ettiği şeyle mukabele eden hem dünyada hem ahirette eden Zattır.

Zat-1 Vacib-ül Vücut Rububiyet ediyor. Rububiyette Rahman, kafir mümin fark etmeden hepsine ışık veriyor. Bibere de kavuna da ışık verdiği gibi. Buna kafir mukabele etmiyor. Şu mevcud içindeki şeylerde yiyp, içiyor. Hiçbir şey anlam ifade etmediği için, onaylamıyor ve mevcudda kalıyor, mevcudat cinsinden oluyor, ademe gidiyor. Müslüman ubudiyetle mukabele edince, Allah o ubudiyet aynasına bir adım daha atarak Uluhiyetini gösteriyor. Rahim Uluhiyetle ortaya çıkıyor.

1-İşarat-ül İ'caz:16, 2-Mektubat:85, 3-Mektubat:410, 4-(III), 5-(I)

Recâ

Zat-1 Ehadin Cemâlî tecellisi vicdانا yöneldiğinde recâ husule gelir ta ki recâ ile doğru yollara sülük edilsin.

İşarat-ül İcaz:64'den

Remiz

1. Eğer bir tevafuk ise, delalet denilmez; fakat hafî bir îma olur.

Eğer iki cihet ile aynı mes'eleye tevafuk gelse, îmadan remiz derecesine çıkar.

Eğer iki-üç cihetle aynı mes'eleye gelse işaret olur.

Eğer maânî-i elfaz, işaretat-ı harfiyeye münasib gelse ve işaretle bahsedilen insanların ahvali o manaya mutabık ve muvafik olsa, o işaret o vakit delalet derecesine çıkar.

Eğer altı-yedi vecihle tevafukla beraber, mana-yı kelimat işaret-ı harfiyeye muvafik gelse ve mukteza-yı hale de mutabık olsa, o delalet o vakit sarahat derecesine çıkar.

2. İnce ve derin mana mertebesi anlatılıyor.

. Emare-Îma-Remiz (Çoğulu Rumuz) -İşaret, Delalet, Sarahat... hafiften kuvvetliye, gizlidен açığa doğru...

4. Remiz; mutlak işaret ve eylemi ifade ediyor. Remzen denildiğinde kavram olarak ifade edilemeyen bir mananın etrafına trafik işaretleri gibi işaretler koymak ve ifade etmeye çalışmak anlaşılıyor.

1-Sikke-i Tasdik-i Gaybi:159, 2-(II), 3-(III), 4-(I)

Resail-in Nur

1. Kuranın mana içeriklerini anlatan yönüdür, nübüvvet tarafıdır.

2. Kainat Kitabına ve Hakem ismine bakar.

1-(I), 2-(II)

Reşha

. Nasıl katreler, buluttan haber verir; reşhalar, su menbâını gösterir...

2. Hem şu herşeyi doğrudan doğruya Cenab-ı Hak'tan bilir, esbabı bir perde telakki eder fakir adam, o da "Reşha" olsun. Öyle bir "Reşha" ki, kendi zâtında fakirdir. Hiçbir şeyi yok ki, ona dayanıp "Zühre" gibi kendine güvensin. Hiçbir rengi yok ki, onunla görüşünsün. Başka şeyleri de tanımıyor ki, ona teveccüh etsin. Hâlis bir safveti var ki, doğrudan doğruya Güneş'in timsalını gözbebeğinde saklıyor.

3. İşte Reşha-misal üçüncü arkadaşınız ki, hem fakirdir, hem renksizdir. Güneş'in hararetiyle çabuk tebâhhur eder, enaniyetini bırakır, buhara biner, havaya çıkar. İçindeki madde-i kesife; nâr-ı aşk ile ateş alır, ziya ile nura döner. O ziyانın cilvelerinden gelen bir şuaa yapışır, yanaşır. Ey Reşha-misal! Madem doğrudan doğruya Güneş'e âyinedarlık ediyorsun, sen hangi mertebede bulunsan bulun, ayn-ı Şems'e karşı aynelyakın bir tarzda, safi bakılacak bir delik, bir pencere bulursun. Hem o Şems'in âsâr-ı acibesini ona vermekte müşkilât çekmeyeceksin. Ona lâyık haşmetli evsafını tereddüsüz verebilirsin. Saltanat-ı zâtiyesinin dehşetli âsârını ona vermekte, hiçbir şey senin elinden tutup ondan vazgeçiremez. Seni ne berzahların darlığı, ne kabiliyetlerin kaydı, ne âyinelerin küçüklüğü seni şaşırtmaz; hilaf-ı hakikate sevketmez. Çünkü sen safi, hâlis, doğrudan doğruya ona baktığın için anlamışsun ki, mazharlarda görünen ve âyinelerde müşahede olunan Güneş değil, belki bir nevi cilveleridir, bir çeşit renkli akışleridir. Çendan o akışler onun ünvanlarıdır, fakat bütün âsâr-ı haşmetini gösteremiyorlar.

4. Ağacın çekirdeğe hülasalanmasını temsil eder. Reşhada tereşuh vardır.

1-Sözler:470, 2-Sözler:339, 3-Sözler:340, 4-(I)

Rıza-yı İlahî

Allah'ı tecessüs etme makamıdır, şahidlik makamı. Sende ayan edecek kendini. Zati ile sadice insanda var çünkü. Zatına aid doğmalar; Rıza-yı İlahîdir.

Cenab-ı Hakk'ın icraat-ı rububiyetine razı olmaktan hasıl olan hâlet-i ruhiyelere verilen cevaptır; Rıza-yı İlahî...

En büyük inayet, Rıza-yı İlahi... Rıza-yı İlahi mevcudatın arkasındaki bir sistemi aktif ediyor. Bu Rıza-yı İlahi Kab-ı Kavseyn makamıdır. Kab-ı Kavseyn'e gözünü diken, Rıza-yı İlahi ile meşgul olur. Rıza-yı İlahiyi isteyen, Kab-ı Kavseyni iddia etmiş oluyor. Cennette bu yoktur. Cenneti isteyen, Allah'ın rahmetini istiyor, merhametini istiyor. Bu Allah değildir, Allah'tandır. Rıza-yı İlahi ise Allah'ın kendisidir. Allah'ın şefaatini, ihsanını, adaletini vs istiyoruz. Bu Allah değildir, Allah'tandır. Allah'ın esması ve sıfatı Allah'tandır ama haşa Allah değildir. Bunun gibi... Rıza-yı İlahiden daha ileri bir makam olmadığı için, ondan sonrası yoktur, sonrası Allah'tır. Rahmet, merhamet, afv, cennet; Allah'tandır, Allah'ın kendisi değildir. O da cennettir. "İsteyene ver onu diyor" bu makamda. Rıza-yı İlahiden daha ileri bir makam olmadığı için, Rıza-yı İlahi Kab-ı Kavseyndir. Rıza-ı ilahi ne cehennem endişesi ne cennet ümidi olmadan sırlanın ruhların özelliğidir.

(I)

Risale-i Nur

1. Nur cemaatinin şahs-ı manevisini temsil eder. O şahsı maneviyi ifade eden kitablardır. Yani o kitapların şahs-ı manevisi atfediliyor.

2. Ondört cilt kitab.. Hakîm ismine bakar.

1-(I), 2-(II)

Risalet

1. Nur-u a'zam olan Risalet ise, akrebiyet-i İlahiyenin inkişafi sırrına bakar ki, bir ân-ı seyyale kâfidir.

2. Risalet Hak'tan halka bir elçilikti ki, selâmet ve teslim ve memuriyetinin kabul ve vazifesinin icrasına muvaffakiyet ister ki, سلام lafzi onu ifade ediyor.

3. Risalet Allah canibinden bakış, Nübüvvet ise beşer canibinden bakış. Risalet hakikatı tektir ama nübüvvet hakikatı çoktur. Onbirinci sözde anlatıldığı gibi Cenab-ı Hak bir saray yapmış sarayı esma ve sıfat-ı ilahiyesi ile donatmış, o sarayın müştemilatının manalarını içine girenlere seyr ve adabını öğretecek birini tayin etmiş; o da Muhammed (A.S.M)'dır. Muhammed (A.S.M) o sara yin teşrifatçısıdır, Risalet vazifesiyle vazifelidir. Risalet Allah tarafından vazife verilmek, Nübüvvet de o vazifeyi ifa etmektedir. Risaletin karşılığı Ahmed'dir (A.S.M) güneş gibidir. Velayetin karşılığı da Muhammed'dir (A.S.M) kamer gibidir. Risalet haktan halka geliş, Nübüvvet ise halktan hakka gidiştir. "Sen olmasaydın bu kainatı yaratmadım" hadis-i kudsisinde maksat peygamberimizin beşeri şahsiyeti değildir, Risalet şahsiyeti muraddır.

4. Risalet Allah canibindeki karardır. Allahlık hakikatını ifade ediyor. O kamer Muhammed (A.S.M) olması, beşeriyeti olması, çekirdek olması, o kararın daha çıkmadan, yani kainatın yaratılmadan önce bir yerdeki hülasalanışıdır. Yani o çekirdek Nur-u Muhammedidir (A.S.M) çekirdektir, şecere-i hilkatin başıdır çekirdeğidir. Allah, Allahlık hakikati karar verdi; Risalet. O kararın muayyenleşmesi işte o çekirdektir, o karar canibi. Allahtan mahluka bakış Risalet, halktan hakka bakış Nübüvvet, bu ikisi arasındaki bağın seviyeside Velayettir.

En kaliteli fark eden kişi Resuldur. En kaliteli fark ettiği için, en kaliteli ubudiyeti olur. O ubudiyetin eylemsel hali Nübüvvettir. Farkındalık; Risalettir. Onun mir'at-ı ruhunda yani ubudiyet aynasında en kaliteli Uluhiyet onda gözükür.

Muhammed (A.S.M.) ve Ahmed (A.S.M.) arasındaki sistem bütünlüğüne “Risalet” denir. O sistemden akana da “Vahiy” denir. “Mebde-i evvel olan çekirdektен, ta münteha olan meyveye kadar bir hayat-ı ittisal hükmünde olan bir miraç ile ...” (S:573) İşte o Miracın hakikati “Risalet”, orada akan ise “Vahiy”dir. Sistemin adı Risalet’tir, sistemi işlettiren Vahiy’dir. O zaman Risalet Muhammed (A.S.M) ve Ahmet (A.S.M) arasında ki hayat-ı ittisaldır. O koridorun adı Risalet’tir, yani sistemdir. O sistemden akan da vahiydir. Risalet diye Allah’ın (C.C.) bir sıfatı yoktur. Ama Kelam Allah (C.C.) bir sıfatıdır ve Kelam Risalet’ten üstündür. Çünkü Kelam-ı Ezeli’dir. Sıfat-ı Subutiyeye bakıyor.

Eşmanın bil-kuvve ve bil-fiil yani Muhammed (A.S.M.) ve Ahmed (A.S.M.) arasındaki hayat-ı ittisal dediğimiz sistem Esma ile kuruluyor. Bu Eşmanın koridorunun hakikati yine Esma’dır. Yani Risalet’tir. Dolayısıyla Risalet’in hakikati Esma’dır.

Bu sistemin koridoru kurulduktan sonra subuti sıfatlardan (İlim, İrade, Kudret, Sem, Basar, Hayat, Kelam) olan Kelam bu Eşmanın arkasında olduğu için Vahiy Risalet’ten daha camidir, daha arkadadır. Esma süzülmüştür ama Kelam subuti sıfattır, kendisidir. Mesela ses benden çıkan bir sıfattır. Bende içinde, sessizlik sesi var. İçerde ses yoktur. Dışarda ses vardır. İşte Risalet de böyledir. Yani konuştuğumda dışarı çıkan Kelam Risalet’e bakıyor. Kelam’ın içindeki ben “Vahiy’e” bakıyor.

Risalet, Muhammed (A.S.M) ve Ahmet (A.S.M) arasındaki sistemin adıydı. Sende de dimağ ve kalp arasındaki sistemin adıdır Risalet, sendeki yansımı... o sistemin kalitesi nispetinde, o sistemde vahiy akiyor. Vicdandaki his ve şuurun yani his ve zihnin cem olması nispetinde Risalet’İN gölgésine girmiş olursun. Zihin – his bütünlüğü Risalet yönümüzdür. Akıl da Risalet’ten etkilenirse, bu sefer Vahy-i Kur'anın, Vahy-i zimmilerine mazhar olur akıl. Yukarıda Risalet için dimağ ve kalp arasındaki bağdır sistemdir demiştim. Burada zihnin müstakil düşünmemeyiz zihin dimağda ki taakkulden besleniyor his ise dimağın iz’inden besleniyor.

Risalet Ondan sana olandır. Yani “Ondaki Benden, Bendeki O’na” olan bağ. Yani “İyyake na’budu, iyyake nestein”.. Risalet o kanaldan geliyor...Risalet şuura nisbet edilmiş. Vahiy, ruh ve akla nisbet edilmiş. İkişi cem olunca Yani Kâinatın şuur ve nuru: Risalet-i Ahmedîye denmiş.

Risalet giydiriliyor. Risalet; Muhammed’den de yukardadır, yüksektir. Muhammed de Ahmed’den yüksektir. Ahmed --> Muhammed --> Risalet. Muhammed; Allah’ın zuhuratının bir noktadaki tecellisi. Bütün kainattaki güzellikleri bir noktada görmek istiyor. Vahidiyetin batınindaki ehadiyet. Ağaçta güzellik var ama ağaçtaki o güzelliği bir noktada görmek istiyor. Ağaçın bir noktadaki güzelliği çekirdek. Muhammed; o çekirdek. Meyve; Ahmed. Meyve ile çekirdek arasındaki detay Şahsiyet-i Muhammediye. Risalet ise o çekirdeğin içindeki programı yazmak. Çekirdekteki program değil, onu yazan hakikat. Çekirdeğin programını yazan birisi var. Yazan Allah’tır. Yazdığı şey, yani yazarken kullandığı şey; risalet.

Kaynak itibariyle yani Allah (C.C) canibinden bakılınca Risalet-i Muhammedîye kullanılır. Şehadetten bakılınca Risalet-i Ahmedîye kullanılır. Allah (C.C.) canibi Risalet, mahlûkat canibi nübüvvet ve velayet yönündür. Muhammed (A.S.M.) ve Ahmed (A.S.M.) arasındaki sistem bütünlüğüne “Risalet” denir. O sistemden akana da “Vahiy” denir.

Risâlet Allah yönündür. Velayet kişinin yönündür. Peygamberimiz miraca eğer Risâlet’iyle gitmiş olsayıdı, her resul cismen gidecekti. Ama velayetleri Peygamberimiz (A.S.M.) gibi olmadığından o yol onlara cismen açılmıyor. Peygamberimizin (A.S.M.) istisna olmasının sebebi; Velayetine yetişlemediğindendir. Ama Risâlet Peygamberimizin (A.S.M.) kazanımı değildir. Risâlet hakikati ne ise; Peygamberimiz (A.S.M.) de de aynı, Musa (A.S.)’da aynıdır. Risâlet aynı şeydir. Yani Allah (C.C) canibinden Peygambere karşı açılan koridordur. Velayet ise, Allah (C.C) yönü değil. İnsanın Allah'a (C.C) karşı yönüdür. Pergeli Allah (C.C)'a koyarsak; dışarıya doğru çıkış yönü “Risâlet’tir.” Pergeli insana koyarsak, Allah'a doğru çıkış yönü “velayettir”. Dolayısıyla her resul Risâlet sahibidir. Allah (C.C) tarafından koridordur. O yöntemi Allah (C.C) kullandırmıyor. Çünkü diğer resuller de buraya çıkardı.

Çıksa ne olur? Allah (C.C) tesadüfen iş yapmaz. Cennet ve Cehennem damına kadar hepsi cismen geliyorlar. Arş-ı Azam'a kadar zaten bütün Peygamberler geliyor. Ama Peygamberimiz (A.S.M) cismen ve ruhen gitmiş. Cisim, Cennet ve Cehennemin damına kadarken Mec'ule kadar gitmiş. Diğer Peygamberler (A.S) ve Peygamberimizin (A.S.M) takipçileri, asrın imamları da kalben ve ruhen gitmiş, cismen gitmemiştir. Cismen gidilebilmesi için velayet gerekiyor. Şimdi burada (Arş-ı Azam da) Risâlet yok. Risâlet Levh-i Mahfuz'a kadar var. Cismaniyet, Cennet ve Cehennemin damına Arşa kadar var. Risâlet deyince elinizi Kur'an'ın indiği yere (Levh-i Mahfuz'a) koyun. Bundan Mec'ule kadar olan kısım velayettir. Buraya kadar toplarsak; Arş'ın altı kâinat. Kâinatın Risâleti; Levh-i mahfuzdur. Pergeli Levh-i Mahfuza koyup, Peygamberimize (A.S.M) doğru bakan yolu Risâlet'tir. Halik'tan mahluka bakan yön Risâlet, Mahluktan Halik'a bakan yön velayet...

Kâinatın aklından, kâinatın şuurundan, kâinatın hissinden, süzülmüş en safi hülasası, insanda toplandığında Risâlet zemini oluyor. Kâinattan Risâlet çıkışa, kâinat vefat edecek diyor. Eee vefat etmediğine göre henüz... O zaman Risâlet devam ediyor demektir.

1-Sözler:562, 2-Barla Lahikası:270, 3-(II), 4-(I)

Risalet-i Ahmedîye (A.S.M.)

Secere-i hilkatin dışa vuruşu, meyvesidir. Ahir ismine bakar. Şâhsiyet-i Muhammediyenin meyvesidir, beşeriyet tarafıdır. Kaynak itibariyle yani Allah (C.C) canibinden bakılınca Risalet-i Muhammedîye kullanılır. Şehadetten bakılınca Risalet-i Ahmedîye kullanılır. Allah (C.C.) canibi Risalet, mahlûkat canibi nübüvvet ve velayet yönündür.

(I)

Risalet-i Muhammedîye (A.S.M.)

1. Risalet-i Muhammedîye dahi (A.S.M.), kâinatın his ve şuur ve aklından süzülmüş en safi hülasasıdır.. ve risalet-i Muhammedîye (A.S.M.), şuur-u kâinatın şuurudur ve nurudur.. Eğer kâinattan risalet-i Muhammediyenin (A.S.M.) nuru çıkışa, gitse; kâinat vefat edecek.

2. Secere-i hilkatin dışa vuruşu, meyvesi olan Risalet-i Ahmediyenin içindeki, -kökteki Nur-u Muhammedîye çekirdeğinin ne aynı ne gayri olan- meyvenin içindeki çekirdek. Kaynak itibariyle yani Allah (C.C) canibinden bakılınca Risalet-i Muhammedîye kullanılır.

Şehadetten bakılınca Risalet-i Ahmediye kullanılır. Allah (C.C.) canibi Risalet, mahlükat canibi nübüvvet ve velayet yönündür.

1-Lem'alar:336, 2-(I)

Risâlet-in Nur

1. Allah Resulünün risaletinin hâmili oluşudur, yani risalet yönüdür. risalet yönü, risaletle ve vahiyle alakalı, onun bu asırdaki temsilcisidir. Mesela 1.Şua'da Risalet-ün Nur çok kullanılır.

2. Levh-i Mahfuz ve Hâkim ismine bakar.

1-(I), 2-(II)

Rububiyet

1. Faaliyet hakikatı içinde tezahür eden rububiyet hakikatı; "ilim ve hikmet"le halk ve icad ve sun' ve ibda', "nizam ve mizan" ile takdir ve tasvir ve tedbir ve tedvir, "kasd ve irade" ile tahlil ve tebdil ve tenzil ve teknil, "şefkat ve rahmet"le it'am ve in'am ve ikram ve ihsan gibi şuunatıyla ve tasarrufatıyla kendini gösterir ve tanittır.

. Tezahür-ü rububiyet hakikatı içinde bedahetle hissedilen ve bulunan uluhiyetin tebarüz hakikatı...

3. O rububiyetin "kendi cemalini izhar" ve "kemalâtını ilân" ve "kiymetli san'atlarını teşhir" ve "gizli hünerlerini göstermek" gibi en mühim maksad ve gayeleri...

4. Bütün Esmenin faaaliyetinin yekününe Rububiyet ve bu ayinede gözüken Allah'lık gayesi, Allah'lık yönüne Uluhiyet denir. Esmenin mecmuu tecellisine Rububiyet diyoruz ki bu Esmenin mufassali, fihristesi, mecmuunun dışa vuruşuna Rububiyet, Sifatın mecmuunun tecellisi, komprime fihristesine **Rububiyet-i Mutlaka**, Şuunat-ı Zatiyenin komple tecellisine, dışa aksetmesinin ünvanına **Rububiyet-i Amme** diyoruz. Yani Rububiyet Esmaya, Rububiyet-i Mutlaka Sifata, Rububiyet-i Amme Şuunata bakar. Esmenin komple her zaman her yerde aynı tecellisine kanun diyoruz. Bu Esmenin komple kanun şeklindeki tecellisi hiç kimseyi, hiçbir ferdi istisna etmeyerek tecelli eder. Bazı zaman, bazı mekan ve bazı şahıslara tecelli farkı olunca da buna **Rububiyet-i Hassa** yada **Rububiyet-i Hususîye** denir.

Güneş aynada yansındı=Rububiyet, bunun arkasındaki gizli güneş=Uluhiyettir. Rububiyet Zat'tan dışarıya, Uluhiyet mahlukattan Zat tarafına bakışta gözüken, yani Rububiyet içерiden dışarıya, Uluhiyet dışarıdan içeriye bakış ve muamelenin şekli. Rububiyet vacib aleminin komple manası olduğu için bazan Şuunat, bazan Sifat, bazan Esma makamında kullanılıyor. Hepsinin dışa vuruşuna Rububiyet deniyor.

Onun sana verdiği fitrat Rububiyet, bu fitratın inkişaf hali Uluhiyet. O zaman Rububiyet istidada, Uluhiyet ise kabiliyete bakıyor. Onun sana verdikleri, Sendeki O; Rububiyet.. Senin O'na mukabelelerinin hülasası, O'ndaki sen; Uluhiyet.. O'nun sana verdikleri, bakışı, muamelesi; Rububiyet.. Senin O'na verdiklerin, bakışın, muamelelerin; Uluhiyet.. Rububiyet-i İlahi Zat'a bakıyor.. Rububiyet tecellinin yaratma, idare etme tarafı. Uluhiyet tarafı ise bizim oraya bakışımız, bizden beklediği bakışımız.. Rububiyetine karşı mukabele şeklimizi Uluhiyet ifade ediyor. Rububiyet; kendi cemalini izhar ve kemalatını ilan ve kiymetli sanatlarını teşhir ve gizli hünerlerini göstermek.. Rububiyet bütün kainatta ve bilhassa zihayatlarda terbiye,

iaşे olarak tasarruf ediyor, tecelli edip gözükür.. Rububiyeti uluhiyete dönüştüren bir kavşaktır insan..

Uluhiyet batın tarafıdır. Rububiyete karşı Uluhiyet ayinedarlığını ifade et ve emanetini al. Eylemler, tasarruflar, cilveler, cemaller, nakışlar, timsaller Her şey Rububiyete ayinedarlıktır. Onunla uyanan benle Zatin bendeki tecellisi, Zatin şunatının bende uyananların bütünlüğü, Uluhiyete ayinedarlığım.. Bende gözüken Zat, bende gözüken Esma, bende gözüken sanat, bende gözüken cemal ve bende gözüken masnuat.. Yani bende uyananların, benim ubudiyetlerimin yekünü Uluhiyete ayinedarlıktır. İbadetimiz Rububiyete ayinedarlığımız, ubudiyetimiz Uluhiyete ayinedarlığımızdır. Yani bende uyanan Zat, esma, sanat, cemal-i masnuatın muayyenleşmiş ayinedarlık yapım benim Uluhiyetim. Uluhiyet kurbiyetimle akrebiyetin gözükmeye yönü.. Ubudiyetimle ortaya çıkan ayinedarlığında tezahür eden Zat, tezahür eden Esma, tezahür eden sanat, tezahür eden cemal-i masnuatın bütünlüğü. Rububiyetle yani eylemsel ibadetimle yapmaktan hasil olan bende inkişafat oluyor.. Bu inkişafatım aynadır orada Allah'ın verdiği cevapların bütünlüğü Uluhiyettir.

Allah kalbde taayyün ve teşahhus etti ama sen direk bakamıyorsun. Dimağla bakıyorsun. Dimağ da seni kayıtlıyor. Allah'ın sana taayyün ve teşahhus ettiği gibi sen bakamıyorsun. Kalbinde Allah'ın taayyün ve teşahhus etti Uluhiyetin... Onunla boyalanıp bakma miktari Rububiyetin... İnce bir fark var ama aslında çok ince değil. Meseleyi bildiğin zaman çok kolay. Kalb aynasında Allah (cc) taayyün ve teşahhus etmesi Uluhiyet (yani seni boyalama miktari, yani misafiri ağrılamarak miktari, Sıbgatullah, Huluk-ul Kur'an. Allah'ın ahlaki ile boyalanmak) O boyanan kalble dimağı inşa ediyor, imanın ziyası dimağda nura dönüşüyor. İmanın nuru dimağda. İmanın ziyası kalbde. Bu Allah'ın taayyün ve teşahhus ettiği kalb ile dimağ boyalıyor, inşa oluyor. Dimağla bakmak Rububiyet, kalble bakmak Uluhiyet.

Allah var iken hiçbir şey yok idi. Allah Nur-u Muhammediyi yaratarak, kâinatı ve şecere-i hilkati yarattı. Bu ağaç bir noktada görmek istedî. Ağacı çekirdeğe hülasalandırdı. O çekirdek İnsan... Kâinatın yaratılmasında adet-i ilahiyeleri koydu. Kaide ve usulleri koydu. Bunlar arasında doğru ilişki kurulsun diye Rububiyetini getirdi yani yap-yapma, helal-haram gibi. İnsan bu Allah'ın adetullah kanunlarının bütünlüğü olan, Rububiyetle ifade edilen Esma-i Fiiliyeye uyararak, ayinedarlık yaparak, mükemmel bir ayna oluyor insan. Rububiyette ki esmalara ayna oluyoruz. Mesela: "Dere kenarında da olsanız, suyu israf etmeyin." İsraf, suyu akıtmak değil, suya bakışımızdır. O suyun Allah ile ilişkisini kurduruyor bize böyle düşünerek. Bu bizim Rububiyetimizi inşa' ediyor. Dolayısıyla Allah'ın yaratmış olduğu mevcudat arasında fitri bir ilişki kuruyor. Bizde bu ilişkiden ortaya çıkan ruhda bir ayinedarlık oluyor. Allah'ın Rububiyetine ayinedarlık oluyor ruhtaki inkişafalar istidat ve kabiliyetlerimiz... Allah'ın bu Rububiyetine karşı, emirlerine karşı takındığımız doğru mukabelelerimizle oluşan aynaya Allah mukabele ediyor. Allah orada taayyün ve teşahhus ediyor. O aynada Allah'ın taayyün ve teşahhus ettiği bütünlüğe de Uluhiyet deniliyor.

5. Cenabı hâkin terbiyeciliği büyütüp yetiştirmesi, ilgilenmesi, Güneşin tezahürü (uluhiyet güneşin mahiyeti), Hakikata bakar. Hateme bakar (beşer canibinden). Rububiyet hakimiyete, Uluhiyet amiriyete bakar.

1-Şular:146, 2-Şular:146, 3-Şular:151, 4-(I), 5-(III)

Ruh

1. Ruh zîhayat, zîsuur, nuranî, vücud-u haricî giydirilmiş, câmi', hakikatdar, külliyyet kesbetmeğe müstaid bir kanun-u emrîdir.
2. İrade-i İlahiye cilvesi olan evamir-i tekviniye ve o emirden vücud-u haricî giydirilmiş bir kanun-u emrî ve latife-i Rabbaniye olan ruh...

3. Bir kanun-u zîvücd-u haricîdir, bir namus-u zîsuurdur. Sabit ve daim fitrî kanunlar gibi, ruh dahi âlem-i emirden, sıfat-ı iraden gelmiş, kudret ona vücdû hissî giydirmiştir. Bir seyyale-i latifeyi o cevhâre sadef etmiştir. Mevcud ruh, makul kanunun kardeşidir. İkisi hem daimî, hem âlem-i emirden gelmişlerdir. Şayet nevilerdeki kanunlara kudret-i ezeliye bir vücdû haricî giydirseydi, ruh olurdu. Eğer ruh, vücdû çıkarsa, şuuru başından indirse, yine lâyemut bir kanun olurdu.

4. Ruh mahiyet itibariyle irade sıfatından ve emir aleminden gelen, vücdû haricisi olmayan ve Allaha nisbet edilen bir kanundur. Bu cihetle mahluktur denilemez. Ama Allah ona vücdû, hayat ve şuur vermekle kanundan ayrılmış mahluk olmuştur. Ruh ve kanun, irade ve emir aleminden gelmekle kardeşir ama ruh zihayattır, zivücuddur, zişuurdur.

5. Ruh dört ismin (evvel, ahir, zahir, batın) halitasına cami olduğu için ruh ne dışta ne de içte.. Ne evvel ne de ahir, tümüne cami bir hakikattir.. Ene varya ben olan ben, onun dışındakiler mahluktur vücdû haricisi vardır.. Barla lahikasında ise ruhun bir tarafı varki mahluk değildir diyor. Ruhun mahluk olmayan tarafı; kanuniyet, evamir-i tekviniye, ruhun cevheri, kanun tarafı.. demekki o mahluk değil. Ruh bir kanun-i emridir.. Kanun-i emri de şunlardır..

1-Zihayattır 2-Zişuurdur 3-Kanun-emir 4-Vücdû harici verildi.. ve mahluk oldu.. bunu cesede koyamazsin uymuyor.. buna bir gilaf-ı latif ile bir bedeni misalisi ile sarıldı.. yani nefse uygun hale getirildi bedenin içine konuldu.. Eğer bir gilaf-ı latif bir bedeni misalisi ile sarılmadan konsa bu beden patlar bedende durmaz.. Mektubatta İsa A.S maddeten nüzuluna dört örnek veriyor.. bir tanesinde diyor ki; evliyaların çoğu bedeni misalisini giyerek dünyaya geliyor.. kuşların kanatlarıyla değil. Hangi bedeni misalisi ile geliyor denirse, şu; ruh bir kanun-i emridir, çekirdeği oluşturur bunun içine zihayattır - zişuurdur - kanun-u emridir - vücdû haricidir takılınca bu mahluk oldu.. İşte bu mahluku bedene uygun hale getireceğiz bedenin içine koyacağz, bedeni misalisi gilaf-ı latifesi folyeyle koli bandıyla sardık bunu dördü bir olsun parçalanmasın diye.. bu bedeni misali gilaf-ı latifi yaptıktan sonra bedene koyma haline geldi elini bağladık.. İşte evliya-i azime bedeni bırakıkları için, ruhun daha önce giymiş olduğu bedeni misali, gilaf-ı latifi bu işte.. temessül edince aynı cismani bedeni gibi oluyor...

Ruh bir kanun-i emridir, çekirdeği oluşturur bunun içine zihayattır - zişuurdur - kanun-u emridir - vücdû haricidir bu dört özellik kanuna konuldu yani ruh cevherine işte bu mahluk oldu.. ama bu mahluk kainata siğmaz bir anda her yerde olma özelliğine sahib.. bu ruhun bu yapısı itibarıyla Allah esmasına en cami mazhardır.. işte bu ruha dört özelliğini folyeyle koli bandıyla gilaf-ı latif bedeni misalisi sarıldı.. bu sayede alem-i şehadete ve bedene uygun hale getirildi işte gilaf-ı latif bedeni misali budur.. vefat edince bu bedenden çıkışınca bütün bütün çıplak olmaz bedeni misalisini giyer.. işte o bedeni misalisiyle orda olduğu için bedeni misalisiyle buraya geliyor.. İhlaslı olan her derste Üstad bedeni misalisiyle olduğunu söyleyebilirim... Çünkü Bismillahirrahmanirrahim deki Allah Rahman Rahim isimlerine azami mazhardırlar.. O Allah ismine mazhariyet bütün isimlere cami olur.. beden ruhun hanesidir, libası ve yuvası değildir... Cesed; ruhun alem-i şahadetteki kabridir. Ruh kabirde ise o zaman yapılan risale dersleri telkin vermektedir. Diri olan kabirdekine telkin veriyor.

Kalb; kâinatın haritasıdır. Ruh da; Şecere-i hilkatin haritasıdır.

1-Sözler:(517-518), 2-Sözler:687, 3-Mektubat:470, 4-(II), 5-(I)

Rumuz

1. O rumuzat, o derin ince mes'eleler...

2. Sair parçalar ile beraber bine yakın işaretler, rumuzlar, îmalar, emareler aynı mes'eleye, aynı davaya bakmaları sarahat derecesindedir.
3. Remizden, işaretten, delaletten ziyade bir sarahattır.
4. Emare- Îma- Rumuz- İşaret, Delalet, Sarahat... hafiften kuvvetliye, gizlidен açığa doğru...

1-Emirdağ Lahikası-1:222, 2-Emirdağ Lahikası-1:60, 3-Şular:718, 4-(III)

Rüsuh

1. Vücudda rüsuhi bulunan bir tabaka-i vücudun bir zerresi, o tabakadan daha hafif bir tabaka-i vücudun bir dağı kadardır ve o dağı istiab eder. Meselâ: Âlem-i şehadetten olan kafadaki hardal kadar kuvve-i hâfiza âlem-i manadan bir kütüphane kadar vücudu içine alır. Ve âlem-i haricîden olan turnak kadar bir âyine, vücudun âlem-i misal tabakasından koca bir şehri içine alır. Ve o âlem-i haricîden olan o âyine ve o hâfızanın şuurları ve kuvve-i icadiyeleri olsaydı, bir zerrecik vücud-u haricîleri kuvvetyle, o vücud-u manevîde ve misalîde hadsiz tasarrufat ve tahavvûlât yapabilirlerdi. Demek vücud rüsuhi peyda ettikçe, kuvvet ziyadeleşir; az bir şey, çok hükmüne geçer. Hususan vücud rüsuhi tam kazandıktan sonra, maddeden mücerred ise, kayid altına girmezse; o vakit cüz'î bir cilvesi, sair hafif tabakat-ı vücudun çok âlemlerini çevirebilir.

2. Kayıtlarla az kayıtlı olmak rüsuhiyetti. Hiçbir kayıtla kayıtlanmayınca rüsuhi tam olur ki ona vacib vücud denir.

1-Mektubat:(248-249), 2-(II)

Rüşd

Hakki batıldan temiz edebilme yaşına sinn-i rüşd denilir. Çocuk yapabilme yaşına ise sinn-i buluğ denilir. Hayvanlarda buluğ çagi vardır ama rüşd çagi yoktur. Bazı insanların çocukları vardır, sinn-i buluğdur ama hala sinn-i rüşd değildir. Osmanlıda rüşd çağında olmayanları evlendirmezlerdi. Buluğ; cesede bakıyor, biyolojiktir. Rüşd; dimağ ve kalb bütünlüğüdür.

(I)

Rü'yet

Müşahade ile rü'yet arasındaki fark: Zill ile asıl arasında ne kadar ayrılık varsa.. Müşahade ile rü'yet arasında fark aynıdır.. Müşahade velayetle olur... rü'yet ise nübüvetledir.. Peygamber ve peygamber asm uymakla şereflenenlere onlara uydukları için nasip olur.. Velayet ile nübüvet arasındaki farkıda buradan anlamalıdır.. Müşahade zill'dir..alem-i emre bakar velayetle olur.. Rü'yet ise asıldır..alem-i halk'a bakar nübüvetle olur...

Müşahede; şuhud olduğu yer. Rü'yet en zirve. Rü'yettullah Müşahedetullahtan daha ilerde. Müşahedetullah, ikilemi gösteriyor. Rü'yettullahta, ikilemi göstermiyor. Esmadan esmaya oluyor. Mesela Cennette rü'yet olacak. Müşahedetullah, alem-i şehadette olur. Yani daha düşüktür. Şahid olduğun her şey müşahedetullahtır. Rü'yettullah ise Zattır.

Müşahede; Allah'ın ismine, sıfatına, şuunatına alemindekilerin uyanmasıyla şahid olmaktadır. Rü'yet ise Zatin sendeki karşılığına şahid olmandır. Rü'yet nerede olmuşsa orası senin Kab-ı

Kavseynindir.

(I)

S-Ş

Saadet-i Ebediye

Saadet-i ebediye iki kısımdır:

Birinci ve en birinci kısmı: Allah'ın rızasına, lütfuna, tecellisine, kurbiyetine mazhar olmaktadır.

İkinci kısmı ise, saadet-i cismaniyedir. Bunun esasları; mesken, ekl, nikâh olmak üzere üçtür. Ve bu üç esasın derecelerine göre saadet-i cismaniyeye tebeddül eder. Ve bu kısım saadeti ikmal ve itmam eden, hulûd ve devamdır. Çünkü saadet devam etmezse, ziddîna inkîlab eder.

İşarat-ül İ'cáz:144

Sabır

1. Sabır ise müşkilâtın anahtarıdır ki, **الْحَرِيصُ خَائِبٌ خَاسِرٌ * وَالصَّابِرُ مُفْتَاحُ الْفَرَجِ** durub-u emsal hükmüne geçmiştir. Demek Cenab-ı Hakk'ın inayet ve tevfiki, sabırlı adamlarla beraberdir. Çünkü sabır üçtür:

Biri: Masiyetten kendini çekip sabretmektedir. Şu sabır takvadır, sırrına mazhar eder.

İkincisi: Musibetlere karşı sabırdır ki, tevekkül ve teslimdir. **إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ * إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ** şerefine mazhar ediyor. Ve sabırsızlık ise Allah'tan şikayetî tazammun eder. Ve efâlini tenkid ve rahmetini ittiham ve hikmetini beğenmemek çıkar...

Üçüncü Sabır: İbadet üzerine sabırdır ki, şu sabır onu makam-ı mahbubiyete kadar çıkarıyor. En büyük makam olan ubudiyet-i kâmile canibine sevkediyor.

2. Mazi zemininde istikbali görüp neş u nemalandırmaktır sabır. Yani Mazisini unutmadan istikbali yorumlamaktır sabır...Yani Maziyle istikbali bir görmektir sabır..Allahın C.C nun bir ismidir Sabur. Bunun ifrat tefriti ve vasatı var ki kemal sıfatları bütünen mümbit zemindir. Düşünki mazi ve müstakbeli düşünmeyende sabır niye olsun. Ben istikbali seyretmem nisbetinde dayanma gücüm olur ki o gücün adıdır sabır. Vasatı yakaladın mı zehir olur tiryak.. İfrat da isen tiryak olur zehir..Muvazenesiz ve muhakemesizler bu mertebelerden çıkmıyor...

1-Mektubat:(280-281), 2-(I)

Sadakat

1. Bir ameli Allah emrettiği için yapmak ihsas'tır. Emrettiği, dendiği şekilde yapmak ise sadakat'tır.. Ameldir. İhlasımız mahiyetimize bakar, sadakatımız hakikatimize bakar, niyet ise bunların arasıdır. Sırr-ı akrebiyete bakar, Akrebiyet-i İlahiyyenin inkişafına mebnidir. İlim kurbiyete bakar. Sadakat bir hakikat uğruna bazı şeylerden sıyrılmak, fena olmak, feda olmak manalarına gelir.Kendinden çıkmak, kendini yaşamamaktır.

Sadakat sırtındaki yükü gemiye bırakmaktadır. Sadakat eylemdir, düşünce değildir. İman esasları düşüncedir, islam esasları eylemdir. İhlastan sonra en birinci sadakat gelir. Sadakatın biri manevi biri fiili iki vechi vardır. Kişinin bağlandığı şeye ciddi ve samimi olarak bağlılığı sadakatın manevi cihetidir. Bu manevi bağlılığın fiili tezahürü ise bağlandığı şeyin icablarını harfiyen ve tasarruf etmeden ifa etmek ve fiilen sadakatını ispat etmektir. Sadakatsız olan kimse şahs-ı maneviden istifade edemez. İştirak-ı amali uhreviyeden iştirakı olamaz.

2. Risale-i Nura ve davaya tam bir bağlılık ve bu bağın uhrevi bir bağ olması. Sadakatin tezahürü Risale-i Nuru okumaktan ve cemaatten, şahs-ı maneviden kopmamak, uzaklaşmamak olarak ortaya çıkar. Risale-i Nura, Üstada, Risale-i Nurun düsturlarına, kardeşlere sadakat gibi vecihleri vardır.

1-(I), 2-(II)

Sadeleştirme

Mutlak ve muhit, külli ve amm olan bir manayı, kişilerin seviyesine göre anlayış kalıplarına sığdırmaya çalışmaktadır.

(I)

Salabet

1. Evet İslâmiyetin şe'ni metanet, sebat, iltizam-ı hak olan salabet-i diniyedir.
2. İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Herbirinden çıkar bir halet: Salabet itikaddan,
3. Salabet; metanet, sebat ve iltizam-ı haktır.
4. Batında, melekutta itikad. Zahirde, mülkte salabet. Salabet; dinin filde ve içsel hâlet-i ruhîyesinden emin olmak hâletidir. Yani itikadı var ama farkında değil. İtikadın farkındalığıdır; salabet. İçsel âlemini fiile döküyor ama o fiilin sahipliliğidir; salabet. Takvası; salabettini gösteriyor. Takva, salabetin göstergesidir. Takvası salabettini, salabetti itikadını gösteriyor. Demek salabet sîrf filde değil, içsel hâlet-i diniyeyi de yapılandırıyor. O hâlet-i ruhiyeye salabet denilir. Salabet; yaşamaktır, eylemseldir. İtikadın fiildeki görüntüsü salabettir. O zaman fiil varsa, itikadı var. Ötekisi yani bilgi, iddiadır sadece, kuru bilgidir. Yani eylemdekinin adı salabettir. Onun batındaki hâli itikaddir. Salabet eylemdir. İtikad içseldir. Yani salabet ile eylemdeki sağlamlığın gözükmektedir. İtikad; Edille-i Şer'iyye sistemini kabul etmektir. O sistemi bilmektir. Fakat itikadın eylemsel hâli; takvadır. Takva; def-i mefasid ve terk-i kebair.

Salabet, ağaçca benzetiliyor. Cüsseli, iç ve dış dinamikleri sağlam. Dış eylem. İç itikad. Rüzgarlara, depreme, soğuğa, sığaça vs. dayanıklılığı bunun adı salabettir. Yani itikadın görüntüsüdür. İtikad; İhlas ve ahkamlara bakar. Salabet ise sadakat ve şeriatı bakar. İmanın dışa vuruşu; itikad. İtikadın dışa vuruşu ise salabettir. Salabet; itikadın görüntüsü. İtikad da imanın. Salabet; dışarıdan gelen imana zarar verebilecek şeylere daha imana varmadan karşılık veren, mukabele eden bir sistemdir. İtikadın sıfatı; salabet. Salabet itikadla dış dünya arasındaki berzahtır. İtikad da iman ile dış dünya arasında berzahtır. Sıralarsak: salabet --> itikad --> iman (dışarıdan içeriye doğru). Salabet; eylem. İtikad; sistemi bilmek. İman; Allah'ın verdiği karşılıktır. Fiil --> amel --> salabet --> itikad --> iman. (Dıştan içeriye doğru) Yani işin kendisi; amel, onu yaparken müessirin tesiri ise fiildir. Amel salabeti oluşturuyor, salabet itikadı oluşturuyor, itikad da imanı besliyor. Salabet; itikadın yaşılmış hâli, elbette

neticedir. Sistemin yaşanmış hâle dönüşmesinin ismidir; hâlet. Salabetin içindeler: metanet, sebat, iltizam-ı hak. Bunlar salabetin alt veri tabanlarıdır.

1. Münazarat:89, 2. Sözler:706, 3. (III), 4.(I)

Salât

1. Salâte kiyam etmek, yani

- bütün fâni sevdiklerine bedel bir Mabud ve Mahbub-u Bâki'nin ve
- bütün dilencilik ettiği âcizlere bedel bir Kadîr-i Kerim'in ve
- bütün titrediği muzırların şerrinden kurtulmak için bir Hafîz-i Rahîm'in huzuruna çıkmak..

2. Salatın şartı üçtür, Namazın ise onikidir. Salat; ruhsal yapı.. namaz ise; akıl ve kalb bütünlüğü.. Ruh bedende salata kiyam ederse, beden yani akıl ve kalb arzda dünyada namaz kilar. Namaz onun görüntüsüdür. Namaz simgedir. Namaz hakikattir, Salat mahiyetidir. Eylem itibarı ile kastın eğilip kalkmak ise o Namazın suretidir, hakikati akıl ve kalb bütünlüğüdür. Mahiyeti ise Salattır ruhtadır.. Hayatın tümü salattır. Belli vakitlerde onun ifadelenisi namazdır.

Kulun peygambere yada peygamberi kaldırırsan halktan hakka yönü Salat, Allahtan peygambere olan yön ise Selamdır.. Allah selam eder deniliyor. Allah'ın selamina biz salatla mukabele ediyoruz. Selam; Hak'tan halka, salat; halktan Hakk'a yöndür. Selam; Allah canibinden beşer yönüdür, yani zuhuratlar. Salat ise; halktan Ona doğru olan yönü içeriyor. O yönlerin yöntemi vardır. Selam; Hakk'dan halka yöndür, yöntemdir, yöntemin adıdır. Salat ise; beşer ile Allah arasındaki münasebetin yöntemidir.

Selam risalet yani vahyi simgeliyor. Salat namaz, dua, münacaat, ibadetin yanı sıra ubudiyeti içine alan manalarda kullanılır.

3. Salat tektir. Ahirette de devam eder.

1-Sözler:46, 2-(I), 3-(III)

Salavat

1. Peygamberimize tecdid-i biat, memuriyetini kabul ve getirdiği kanunlarına itaat ve evamirine teslim ve taarruzumuzdan selâmet bulacağını selâm ile ifade etmektir.

2. Rahmeten lil-âlemîn olan rahmet-i mücessemeye vesile ise, salavattır. Evet salavatın manası, rahmettir. Ve o zîhayat mücessem rahmete rahmet duası olan salavat ise, o Rahmeten lil-âlemîn'in vusulüne vesiledir.

3. Ve mübarekâtın hülâsası olan ﴿الْمُلِّكُ﴾ kelimesiyle de zîhayatın hülâsası olan bütün zîruhun ibadat-ı mahsusalarını tasavvur edip dergâh-ı İlahîye o ihatâlı manasıyla arzediyor.

4. Nebiyy-i Zîsan Aleyhissalatü Vesselam'a getirilen salavat; sahib-i Mi'racin Aleyhissalatü Vesselamin makamına feyz-ü rahmetini akıtan ve in'am sofralarını açıp seren bir Mün'im-i

Kerim'in ziyafet ve davetine bir icabet gibidir.

5. Sofraya kabul için kendi davetiyi buradan göndermektir. Salavat getirmekle misalini timsal yaparsın. Bu yüzden tek başına bir tariki hakikattır denilebilir.

6. Salavat nefes alma koridorudur. Salavat; tefekkürle coşan ruhun tahliye sibobudur...

1-Lem'alar:271, 2-Lem'alar:102, 3-Şular:93, 4-B. Mesnevi-i Nuriye: 193, 5-(III), 6-(I)

Saltanat

Bütün şecere-i hilkati bir noktada görmüş. Bir noktada görmesi; Hilafet-i kübra.. İnsan, ezel ve ebedi Allah'ı taşıyor, bu cihetle hilafet-i kübradır. Hakimiyet; Bütün kainatı bir çekirdeğe koyması. Hilafet ise bunu (hakimiyeti) gösteren insanın halife olması. Saltanat; bunu da ifade eden kainat sistemi, ağaçın kendisi. Saltanat; Esmaların bilfil tezahürü. İnsan; onun bil-kuvvesi. Bunu yapan zat; hakimiyet. Diğer ikisi (hilafet ve saltanat) Allah'ın zatına bakmıyor.

(I)

Samed

. Samediyet ayna diyelim aynada gözüken Samed. Sen aynasında ism-i Samed gözükür.

2. Kulhuvallahu Ehad; çekirdek. Allahus Samed; meyve. Sonra tekrar. Küllehu küfüven; Ehad çekirdek.

3. Ehad; Ezel. Samed; Ebed. Ağaçın zahirisi; Samed. Âyne-i Samed olmak kolay değil, diyor. Çekirdek de Ehad'dır. Meyve; Ahmed. Çekirdek; Muhammed. Ehad; Muhammed. Samed; Ahmed.

1-(III), 2-(III), 3-(I)

Samediyet

1. Hem o zîhayat, bu -kâinatın bir misal-i musaggarı ve -şecere-i hilkatin bir meyvesi hükmünde olduğu için, kâinat kadar ihtiyacını birden kolaylıkla küçükük daire-i hayatına yetiştirmek, Samediyet turrasını gösteriyor.

2. Tecelli-i Ehadiyete, cilve-i Samediyete âyineliktir. Yani bütün âleme tecelli eden esmanın nokta-i mihrakyesi hükmünde bir câmiiyetle Zât-ı Ehad-i Samed'e âyineliktir.

1-Sözler:299, 2-Sözler:129

Sarahat

1. Eğer bir tevafuk ise, delalet denilmez; fakat hâfi bir îma olur.

Eğer iki cihet ile aynı mes'eleye tevafuk gelse, îmadan remiz derecesine çıkar.

Eğer iki-üç cihetle aynı mes'eleye gelse işaret olur.

Eğer maânî-i elfaz, işaretat-ı harfiyeye münasib gelse ve işaretle bahsedilen insanların ahvali o manaya mutabık ve muvafik olsa, o işaret o vakit delalet derecesine çıkar.

Eğer altı-yedi vecihle tevafukla beraber, mana-yı kelimat işaret-ı harfiyeye muvafik gelse ve mukteza-yı hale de mutabık olsa, o delalet o vakit sarahat derecesine çıkar.

2. Emare-Îma-Remiz(çoğulu Rumuz)-İşaret, Delalet, Sarahat... hafiften kuvvetliye gizlidен açığa doğru...

1-Sikke-i Tasdik-i Gaybi:159, 2-(III)

Savm

1. Savm ile, Samediyete bir nevi âyinedarlık etmektir.

2. Akla, düşünce ve duygularına oruç tutturmak.

3. Oruç cesede bakar, imsak ile iftar arasıdır. Savm kalbe ve hissiyata bakar, hatırlına Allah'ın dışında bir şey getirmemektir. Siyam ruha bakar, Kur'an'ın anı nüzulünü tekrar yaşamaktır. Hangisini tutarsan oruç ve ramazan dan nasibin odur.

"Savm ile, Samediyete bir nevi âyinedarlık etmektir." metinde savm ile dediği için; Cenab-i hak samed olduğu gibi; yani hiç bir şeye muhtaç değil her şey ona muhtaç.. İnsan'da Ramazan'da tuttuğu savm ile samediyet'e ayinedarlık ediyor. Yani yeme içme ve süflü hissiyatları bırakıp hiç bir şeye muhtaç olmadığını sadece Allah'a muhtaç olduğunu hissederse ismi Samed'e ayinedarlk etmiş oluyor. "Samediyetin âyinesi olmak kolay bir şey değil, âdi bir vazife değil." (S:676)

1-Mektubat:402, 2-(I), 3-(II)

Sebat

1. O şiddetli inadı, o lüzumsuz umûr-u zâileye vermeyip, âlî ve bâki olan hakaik-i imaniyeye ve esasat-ı İslâmiyeye ve hidemât-ı uhreviyeye sarfeder. O haslet-i rezile olan inad-ı mecazî, güzel ve âlî bir haslet olan hakikî inada, -yani hakta şiddetli sebata- inkilab eder.

2. Allah'ın insana koyduğu inad duygusunu hak olan bir şeýde kullanmak, o meselede sabit olmak. Enfüsi ve afaki imtihanlarda ve değişen hayat şartlarında, Risale-i Nurla meşguliyete ve hizmete devam etmek, şahs-ı maneviden kopmamak...

3. Sebat yerinde sabit dururken hissin devamlı ashıyla irtibatlı olmasıdır. Sebat gaye-i hayaline bağlı olma hissidir gayene bağlayandır. Seni gaye-i hayaline, hedefine bağlı tutan hissine Sebat denir. Sebat eylemdir, eylemde gözükür... Metanet, sebat, iltizam-ı hak; Bunlar salabetin alt veri tabanlarıdır.

4. Sebat; ağaç olması için çekirdeğin inad ederek toprağın altında kalarak her türlü tazyik ve sıkıntırlara göğüs germesi yerinde sabit olup kanaat edebilmesidir.

1-Mektubat:34, 2-(II), 3-(I), 4-(III)

Sefahet

1. Heva, hevesi teşci', teshil; hevesatı, arzuları da tatmin; bundan çıkar sefahet.
2. Sıkıntıdır muallime-i sefahet. Demek sefahetin menbaı sıkıntı olmuş. Sıkıntı ise madeni: Yeisle sū'-i zandır...
3. Sıkıntı, sefahetin muallimidir.

1-Sözler:712, 2-Sözler:726, 3-Mektubat:477

Sekerat

1. Sekerat sarhoşluklar demektir. Sekeratın maddisi malum ecel esnasındadır. Seni maneviyattan koparan aklını devre dışı yapan her şey senin manevi sekaratındır. Derd-i maişet, milliyetçilik, felsefe, siyaset, sefahat, cazibedar dünyevi şeyler vb. gibi...
2. Maddi sekeratta insan berzaha kabire giriyor. Manevi sekeratta ise insan hususi dünyası olan dimağdaki serbest bölge sine tahayyül ve tasavvuruna yani berzaha giriyor.
3. Sekerat cüz'iyyat ve cüz'ilerin küll ve külli hale dönüşmüş küçük bir dönem, zaman kabul ediliyor ama inkılabdır bu. Hem sırrın hem tilsimin cereyan ettiğidir; sekerat. Sır'da; zdalar birbirini terk etmemişler, birbirlerini de örtmemişler, zdalar bir arada bulunabilmiş. Bu zdaların hükmü olmakla beraber, mesela +10 derece sıcaklık varken aynı zamanda -10 derece de var. Zdaların birbirini ortadan kaldırımdan bulunabilme sistemine Sir. Ama birbirini dönüştüren, mesela çekirdek ağaç oldu bu Tılsım. Bu iki şey, tilsim ve sır, sekeratta cem'oluyor. Sekerat zaten tilsim ve sırrın cem' hâlidir. 8.Sözde adam kuyuda ölmeli mi? Adam kuyuda öldü ki, tilsim ve sır açıldı, birbirine dönüştüler. Kapı açıldı, yoksa mezardı. O kuyu sekerat anıdır. Peki o ağaça takılan adam mazisinde kültürü varsa, "burda bir sır var" diyecek. "Bir ağacta farklı meyveler nasıl olur" diyebilmesi için, bunun bir mazisi olması lazım. Mazideki bir birikimiyle ancak o kuyuyu değiştirip, dönüştürebiliyor. Kuyu; sekerattır, beden hayatıdır, bedensel hayattır. Bir inkılab geçiriyor. O inkılabı geçirebilmesi için..diğerleri hayvan gibi yedi, bu "dur" diyerek yemesini tehir etti. Niye dedi bunu? Bir mazisi var bu adamin, bir eğitim almış, kendisini yapılandırmış, kendisine yatırım yapmış, kitap okumuş, derslere gitmiş. Yani kendisini kendisiyle yapılandırmış, kendisini kendisiyle inşa etmiş. Ezber sözler değil bunlar. Kendisini kendisiyle ihya ediyor, kendisini kendisiyle inşa, yapılandırmıyor, sırlandırıyor, tilsimliyor. Bu hakkediyor bunu orda. Sekerat nasıl olacak? Yaşadığın gibi olacak. Tesadüf yok ki. İncir ağacını kendi yapılandırması ile tanımladı. "Tılsım var burda" dedi. Dedi-diyemedi. Orası sekerattır. Sekerat anıdır! Sekerat; tilsim ve sırrın cem' hâlidir. Kimisi var! Selam olsun o insanlara! Sırlar sahibidir. Sırf tilsimi yok. Tilsimi beşeriyetinde kullanır. Ama zdaları kaldırırmamıştır.

1-(II), 2-(III), 3-(I)

Selaset

1. Kelâmin selaseti ise: Bir derece hissiyattan tafralik ve iştibak etmemek ve tabiatı taklid ve harice temessül ve mesîl-i garazda sedad ve maksad ve müstekarrın temeyyüzüdür. Şöyled ki: Kelâmda hissiyatta tamam olmadan çifte atmak, başkasıyla mezcetmek, selasetini tağyır eder. Ve nizamsız iştibaktan tevakki ve maânî-i müteselsileden tederrüc lâzımdır.
2. Su gibi akar bir selaset gösteriyor.

3. Kelamın ve lafzın akıcı olması, tutukluluk olmaması.
4. Hem tahayyüle, hem tasavvura, hem taakkule hitap edip çalıştırın, bütüne getirip aktif tutan kelam...

1-Muhakemat:107, 2-Sözler:414, 3-(II), 4-(I)

Selam

1. Bir adam yeni bir menzile girdiği zaman, menzildeki zâtlara selâm ettiği gibi, "Binler selâm sana Ya Resulallah!" demeye bir arzuyu içimde coşar buldum. Güya bütün ins ü cinnin adedince selâm ediyorum, yani sana tecdid-i biat, memuriyetini kabul ve getirdiğin kanunlarına itaat ve evamirine teslim ve taarruzumuzdan selâmet bulacağını selâm ile ifade edip; benim dünyamın eczaları, zîşuur mahlukları olan umum cinn ve insi konuşturup, herbirerlerinin namina bir selâmi, mezkûr manalarla takdim ettim.

2. Hattâ teşehhûdde السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ dediğimde ona hem biat, hem memuriyetine teslim ve itaat, hem vazifesini tebrik, hem bir nevi teşekkür ve saadet-i ebediye müjdesine bir mukabeledir ki; Müslümanlar her gün beş defa bu selâmi yaparlar.

3. O Zât-ı Ahmedîye (A.S.M.) ubudiyeti cihetile -halktan Hakk'a teveccühü hasebiyle- rahmet manasındaki salâti ister. Risaleti cihetile -Hak'tan halka elçiliği haysiyetiyle- selâm ister. Nasilki cinn ve ins adedince selâma lâyik ve cinn ve ins adedince umumî tecdid-i biati takdim ediyoruz. Öyle de, semavat ehli adedince, hazine-i rahmetten herbirinin namina bir salâta lâyiktr.

4. Kulun peygambere yada peygamberi kaldırırsan halktan hakka yönü Salat, Allahtan peygambere olan yön ise Selamdır.. Allah selam eder deniliyor. Allah'ın selamına biz salatla mukabele ediyoruz. Selam; Hak'tan halka, salat; halktan Hakk'a yöndür. Selam; Allah canibinden beşer yönüdür, yani zuhuratlar. Salat ise; halktan Ona doğru olan yönü içeriyor. O yönlerin yöntemi vardır. Selam; Hakk'dan halka yöndür, yöntemdir, yöntemin adıdır. Salat ise; beşer ile Allah arasındaki münasebetin yöntemidir.

1- Lem'alar :271, 2-Şular:632, 3-Lem'alar :271, 4-(I)

Sema

1. Ey kardeş bil ki! **وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا!** âyetinde, semayı dünyaya izafe ile tavsif etmesi ve âhiret mukabilinde dünya olması ile, işaret eder ki; sema-i dünyadan başka altı tabaka semavat-ı âherler; berzahtan tâ cennete kadar olan başka âlem'lere bakıyorlar. Ve şu görünen gökyüzü, bütün yıldızlarıyla ve tabakatıyla Allahü a'lem yalnız bu dünyanın seması olsa gerektir.

2. İşte bu sırra binaen, "yedi semavat" mana-yı külli'sinde yedi tabaka-i beşeriye, muhtelif yedi kat manayı fehmetmişler. Şöyle ki: **فَسَوْبِهِنْ سَبْعُ سَمَوَاتٍ** âyetinde, kısa nazarlı ve dar fikirli bir tabaka-i insaniye, hava-yı nesiminin tabakatını fehmeder. Ve Kozmoğrafya ile sersemleşmiş diğer bir tabaka-i insaniye dahi, elsine-i enamda seb'a-i seyyare ile meşhur yıldızları ve medarlarını fehmeder. Daha bir kısım insanlar küremize benzer zevil-hayatin makarrı olmuş semavî yedi küre-i âheri fehmeder. Diğer bir taife-i beşeriye, Manzume-i Şemsiye'nin yedi tabakaya ayrılmasını, hem Manzume-i Şemsiye'mizle beraber yedi manzumat-ı şümusiyeyi fehmeder. Daha diğer bir taife-i beşeriye, madde-i esîriyenin teşekkürükâti yedi tabakaya ayrılmasını fehmeder. Daha geniş fikirli bir tabaka-i beşeriye, yıldızlarla yaldızlanıp, bütün görünen gökleri bir sema sayıp, onu bu dünyanın semasıdır diyerek, bundan başka altı tabaka-i semavat var olduğunu fehmeder. Ve nev'-i beşerin

yedinci tabakası ve en yüksek taifesi ise; semavat-ı seb'ayı, âlem-i şehadete münhasır görmüyor. Belki avalim-i uhreviye ve gaybiye ve dünyeviye ve misaliyenin birer muhit zarfi ve ihatalı birer sakfı olan yedi semavatın var olduğunu fehmeder.

3. Cenab-ı Hakk'ın tertib-i mahlukatta tecelli ettirdiği ayrı ayrı isim ve ünvanlarla ve sultanat-ı rububiyetinde teşkil ettiği devair-i tedbir ve icadda ve o dairelerde birer arş-ı rububiyet ve birer merkez-i tasarrufa medar olan bir sema tabakasında...

4. İşte şu sırr-ı azîme binaen kâinatı hayret-feza acib bir tertib ile tanzim etmiş. En küçük tabakat-ı mahlukattan olan zerrattan tâ semavata ve semavatın birinci tabakasından tâ arş-ı a'zama kadar birbiri üstünde teşkilât var. Her bir sema, bir ayrı âlemin damı ve rububiyet için bir arş ve tasarrufat-ı İlahiye için bir merkez hükmündedir. O dairelerde ve o tabakatta çendan ehadiyet itibariyle bütün esma bulunabilir. Bütün ünvanlarla tecelli eder. Fakat nasıl adliyede hâkim-i âdil ünvanı asıldır, hâkimdir. Sair ünvanlar orada onun emrine bakar, ona tâbi'dir. Öyle de, herbir tabakat-ı mahlukatta, herbir semada bir isim, bir ünvan-ı İlahî hâkimdir. Sair ünvanlar da onun zîmnindadır. Meselâ: İsm-i Kadîr'e mazhar Hazret-i İsa Aleyhisselâm, hangi semada Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm ile görüştü ise; işte o sema dairesinde Cenab-ı Hak Kadîr ünvanıyla bizzât orada mütecillidir. Meselâ: Hazret-i Musa Aleyhisselâm'ın makamı olan sema dairesinde en ziyade hükümler, Hazret-i Musa Aleyhisselâm'ın mazhar olduğu "Mütekellim" ünvanıdır ve hâkeza...

5. Öyle ise o ahkâmların menşe'leri olan semavat, muhtelifdir. İnsanda cisimden başka nasıl akıl, kalb, ruh, hayal, hâfiza gibi manevî vücutlar da var. Elbette insan-ı ekber olan âlemden ve şu insan meyvesinin şeceresi olan kâinatta, âlem-i cismaniyyetten başka âlemler var. Hem âlem-i arzdan, tâ Cennet âlemine kadar herbir âlemin birer seması vardır.

1-B. Mesnevi-i Nuriye:272, 2-Lem'alar:(68-69), 3-Sözler:563, 4-Sözler:(564-565), 5-Sözler:569

Serbest Bölge

1. Dimağda meratib var; birbirileyle mültebis, ahkâmları muhtelif. Evvel tahayyül olur, sonra tasavvur gelir, sonra gelir taakkul, sonra tasdik ediyor, sonra iz'an oluyor, sonra gelir iltizam, sonra itikad gelir.

İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Herbirinden çıkar bir halet: Salabet itikaddan, Taassub iltizamdan, imtisal iz'andan, tasdikten iltizam, taakkulde bîtaraf, bîbehre tasavvurda. Tahayyülde safsata hasıl olur, mezcine eğer olmaz muktedir. Bâtil şeyleri güzel tasvir etmek, her demde. Safi olan zihinleri cerhdır, hem idlâli.

2. Hem tahayyül, hem tevehhüm, hem tasavvur, hem tefekkür; tasdik-ı aklîden ve iz'an-ı kalbîden ayrırlar, başkadırlar. Onlar bir derece serbesttirler. Cüz'-i ihtiyariyeyi pek dinlemiyorlar. Teklif-i dinî altına çok giremiyorlar.

3. Hem insanın letaifi içinde teşhis edemediğim bir-iki latife var ki, ihtiyar ve iradeyi dinlemezler; belki de mes'uliyet altına da giremezler. Bazan o latifeler hükmediyorlar, hakkı dinlemiyorlar, yanlış şeylelere giriyorlar.

4. Serbest bölge dimağın ilk iki mertebesi olan tahayyül ve tasavvur mertebelerinin bütünlüğüdür. Üstad bu bölgeye serbesttir diyor. Sözler 278: "Onlar bir derece serbesttirler. Cüz-i ihtiyariyeyi pek dinlemiyorlar. Teklif-i dinî altına çok giremiyorlar." Lem'alar 75: "... ihtiyar ve iradeyi dinlemezler; belki de mesuliyet altına da giremezler."

Adı üstünde burası serbesttir. Bu serbest bölgenin içerisinde iki kaynaktan; bir sol taraftan, bir de sağ taraftan malzemeler, bilgiler, düşünceler, resimler, sesler, vehim, şüphe, zanlarlar

atılıyor. Bunlara maruz kalan insan ise endişe eder. Bu atılan malzemelerin kendisine ait olduğunu, kendisinin malı olduğunu zannetmesinden çoğu zaman dehşet alır, korkar, kendini kötü hisseder ve hasta olduğunu zannedip ümitsizlik ve ye'se düşer. Oysa insan bu serbest bölgeye her daim hâkim olamaz. Burası iyi ve kötü şeylerin beraber bulunduğu, sergilendiği bir pazar gibidir. Orada iyi şeyler de, kötü şeyler de var. Nasıl ki pazardaki kötü şeylerin sergilenmesi bizim ihtiyarımızla olmadığından mesul olmadığımız gibi buraya atılan kötü şeylerden de mesul değiliz... Yani tahayyül ve tasavvurlarımızı her zaman kontrol edemeyiz ve buraya içерiden ve dışarıdan birçok müdahaleler olur. Psikolojik tüm sorunların kaynağı bu bölge olduğu gibi çözümün de yine kaynağı -kendini tanıyarak- burasıdır. İnsanın hususi dünyasını burası oluşturur. Bu serbest. bölgenin dört temel özelliği vardır.

Birincisi: Bu mertebelerde iken olan biten her şeyi her daim kontrol edemeyiz. Yani kontrolü mümkün olmayan bir bölgedir. Bu mertebelerde iken, kontrol edememe düşüncesi, insanı yeş ve ümitsizlik başta olmak üzere birçok psikolojik sıkıntıya maruz bırakır. Hep kontrol edeceğim diye çabalar ama genelde de muvaffak olamaz bu hal insanı çok yıpratır, yeise düşürür hatta psikolojisini tamamen bile yıkabilir...

İkincisi: Bu iki mertebede iken, birbirine zıt her şeyin her mertebesi, burada karşımıza serbestçe çıkar. Beyaz denince hemen siyah da düşünemeye gelebilir. Doğru nedir diye düşünürken tam ziddi olan yanlışlar da düşünemeye gelebilir. Güzel bir şeyi hayal ederken tam çirkin bir durum hayalimize gelebilir. Mesela hak-batıl, doğru-yanlış, iman-küfür. Malumatların ve her şeyin her mertebesi bu serbest bölgede var.

Üçüncüsü: Ya da bu mertebelerde, her şey her şekilde de önmüze çıkabilir. Mesela okulda ders ortamında bulunduğu anda alakasız bir şekilde birisinin bir halini hayalimiz hiç istemesek bile önmüze koyabilir.

Dördüncüsü: Bu serbest bölgenin en önemli özelliklerinden biride, ebedi hayatımızı mayalandıran, iksirleyen yani akılin inşa, kalbin ihyea edecek yani hayatlandıracak malzemelerin atıldığı, olduğu yer olmasıdır. Her vakit kontrol edilemeyen, birbirine zıt her şeyin her mertebesinin bulunduğu bir bölgeye sahip olan insan, dünya hayatını ve ebedi bir hayatını buradaki malzemelerle inşa ediyor. İnsanın düşünce fikir hayal zenginliğini, burası oluşturuyor. Eğer burayı kaldırırsanız insan bir robota dönüşür, basitleşir. Burada zıtlar, her şey, her mertebesiyle, sınırsız bir şekilde, insanda bir araya gelir ve zıtların çarpışması ile kemalat ortaya çıkar. Böylece insan bu kâinatın en güzel bir meyvesi olur.

Bilgi, malumat, düşünce, vehim, şüphe, zan tasavvurun içindedir. Vesvese Risalesinde: "İlim onu tardeder, cehil onu davet eder. Tanırsan gider, tanımazsan gelir" (Sözler 274). O kadar okuyoruz ama yine de vesveseden kurtulamıyoruz, çünkü okuduğumuz ilim değildir. Bizim okuduğumuz, içeriye aldığımız; malumattır, bilgidir. İlim olabilmesi için, tasdik mertebesine geçilmesi lazımdır, çünkü ilim; tasdikte oluyor. "...ilim denilen tasdiktir." (Şular 154)

Sözler 278 de tahayyül, tasavvur, tefekkür için serbesttirler deniliyor. Yani burada dinî mesuliyet yoktur. Tahayyül; hayali çalıştırın sistem. Hayale giren, alem-i misalin alem-i şahadetteki yapısına giren sistem; tahayyül. Tasavvur; eşyadaki bilgileri arı gibi topluyor. Tahayyül; hayallerin ve şekillerin imalathanesi. Tasavvur da, düşünelerin imal edildiği yer. Bu ikisinin toplamına serbest bölge denilmesini sebebi şu: Buraya şeytan, kafir cinler, ervah-ı habiseler, nefs-i emmare veri atıyor. Ervah-ı habise; kötü ruhlar. Mevadd-ı şerireler de; haramlar ve bid'atlardır. İnsan suretindeki şeytanlar, yanlış kişiler, yanlış zaman, yanlış yerde bulunmakla, yanlış iş yapmakla bu serbest bölgeye bilgiler aktarılıyor. Şeytan; vesvese atıyor. Cinler; düşünceyi bozmaya çalışıyor. Bunlara mukabil melekler ilham ve vahiy getiriyor. Müslüman cinler sana doğru bilgiler atıyor. ervah-ı âliye olan iyi ruhlar, mevadd-ı âliyeler yani doğru mekanlar, camiler, mescidler, nefs-i levvame, nefs-i mülhime, nefs-i mutmaine, nefs-i radiye vs. insan suretindeki melekler, doğru kişiler, doğru zamanda, doğru yerde, doğru işi yapmak da buraya bilgi atıyor.

Mesela menfi kanadından şeytan vesvese atar. Kafir cinler vehim atar. Vesvese kalbidir. Vehim aklidir. Vesvese var'a musallat olur, eylemseldir. Var olan imana "imansızsun" der. Yani 'imanın yoktur' deniliyorsa, şeytan tasdikli imanın olduğuna delildir. Çünkü şeytan var'a musallat olur. Kafire, imansıza der mi ki: "İmanın yok ha, çok tehlikedesin, perişan olacaksın, git, imanı elde et" demez, iman eder diye. Abdestliye de "abdestin yok" der. Eğer abdestim var mı diye vesvese ediyorsanız, şeytan tasdikli abdestine delildir. Hem de çok kaliteli bir abdestindir, çünkü şeytan tasdik etti. Demek ki vesvese, var olan imana "yoktur" der, var olan abdeste "yoktur" der. Eylemsel hallere vesvese gelir, vehim gelmez. Vehim; aklidir, dimağa aittir. Vehim; bilgi, malumat, düşünce, zan, şüphe gibi tasavvurda. Olmayanı var yapıyor. Zan da öyle. Evdeki kavgaların sebebi; zanlardandır. Oysa âyet-i kerimede "çoğu zanlardan sakının, haramdır" diyor.

Serbest bölgeye veri atanlardan şeytan ve kafir cinleri söyledi. Diğerleri şunlar: Ervah-ı habiseler; batıl itikadların ve hurafelerin eylemsel veya düşünsellerin bizdeki enerji olarak karşılıklarıdır. Mesela bu bir bardak su. Dışarıda sudur ama içince içerde artık su değil. İçerde enerjidir. Dışarıda film vardır, video vardır. Seyrettiğiniz zaman içeriye giriyor. Bilgisayarı da kapatsan, cd'yi de kapatsan, kafada hala çalışır o. Sonsuz oldu artık o. Ezeli ve ebedî sana mal olacak o seyrettiğin, çünkü yok olmaz o. Haşır meydanı, kabire kadar hepsi kalır. Kafaya cd'yi soktuk diyelim. Menfi veya müsbet. Artık resim yok orda. Su içimde enerjiye dönüştüğü gibi, resimler de asıllarına dönüşür, yani o resmin kaynağına. Mesela açık-saçık bir kadına bakıldığı anda, onun o andaki hâleti, psikolojisi, ruhsal boyutu, varsa cini yanı onun ruhunda ne varsa, aranızda bakma anında bir diyalog, bir iletişim kuruluyor. - Kopyala yapıştır- seviyesine göre sana aktarlıyor. Hemen bir sıkıntı oluyor. Sözler 410 da "Nasıl ki merhume ve rahmete muhtaç bir güzel kadın cenazesine nazar-ı şehvet ve hevesle bakmak, ne kadar ahlaki tahrif eder. Öyle de: Ölmüş kadınların suretlerineveyahut sağ kadınların küçük cenazeleri hükmünde olan suretlerine hevesperverâne bakmak, derinden derine hissiyat-ı ulviye-i insaniyeyi sarsar, tahrif eder."

Demek sadece -bakmak- değil, ashna gidiyor bu. Yani göz simasına bakarken- Benim simamdan alevi miyim, Sünni miyim, namaz kiliyor muyum kilmıyor muyum, nurcu muyum, tarikatçı miyim belli oluyor, çünkü simam; batının dışa vuruşudur. Sözler 16: "Batınınındaki çırkinlikler, zahirine aksetmiş olmalı ki..." Demek ki göz onun simasına bakarken onun sıfatı bize kopyalanıyor, içeriye giriyor. Bunun dindeki adı haramdır. Fizikteki karşılığı ervah-ı habisedir, enerjidir. O sana ya bir kâbus olarak donecek. Ya da canım sıkılıyor, göğüm daralyor, evham ediyorum gibi dönüşümü var bunun.

Başka bir veri atan nefsi emmaredir. Merak etmeyin, endişe etmeyin, atılanlardan mesul değiliz. Burası serbesttir, Üstadın tabiriyle. Diğer bir veri atan da mevadd-ı şeriredir. Bunlar haramlardan ve bid'at eylemlerden çıkar. Mesela çalınan pirinç ile kazancıyla alınan pirinç. Pirinç aynı ama çalınan pirinç çocuğunu ve kendisini bozuyor. Diğer veri atan insan suretindeki şeytanlardır. Sokakta cinnî ve insî şeytanlar var. Ruhu habis olmuş. Libaslarını değiştirseler, insanlar şeytanlarla birbirine dönüşebilecekler diye Risale-i Nur'da geçiyor. Başka menfi veri kaynağı da: Yanlış kişilerle, yanlış zamanda, yanlış yerde, yanlış iş yaparsan, serbest bölgeye giriyor. Cemaat ve komitelerin şahs-ı manevileri ve kişinin kendi şahs-ı manevisi de serbest bölgesini menfi olarak etkileyebiliyor.

Bütün menfi veri atanların karşıtı olan ve serbest bölgeye müsbet veri atan ise: Melekler, vahiy ve ilham atar. Müslüman cinler var. Ervah-ı âliyeler var. Bunlar def-i mefasid ile, mevadd-ı âliyeler de terk-i kebair ile bizde ortaya çıkan enerjidirler. Kur'an da vaad ediyor, bil-mana: "Eğer haramı terk ederseniz, ondan daha kaliteli, daha ruhanî bir lezzeti size tattıracağım" deniliyor.

Müsbet veriler atanlar; Nefs-i levvame, Nefs-i mutmainne vb. insan suretindeki melekler, doğru kişiler, doğru zaman, doğru yer, doğru iş. Cemaatların şahs-ı manevileri ve kişinin kendi şahs-ı manevisi de serbest bölgesini müsbet olarak etkileyebiliyor.

Kafamıza “canım sıkıldı, moralim bozuldu, bu kadar Risale okuduğum halde, böyle olduğum halde kendimi niye kötü hissediyorum” gibi şyelerin gelmesinin sebebi bu serbest bölgeyi bilmemekten, bunu “Ben” zannetmekten kaynaklanıyor. Serbest bölgeyi “Ben” zannediyoruz. Oysa orası on sekiz bin alemin cem'in cem'idir. Cami-ül ezdaddir insan. Her şey insanda var. O zaman böyle bir bölge olması lazım.

Serbest bölgeye iki taraf atıyor. Serbest bölge allak bullak. Taakkul berzahtır. Oradan aşağıya doğru Sözler 142 deki gibi ikiye ayrılıyor. Tasdik, iz'an, iltizam ve itikad kısmı iman ve küfür yolu diye ikiye ayrılıyor. Üstad tahayyül için safsata diyor. Tasavvur için bîbehre diyor. Taakkule bîtaraf, tasdike ilim, iz'ana imtisal, iltizama taassub ve itikada salabet diyor. Bunlardan bunlar çıkar diye Sözler 706 da geçiyor.

Gelelim psikolojik yönüne: “İyi değilim” diyorsun. Hangi güzel tarafınla, yapınla iyi olmadığını anladın? İyi olmadığını hangi güzel tarafın söyledi? Demek ki iyisin! “ben hastayım” diyorsun, demek hasta olmayan bir tarafın var. Bazen kabz basıyor. Bu serbest bölgeye olan hücumu bildiriyor. “Canım sıkıldı” diyorsun ama seninle alakası yok, hücum var. Bu nedenle “canım sıkıldı” deme, “hücum var” de. Bu sol taraftan biri aktif oldu. Ya gece birde seyrettiğin video veya otobüste birinden duyduğun o kötü sözler vb. aktif oldu. Kaç sene önce olursa olsun, aktif oldu. Bunu böyle tanıyrınca, seninle alakası olmadığını bilirsen, gider. Sen endişe etme, işine bak. O biraz sonra gidecek. Yaban arıları meşgul olursan, çoğalır.

“Bana rağmen niye düşünceler, hayaller geliyor? Bunlar benim hatırlıma gelmezdi.” Dediğiniz şyeler hep serbest bölgeden kaynaklanıyor. Yani serbest bölgede iyi şyeler de var, kötü şyeler de var. Sıkıntı hep şu: Benim kafamda niye bu kötü şyeler var? Sanki sen imal etmişsin gibi, sıkıntı yapıyorsun. Seninle alakası yok. Sen insan olduğun için, senin serbest bölgen olan tahayyül ve tasavvurunda herkes var. Şeytan da var, melek de var. Ervah-ı habise de malzeme atıyor, ervah-ı âliye de. Yani hastalığın temeli şu: kafamın içerisinde niye bunlar var? “Ben buyum” diyerek rahatsız oluyor. Bu bölge serbesttir. Tahayyülünlük içindeki kötü hayaller senin iraden dışında, tasavvura da kötü düşüncelerin gelmesinden sen mesul değilsin. Mesuliyet yok. Sorun şurada: O mesuliyet olmayan şeyden kendini mesul hissetmendir. Şeytanın getirdiği hayalleri ben getirdim zannetmek. Onun işini kendi işin zannetmek. Olmayan düşünceleri var ediyor. Namaza durduğun zaman kaybettığın şeyi ve başka enva-i çeşit şyeleri aklına getiriyor. Sen mi istedin? Unuttuğun şyeleri hatırlamak için mi namaza duruyorsun? Niye irade etmediğin halde geliyor? Niye garib ve pis resimler geliyor? Bundan anlamalısın ki, bu senin işin değil! Onun işini kendi işin zannedince, psikoloji orda bozuluyor. Bu dersi dinlemen sana şunu sağlayacak: “Ne biçim aşağılık bir adamım ne biçim hayaller veya düşünceler geliyor bana, bu kadar rezil biriyim” artık demeyeceksin, çünkü bu sistem sana rağmen çalışıyor. Bir şehir düşün. Bu şehirde meyhane de var, cami de var. Şehirde meyhane olması, senin sarhoş olduğunu mu gösterir? Veya cami olması, senin alım olduğunu mu gösteriyor? Hepsi hükümlünü icra edecek. Meyhaneye de adam gidecek, camiye de bir adam gidecek. İnsanın da kafası böyle bir şehirdir. Her türlü dükkân var kardeşim.

1-Sözler:706, 2-Sözler:278, 3-Lem'alar:75, 4-(I)

Sergerdan

Nasıl ki başı dönen için hiç bir şey yerinde değil ve Her şey birbirine karışır. Neyin nerede, ne olduğu bilinmediği gibi..İnsanın da Allah cc ve ahiret inancı zayıflarsa: ruhsal alemi de aynen böyle olur..

(I)

Sermediyet

1. Bâb-ı haşmet ve sermediyet olup, ism-i Celil ve Bâki cilvesidir.
 2. Sermediyet Baki isminin cilvesidir.
-

1-Sözler:73, 2-(III)

Serseri

1. Sahipsiz, başıboş hareket eden(3.söz),
 2. Sermayesini zayı eden(4.söz),
 3. Vazifesini yapmayıp vazifesinden kaçan(5.söz),
 4. Serbestliği tercih eden nizam ve intizama tebayıeti kabul etmeyen(8.söz),
 5. Rahatını ve keyfini, sahibini düşünmemekte gören, aklınasgişmayan şeylelerle uğraşmayan, olan biteni tesadüf ve karmakarışık kendi kendine oluyor gören, neme lazım diyen(22.söz)
 6. İpi çözülmüş, başıboş intizamsız hareket eden, şuursuz camid gezen. Şeytan ve tesadüfun sıfatı.
 7. Serseriliğin ziddi; itaat etmektir.(K.L.241)
-

1-2-3-4-5-6-7- (III)

Sevab

Sevab dışarda eylemdir, kafada sevap kelimesidir, ruhta ise potansiyel enerjidir. Bir mana, bir hal kaplar, enerji oluşur. Sanki bir yere elektrik fışını sokmuş da, cereyan yükler gibi. Baraj gibi bir cereyan olur. Barajı kaldırırsan hiçbir fayda olmaz, tarlayı siler süpürür ama kanal açarsan faydası olur. İşte dersanenin yerini süpürmekten kaynaklanan Allah'ın rahmetinin buradaki ifadesi olan ruhta, kalbde bir ruhanî bir hal olur, bir enerji olur. Buradaki enerji; hal. O enerjiyi sen dışarıya kanalize etmesen, yol açıp da boşaltmasan o enerji ilk önce sende burda tath bir hal, bir yanma olur. Yeni olduğu için sıcak. Sonra yavaş yavaş söner, yani büzüşür büzüşür, yani kaysıyı kurutmak gibi. Büzüse büzüse sönüd ya, işte o sönmenin adı kemalâtır.

Kemalat o büzüsen enerjiden oluşan çekirdektir. Ahirette bu ağaç olacak. Şeytan da o enerji kuruyup çekirdek olmaması için, hemen bu cereyana kanal açmak istiyor, akıtmak istiyor. Nasıl yapıyor? Yaptığımı görün, bilin manasında hayrına dikkat-i nazarı çevirttiyor.

Sevabin; (bedende) fiziksel karşılığı; enerji, kafadaki karşılığı; güven, kalbdeki karşılığı; zevk, kabirde karşılığı; nur ve gıda, haşirde karşılığı; sened ve berat, sırat köprüsünde karşılığı; Burak, Cennette; hakikattir.

(I)

Seyyiat

Günah ile seyyiat ademî vücud olup, günah; kabiliyete, seyyiat; istidâta bakar.

(I)

Sıdk

1. İslâmiyetin esası, sıdktir. İmanın hâssası, sıdktir. Bütün kemalâta îsal edici, sıdktir. Ahlâk-ı âliyenin hayatı, sıdktir. Terakkiyatın mihveri sıdktir. Âlem-i İslâm'ın nizamı, sıdktir. Nev'-i beşeri kâ'be-i kemalâta îsal eden, sıdktir. Ashab-ı Kiram'ı bütün insanlara tefevvuk ettiren sıdktir. Muhammed-i Hâşimî Aleyhissalâtü Vesselâm'ı meratib-i beşeriyenin en yükseğine çıkaran, sıdktir.

2. Küfrün mahiyeti yalandır. İmanın mahiyeti sıdktir.

1-İşarat-ül İ'caz:82, 2-Münazarat:64

Sıfat

1. Şu saray-ı âlem, şu mükemmel, müzeyyen eser; bilbedahe gayet kemaldeki ef'ale delalet eder. Çünkü eserdeki kemalât, o ef'alın kemalâtından ileri gelir ve onu gösterir. Kemal-i ef'al ise, bizzarure bir fâil-i mükemmelle ve o fâilin kemal-i esmasına, yani âsâra nisbeten müdebâbir, musavvir, hakîm, rahîm, müzeyyin gibi isimlerin kemaline delalet eder. İsimlerin ve ünvanların kemali ise, şeksiz şübheler o fâilin kemal-i evsafına delalet eder. Zira sıfat mükemmel olmazsa, sıfattan neş'et eden isimler, ünvanlar mükemmel olamaz. Ve o evsafın kemali, bilbedahe şuunat-ı zâtiyenin kemaline delalet eder. Çünkü sıfâtın mebde'leri, o şuun-u zâtiyedir. Ve şuun-u zâtiyenin kemali ise; biilmelyakîn zât-ı zîsuunun kemaline ve öyle lâyık bir kemaline delalet eder ki; o kemalin ziyası, şuun ve sıfât ve esma ve ef'al ve âsâr perdelerinden geçtiği halde, şu kâinatta yine bu kadar hüsnü ve cemali ve kemali göstermiş.

2. Yedi sıfât-ı sübutiye olan Hayat, İlim, Kudret, İrade, Sem', Basar ve Kelâm sıfatlarının celalli ve cemalli tecellileriyle kendini tanittırır, bildirir.

Allah'ın sıfatları:

- Selbi sıfatlar (Sıfat-ı ayniye): Mütcehidlere göre bunlar mevcudata taalluku olmayan Allah'ın Zatını selbi olarak niteleyen sıfatlardır. Vücut, kıdem, beka, vahdaniyet, muhalefetun lilhavadis, kiyam binefsihi. Selbi ifade Allah'ın ne olmadığını bildirir. Mesela, kıdem Allah'ın hâdis olmasını nefyeder, vahdaniyet çokluğu nefyeder v.s. Bu sıfatlar ayndır.

- Sübutî sıfatlar: Hem ayndır, hem gayrıdır. Bu sıfatlar Allah'ın Zatının lazîme-i zaruriyesidir, ezelidir. Zatından ayrı düşünülmesi muhaldır. Hayat, ilim, irade, kudret, sem', basar, kelam. Bu sıfatların vücudu vardır ve mevcudata taallukları vardır. Bu sıfatların menbâî hayat sıfatıdır.

3. Sıfat-ı fiiliye: Gayrıdır yani bu sıfatlar ezelî değildir. Mevcudata taallukla var olan sıfatlardır. İhya, ihsan, tezyin v.s

1-Sözler:(620-621), 2-Şular:146, 3-(II)

Sıla-ı Rahim

Ubudiyetin ve ibadetin cemidir. Aslina götürecek herşeyini terketmektir. Seni aslından uzaklaştıracak Her şey Kat-ı Sıla-i Rahimdir. Sıla-i Rahim; Hukukullah, Hukuku Resullulah, Hukuku Asfiya, Hukuku Mütedeyyin Valideyndir. Hukukullah; bütün ubudiyet ve ibadete camidir. Hukuk Resullulah; Seni inşa eden sünnet-i seniyye terazileridir. Hukuk Asfiya; Hukukullah ve Hukuk Resullulah bize taşıyan asırın müceddididir. Hukuk Mütedeyyin Valideyn; anne-baba, yakın akraba alakası insanın ömrünü uzatır yani inşâ'na, inşaatına kuvvet verir.

(I)

Sır

1. "Her şeyin içine melekût, dışına da mülk denir." Mülkten melekute bakmak, o şeyin sırrını anlamaktır.

2. Sende olup sana ait olmayan; verene bakan, verene hizmet eden, verenin arzusu doğrultusunda çalışan latife. Evvel, Ahir, Zahir, Batın isimlerinin hulasa-i camialarından insanda yaratılan latifeden adıdır.

Sır bir latifedir, vücud-u haricisi olan bir mahluktur. Fikredilmeyen hissedilmeyen massedilmeyen şeydir sır. Sır değişkendir fikredip hissedip massedip vardığında orası sır olmaktan çıkar bir ötesi olan fikredemediğin hissedemediğin massedemediğin kısım sır olur. Sırı telefon misaliyle anlatacak olursak: Telefon cesed, batarya hayat, kart iman, kart ile baz istasyonu, uydu arasındaki bağlantı sırdır. Yapılan eylemin ruhtaki karşılığı onun "sırri" oluyor. Uhuvvet, sırı uhuvvet gibi.. Sırrın Sırı; Şuunatı Zatiyenin bizdeki karşılığıdır...

Sır ise değiştirmeden asılları kaldığı halde dönüştüren ve bunları biryere cem edip tutandır. İki ziddin bir arada olmasıdır. Durduğun yere göre sırrın değişir. Suretten hakikate geçmek; tılsım ile.. Hakikatten mahiyete geçmek ise sır iledir.

Sır; zdaları değiştirmeden birleştirip, cem etmektir. Konunun sahibi, hakimi olmak arkasına geçmektir. Tılsım ise zdaları birbirine değiştirip dönüştürmektedir... Sır'da; Cemal, Celal, Kemal var. Tılsımda; zdalar yok artık, dönüşüm var. Kaliteli olan Sır'dır. Hem birbirine zd bir şeyi tutacaksın, hem hiç birisi olmayıacaksnsın. Sır bu. Tevhid de hak-batıl, doğru-yanlış, karanlık-aydınlık zatında tutuyor ama kendisi tutuklarına hiç benzemiyor. Sır; zatında zdaları cem'etmiş ama dönüşüm ve değişim yok. Tılsım ise; değiştirmış.

1-(II), 2-(I)

Sırat Köprüsü

1. İnkılablar neticesinde, her iki taraf arasında geniş geniş dereler husule geliyor. O dereler üstünde her iki âlemle münasebettar köprüler lâzımdır ki, her iki âlem arasında gidiş geliş olsun. Lâkin o köprülerin inkılabat cinslerine göre şekilleri, mahiyetleri mütebayin; isimleri mütenevvi olur. Meselâ uyku âlemi, yakaza ile âlem-i misal arasında bir köprüdür. Berzah, dünya ile âhiret arasında ayrı bir köprüdür. Ve misal, âlem-i cismanî ile âlem-i ruhanî arasında bir köprüdür. Bahar, kış ile yaz arasında ayrı bir nevi köprüdür. Kiyamette ise, inkılab bir değildir. Pek çok ve büyük inkılablar olacağından, köprüsü de pek garib, acib olması lâzım gelir.

2. Sırat Köprüsü ruhlar aleminden taa makarr-ı saadet olan cennete girene kadar olan sürecin adıdır. Sırat Köprüsü yedi duygudan başlayıp; dimağa -->vicdana -->kalbe--> ruha-->eneye kadar sürecin inkılablarıdır. Dünya; istikbalin, geleceğin çekirdeği, kavşağı olduğundan gelecek hadisatin tümünün, tüm sahaların hakikatları burada yaşanıyor, inşa ediliyor. Hatta miracla müşahedetullah bile dünyada yaşanıyor. Değil sırat köprüsü müşahedetullah bile burada oluyor. Köprünün kendisi -->itikaddir. Geçen ise amelin olan -->İslamiyetindir. Kılıncın keskin olan -->Şeriattır. Kılıçtan ince olan -->Akaiddir.

1-Mesnevi-i Nuriye:(225-226), 2-(I)

Sırat-ı Müstakim

Sırat-ı Müstakim; şeaaat iffet ve hikmetin meczinden ve hülasasından olan adl ve adalete işaretir ki şeaaat; kuvve-i gadabiyyenin, iffet; kuvve-i şeheviyyenin, hikmet; kuvve-i akliyinin vasat mertebleridir ki sünneti seniyedir.

İşarat-ül İcaz:23'den

Sırr-ı Hayat

Her zahirisi olanın batını da olması...

(Sözler:110, Lemalar:337 den istifade)

Sırr-ı İhlas

1. Kardeşlerinizin nefislerini nefsinize; şerefte, makamda, teveccühte, hattâ menfaat-ı maddiye gibi nefsin hoşuna giden şeyleerde tercih ediniz. Hattâ en latif ve güzel bir hakikat-ı imaniyeyi muhtaç bir mü'mine bildirmek ki; en masumane, zararsız bir menfaattir. Mümkün ise, nefsinize bir hodgâmlık gelmemek için, istemeyen bir arkadaş ile yaptırması hoşunuza gitsin. Eğer "Ben sevab kazanıyorum, bu güzel mes'leyi ben söyleyeyim" arzunuz varsa, çendan onda bir günah ve zarar yoktur. Fakat mabeyninizdeki sırr-ı ihlasa zarar gelebilir.

2. İhlastan maksud ve matlub olan keyfiyeti elde etmek. Hakikat-ı uhuvveti elde edip, riya, şöhret, tasannu gibi rezailden tam kurtulmakla sırr-ı ihlas kesbedilir.

3. Sırr-ı İhlas enfüstür, iħlas-ı tam eylemin adıdır. O hareketinin, fiilinin ruhta samimi oluşudur. İhlas bil-fiildir, fiildir. Sırr-ı iħlas bil-kuvvedir, fiil değildir. Sırr-ı iħlas, fiilin ruhtaki karşılığıdır, samimiyyettir. Ağaca bil-fil dedik. Meyvesi, çiçeği vs hepsi kompleksi iħlas. Bunun çekirdeği, yani o ağacın çekirdekteki karşılığı, sırr-ı iħlas. Dışarıda elma ağacı, çekirdeği armut olur mu? Adam dışarıdan iyi davranışır, iħlası var ama içinden kiziyordur o zaman sırr-ı iħlası yoktur.

1-Lem'alar:162, 2-(II), 3-(I)

Sırr-ı İhlas-ı Hakiki

Bu zamanda Nur'un hakikî kuvveti olan Sırr-ı İhlas-ı Hakikiyi muhafaza etmeye beni mecbur etmiş ki: Siddik-ı Ekber'in (R.A.) dediği olan "Mü'minler Cehennem'e gitmemek için Allah'tan isterim, benim vücudum Cehennem'de büyüsün ki, onların yerine azab çeksin" diye

söylediği kudsî fedakârlığının bir zarresini ben de kendime kazandırmak için, iman ile Cehennem'den birkaç adamin kurtulmaları için Cehennem'e girmeyi kabul ederim demişim.

Emirdağ Lahikası-2:152

Sırr-ı İmtihan ve Sırr-ı Teklif

Hakîm-i Ezelî inayet-i sermediye ve hikmet-i ezeliyenin iktizasıyla, şu dünyayı tecrübeye mahal ve imtihana meydan ve esma-i hüsnasına âyne ve kalem-i kader ve kudrette sahife olmak için yaratmış. Ve tecrübe ve imtihan ise neşvünemaya sebebdır. O neşvünem ise, istidadların inkişafına sebebdır. O inkişaf ise, kabiliyetlerin tezahürüne sebebdır. O kabiliyetlerin tezahürü ise, hakaik-i nisbiyenin zuhuruna sebebdır. Hakaik-i nisbiyenin zuhuru ise, Sâni'-i Zülcelal'in esma-i hüsnasının nukus-u tecelliyatını göstermesine ve kâinatı mektubat-ı Samedaniye suretine çevirmesine sebebdır. İşte şu sırr-ı imtihan ve sırr-ı teklif iledir ki; ervah-ı âliyenin elmas gibi cevherleri, ervah-ı safilenin kömür gibi maddelerinden tasaffi eder, ayrılır.

Sözler:532

Sırr-ı İnsanî

1. Cenab-ı Hak, emanet cihetile insana "ene" namında öyle bir miftah vermiş ki; âlemin bütün kapılarını açar...

2. Sâni'-i Hakîm, insanın eline emanet olarak, rububiyetinin sıfât ve şuunatının hakikatlarını gösterecek, tanıtacak, işaret ve nümuneleri câmi' bir ene vermiştir.

3. Ruhun arkası Ene ama ene de değil. Ene Risalesine göre emanet ene'dir. Bazı alımlere göre emanet; Kur'an'dır. Üstad, insan eneyi emanet aldı, diyor. Ene emanetini alan sırr-ı insanî. Mec'ul dediğimiz var ya, yani şu: benim gömleğim diyen ben değil, sahip çıkıyor gömleğe. Benim atletim benim vücudum benim hayatım benim aklım benim ruhum. Benim ruhum diyen kim? Ene'dir. Bu eneyi birisi emaneten aldı.

Mesela senin bir sırrın var, eşine bile demezsin. Başka bir sırrın var, eşine dersin, ona dersin, buna dersin. Ama bir sırrın var ki, kimseye demezsin. Allah'da da böyle. Allah'ın bir sırrı var ki, tek Allah biliyor. "Seni en iyi bilen yine Sensin" demiş Allah Resülü asm. Bir sırrı var; Şuunat-ı zatiye, sıfat ve esma gibi yaydı. Aslında Allah'da öyle bir şey yok. Allah var iken hiçbir şey yoktu. Şuunat-ı zatiye, sıfat, esma diye bir şey yoktu tek bir şey vardı. Sonra mevcudatın zuhuratını tanımlama adına esma, sıfat denilmiş. Aslında bunlar tek bir hakikatti. Allah'ın bir sırrı vardı, mahiyet-i zatiye, Allah'tır ama o bizim bildiğimiz Allah değil. Biz esmadaki Allah'ı biliyoruz. Sonra bir sırrı var Allah'ın Şuunat-ı zatiye, sıfat ve esma olarak kendisini belirledi. Bir sırrı var, mevcudatı yarattı. Bu Allah diyor ki: "Herkesin bir sırrı var. Benim de bir sırrım var. insan benim sırrımdır, ben de insanın!" İnsan benim sırrımdır denilen o, şey de değil, artık o ne ise, o eneyi aldı. Ruh; mahluktur ve alettir. İnsanın en değerli malı; ruhudur. Bunlar Risalede geçiyor. "İnsan benim sırrımdır, ben de insanın." O zaman ben ve Allah. Allah'ın bende bir sırrı var bendeki O. Peki kim yaptı beni? Ondaki Ben. Beni yapan, beni meydana getiren Allah'ın şuunatı var, sıfatı var, esması var. bunlar beni meydana getirdi. Beni meydana getirene Ondaki Ben deniliyor. Sırrı ise Bendeki O. "İyyakene'budu ve iyiyakenestain" deme makamı bu. Bu, sırr-ı insanî. Bu, ene'nin arkasında. Sırr-ı insanî, eneyi alandır. "İnsan benim sırrımdır ben de insanın." Sakın ruha ben demeyesin, çünkü benim ruhum diyen ruhun arkasında biri var. İnsana ruh mal olarak verilmiş.

Eğer terakki ile nefsi emareden çıkarsan, ki nefsin yedi tane mertebesi var: şer olana emmare denilir, kudsî olana levvame, mülhime, mutmaine, raziye, safiya, natika. Bu altı tanesi hayırdır ve Allah bunlara yemin ediyor. Mülhime, mutaminmeye gelirsen, Kûrs'desin. Kûrs; hakikatidir. Sonra eğer kalbdeki hassasiyet inkişaf ederse, Arş'tasın. Dimağını yönetirsen, Levh-i Mahfuz'dasın. Ruhta latifeler var. Şuunat-ı zatiyenin Şefkat-i mukaddese, Muhabbet-i münezzeh, Sürur, Şevk, Lezzet, Memnuniyet, İftihar var. O latifelerinin cem'inden inkişafında Arş-ı Azam'dasın. Levh-i Mahfuza Resulullah asm Cebraile as ile geldiğinde "Bir adım daha atarsam, yanarım" dedi Cebraile as. Resulullah asm burada dimağını bıraktı. Kürse geldiğinde beseriyetini bıraktı. Arşa geldiğinde kalbini bıraktı. Levh-i Mahfuza geldiğinde dimağını bıraktı. Arş-ı azama geldiğinde de ruhunu bıraktı. Kab-ı Kavseyn'e geldi, bırakacak bir şeyi kalmamış. Peki nedir o? Ben kimim o zaman? Tanımlaması şu: Bırakacağın bir şeyin kalmamasıdır! O, ben'im.

Benim gömleğim, gömleği çıkart, çıkartabilirsin. Benim aklım, aklı boşalt. İçini boşalt. Tabirlerin içini boşalt. Bloke etmesin seni. Benim ruhum, bırak onu da. Kab-ı kavseyn; imkan ve vücub ortasıdır. Her şeyini bıraktın, vacib mi oldun? Hayır! Mahluk musun? Değilim! Çünkü mahlukiyeti bıraktım. Ama hâşâ vacib de değilim. Onun adı Kab-ı kavseyn. Nedir peki o Kab-ı kavseyn? Bırakacaklarının kalmama makamı! Makamsız makam. Makam da yok zaten. İmam-ı Rabbânî Hz. diyor ki: "Levh-i Mahfuzdan çıkış Arş-ı azama doğru geçmişse, konuşamaz." Hala ben Arş-ı Azam'dayım diye konuşuyorsa Levh-i Mahfuz'dadır diyor. Mi'racta ilk önce kelamina, sonra rü'yetine mazhar oldu Resulullah asm. Sakın karıştırmayın. Bırakacağın kalmadığı şeysiz şey (tanımlayamıyorum artık onu), Ene de değil. Beni alan, yani Ene'yi de alan. Taayyün ve teşahhusun adı "İnsan benim sırrımdır" o sırdır işte o! O sıra ene'yi aldı! Ene'yi alan ene değil! Mesela dimağ ile Levh-i Mahfuza girersin. Kalb ile Levh-i Mahfuza giremezsin. Onun yolu bu. Kalb ile Arşa girersin. Arş-ı azama ruhla girersin. Sırr-ı insanı'ye Sırr'a girersin.

Ene'nin;

- Sureti --> Enaniyet (Sözler 538, 128+Emirdağ 1-146)
- Kanuniyeti --> Kab-ı Kavseyndir
- Hakikati --> Künuz-u mahfiye olan Esma-i İlahiyyenin anahtarı
 - Mahiyeti --> Alem-i vücubun künuzunu açan..(taayyün ve teşahhusun cem-ül cem'i) ("İnsan benim sırrımdır, ben de insanın."); Sırr-ı insanı

Enaniyet, Ene, Sırr-ı insanı, Taayyün ve Teşahhus... Enaniyet, ene'ye göre mülk. Ene de melekut. Aynı Ene mülk, Sırr-ı insanı melekut. Aynı Sırr-ı insanı mülk, Taayyün ve teşahhus melekut.

1-Sözler:536, 2-Sözler:536, 3-(I)

Sırr-ı Mi'rac-ı Ahmedî (A.S.M.)

İnsanın câmiyyeti ve şecere-i kâinatın en münevver meyvesi olduğundan, bütün kâinatta cilveleri tezahür eden esma-i hüsnayı, birden âyne-i ruhunda gösterebilmesi cihetile Cenab-ı Hak, tecelli-i zâtiyla ve esma-i hüsnanın a'zamî mertebede, nev'-i insanın manen en a'zam bir ferdine, tecelli-i a'zam tezahür eder ki; bu tezahür ve tecelli, "Mi'rac-ı Ahmedî (A.S.M.) sırrı"dır ki; onun velayeti, risaletine mebde' olur.

Sözler:562

Sırr-ı Rahmet

Aczini unutmadıkça rahmetin cari olması...

Lemalar:235 den istifade

Sırr-ı Rububiyet

Bu kâinatın Sâni'-i Hayy-u Kayyum'u bu kadar hadsiz enva'-ı nimetiyle kendini zîhayatlara bildirip sevdirdiğine mukabil, elbette zîhayatlardan o nimetlere karşı teşekkür ve sevdirmesine mukabil sevmelerini ve kıymetdar san'atlarına mukabil medh ü sena etmelerini ve evamir-i Rabbaniyesine karşı itaat ve ubudiyete mukabele edilmelerini istemesi...

Lemalar:332

Sırr-ı Şefkat

1. Kendi eleminden başka binler kardeşinin elemini de çekmek
 2. Ruhunu, belki saadet-i uhreviyesini de feda etmek.
 3. Bir masuma zarar gelmemek için, zulmeden cânilere değil ilişmek, belki beddua ile de mukabele etmemek.
-

1-Lemalar:252'den, 2-Lem'alar:133'den, 3-Şular:372'den

Sırr-ı Teslimiyet

1. İnsan kendi vazifesini yapıp Cenab-ı Hakk'ın vazifesine karışmamalı.
 2. "Ben Allah'ın emriyle, cihad yolunda hareket etmeye vazifedärüm, Cenab-ı Hakk'ın vazifesine karışmam; muzaffer etmek veya mağlub etmek onun vazifesidir." İşte o zât bu sırr-ı teslimiyeti anlamasıyla, hârika bir surette çok defa muzaffer olmuştur.
 3. Evet insanın elindeki cüz'-i ihtiyarî ile işledikleri ef'allerinde, Cenab-ı Hakk'a ait netaici düşünmemek gerektir.
-

Lemalar:131

Sırr-ı Uhuvvet

Şahsiyetini kardeşler içinde fâni edip (bir buz parçası nev'indeki şahsiyetini ve enaniyetini), onların nefislerini kendi nefsine tercih etmektir.

Lem'alar:(165-166)'den

Sırr-ı Vahdet

1. Yalnız bir Vâhid-i Ehad'in eseri olması.
 2. Bir ağacın mevaddi hayatıyesinin bir kökde bir merkezde, bir kanun ile verilmesi...
-

1-Lem'alar:181'den, 2-Lemalar:192'den

Siyam

1. Ruha oruç tutтурmaktadır.

2. Oruç cesede bakar, imsak ile iftar arasıdır. Savm kalbe ve hissiyata bakar, hatırlına Allah'ın dışında bir şey getirmemektir. Siyam ruha bakar, Kur'anın anı nüzulünü tekrar yaşamaktır. Hangisini tutarsan oruç ve ramazan dan nasibin odur.

1-(I), 2-(II)

Sidretü'l-Münteha

1. İşte şu cüz'iyat ve kesretin menba'ları, madenleri elbette küllî kanunlar ve küllî tecelliyat-ı esmaiyyedir ki; o küllî kanunlar, o küllî tecelliler ve o muhit esmaların mazharları da bir derece basit ve safi ve herbiri bir âlemin arşı ve sakfi ve bir âlemin merkez-i tasarrufu hükmünde olan semavattır ki; o âlemlerin birisi de Sidret-ül Münteha'daki Cennet-ül Me'vadir.

2. Cennet-ül Me'va gövdesi olan Sidret-ül Münteha'ya uruc eden Zât-ı Ahmedîye (A.S.M.)...
 3. Mi'râc merdivenyle Cennet'e, Sidret-ül Münteha'ya, Arş'a ve Kab-ı Kavseyn'e kadar gitmek, ayn-ı hak, nefس-i hakikat ve mahz-ı hikmettir.
 4. Sidret-ül münteha; cennet ve cehennemin nihayet hududu, cismaniyyetin son hudududur. Oraya kadar olan kisma kainat denilir. Cennetin damı ise Sidret-i Müntehadır. Şecere-i Hilkatin son hududu Kab-ı Kavseyndir. Yani Kainat; Arş'tan aşağısına denilir. Sidret-ül müntehadan başlar. Cismaniyettir. Şecere-i hilkat ise; Kab-ı kavseynden aşagısıdır.
-

1-Sözler:580, 2-Sözler:570, 3-Sözler:579, 4-(I)

Sikke

1. Ve ağaç gibi her zîhayatın evveli, âhiri, zahiri, bâtinî birer sikke-i tevhid, birer hâtem-i vahdet, birer mühr-ü ehadiyet, birer turra-i vahdaniyet taşıyor.

İste bu üç misaldeki ağaçca kıyasen, bahar dahi çok çiçekli bir ağaçtır: Güz mevsiminin eline emanet edilen tohumlar, çekirdekler, kökler, İsm-i Evvel'in sikkesini.. ve yaz mevsiminin kucağına dökülen, eteğini dolduran meyveler, hububat ve sebzeyatlar İsm-i Âhir'in hâtemini.. ve bahar mevsimi, hur-il În misilli birbiri üstüne giydiği sündüs-misal hulleler ve yüzbin naklışlar ile süslenmiş fitri libaslar İsm-i Zahir'in mührünü.. ve baharın içinde ve zeminin batınında işleyen sameðanî fabrikalar ve kaynayan rahmanî kazanlar ve yemekleri pişirttiren rabbanî matbahalar, İsm-i Bâtin'in turrasını taşıyorlar.

2. Umum gücü gösterir. Para kağıttır ama devletin gücünü simgeler. Hakikat-ı eşya esmaya dayandığına işaret eder. Efal-i İlâhiyeye bakar. Kudrete ve evvel ismine bakar. Sikke külli,

hatem ise cüzîdir. Sikke evvel, hatem ise ahîdir.

3. Her padişahın kendi zamanında kendi adını yansitan para bastırması.

1-Şular:34, 2-(I), 3-(II)

Sikke-i Tasdîk-i Gaybî

Bu eser; insandaki geleceği aralama, geleceği okuma, geleceği merak etme, tûl-i emel duygularımızı meraklımızızı tatmin ediyor...

(I)

Sima

1. Sîmasındaki letaif-i re'fet ve dekaik-i şefkat ve şuaat-ı merhamet-i İlahiyyeden...

2. Sima aynadır, onda gözüken Surettir..Yüzümüz, suratımız Simamızdır. Onda gözüken özelliklerimiz Suretimizdir. Batının dışa vuruşudur yani ruhsal göründür, ruhun dışa vuruşudur sima.. Sima en parlak aynadır ruhu dışarıya taşıyor.. Odunu yakınca dumanlar, ultraviyal ışınlar, dalga boyları, renkler, ısı, ışık çıkıyor bu bütünlüğe sima denir oduna hiç benzemiyor. Odun yanmadan önce odunda bulunma şekli sirettir.. Odunun şekli siması siretinin bütünlüğü surettir. Sima suretin libasıdır.

1-Sözler:9, 2-(I)

Siracun Nur

1. Batından dışa, içерden dışarıya bakış manasındadır.

2. Durduğu yeri hem dışarıyı aydınlatandır. Yani hem enfüs hem afaki aydınlatıyor. Enfüse ve Nur ismine bakar

1-(I), 2-(II)

Siracür Sürc

Afaka ve Ferd ismine bakar..

(II)

Sirayet

Sirayet ruhsal yapının karşıya geçmesidir.. Sirayet kainatın işletim yazılım sisteminin insanda kopyalanmasından ortaya çıkan çalışan işletim sisteminden bir programdır. Bu programın bir ucu cehennemini, diğer ucunuda senin cehennemine taşıyor. Sirayetle sende olan benim karşılıklarımı, benim sirayetimle sende uyandırıyorum...

Müthiş bir sirayet var.. sirayet demek; ruhsal yapın karşıya geçiyor..harama nazar, baktığınız zaman.. onun bedensel yapısı modeli ruhsal yapısını içine çekmek gibi kopyala yapıştır oluyor.. cinniye sende cinleniyorsun.. sıkıntılı ise sende sıkıntılanıyorsun.. buhran geçiriyorsa sende geçirmeye başlıyorsun.. yani onun gücü, senin zafiyetine göre..

Alemlerin insana, insanın alemlere, insanın eşyaya eşyanın insana, insanın mevcudata insanlara birbirinin geçit koridoru ve zeminidir. Konuşmadıklarının konuşmalarıdır; sirayet. Konuşmadıklarını karşıya aktarıyorsun. Sirayet daha çok bizim dışımızda olan hadisidir. Bu olmasa her şey donuk kalırdu, her şey hareketsiz kalırdu. Köpek örneği, köpek sahibine sahibi köpeğe benziyor, mal sahibine benzer. Birbirine boyalanma var. Sirayet olmasa her şey olduğu yerdedir, geçit yoktur. Ben'in dışındaki giydirilen ruh, akıl, his ve şuur, hayat ve beden, bunların birbirine geçiş sağlayabilmesi için, ve benim her şeye sirayet etmem için, eşyaya bile sirayet ediyorum, eşya bana sirayet ediyor. Ecadın yaptırdığı camilere birde cumhuriyet dönemi camilere bak, aynı şeyi hissedebiliyor musun?

Sirayetin tefriti hiç bir şeyin taşınmaması her şeye kapalı olma.. Ruhun hassasiyetinin gitmesi.. Mürtedin vicdanı gittiğinden ona ne anlatsan boş.. Sirayetin ifratı ise gizli sırrının kalmaması, alınmaması ve verilmesi.. Vasati ise karşıyı değiştirmeden dönüştürmesi, karşıyı inşa etmesidir...

İnsibağ, ruha-latifelerimize, inikas vicdan-hislerimize, sirayet ise dimağ-fikirlerimize bakar. Kimiksiz ve kişiliksiz insanlarla oturup kalkacağım ve bana bir şey olmayacak! İlk önce sirayet eder, sonra in'ikas eder, sonra da insibağ eder. İnsibağ yani seni boyalar... Sahabe ile Resulullah'ın arasındaki ilişki insibağdır. İman ettiğimiz şeyler de bizi besliyor. Allah'a cc iman ediyoruz, meleklerle iman ediyoruz bunlar da bize in'ikas ediyor. Beraber bulunduğumuz kişilerden ve bulunduğumuz mekânlardan da bize sirayet eder. İnsibağ Ruhunu, İn'ikas Kalbini, Sirayet ise Dimağını bozar yada yapar. Mesela Kelamda aklî özellikleriyle sirayet var, kalbî yapılarıyla in'ikas var, ruhsal yapısıyla insibağ var. İki türlü insan terbiyesi var: Mesela ilim ile seni yapılandırırıım. Peygamberlerde ise insibağ var. İlim, ikinci derecededir. 1.İlim ile sirayet, akla bakar. 2.Kalbde, hissiyatta in'ikastır. 3.Ruhda insibağdır.

Sirayet neye benzer? mesela sigara içmediğin halde, sigara içen toplumda, kahvede oturursan, üzerine sigara kokusu siner. Adam konuşuyor, pis pis hayal ettiriyor sana, pis şeyler söylüyor, senin serbest bölgeni etkileyerek, oraya sirayet ediyor. Veya hastanede refakatcisiniz. O hastane ortamında öyle sirayet var ki, hastaneden çıkan hasta oluyor. Bu sirayet. Fikriyattır. Kelamla olur.

İn'ikas; kalbe aittir. Hissiyattır. Ruhdaki ise; insibağdır. Allah Resulü in'ikas ve insibağ eder diyor. Bu nedenle sahabeleri bir kademe zahirden hakikata dönüştürüyor. Bu derse kendini ne kadar verirsen, hem dimağ var hem kalb var. Yani sirayet vardır, in'ikas vardır. Bu nedenle birbirimize in'ikas ederiz kalbimize mukabil.

İnsibağa örnek: Cebrail as'ın Resulullah'ı asm sıkması gibi. "İkra" dedi, "bilmiyorum" dedi. Siki ve bir daha "İkra" dedi, "bilmiyorum" dedi. Tekrar siki ve tekrar oku deyince, okudu. Toprağın çekirdeği sıkması gibi, birden çekirdekten ağaç çıktı. Cebrail bir sıkıyor, insibağ oluyor. Mesela telefonu telefonun yanına getirdiğinde yaptıkları sistemle bilgiler nasıl aktarılıyor... bu insibağdır...İn'ikasa örnek: Peygamber asm'ın sahabesine sohbetiyle yaptığı gibi. Sirayete örnek: Bediuzzaman gibi asrın imamlarının ümmet-i Muhammed'e dersleri gibi.

Fena fil imam, fena fil sadakat, fena fiş şeyh; sirayet ile oluyor. Fena fir resul; in'ikas ile oluyor. Fenafillah ise insibağ ile oluyor. Güneşin aynaya insibağı, aynadaki çökana in'ikas, aynadakine de Sirayeti vardır.

Sirayetin menfisi var. Şerrin in'ikası yoktur. Batıl itikadlar ve günahlar ve şerler; ademî olduklarından kesiftriler, in'ikas etmez ama sirayet eder. Nurani olan iman ise in'ikas eder.

(I)

Suret

1. Suretten murad sîrettir, ahlâk ve sıfâttır.

2. Sima aynadır, onda gözüken Surettir.. Yüzümüz, suratımız Simamızdır. Onda gözüken özelliklerimiz Suretimizdir. Suret; Siret, Ahlak, Sifatın dışa vuruşudur. Odunu yakınca dumanlar, ultraviyal ışınlar, dalga boyları, renkler, ışı, ışık çıkıyor bu bütünlüğe sima denir oduna hiç benzemiyor. Odun yanmadan önce odunda bulunma şekli sîrettir.. Odunun şekli siması sîretinin bütünlüğü surettir. Esmanın "cilve, cemal, nakuş, sanat" bu dördünü bir araya getirirsen suret olur. Hakikat deyince Esma-i İlahiye bizi bil-kuvve çekirdek olarak yaratması yani ağaçın çekirdeği hakikattir. Ağaç ise bil-fiildir, çekirdek bil-kuvvedir, çekirdek hakikat mecmuasıdır, ağaç ise surettir. Biz hiç kimsenin hakikatina muttalı değiliz, göremiyoruz, suretiyle meşguluz... Yukarıdan aşağıya doğru: Suret-Siret-Sifat-Ahlak (huyuların cemi)

Suretin altyapısı olan hakikat ve mahiyet olmazsa suret çöker. Susuz buz düşünülemez. Buz suret ise su hakikattir. Suretin görünüşü hakikatın dışa vuruşudur. Bir başka ifadeyle o eşyanın sendeki karşılığıdır. Çünkü herkese göre suret değişir. Mesela çocuğunu kaybetmiş bir kadın kainatı ağar görür. Mana değişti mi surette değişir.

1-Emirdağ Lahikası-1:146, 2-(I)

Sübhanallah

1. Sübhanallah kelime-i kudsiyesi ise, Cenab-ı Hakk'ı şerikten, kusurdan, noksaniyetten, zulumden, aczden, merhametsizlikten, ihtiyaçtan ve aldatmaktan ve kemal ve cemal ve celaline muhalif olan bütün kusurattan takdis ve tenzih etmektedir.

2. Rabbini bütün nekaisten pâk ve müberra ve ehl-i dalaletin efkâr-ı bâtilasından münezzeх ve muallâ ve kâinatın bütün kusuratından mukaddes ve muarrâ olduğunu; tesbih ile Sübhanallah ile ilân etsin.

3. "Celal" sıfatını tazammun eden "Sübhanallah", abdin ve mahlukun Allah'tan baîd olduklarına nâzırıdır.

4. Celal ve Cemal bir araya gelince ortaya Kemal çıkıyor. Celal alemlerini Sübhanallah temsil ediyor. Sonra Cemalî derken vücûd alemlerini kasد ediyor. Vücûd alemleri de Elhamdüllâh diyorlar. Onların da otuz üç tane esmanın bütünselliğidir Elhamdüllâh. Celal; Sübhanallah, Cemal; Elhamdüllâh, bu ikisi tamamlanınca Ruh onaylıyor; Kemal; Allah-u Ekber. Sübhanallah dimağa, Elhamdüllâh kalbe, Allah-u Ekber de ruha bakıyor: Dimağ alışmadığı bir vahiyle muhatab olunca, hayret ediyor ve hayretinden Sübhanallah diyor. Sübhanallah celalî alemlerde kullanılan bir mukabeledir. Cemalî alemlerde Elhamdüllâh kullanlıyor. "Vücûd kainatları ve hadsiz adem alemleri birbirleriyle çarpışırken ve Cennet ve Cehennem gibi meyveler verirken ve bütün vücûd alemleri "Elhamdüllâh, Elhamdüllâh" ve bütün adem alemleri "Sübhanallah Sübhanallah" derken..." (Şular 262) sarîh olarak burada geçiyor.

Sünnet

Kainatın evamir-i tekviniyesinin vasat mertebesidir. İnsanın doğasından çıkan hareketler değildir. Kainattaki evamir-i tekviniyenin insandaki eylem olarak karşılığıdır. Peygamberde nümine olarak gözüküyor. Sünnet, Peygamberin sünneti değil, kainatın adetullahı, evamir-i tekviniyesidir. Sen Sünnet-i seniyyeye uyarsan, kainatın adetullahına, kanununa, sünnetine uymuş olursun. Sünnet mahluk değil. Sünnet; adetullahtır, şeriat-ı fitriyedir, evamir-i tekviniyedir, kainatın ruhudur. Sünnet-i Seniyye ise Peygamberimizin hayatında gözükenler demektir. Peygamber asm'ın ef'alı, ahvalı, etvarına insan uyarسا, kainatın evamir-i tekviniyesine uymuş oluyor. Eğer buna uymazsa, ifrat ve tefrite gider, ki kainata tecelli eden vasat esmanın ifrat ve tefrit mertebesine mazhar olur.

(I)

Sünnet-i Seniyyeye ittiba

A'mal ve harekâtında Sünnet-i Seniyyeyi düşünüp ona tâbi' olmak ve taklid etmek ve muamelât ve ef'alinde ahkâm-ı şer'iyyeyi düşünüp rehber ittihaz etmektir.

Mektubat:450

Sünnetullah

İşte şu şeriat-ı fitriyedir ki, Sünnetullah ve tabiat ile müsemmadır.

Mesnevi-i Nuriye:249

Sünihat

Herhangi bir konuya teveccüh etmeden gelen mana sünuhattır. Sünuhatta kaynak dıştır. Geldikten sonra sendeki parça parça olanları sen yönelikten bütünlüğe getirmesi ise hadstır. İlham kasden yönelik olarak gelenlerdir. İlham en üstün olanıdır.

(I)

Şahs-ı Manevî

1. O şahs-ı manevî, çok ruhların imtizacından ve tesanüdünden ve efkârin telahukundan ve birbirine yardımından ve kalblerin birbirine in'ikasından ve ihlas ve samimiyetlerinden, mezkûr bir heyetten çıkabilir. O heyetin bir ruh-u manevîsi hükmüne geçer. Evet "mecmuunda bir hâssa bulunur ki, ondaki her ferdde bulunmaz" düsturuyla çok defa içtihadın âsârı ve nur-u velayetin hâssaları ve ziyâsi bir cemaatte görünüyor. Halbuki o cemaatin hangisine bakılsa, o hâssa görünmüyor. Demek âmî adamların ihlasla tesanüdleri, bir velayet hâssasını veriyor.

2. Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi ve o şahs-ı manevîyi temsil eden has şakirdlerinin şahs-ı manevîsi "Ferîd" makamına mazhar oldukları için, değil hususî bir memleketin kutbu, belki -

ekseriyet-i mutlaka ile- Hicaz'da bulunan kutb-u a'zamın tasarrufundan hariç olduğunu.. ve onun hükmü altına girmeye mecbur değil. Her zamanda bulunan iki imam gibi, onu tanımağa mecbur olmuyor. Ben eskide Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsini, o imamlardan birisini zannediyordum. Şimdi anlıyorum ki; Gavs-ı A'zam'da kutbiyet ve gavsiyetle beraber "ferdiyet" dahi bulunduğuandan, âhirzamanda şakirdlerinin bağlandığı Risale-i Nur, o ferdiyet makamının mazharıdır.

3. Âl-i Beytin şahs-ı manevî ise, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bir nevi mahiyetini gösteriyor.

4. Şahs-ı manevî; bütün nurcuların kafasından çıkanları tencereye kat, bütün nurcuların akıllarındaki fikirlerini, tefekkürlerini tencereye kat, kalblerindeki hislerini de kat, ruhtaki latifeleri de kat, eylemdeki yaştılarındaki enerjileri de kat, karıştır, toplamı şahs-ı manevîdir.

Şahs-ı manevî böyle kâmil oluyor. Bütün nurcuların akılları kadar akıllılığı, bütün nurcuların maneviyatı kadar maneviyatı, bütün nurcuların ruhları kadar ruhu, bütün nurcuların yaştısı kadar doğru yaştısına sahip. Menfisi yok. Menfi sirayet etmez, günahlar sirayet etmez. Hayırlar sirayet eder. O şahs-ı manevî akıllıdır, çünkü akılların toplamıdır. O şahs-ı manevî kalblidir, çünkü kalblerin toplamıdır. O şahs-ı manevî ruhludur, çünkü ruhların toplamıdır. O şahs-ı manevî doğrudur, çünkü doğru eylemlerin hulasasıdır. Ölüm anında da ve şu anda da aklına fikir veren, kalbine ilham edenodur. Sekeratta da bırakmıyor, yardım ediyor.

İstikamet bulunsayıdı müceddidler gelmezdi..o zaman ferd istikameti yok, şahs-ı manevi var.. şahs-ı manevi istikamettedir.. şahs-ı manevi canlı ve ruhludur.. zan değil, tasavvur değil, böyle sevab dünyası manası değil.. bizzat benim gibi vucud-u haricisi var... atom cinsinden değildir... imanımız gibi birşey.. iman mahluk olacak, feyz mahluk olacak şahs-ı manevi mahluk olmayacak.. işte şahs-ı maneviye teslim olursak biz istikamette oluruz...

Bizim anda beden-i misalîlerimiz var. Aklını, kalbini, ruhunu ve eylemlerini, enerjini koy hepsini tencereye, karıştır bu hulasa senin şahs-ı manevîyendir. Her bir yıl bir şahs-ı maneviye olsa, otuz üç yaşındaki birinin otuz üç tane şahs-ı manevîsi olur. Otuz üç tane şahs-ı manevînin karışımıdır şu anda simada gözüken. Yani andaki şahs-ı manevîyen maziyi de gösteriyor. Mazinin bütünlüğü ile istikbale yol açan ve anda inşa olandır. Senin otuz üç tane şahs-ı manevîni tencereye koy, tek bir şahs-ı manevî olsun. Diğer bir kardeşimizin de tek bir şahs-ı manevîsi olsun ve bütün nurcuların da şahs-ı manevîsini karıştır bunun adı Şahs-ı Manevîdir. Bu şahs-ı manevî canlıdır, akıllıdır, bütün akılların toplamıdır, bütün kalblerin toplamıdır, bütün ruhların toplamıdır, bütün müsbet fiillerin toplamıdır. Bu şahs-ı manevî bize sekeratta, ölüm anında yardım eden, kalbine ilham eden, kafana fil, meyil veren, seni çalıştırın, liyakate göre sana muamele yapan, evamir-i tekviniyemize müdahale edendir. Demek ki şahs-ı manevî öyle bir anlayış, seziş değil.

İki tane şahs-ı manevî var. Mesela doğru yerde, doğru zamanda, doğru insanlarla, doğru iş yaparsam, benim şahs-ı manevîm oluşuyor. Herkesin bir şahs-ı manevîsi var. Yani atomun dışında sizin üzerinde bir tesirim var. Menfi veya müsbet. Kimisi küfür eder bana, kimisi takdir eder. Senin aleminde ben varım ya, o benim şahs-ı manevîmdir ki, Kur'an "kardeşinizin etini parçalamayın". Cesedini parçalamıyorsun ki. Kardeşinin etini çiğ yemiş gibi oluyorsun onu giybet edince. Neresini yiyyorsun? O ölmüş adam. Dolayısıyla bir insanın şahs-ı manevîsi var, bir de cemaatin şahs-ı manevîsi var. Cemaatin şahs-ı manevîsi cemaatin ruhu hükmündedir diyor (Mesnevi-i Nuriye 102). Her bir dînî cemaatin veya evin bir şahs-ı manevîsi var. Şahs-ı manevîsi o evin ruhudur, cemaatin ruhudur.

Seytan serbest bölgede (Dimağdaki Tahayyül ve Tasavvur mertebelerinde) cirit atıyor. Seytan, kafir cinler, ervah-ı habiseler, mevadd-ı şerireler serbest bölgeye müdahale

edebiliyor. Mesela adam cemiyeti yaşıyor, adam masondur, adam dinsizdir, adamın siyasi partisi var. O bulunduğu yerin şahs-ı manevîsini temsil ruhu hükmünde olan ervah-ı habise diye geçiyor Şular ve Mesnevi'de. Mesela adam zindik bir grupta (mason, lions vs külüplerde). O cemaati temsil ettiği kişilerinin ruhlarının bir araya gelmesiyle ortaya çıkan ervah-ı habise, şahs-ı manevîleridir. Şeytana mukabil ve ziddi olan melek de serbest bölgeye atıyor. Müslüman cinler, ervah-ı âliyeler, bulunduğuınız cemaat. Cemaatin ferdlerinin aklını, kalbini, ruhunu, doğru fiillerini (menfisi yok) bunları bir kazanda karıştır. Bu karışımından ortaya çıkan şahs-ı manevî o cemaatin ruhu hükmündedir. İlle atom olması şart değil. İşte o cemaatin şahs-ı manevî himmet eder, sekeratta sana yardım eder, kalbine ilhamı koyar. O şahs-ı manevî ferid makamındadır diyor Üstad. Ferd asrı kalktı. Bu asırda Kutb-ul azam vs yok artık. O eskidendi. Gavsiyet ve Ferdiyet eskidendi. Şimdi şahs-ı manevînin oluşturduğu bir ruhanî şahs-ı manevî var. O kâmil. Ahir zamanda Allah ferdçiliği değil cemaatçılığı çıkarttı. Nedir o? Şahs-ı manevî. Birisi temsil etmeyecek mi? elbette temsil edecek. Tarikatta şeyhlerdir, nurculukta Üstadın varisleri veya vakıflar veya evli barklıdır ama hizmette öndedir bunlar şahs-ı manevîyi temsil ediyorlar. Onun şahsından değil, şahs-ı manevîyi temsil ediyor. Dolayısıyla şahs-ı manevî serbest bölgeye etki yapıyor. Yani Peygamberimiz asm mı Cebrail'i etkiliyordu, Cebrail mi Peygamberimizi asm ? Cebrail as vahiyle etkiliyordu. Dolayısıyla melekler şahs-ı manevîyi etkiler, çünkü ferid makamında. Nur cemaatinin haslarının oluşturduğu şahs-ı manevîye ferid makamındadır. Melekler oraya etki yapıyor, oraya ilhamı indirir. Ondan sonra o şahs-ı manevî o cemaatte herkesin sadakatına ve ihlasına göre taksimat yapar. O himmet eder, yardım eder ama atomik yapısı yok.

1-Emirdağ Lahikası-2:(89-90), 2-Kastamonu Lahikası:(196-197), 3-Lem'alar:23, 4-(I)

Şahsiyeti Muhammediye (A.S.M)

1. Şahsiyeti manevîye-i Muhammediye (A.S.M.), kâinatın manevî bir güneşî olduğu gibi, bu kâinat denilen Kur'an-ı Kebir'in âyet-i kübrası ve o Furkan-ı A'zam'ın ism-i a'zamı ve İsm-i Ferd'in cilve-i a'zamının bir âynesidir.

2. Şecere-i hilkat denilen ağacın evvel, ahir, zahir, batın isimlerinin bütünlüğü, cemidir. Evvel Nur-u Muhammediye, ahir Risalet-i Ahmedîye, Zahir ve Batın olan Hakikat-i Muhammediyenin bütünlüğüdür.

Kainatın bir ruhu var, bir cesedi var. Kainatın cesedi Hakikat-ı Muhammediye, Kainatın ruh tarafı Mahiyet-i Muhammediye, ikisinin cemine de Şahsiyeti Muhammediye denilir.

Maddî Hayat-ı Muhammediye --> ağacın zahiri (Sözler 109/110)

Manevî Hayat-ı Muhammediye --> ağacın batını (Şular 31)

İkisinin cem'i --> Şahsiyet-i Muhammediye

Ahmed --> ağacın ahiri, meyve

Nur-u Muhammedî --> ağacın evveli, ağacın çekirdeği

Muhammed --> meyvenin çekirdeği

Nur-u Muhammedî'nin mana yönü --> zata bakan yön --> Manevî hayat-ı Muhammediye

Nur-u Muhammedî'nin nur yönü --> Şecere-i hilkat yönü, çekirdeğin ağaç oluşu --> Maddî Hayat-ı Muhammediye, Ahmed yönü.

Şeair

1. Mesail-i şer'iyede bir kısım mesail, eşhasa taalluk eder; bir kısım, umuma, umumiyet itibariyle taalluk eder ki; onlara "Şeair-i İslâmiye" tabir edilir. Bu şeairin umuma taalluku cihetiyile umum onda hissedardır. Umumun rızası olmazsa onlara ilişmek, umumun hukukuna tecavüzdür. O şeairin en cüz'isi (sünnet kabîlinden bir mes'elesi) en büyük bir mes'ele hükmünde nazar-ı ehemmiyettedir.

. Şeair, âdetâ hukuk-u umumiye nev'inden cemiyete ait bir ubudiyettir.

3. Şeair demek; İslâmî örf ve ananeyi tevarüsen fitratlara nakleden sembol ve simgelerdir. Şeair geçmişin fikriyat, hissiyat ve duygularını geleceğe taşıyan simge, sembol ve şablonlardır. Şeair, dimağda iz'ani ihyâ eder, aklı değil.

Şecere-i Hilkat

1. Dünyanın ibtidasından tut, tâ âhiretin en nihayetine kadar uzanmış ve ferşten arşa ve zerreden şemse kadar yayılmış olan şecere-i hilkat...

2. Kab-ı Kavseynden itibaren alem-i şehadete kadar Allah'ın yarattığı her şey...

Şefkat

1. Rahmet-i ilahinin en lâtif, en güzel, en hoş, en şirin cilvelerinden olan şefkat; bir iksir-i nûranîdir.

2. Hem şefkat dahi aşk gibi, belki daha keskin ve daha geniş bir tarîktir ki Rahîm ismine îsal eder.

3. Şefkatin içinde bu sıfatlar olduğundan iksir-i nûranî olmuş. Şefkat karşıya değil kendinden vazgeçip karşısına olmak, benliğini kaldırın.. seni yok eden..adeta sanki hiçliğin, başka şey olmanın provası...

Sekk

1. Hem bazan tevehhüm ettiği bir şübhəyi, imana zarar veren bir sek zanneder.

2. Bu imkân-ı zâtî, madem bir emareden nes'et etmiyor, zihnî bir imkân olamaz ki, sekk olsun.

3. Sek; Vicdana, kalbe gelen şeye denir. İman ile alakalıdır. Şübhe; Dimağa gelendir. Yeri tasavvurda.

Şeriat-ı Fıtriye

Sıfat-ı iradeden gelen ve evamir-i tekviniye tesmiye edilen şeriat-ı fitriyedir ki, bütün kâinatta cari olan kavanın-i âdâtullahın muhassasından ibarettir. Evvelki şeriat nasıl kavanın-i akliyeden ibarettir; tabiat denilen ikinci şeriat dahi, mecmu-u kavanın-i itibariyeden ibarettir. Sıfat-ı kudretin hâssası olan tesir ve icada mâlik degillerdir.

Şeriat-ı İlahiye

Şeriat-ı İlahiye ikidir:

Biri: Sıfat-ı kelâmdan gelen bir şeriattır ki, beserin ef'al-i ihtiyariyesini tanzim eder.

İkincisi: Sıfat-ı iradeden gelen ve evamir-i tekviniye tesmiye edilen şeriat-ı fitriyedir ki, bütün kâinatta cari olan kavanın-i âdâtullahın muhassasından ibarettir. Evvelki şeriat nasıl kavanın-i akliyeden ibarettir; tabiat denilen ikinci şeriat dahi, mecmu-u kavanın-i itibariyeden ibarettir. Sıfat-ı kudretin hâssası olan tesir ve icada mâlik degillerdir.

Şeriat-ı İslamiye

Tehzib-ür ruh, riyazet-ül kalb, terbiyet-ül vicdan, tedbir-ül cesed, tedvir-ül menzil, siyaset-ül medeniye, nizamat-ül âlem, hukuk, muamelât, âdâb-ı içtimaiye vesaire vesaire gibi ulûm ve fünnunun ihtiva ettileri esasatin fihristesidir.

Seytan

1. Şeytanın vücutunda căz'î şerler ile beraber bir çok makasid-ı hayriye-i külliye ve kemalât-ı insaniye vardır

2. Şeytanın vücutunda 1- Makasid-ı hayriye-i külliye, 2- Kemalat-ı İnsaniye var. Bunlar, surette yok, hakikatinde var! Hakikata geçen insanda bunlar oluyor. Nefs-i emmareden çıkyor nefş-i levvame, mutmainne... vs. geçiyor. Şeytan sistemi çalışmazsa, mezkûr neticeler olmuyor. Surette şeytan, Hakikatte Mudil esmasıdır...

Şeytan; kulluğun, mahlukun zemini.. Yani eğer miknatıstan demiri uzaklaştırmazsan demir miknatısa yapışındı. Esmanın cilve, cemal, nakşı olan insan için eğer şeytan denilen mekanizma olmazsa cilveler, cemaller ve naklışlar, asıllarıyla bütünleşirlerdi. Seni belirli yerde tutmasıyla hem mahluk, hemde kulluğun zemini olmuş oluyor şeytan.. Sanki vücutun ademî.. Âdemin ademî.. Eşyayı dercelendirmemizin, nisbiyet aleminizin zembereği.. İnsanı mutlaklıktan çıkarıp muayyenleştiren.. Hakaik-i nisbiyenin ve hakakik-i itibariyenin hakikati.. Varlığı bir seviyeden çıkarıp hercü merce sebebiyet vermesiyle mevcudatın hareket etmesinin ara boşlukları. Nasıl ki yazının görünmesini sağlayan harfler arasındaki boşluk

gibi.. Esma ve Sifatların ayinelerinin siyah sathi.. Varlıkların, insanların arasındaki ve de insanın hayat boyu farklılıklarını, farklı feyizlere mazhar olabilmesini sağlayan tecellilerin ara boşlukları.. İnsanın insan olmasına vesile olan ademî tarası.. Varlığı derecelendiren fakat varlığa benzemeyen varlık termometresi.. İnsanların derecelerini gösteren enemetresi.. Dünyayı ahiretten ayıran berzahı.. Hakikatların perdesi ve örtüsü aynı zamanda yön belirleyicisi.. şeytandır.. Şeytan olmasaydı; esmanın mertebelerinden sıyrıılır merkezde kalirdik vacib-mahluk gibi ikilem olmazdı.. Alem-i şehadete inemezdik.. Kulluk olmazdı ve kullukta meratib olmazdı.. Af, mağfiret, Kahhar ve Gadab gibi esmaların zuhurat zemini olmazdı ve Halik, mahluk zuhurat ayineleri gözükmezdi. Şeytanın dört temel veritabanı: 1-Gurur-Kibir, 2-Ye'is, 3-Ben merkezli düşunce, 4-Hased'dır...

Azazil şeytanın asıl ismidir. Şeytan, iblis, hannah onun sıfatlarıdır. İblis desise verir dimiği karıştırır, şeytan vesvese verir kalbi karıştırır, hannahda ruhsal karışıklık yapar... Şeytan; isyan eden, Allah'la savaşan. Yani rububiyetine kafa kaldırındır. Nefs-i emmare ise; fitratının sesine kulak tıkamaktır. Ruhuna ve kalbine muhalefet etmektir. Bu da, ahireti devre dışı yapmaktadır. Her şeyin ifratı şeytandandır. Her şeyin tefriti nefs-i emmarendendir. Her şeyin vasati Rahman'dandır, Sünnet-i Seniyye'dendir.

1-Lem'alar:71, 2-(I)

Şirk

1. Gözümüz ile gördüğümüz kemalli ve hikmetli kâinatı, fena ve zevalde yuvarlanan ve neticesiz olarak tesadüfun oyuncağı, tabiatın mel'abegâhi, zîhayatın zalimane mezbahası, zîşuurun dehşetli hüzungâhi suretine çeviren ve âsârı ile kemalâtı görünen insanı, en bîcâre ve en perişan ve en aşağı bir hayvan derekesine indiren ve Hâlikin âyne-i kemalâtı olan bütün mevcudatın şehadetiyle nihayetsiz kemalât-ı kudsîyesi bulunan o Hâlikin kemalâtını setredip perde çekerek netice-i faaliyetini ve hallâkiyetini ibtal eden şirk...
2. İşte şirk, kibriyaya dokunması ve celalin izzetine dokundurması ve azametine ilişmesi cihetile öyle bir cinayettir ki...
3. Enaniyetten neş'et eden şirk-i hafî katıldıığı zaman, esbab şirkine inkîlab eder. Bu da devam ederse, küfre tahavvül eder. Bu dahi devam ederse, ta'tile yani hâliksızlığa incirar eder. El'iyazü billah!..
4. Bir şirk var, bir küfür var, bir dalalet var. Şirk ehli ayrı, kafir ehli ayrı, dalalet ehli ayrı. Şirkte Allah'ı inkar yok. Bu var ama bu da var demek. Ortak koşuyor. Küfürde de Allah'ı örtüyor, unutturur. Dalalet ise, bu yol ama bu da bir yol. Bu terbiye sistemi, bu da terbiye sistemi. Bu da eğitim, bu da eğitim. Bu da ilim, bu da ilim. Bir tanesi diyor ki: Bu var ama bu da var. Ötekisi: Bu var ama örtüyor. Diğer: Bu yöntem var ama bu yöntem de var. Üçü çok farklı. Dalalet; yoldan sapmaktadır. Burda bir iddia yok. Şirk gibi değil. Şirk; bir iddiadır. Bu var ama bu da var, der. Dalalet; istikameti kaybetmiş, ben kimseye karışmıyorum diyor. Adem-i kabule benzıyor. Kendisi dalaleti yaşıyor. Şirk; Allah'ı inkar değildir, Allah'a ortak koşmaktadır. Küfür; Allah'ı örtmektedir. Dalalet; bir yola yollar eklemek, yoldan çıkmak, yolları çoğaltmaktadır. "Bana göre" der...

Araplar çiftçiye kâfir derler, tohumu örttiği için. Küfür, örten demektir. Küfür; kafirin sıfatıdır. Hak dini inkar edip gizleyene Kafir denilir. Kafir, Allah'ı örtüyor. Şirk; eş koşuyor. Demek kafir, var olanın üstünü örtüyor, gizliyor. Kafir; örten. Şirk; eş koşan. Birisi rububiyeti ortadan kaldırıyor diğerı uluhiyeti. Şirk; uluhiyeti ortadan kaldırır. Eş koşuyor. O var ama oda var diyor. Küfür; rububiyeti kaldırıyor, Allah'ın icraatını örtüyor.

İmanın karşıtı küfürdür. Hidayetin karşıtı dalalettir. Şirk; ruhîdir. Küfür; kalbîdir. Dalalet; fikridir, aklîdir.. Dalalet; istikbale, Küfür; geçmişe, Şirk; andadır.

1-Şular (151.152), 2-Şular:155, 3-Mesnevi-i Nuriye:185, 4-(I)

Şöyleki

Kendisinden önceki mübhem, kapalı bir cümelenin açıklanacağına işaretettir.

(II)

Şua

1. İçindeki madde-i kesife; nâr-ı aşk ile ateş alır, ziya ile nura döner. O ziyanın cilvelerinden gelen bir şuaa yapışır, yanaşır.

2. Nasılki güneşin -faraza- şuuru ve hayatı olsaydı ve o halde ziyasındaki yedi rengi yedi sıfatı olsaydı, o cihette ışığında bulunan şuları ve cilveleri ile bir tarz konuşması bulunacaktır.

3. Şems-i Ezelî'nin şuları hükmünde olan esmasının...

4. İşte hikmet dahi bir ziyadır.. rahmet-i muhita bir ziyadır.. tezyin, tevzin, tanzim, tanzif muhit birer ziyadırlar ki, o Şems-i Ezelî'nin şularıdırılar.

5. Ziyanın parçası, süzülen. Mesela; semayı bulut kapatmış, bir delik açıldı. Oradan güneş vurduğu zaman, şöyle bir baktığında şua iner. İşte o süzülen şuadır.

1-Sözler:340, 2-Şular:126, 3-Sözler:296, 4-Lem'alar:307, 5-(I)

Şuunat

Şuun-u zâtiye denilen kabiliyet ve istidad-ı zâtiyesinin mükemmeliyetini gösterir.

Sözler:306

Şuunat-ı Mukaddese

1. Vâcib-ül Vücud'a lâyik bir tarzda ve istığna-i zâtisine ve gına-i mutlakına muvafık bir surette ve kemal-i mutlakına müناسib bir şekilde;

hadsız bir 1.şefkat-i mukaddese ve hadsiz bir 2.muhabbet-i mukaddese var. Ve o şefkat-i mukaddese ve o muhabbet-i mukaddeseden gelen hadsiz bir 3.şevk-i mukaddes var. Ve o şevk-i mukaddesten gelen hadsiz bir 4.sürur-u mukaddes var. Ve o sürur-u mukaddesten gelen -tabir caiz ise- hadsiz bir 5.lezzet-i mukaddese var. Hem o lezzet-i mukaddeseden gelen hadsiz terahhumdan, mahlukatın faaliyet-i kudret içinde ve istidadları kuvveden file çıkmasından ve tekemmiî etmesinden nes'et eden memnuniyetlerinden ve kemallerinden gelen ve Zât-ı Rahman-ı Rahîm'e ait -tabir caiz ise- hadsiz 6.memnuniyet-i mukaddese ve hadsiz 7.iftihar-ı mukaddes vardır.

2. Şuunat; mahiyet-i zatiyenin dışa vuruşudur.

Şuur

1. Hayatın süzülmüş en safi hülâsası olan, şuur ve akıl...

2. Hayat, bu kâinattan süzülmüş bir hülâsadır ve şuur ve his dahi, hayattan süzülmüş hayatın bir hülâsasıdır ve akıl dahi, şuurdan ve histen süzülmüş, şuurun bir hülâsasıdır...

3. Yedi adet subuti sıfatın (ilim, irade, kudret, sem, basar, kelam, hayat) bizdeki hülasa-i camiasıdır. Şuur, kendini kendinle kendini kainatla, kendini Allah ile tanımnanın adıdır. Hayat --> his --> şuur --> akıl ---> ruh.. Kainatta ve Allahtaki yerini belirleme hali.. Şuur aklın ve kalbin muhakemeli, muvazeneli halinin adıdır.. Şuur Alim ve Hakim isimlerini tazammun ediyor.. Şuur radyo istasyonuna radyonu irtibatlandırmandır.. Şuur kendinin ve karşısındakinin evvelini ahirini bilerek muhatab olmaktadır.. Şuur insanın bütün hassalarının birbirine münasebetlerini bilme hali.. Şuur ziyaya nisbet ediyor, (ziya gibi bir şuur) ziya eşyayı açığa çıkarttığı gibi, yedi sıfat da eşyayı açığa çıkarmıştır.. Yedi duygudan gelen mesajların değerlendirildiği ve münasebet kurulduğu noktadır şuur.. Şuur şunat-ı zatiyeden geliyor... His sende uyanan, şuur seni uyandırır. En dış kabuğunda nefs-i emmare, sonra nefs-i levvame, nefs-i mutmaine vs. insandaki aktifliğinin adıdır; şuur. Bunların bütünselliğidir; şuur. Bunları ne kadar bütünlüğe getirirsen o kadar şuur vardır.

Her şey O'ndandır, O değildir.. Allah'ın da şuuru var. Allahın şuuru yedi sıfatın hülâsasıdır. (şunat-ı zatiye).. Şuurun meratibleri var: ilmelyakin, aynelyakin, hakkalyakin.. 1.Şuur; sistemin içinde olduğuna hükmeden.. 2.Şuur; bütün sistemi gören sistemin dışından bakan görebilen.. İnsanda iki şuur da var. Melek ve diğer mahlukta 1.Şuur vardır.

Şuur; ruhun dört sıfatından biri olan Zîşuur... En dışarda hayat bundan içinde akıl bundan da içinde şuur bundan da içinde ruh.. Adeta sıfat-ı subutiyenin bizdeki hülasa-i camiasıdır; şuur. Şuur; dimağın ve vicdanın bütünsel hâletinden çıkanın taakkuldeki bütünsel resmidir. Kainattan hayat süzülmüş. Hayattan da his süzülmüş. Histen de Şuur süzülmüş. Şuurdan da akıl süzülmüş. Ruh, süzülmemiş. Ruh dahi, hayatın hâlis ve safi bir cevheri ve sabit ve müstakil zâtıdır.

Aklin eylemdeki, fiildeki hali; şuur. Bunun için yedi sıfat-ı subutiyeyi tazammun etmiş. Şuur, imanın hakikatini taşıyor. Şuur; O'nun yakınlığının sendeki delillenişi. Ve hissetme, fikretme, massetme olarak kendini gösterir. Şuur; mananın ruhu gibi. Ene'nin farkındalığı... Meratib-i hayatı göre anlama ve anlamlandırma istadı. Anlama hislerle, anlamlandırma ise şuurla. 1.şuur; dimağın bütünlüğünden besleniyor. 2.şuur; kalbin bütünlüğü.

Şuur ile kendini tanımladığı kadar mevcudatı da tanımlar ve anlamlandırır. Bize bir şeyleri kanuniyetinden çıkarıp sana mal ediyor; şuur. Bu şuur hem akıldan hem vicdandan neşv-ü nemalanır, çıkar. Kendine anlam yüklemesi nisbetinde kıymet alır ki; bunu da şuur yapar. Sana tesir ve iz bırakır.

Allah-u alem: Şuur ve His ve Akıl. Hayat Ayna. Bu aynada şuur his ve akıl var. His Şems-i Ezeli'nin ve mevcudun temessülatından sende uyanan, sendeki uyandırıldılar. Şuur ise Bende uyanan hislerin ki bende bir yapılanma yapıyorum, ortaya çıkanlarla ve kazanımlarla mevcudatın pencerelerinden Vacib-ül Vücuda bakarak oradaki meratib-i esmaların bende vücut bulmasının cem'idir...

Akil dahi bu his ve şuurnun cem edilmesiyle taakkulun imbibiklerinden geçirilerek vahye nisbet edilerek ve bağlayarak verilen cevaplardır. His ve şuurla kazanılanla akı yapılandırıyoruz. Yapılandırdıkça gülün açılması gibi çanak antenin uyduya bakması gibi vahye muhatab

oluyor. Vahiyden gelen cevabın adı da akıldır o kadar akıllısın. Vahyin verdiği cevabtir akıl. Mevcudatın veya Şems-i Ezelinin verdiği cevab his, sende yapılananın bütünselliği şuur, bu his ve şuurun bütünselliği ile aklı ihyâ ve inşa etti ruhlandırdı, vahiy güneşine muhatablığına verilen cevab ise akıldır. Eylemsel hali ahlaktır.

Risalet-i Muhammediye ise His & Şuur & Akılın hülasa-tül hülasasıdır. Akıl da hayattan histen şuurdan süzülmüş hülasat-ül hülasadır. Vahye bağlı olan akıl bizdeki yansımaları şuurdur. Sana mal olandır. Suretin kanuniyetlerine geçip bize mal edendir; şuur. Var olmanın hâlidir; şuur.

Özetle; Karşının bendeki tesiri His. Kazanımlarımla Esmalarda hakikat meratiblerini açarak kat etmek ise şuur. Sende bu uyananların ne olduğunu vahye bağlama onaylama nisbetinde anlamlandırarak farkındalık varma meratibi ise akıl.

Risalet de; bunların cem'ini kiblesine koymak. Risalet; bu üçünü yapılandırmak, kutsiyet veriyor ve muhatab ediyor. Risalet; şuurun şuurudur. O esmaların meratiblerini sana tanımlıyor; Risalet.

Şuurun;

- Sureti --> Yedi duyguların cem'inden kendisinde ve haricindekilerin üstlerini, perdelerini kaldırmasıdır.
- Kanuniyeti --> Akılın sıfatlarının ceminin bütünlüğünden beslenip süzülmüş akıl bir sıfatı.
- Hakikatı --> Meratib-i esmaların hakikatlarının vahy-i Kur'anla onaylanıp insanda ortaya çıkanlardır. Alîm ve Hakîm isimlerine azamî derecede mazhar oluyor.
- Mahiyeti --> Risalete (Şuurun şuurudur)..

4. Meratib-i hayatı göre anlama ve anlamlandırma istidatı. Anlama hislerle olur. Anlamlandırma ise hissin tanımlanması ile olmaktadır. Güya madde inceleşikçe, bizim maddiyatımızdan uzaklaşıkça ruh âlemine, hayat âlemine, şuur âlemine yaklaşıyor gibi hararet-i ruh, nur-u hayat daha şiddetli tecelli ediyor. Her şey ruhun bir tezahürü ise her vücut mertebesinde şuur ve hayatın farklı tezahürleri görülmektedir. Bu mertebe-i insaniyete çıkışınca şuurun sadece his olarak değilde onu tanımlayacak ve anlamlandırılacak özellikleri gün ışığına çıkmaktadır. Şuur ile insan kendini tanımladığı gibi etrafındakileri de tanımlamaktadır. Allah-u alem his seviyesindeki şuur 1.şuur. Hisleri tanımlamak için ise 2.şuur olması gerekmektedir. Bu nokta-i nazardan şuur hissi de kapsayacaktır.

1-Sözler:109, 2-Sözler:109, 3-(I), 4-(III)

Şuur-u İmanî

Sonundaki “ı” harfi takkeli olunca imanın içi demektir. İmanın mahiyeti tarafı. Sen onun içine giriyorsun, o seni bir yere taşıyor.. uzay mekiği gibi... İmanın şüphesiz ve vesvesesiz mertebesidir. Levh-i mahfuzdadır. Sonundaki “ı” harf takkesiz normal “ı” harfi olunca imanın bize kazandırdıkları, yani kazandırdığı sıfatlar, imanın bize yaptığı tesir demektir.

“Şuur-u imanî”; bu imanın sana kazanımı yani sana neler yaptırıyor, neleri terk ettiriyor, sendeki iman nuru, haramlar helallerin eylemde ortaya çıkması. “Şuur-u imanî”; bu imanın içine giren ben, iman beni taşıyor, imanın içine girmektir, iman sefine-i Nuh gibidir, bu seni içine alan iman.

Şübhe

1. Hem bazan tevehhüm ettiği bir şübhəyi, imana zarar veren bir şək zanneder.

2. Sıhhətli bilgisi olmamak. Elinde malzeme bulunmaması. Şübhe günahlardan hasil olan yaralardan çıkar. Tasavvurunu aktif ediyor, taakkule malzeme veriyor. Şüphe olmadan isbat ve ilmi bulmak zor oluyor. Şək; Vicdana, kalbe gelen şeye denir. İman ile alakalıdır. Şübhe; Dimağa gelendir. Yeri tasavvurdadır..

Şüphenin tefriti, şüpheye ləkəyt kalmaktır. İfrati ise; şüphəyi şüphe bilmemektir. Bu inkar ediyor. Şüphəyi inkar etmek şu: "Sen şüphe ediyorsun kardeşim." "Yok canım, ne şüphəsi ya." der. Şüphe diye bir şey kabul etmiyor. Şeytanın en büyük tuzağı, kendisine tabi olanlara kendisini inkar ettirir. Her şeyin ifrati şeytandandır. Tefriti nefs-i emmaredendir. Vasatını Sünnet-i Senniyye yapar.

Şüphenin vasatı şüphəyi şüphe bilmektir ve hakikatın zemini oluyor. Şüpheden şüphe edersen, zanni zan edersen, vesveseyi vesvese edersen, kalkıp çıkar senden. Yok yok olursa, var olur. İnkarı inkar edersen, isbat olur.

1-Sözler:277, 2-(I)

Şükr-ü Fitrî

Rızka iştihadı ve iştihadı, bir nevi şükr-ü fitrîdir.

Mektubat:365

Şükr-ü Hakiki

Nimeti sırf hazine-i rahmetten bir nimet-i hâssa telakki etmek.

Lem'alar:111'den

Şükr-ü Külli

• Külli bir niyyet,

• hadsiz bir itikad,

pek geniş bir şükr-ü küllîdir.

Sözler:361

Şükr-ü Manevî

1. O nimetlerin kıymetlerini anlamakla bir şükr-ü manevîye mazhar olur.

2. Hem rızık olan nimetlerde gayet güzel süslü suretler, gayet güzel kokular, gayet güzel tatmaklar; şükürün davetçileridir, zîhayatı şevke davet eder ve şevk ile bir nevi istihsan ve ihtişama sevkeder, bir şükür-ü manevî ettirir.

1-Mektubat:399, 2-Mektubat:365

Şükr-ü Örfi

Hamdin şubelerinden biridir ki insanın maddî ve manevî herbir uzvunu Allah'ın emrettiği yere sarfetmesiyle hasıl olur.

İşarat-ül İ'caz:17'den

Şükür

1. Ona teşekkür etmek; o nimetleri doğrudan doğruya ondan bilmek, o nimetlerin kıymetini takdir etmek ve o nimetlere kendi ihtiyacını hissetmekle olur.

2. Tarîk-ı ubudiyet ve mahbubiyetin dört esasından en büyük esası şükürdür ki; o dört esas şöyle tabir edilmiş:

Der tarîk-ı acz-mendî lâzım âmed çâr çîz: Acz-i mutlak, fakr-ı mutlak, şevk-i mutlak, şükr-ü mutlak ey aziz...

3. Nimetten in'ama bak, in'amdan Mün'im-i Hakîki'yi düşün. Bu düşünmek bir şükürdür.

. Şükür ile Hamd arasında çok ince bir sır var; Şükürde esbab varken hamd de yoktur. Hamd, şükür etmiş olduğun nimette (şeyde) kemalat-ı ilahiyeyi farketmenin adıdır. Herkes şükredebilir ama hamd etmek havasa yani müdakkiklere mahsustur. Kendi üzerindeki nimetleri farketmek hamd'dır. Bütün mevcudatın sana hizmet etmesini ise şükür iktiza eder. Şükür harici gösteriyor, Hamd ise batın gösteriyor, yani enfusi tefekkür..hamdde sistemi tanımak, şükür ise sana hizmet edenleri tanımak..hamdin içinde şükürde var, hamd daha camidir..bazen hamd yerine şükür kullanıyor ama o insanın nimetyet noktasındaki ihtiyacatını anlatırken söylüyor...

Hamd sistemin kendisi. Şükür ise buradan çıkan mahsul. Hamd enfusi ki iradeye, şükür mülk ki ihtiyara bakar. Haşa güneş Allah, ayna şukr ise.. aynada gözüken ise hamde benzer. Peki hamd zahir oldu, şükür burada batın oldu? Şöyle; O ayna ve aynadaki güneş semadaki güneşten ayrı düşünürsen senin dedigin doğru. Çünkü batın hamd olacaktı. Bak şöyle: Aynada gözüken semadaki gözüken güneşle ne ayndır ne de gayrıdır. İşte aynanın şiddetli güneşin göstermesinden aynanın gözükmemesinden dolayı, aynadaki güneş sanki semadaki güneşle aynı denilmesinden hamd oldu. Ama o camî ve onda görünen güneş, semadaki güneşten kopuk düşünürsen cam (ayna) hamd olur. Görünen güneşde şükür olur. Fakat bu ayna ve aynadaki güneş, semadaki güneşle düşünürsen olay değişiyor. Vicdandaki bütünlük hamd, dışa vuruşları olan şükür..

. Şükür verilen nimete teşekkür iken, Hamd teşekkür ettiğin nimetteki Kemâlât-ı İlâhiyeyi fark edebilmenin adıdır. Şükür bir mana ile avama mahsus iken; Hamd ise özel insanlara mahsustur. Herkes şükredebilir fakat herkes Hamd edemez.

. Şükür Rububiyete, Hamd Uluhiyete bakar. Şükür Ağaca, Hamd Çekirdeğe bakar. Şükür ilan, Hamd ilan edilen...

Şümüllü İlham

1. Öyle de Padişah-ı Ezeli'nin umum âlemlerin Rabbi ismiyle ve kâinat hâlîki ünvanıyla, vahiy ile ve vahyin hizmetini gören şümüllü ilhamlarıyla mükâlemesi olduğu gibi; her bir ferdin, her bir zîhayatın Rabbi ve Hâlîki olmak haysiyetile, hususî bir surette fakat perdeler arkasında onların kabiliyetine göre bir tarz-ı mükâlemesi var.

2. Sarih ayetlerin içinde, sarih olmayan ayetler var. Usul bakımından peygamber yoluyla gelmediği için ayet denmiyor, içinde duruyor. O içinde duran bütünlüğe vahy-i zimni diyoruz. Allah (cc) peygamber olmayıp, -peygamber olsa vahy-i sarih çıkardı- asrın imamlarına şümüllü ilham dediğimiz, o vahy-i sarihin içinde vahy-i zimnin dışarı çıkışmasına şümüllü ilham deniyor. Şümüllü ilham Levh-i Mahfuz'suz olmaz. Bazı insanlar giriyor diyor Üstad. Peygamber yapsayıdı çikarsayıdı Hadis-i Kudsi olurdu. Herkesi bağladı.

“Gayet nadir olarak Levh-i Ezeliye kadar keşif çıkar”. (Lem'alar 104) Ne yapıyor? Şümüllü ilhamlara mazhariyet yetkisini alıyor. Levh-i Mahfuz'a girdin, ne kârin var? Bir tanesi, vahy-i zimniye mazhar olup alem-i şehadete geldiği zaman şümüllü ilhamla ifade ediyor. Ben vahy-i zimniye mazhar oldum diyemez. Ondandır ki sözleri bir ateşpare olur. Kelamları tesir etmiş. Sözleri, davranışları bizim için esas olmuş. Levh-i Ezeli'ye girince vahy-i zimni, vahy-i sarih de orada. Fakat Levh-i Ezeli'ye (Levh-i Mahfuz) girdiklerinde orada ayeti görmüyorum. Orada vahy-i zimni meratiblerine mazharlar. Öyle olsaydı peygamberler gibi olurdu miraçları. Dünyadayken alemlerinde vahy-i sarihe muhatap oldular, inşa oldular. Levh-i Mahfuz'a giriyorlar. Levh-i Mahfuz'da vahy-i sarih ile inşa olan dimağlarında vahy-i zimniye mazhar oluyorlar. Ondan sonra geliyorlar dünyaya, konuşuyorlar veya teveccüh ediyorlar Allah'a... sonrasında cevabı budur buda budur diye tek tek cevap veriyorlar. Asrın ihtiyacını gideriyorlar. Vahy-i zimniyi şümüllü ilhamla dönüştüren kendileri oluyor. Vahy-i sarihle inşa olan bir dimağ, vahy-i zimniye mazhar olur; vahy-i zimniye mazhar olan o asrın imamı şümüllü ilhamlarla o vahy-i zimnideki manaları dışarıya verir.

Vahy-i zimniyi dışarı taşırlar. Dışarıya taşıyan kişilere de insani berzah denilir. Levh-i Ezeli'ye girenler, vahy-i zimni içerisindeki delalet, işaret, sunuhat, tuluat tarzındaki zimni manaları alırlar ve ümmete getirirler. Bunu getiren kişilere insani berzah denir. O kendine has olana ilham; ümmeti alakadar eden ilhamda şümüllü ilham denilir. Şümüllü ilham, yaptığı sohbeti Risale-i Nur gibi doğuyu batıya, kuzeyi güneyi, kadını erkeği, profesörü çocuğu tenvir ediyor; ihya ve inşa ediyor. Şümüllü ilhamın özelliği budur. Peki nasıl anlarız şümüllü ilham mı? değil mi? Eğer o mevzu, aynı mevzu profesörü de doyuruyor, çocuğu da doyuruyor, kadını da erkeği de köydeki cahili şehirdeki okumuşu da doyuruyorsa onun adı şümüllü ilhamdır.

Vahy-i sarihin vazifesini yapan şu an şümüllü ilhamlar var; Vahy-i zimnidir. Vahyin içerisindeki alimler mana çekartırlar, çekirdekten çiçek, yaprak çıkar gibi. Ayetten çekartılan mana, ayet değildir, ama ayetin tereşuhatları var yani kokuları var. Mesela yukarıdan su sizinca kimse yatak odasında musluk açık unutulmuş demez, ya mutfak veya tuvalette der. Vahy-i zimni demek; vahiy değil fakat zimninde vahyi tazammun ediyor. Alim vahyi sıkıyor ve mana çekiyor. O mana vahiy değildir. Ama vahyi tazammun ediyor. Bunun adı şümüllü ilham. Eğer ümmete ait bir mana ise Şümüllü ilham. Eğer kendine has bir mana ise İlham. (sîrf kendi tarikat veya cemaatine ait). Bu nedenle asrın imamları şümüllü ilhamlara mazhardırlar. Ayetten tereşuh, temessül ve teşahhus eden manaları alıyor. Maziyle istikbali yorumlayıp halde yaşama bütünlüğü ki; hem aynı zamanda İmam-ı Mübin'im ve Kitab-ı Mübin'im bu haletin cem'ine Şümüllü ilham denir. İnsani berzah bu oluyor.

T

Taakkul

1. Dimağda meratib var; birbiriyle mültebis, ahkâmları muhtelif. Evvel tahayyül olur, sonra tasavvur gelir, sonra gelir taakkul, sonra tasdik ediyor, sonra iz'an oluyor, sonra gelir iltizam, sonra itikad gelir.

İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Herbirinden çıkar bir halet: Salabet itikaddan, Taassub iltizamdan, imtisal iz'andan, tasdikten iltizam, taakkulde bîtaraf, bîbehre tasavvurda. Tahayyülde safsata hasıl olur, mezcine eğer olmaz muktedir. Bâtil şeyleri güzel tasvir etmek, her demde. Safi olan zihinleri cerhdır, hem idlâli.

2. Tahayyül ve tasavvur edilen şeyin akılda mihenge vurulması..

3. Akıl taakkule vahiy geldiği zaman.. ahkam-ı mesturesini izhar etmek demek olan mananın üstünü açıyor (1) Akıl; üstünü açtığı manayı “alın, ne yapıyorsanız yapın, ne haliniz varsa görün, benden bu kadar, ben bu meydana atıyorum, herkes kendisine uygun olanı alsin” demiyor. Ahkam-ı mesturesini dışarıya çıkarttıktan sonra tahayyüle göre dönüştürüyor, tasavvura uygun hale getiriyor ve her bir meratibe uygun hale getiriyor (2) ama yetmiyor diyor Üstad Kalbe, Sırra, Hafiye, Ahfaya ve letaife dönüştürüyor (3) gönderiyor! Akıl; santral gibi dönüştürüyor ve ruha mana gönderiyor. Kapısı açıkça, alacak.

İki türlü akıl var: akl-ı maaş ve akl-ı maad. Birisi dünyevî işlerde yarar, birisi de kelamından kelam sahibinin muradını izah etmeye yarar. Bakın bu akıl ne yapıyor! Ahkam-ı mesturesini yani elmanın kokusu, rengi, şekli, tadi vs nasıl ki birbirini örtmeden birbirine bindirilmiş. Ahkam-ı mesturede de manalar, mana mertebeleri öyle birbirine bindirilmiş. İşte bu mana mertebelerini akıl izhar ediyor.

Levh-i mahfuzun alem-i şehadete giydirdiği libas; evamir-i tekviniyelerdir. Bunları insanda kullanan sistem; taakkuldur. Taakkul; sistem. Bu sistemin içerisinde cihaz var o da akıl. Bizdeki aklı çalıştırın, insandaki sabit sistem; taakkuldür.

Akıl, tahayyül tasavvurdan besleniyor. Vahiy akla geldiği zaman, bu iki kaynaktan beslenince, vahyi ya kabul ediyor, ya reddediyor. Yani adam kendi bilgilerine, düşüncelerine, malumatlarına kanaat ederse, vahye tabi olmuyor. Akıl demek ki tahayyül ve tasavvur ile ayakta duruyor. Vahye muhatab olunca, bu iki yerden gelen verileri vahiy ışığında anlamlandırıyor. Vahile bunlardan gelenleri anlamlandırıyor. Vahyi kabul edince, nübüvvet ehli oluyor. Etmeyince, felsefe ehli oluyor. Burda ayırsızırlar. Ayrişdıkları yer, temelde taakkuldur. Akılda ayırsızırlar. Yoksa aklın ayağı ve nazarı ikisinde de ortaktır. Aklın ayağı usule, prensibe, kaideleri olan, önü ve arkası olan, sıralanandır. Mekansız olmuyor.

Aklın bir tane özelliği; mevcudatı kavrama, kavramdan da isme dönüştürmek. Somuttan soyuta çeviriyor. Sonra onu bir kalıba dönüştürüyor, mana. Manadan kavrama dönüştürüyor. Kavrama da bir isim koyuyor. Bu budur diyor, isim koyuyor. Böyle acayıp bir sistem. Somutu soyuta.. o kuşu avlayamadı.. avlamak; onu manaya dönüştürmek.. onu kavrama dönüştürmek.. onu da birbirimize iletişim yapmak, unutmamak için isimlendirmek. “Ve alleme ademe esmae,” yani isimlendirmek. Birbirimize aktarma yapabilmek için, isimlendirilmesi gerekiyor.

Akil; nokta-i istinadla ve Allah'a imanla, vicdan ise nokta-i istimdadla ve ahirete imanla çalışır. Aklı küll; Cebrail as'a deniliyor. Aklin vasati; haddini bilmesi. Bunun eylemdeki hali; edeptir.

Şeytan; serbest bölgeye (tahayyül ve tasavvura) müdahale ediyor. Akla geçemez ama serbest bölgeye attığı vesvesesiyle akla müdahaleye çalışır. Serbest bölgeden akla (taakkula) geçmeye çalışır. Aklin otuz üç tane mertebesi var, bir tanesi fehim. Bu fehim; serbest bölgeden alındıklarıdır. Hepsini almıyor, süzüyor. Fehim; süzgeçtir. Zekavet, hüşyar, idrak, muhakeme gibi bir çok sıfatları var aklin. Bunlar taakkulda. Vahiy; taakkule geliyor yani akla. İlim ise; tasdikte oluyor. Vesvese Risalesini okuduğumuz halde niçin hala vesveseden kurtulamıyoruz? Çünkü biz Vesvese Risalesini okuyunca bilgi, malumat oluyor. O tasavvurdadır. Bilgi, malumat, zan, şüphe, tereddüd gibi şeyler tasavvurdadır. Aklin otuz üç mertebesinden geçtikten sonra tasdik denilen ilim olur. İlime dönüşünce ve oraya kadarki mertebeleri geçtiği için ilim; canlı ve ruhlu ve şuurludur. Bu sefer bu ilim vesveseyi tardediyor. Çünkü subutî sıfattan ölü gelmez. Sonra iz'an mertebesinde vicdana iner.

1-Sözler:706, 2-(III), 3-(I)

Taassub

1. Cehilden, adem-i muhakemeden neş'et eden taassub...

2. Taassub iltizamdan...

3. Taassub ülfetin dışa vuruşudur, çünkü taassub: cehil ve adem-i muhakemeyi içerir. Taassub İslamiyetteki teslimiyette kullanılsın diye Allah vermiş.. Taassubun yanlış kullanılmasının sebebi dimağın mertebesindeki iltizamın kullanılamamasından kaynaklanıyor.. yani taassub cehaletten ve adem-i muhakemedendir.. Bu taassub iltizamın tefrit mertebesindendir.. Vasatı istikamet ve teslim tevhidi kible etmek.. İfradi ise her şeye eyvallah.. her önüne gelen kitabı okumak.. Taassub ehli usulde, usul ilimlerinde sorun yaşar.. yani yaşadığı için iç dinamikleri kontrol edemiyor demektir.. Taassub ehli dimağındaki mertebeleri ve kalbindeki yapıyı iç dinamiklerinde sorun yaşıyor bütünlüğe gelememiştir. İslamiyet taassub değildir. Hangi taassub değildir? Cehilden ve adem-i muhakemeden neşet eden taassub değildir. Yoksa İslamiyet, taassubdur. Yani eylemsiz bir tarafgırlık değildir. İslamiyet; metanet ve sebat ve iltizam-ı hak olan salabet-i diniyedir. Fitratının gereğini yapınca, taassubdur. Gözün çalışması taassub olması gibi.

Taassub lazım. Taassub kötü değildir, çok büyük bir nimettir. Hakta taassub. Cemaatine, ehl-i sünnet vel cemaat olana taassub edersen, korunursun. Seni cemaat içinde tutandır bu taassub. Tasdikteki iltizam ile kendimi şekillendirdim. Bu sefer İslamiyet'teki iltizamım, sistemim çalışıyor. Bundan taassub çıkacak. Taassub kalksa, seni cemaatte tutacak, cemaat efradını gayeye, ereğine bağlayacak bir şey kalmaz. Taassubu kaldırırsanız, İslamiyet'e bağlılığımız kalmaz. "İslamiyet; iltizamdır, tabir-i diğerle hakka tarafgırlık ve teslim ve inkiyaddir.", "İz'an ise hakkı kabul ve tasdiktir." Cem olursa: hakta taassub olur.

1-Münazarat:89, 2-Sözler:706, 3-(I)

Taayyün

1. O namuslara, o kanunlara bir vücut taayyün edemez. Bir hüviyet teşahhus edemez.

2. Hem tevhid sırrıyla, şecere-i hilkatin meyyeleri olan zîhayatta bir şahsiyet-i İlahiye, bir ehadiyet-i Rabbaniye ve sıfâti seb'aca manevî bir sîma-i Rahmanî ve temerküz-ü esmaî ve

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ deki hitaba muhatab olan zâtin bir cilve-i taayyünü ve teşahhusu tezahür eder. Yoksa o şahsiyet, o ehadiyet, o sîma, o taayyünün cilvesi inbisat ederek kâinat nisbetinde genişlenir, dağılır, gizlenir. Ancak çok büyük ve ihatâlı, kalbî gözlere görünür. Çünkü azamet ve kibriya perde olur, herkesin kalbi göremez. Hem o cüz'î zîhayatlarda pek zahir bir surette anlaşılır ki; onun Sâni'i, onu görür, bilir, dinler, istediği gibi yapar. Âdetâ o zîhayatın masnuiyeti arkasında muktedir, muhtar, iştici, bilici, görücü bir zâtin manevî bir teşahhusu, bir taayyünü imana görünür. Ve bilhâssa zîhayattan insanın mahlukiyeti arkasında gayet aşıkâr bir tarzda o manevî teşahhus, o kudsî taayyün sîrr-i tevhid ile, imanla müşahede olunur. Çünkü o teşahhus-u ehadiyetin esasları olan ilim ve kudret ve hayat ve sem' ve basar gibi manaların hem nümuneleri insanda var; o nümuneler ile onlara işaret eder. Çünkü meselâ, gözü veren zât, hem gözü görür, hem ince bir mana olan gözü gördüğünü görür, sonra verir. Evet senin gözüne bir gözlük yapan gözlükü usta, göze gözlüğün yaktığını görür, sonra yapar. Hem kulağı veren zât, elbette o kulağın işittiklerini işitir, sonra yapar, verir. Sair sıfatlar buna kıyas edilsin.

3. İldi vücudu olan namus ve kanunlara vücut verilmesinden sonra belirlenmeye teşahhus denir.

4. Teşahhus meyve olmak halidir. Ağaçtan meyveye hülasalanmaya teşahhus denir. Herkesin bir sırrı var diyor Allah'ın sırrı söylediğî değil yani. O zaman sırları denmez o haberdir. Allah'ın sırrı Esma değil, Sifat değil, Şuunat-ı Zatiye değil söylemiş zaten haber vermiş. İnsan için diyor ki "İnsan benim sırrımdır, ben de insanım..." Bu makamda size diyebileceğim taayyün ve teşahhus ikisinin cem'i; Allah'ın o insan için dediği sırrı... Bizim bildiğimiz imanın sırrı değil Allah'ın sırrı... Allah, Allah olduğunu bilmekten ve Allah olmaktan ona mahsus aldığı lezzet-i mukaddesesini düşün. Bu tereşşuh... "Herkesin bir sırrı var. İnsan benim sırrımdır, ben de insanım..." bu da taayyün...

Allah insanın enesine taayyün ve teşahhus ediyor. "İyyake na'bûdu ve iyya ke nestain" diyebilen kişide, Cenab-ı Hakkın Zati taayyün ve teşahhus ediyor. O taayyün ve teşahhus ettiğinin dışında biz gösterme nisbetinde, bizim iman mertebemiz -Şualarda denildiği gibiderece ve numara alıyor. Derece ve numara aldıkta sonra, herkesin ruhunun ruhu olan enesine Allah taayyün ve teşahhus ediyor. Onu dışında gösterebilme nisbetinin adı: derece ve numara aldıkta sonra yine onları gönderen Rabb-i Zülcelal'lerine donecekler diyor.

Alemimizde bazı haller olur. Taayyün eder ama tanımlayamayız. Lezzet-i ruhani, lezzet-i lahuti taayyünden geliyor. Taayyünün kendisi değil tereşşuhatıdır, dışa vuruşudur. İnsan Allah'tan lezzet alır. Namazda alıyoruz o lezzeti. Kur'an okurken veya derste iken aldığımız lezzet işte bu. Taayyünün tereşşuhatları, ipuçları. Allah'tan lezzet aldığı an, Allah aralamış ve "ben şu an senden raziyim" diyor. Zaten razıydı ama ayan ediyor o mertebeyi, aralıyor kendisini. "İyyake na'bûdu" ya kadar duadır, ondan sonrası artık münacattır. Taayyün ve teşahusta artık sıfatlardan, vasıflardan, renklerden, varoluşlardan sıyrılmânın makamıdır ki; sıyrılmânın an şartı: kusurunu deruhe etmekle olur. Kusuru deruhe edebilmek, terklerin nisbetinde olur. Herkesin bir sırrı var. "Benim de sırrım var. İnsan benim sırrımdır, ben de insanın" enede oluyor. Taayyün ediyor sırlı. Bilinse sırlı olmaz. Şuunat sırlı değildir. Gaybdır ama haber verilmiş. Melekler sormuşlar: "bu kadar fesad yapan bir topluluğu yaratmanın hikmeti nedir?" Cevaben: "insanda bir şey takip ediyorum ki, o sırdır. O sırlı için muvakkaten günahına, kusuruna, küfrüne, şirkine müdahale etmiyorum." Sîrr-i tevhid ile imanla müşahede olunur. "Ve bilhassa zîhayattan insanın mahlukiyeti arkasında gayet aşıkâr bir tarzda o manevî teşahhus, o kudsî taayyün sırr-i tevhid ile imanla müşahede olunur." (Şualar 10) Allah'ın takip ettiği gaye, o taayyünü, kafirin hayatın devamına sebeb oluyor, o bu sırrı bilmese de, hissesi olmasa da. Taayyünün izahı sadece lezzet temelli midir? Hayır, değildir. Bizim dünyamızda lezzet var genelde... Taayyün şu; bir tencereye şefkat-i mukaddeseyi, muhabbet-i münezzeheyi, şevk-i mukaddeseyi, sürur-u mukaddeseyi, lezzet-i mukaddese, memnuniyet-i mukaddeseyi ve iftihar-ı mukaddeseyi koy, karıştır. Toplamının cem'i Taayyün... Bu, bu taraf... Bu aynı şeyin Allah tarafı: Sır...

Taayyün, teşahhus değildir. Taayyün her hakikatin içeriğinde bulunmaktadır. Bütün teşahhusların bütünlüğüdür. Teşahhusta müstakiliyet var, taayyünde yoktur. Her bir his, duyu, ve latifede bir taayyün hakikati var. Teşahhus, müstakil hakikati ortaya koymaktır.

Misal: Aynada beyaz görünen güneş teşahhus, onun içinde bulunan ve görünmeyen renkler ve nihayetsiz tonlar taayyündür.

Cilve-i teşahhus sensin. Cilve-i taayyün de sende oluyor ama geneldir. Teşahhus sana hastır. Büyünlük içinde sen olmak. Bir tanesinde hilkatsın yani ruznamesin, enmuzeçsin, haritasın. Fakat onun içinde bir ben var. Evet, meyvede ağacın hulasasıyım. Ağacın hulasasıyım diye yaprak ortadan kalkmamış. Çiçek de var vs. Bir tanesi geneldir, taayyündür, bütün alem bendedir ama teşahhusda ben şahsiyet kazanmışım. Alemler oluyorsun. Bunun içinde sen imtiyazlı hal alıyorsun. Taayyün dimağda, teşahhus kalbededir.

Taayyün ve teşahhus kimde ve nasıl oluyor? Tezahürü: (Şular:9'a göre) Taayyün; Ehadiyet-i Rabbaniye, Temerküz-ü esmaî, olarak gözüüyor İyyeka Nabudu diyebilende... Teşahhus ise; Şahsiyet-i İlahiye ve manevî Sîma-i Rahmanî olarak gözüüyor İyyeka Nestain diyebilende... "Sana ibadet ederiz, ancak senden yardım istiyoruz." Ben ve Sen muhatabiyet makamı. Bunu diyebilende taayyün ve teşahhusa tezahür ediyor. İyyakene'bu ve iyyakenestain deki muhatab olan zatin", diyen insanda oluyor. Diyen Sîrr-ı insanî işte. Diyende çıkan taayyün ve teşahhus.

Enaniyet, Ene, Sîrr-ı insanî, Taayyün ve Teşahhus... Enaniyet, ene'ye göre mülk. Ene de melekut. Aynı Ene mülk, Sîrr-ı insanî melekut. Aynı Sîrr-ı insanî mülk, Taayyün ve teşahhus melekut.

5. Belirsiz bir şeyin belirgin hale gelmesi. Bir şeyin kendi dışındaki şeyleden farklılaşmasını sağlayan şey. Tecelli ve zuhur ve taayyün birbirine yakın manalar olmakla birlikte farklıdır. Tecelli, zuhur edip görünülmektedir. Zuhur ise taayyün olmadan imkansızdır. Tecelli, zuhur ve taayyün şeklinde sıralanır.

1-Sözler:510, 2-Şular:(9-10), 3-(III), 4-(I), 5-(II)

Tabiat

1. Tabiat alem-i şahadet denilen cesed-i hilkatin anasır ve a'zâsının ef'alini intizam ve rabt altına alan bir şeriat-ı kübra-yı İlahiyyedir. İşte şu şeriat-ı fitriyedir ki, sünnetullah ve tabiat ile müsemmadır. Hilkat-i kâinatta cari olan kavanin-i itibariyesinin mecmu ve muhassasından ibarettir.

2. O Sultan-ı Ezeli'nin hikmetinden gelen nizamat-ı kâinatın manevî kanunlarını, birer maddî madde tasavvur ederek ve saltanat-ı rububiyetin kavanin-i itibariyesi ve o Mabud-u Ezeli'nin şeriat-ı fitriye-i kübrasının, manevî ve yalnız vücûd-u ilmî bulunan ahkâmlarını ve düsturlarını birer mevcud-u haricî ve maddî birer madde tahayyül ederek, kudret-i İlahiyyenin yerine, o ilim ve kelâmdan gelen ve yalnız vücûd-u ilmî bulunan o kanunları ikame etmek ve ellerine icad vermek, sonra da onlara "Tabiat" nâmını takmak...

3. Tabiiyunların, mevhüm ve hakikatsız Tabiat dedikleri şey, olsa olsa ve hakikat-ı hariciye sahibi ise; ancak bir san'at olabilir, Sâni' olamaz. Bir nakiştir, Nakkaş olamaz. Ahkâmdir, hâkim olamaz. Bir şeriat-ı fitriyedir, Şâri' olamaz. Mahluk bir perde-i izzettir, Hâlik olamaz. Münfail bir fitrattır, Fâtır bir fâil olamaz. Kanundur, kudret değildir; kâdir olamaz. Mistardır, masdar olamaz.

4. Tabiat denilen bu kitabet-i fitriyeyi, bu nakş-ı san'atı, bu münfail mistar-ı hikmeti...

5. “Tabiatın icad etmesi”; Kanunların ve kuvvetlerin neticeyi ortaya çıkarması demektir. “Kendi kendine teşekkür ediyor” da ise ezeli olan zerreler her şeyi yapıyor oluşturuyor demektir. “Esbab bu şeyi icad ediyor” ise madde ve hareketi bu sonuçları oluşturuyor yani tabiat risalesindeki kavanoz misalindeki gibi kavanozlardaki maddeler fırtına sonucu tesadüfen bir araya gelip neticeyi oluşturuyor demektir.

1-Mesnevi-i Nuriye:249, 2-Lemalar:186, 3-Lemalar:186, 4-Sözler:164, 5-(III)

Tahattur

1. Hayal; alem-i misal ile alakalı. Tahattur ise; onun karşılığı olan insandakiler, yaşanmış veya yaşanmamış, uyandırılması. Mesela Mütekellim-i Ezelîden dinler gibi ol diyor. Ben daha önce bunu hiç yaşamadım ki. Ama hakikat itibariyle daha önce yaşamışım ben. Çünkü Nur-u Muhammedî cihetiyile ben kainattan önceyim. Çekirdek ağaç oldu, meyve verdi. Bu çekirdeğin adı; Nur-u Muhammedî. Bu ağaç; Şahsiyet-i Muhammedîye. Bu meyve; Risalet-i Ahmedîye. Meyve; insan demektir, ağacın sonucudur ama meyvede bir çekirdek var ki, ağacın başıdır.

Tahattur; ille yaşanmış hadise değil. Yaşadığın değil, fitraten yaşadıkların var. Ondan dolayı bazen gitmediğin, yapmadığın yerde gittiğin zaman “Allah Allah” diye kendini oraya yakın hissedersin. Çünkü o boyut sende var. İnsan ister yaşasın, ister yaşamasın, Allah’ın dışında bütün alem insanda yazılımı var. Bütün alem insanda dürülmüştür. Mesela navigasyonla gidiyorsun. Navigasyon sana sinyal gönderiyor, haritada ışık gözüüyor, sendekini uyandırıyor. Sende var zaten bu. Uydu sana bir şey vermiyor. Uydu ışıkla burayı gösteriyor. Bu harita sende var. Işıkla açığa çıkartıyor.

Hayal, bizimle alakası yoktur. Hayal; alem-i şahadete giydirilen alem-i misalin elbiselerini tahayyül denilen sisteme atmaktır. Tahattur etmek; o bir sürü tahayyülümüzdeki var olan hayalî mertebelerinin o mertebesini öne çıkartmaktadır. O insan da o gelen malzemeleri hayali işleme sistemimize, yani mevcudata giydirilen hayalî libaslari bize işlenen cihaza, fabrikaya tahayyül diyoruz. Orada bir sürü sonsuz hayal hakikatları var. Mümkin ve mümteni. Bir tanesini öne çıkartmak tahattur. Tahattur ettirildi, tahattur ettim. Bazen hariçten tahattur ettiriliyor. Ettirildi, etti.

2. Âdem as'a bütün esmalar talim edildi. Buraya, alem-i şahadete gelerek tahattur ediyor.

1-(I), 2-(III)

Tahayyül

. Dımağda meratib var; birbirileyle mültebis, ahkâmları muhtelif. Evvel tahayyül olur, sonra tasavvur gelir, sonra gelir taakkul, sonra tasdik ediyor, sonra iz'an oluyor, sonra gelir iltizam, sonra itikad gelir.

İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Herbirinden çıkar bir halet: Salabet itikaddan, Taassub iltizamdan, imtisal iz'andan, tasdikten iltizam, taakkulde bîtaraf, bîbehre tasavvurda. Tahayyülde safsata hasıl olur, mezcine eğer olmaz muktedir. Bâtil şeyleri güzel tasvir etmek, her demde. Safi olan zihinleri cerhdır, hem idlâli.

. Manalar kalbden çıktıkları vakit, suretlerden çıplak olarak hayale girerler; oradan suretleri giyerler. Hayal ise, her vakit bir sebeb tahtında bir nevi suretleri nesceder. Ehemmiyet verdiği şeyin suretlerini yol üzerinde bırakır. Hangi mana geçse ya ona giydirir, ya takar, ya bulaştırır, ya perde eder.

- . Aklin bir hizmetkârı ve tasvircisi olan kuvve-i hayaliye...
- 4. Hem tahayyül, hem tevehhüm, hem tasavvur, hem tefekkür; tasdik-i aklîden ve iz'an-ı kalbîden ayrıdlar, başkadırlar. Onlar bir derece serbesttirler. Cüz'-i ihtiyariyeyi pek dinlemiyorlar. Teklif-i dinî altına çok giremiyorlar.
- 5. Alem-i şehadette veya halihazırda olmayan bir şeyi hayal etmek (küçük sözlerin temsilleri)
- 6. Cisimdeki duygular yoluyla dimağımıza giren herseye suretler tayin, teşhis edip; birer mikdar-ı muayyen, birer şekil-i mahsus veren, o mahsus suretleri biçip diken ve giydiren kuvve-i hayaliyemizdir, bu işlemlerin yapıldığı yerde dimağımızın tahayyül mertebesidir.
- 7. Tahayyül; Kulaktan alınanlar, dokunduklarım, aldığım kokular, gözümle gördüklerim vs. hepsi tahayyülde şekeitenir. Kokuyu nasıl şekekkireceksin? Tahayyülde ona suret giydiriyor. Suretleri taayyün ve teşahhus ettiriyor Tahayyül! Allah'ın sıfatlarıyla alakalı bir şey. Beş duyguyu bizim alemimizde taayyün ve teşahhus ettiriyor. Tahayyül beş duygudan gelenleri dimağda taayyün ve teşahhus ettirip suret giydirir.

Hayal; mazi, hal ve istikbal bütünlüğü. Tahayyül ise; mutlak ve muhit olan hayalin andaki hali, tasarrufu. Tahayyül; andadır. Hayalin andaki durumuna; tahayyül denir. Gördü yer; hayal. Oraya giren ise tahayyüldür. Hayal; Basar sıfatının tecellisidir. Tahayyül ise, Kudret sıfatına bakıyor. Hayal, hayal değil. Hayal; hakikattir.

“Hayal ise, görüyor; güya şu ağaçların müekkel melaikeleri içlerine girip her bir dalında çok neyler takılan ağaçları cesed olarak giymişler.” (Sözler 226) Hayal bunu görüyor. Hayal; canlıdır, şuurludur, getiriyor size. Ağaca bakıyor, melaikenin vücutunu görüyor. Aslında ağaç değil. Melaikenin vücut-u haricisi. Hayal getiriyor, sen onaylıyorsun. Hayal hakikat-ı hariciyedir, vəhmî bir emir değil. Hayal, melaikenin vücut-u haricisidir. Çünkü melaikesiz bir şey olmaz. Hem hayal; hayathıdır, şuurludur ve ruhludur. Hayalini kullanma sistemine; tahayyül denir.

Senin hayalin kuvadır. Kuva olunca, hakikat-ı hariciyedir, vücut-u haricisi var, mahluktur. Hayal, hayal değil, hakikat-ı hariciyedir, melektir, güçtür çunkü. Seni taşır, orayı buraya taşır, gizli olan kuvvetleri çıkarır. Konsantre de hayal kullanılır, tefekkürde hayal kullanılır. Hakikat bir bütündür. Hayal; hakikatin içindeki sureti lafızdan, manadan ve taraflarından ayırtır. Hakikat bir bütündür yani geçmiş ve gelecek her şey bir bütündür. Hakikatin içinde suret, lafız, mana vs var. Hayal; hakikatin içinden sureti ayırtır. Bu bana lazım der. Mesela “elma” denildiği zaman kimsenin hatırlına elmanın dört harfi gelmez, elma gelir. Bunu hayal yapıyor. Elmanın tadını da tasavvur getirir. Elmanın şeklini; tahayyül, onun vasıflarını tasavvur getiriyor.

Hayal ile; içimdekilerimin içine giriyorum hatta onların arkasına geçiyorum. Tasavvur; ahirete imanla kontrol edilebilir, nokta-i istimdada bakar. Tahayyül ise Allah'a imanla kontrol edilebilir, nokta-i istinada bakar.

Mekan ve zamandan çıkmak için, tahayyül ve tasavvuruna hükmetsmen gereklidir. Burayı kontrol altında tutma nisbetinde, zaman ve mekandan çıkyorsun. Mekana tahayyül ile, zamana tasavvur ile hükmedersin. Kalbin ve ruhun derece-i hayatına bununla (tahayyül ve tasavvurla) geçersin. Hususî dünyandan çıkyorsun.

Tahayyül ayrı, bir de hayal var. Hayal bizim dışımızda bir şey. Onda aktiflik, faaliyet; tahayyüldür. Hayal alemi, alem-i misale bakar. Hayal bizim dışımızda bir şey ama onu kontrol altına alan bizdeki sistem; tahayyüldür. Kuvve-i hayaliye, libas giydiriyor. Elbise giyilen yer; tahayyüldür. Tahayyül şekekdir, tasavvur manadır. Hayal; sistemin kendisidir.

Bizim dışımızdadır. Alem-i misalin, alem-i şehadetteki karşılığıdır. Onu kendi aleminde anlamlandırmak; tahayyüldür.

Hayal; alem-i misalin alem-i şehadete giydirdiği bir libastır. O libas ile alem-i misale geçme yetkimiz, kuvamız; tahayyüldür. Hayalin fiilî hali, eylemdeki haline tahayyül deniliyor. Yani tahayyül; hayalin fiilsel halidir, fildeki halidir.

Hayal nedir? Bu makamda? Dışarıdan gelen kelamı, manayı, sesi, herhangi bir şeyi kendisine (kendisi bir sistemdir) uygun veya ona yakın veya ona uygun elbise giydirir ve mekanı oluşturur. Bir de içerde olan manaları dışarıya sana aktarırken senin aleminde şekillendirir (bak söyle, böyle). İçerdeki şekilsiz alemi dışarıya şekillendirir, şekilli alemi şekilsiz hale getirir. Tasavvur da aynı buna benziyor; şekil ve şekilsiz olanlara zan, şüphe, belki-ihtimal-şekleri katarak, bilgileri, malumatları ekleyerek, düşünceleri ve marifetleri mayalayarak düşüncelerimize zenginlik katıyor ve çapını genişletiyor. Yani derin, yüksek ve geniş yapıyor.

Hayal; manalar arasındaki bağı kurmanın adıdır. Hayal tahattur eder; ta'dil ve tasvir eder, başka bir şekil verir. Hayali güce dönüştüren; tahayyüldür. Bunu kâh düşünmekle (kafirde) kâh tefekkürle (bizde) hayal ettiğine dönüştürorsun.

Hayal bize ait değildir. Tahayyül ama bize aittir. Hayal; alem-i misalin alem-i şehadete giydirdiği mütenevvi libaslardır. Onun insandaki adı; hayaldır. Hayali tahayyülün içine atıyoruz. Böylelikle hayaline dönüştürorsun, güç çıkıyor veya moralin bozuluyor. Kuvve-i hayaliye hayalin kendisi değil, güç. Kuva-kuvvet-kudret. Melaike bunlar. Melek, melekelerimiz, maliklerimiz, melaikelelerimiz. Alem-i misalin bendeki melek hali. Alem-i misal meleğe dönüşmüş, melek güctür. Kuvve-i hayaliye hayal değil, hayalin gücü. Hayalin gücü; tahattur eder, ta'dil eder, tasvir eder, başka bir şekle dönüştürür. Bu güctür, kuvadır. Hayal hayal gibi dururken çok tuhaftır, hayalin kendisi güctür. Kuvve-i hayaliye; hayal gücü. Peki hayal ne yapar? Hayal bizim dışımızdadır. Hayal; alem-i misalin alem-i şehadete giydirdigidir. Onun bizdeki karşılığı; tahayyüldür. Alem-i misalden bize gelene hayal diyoruz. Bize gelince güç oluyor, güce dönüştür. Bu da ta'dilat yapar, tasvirat yapar, terkibat yapar, bağlar, vari yok eder, yoku var eder.

Tahayyül; âyât-ı tekviniye ile tasavvur ise evamir-i tekviniye ile çalışıyor. Oraları bize, bizi oralara taşıyan ve dönüştüren hayaldır, tahayyüldür. Nefs-ül emirdeki âyât-ı tekviniyeleri alemimizde vücud ve ademe dönüştüren tahayyül ve tasavvurlarımızdır. Orayı ve oradakileri görüp seyretme, o mekanlara gitme veya o mekanları kendine hazır etme sistemi; hayaldır.

Hayalin gayesi; hayali meydana getiren esma ve sıfatına bağlanmaktadır. Hayalin tefriti; Nefs-i emmarenin kontrollsüz çalıştırmasıdır ki safsata ve adem-i kabul çıkar. İfrati ise Şeytan çalıştırır, hayal ayinesinde ihtiyarsız, rızasız temessülatlar olur. Gaye-i hayali kendisi olmuşsa zihinleri enelere döner. Şüphe, setm, şirk, küfür ve kabul-ü adem çıkar. Vasati ise aklın, kalbin ve ruhun kontrolündedir. Edille-i şeriye ve asrin imamlarının ölçülerini ile vasata gelir. Hakikat ve sünnet-i seniye çıkar.

Hayalimize bir şey düşünce, canlandırıyor, hislendiriyor, şuurlandırıyor, ruhlandırıyor. Hayal batının gözüdür. Zaherin gözü ise bedensel olandır.

1-Sözler:706, 2-Sözler:275, 3-Sözler:88, 4-Sözler:278, 5-(III), 6-(III), 7-(I)

Takva

1. Takva, menhiyattan ve günahlardan içtinab etmek; ve amel-i salih, emir dairesinde hareket ve hayrat kazanmaktadır. Her zaman def-i şer, celb-i nef'a racih olmakla beraber; bu tahribat

ve sefahet ve cazibedar hevesat zamanında bu takva olan def-i mefasid ve terk-i kebair üss-ül esas olup, büyük bir rüchaniyet kesbetmiş.

2. İradenin ibadetullahtır. Zihnin marifetullahtır. Hissin muhabbetullahtır. Latifenin müşahedetullahtır. Takva denilen ibadet-i kâmile, dördünü tazammun eder.

3. "Menhiyat" ve "günahlardan içtinab etmek" farklı şeylerdir. Menhiyat; def-i mefasiddir, def-i şerdir, terklerimizdir. Günahlardan içtinab etmek ise terk-i kebairdir. Günahlar muayyen olan haramlardır. Mesela televizyonu terk etmek menhiyattır. Haberler menhiyattır. İçki içmek, zina yapmak gûnahtır. Def-i mefasid eylem değildir. Hurafeleri, bid'atlari, şirkleri, putları terk etmek. Def-i mefasid; seni ifsad eden şeylerdir. Eylemsel değil, itikadî şeylerdir. Terk-i kebair ise; eylemlerdir yani mesela içkiyi, zinayı terk etmek. Bu ikisinin cem'i takvadır.

1-Kastamonu Lahikası:148, 2-Hutbe-i Şamiye:136, 3-(I)

Talebe

1. Talebelinin hâssası ve şartı şudur ki: Sözler'i kendi malı ve te'lifi gibi hissedip sahib çıkışın ve en mühim vazife-i hayatıyesini, onun neşir ve hizmeti bilsin.

2. Birinci Hâssa: Bana mensub her şeye malları gibi tesahub ediyorlar. Bir Söz yazılısa, kendileri yazmış ve te'lif etmiş gibi zevk alıyorlar, Allah'a şükrediyorlar. Âdetâ cesedleri muhtelif, ruhları bir hükmünde hakîkî manevî vereselerdir.

İkinci Hâssa: Bütün makasid-i hayatıye içinde en büyük, en mühim maksadları, o nurlu Sözler vasıtıyla Kur'an'a hizmet biliyorlar. Dünya hayatının netice-i hakikiyesinin ve dünyaya gelmekteki vazife-i fitriyelerinin en mühîmmi, hakaik-i imaniyeye hizmet olduğunu telakkileridir.

Üçüncü Hâssa: Ben kendi nefsimde tecrübe ettiğim ve eczahane-i mukaddese-i Kur'an'aniyeden aldığım ilâçları, onlar da kendi yaralarını hissedip o ilâçları merhem suretinde tecrübe ediyorlar. Aynı hissiyatımla mütehassis oluyorlar. Ve ehl-i imanın imanlarını muhafaza etmek gayreti, en yüksek derecede taşımaları ve ehl-i imanın kalbine gelen şübehât ve evhamdan hasıl olan yaraları tedavi etmek istiyakı, yüksek bir derece-i şefkatte hissetmeleridir.

1-Mektubat:344, 2-Barla Lahikası:(21-22)

Tasavvur

1. Dimağda meratib var; birbirile mültebis, ahkâmları muhtelif. Evvel tahayyül olur, sonra tasavvur gelir, sonra gelir taakkul, sonra tasdik ediyor, sonra iz'an oluyor, sonra gelir iltizam, sonra itikad gelir.

İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Herbirinden çıkar bir halet: Salabet itikaddan, Taassub iltizamdan, imtisal iz'andan, tasdikten iltizam, taakkulde bîtaraf, bîbehre tasavvurda. Tahayyülde safsata hasıl olur, mezçine eğer olmaz muktedir. Bâtil şeyleri güzel tasvir etmek, her demde. Safi olan zihinleri cerhdır, hem idlâli.

2. Manalar kalbden çıktıkları vakit, suretlerden çıplak olarak hayale girerler; oradan suretleri giyerler. Hayal ise, her vakit bir sebeb tahtında bir nevi suretleri nesceder. Ehemmiyet

verdiği şeyin suretlerini yol üzerinde bırakır. Hangi mana geçse ya ona giydirir, ya takar, ya bulaştırır, ya perde eder.

3. Tasavvur vehim, şüphe, zanların, belki-ihtimal-şeklerin tevellüd ettiği yerdir. Bilgiler, malumatlar, düşünceler, marifetler, kainatın ilmî suretleri hep burada bulunur. Aynı zamanda bütün bunların bilgiye dönüştüğü yerdir tasavvur. Yani zanlar bilgiye dönüştüyor, bilgiler başka bilgiye dönüştüyor, şekler bilgiye dönüştüyor, insanı zengin ediyor. Tasavvurun içerisine bilgi koyacaksın, çünkü tasavvur; bilgilerin işlenme merkezidir, yani bilgi işlem merkezidir. Tasavvur; arıtma tesisi, arındırma, ayrıştırma tesisisidir. Mesela belediyelerin arıtma tesisi var. Evdeki pis sular oraya gider, orda arıtılır. Temiz su ve gübre arıtılıyor. Orda bilgi, malumat, zan, şüphe, belki-ihtimal-şek vs hepsi var. Demek ki zanlar, bilgiler, malumatlar, şüpheler, vehmin içindeki belki-ihtimal-şekler bunlar insanı donukluktan çıkarıyor. Yani şu değil de şu. Bir sürü konușmalar yapabilecekken çıkartmıyorsun, bunu veriyorsun. Bunu vehim yapıyor. Yani nihayetsiz ihtimaliyatı barındırıyor; vehim. Onun için insanı meleklerden imtiyazlı kılar. Tasavvurda her şey var, mutlak yani Allah da var, Allah'sızlık da var. "Senin kafasız kafanda şirk var" diyor Üstad. Mümteni vücuḍalar bile burada var. İmkan-ı vehmîyi belki ihtimal şek şüpheleri ortadan kaldırın delil, bürhan, hüccettir. Yani tasavvuru susturan burhan (taakkul) ve hüccettir. (tasdik). Bunlar onu bloke ediyor.

Hayal dışarıdan gelen kelamı, manayı, sesi, herhangi bir şeyi kendisine (kendisi bir sistemdir) uygun veya ona yakın veya ona elbise giydirir ve mekanı oluşturur. Bir de içerde olan manaları dışarıya sana aktarırken senin aleminde şekillendirir (bak şöyle, böyle). İçerdeki şeksiz alemi dışarıya şekillendirir, şekilli alemi şeksiz hale getirir. Tasavvur da aynı buna benziyor; şekil ve şeksiz olanlara zan, şüphe, belki-ihtimal-şekleri katarak, bilgileri, malumatları ekleyerek, düşünceleri ve marifetleri mayalayarak düşüncelerimize zenginlik katıyor ve çapını genişletiyor. Yani derin, yüksek ve geniş yapıyor. Tasavvur insanın geniş düşünme, bakma çapını geniş tutar. Ve ihatalı bir nazar verir insana. Mana-yı harfî ve mana-yı ismî buradan başlıyor. İnsanı tasavvurla çok zengin, geniş, engin ve yüksek nazarı bulduğu gibi, dar, sığ, kısa ve fakir bir nazarı da burada kazanıyor! Tasavvur; insanın düşüncesine zenginlik katıyor. Çünkü emr-i nisbîler, emr-i itibârîler, zanlar vs hep orda. Zansız düşünce ancak Allah'da var.

Tahayyül şekildir, tasavvur manadır. Alem-i mananın ayat-ı tekviniyeye giydirdiği libas bilgiler, malumat, zanların cem'idir. Onu bize taşıyan tasavvurdur. Tahayyül ve tasavvur, akla malzeme taşıyorlar. Mekan ve zamandan çıkmak için, tahayyül ve tasavvuruna hükmekmen gerek. Burayı kontrol altında tutma nisbetinde, zaman ve mekandan çıkyorsun. Mekana tahayyül ile, zamana tasavvur ile hükmedersin. Kalbin ve ruhun derece-i hayatına bununla (tahayyül ve tasavvurla) geçersin. Hususî dünyadan çıkyorsun. Tahayyül ve tasavvur, kişinin hususî dünyasıdır.

Hayali güçe dönüştüren, gücü hayale tebdil eden düşünceleri veya vehimleri, zanları tasavvur yapan, tasavvurları da zanlara dönüştüren de tasavvurdur. Bir eşyanın, somutun vasif ve sıfatlarını bildik bu tasavvurdur. Bunu vahye bağladık, esmalarına, hakikatlarına. İşte bu bağlamak taakkulun tefekkür sistemi ile oluyor. Berzah olan taakkul bu geçiş yapıyor. Taakkul tasavvurdan aldı ve vahye bağlayınca ilme dönüştü, tasdike indi. Tabiatın yani doğanın lisani; bilgidir, tasavvurdur. İlim ise; bunun arkasına geçmektir. Tasavvurda bulunan bilgi ve malumatlar ve zanları vs bir sürü malzemelerin vahiyle boyanmış olan bir akın imbiklerinden, sözgeçlerinden tefekkür edilerek netice haline gelmesine; ilim denir. Fikir taakkuldedir ama sureti tasavvurdadır. Fikriyat noktasında insanın fikrinin zemini tasavvurdur. Yani subutî sıfattan olan ilmî meselelerde direk muhatab tasavvurdur. İlk muhatab akıl değil bu makamda. Şu an sizinle konuşurken sizinle ilk muhatab akıl değil. Akıl sonra konuşulanları değerlendirecek. Bilgi, malumat, düşünce, vehim, şüphe, zan tasavvurun içindedir. Vesvese Risalesinde: "İlim onu tardeder, cehil onu davet eder. Tanırsan gider, tanımazsan gelir" (Sözler 274). O kadar okuyoruz ama yine de vesveseden kurtulamıyoruz, çünkü okuduğumuz ilim değildir. Bizim okuduğumuz, içeriye aldığımız; malumattır, bilgidir.

İlim olabilmesi için, tasdik mertebesine geçilmesi lazım, çünkü ilim; tasdikte oluyor. "...ilim denilen tasdiktir." (Şular 154)

Alem-i mananın alem-i şehadete giydirdiği libas; hakaik-i nisbiyeler, hakaik-i hakikiyeler, vahid-i kıyasılar ve içerikleri olan emr-i nisbiler, emr-i itibarılar. Bunun insandaki aktifliğine; tasavvur denir. Mesela "elma" denildiği zaman kimsenin hatırlına elmanın dört harfi gelmez, elma gelir. Bunu hayal yapıyor. Elmanın tadını da tasavvur getirir. Elmanın şeklini; tahayyül, onun vasıflarını tasavvur getiriyor. Tahayyül; âyat-ı tekviniye ile tasavvur ise evamir-i tekviniye ile çalışıyor.

Tekvin; ademden ilime çıkarır. İlimden vücut-u hariciyeye kudret çıkarır. Nefs-ül emirdeki âyat-ı tekviniyeleri alemimizde vücut ve ademe dönüştüren tahayyül ve tasavvurlarımızdır. O zaman tahayyül ve tasavvurumuz; zatî sıfat olan tekvinî sıfatın ilk mazharıdır. Tekvinin ilk mertebesidir. Tasavvurdan bîbehre çıkar yani nasıbsız olursun. Oysa nasıblerimin yeri burası idi. Bu korkunç bir şey. Yoku var edecekten, tekvine mazhar olacaktın, nihayetsiz vücut mertebesini kazanacaktın ama nasipsiz oldun.

Tasavvur; ahirete imanla kontrol edilebilir, nokta-i istimdada bakar. Tahayyül ise Allah'a imanla kontrol edilebilir, nokta-i istinada bakar. Mekan ve zamandan çıkmak için, tahayyül ve tasavvuruna hükmekmen gerek. Burayı kontrol altında tutma nisbetinde, zaman ve mekandan çıkıyorsun. Mekana tahayyül ile, zamana tasavvur ile hükmedersin.

Cüz-i ihtiyarının sureti tasavvurda, kanuniyeti taakkulda, hakikati tasdikde, mahiyeti iltizamdadır. Kuvve-i akliye; taakkuldeki kuvvedir yani enerji. Kuvve-i şeheviye; tahayyüldedir. Kuvve-i gadabiye; düşüncededir, düşünce ile aktif olur, yani tasavvurdadır.

1-Sözler:706, 2-Sözler:278, 3-(I)

Tasdik

. Dimağda meratib var; birbiriley mültebis, ahkâmları muhtelif. Evvel tahayyül olur, sonra tasavvur gelir, sonra gelir taakkul, sonra tasdik ediyor, sonra iz'an oluyor, sonra gelir iltizam, sonra itikad gelir.

İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Herbirinden çıkar bir halet: Salabet itikaddan, Taassub iltizamdan, imtisal iz'andan, tasdikten iltizam, taakkulde bîtaraf, bîbehre tasavvurda. Tahayyülde safsata hasıl olur, mezcine eğer olmaz muktedir. Bâtil şeyleri güzel tasvir etmek, her demde. Safi olan zihinleri cerhdir, hem idlâli.

2. Belki ilm-i Mantık'ta tasavvura mukabil ve marifet-i tasavvuriyeden çok kıymettar ve bürhanın neticesi olan ve ilim denilen tasdiktir.

3. Tahayyül ve tasavvurdan gelen malzemeler aklın imbiklerinden geçirilerek tefekkürle ilime dönüşür ki ilime dönüşme yeri tasdiktir. Akıl terazisinde makul olan şeyin kalbde bulunan Latife-i İnsaniyeye veri gönderme yeridir (tasdik tasdik ettiği bir şeyi tasdik ettirmek için veri gönderiyor. Öyleyse tasdik yeri değil, tasdik edilenin gözüktüğü zemin) Latife-i insaniyenin dimağda tezahür ettiği sistem tasdiktir. İlim denilen tasdik. Tasdikteki ilmi Latife-i insaniyeye gönderiyor. Latife-i insanİYE ise gelen ilmi (batıl veya hak) onaylıyor. Tasdik, tasdik etmiyor, tasdik ettiriyor. Tasdiki yapan Latife-i İnsaniyedir. Tasdik; ayat-ı tekviniyeleri evamir-i tekviniyeye, evamir-i tekviniyeleri ayat-ı tekviniyeye dönüştüren bir sistemin adıdır. Ayat-ı tekviniyeleri evamir-i tekviniyeye dönüştürme fiil yeridir tasdik. Evamir-i tekviniye dimağa taakkulden, ayat-ı tekviniye ise tasdikten giriyor. İrade sıfatından gelen ayat-ı tekviniyelerin muhatabı makamı da tasdiktir. O zaman biz mevcudattaki ayetleri tefekkür ile direk tasdikten alıyoruz.

Tasavvurda her çeşit düşünceler var, deliller var. Taakkulde ise burhanlar ve hüccetler var. Tasdik ise; delilleri, burhanları, hüccetleri almış, ilme dönüştürmüştür. Bunların bütünselliği ilimdir. İlim denilen tasdik. Tasdik, ilme dönüşüm yeri, eylemsiz olmuyor, değilse o zaman bilgidir. İman, tasdikten başlıyor. Gördüğümüz, bütün mevcudat ayat-ı tekviniyelerdir. Bendeki evamir-i tekviniyelerle, ayat-ı tekviniyeleri görünce, bizde tasdik oluyor. Kelam sıfatından gelen evamir-i tekviniyeler karşılığını görünce, ayat-ı tekviniyeye dönüştüyor. Tefekkür ile ayat-ı tekviniyeye dönünce bizde, bir haz oluyor, zevk oluyor. Bir huzur oluyor insanda. Bu tasdik makamıdır. O kadar haz veriyor ki, bu sefer eyleme dönüştürüyor. Ezan okuyunca, namaza duruyor. Bu da tasdikteki iltizam oluyor. Tahayyülün, tasavvurun, taakkulun icma ettikleri yerdır tasdik.

İçinin dışa dönüşme sistemidir tasdik. Tasdik; iltizamdır ama dimağın sistemindeki iltizamı değil. Eyleme dönüştürme yeri, ayat-ı tekviniyelerin onaylanıp dönüşüme uğradığı yerdır tasdik. Tasdikte tarafsızlık yok.. tasdikin ziddi tekzibdir.

Tasdikin;

- Sureti --> Taakkulde. Tasdik-i aklıdır ki, zıtlarıyla, karşıtlarıyla beraber var. Eylem yok.
- Kanuniyeti --> Tasdikteki fikrî, ilmî tasdik ise ademî vücutlarıyla beraber tasdik ki, eylem var ve başlamıştır ancak meleke haline gelmemiştir. Yaptığı filde hikmetine bakar. Dimağın tasdik mertebesinde olan kişi dışarıdan belli olmaz alameti şahısta gözükmek.
- Hakikati --> İltizamdaki tasdik ise; eylemlerin, fiillerin alt veri tabanları olan örf, anane, kültür, gelenek ve Şeair-i İslamiyeyi tazammun ederek fiile dönüşmüş tasdik ki; taassub şeklinde eylem var ki İslamiyet. Meleke haline gelmiş eylemler var. Hikmetine artık bakmaz. Dışarıdan belli olur.
- Mahiyeti --> Dimağdakilerin ve vicdandakilerin bütünlüğünden gelen kalben tasdik.

1-Sözler:706, 2-Şular:154, 3-(I)

Tebeddül

1. Ağaç ve hayvanlarında her senede urbasını değiştirmek gibi hiçbir tebeddül...
2. Hakikatlarını değiştirmeden, suretlerini değiştirmek. Bedellesme, tavuk-yumurta-tavuk vb değişim.

1-Lem'alar:361, 2-(I)

Tecelli

1. Onlarda tecelli edeni bil, envârını gör ve onlarda tezahür eden esmanın tecelliyatını anla ve müsemمالarını sev ve zevale ve kırılmaya mahkûm olan o cam parçalarından alâkanı kes.
2. Tecelli bil-kuvve, Tezahür bil-fiil...
3. Bilinme ve görünme anlamına gelir. Gaybî olan sıfat ve esmanın görünür, bilinir hale gelmesi. Tecellinin neticesinde meydana çıkan, görünen şey tezahürdür. "Kavyumiyetin cilvesi, Ehadiyet noktasında insanda tezahürü var." cümlesinde olduğu gibi. Tecelli daire-i vücuba, tezahür ise daha ziyade mümkünata bakar, tecelliden daha düşük bir

mertebedir. Tecelli ve zuhur ve taayyün birbirine yakın manalar olmakla birlikte farklıdır. Tecelli, zuhur edip görünülmektir. Zuhur ise taayyün olmadan imkansızdır. Tecelli, zuhur ve taayyün şeklinde sıralanır.

1-Sözler:204, 2-(III), 3-(II)

Tecerrüd

1. "Tecerrüd" sırrıdır. Meselâ: Teşahhusattan mücerred bir mahiyet, bütün cüz'iyatına en küçüğünden en büyüğüne tenakus etmeden, tecezzi etmeden bir bakar, girer. Teşahhusat-ı zahiriye cihetindeki hususiyetler, müdahale edip şaşırtmaz. O mahiyet-i mücerredenin nazarını taşır etmez.

2. Meselâ: Bir mahiyet-i mücerrede bütün cüz'iyatına en asgarına, en ekberine yorulmadan, tenakus etmeden, tecezzisiz bir bakar. Mülk cihetindeki teşahhusat, hususiyat müdahale edip taşır edemez. İşte (tecerrüdün sırrı).

3. İnsanın mahiyeti ve hakikati bu kainata benzememesi insanın tecerrüdüdür. Burada olup buraya benzememesine deniliyor. Kanun; maddede olup madde olmayan. Su buzdadır ama buz değildir. Daha arkaya gidersen tecerrüd mertebesi enerjidir, meratibi. Hakikatların zuhuratu var ama mahiyeti tecerrüdü denilirse maddeye nüfuz eden, maddeyi ortaya çakan. Maddeden uzak değil yani.

Lügatta maddeden tecerrüd, elini eteğini her şeyden çekmek deniliyor. Yani kesif şeyle ugраşmamak. Ben öyle anlamıyorum. O, eylemdeki hali. Aslında surette olup da suret değildir. Varlıkta olup, varlığı aktif eden ama varlık değil. Varlıkta (sifatlarıyla) gözükürüyor ama kendisi varlık cinsinden değil. Mesela Ruh. Siman gösteriyor, gözün gösteriyor, eylemin gösteriyor. Maddenin dışında sifatların olması lazım. Namaz kılanla kılmayanı, hangi mezhepten olup olmadığını sima gösteriyor. Bunu tecerrüd sırrı yapıyor. Suretteki tecerrüdü konuşmayacaksın. Tecerrüd; maddede olup madde olmayan ama maddeden uzak değil, çünkü maddeyi dışında böyle göstermiş, aktif etmiş. Kayyumiyete benziyor, yani her şeyi hareketlendirenin hareket etmemesi lazım.

Tecerrüd, mevzunun dışından, tepeden bakmak demek değil. O sureti. Mahiyeti ise; madde olarak kendisini ifade ediyor. Çünkü o tecerrüd sırrı olmasa, maddeye nüfuz edemez. Mesela ruh; maddeden tecerrüd etmiş ama maddede. Mesela güneş; bitkilere ziddir (ateş kütlesi olduğundan) ama güneş kendisini o sifattan tecerrüd edip ot olarak gözükürüyor. Otta olması güneşin tecerrüdü. Kendi sifatlarından tecerrüd edip kendisini ot olarak ifade etmiş, kendisini o şekilde göstermiş. Otu büyütten güneş değil midir? Allah'ın tecerrüdü de böyle oluyor. Vücubiyetten mevcuda böyle oluyor.

Allah kim, mahlukat kim? Orda işte tecerrüd sırrı var. Şunu kafamızdan silmemiz lazım: tecerrüd, eşyanın arkasında, dünyadan kopan adam demek değil. Bu eylemde, surettedir. Oysa eşayı aktif edip, eşyada olup, yani Allah eşyada tecerrüd haliyle var. Yoksa şirk olur. Mübayaneti ve tecerrüdü diyor. Bunu 20.mektub'ta anlatıyor. Vücudden nasıl mevcud oluyor? Çünkü mahiyeti tecerrüd etmiş, ondan uzak değil. Atomda olup, atom olmayan. Mevcudda vücut var ama tecerrüd etmiş. Hem var hem yok gibi. Onu kaldırırsan ne olur? Buzdan suyu kaldırırsan buz yok olduğu gibi, o yok olur. Su kendi sifatında buz olarak gözükürken, su özelliklerinden tecerrüd etmiş. Aynen öyle: buzdur, sudur, H₂O'dur, enerjidir, esirdir, madde-i hayat, ayn-ı hayat zatin cevheri. Bu sürecin dışa vuruşu. Bunların hepsi buzdan tecerrüd etmiş. Tecerrüd etti diye ondan kopuk değil. Mesela hayatı çıkar buz olmaz. Mülkten melekuta geçmek gibi değil bu. Melekuttan da tecerrüd etmiş.

Bizde de bu tecerrüd var. Mesela kendine vücut rengi verirsen, ademe düşersin deniliyor ya. Niçin düşüyor? Çünkü tecerrüd sırrın var. Kendini bir şeyle tanımla bakalım. Kendini inkâr olur. O zaman ondan tecerrüd edeceksin. "Ben buyum" dediğin her şeyden çekman lazım. Nadir abi der: Her belirlenmiş tecerrüd etmek o zaman sensin. Tecerrüd edemeyeceğin bir şey varsa, oraya gelebiliyorsan, o sensin ki, o da yok... İnsan; olması bitmeyen, olması devam eden, olmakta olandır, olması durmayandır. Bir saat önceki hâletin bir değil. Kabirde, haşırda hep hâletin değişecektir. Olman hep devam edecek. Sırat köprüsünde de değişecek. Öyle olmasa Cennette ülfet belası olur.

Cenab-ı Hakk'ın o tecerrüd sırrı bizde şöyle: Maddedeyiz ama ben diyen madde midir? Bak, tecerrüd etmiş. Ene; maddede gözüüyor, maddeyiz. Ene ve enaniyet (takvim, ruzname vs) var ama bir de enenin sureti var: o da gurur, kibir. Kanuniyeti ise ruzname, takvim, hulasa, harita olması. Hakikati ise insanı inşa eden esmalar. Zahirine, batısına vs. Mahiyetine bak, hiç alakası yok. Rabbinnas - Melikinnas - İlahinnas. İnsanın üç cihetle âyinedarlığına bakıyor. İnsanın üç cihetle âyinedarlığı insanın tecerrüd sırrıdır. Terklerle ve malik olmasına kendisini anlamlandırarak, kendisini olayın arkasına taşıyan kişi. O iki şeyle anlaşılanarak, sırrı insanı hakikatini anlamasıdır. Olayın arkasına geçiyor. İşte insanın üç cihetle âyinedarlığı, tecerrüd sırrıyla oluyor. Acz, fakr, noksan, kusur, vücutunda ademini bilmek tecerrüddür. Ademini bilmek; tecerrüddür. Bütün vücut döşeylerden sıyrılmazı.

Mesela bütün sayıları sıfır oluşturur ama sıfır sayılarından tecerrüd etmiştir. Matematik; kâinatın dilidir ve Risale-i Nur da kâinatın dilidir. Her şeyi o yorumlar ama kendisinin vücutu yoktur. Mesela acz, fakr, noksan, kusurunu deruhe etmek tecerrüd sırrıyla olur. Tecerrüdü anlama nisbetinde kusuru deruhe edeceksin. Kusurunu deruhe etmeyen, kendine vücut rengi vermiş demek. Sana giydirilenleri bırakmak, çıkarmak tecerrüddür. Tecerrüdün herkeste farklı olmasının sebebi: herkes neyi çıkarabildi ise. Üstad, acz, fakr, noksan, kusur macunundan oluşan hâlet-i ruhiyeye tecerrüd sırrı diyor. Cenab-ı Hakk taayyün ve teşahhus ile bir belirlenmiş yapıyor. Bu belirlenmiş tecerrüdlere kendi aslina gidiyor. Mübayanet de tecerrüd sırrı gibidir.

Dimağı istikamete koyan terklerdir. Kalbdeki birbirile çatışan, çelişen, garib hisleri ve hâlet-i ruhiyeleri de kiblesine koyan tecerrüdlərdir. Yani terklerle dimağ istikametine, tecerrüdlərle kalb istikametine konur. Terklerle dimağ inşa olur, tecerrüdlərle kalbin ihyə olur. İmanın kalitesi tecerrüdlərle, itikadın kalitesi terklerle artar. Zihnin ibadeti tecerrüddür yani şirkten, kesretten tecerrüd vb. ile burada marifetullah oluyor. Terkler eylemdedir. Tecerrüd enfüstədir.

Tecerrüdün sureti, eylemde gözüken haller; zamandan, kayıtlardan, kayd-ı maddiyattan, ahlâk-ı seyyieden, hazz-ı nefisten ve cüz'ü ücretlerden, cüz'iyetten ve süfliyetten, beşeriyyet levazimatından, siyasetten, dünyadan ve huzuzat-ı nefsaniyeden, malayaniyat hâlattan, gaflet esbabından tecerrüd...

4. Mücerred yani tecerrüd eden demek; mesela elektrik bütün teknolojik cihazları çalıştırabiliyor soğuk olabiliyor, sıcak olabiliyor, televizyonda görüntü olabiliyor, radyoda ses oluyor. Fakat kendisi müşahhaslanmadığı için hepsini aynı anda çalıştırabiliyor. Müşahhaslansa çalıştırımiyor. Elektrik teşahhusattan mücerred bir mahiyet yani teşahhusatlanmamış. Teşahussatlanmadığı için soğuk, sıcak, görüntü, ses vs. tüm özellikleri kendinde barındırabiliyor ama kendisi öyle değil. Tecerrüd bu demek...

1-Sözler:528, 2-Sünihat-Tuluat-İşarat:22, 3-(I), 3-(II)

Teemmül

Parçaları toplamaktır. Yani aklın içersindeki parça parçaları teke dönüştürmektir.

Tefekkür

1. Hem tefekkür dahi aşk gibi, belki daha zengin, daha parlak, daha geniş bir tarıktır ki, Hakim ismine îsal eder.

2. Aslina doğru uruc etmenin yöntemidir. Aslina seyahat etmektir. Sendekilerin asıllarını farkedip görmektir. İlim, irade ve kudretle; rububiyetini, hikmetini, rahmetini, adaletini yorumlamaktır. Evvelleyip Allah canibinden bakabilmektir. Kendinden sıyrılmaktır. Farka gelip Furkan olmaktadır. Kendini tanıüp tanımlamaktır. Hülasa-i camia, Cami-ül ezzad, Cemm-ül cem olmaktadır. Aklin kiblesi tefekkürdür, aklin kabesi marifettir, irfandır. Yönelmek tefekkürdür. Tefekkür netice değildir, yöntemdir, yol fikirdir.. Evet fikir yoldur, tefekkür yürümektedir, almak ise feyizdir. Tefekkür birbiri üzerine giydirilmiş manaları, hisleri, hakikatları, mahiyetleri açma yöntemidir. Tefekkür taşınmaktadır arınmaktadır. İbrahimî (A.S) bir meşrebtir tefekkür ve şefkat. Dimağ cehenneminden kurtuluş yöntemidir, İbrahimî (A.S) ateşten kurtaran iki sıfattan birisidir. Dimağı bütünleyendir. Tefekkür ceberut alemine giriş gücüdür... şu anda okuduklarımız bilgidir, tefekkür edince ilim olur.. ilim okudukça senin ruhun kuyudan çıkacak yani ilim elde etmek yusufu kuyudan çıkartmak demektir.. kuyu bedendi yusuf ruhtu.. ilim elde ettikçe ruh bedenden çıkmıyor demenin adıdır...

Düşünmek; oranın burada ki hakikatını, karakollarının üstünü açmaktadır. Düşünmek dünya cinsinden değildir. Düşünmek üretkenlidir yoku var etmektir. Oranın buradaki görüntüsüdür düşünmek. Oranın iksir ve mayesiyle burayı aşlamaktır düşünmek. Konuşmak karşıya döllemektir. Konuşmak karşıyı iksir ve mayalamaktır. Senden kelamlarından düşüncelerinden birileri etkilenmişse eğer onu mayalamışın demektir. Dinlemek onu burada misafir etmek demektir. Kendine ve hayata çok soru sormak düşünmektir düşünmeye sebebtir. Düşünmekte ancak kendi içsel alemine girersin. Düşünmek malzemeleri bir araya toplamaktır. Düşünmek tefekkürün malzemeleridir. Tefekkür; oraya taşınmaktadır ki kafirde düşünmek var ama tefekkür yoktur, şeytanda da yoktur. Herkes düşünür ama tefekkür edemez. Tefekkür; Kalbin yani vicdan ve aklin bütünlüğüdür. Düşünmek ise dimağın bütünlüğüdür, dimağı esas almaktır. Aslina bakıp hakikatına varmaktadır tefekkür. Düşünmek ise insan endeksli bakmaktadır. Tefekkür seni içe taşır, enfuse döndürür. Düşünmek seni dışına, harice taşır. Tefekkürün neticesi içseldir. Düşünmenin neticesi dışsaldır. Düşünmede içsel yoktur, tefekkürde de dışsal yoktur ama içsel olduğu için dışında eylemde gözükür. Tefekkür içeriye taşınmaktadır. Düşünmek dışarıya taşınmaktadır. Tefekkür; orayı burada yaşamaktır. Akıllı insanlara mahsustur. Tefekkür zannın zittidir. Düşünceler zanları oluşturur. Manayı harfiyle bakarsa hüsn-ü zanna dönüşür. Tefekkür hüsn-ü zanni oluşturur. Kaynaksız, hakikatsız, manayı harfsiz düşünmek su-i zanni oluşturur. Düşünmek itikaddir, Tefekkür imanıdır. Konuşmak bulunduğun yerden, bulunmak istediğiniz yere manen taşınma yolu ve yöntemidir. Konuşmak olmak istediğiniz yere yönelmektir, girme yoludur.

Tefekkür aklin nurudur, ziyyası değil... Eyleme, aslina doğru hareket etmenin adıdır... Tefekkür büyük adamı alçak gönüllü yapar... (Gazali, İmam-ı Rabbani gibi) Bilgi ve malumat ise küçük adamı büyük yapar... Kibirlendirir... Sonunda senin tevazu yapmana vesile sebep olmuşsa tefekkürdür. Neticede o kişi mütevazi olmuşsa bu ilim olmuştur.

Tasavvur hakimiyetiyle yapılanca düşünce, taakkul hakimiyetiyle yapılanca da tefekkür diyebiliriz. Tefekkür zaten taakkulun ilk kapısıdır, tasavvur ile taakkul arasındadır. Bizde tefekkür, toplumda konsantre diyorlar yani yoğunlaşma. Bu güç olur, şiddet olur, şehvet olur, aklî melekeler olur, zekavet olur. Konsantrenin bir üst versiyonu tefekkürdür. Fark şu: süflî şeyleerde tefekkür yoktur, düşünce vardır. Şehvet düşüncedir, tefekkür değildir. Gadabda, hiddette, giybette vb hiç birisinde tefekkür yoktur, bunlar düşüncedir. Yani

menfide tefekkür yoktur. Çünkü tefekkür; Allah'ın özel bir ihsanıdır, herkese verilmez. Fikir; yoldur. Yolda yürüyen; tefekkürdür. Tefekkür ile düşünce arasındaki fark şudur: İçinde Allah olan, neticesinde seni feyze taşıyan şey tefekkürdür. Düşüncelere kutsiyet, feyz ve maneviyat kazandırma yöntemidir; tefekkür. Düşüncesini vahiyle örtüştüren yöntem; tefekkürdür. Düşüncenin üstünü düşündüğünce, vahiyle anlam kazandırılınca, buna tefekkür diyoruz. Bunu akıl yapar. Düşünce kafirde vardır ama tefekkür kafirde yoktur. Tefekkür; mülkten, meleküttan çıkartıp seni Şecere-i hilkat ile birleştirip öyle bakmaktadır.

3. Kainat kitabını mana-yı harfiyle Allah'ın sıfat ve esması namına görüp okuyup marifet-i imaniye elde edebilmek. Tefekkür, ibadet ve marifete vesile olmazsa tefekkür olmaz. Afakî tefekkür; kainatla, hariç alemle ilgili tefekkür. Enfüsi tefekkür; mahiyet-i insaniye ile ilgili tefekkür. Afaki tefekkürde çok tafsılata girmek kesrette boğulmaya sebep olacağı için tavsiye edilmemiştir.

1-Sözler:476, 2-(I), 3-(II)

Tegayyür

1. Eşyanın vücutunda tegayyür var. Yani keyfiyetleri, halleri değişir.
 2. Tegayyür ve tebeddül; hudûstan ve tekemmül etmek için tazelenmekten ve ihtiyaçtan ve maddîlikten ve imkândan ileri geliyor.
 3. Cevv-i hava mekânı çabuk tegayyür ettiğinden, bir halden bir hale sür'aten geçtiğinden...
 4. Meratib tevellüd edip, ihtilafat ile tegayyürat neş'et etmiştir.
 5. Batının tereşşuhun, zahirine ağaca dönüşmesidir. Dış şartları kabullenmiş bir sistem çalışıyor. Ağacı mesela rüzgar esti kuraklık oldu yaprak çıkmadı değişime maruz oldu. Yani değişimi kabul eden yönü. Dış etkilerle kuraklık, nem gibi ağacın bundan etkilenmesi, yani değişimini harici sebeplerle kabul edebiliyor. mesela batın ise harici sebeplerle değişmez. Harici tesiri alabilme tarafı. Hakikat meratiplerinin şartlara göre ortaya çıkışı, zahirdeki görünüşleri...
-

1-Mesnevi-i Nuriye:190, 2-Lem'alar:351, 3-Sözler:437, 4-Sünihat-Tuluat-İşarat:19, 5-(I)

Teklif

1. <<<Teklif nazarî olan şeyde bir imtihandır.
 - 2 Çekirdeğe su vermek tekliftir. Çekirdeğe ağaç oluyor musun olmuyor musun demektir. Teklif mükemmel kılmak, ona vazife yüklemektir. Teklif su'dur, İslamiyyettir.
-

1-Muhakemat:52, 2-(I)

Tekvin

Tekvindeki ademden vücuda çıkan ilmî vücundlara iradenin tahsis ettiği surette (Emr-i kün feyekün ile) kudret ona mahsus bir vücud giydiriyor.

Tekvindeki ademden vücuda çık, diyor. Kim diyor? Tekvin sistemdir, faildir. Tekvinde adem var, taakkulun içindeki akıl gibi. Ademe diyor ki: Çık dışarıya. Çıktı. Nereye geldi? İlme. Vücuda çıkan ilmî vücundlara iradenin tahsis ettiği surette (Emr-i kün feyekün = Ol) Kime ol diyor? İlmî vücundlara. Ol deyince, kudret iradenin tahsis etmiş olduğu ve emrettiği şeye taalluk ediyor ve ona mahsus vücud giydiriyor.

Kudretin sahası, baktığı yer ilim. İrade de aynı şekilde. İrade ve kudret, ilme bakıyorlar. İlim ama Tekvindeki ademe bakıyor. Tekvinden vücut-u hariciye çıkmaz. Vücut-u hariciyeye kudret çıkarır. Bu sarihtir. Kudret; ilmî vücundlari... hangi vücundlari? İradenin tahsis ettiği vücundlari. Kudret; iradenin ilimdeki tahsis ettiğini çıkarıyor. Demek kudretin ademle işi yok. Kudret; ilimdeki vücundlari çıkarır. Fark bu. Tekvinin de halk etme özelliği var ama kudret gibi değil. Kudret; ilmî vücundlari çıkarıyor. Tekvin ise; ademden vücuda atıyor.

Tekvinde bulunan ademden ilmî vücundlari atılıyor ama ilmî vücundlari iki tane yapısı var: bir tekvinin attığı, bir de ilmin ademden aldığı var. Mümteni, mümkün, madum. Mümteni; şirk ve küfür gibi, zatında muhal olan. O, ademidir. Bu da ama bulunuyor ki, kafasızın kafasına kadar gelmiş. Mümkün ise; şu mevcudat. Madum; olabilir ama vücuda çıkmamışlar. Kafasızın kafasındaki şirki Tekvin ademden ilme atıyor. İlim ise kendisi; mümkünü alıyor. Yani Sübutî sıfat olan İlim'de üç tanesi var: mümkün, mümteni, madum. Tekvin ayrıdır, ilim ayrıdır. Tekvinin içindeki ademden ilme atılıyor. İlimde de madum mu, mümteni mi, mümkün mü diye tefrik eden irade.

İlim; taakkul gibi bir sistemin adıdır. Taakkulun içinde akıl var. İlim sistemi içerisinde de madum, mümteni, mümkün vücundlari var. Vücut. İlimde olduğu için vücut diyoruz. İlim sistemindeki bu üç tane vücunda tekvin attı. İlme atmıyor. İlim sistem. İçerisindekilere ilmî vücundlari diyoruz, ilimde olduğu için. İlmin kendisi ayrıdır. Mesela adam âlimdir ama âlim ayrı, onun içindeki malumatlar ayrı. Vehmi var, malumatları var, bilgisi var, zanları var. Var da var ama âlim. İlim; taakkul gibi bir sistemdir. İlmin içerisindeki mertebeler taakkulun içindeki akıl gibi. Adem'le tekvin de öyle. Tekvin sistemdir. Ademî vücundlara "kış kış" diyor. Onları ilim sistemi içine attı. Tekvin ademden ilim sistemine atıyor ve oraya attığı üç kategoriye ayrılıyor: mümkün, mümteni, madum.

Vücuda çık deyince, kudret de hazır bekliyordu, vücuda çıkardı. İrade; ilmî vücundlara bakıyor. Bu odanın adı ilim. Odanın içerisindeki çeşitlilik: madum, mümteni, mümkün vücundlari, ilmî vücundlari. İlmin içerisinde oldukları için ilmî vücundlari denilmiş. İlim, içindekilere benzemiyor. Ben ayriyim, bendekiler ayrı. İlim; sıfattır, yapıdır. İçindeki tanımlamalar: madum, mümteni, mümkün. İrade bu odaya geldi. "Olma, olma, şu, bu, ve bu saydıklarım çıksın". İrade bunu yapıyor. Seçtiğine emrediyor. Kudret de vücuda veriyor.

Özetle; Tekvindeki ademe çık dendi ve ilmin sisteminde madum mümteni mümkünler ortaya çıktı. İlim tekvinden çıkmadı ilmin içindekiler atıldı. İrade, İlmin içerisindekilere hangisinin olacağını emr-i kün feyekün ile tahsis ve tercih etti. Sonra Kudrete dendi ki bunları vücut-u hariciyeye çıkar. Kudret, vücut-u hariciyeye çıkardıktan sonra Hayat geliyor. Hayat; malzeme deposudur. Nereye göre yapacak? Allah'ın yaratacağının bir sureti olacak. Semî' ve Basar geliyor. Kudret yaratıyor, İrade tercih ediyor ama Basar'ı nazara almış. Görüyor. Neyi görüyor Basar? İnsandaki fitratın isteklerini görüyor. Semî' de insanın fitratını işitiyor. Demek ki nihayetsiz, sonsuz ilmî vücundlardan irade tercih ediyor, kudrete veriyor. Kudret de hayat malzemesini kullanarak vücut-u hariciyeye çıkarıyor.

Kudret sıfatı; vardan var etme özelliğine sahip. Yani ilimden vücut-u hariciyeye çıkartır. Yani daire-i ilimden, ilmî vücundlari vücut-u hariciyeye, alem-i şahadete çıkartmayla vazifelidir. İlmî vücundlari, ayan-ı sabiteler; vücundlari belirlenmiş olanları, vücut-u hariciyeye çıkartmakla vazifelidir. Bu vardan var etmektedir. İlmî vücut dahi olsa, o vardır. Buna icad denilir, icaddır.

Tekvin ise; ademden vücuda çıkartır. İlmî vücuqları Allah kudreTİyle dışarıya çıkarıyor. O zaman vardan var oluyor. İlmî vücud olarak var olanlara vücud-u hariciye veriyor. Bunu kudret yapıyor. Tekvin ise, ilmî vücuqları bile olmayanları ademden vücuda çıkartıyor, ilmî vücuqlara çıkarıyor.

Tekvin'in içinde adem var. Adem-i mutlak zaten yok. (Mektubat 59) "Adem; vücud-u ilmiyeye perde olmuş bir unvandır." Ademden vücuda çıkartıyor, ilmî vücuqlar oluyor, ayan-ı sabiteler oluyor. Kudret onu alıyor, vücud-u hariciyeye çıkartıyor.

Mülk; kudrete, üstünde inşa ve ihyaya bakar. Yani aklımızı inşa eden, kalbimizi ihyâ eden. Melekut ise; tekvine bakar. Evamir-i tekviniye; tekvin'e bakar. Ayat-ı tekviniye; kudrete bakar. Tekvin'in vücud-u haricisi Kudrettir. Yani batınısı Tekvin, sureti ise Kudret. Sebebsiz yaratmalar Tekvin'e bakıyor. Sebebli yaratmalar Kudret'e bakıyor.

Kudret yaratıyor. Kudretin yarattığı şeyin bağı Tekvin'de. Kudret elmayı yarattı. Ama elmadan Allah'a bir bağ var. Bu Tekvin. Bağı kuran Kudret değil. Kudret elmayı sadece yaratıyor. 'Ben bu işi yaptım, vücud-u hariciyeye çıkarttım' diyor. Kudret, esir ve atomdan yarattı. Ama o yarattığı elmanın devamlı olan bağı Tekvin. Mesela -haşa- uydu Allah'a misal olsa, elindeki navigasyon Kudret'e misal. Uydu ile navigasyon arasındaki bağ Tekvin'dir. Çünkü evamir-i tekviniyenin içinde meyil, incizab, istiyak, ihtiyaç var. Evamir-i tekviniyeyi Tekvin yazıyor. Tekvin'in yazdığı evamir-i tekviniye programı üzerine Kudret yaratıyor. Tekvin'in yazdığı program ilim'dir, çünkü İlmin içindekiler ademden çıkmıyor.

Kudret yaratıyor. Kudretin yarattığı şeyin bağı Tekvin'de. Evamir-i tekviniye ile bağ daima kesiksiz devam ediyor. Kudret yaratıyor ve bırakıyor. Allah-u alem Kayyum, Tekvin'e bakıyor. Kudret; ayat-ı tekviniyeye bakıyor. Tekvin ise; evamir-i tekviniyeye bakıyor. Evamir-i tekviniyenin içerisinde ihtiyaç, istiyak, incizab ve meyil var. Ayat-ı tekviniyenin içerisinde atom, enerji, esir, madde-i hayat, ayn-ı hayat var.

Hâşâ misal için güneşe Allah dersek, fotonlara tekvin, renklere kudret diyebiliriz. Veya: Uyduya Allah de, sinyale tekvin de, sinyalin navigasyonda ortaya çıkışmasına da kudret diyebiliriz. Çekirdek, tohum Tekvin'e bakar. Ağaç ise Kudret'e bakar. Dolayısıyla İmam-ı Mübin Tekvin'e, Kitab-ı Mübin Kudret'e bakıyor. Su yumuşaktır, demir serttir. Donma olunca, demiri patlatır. "Parçala" emr-i tekvinişini veren Tekvin'dir. Demiri parçalayan; Kudrettir.

Evvel --> Tekvin. Ahir --> İlim. Zahir --> İrade. Batın --> Kudrettir.

Maddesiz ibda Tekvin. Bir kısmı da maddeden inşa eden Kudrettir. İbda; Tekvin. İnşa; Kudret. Kudret; malzemelerden yapıyor. Tekvin ise; hiçbir şey yokken de yapıyor.

Üstad devamlı Tekvin sıfatını evamir ile ifade ediyor. Emreden yani emir makamında kullanıyor. İşi yapan makamında kullanmıyor. Realite olmuşsa, ayat-ı tekviniye diyor. İşi emreden ile yapan farklı kişidir. Tekvin; kendisini emir olarak, Kudret ise; anda yaratmakta gösteriyor.

Evamir, Tekvin'in kendisi değildir. Tekvin kendisini evamir olarak ifade ediyor. Bu evamiri kudrete veriyor ve kudretin içindedir evamir. Ama evamir ayn-ı Tekvin değil. Dolayısıyla evamir, Tekvin'den farklıdır. Kudret, yapma özelliğidir, eylemdir. Ama arkasında eylemi aktif eden emir var. Bu irade değildir. İrade; tercih etmektir. İlim; programdır. Hayat; malzemedir. Bunların hepsini aktif eden düğme; emirdir. Tekvin; emretme makamındadır. Kendisini evamir-i tekviniye yani Tekvin'in emirleri olarak ifade ediyor. Kudret kendisi ayn-ı fildir. Fakat onu aktif eden, "Yap" diyen Tekvin. Kendisi fiilin faili değil, fail kudret'tir.

Tekvinin eyləmsel hâli; evamir-i tekviniye olaraq risalelerde çok geçiyor. Tekvin'in emirleri. Mesela başhekim doktora emrediyor: "Şu hastaları tedavi et". Doktor hastaları fiilen tedavi ediyor. Başhekimin emir vermesi; Tekvin'dir. Doktorun emri yerine getirmesi, vücud-u hariciye çıkarması; Kudret'tir.

Mec'ulün iki yönü var: Nur ve Mana. Mana tarafı Hakka bakan yöndür ki; Tekvin'e bakıyor. Nur tarafı Hâlka (yaratmaya) bakıyor ki; Kudret'tir.

Tekvinin;

- Sureti --> Âyât-ı tekviniye (İrade)
 - Kanuniyeti --> Evamir-i tekviniye (Kudret)
 - Hakikati --> İlim, Hak, Hayy
 - Mahiyeti --> Adem
-
- (I)
-

Temessül

1. Temessülün aksamı muhtelifdir. Âyinede temessül, münkasım dört surete: Ya yalnız hüviyet; ya beraber hâsiyet; ya hüviyet hem şu'le-i mahiyet; ya mahiyet, hüviyet. Eğer misal istersem, işte insan ve hem şems, melek ve hem kelime.

2. Çekirdekten ağaçın olmasına, içinin dışarıya görünmesine Temessül denir. Ağaç, çekirdeğin temessülüdür. Temessül bir anda tamamı değil, azar azar olmakta. Çekirdekteki ağaç hakikati azar-azar, zaman-zaman temessül edip, çekirdek hakikatının peyderpey-peyderpey görünmesidir. Yani temessülde hakikatın eşyayı sıfatlaması yani çekirdekteki koku hakikatının meyvenin üzerinde gözükmesi ve meyve o koku vasifıyla sıfatlanması vardır.. Bizatihî çekirdekteki koku keyfiyeti, elmada değil, değişik şekilde görünüyor ve eşyada o hakikatla sıfatlanıp kendini gösteriyor. İnikasta ise vurulan yer sıfatlanmıyor o ortam, o gibi oluyor. Mesela tederrüs ders alma peyderpey oluyor. Yani alimden bana peyderpey inikas edip temessül ediyor. İnikas ise alimin ilmi peyderpey değil tamamen verip-vurup bende tezahür etmesidir. İnikas daha çok nur ve nurani tarafa bakıyor, temessül maddi ve manevi tarafı içine alıyor...

İnbisat; Çekirdeğin ağaç olmasıdır. Ağaç inkişaf etti, çekirdek oldu. İnkişaf; oku çekip fırlatmak gibi, hedeften hedefe. İnbisat ise; her şeyi kucaklayarak, boyalanarak. Çekirdek inbisat ederek ağaç olur. Hakikatını izhar ederek. Fihimafih = içimi dışına çevirerek. Yani inbisat; çekirdektен ağaç yönü. İnkişaf; ağaçın çekirdeğe hülasalanışı. Temessül; mülk yönü. İnbisat ise; batın yönü. Temessül; ism-i zahire bakar.

1-Sözler:705, 2-(I)

Temlik

1. Cenab-ı Hakk'ın sana in'am ettiği vücudun, cismin, a'zaların, malin ve hayvanatın ibahedir, temlik değildir. Yani, istifaden için kendi mülküni senin eline vermiş, istifade et diye ibahetmiş. Senin gibi, idare etmekten hakikaten âciz ve tedbirden cidden cahil bir şahsa temlik etmemiş. Çünkü mülk olarak verse idi, idaresini sana bırakmak lâzım gelirdi.

2. Senin mülkün ve malın olup istedigin gibi tasarruf edebilecegin şeylerdir.
-

1-Barla Lahikası:327, 2-Mesnevi-i Nuriye:107'den

Temsil

1. Sırr-ı temsil dûrbîniyle, en uzak hakikatlar gayet yakın gösterildi. Hem sırr-ı temsil cihet-ül vahdetiyle, en dağınık mes'eleler toplattırıldı. Hem sırr-ı temsil merdiveniyle, en yüksek hakaik kolaylıkla yetiştirildi. Hem sırr-ı temsil penceresiyle; hakaik-i gaybiyeye, esasat-ı İslâmiyeye şühuda yakın bir yakîn-i imaniye hasıl oldu. Akıl ile beraber vehim ve hayal, hattâ nefş ve heva teslime mecbur olduğu gibi, şeytan dahi teslim-i silâha mecbur oldu.

2. Temsil; dürbündür, mercektir, merdivendir, penceredir.
-

1-Mektubat:377, 2-(III)

Tenezzülât-ı İlahiye

1. Beşerin akıllarına ve fehimlerine göre konuşmak bir tenezzül-ü İlâhîdir.
2. "Tenezzülât-ı İlahiye" ile tabir edilen muhatabların fehimlerine yakın ve münasib üslûblar üzerine nâzil olmuştur.
3. Tenezzülât-ı İlahiye tabir olunan müraat-ı efham ve ihtiram-ı hissiyat ve mümaşat-ı ezhân...
4. Elbette irşad ve belâgat iktiza eder ki: Onların hissiyatı riayet ve ihtiram edilsin ve efkârları dahi bir derece mümaşat ve ihtiram edilsin. İşte riayet ve ihtiram; ukûl-ü besere karşı olan tenezzülât-ı İlahiye ile tesmiye olunur. Evet o tenezzülât, te'nis-i ezhân içindir.
-

1-Şular:124, 2-Mesnevi-i Nuriye:127, 3-Muhakemat:72, 4-Muhakemat:159

Tercih bila Müreccih

1. Eğer desen: Tercih bilâ müreccih muhaldır. Halbuki, o emr-i itbarî dediğimiz kesb-i insanî; bazan yapmak ve bazan yapmamak; eğer mûcîb bir müreccih bulunmazsa tercih bilâ müreccih lâzım gelir. Şu ise, usûl-ü kelâmiyenin en mühim bir esasını hedmeder?

Elcevab: Tereccuh bilâ müreccih muhaldır. {(Haşıye): Tereccuh ayrıdır, tercih ayrıdır, çok fark var.} Yani: Müreccihsiz, sebebsiz rüchanîyet muhaldır. Yoksa, tercih bilâ müreccih caizdir ve vaki'dir. İrade bir sifattır; onun şe'ni, böyle bir işi görmektir.

2. Tercih bila müreccih caizdir. Tereccuh bila müreccih caiz değildir. Tereccuh bila müreccih eşya arasındaki mukayesedir. Tercih bila müreccih ise insan ile eşya arasındaki ilişkiyi anlatır.

Tercih bilâ müreccih caizdir ve vaki'dir. Yani tercih ettiren, sebebsiz bir şeyi üstün tutmak mümkünür. Burada irade giriyor. Her şeyiyle iki aynı bardak. Ben bunu tercih ettim, diyebiliyorum. Eğer ihtiyarm olmasa, ben sebebe mahkumsam ve eşya ikisi eşitse, hiç birisini tercih edemem. Çünkü üstünlüğü yok. Ama üstünlüğü olmaksızın üstün tutmak; bunu irade yapıyor. Eğer eşyanın üstünlüğü varsa, beni mecbur ediyor onu tercih etmeye...

Üç elma ve beş elma var. Ben beşi tercih etmek zorundayım. Bu benim irademi ortadan kaldırdı, çünkü eşyada üstünlük var. Eşya beni bağladı. Yani eşyanın üstünlüğü benim irademi ortadan kaldırıyor. Ama Üstad diyor ki “eşya birbirinden üstün olduğu halde, ben üstün olmayanı tercih edebilirim.” Rüchaniyet var, üstünlük var ama ben üstün olanı tercih etmiyorum. İlginç bir şey var burada. Eğer eşyanın birbirine karşı eşitse, o bir şey değil, tercih edersin. Üstün olmaksızın üstün tutmak bu hür olduğunu gösteriyor. Çünkü eğer eşya üstün ise, ben onu üstün tutmak zorundayım. Bu benim ihtiyarımı ortadan kaldırır. Senin iraden var mı yok mu önemli değil.

Misal: Sen bana şunu yaptı, ben de sana bunu yaparım. Bu davranışımı sen belirledin. Demek ki ben hür değilim. Senin davranışına mahkumum. Mecburum öyle sana yapmaya, çünkü köleyim senin hareketine. Vurmak istemediğim halde vurmak zorundayım, çünkü vurmuşsun.

Eşyanın üstünlüğü olmaksızın eşyanın birbirine üstünlüğü olmaz. Eşitler yani müreccih yok yani üstün bir sıfat yok. Bu durumda yani üstünlük olmaksızın ben bir tanesini seçerim. Aslında iki eşya eşitse, ben hiç birisini tercih edemezdim. Edememem lazımdı aslında. Çünkü benim tercihim ille bir sebeble olabiliyor. Yani müreccihsız tercih edemem.

- a) Beni hareketsiz bıraktı, çünkü eşyalar eşit.
- b) Eşitlik kalkmışsa, beni bir tercihe zorladı. Benim tercihim yok artık, çünkü müreccihin tercihi oldu. Sıfatı sıfatım oldu. Beni bağladı. Beni ortadan kaldırdı. Cebir oldu.

1-Sözler:468, 2-(I)

Tereccuh bila Müreccih

1. Eğer desen: Tercih bilâ müreccih muhaldır. Halbuki, o emr-i itibârî dediğimiz kesb-i insanî; bazan yapmak ve bazan yapmamak; eğer mûcîb bir müreccih bulunmazsa tercih bilâ müreccih lâzım gelir. Şu ise, usûl-ü kelâmiyenin en mühim bir esasını hedmeder?

Elcevab: Tereccuh bilâ müreccih muhaldır. {((Haşıye): Tereccuh ayrıdır, tercih ayrıdır, çok fark var.} Yani: Müreccihsız, sebebsiz rüchaniyet muhaldır. Yoksa, tercih bilâ müreccih caizdir ve vaki'dir. İrade bir sıfattır; onun şe'ni, böyle bir işi görmektir.

2. Tercih bila müreccih caizdir. Tereccuh bila müreccih caiz değildir. Tereccuh bila müreccih eşya arasındaki mukayesedir. Tercih bila müreccih ise insan ile eşya arasındaki ilişkiyi anlatır.

Tereccuh bilâ müreccih muhaldır. Yani tercih ettiren, sebebsiz bir şeyin üstün olması imkansızdır: Mesela iki aynı bardak. Hiçbir şey olmadan üstünlük olamaz. Ama bir şey farklı olursa, üstün olabilir. Mesela bir kilo ile on kilo patateste bir üstünlük konuşulabilir. Ama her şeyeyle iki eşit bardaklarda üstün olması için tercih ettiren olmadığı zaman, birbirine üstünlük olamaz.

Üç elma ve beş elma var. Ben beşi tercih etmek zorundayım. Bu benim irademi ortadan kaldırdı, çünkü eşyada üstünlük var. Eşya beni bağladı. Yani eşyanın üstünlüğü benim irademi ortadan kaldırıyor. Ama Üstad diyor ki “eşya birbirinden üstün olduğu halde, ben üstün olmayanı tercih edebilirim.” Rüchaniyet var, üstünlük var ama ben üstün olanı tercih etmiyorum. İlginç bir şey var burada. Eğer eşyanın birbirine karşı eşitse, o bir şey değil, tercih edersin. Üstün olmaksızın üstün tutmak bu hür olduğunu gösteriyor. Çünkü eğer eşya üstün ise, ben onu üstün tutmak zorundayım. Bu benim ihtiyarımı ortadan kaldırır. Senin iraden var mı yok mu önemli değil.

Misal: Sen bana şunu yaptın, ben de sana bunu yaparım. Bu davranışımı sen belirledin. Demek ki ben hür değilim. Senin davranışına mahkumum. Mecburum öyle sana yapmaya, çünkü köleyim senin hareketine. Vurmak istemediğim halde vurmak zorundayım, çünkü vurmuşsun.

Eşyanın üstünlüğü olmaksızın eşyanın birbirine üstünlüğü olmaz. Eşitler yani müreccih yok yani üstün bir sıfat yok. Bu durumda yani üstünlük olmaksızın ben bir tanesini segerim. Aslında iki eşya eşitse, ben hiç birisini tercih edemezdim. Edememem lazımdı aslında. Çünkü benim tercihim ille bir sebeble olabiliyor. Yani müreccihzsiz tercih edemem.

- a) Beni hareketsiz bıraktı, çünkü eşyalar eşit.
- b) Eşitlik kalkmışsa, beni bir tercihe zorladı. Benim tercihim yok artık, çünkü müreccihin tercihi oldu. Sıfatı sıfatım oldu. Beni bağladı. Beni ortadan kaldırdı. Cebir oldu.

1-Sözler:468, 2-(I)

Tereddüd

Berzahta kalmak.. Yani kendinde karşılık bulma eğiliminde olmayan.. Yani araştırdığı, merak ettiği konuyu insanın; Haaa! tamam demesi, o hakikatın kendisinde karşılık bulması demektir. Berzahta kalmak; şu mu? o mu? Yani kendinde karşılık bulma eğiliminde olmayan. Karar mekanizmasının altında kalmak. Yani, şüphede kalmak. Tereddüd; Dimağdaki yedi merkebeden tasdik ile izan arasında bir berzahtır.

(I)

Tereşsuh

Çekirdekten ağaç olma yönüne Temessül denir. Ağacın hülasalanıp tekrar çekirdek olması da Tereşsuh. Ağaçtan meyveye dönüşmesi (çekirdek değil) Teşahhus. Teşahhus meyvenin kendisi.. Tereşsuh sürecin adı.. Yani ağacın bütünselliği meyveye geliyor ama meyve ağacın sonudur: Bu teşahhusdur, şahısları ama çekirdek o değil. Meyvedeki çekirdek kökteinin aynısı olduğundan tereşsuhdur. Yani bu sürecin adı teşahhus, meyve olarak gözükmesi de teşahhusun içinde, ağacın içinde bu. Ama çekirdek orda olmakla beraber o değil. Tereşsuh ise bu sır kökteki çekirdeği tanımlaması noktasında. Yani: Ağacın bütün yapısı çalıştı ve meyve üretti, bu sürecin adı tereşsuh. Kendisinden sağdı, bir şey çıkardı, kendi bütün yapısından bir şey çıkardı, tereşsuh, bu sürecin adı. Çıkan şey, ayrı bir şey, ayrı çekirdeği var, bu teşahhus. Tereşsuh: bütününe süreci. Teşahhus ise şahıslanması. Meyvenin kendisine bakarsak, teşahhusdur, ama ağaçtan meyveye bakarsak, tereşsuhdur. Çekirdek ve meyve olma süreci ve meyvenin kendisi, teşahhus. Ama meyveyi verecek şekilde ağacın çalışması, tereşsuhdur. Ağacın tereşsuhu çekirdek olarak gözükmektedir. Batının zahiri beslemesidir.

(I)

Tesadüf

1. Tesadüf ise, cehlimizi örten gizli bir hikmet-i İlahiyenin perdesidir.
2. Sadefine, yazılımına, sistemine, yaratılışına hadiselerin tam mutabık gelmesidir, mülaki olmasıdır.

Tesanüd

Eylemdeki hal; tesanüddür. Senedleşmek bedensel aynı olmak, aynı işi yapmak. Yani bir maksad adına fiili bir çizgide bulunmak, tek hareket yapmaktadır. Tesanüd aklî, fikrî bütünlüğü (ittihad) eyleme dönüştürme faaliyet birliğidir. Tesanüd; lahkaları esas yapıp yaşamaktır, ona göre davranışmaktadır. Mesela biri gazaya getirir (fiil), biri kibrit getirir (fiil), biri şişe getirir (fiil)yakarız istifade ederiz bu tesanüddür. Getirmeyi düşünmek ittihaddır. Lamba yandıktan sonra "ne haber nasılsın iyimisin" buda uhuvvetdir. İttihad, ittifak ettik sonra tesanüd ettik sonra uhuvvet oldu.

(I)

Teslimiyet

1. İman tevhidi, tevhid teslimi, teslim tevekkülü, tevekkül saadet-i dareyni iktiza eder.

2. Teslim... SLM... "sin-lam-mim" harflerinden meydana geliyor.. aynı zamanda islamın kök harfleridir.. arapçada İslam SLM.. Teslim selametten türetilmiştir.. Es Selam Allah cc bir ismidir... Ayıp ve eksiklikten münezzeх olduğu için Allah'ın ismidir.. Hakkin kaza ve Kaderini hoşnutlukla karşılaşmak.. Ve bela geldiğinde dışta ve içte bir değişiklik olmaksızın sebat üzerinde bulunmaktadır...bu isimden geliyor Cenab-ı Hakkin.. İslam esaslarını kabul tasdik ve hazmetmenin ruhta kazanılmış halin eyleme dönüşebilenin adıdır Teslim.. Kabul - tasdik - hazmetmekten hasıl olan haleti ruhiyenin eyleme dönüşmenin halidir Teslim.. Tevekkülde fil yoktur...Teslim fili içerir..

Akıl zeka inanç idrak zihin fikir vehim şuur mantık muhakeme deha hüşyar tasavvur bilmek sıfatlarının hamur haline getirilmesinde ve bu haline kalbe mal olmasından hasil olan vicdani bir halin ifadesidir.. Teslimiyet vicdani bir sigortadır.. Nasılkı bir firtınada emniyetli bir yere sıgnmak ihtiyaçsa.. dağlarvari hadisatin altında kalmamak için Teslim-i hissine sıgnmakta ihtiyaçtır... Tevekkül kulun rabbini vekil edip müracaat etmesi.. Teslim ise rabbin tevekkülü kabul edip fiili cevap vermesidir.. Teslim rabbine Teslim olmak ve onu kendine vekil tayin etmek ve onun vereceği karara rıza göstermektir.. Teslimiyet kendinden sıyrılmaktır.. Teslimiyet yüksek idealleri hedef kabul etmektir. Teslimiyet kalbin marifetinin fiili tezahürüdür.. Teslimiyet boyun eğme değil bilakis kendi cüz-i hakikatını hakaik denizinin sahiplenmesi için cüz-i hakikatından sıyrılp külli bir hakikati kazanma eylemidir...Teslimiyet Allah'ın mülküne kendinde hissetmektir..benim mülküm ne ki , Teslim olup Allah'ın mülkü senindir gör...ikinci şua..Teslimiyet Farkındalıktr...kendini fark etmektir varlık içinde..

Teslimiyet kendi cüz-i hakikatlarıyla kainatı okuyup kainatı kabullenmek ve sahiplenmektir...yani kainatın uzantısı olmadığını anlamaktır...kainatın sıralanışında bir varlık değil sin..kainatın özüsün özetisin haritasının ruznamesisin..onu anlamaktır.. ona uygun davranıştır..Teslimiyet..yoksa kainatın bir parçası değil boyun eğmek değildir..

Selametli olmaktadır SLM; islam - Teslim aynı köktendir..SLM.. Teslim Allah'ın mülküne senin mülkü olduğunu fiili göstergesidir.. Allah'ın mülkü benimdir.. Şimdiye kadar bize mücadele savaşmayı öğrettiler annemiz babamız..yakınımız dahil mücadele ve savaşmak.. Ruhumuzla cesedimizin aynı şey olduklarını bize inandırdılar.. Teslimiyet bize hayat parça parçalardan olmadığını tümünün bir hakikat olduğunun kabullenme ifadesidir.. Teslimiyet farkediliştir uyanıstır.. çekirdek hakikatından ağaca dönüşme halinin anlayışıdır.. fiili tezahürüdür.. Teslimiyet kainatı kucaklayan iradeye iradeni bırakmaktadır. Teslimiyet nefsin efendisi olmaktadır..Teslimiyet Sadakattır...

Tevekkülde fil yoktur.. Teslim fiili içerir.. Tevekkül kulun Rabbini vekil edip müraacat etmesi.. Teslim ise Rabbin tevekkülü kabul edip fiili cevap vermesidir.. Teslim; seleme'den geliyor, fiil. Yani teslimde laf yok, fiilin kendisidir. Tevekkül; hadiseleri Allah ile yorumlayabilmek. Çünkü tevekkül evvellemedir. Sahibinin nazarıyla kainata ve hadiselere bakmaktadır. İtimad ise; Allah'ın rububiyetine bakıyor.

Tevekkül ne demektir? İradeye geçiyorsun. Teslim; ihtiyardır, eylemsel halidir. Tevekkül ise; artık eylem, tedbirlerine, kurallarına uydun, biraktın ona. Bu tevekkül irade olduğu için, herkeste tevekkül yok. İman tevhidi, tevhid teslimi, teslim tevekkülü... yani birisi itikad tevhid. Tevhid; itikaddır, imanın kendisi değil. İman tevhidi, tevhid teslimi...teslim; eylemsel hal, ihtiyar demek, adetullah kuralıdır, namaz kılmaktır, oruç tutmaktadır. Teslim; seleme, İslamiyet'tir. İslamiyet; teslimdir, yani fiildir. Adetullah uy. Peki uyduktan sonra ne yapacaksın? Kurallara uymak; ihtiyarî kaderdir. Kâinatı tanzim ediyor. Ama bil ki, arka tarafta tevekkülde iradevî bir kader var. Tevekkül ehli irade ehlidir. İrade ehli tevekkül ehlidir. Tevekkül bu nedenle; hadisenin arkasına geçmeye sebebtir. Seni rahatlatan, tevekküldür. Teslim; kurala uymaktır. Tevekkül ise; seni hadiselerin arkasına taşır. Kanser oldun, hasta oldun, fakir oldun vs. Adetullah nedir? Teslimdir, uy. İlacını kullan vs. Ama bu yetmiyor. Tevekkül; seni altında ezen hadiselerin arkasına geçmendir. Onun için hadiseler seni şekillendirmiyor, sen hadiseyi şekillendiriyorsun.

1-Sözler:314, 2-(I)

Tesâhhus

1. O namuslara, o kanunlara bir vücut taayyün edemez. Bir hüviyet teşâhhus edemez.

2. Hem tevhid sırrıyla, şecere-i hilkatın meyveleri olan zîhayatta bir şahsiyet-i İlahiye, bir ehadiyet-i Rabbaniye ve sıfât-ı seb'aca manevî bir sîma-i Rahmânî ve temerküz-ü esmâ ve ایٰكَ نَعْبُدُ وَإِيٰكَ نَسْتَعِينُ deki hitaba muhatab olan zâtın bir cilve-i taayyünü ve teşâhhusu tezâhür eder. Yoksa o şahsiyet, o ehadiyet, o sîma, o taayyünün cilvesi inbisat ederek kâinat nisbetinde genişlenir, dağılır, gizlenir. Ancak çok büyük ve ihatâlı, kalbî gözlere görünür. Çünkü azamet ve kibriya perde olur, herkesin kalbi göremez. Hem o cüz'î zîhayatlarda pek zahir bir surette anlaşılır ki; onun Sâni'i, onu görür, bilir, dinler, istediği gibi yapar. Âdet o zîhayatın masnuiyeti arkasında muktedir, muhtar, işticî, bilici, görücü bir zâtın manevî bir teşâhhusu, bir taayyünü imana görünür. Ve bilhâssa zîhayattan insanın mahlukiyeti arkasında gayet aşıkâr bir tarzda o manevî teşâhhusu, o kudsî taayyün sîrr-ı tevhid ile, imanla müşahede olunur. Çünkü o teşâhhus-u ehadiyetin esasları olan ilim ve kudret ve hayat ve sem' ve basar gibi manaların hem nümuneleri insanda var; o nümuneler ile onlara işaret eder. Çünkü meselâ, gözü veren zât, hem gözü görür, hem ince bir mana olan gözün gördüğünü görür, sonra verir. Evet senin gözüne bir gözlük yapan gözlükçü usta, göze gözlüğün yakışlığını görür, sonra yapar. Hem kulağı veren zât, elbette o kulağın işittiklerini işitir, sonra yapar, verir. Sair sıfatlar buna kıyas edilsin.

3. İlmi vücutu olan namus ve kanunlara vücut verilmesinden sonra belirlenmeye teşâhhus denir.

4. Meyve olmak halidir. Ağaçtan meyveye hülasalanmaya teşâhhus denir. Çekirdekten ağaç olma yönüne Temessül denir. Ağaçın hülasalanıp tekrar çekirdek olması da Tereşşuh. Ağaçtan meyveye dönüşmesi (çekirdek değil) Teşâhhus. Teşâhhus meyvenin kendisi.. Tereşşuh sürecin adı.. Yani ağaçın bütünselliği meyveye geliyor ama meyve ağaçın sonudur: Bu teşâhhusdur, şâhislandı ama çekirdek o değil. Meyvedeki çekirdek köktekinin aynısı olduğundan tereşşuhdur. Yani bu sürecin adı teşâhhus, meyve olarak gözükmesi de teşâhhusun içinde, ağaçın içinde bu. Ama çekirdek orda olmakla beraber o değil. Tereşşuh ise bu sîrf kökteki çekirdeği tanımlaması noktasında. Yani: Ağaçın bütün yapısı çalışı ve meyve

üretti, bu sürecin adı tereşşuh. Kendisinden sağdı, bir şey çıkardı, kendi bütün yapısından bir şey çıkardı, tereşşuh, bu sürecin adı. Çıkan şey, ayrı bir şey, ayrı çekirdeği var, bu teşahhus. Tereşşuh: bütününe süreci. Teşahhus ise şahıslanması. Meyvenin kendisine bakarsak, teşahhusdur, ama ağaçtan meyveye bakarsak, tereşşuhdur. Çekirdek ve meyve olma süreci ve meyvenin kendisi, teşahhus. Ama meyveyi verecek şekilde ağacın çalışması, tereşşuhtur.

Herkesin bir sırrı var diyor Allah'ın sırrı söylediğinin değil yani. O zaman sırrı denmez o haberdir. Allah'ın sırrı Esma değil, Sıfat değil, Şuunat-ı Zatiye değil söylemiş zaten haber vermiş. İnsan için diyor ki "İnsan benim sırrimdir, ben de insanın..." Bu makamda size diyebileceğim taayyün ve teşahhus ikisinin cem'i; Allah'ın o insan için dediği sırrı... Bizim bildiğimiz imanın sırrı değil Allah'ın sırrı... Allah, Allah olduğunu bilmekten ve Allah olmaktan ona mahsus aldığı lezzet-i mukaddesesini düşün. Bu tereşşuh... "Herkesin bir sırrı var. İnsan benim sırrimdir, ben de insanın..." bu da taayyün...

Allah insanın enesine taayyün ve teşahhus ediyor. "İyyake na'bûdu ve iyya ke nestain" diyebilen kişide, Cenab-ı Hakkin Zati taayyün ve teşahhus ediyor. O taayyün ve teşahhus ettiğinin dışında biz gösterme nisbetinde, bizim iman mertebemiz -Şualarda denildiği gibiderece ve numara alıyor. Derece ve numara aldıktan sonra, herkesin ruhunun ruhu olan enesine Allah taayyün ve teşahhus ediyor. Onu dışında gösterebilme nisbetinin adı: derece ve numara aldıktan sonra yine onları gönderen Rabb-i Zülcelal'lerine donecekler diyor.

Alemimizde bazı haller olur. Taayyün eder ama tanımlayamayız. Lezzet-i ruhani, lezzet-i lahuti taayyünden geliyor. Taayyünün kendisi değil tereşşuhatıdır, dışa vuruşudur. İnsan Allah'tan lezzet alır. Namazda alıyoruz o lezzeti. Kur'an okurken veya derste iken aldığımız lezzet işte bu. Taayyünün tereşşuhatları, ipuçları. Allah'tan lezzet aldığı an, Allah aralamış ve "ben şu an senden raziyim" diyor. Zaten razıyıda ama ayan ediyor o mertebeyi, aralıyor kendisini. "İyyake na'bûdu" ya kadar duadır, ondan sonrası artık münacattır. Taayyün ve teşahhusta artık sıfatlardan, vasıflardan, renklerden, varoluşlardan sıyrılmmanın makamıdır ki; sıyrılmmanın an şartı: kusurunu deruhe etmekle olur. Kusuru deruhe edebilmek, terklerin nisbetinde olur. Herkesin bir sırrı var. "Benim de sırrım var. İnsan benim sırrimdir, ben de insanın" enede oluyor. Taayyün ediyor sırrı. Bilinse sırrı olmaz. Şuunat sırrı değildir. Gaybdır ama haber verilmiş. Melekler sormuşlar: "bu kadar fesad yapan bir topluluğu yaratmanın hikmeti nedir?" Cevaben: "insanda bir şey takip ediyorum ki, o sirdir. O sırrı için muvakkaten günahına, kusuruna, küfrüne, şirkine müdahale etmiyorum." Sırrı tevhid ile imanla müşahede olunur. "Ve bilhassa zihayattan insanın mahlukiyeti arkasında gayet aşıkâr bir tarzda o manevi teşahhus, o kudsi taayyün sırrı tevhid ile imanla müşahede olunur." (Şular 10) Allah'ın takip ettiği gaye, o taayyünü, kafirin hayatın devamına sebeb oluyor, o bu sırrı bilmese de, hissesi olmasa da. Taayyünün izahı sadece lezzet temelli midir? Hayır, değildir. Bizim dünyamızda lezzet var genelde... Taayyün şu; bir tencereye şefkat-i mukaddeseyi, muhabbet-i münezzeheyi, şevk-i mukaddeseyi, sürur-u mukaddeseyi, lezzet-i mukaddese, memnuniyet-i mukaddeseyi ve iftihar-i mukaddeseyi koy, karıştır. Toplamanın cem'i Taayyün... Bu, bu taraf... Bu aynı şeyin Allah tarafı: Sırrı...

Taayyün, teşahhus değildir. Taayyün her hakikatin içerisinde bulunmaktadır. Bütün teşahhusların bütünlüğüdür. Teşahhusta müstakiliyet var, taayyünde yoktur. Her bir his, duyu, ve latifede bir taayyün hakikati var. Teşahhus, müstakil hakikati ortaya koymaktır.

Misal: Aynada beyaz görünen güneş teşahhus, onun içinde bulunan ve görünmeyen renkler ve nihayetsiz tonlar taayyündür.

Cilve-i teşahhus sensin. Cilve-i taayyün de sende oluyor ama geneldir. Teşahhus sana hastır. Büyünlük içinde sen olmak. Bir tanesinde hilkatsın yani ruznamesin, enmuzeçsin, haritasın. Fakat onun içinde bir ben var. Evet, meyvede ağacın hulasasıyım. Ağacın hulasasıyım diye yaprak ortadan kalkmamış. Çiçek de var vs. Bir tanesi geneldir, taayyündür, bütün alem

bendedir ama teşahhusda ben şahsiyet kazanmışım. Alemler oluyorsun. Bunun içinde sen imtiyazlı hal aliyorsun. Taayyün dimağda, teşahhus kalbedendir.

Taayyün ve teşahhus kimde ve nasıl oluyor? Tezahürü: (Şular:9'a göre) Taayyün; Ehadiyet-i Rabbaniye, Temerküz-ü esmaî, olarak gözüüyor İyyeka Nabudü diyebilende... Teşahhus ise; Şahsiyet-i İlahiye ve manevî Sîma-i Rahmânî olarak gözüüyor İyyeka Nestain diyebilende... "Sana ibadet ederiz, ancak senden yardım istiyoruz." Ben ve Sen muhatabiyet makamı. Bunu diyebilende taayyün ve teşahhusa tezahür ediyor. İyyakene'budu ve iyyakenestain deki muhatab olan zatin", diyen insanda oluyor. Diyen Sîrr-i insanî işte. Diyende çıkan taayyün ve teşahhus.

Enaniyet, Ene, Sîrr-i insanî, Taayyün ve Teşahhus... Enaniyet, ene'ye göre mülk. Ene de melekut. Aynı Ene mülk, Sîrr-i insanî melekut. Aynı Sîrr-i insanî mülk, Taayyün ve teşahhus melekut.

1-Sözler:510, 2-Şular:(9-10), 3-(III), 4-(I)

Tevafuk

1. İlm-i Cifr'in mühim bir düsturu ve ulûm-u hafiyenin mühim bir anahtarı ve bir kısım esrar-ı gaybiye-i Kur'anıyenin mühim bir miftahı olan tevafuktur.

2. Tevafukat ise, ittifaka işaretir;
 3. O tevafukat ise, gaybî bir kasd ile dercedilen bir belâgat ve letafetin tereşşuhatıdır.
 4. Bir şeyde tevafuk olsa, küçük bir emare olur ki; onda bir kasd var; bir irade var; rastgele bir tesadüf değil.
 5. Tevafuk, ilm-i cifrin anahtarlarından mühim bir anahtardır.
-

1-Mektubat:442, 2-Mektubat:381, 3-Barla Lahikası:343, 4-Emirdağ Lahikası-1:40, 5-Sikke-i Tasdik-i Gaybi:159

Tevekkül

1. Tevekkül esbabı bütün bütün reddetmek değildir. Belki esbabı dest-i kudretin perdesi bilip riayet ederek; esbaba teşebbüs ise, bir nevi dua-i filî telakkî ederek; müsebbebatî yalnız Cenab-ı Hak'tan istemek ve neticeleri ondan bilmek ve ona minnettar olmaktan ibarettir.

2. Vekillemek yaniaslından bakmaktadır. Tevekkülde fiil yoktur..Teslim fiili içerir..Tevekkül kulun Rabbini vekil edip müraacat etmesi.. Teslim ise Rabbin tevekkülü kabul edip fiili cevap vermesidir.. Teslim; seleme'den geliyor, fiil. Yani teslimde laf yok, fiilin kendisidir. Tevekkül; hadiseleri Allah ile yorumlayabilmek. Çünkü tevekkül evvellemedir. Sahibinin nazarıyla kainata ve hadiselere bakmaktadır. İtimad ise; Allah'ın rububiyetine bakıyor.

Tevekkül ne demektir? İradeye geçiyorsun. Teslim; ihtiyardır, eylemsel halidir. Tevekkül ise; artık eylem, tedbirlerine, kurallarına uydun, bırakın ona. Bu tevekkül irade olduğu için, herkeste tevekkül yok. İman tevhidi, tevhid teslimi, teslim tevekkülü... yani birisi itikad tevhid. Tevhid; itikaddır, imanın kendisi değil. İman tevhidi, tevhid teslimi...teslim; eylemsel hal, ihtiyar demek, adetullah kuralıdır, namaz kılmaktır, oruç tutmaktadır. Teslim; seleme, İslamiyet'tir. İslamiyet; teslimdir, yani fiildir. Adetullah'a uy. Peki uyduktan sonra ne

yapacaksın? Kurallara uymak; ihtiyarî kaderdir. Kâinatı tanzim ediyor. Ama bil ki, arka tarafta tevekkülde iradevî bir kader var. Tevekkül ehli irade ehlidir. İrade ehli tevekkül ehlidir. Tevekkül bu nedenle; hadisenin arkasına geçmeğe sebebtir. Seni rahatlatan, tevekküldür. Teslim; kurala uymaktr. Tevekkül ise; seni hadiselerin arkasına taşır. Kanser oldun, hasta oldun, fakir oldun vs. Adetullah nedir? Teslimdir, uy. İlacını kullan vs. Ama bu yetmiyor. Tevekkül; seni altında ezen hadiselerin arkasına geçmendir. Onun için hadiseler seni şekillendirmiyor, sen hadiseyi şekillendiriyorsun.

1-Sözler (314-315), 2-(I)

Tevhid

1.Tevhid dahi iki çeşittir:

Biri: Tevhid-i âmi ve zahirîdir ki, "Cenab-ı Hak birdir, şeriki naziri yoktur, bu kâinat onundur."

İkincisi: Tevhid-i hakikîdir ki, Her şey üstünde sikke-i kudretini ve hâtem-i rububiyetini ve nakş-ı kalemini görmekle doğrudan doğruya herseyden onun nuruna karşı bir pencere açıp onun birliğine ve her şey onun dest-i kudretinden çıktığına ve uluhiyetinde ve rububiyetinde ve mülkünde hiçbir vechile, hiçbir şeriki ve muini olmadığına, şühuda yakın bir yakın ile tasdik edip iman getirmektir ve bir nevi huzur-u daimî elde etmektir.

2. Tevhid-i uluhiyet: Allah'ın Zatını birlemek ve sadece kendisine ibadet edilen Ma'bud demektir.

Uluhiyete ehadiyet cihetiyle bakılırsa esma ve sıfattan kat-ı alaka Zata bakar.

Vahidiyet cihetiyle bakılırsa esma ve sıfata bakar.

Saltanatın sultana nisbeti gibi Allah ismiyle ifade edilen Uluhiyyet mertebesi mutlak ve müteal olan Zat-ı Akdes'in alemle irtibatını temin eden sıfat ve isimlerin sahibi olduğu mertebedir.

Tevhid-i Rububiyet: Zerrelerden yıldızlara, arşın külliyyet-i umurundan kalbin hatırlatına kadar Allah'ın icraat, irade, terbiye ve tedbirinde tek olması, şerike ve yardımçuya ihtiyacı olmaması.

Saltanatında tek olduğu gibi (Tevhid-i Uluhiyet), icraat ve icadatında da (Tevhid-i Rububiyet) tektir.

3. İnsan şu alemde ne görüyorsa onun bir numunesi insanda var, insan onu farkedip, kainattaki bütünlükle bütüne gelirse o zaman tevhid etmiş olur. Yani kendisi kainattaki bütünlükle kendini okursa tevhid etmiş olur.

Tevhid ne idi? Sırf Allah'ın birliği değil veya söyle bir birliği: doğru-yanlış, soğuk-sıcak, karanlık-aydınlık, hak-batıl, iman-küfür bunların bütünsel bir hali var. Nefs-ül emirde ziârların cem'iddir. Ziârların sahibine verilen unvandır; tevhid. Ziârların sahibi. Yani Allah'ın birliği değil, ziârların sahibi olan bir zat. Bunları bire getiren zat. Bu ziârları bire getiren, getirdiği için tevhid'dir. Tevhidde ana tema; sistem, zat değil.

Bu sana ne getiriyor? Her şeyin sahibi o olduğu için hiç korkmazsan, çünkü dizgini Onun elinde. Tevhid; ziârların sahibi olan Allah. Bu seni korktuğundan emin, umduğuna nail eder

(dualarımız söylediğimiz gibi). Korktuğumuz zidlar, umduğumuz onun ziddi bunların sahibi; tevhid. O duada tevhid inkışaf ediyor. Zindlari ne kadar cem'e getirirsen, mesela zahirde şeytandır, melektir, arkada Mudil ve Nur esmasıdır. Tevhid; bu dördünü (Şuur, Dimağ, Kalb, Ruh) cem'edince, Allah insanda taayyün ve teşahhus ediyor (Şular 9). Taayyün ve teşahhus eden kişinin ruhundan arkasına geçmesidir, ruhunun arkasına geçiyorsun.

1-Sözler:293, 2-(II), 3-(I)

Tevhid-i Hakiki

1. Yalnız tasavvurdan ibaret bir marifet değildir. Belki ilm-i Mantık'ta tasavvura mukabil ve marifet-i tasavvuriyeden çok kıymetdar ve bürhanın neticesi olan ve ilim denilen tasdiktir. Ve tevhid-i hakikî öyle bir hüküm ve tasdik ve iz'an ve kabuldür ki; her bir şeyle Rabbini bulabilir ve her şeye Hâlikâna giden bir yolu görür ve hiçbir şey huzuruna manı olmaz.
 2. Her şeyi Cenab-ı Hakk'a isnad etmekle beraber her şeyin üstünde bulunan mührünü, sikkesini görüp okumaktan ibarettir.
 3. Her şey üstünde sikke-i kudretini ve hâtem-i rububiyetini ve nakş-ı kalemini görmekle doğrudan doğruya herşeyden onun nuruna karşı bir pencere açıp onun birliğine ve her şey onun dest-i kudretinden çıktığına ve uluhiyetinde ve rububiyetinde ve mülkünde hiçbir vechile, hiçbir şeriki ve muini olmadığına, şühuda yakın bir yakîn ile tasdik edip iman getirmektir ve bir nevi huzur-u daimî elde etmektir.
-

1-Şular:154, 2-Mesnevi-i Nuriye:212, 3-Sözler:293

Tevhid-i Zahiri

1. Tevhid-i zahiri hiçbir şeyi Allah'in gayrisine isnad etmemekten ibarettir.
 2. Tevhid dahi iki çeşittir: Biri: Tevhid-i âmi ve zahiri'dir ki, "Cenab-ı Hak birdir, şeriki naziri yoktur, bu kâinat onundur."
-

1-Mesnevi-i Nuriye:212, 2-Sözler:293

Tevil

Tevil; kelam sahibinin kelamdan muradını evvellemek, evvelle bakmak. Neyi murad etti diye bakmak. Tefsir ise; olaylarla onun içerisinde ayan etmektir.

(I)

Tezahür

1. Hakîm-i Ezelî inayet-i sermediye ve hikmet-i ezeliyenin iktizasıyla, şu dünyayı tecrübeye mahal ve imtihana meydan ve esma-i hüsnasına âyne ve kalem-i kader ve kudrette sahife olmak için yaratmış. Ve tecrübe ve imtihan ise neşvünemaya sebebdır. O neşvünemâ ise, istidadların inkışafına sebebdır. O inkışaf ise, kabiliyetlerin tezahürüne sebebdır. O kabiliyetlerin tezahürü ise, hakaik-i nisbiyenin zuhuruna sebebdır. Hakaik-i nisbiyenin zuhuru ise, Sâni'-i Zülcelal'in esma-i hüsnasının nukuş-u tecelliyatını göstermesine ve kâinatı

mektubat-ı Samedaniye suretine çevirmesine sebebdır. İşte şu sırr-ı imtihan ve sırr-ı teklif iledir ki; ervah-ı âliyenin elmas gibi cevherleri, ervah-ı safilenin kömür gibi maddelerinden tasaffi eder, ayrılır.

2. İki farklı bakış..

- İnsan noktasından; İmtihan, teklif, neşvünema, istidat, kabiliyeti içine alır.
- Allah canibinden; Esma, sıfat, şuunat ve ilahi vasıfların gözükmesidir.

3. Tecelli bil-kuvve, Tezahür bil-fiil...

4. Tecellinin neticesinde meydana çıkan, görünen şey. "Kayyumiyetin cilvesi, Ehadiyet noktasında insanda tezahürü var." cümlesinde olduğu gibi. Tecelli daire-i vücuba, tezahür ise daha ziyade mümkünata bakar, tecelliiden daha düşük bir mertebedir.

1-Sözler:532, 2-(III), 3-(III), 4-(II)

Tezekkür

Geçmişle alakalı hatırlamadır, onu ifade etmedir, geçmişle alakalı düşüncedir, unutulanı ortaya çıkarmak, üstünü açmaktadır.. dimağdaki taakkulun içinde bir sıfattır.

(I)

Tılsım

1. O iki tılsım ise, Cenab-ı Hakk'a iman ve âhirete imandır.
2. O iman tılsımı ile...
3. O tılsım ise, sırr-ı iman ile açılan sırr-ı hikmet-i hilkattır.
4. O ene mahiyetinin bilinmesiyle, o garib muamma, o acib tılsım olan ene açılır ve kâinat tılsımını ve âlem-i vücubun künuzunu dahi açar.
5. Tılsım iki zid olanı birbirine değiştirip dönüştürmektedir. Herkesin tılsımı başkadır. Hüsn-ü niyet, güzel ahlak, hüsn-ü zan, güzel fikir, bu dördü biraraya gelirse tılsımlar açılır. Tılsımı aklı olanlar çözer. Tılsım dimağa bakar. Mesela -10 u +10 a değiştirip dönüştürünce -10 kalmadı +10a dönüştü. Sadece müspette değil menfide de çalışır. +10 u -10 a değiştirip dönüştürünce +10 kalmadı -10a dönüştü. Tılsım bu şekilde çalışır. Sır ise değiştirmeden asılları kaldığı halde dönüştüren ve bunları biryere cem edip tutandır. İki ziddin birarada olmasıdır. Durduğun yere göre sırrın değişir. Surette hakikate geçmek; tılsım ile.. Hakikatten mahiyete geçmek ise sır iledir. Sureti hakikata, hakikati mahiyete, mülkü melekuta, mekanın üstünü kaldırma (la mekan), aslanı ata, ejderhanı kapıya döndürme sisteminin adıdır Tılsım. Bu sistem insanda... Mana-yı ismîyi, mana-yı harfiye dönüştürendir; tılsım...

Sır; zıdları değiştirmeden birleştirip, cem etmektir. Konunun sahibi, hakimi olmak arkasına geçmektir. Tılsım ise zıdları birbirine değiştirip dönüştürmektedir... Sır'da; Cemal, Celal, Kemal var. Tılsımda; zıdlar yok artık, dönüşüm var. Kaliteli olan Sır'dır. Hem birbirine zid bir şeyi tutacaksın, hem hiç birisi olmayacaksın. Sır bu. Tevhid de hak-batıl, doğru-yanlış, karanlık-

aydınlık zatında tutuyor ama kendisi tutuklarına hiç benzemiyor. Sır; zatında zdrları cem'etmiş ama dönüşüm ve değişim yok. Tılsım ise; değiştirmiş.

1-Sözler:31, 2-Sözler:31, 3-Sözler:38, 4-Sözler:536, 5-(I)

Tılsım-ı Kainat (Muğlak)

1. Şu kâinatın tahavvülâtındaki maksad ve gaye ne olduğu...
2. Hem şu kâinatın Hâkim-i Hakîm'i, şu kâinatın tahavvülâtındaki maksad ve gayeyi tazammun eden tılsım-ı muğlakını...
- . Sırr-ı kainat olan tılsım-ı muğlak...
4. Lemalar 346 da ““tılsım-ı kâinat” ve "muamma-yı hilkat" tabir edilen bir sırr-ı İlahî anlaşıldı.” denilmektedir. Sırr-ı hilkat-i alem denilen Muamma-yı Hilkat (müskil); mevcudatın nereden, nereye, necisin? üç sualının cevabıdır. 29.Söz ve 30.Sözün 1.maksadı bu sırr ve muammadan bahseder. Sırr-ı kainatta denilen Tılsım-ı kainat ise şu kainatın tahavvülâtındaki maksad ve gaye ne olduğunu cevabıdır. 24.mektub ve 30.Sözün 2.maksadı bu sırdan bahseder.

1-Sözler:62'den, 2-Sözler:577, 3-Sözler:236, 4-(III)

Timsal

1. Maddiyat-ı kesifenin timsalleri hem münfasil, hem ölü hükmündedirler. Çünkü asıllarına gayr oldukları gibi, asıllarının hâsiyetlerinden de mahrumdurlar. Nuranîlerin timsalleri ise, asıllarıyla muttasıl ve asıllarının hâsiyetlerine mâlik ve asıllarına gayr degillerdir. Binaenaleyh Cenab-ı Hak şemsin harareti hayat, ziyasını şuur, ziyadaki renkleri duygular gibi yapmış olsa idi, senin elindeki âyinede temessül eden şemsin timsali seninle konuşacaktı. Çünkü o, timsalinde oldukça harareti, ziyası, renkleri olurdu. Hararetiyle hayat bulurdu, ziyasıyla şuurlu olurdu, renkleri ile de duygulu olurdu. Böyle olduktan sonra, seninle konuşabilirdi.

2. Güneş bize yakındır; çünkü ziyası, harareti ve misali âyinemizde ve elimizdedir. Fakat biz ondan uzağız. Eğer biz nuraniyet noktasında onun akrebiyetini hissetsek, âyinemizdeki misalî olan timsaline münasebetimizi anlasak, o vasita ile onu tanışak; ziyası harareti, heyeti ne olduğunu bilsek...

3. Ayinede nuranînin timsali ziya verir, hasiyeti var; kesifin misali ölüdür, hayatsızdır, tesiri yoktur.

4. Timsal, sıfatını göstermek. Nuranînin timsali olur. Aynaya vuran. Aynadaki ıslı, ıskık, renk. Ayineye giden tarafa timsal, âyineden ayrılan misal denilir. Âyineye girerken timsal, çıkarken misal.

5. Misal aynadaki görüntü, Timsal aynaya gelen...

1-Mesnevi-i Nuriye:124, 2-Mektubat:51, 3-Kastamonu Lahikası:8, 4-(I), 5-(III)

Tiryak

1. Manevî yaralarına tiryaklar hükmünde olduğunu...
 2. Güya o risale ona bir tiryak idi ki; altı yedi sene zarfında aldığı bütün manevî yaralarını tedavi etti.
 3. Manevî yaraları tedavi eden...
-

1-Lemalar:190, 2-Lem'alar:244, 3-(III)

Tohum

- 1.Bütün taamların her nev'inden tohum ve çekirdek denilen Rahmanî hülâsalara koyup; ve o hülâsaları dahi, onların pişirmelerine ve inbisatlarına dair kaderî tarifeler içinde sarıp, muhafaza için küçük sandukçalara koyup, tevdî' eder.
 2. Nebatatin tohumları gibi "Acb-üz zeneb" tabir edilen bir kısım zerreler, insanın tohumu hükmünde olup, haşırde o zerreler üzerine beden-i insanî neşv ü nema ile teşekkürül eder.
 3. Bu kâinatı öyle bir kitab tarzında yazar ki, herbir ağacın bütün tarihçe-i hayatını bütün çekirdeklerinde kaydeden ve herbir otun ve çiçeğin bütün vazife-i hayatıyesini bütün tohumlarında yazan...
 4. İşte bütün yer altına karışık atılan ve madde itibariyle birbirine benzeyen tohumların sünbü'l vaktinde...
 5. Bütün meyvelerdeki tanelerden çekirdek yapmak istiyoruz bunların içerisinde çekirdek olmaya namzetler tohumdur ara formattır. Yani tohumların içerisinde çekirdekleri ayıriyoruz hangisi çekirdek olacaksa o tohumdur. Tohum toprağa girdikten sonra çekirdek oluyor. Ağaç çekirdektен çıkyor, tohum ayrılandır. Ağaçtaki tohum gelecek baharın çekirdeğidir. Maziyi müstakbele taşıyan çekirdektir. Beşerden Allaha bakış nübüvvettir, salattır ve tohumdur. Allahtan besere bakış risalettir, selamdır ve çekirdektir. Çekirdek evveldir, tohum hatemdir...
 6. Çekirdek; tarihçe-i hayata, kayda.. tohum; vazife-i hayatıyeye, yazıya bakıyor. 1.rahamani hülâsa 2.ruhu beşerdedir. 3.ekilir. 4.programı tamamlanmamış (teklif devam ediyor) 5.küfrü saklıyor. 6.ölmüyor.
-

1-Lemalar: 254, 2-İşarat-ül İcaz:58, 3-Şular:241, 4-Sözler:666, 5-(I), 6-(III)

Tövbe

1. Günah ve emre muhalefat, hata, cinayetler, fenalıklar, şer ve isyan, sefahat ve haram ve itikadsızlık ve fisk dan dolayı tövbe edilir.. kusurdan dolayı istigfar edilir. Tövbe maziye geçmişimize bakıyor, yaptıklarımıza tövbe ediyoruz.. İstigfar ise mazi, hal ve istikbâle bakıyor, her zaman kusurluyuz çünkü...
2. Aklin abdesti tövbedir. Tövbe suçu gösteriyor, İstigfar için suç olmasına gerek yok.. İstigfar kulluğun simgesidir. Çünkü Resullullah günde yetmiş kere istigfar yapardı, yani inkılap geçirirdi.. Tövbe günahın vücutunu gösterir, İstigfar ise kulluğun ruhudur. İstigfar münacaat bunlar ubudiyettir. Tövbe, ruhun gusûl abdestidir. Tövbe günahın arkasına geçmektir.

Turra

1. Ve ağaç gibi her zîhayatın evveli, âhiri, zahiri, bâtinî birer sikke-i tevhid, birer hâtem-i vahdet, birer mühr-ü ehadiyet, birer turra-i vahdaniyet taşıyor.

İşte bu üç misaldeki ağaca kıyasen, bahar dahi çok çiçekli bir ağaçtır: Güz mevsiminin eline emanet edilen tohumlar, çekirdekler, kökler, İsm-i Evvel'in sikkesini.. ve yaz mevsiminin kucağına dökülen, eteğini dolduran meyveler, hububat ve sebzeyatlar İsm-i Âhir'in hâtemini.. ve bahar mevsimi, hur-il În misilli birbiri üstüne giydigi sündüs-misal hulleler ve yüzbin nakişlar ile süslenmiş fitri libaslar İsm-i Zahir'in mührünü.. ve baharin içinde ve zeminin batnında işleyen samedanî fabrikalar ve kaynayan rahmanî kazanlar ve yemekleri pişirttiren rabbanî matbahlar, İsm-i Bâtin'in turrasını taşıyorlar.

2. Heryerde hazır nâzır, ebed sultânı olan Zat-ı Akdese, Lafza-i Celile işaret eder. Vacib-ül Vücid olan Zat-ı İlahiyeye bakar. Samediyete ve Bâtin ismine bakar. Turra küll, mühür ise cüzdür. Turra batın, mühür ise zahirdir. Sikke evvele, Hatem ahire bakar.

3. Ferman ve beratların padişah adına olduğunu belirten özel şekil.

U-Ü

Ubudiyet

1. Sonra o Rabb-ül Âlemîn'in uluhiyetinin izharına karşı; za'f içinde aczlerini, ihtiyaç içinde fakrlerini ilândan ibaret olan ubudiyet ile ve ubudiyetin hülâsası olan "namaz" ile mukabele ettiler.
2. Ubudiyetin esası olan, acz ve fakr ve kusur ve naksını bilmek ve niyaz ile dergâh-ı uluhiyete karşı secdे etmeye bedel...
3. Ubudiyetin ise sırr-ı esası; niyaz, şükür, tazarru', huşu', acz, fakr, halktan istığna cihetile o hakikatin kemaline mazhar olur.
4. Mana-yı ubudiyetin esası olan: "Kusurunu bilmek, fakr ve aczini anlamak, tezellül ile dergâh-ı İlahiyeye iltica etmek."
5. Ubudiyet, emr-i İlahîye ve rıza-yı İlahîye bakar. Ubudiyetin dâisi emr-i İlahî ve neticesi rıza-yı Hak'tır. Semerati ve fevaidi, uhreviyedir.
6. Öyle ise fitratından gaye ubudiyettir. Ubudiyet ise, Dergâh-ı izzetine kusurlarını "Estâğfirullah" ve "Sübhanallah" ile ilân etmektir.
7. Ubudiyet ise, Onun (insanın) yüzünü fenadan bekaya, halktan Hakk'a, kesretten vahdete, müntehadan mebde'e çeviren bir hayat-ı vuslat, yahut mebde' ve münteha ortasında bir noktası ittisaldır.
8. Ubudiyet odur ki; sen, Fâtır-ı Zülcelal'in dergâh-ı rahmetinde سُبْحَانَ اللَّهِ وَإِسْتَغْفِرُ اللَّهِ ve حَوْلَهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ve حَمْدُهُ لَهُ أَكْبَرُ ve istimdad ile aczini ilân etmek ve âyiné-i ubudiyetin ile cemal-i rububiyetini izhar etmektir.
9. İbadet haramlar ve helallerdir. Ubudiyet ise acz, fakr, naks, kusurunu deruhe etmektir.. Ubudiyet daha şumullüdür. Dünyada yaşadıkça ibadet devam eder, vefat ettikten sonra ibadet yoktur ama ubudiyet devam eder. Ubudiyet kulluğun sırrıdır.

Ubudiyet ise dünya ve ahireti cem eden vefat edince devam eden.. Yani Allahlık hakikati ile mahluk hakikati ubudiyet.. Ubudiyet camidir, ibadet gibi değil. Mesela üniversite diploması gibidir Ubudiyet.. İbadet ise ortaokul diploması gibidir. Ubudiyetin sureti; ibadettir. İbadetin suret, hakikat, mahiyetini topla hepsi Ubudiyetin suretidir. Ubudiyetin hakikati; şecere-i hilkate dönmektedir yani büyük insan olmaktadır. Ubudiyetin mahiyeti ise; artık fena-i mutlaktır. Ondaki ben, bendeki O. Üçüncü Said yani.. Bütün bütün fani... İbadet, kurbiyete vesile, Ubudiyet akrebiyete vesiledir.

1-Sözler:125, 2-Lemalar:132, 3-Mektubat:455, 4-Mektubat:320, 5-Lemalar:131, 6-Mesnevi-i Nuriye:222,
7-Sözler:363, 8-Nurun İlk Kapısı:33, 9-(I)

Uluhiyet

1. Tezahür-ü rububiyet hakikati içinde bedahetle hissedilen ve bulunan uluhiyetin tebarüz hakikati dahi; esma-i hüsnanın rahîmane ve kerimane cilveleriyle ve yedi sifât-ı sübutiye olan Hayat, İlim, Kudret, İrade, Sem', Basar ve Kelâm sıfatlarının celalli ve cemalli tecellileriyle kendini tanittır, bildirir.

2.Uluhiyete yani mabudiyete karşı şükür ve ibadetle mukabele edenler...

3. Bütün Esmânın faaaliyetinin yekününe Rububiyet ve bu ayinede gözüken Allah'lık gayesi, Allah'lık yönüne Uluhiyet denir. Güneş aynada yansındı=Rububiyet, bunun arkasındaki gizli güneş=Uluhiyettir. Rububiyet Zat'tan dışarıya, Uluhiyet mahlukattan Zat tarafına bakışta gözüken, yani Rububiyet içерiden dışarıya, Uluhiyet dışarıdan içeriye bakış ve muamelenin şekli. Rububiyet vacib aleminin komple manası olduğu için bazan Şuunat, bazan Sıfat, bazan Esma makamında kullanılıyor. Hepsinin dışa vuruşuna Rububiyet deniyor.

Onun sana verdiği fitrat Rububiyet, bu fitratın inkişaf hali Uluhiyet. O zaman Rububiyet istidada, Uluhiyet ise kabiliyete bakıyor. Onun sana verdikleri, Sendeki O; Rububiyet.. Senin O'na mukabelelerinin hülasası, O'ndaki sen; Uluhiyet.. O'nun sana verdikleri, bakışı, muamelesi; Rububiyet.. Senin O'na verdiklerin, bakışın, muamelelerin; Uluhiyet.. Rububiyet-i İlahi Zat'a bakıyor.. Rububiyet tecellinin yaratma, idare etme tarafı. Uluhiyet tarafı ise bizim oraya bakışımız, bizden beklediği bakışımız.. Rububiyetine karşı mukabele şeklinizi Uluhiyet ifade ediyor. Uluhiyet-i Ezeliye Esmaya, Uluhiyet-i Mutlaka Sıfata, Uluhiyet-i Amme Şuunata bakıyor.

Uluhiyet batın tarafıdır. Rububiyete karşı Uluhiyet ayinedarlığını ifade et ve emanetini al. Eylemler, tasarruflar, cilveler, cemaller, nakışlar, timsaller Her şey Rububiyete ayinedarlıktır. Onunla uyanan benle Zatın bendeki tecellisi, Zatın şuunatının bende uyananların bütünlüğü, Uluhiyete ayinedarlığım.. Bende gözüken Zat, bende gözüken Esma, bende gözüken sanat, bende gözüken cemal ve bende gözüken masnuat.. Yani bende uyananların, benim ubudiyetlerimin yekünü Uluhiyete ayinedarlıktır.

İbadetimiz Rububiyete ayinedarlığımız, ubudiyetimiz Uluhiyete ayinedarlığımızdır. Yani bende uyanan Zat, esma, sanat, cemal-i masnuatın muayyenleşmiş ayinedarlık yapım benim Uluhiyetim. Uluhiyet kurbiyetimle akrebiyetin gözükme yönü.. Ubudiyetimle ortaya çıkan ayinedarlığında tezahür eden Zat, tezahür eden Esma, tezahür eden sanat, tezahür eden cemal-i masnuatın bütünlüğü. Rububiyetle yani eylemsel ibadetimle yapmaktan hasıl olan bende inkişafat oluyor.. Bu inkişafatım aynadır orada Allah'ın verdiği cevapların bütünlüğü Uluhiyettir. Rububiyeti uluhiyete dönüştüren bir kavşaktır insan. Ubudiyette ortaya çıkan haz, lezzet uluhiyetenin gözükmesidir. Hissetmek, zevketmek, massetmek derecesinde gözüken uluhiyettir. Senin Rububiyete ayinedarlığında taayyün ve teşahhusunun cemidir uluhiyet...

Allah'ın (cc) Rububiyetine karşı, insan ubudiyetiyle mukabele ederse (adım atarsa) Allah (cc) onun ubudiyetine ubudiyet aynasında Allah taayyün ve teşahhus ediyor. Bu taayyün ve teşahhusun bütünselliği uluhiyettir. O taayyün ve teşahhus insandadır ama Allah'ın taayyün ve teşahhusudur. O da: Ondaki ben'dır. Yani semadaki güneşin aynadaki güneşidir. Aynadaki güneş uluhiyet... Namazda aynadaki uluhiyetimiz diyor güneşe, Aynadaki güneş semadaki güneş diyor "İyyake na'bûdu ve iyyake nestain" Aynadaki güneş: Ondaki ben... Bendeki o... Eğer Allah'ı düşünürsen O'ndaki ben... Allah taayyün ve teşahhus edince insan Sermediyeti kazandi. "Kul hüvella hü Ehad Allah-üs Samed".

Allah kalbde taayyün ve teşahhus etti ama sen direk bakamıyorsun. Dimağla bakıyorsun. Dimağ da seni kayıtlıyor. Allah'ın sana taayyün ve teşahhus etti gibi sen bakamıyorsun. Kalbinde Allah'ın taayyün ve teşahhus etti Uluhiyetin... Onunla boyalanıp bakma miktarı Rububiyetin... İnce bir fark var ama aslında çok ince değil. Meseleyi bildiğin zaman çok kolay. Kalb aynasında Allah (cc) taayyün ve teşahhus etmesi Uluhiyet (yani seni boyalamak miktarı, yani misafiri ağırlamak miktarı, Sıbgatullah, Huluk-ul Kur'an. Allah'ın ahlakı ile

boyalanmak) O boyanan kalble dimağı inşa ediyor, imanın ziyası dimağda nura dönüşüyor. İmanın nuru dimağda. İmanın ziyası kalbde. Bu Allah'ın taayyün ve teşahhus ettiği kalb ile dimağ boyalıyor, inşa oluyor. Dimağla bakmak Rububiyet, kalble bakmak Uluhiyet.

4. Rububiyete senin mukabelenle ortaya çıkan hakikat. Güneşin iç donanımı (rububiyet güneşin tezahürü). Mahiyete bakar. Vahidiyete bakar. Turraya bakar (beşer canibinden). Rububiyet hakimiyete, Uluhiyet amiriyyete bakar.

1-Şular:146, 2-Şular:150, 3-(I), 4-(III)

Ukde-i Hayatiyye

1. Şu ağaçın çekirdek-iaslısında ve kökünde ve gövdesinde, cüz'î ve müşahhas ve ukde-i hayatiye tabir edilen bir cilve-i irade-i İlahiye ve bir nüve-i emr-i Rabbanî...

2. Şu çınar ağaçının manevî nuru, ruhu hükmünde olan ukde-i hayatiyesi...

1-Sözler:610, 2-Sözler:611

Ülfet

1. Cehli mürekkebin hemşiresi ve nazari sathinin annesi olan ülfet...

2. Ülfet ise cehl-i mürekkeb üstüne serilmiş bir perdedir.

3. Cehl-i mürekkebi intac eden, nazar-ı sathîyi tevlid eden ülfet...

4. Ülfet zanların bütünlüğüdür, haphisanedir. Hemşiresi annesi, ikisi de doğurandır. Bu ülfetin en büyük özelliği negatiflikleri doğurmazıdır. Mesela: ben biliyorum, ders almaya ihtiyacım yok, uyumsuzluğu, kendini inşaa etmemeyi doğurur. kendini unutur, tahlükci olmaz vs. Ülfet; örtünmektir. Ünsiyet ise; taşınmaktadır, yani onu aleminde hissetmektir. Ünsiyet yakınlık, ülfet örtüdür. Ülfet cehalet değil ki. Cahile ülfet denilmez, cahile cahil denilir. Ülfet; bilmenin örtülmESİdir. Cahil değiliz, çok iyi biliyoruz. Bilginin örtülmESİNE, aktifliğini yitirmESİNE; ülfet denilir. Ünsiyet ve ünsiyet-i Hak var. Devamlı o hakikatın ereğine, ashna, özüne, tözüne, cevherine, vahyine bağlılıktır; cep telefon ile baz istasyonu gibi. Kopukluk değil yani, devamlı bağlılığın canlılığına ünsiyet denir. Bu nedenle “Allah ünsiyetimizi artırsın, ülfetimizi kaldırırsın.”

Hastalıklar, gaflet perdesini yırtar. Tefekkür ise, ülfet perdesini kaldırır. İman ya gafleti yırtarak ya da ülfeti kaldırarak, artar. Şiddetli bir tefekkürle ülfeti kaldırıramazsan, merhamet-i İlahiyenin umumi bir yolu olan hastalık perdeyi yırtıyor. Tefekkürü herkes yapamaz ama hastalık herkeste olabilendir. Gafleti hastalıklarla, ülfeti tefekkürle. Hastalıklar umumi yol, tefekkür biraz has. Aczini ve zaafını böylelikle sana pencere yapar.

1-Muhakemat:49, 2-Mesnevi-i Nuriye:197, 3-Muhakemat:121, 4-(I)

Ümit

1. Herbir saadetin mayesi.

2. Her arzuyu öldüren ye'sin ölümesiyle hayat bulan ümid...

3. Ümitsizlik akli bir sıfattır ama yeis kalbidir.

1-Muhakemat:35, 2-Muhakemat:43, 3-(I)

Ümmi

Ümminin zahiri manası var; sureti okuma yazma bilmeyen, ümminin hakikati ise her şeyin kaynağı demek. Yani Ümminin Sureti; Okuma yazması olmayan. Kanuniyeti; Fıratına müdahale edilmemiş (öğretmen, anne-baba, cemiyet bizim ümmiliğimizi bozdu biz müdahale edildik) Hakikati; Her şeyin ümmisi anası, her şeyin çıktıgı kaynak. Kaynak bozulmadığı için... yani hakikatla amel etmiş. Mahiyeti ise Allah ile devamlı bağı, huzuru kopmamış demektir.

Üstad bile “yarım ümmidir”. Üstada üç ay öğretilmiş. Yani anasından doğduğu gibi kimse müdahale edememiş Peygambere. Yani bir öğretmeni olmamış. Ona öğretilmemiş. Doğru bir şey dahi öğretilse, fitratına müdahale edilmiş, ümmilikten, orjinallikten çıkmış olurdu. Peygamber asm ümmî idi, yani giydirilmemişti. Ne dimağına ne kalbine fikir ve his giydirilmemişti. Ama bize annemiz giydirmiş, yani müdahale etmiş. Babamız giydirmiş, öğretmen giydirmiş, toplum giydirmiş. Saflığımızdan uzaklaşmışız. O kadar uzaklaştık ki, saflara saf diyoruz, dalga geçiyoruz. Tilkiliği bilmiyor, temiz insan, yalani bilmez, dolanı bilmez, ümmidir ashında...

(I)

Ünsiyet

1. Gözün gözbebeği de, bal arısı gibi, bütün kâinat sahalarında menkuş gül ve çiçek gibi delillerinden, bürhanlarından alacağı ibret, fikret, ünsiyet gibi üsare ve şiralarından vicdanda o tatlı, iman balları yapar.

2. Ünsiyet hislerle, duygularla bağ oluşturup karşılığını kendinde aramak. İmanın malzemeleri: 1.Delil 2.Bürhan 3.Bürhanlardan hasil olan ibret 4.Fikret 5.Ünsiyet 6.Şira ile...

Kendisiyle yani varlığıyla ülfet; hariç ile kendi varlığı arasındaki ilişki-çelişkiyi ifade etme hâleti; ünsiyettir. Kendisine ülfet etmese, aynaya bakınca, dehşet alır. Ömründe ilk defa kendini görseydin ne yapardın? Bir tane bir-bir büyük yaşında çocuğun kendi gölgesinden kaçtığını gösteren video vardı. Biz de haricin varlığıyla ilişki ve çelişkilere ünsiyet yapmamız lazım.

Ülfet; örtünmektir. Ünsiyet ise; taşınmaktadır, yani onu aleminde hissetmektir. Ünsiyet yakınlık, ülfet örtüdür. Ülfet cehalet değil ki. Cahile ülfet denilmez, cahile cahil denilir. Ülfet; bilmenin örtülmESİdir. Cahil değiliz, çok iyi biliyoruz. Bilginin örtülmESİNE, aktifliğini yitirmESİNE; ülfet denilir. Ünsiyet ve ünsiyet-i Hak var. Devamlı o hakikatın ereğine, aslina, özüne, tözüne, cevherine, vahyine bağlılıktır; cep telefon ile baz istasyonu gibi. Kopukluk değil yani, devamlı bağlılığın canlılığına ünsiyet denir. Bu nedenle “Allah ünsiyetimizi artırsın, ülfetimizi kaldırırsın.”

Ünsiyet; ruhuna yakın demek. Gözüne yakın, düşüncene yakın, hissine, vicdanına, kalbine yakın. Ruhuna yakın olunca, ünsiyet olur. Ben olan Ben'e yakın olursa, ünsiyet-i hak olur. Ünsiyet; ruha olur. Ülfet; dimağa olur. Ya Rabbi, ülfetimizi kaldır, ünsiyetimizi arttır. Ünsiyet ile ruhlanma olur. Rahlanma, ruhlanma, ferahlanma. İlmelyakın, aynelyakın, hakkalyakın.

Ünvan

1. O fiillere bakan ünvanların...

2. Elbise dikersem terzi ünvanını alırım, hasta tedavi edersem doktor ünvanını alırım. O işi yaptıktan sonra o ünvan sana geliyor. Şeytan, Deccal, Süfyan, Zülkarneyn, Sabır, Takva vb. bunlar hep ünvandır. Kim vasıflarını gösterirse o kimseye verilir.

3. O fiilin mazhari masdarı kaynağı. Mesela adam ayakkabı tamir ediyor, ayakkabıcı, fiilden o ünvanı alıyor. Ünvan o zaman yapanı gösteriyor yani fiilin gösterdiği, işaret ettiği..

Üslub

. Üslûbdan muradım kelâmin kalibidir ve suretidir.

2. Kelâmin elsine-i fahiresi veya hut cemali ve sureti, üslûb iledir. Yani kalib-ı kelâm iledir. Şöyle ki: Ya dikkat-i nazar veya tevaggul veya mübaşeret veya san'atin telakkahuyla hayalde tevellüd eden temayılatin hususiyatından teşekkür eden suretlerden terekküb eden istiare-i temsiliyenin parçaları telahuk ettiklerinden tenevvür ve teşerrüb ve teşekkür eden üslûb, kelâmin kalibi olduğu gibi, cemalin madeni ve hulel-i fahirenin destgâhıdır.

3. Üslub; etvar, akval, ahval, efalin cem-ül ceminden çıkar. Üslûb: Söylemek isteyip de söyleyemediklerinin de söyleme biçimidir. Davranışlarımız. Kelamin kalibidir, suretidir, dışarı vrouşudur. Üslûb --> Kelam --> Kalpteki mana meratibi --> Mana meratibinden muayyenleşen mana --> Hayalde suret alıp --> Tasavvurda manalar yüklenip --> Bütün bunları bütünselleyerek tahayyülde ona uygun gibiye bicilerek Kelam olarak dışarı çıkmak.

Vacib-ül Vücud

1. Vücudun en kuvvetli mertebesi olan "vücub"un ve vücudun en sebatlı derecesi olan "maddeden tecerrüd"ün ve vücudun zevalden en uzak tavrı olan "mekândan münezzehiyet"in ve vücudun en sağlam ve tegayyürden ve ademden en mukaddes sıfatı olan "vahdet"in sahibi olan Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un...
2. Şu kâinatın Sâni'-i Zülcelali, Vâcib-ül Vücud'dur. Yani: Onun vücudu zâtîdir, ezelîdir, ebedîdir, ademi mümteni'dir, zevali muhaldır ve tabakat-ı vücudun en rasihi, en esaslısı, en kuvvetlisi, en mükemmeliidir.
3. Vücudu ve varlığı bizzat zatından olan vücudu zorunlu olan, başka bir vücuddan kaynaklanmayan Allah.. Kayıtlarla az kayıtlı olmak rüsuhiyettir. Hiçbir kayıtla kayıtlanmayınca rüsuh-u tam olur ki ona vacib vücud denir.
4. Esma, sübutî sıfat, zatî sıfatın tümüne birden Vacib-ül Vücud denir. Şuunatı ve Mahiyet-i Zatiyeyi içine almamıştır. Bunları da içine alırsak Zat-ı Vacib-ül Vücud denilir.

1-Lem'alar:343, 2-Mektubat:249, 3-(II), 4-(I)

Vahdaniyet

1. Kâinatın heyet-i mecmuasında tezahür eden haşmet-i rububiyet, vahdaniyet-i İlahiyyeyi isbat edip gösterdiği gibi...
2. Her şey Onun idaresinde olduğu için çok şeyi bir şeyin imdadına gönderebilir. Vahdaniyet kanun şeklinde kendisini ifade eder, kafir mümin fark etmez. Zati sıfatlardandır. Sistem değil, sistemi kuran Zat. İlaha bakar. Sifata, mahiyete bakar. Ehadiyyette vahidiyyeti, vahidiyyette ehadiyyeti gören vahdaniyete azami mazhar oluyor.
3. Vâhid zatin vahdetle iş gördüğü zaman ortaya çıkan bütünlüğe vahdaniyet denir...

1-Mektubat:(234-235), 2-(I), 3-(III)

Vahdet

1. Bu kâinatta, her cihette bir birlik, bir vahdet görünüyor. Meselâ: Kâinat bir muntazam şehir, bir muhteşem saray, bir mücessem manidar kitab, bir cismanî ve her âyeti, hattâ herbir harfi ve herbir noktası mu'cizekâr bir Kur'an hükmünde bulunmasıyla bir vahdet ve birlik gösterdiği gibi, o sarayın lâmbası bir ve takvimci kandili bir ve ateşli aşçısı bir ve sakacı süngeri, sucusu bir, bir bir bir, tâ binbirler kadar birlilikleri ve vahdetleri göstermekle o sarayın ve şehrin, o kitabın, o cismanî Kur'an-ı Kebir'in sahibi, hâkimî, kâtibi, musannifi bilbeda mevcud ve vâhid ve birdir diye kat'î isbat eder.

2. Farklılıklar, alemi bir bütüne getirip, bütün olarak işlemesi, farklılıkların bütün olarak çalışmasına denir. Bunda şahıs yok, sistemin birliği sözkonusu..Tek merkezden yönetim.. Zahir ismine bakar.. Vahdet kelimesi masdar olduğundan şahsi ifade etmez.Bu makamda kasdedilen mana (vahdet denince kasdedilen mana) idare sistemindeki birliktir. Bir merkeze bağlı külli kanunlar sistemiyle kazanılan iş kolaylığıdır (vahdet).Yani vahdet saltanatın birligidir. Birlerin bir araya gelmesi ile birlik oluyor. Mesela ateş unsuru bir, hava unsuru, toprak unsuru bir.. levh-i mahfuz bir.. yani bir, bir, birlerin toplamı ile oluşan bir birlik sistemi vahdettir burada şahıs yoktur.. Saltanatın, idareciliğin, sistemin birligidir. Bu birliliklerin birliğine vahdet denir. Mahiyet itibarıyle ki insan sistemi bir olması (acz-fakr-noksan-kusur) vahdeti gösterir.

3. Vahdet iş görme sisteminin birliğidir...

1-Sualar:599, 2-(I), 3-(III)

Vahdet-ül Vücud

1. Tevhidde istiğraktır ve nazara siğmayan bir tevhid-i zevkîdir. Esasen tevhid-i rububiyet ve tevhid-i uluhiyetten sonra tevhidde zevken şiddet-i istiğrak vahdet-i kudret yani لَمُؤْتَرٌ فِي الْكُوْنِ اَلَّا إِلَّا اللَّهُ sonra vahdet-i idare, sonra vahdet-üş şuhud, sonra vahdet-ül vücud, sonra yalnız bir vücudu, sonra yalnız bir mevcudu görünceye müncer oluyor. Muhakkikîn-i Sofiye, Vâcib-ül Vücud'a o kadar hasr-ı nazar etmiş ve müstağrak olmuş ve ehemmiyet vermişler ki, onun hesabına kâinatın vücudunu inkâr etmişler. Muhakkikîn-i sofiyenin vahdet-i vücudu vahdet-üş şuhudu tazammun eder. mesleği zevkîdir. evvelen ve bizzât Hakk'a, nazar-ı tebaî olarak halka bakarlar. Hüdaperesttirler.

2. Hakiki tevhidi ve tam huzuru bulmak için, esbab perdesini yırtan ve istiğrakî bir nazara sahip olan bir kısım tasavvuf ehlinin, sadece Allah'ın zatına ve zatî isimlerine rabi卜-ı kalb edip mevcudatı ve mümkünatı hayal ve adem derecesine indirdikleri zevkî ve halî tasavvufi bir ekoldür. Kurucusu Muhyiddin-i Arabidir.

1-Mesnevi-i Nur-iye:256-257, 2-(II)

Vahdet-üs Şuhud

1. "Vahdet-ül Vücud" name altındaki Vahdet-üs Şuhud, yani Vâcib-ül Vücud'un vücuduna hasır-ı nazar edip, sair mevcudatı, o vücud-u Vâcib'e nisbeten o kadar zaîf ve gölge görür ki, vücud ismine läyik olmadığını hükmedip, hayal perdesine sarıp, terk-i masiva makamında onları hiç saymak, hattâ madum tasavvur etmek, yalnız cilve-i esma-i İlahiyyeye hayalî bir âvine vaziyeti vermek kadar ileri gider.

2. Hakiki tevhidi ve tam huzuru bulmak için, mevcudati unutmayı esas alan bir yol. Bunlar da vahdet-ul vücud gibi sekr ve istigrak değil sahv hali vardır. Daha safi ve istikametlidir.

1-Mektubat:448, 2-(II)

Vâhid

1. Yani nasıl güneşin ziyası, mukabilindeki umum eşayı ihata etmesi ile vâhidiyete bir misal olduğu gibi, parlak ve şeffaf her bir şey dahi kabiliyetine göre güneşin hem ziyasını, hem hararetini hem zivasındaki yedi rengini, hem aks-i misalini almakla ehadiyete bir misal

olduğundan; elbette o ihatalı ziyayı gören adam, arzin güneşî vâhiddir, bir tektir diye hükmeder.

2. Vahdet ise, bir vâhidi gösterir. Demek ustası da, mâliki de, sahibi de, sâni'i de bir olmak lâzım gelir.

3. Vâhid denince kendi cinsleri içinde o bir tanesi demek. Misal çok bardak var ama şu bardak vahid'dir.

4. Vâhid; zatının birligi..Vâhid zat, vahdetle iş görüyor...

1-Şular:169, 2-Sözler:286, 3-(I), 4-(III)

Vâhid-i Kiyasî

Emr-i nisbiler tahayyûlden alındıktan sonra Tasavvurda emr-i itibarilerimizi inşa eder. Giren yetmiyor. Tasavvurda ne vardı başka; Vehim, zan, şüphe, düşünceler, bilgiler... Emr-i nisbiler ve Tasavvurdaki vehim, zan, şüphe, düşünce, bilgilerimiz Emr-i itibarileri inşaa etti. Bunların cemi Vahid-i kiyasıdır. Dışarıdakileri içeri alma özelliğimiz; emr-i nisbimiz. Emr-i nisbi ile dışarıdan alınanlarla emr-i itibarımızı oluşturup geleneğimizi, kültürümüzü, nesebimizi, tecrübelerimizi bir araya getirip, harmanlanmasına vahid-i kiyasi diyebiliriz. Dimağ, emr-i nisbîdir. Kalb, emr-i itibâridir. Ruh da vahid-i kiyasıdır.

(I)

Vâhidiyet

1. Vâhidiyet ise, bütün o mevcudat birinindir ve birine bakar ve birinin icadıdır demektir. Meselâ Güneş'in ziyası, bütün zeminin yüzünü ihata ettiği haysiyetiyle, vâhidiyet misalini gösterir. Ve herbir şeffaf cüz'de ve su katrelerinde, Güneş'in ziyası ve harareti ve ziyasındaki yedi rengi ve bir nevi gölgesi bulunması, ehadiyet misalini gösterir. Ve herbir şeye de hususan zîhayatta ve bilhâssa herbir insanda; o Sâni'in ekser esması onda tecelli ettiği cihetle, ehadiyeti gösterir.

2. Vahidiyet vahdet sisteminin sahibine denir ki şahsin birliğini gösterir. Cenab-ı Hak Vacibü'l Vücud en dış merkezde meç'ul denilen bir alem var sonra onun içerisinde esma var esma sıfattan çıkıyor. Sıfat şunattan çıkıyor şunat ise Zat'tan çıkıyor. Zat'a ehad, ehadiyet denir dış açılımlarla O'nun tarif etmek ise vahidiyettir. Sisteme tasarruf eden Zatin birliği. Sistemin sahibini gösterir, anlatır. Celal ve haşmet noktasında vahidiyet gözükmektedir. Vahidiyet esmeye bakar. Vahidiyet esmaların bütünlüğü, ehadiyet o esmaların herbiri...

3. Vâhid olan o zatin birliğinin ifadesi..

1-Mektubat (234-235), 2-(I), 3-(III)

Vahiy

1. Vahiy iki kısımdır:

Biri: "Vahyi sarihî"dir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onda surf bir tercümândır, mübelliğdir, müdafalesi yoktur. Kur'an ve bazı ehâdîs-i kudsîye gibi...

İkinci Kısmı: "Vahy-i zımnî"dir. Şu kısmın mücmele ve hülâsası, vahye ve ilhamla istinad eder; fakat tafsilâtı ve tasviratı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a aittir. O vahiyden gelen mücmele hâdiseyi tafsil ve tasvirde, Zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm bazan yine ilhamla, ya vahye istinad edip beyan eder veya hâsi kendi ferasetiyle beyan eder. Ve kendi içtihadiyla yaptığı tafsilât ve tasviratı, ya vazife-i risalet noktasında ulvi kuvve-i kudsiye ile beyan eder veya hâsi örf ve âdet ve esfâr-ı âmme seviyesine göre, beşeriyeti noktasında beyan eder.

2. 1.Tenezzül-ü İlahî ve 2.taarruf-ü Rabbanî ve 3.mukabele-i Rahmanî ve 4.mükâleme-i Sûhanî ve 5.iş'ar-ı Samedanî hakikatlarını tazammun eder.

3. Vahy-i Kur'an dahi, -hayatdar hakaikinin şehadetiyle- hayat-ı kâinatın ruhudur ve şuur-u kâinatın akhıdır.

4. Kelam sıfatından Levh-i Mahfuza gelen kelamin mahiyetini ve nasıl geldiğini bilmiyoruz. Fakat Kelam sıfatından Levh-i Mahfuza geldikten ve orada "îlim, irade, kudret" yüklenerek ayete dönüşmüş halini biz biliyoruz. Bu kelam da vahiy vasıtasiyla bize gelmiştir. Kelam sıfatına ilk muhatab dimağdır. İrade sıfatından gelen kâinat ayetlerine muhatap da kalbdır.

Sifat-ı Sübutiyede Kelam sıfatı var. Sonra Esma'ya indirgeniyor. Esma'nın bütünlüğünden geçiyor. Mec'ulden geçiyor. Kab-ı Kavseyn'den geçiyor. Arş-ı Azamdan geçiyor. Levh-i Mahfuz'a indirgeniyor. Levh-i Mahfuz'da dönüştürülmüş ve oradan buraya gelmesinin adı "Vahiy"dir. Vahiy; Levh-i Mahfuz'dan bize vahiy geliyor. Levh-i Mahfuz'dan, Peygamber Efendimiz (s.a.v)'in bize söylemesine kadar geçen sürecin adıdır. Biz vahyi bilmiyoruz, Kelamı da bilmiyoruz. Peygamber Efendimiz (s.a.v)'e geliyor. Orada da dönüşümme uğruyor, bize gelince "ayet" oluyor.

Muhammed (A.S.M.) ve Ahmed (A.S.M.) arasındaki sistem bütünlüğüne "Risalet" denir. O sistemden akana da "Vahiy" denir. "Mebde-i evvel olan çekirdekten, ta münteha olan meyveye kadar bir hayat-ı ittisal hükmünde olan bir mirâç ile ..." (S:573) İşte o Miracın hakikati "Risalet", orada akan ise "Vahiy"dir. Sistemin adı Risalet'tir, sistemi işlettiren Vahiy'dir. O zaman Risalet Muhammed (A.S.M) ve Ahmet (A.S.M) arasında ki hayat-ı ittisaldır. O koridorun adı Risalet'tir, yani sistemdir. O sistemden akan da vahiydir.

Yaratılan her şey ayettir. Nasıl ki Nur-u Muhammedi'nin nur ve mana yönü var. Allah canibinden bakan yöne manadır. Nur tarafı "Allah-u nur-us semavat-ı vel ard" mahluk yönüdür, vücut-u haricisidir. Her şeyde bu böyledir. Mahluk olan yönümüz var olmayan var, her şeyde bir suret var bir hakikat var. Çekirdekte olan her şey vücuda gelmiyor. Nur-u Muhammedi'de olan hepsi vücuda gelmemiştir. Vücuda gelenlere mahluk ve nur denilir. İllet-i tammeliler mevcudattır. Allah'ın ilminde olup da vücuda gelmeyen vücutlar var, onlar evamir-i tekviniyenin illet-i tammesizidir. Nasıl ki Şecere-i hilkat vücut-u haricisidir. Onun mümessilleri Cibrail, Azrail, Mikail, İsrafil ya birisi nur birisi mana. Levh-i Mahfuz'dan aşağı tecelli eden donmuş hal, "ve min âyâtinâ" mahluk yönü ayettir. Mevcudata ayet diyor. Nur tarafına, mahluka dönüşmüş kısmına ayet deniyor. Mahluka dönüşmiş zemin ayet. Mana da vahiy. Kâinat donmuş Kur'an'dır. Vahyin vücut-u harici tarafı, mahluk tarafı ayettir. Onun manası, madde olmayan illet-i tammesiz olanı vahiydir.

Kelam yapılanarak Levh-i Mahfuz'a geldi ve burada ayetlere dönüştü. Kelamin vücut-u haricisi nur tarafı; vahyin donmuş hali alemlerdir yani ayetlerdir. Kur'an'da mevcudata ayet diyor. Donmuş tarafına ayet denilir, donmamış tarafı var yani onu tanımlayan mana o da vahiydir. Alemlerin bir vücut-u haricisi var bir de yazılımı. Çekirdekten ağaç çıktı diye, çekirdekteki yazılım yok olmadı. Arştan aşağı vücut-u haricidir, ayetlerin meratibleridir. Vücutta olan her şeyin bir programı var. Bu vücutun manası vahiydir. Levh-i Mahfuz'dan aşağı, nur vücut-u harici. Levh-i Mahfuz'da kelam sıfatı tahakkuk etti. Allah tecelli etti. Cibrail vahiy getirdi. Bu alemler arştan aşağıya, biz biliyoruz ki usul bakımından donmuş

Kur'an'dır. Donmuş insandır, insan küçük kainattır; kâinat ise büyük insandır. Kâinat Kur'an-ı Kebir-i Kanat'tır. Aynı zamanda insan Kur'an-ı Suğradır. Kâinat Kur'an'dır. Bu varlığın vücutu ayetlerdir. Ayet olduğunu Allah söylüyor "ve min âyâtinâ" ayetlerimizdir diyor. Üstad da mevcudatın pencereleri diyor.

İlham vahyin içinde. Vahiy de kelamin içinde. Vahiy, kelam, tekvin-i ayet Allah'ın konuşması; İlham ise bunların arasındaki bağdır. Kelam sıfatından gelen vahiy, Allah'ın konuşması... elma armut vs. Allah'ın tekvinci konuşması... bu ikisi arasındaki bağlayan ilham.

Maddi ve Manevî Hayat-ı Muhammediye (A.S.M) ile Risâlet-i Muhammediye (A.S.M.) hülasa edersek ikisini cem edersek vahy-i Kur'anının zemini oluyor.

1-Mektubat:93, 2-Şular:124, 3-Sözler:110, 4-(I)

Vahy-i Zîmnî

1. Vahiy iki kısımdır:

Biri: "Vahy-i sarihî"dir ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm onda sîrf bir tercümândır, mübelliğdir, müdâhalesi yoktur. Kur'an ve bazı ehadîs-i kudsîye gibi...

İkinci Kısım: "Vahy-i zîmnî"dir. Şu kısmın mücâmel ve hülâsası, vahye ve ilhamâ istinad eder; fakat tafsîlâtı ve tasviratı, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a aittir. O vahiyden gelen mücâmel hâdiseyi tafsîl ve tasvirde, Zât-ı Ahmedîye Aleyhissalâtü Vesselâm bazan yine ilhamâ, ya vahye istinad edip beyan eder veya hâl kendi ferasetiyle beyan eder. Ve kendi içtihâdiyla yaptığı tafsîlât ve tasviratı, ya vazife-i risâlet noktasında ulvî kuvve-i kudsîye ile beyan eder veya hâl örf ve âdet ve efkâr-ı âmme seviyesine göre, beşeriyeti noktasında beyan eder.

2. Duman, ısı odun değildir. Odundadır. Odunu kaldır, duman, ısı, ısı da yoktur. Odun vahy-i sarihîtir. Nur, ısı, duman vahy-i zîmnidir. Vahy-i zîmnide suret yok. Vahy-i sarih surettir. Kur'an nedir? Zahirde görünen harflerin suretidir Vahy-i sarih. Manalar ise vahy-i zîmnidir. Her bir suret zîmnileri içeriyor. Kur'an'ın söylemedikleri söylemek istediklerinden fazladır bu Vahy-i zîmni. Kur'an'ın söylemek istediklerine muhatab olanlar, söylemek istediklerine (yani satır arası) muhatab yetkisini alıyorlar. Boşluklar mana doludur. Manayı, yazıyla dışarıya kustu.

Kur'an Vahiy.. Sende uyanan mana ise Vahy-i zîmni (bu senin kitabın). Okuduğun Kitab-ı Mübin, Uyanan İmam-ı Mübin. Farkındalıklarınız Kitab-ı Mübin. Farkında olmadıklarınız İmam-ı Mübin... Eğer bir insanın İmam-ı Mübin ile Kitab-ı Mübin eşit olursa o zaman aradığını aradığı zata sorma makamına çıkışmış olur ki; Vahy zîmniye mazhar olur...

Vahyin beş mertelesiyle boyalanıp, şekil alan bir insan; mevcudat ayetlerinde bulunan vahy-i zîmnileri (yani Kur'an'ın anlatmak istediklerini) görmek hakkına sahip oluyor.

Allah her şeyi ayette izah etmeye kalksa belki binlerce Kur'an olması lazım. Bu asra has Kur'an olsa, kaldırırmaz mı? Her asra bir Kur'an olsa, ama bütün asırlara bir Kur'an yetti. Peki aradaki boşluk ne olacak? Bütün asırlara Kur'an, her asra bir Kur'an lazım. Kur'an içinde binler Kur'an var. Bunları nasıl çıkartıyorlar? Kelam-ı İlahi'de vahy-i sarihî vahy-i zîmniyi ne ile çıkartıyorlar? ilhamla çıkıyor. Kelamla, vahiyile inşa olup döllenilen insan, vahy-i sarihî mazhar oldu. Vahy-i sarih bize ne katacak? Vahy-i zîmniyi... Yani ilhamâ vesile olacak. Vahy-i zîmniinin neticesidir ilham. Vahy-i zîmniinden de şümüllü ilham çıkar. Allah sarih söyledi ama söylemek istedikleri de ayettir. Allah'ın sarih söylediği ayetler var, söylemek istedikleri de ayettir. Ama usul bakamından dışında ayet değil, içerisinde gizli. Ama Allah (cc) katında ayettir, söylemek istedikleri de.

Sarih ayetlerin içinde, sarih olmayan ayetler var. Usul bakımından peygamber yoluyla gelmediği için ayet denmiyor, içinde duruyor. O içinde duran bütünlüğe vahy-i zimni diyoruz. Allah (cc) peygamber olmayıp, -peygamber olsa vahy-i sarih çıkardı- asrin imamlarına şümüllü ilham dedigimiz, o vahy-i sarihin içinde vahy-i zimnin dışarı çıkışına şümüllü ilham deniyor. Şümüllü ilham Levh-i Mahfuz'suz olmaz. Bazı insanlar giriyor diyor Üstad. Peygamber yapsayıdı çıkarsayıdı Hadis-i Kudsi olurdu. Herkesi bağladı.

“Gayet nadir olarak Levh-i Ezeliye kadar keşif çıkar”. (Lem'alar 104) Ne yapıyor? Şümüllü ilhamlara mazhariyet yetkisini alıyor. Levh-i Mahfuz'a girdin, ne kârin var? Bir tanesi, vahy-i zimniye mazhar olup alem-i şehadete geldiği zaman şümüllü ilhamla ifade ediyor. Ben vahy-i zimniye mazhar oldum diyemez. Ondandır ki sözleri bir ateşpare olur. Kelamları tesir etmiş. Sözleri, davranışları bizim için esas olmuş. Levh-i Ezeli'ye girince vahy-i zimni, vahy-i sarih de orada. Fakat Levh-i Ezeli'ye (Levh-i Mahfuz) girdiklerinde orada ayeti görmüyorum. Orada vahy-i zimni meratiblerine mazharlar. Öyle olsaydı peygamberler gibi olurdu miraçları. Dünyadayken alemlerinde vahy-i sarihe muhatap oldular, inşa oldular. Levh-i Mahfuz'a giriyorlar. Levh-i Mahfuz'da vahy-i sarih ile inşa olan dimağlarında vahy-i zimniye mazhar oluyorlar. Ondan sonra geliyorlar dünyaya, konuşuyorlar veya teveccüh ediyorlar Allah'a... sonrasında cevabı budur buda budur diye tek tek cevap veriyorlar. Asrin ihtiyacını gideriyorlar. Vahy-i zimniyi şümüllü ilhamla dönüştüren kendileri oluyor. Vahy-i sarihle inşa olan bir dimağ, vahy-i zimniye mazhar olur; vahy-i zimniye mazhar olan o asrin imamı şümüllü ilhamlarla o vahy-i zimnideki manaları dışarıya verir. Üç yüz elli bin tefsir vahy-i zimnidir.

Vahy-i sarihin vazifesini yapan şu an şümüllü ilhamlar var; Vahy-i zimnidir. Vahyin içerisindeki alimler mana çıkarttılar, çekirdekten çiçek, yaprak çıkar gibi. Ayetten çıkartılan mana, ayet değildir, ama ayetin tereşşuatları var yani kokuları var. Mesela yukarıdan su sizinca kimse yatak odasında musluk açık unutulmuş demez, ya mutfak veya tuvalette der. Vahy-i zimni demek; vahiy değil fakat zimninde vahyi tazammun ediyor. Alım vahyi sıkıyor ve mana çekiyor. O mana vahiy değildir. Ama vahyi tazammun ediyor. Bunun adı şümüllü ilham. Eğer ümmete ait bir mana ise Şümüllü ilham. Eğer kendine has bir mana ise İlham. (sîrf kendi tarikat veya cemaatine ait). Bu nedenle asrin imamları şümüllü ilhamlara mazhardırlar. Ayetten tereşşuh, temessül ve teşahhus eden manaları alıyor.

1-Mektubat:93, 2-(I)

Vahşet

1. Bir zaman karanlıklı bir gurbette, karanlık bir gecede, zulmetli bir gaflet içinde, hal-i hazırda olan bu koca kâinat; hayalime camid, ruhsuz, meyyit, boş, hâlî, müdhiş bir cenaze göründü. Geçmiş zaman dahi bütün bütün ölü, boş, meyyit, müdhiş tahayyül edildi. O hadsiz mekân ve o hududsuz zaman, karanlıklı bir vahşetgâh suretini aldı. Ben o haletten kurtulmak için...

2. Kimsesizliğin vahşetinden...

3. Yabanilik, ıssızlık, tenhalik, vehim, ürküntü, korku, vahşilik, tenha, korkunç yer.. Elbise ve silahını çıkarıp atmak. Açı kalmak. bunlar lügat manaları... Toplumda beraber gözükürken herkes tek tek olmasından insanın içsel aleminin hali... Kişiinin kendisine varamamaktan, keşfedememekten, tanıymamaktan, kendisine yabani ve yabancı olması... bu yukarıda anlatılan sıfatlar dışa vuruşları.. Kendini bunlarla ifade ederse; içsel, enfisi alemini düşün. Kişi kendinden ürküyor! Yalnızlığını dış dünyada gidermeye çalışıyor. Çünkü içerisindeki ıssız, virane ve boş... Herkes oradan taşınmış virane, harabe ve tenhalâşmış belde gibi içseli... İçeriden, böyle boşluktan, korkunç sesler gelmeye başlar. Bu sesler insanın tüylerini ürpertiyor. İçeriye-donence Her şey canavar, düşman vaziyetini almış görüyor. İçerdeki

sarayda tarlalar talan olmuş, yanmış, tsunamilerle bulanık sular örtmüşt, deprem ve toprak kaymalarıyla heryer yer değiştirmiş bazı yerler yok... Adem alemleri hükmünü icra ettiği memleketsiz memleket... Buna karşı Rahmanın giydirdiği vasif ve sıfatlarını kaybetmiş...

1-Şular:94, 2-Sözler:339, 3-(I)

Vefa

Seni sen yapan fitratındaki çekirdekleri uyandırıp miracına doğru hareket ettiren eylem-fil veya kişiye karşı muhabbettir, minnettarlıktır. Vefa uhuvveti, uhuvvet sadakati, sadakat ihlası, ihlas ise ameli netice verir. Vefa--> uhuvvet--> sadakat--> ihlas--> amel.

Vefa; ruhlar arasındaki münasebetin köprüünün adıdır. Vefa; ruhumdan ruhuna iletişim, münasebet kurduktan sonra, senin ruhunun ruhumdaki sesi, sureti, kokusudur. Vefa; ruhumun (senin) ruhuna gönderdiği sestir, kokudur, surettir. Ruhun kokusu! Ruhumun sesi, sureti, kokusu bütünlüğe; vefa denir. Ruhlar arasındaki iletişimim simgesidir; vefa...

(I)

Vehim

Vehim içsel dengesizliğin adıdır. Vesvese de bu içsel dengesizliğin dışa vuruşu ve belirtisidir. Evham vesveseyi doğurur. Evham evvel ismine, vesvese ahir ismine bakar. Vesvese kalbîdir. Vehim ise aklîdir.. Vesvese haricidir ki şeytandardır.. Vehim ise nefس-i emmaredendir ve dahilidir, zanlarımızdandır. Vesvese sünnet-i seniyye uymamaktan, evrad ve ezkârları (zikirleri, Kur'an'ı, Hizb-ül Kur'an'ı, Hizb-ül Hakaik-i Nuriye okumamaktan).. Vehim ise doğru düşünmemekten, Allah'a cc teslim ve tevekkül edememekten, terkleri yapmamaktan.. Vesvese imana.. (Namazın olmadığı.. Abdestin olmadığı.. Abdestin yok gibi şeylere...) Vehim ise; itikada. Ölüm senaryoları. Hastası.. Aklım gidecek.. İyi değilim.. Her şey beni bulur... gibi şeylerdir. Vesvese; insan denen sistemin işletimi ve hareketlendiren ara boşluğuudur. Vehim ise; doğru yerde doğru insanlarla doğru zamanda doğru iş yapmamaktan.. Yani iyi olmak istiyorsan iyilerle beraber ol.. Vesvese imanla alâkalıdır. Vehim ise itikadla alâkalıdır. Vesvese şeytandardır. Vehim ise nefس-i emmaredendir.. Vesvese; geçmiş günahlarının geleceğe bakıp halde ümitsiz ye's içinde yaşamaktır. Yani haşa Allah'tan cc ümidi kesmek, ye'se duçar olmak.. Yani Allah'a cc tevekkül ve teslim olamamak.. Vehim ise; endişe ve korkuları.. Yani geleceği; ahiret inancı zayıf olmaktan.. Vesvese ve Vehimler: günahlardan ve itikad zayıflığından.. Her ikisini de ilim ve doğru yaşamakla halt edilir.. Vesvese vasatı: teyakkûza sebeptir. Taharriye daidir. Ciddiyete vesiledir. Lakaylığı atar. Tehavünü defeder. Vehimin vasatı ise: Terklere muvaffak olmamıza vesile olur. (internetlerden, tv, cep telefonlarının luzumsuz meşguliyet kuyu ve mezarlıklarından uzak olmamıza vesile olur.) Düşüncelerin, itikad olduğunu zannetmenin adı, vehimdir... Düşüncelerini itikad zannetmesidir... Ortaya çıkan haletin adı vehimdir...

Vehmin özelliği "yoku var eden" fikirlerdir. Fikirler noktasında bozukluk geliyorsa, adın gibi bil, bu vehimdir. Eylemi eylemsiz gösterirse, bu vesvesedir. Eyleme musallattır yani abdestim var mı, namazım oldu mu gibi. Vehim, fikre musallattır. Eyleme vesvese...

Vehim kötü değil. İnsanlara zenginlik katıyor. Vehim; nihayetsiz düşünce ihtimaliyatlarını veriyor, insanı donukluktan çıkarmıyor, her şeye geçiş yapabiliyor. Bir şeye her şeyle, her şeye de bir şeyle bakabilme imkanını veriyor vehim sana. Her şeyle de ilişki ve çelişki kurduruyor; vehim. İnsanları cüz'iyetten külliye çıkarıyor. Bir şey bir şeyi bir yere götürüyorsa, aynı şey tersini de yapar. Eğer insanı cüz'inden küllîleşmesine sebebse vehim,

aynı zamanda da külliyyetten cüz'iyete indiriyor seni vehim. Kuyudan çıkarttığı gibi, kuyuya da indiriyor.

(I)

Velayet

1. Velayet, kurbiyet meratibinde sülükür. Çok meratibin tayyina ve bir derece zamana muhtaçtır. Nur-u a'zam olan risalet ise, akrebiyet-i İlahiyyenin inkişafı sırrına bakar ki, bir ân-ı seyyale kâfidir.

2. Hem demiş ki: "Velayet üç kısımdır: Biri velayet-i sağa ki, meşhur velayettir. Biri velayet-i vustâ, biri velayet-i kübradır. Velayet-i kübra ise; veraset-i nübüvvet yoluyla, tasavvuf berzahına girmeden, doğrudan doğruya hakikata yol açmaktadır."

3. Nübüvvet ve veraset-i nübüvvetteki velayet, sırr-ı akrebiyetin inkişafına bakar. Velayet-i saire ise, ekseri kurbiyet esası üzerine gider. Bir çok meratibde seyr ü sülûke mecbur olur.

. Mazhariyet-i esmadan ibaret olan meratib-i velayet...

5. Nübüvvet, sıfat-ı rububiyete nâzır ve mazhar olduğundan, umumî bir câmiyyete mâlikdir. Velayet ise, hususî ve cüz'îdir. Aralarındaki nisbet رَبُّ الْعَالَمِينَ ile رَبِّي arasındaki nisbet gibidir ki, birisinde izafe umumîdir, ötekisinde hususîdir. Veya arzdan arşa olan mi'racula secdedeki mi'rac arasında veya arş ile kalb arasındaki nisbet gibidir.

6. Allahtan mahluka bakış Risalet, halktan hakka bakış Nübüvvet, bu ikisi arasındaki bağın seviyeside Velayettir.

1-Sözler:562, 2-Mektubat:22, 3-Mektubat:51, 4-Mektubat:447, 5-Mesnevi-i Nuriye:63, 6-(I)

Velayet-i Kübra

1. En mühim tarîkat olan velayet-i kübra;

- sırr-ı verasetle Sünnet-i Seniyeye ittiba' ve
- neşr-i hakaik-i imaniyede ihtimam

olduğunu isbat eder.

2. Velayet-i kübra denilen, veraset-i nübüvvetten gelen, berzah tarîkine uğramayarak, doğrudan doğruya zahirden hakikata geçip, akrebiyet-i İlahiyyenin inkişafına bakan bir velayettir ki, o velayet yolu, gayet kısa olduğu halde gayet yüksektir. Hârikaları az, fakat meziyatı çoktur. Keşif ve keramet orada az görünür.

3. Veraset-i nübüvvet denilen velayet-i kübrada bulunan ve makam-ı rızaya yetişen Eimme-i Erbaa, Şah-ı Geylanî, İmam-ı Rabbanî, İmam-ı Gazalî gibi zâtlar...

1-Mektubat:485, 2-Mektubat:50, 3-Mektubat:280

Veraset-i Nübüvvet

1. En kuvvetli ve hakkalyakın derecesinde vicdanî ve hissî, bir derece şuhudî olan hakikat-i insaniye haritasını ve enaniyet-i beşeriye fihristesini ve mahiyet-i nefsiyesini mütalaa ile, imanın şübheleri ve vesvesesiz mertebesine çıkmaktır ki; sırr-ı akrebiyete ve veraset-i nübüvvete bakar.
2. Velayet-i kübra olan veraset-i nübüvvet ve siddikiyet ki, sahabelerin velayetidir;
3. Nübüvvet ve veraset-i nübüvvetteki velayet, sırr-ı akrebiyetin inkişafına bakar. Velayet-i saire ise, ekseri kurbiyet esası üzerine gider. Bir çok meratibde seyr ü sülûke mecbur olur.
4. Râdiyallahü Anh terkibi, Sahabeye mahsus bir şiar değil, belki Sahabe gibi veraset-i nübüvvet denilen velayet-i kübrada bulunan ve makam-ı rızaya yetişen Eimme-i Erbaa, Şah-ı Geylanî, İmam-ı Rabbanî, İmam-ı Gazalî gibi zâtlara denilmeli.
5. Sahabelerin velayeti, Velayet-i Kübra denilen, veraset-i nübüvvetten gelen, berzah tarîkine uğramayarak, doğrudan doğruya zâhirden hakikata geçip, "Akrebiyet-i İlahiyyenin inkişafına bakan" bir velayettir ki, o velayet yolu, gayet kısa olduğu halde gayet yüksektir. Hârikaları az, fakat meziyatı çoktur. Keşif ve keramet orada az görünür.
6. Veraset ile nübüvvet farklıdır. Nübüvvet; getirileni yaşamaktır. Veraset-i nübüvvet aynı sırr-ı akrebiyet gibi, farkındalıkla vararak o hayatı tebliğ etmek, hayatı neşretmek. Peygamberin en büyük sıfatı emrû bil maruf, nehyü anil münker. Ben de buna varisim, ben de bunu yükseldorfum, ki sizin de haliniz bu. Fırsat buldukça birilerine anlatıyorsunuz. Böyle yaparak nübüvveten verasetine giriyorsunuz, varisi oluyorsunuz. Peygamber olsaydı, o makamda onu anlatırdı. İki tane Müslüman düşünün. Biri peygamberin getirdiği hayatı yaşamaya çalışıyor. Diğer de aynı hayatı yaşarken, yaşıntıyı başkalarına anlatmaya, varılığine aday oluyor, varılığine sahip çıkıyor. Mesela bir insan bir yerde tebliğ ederken bu Peygamberimizin asm verasetiyle alakalıdır. Bu verasettir yani. Varisi oluyor.

1-Emirdağ Lahikası-1:147, 2-Sözler:491, 3-Mektubat:51, 4-Mektubat:280, 5-Mektubat:50, 6-(I)

Vesvese

1. İfrata varmamak, hem galebe çalmamak şartıyla, asl-ı vesvese teyakkûza sebebdır, taharriye dâîdir, ciddiyete vesiledir. Lâkayaklı atar, tehavünü defeder.
2. Vesvese marazdır. Ruhtaki hareketliliğin negatif tarafıdır. Ta ki devre tamamlansın. Nasıl ki pillerde artı, eksik kutup varsa, elektrikde de aynı kanun mevcuddur. Ruhdaki mücadelenin dışındaki belirtisidir ve galibiyetin neticesidir. Eğer ruh mağlub olsaydı vesvese olmazdı. Ruhun yardım istemesidir. Bana fili, fikri, ilmi, hissi yardım gönderen demektir vesvese.

Vesvese kalbîdir.. Vehim ise aklîdir.. Vesvese haricidir ki şeytandandır.. Vehim ise nefş-i emmaredendir ve dahilidir, zanlarımızdanızdır.

Vesvese sünnet-i seniyeye uymamaktan, evrad ve ezkârları (zikirleri, Kur'an'ı, Hizb-ül Kur'an'ı, Hizb-ül Hakaik-i Nuriye okumamaktan)..

Vehim ise doğru düşünmemekten, Allah'a cc teslim ve tevekkül edememekten, terkleri yapmamaktan..

Vesvese imana.. (Namazın olmadığı.. Abdestin olmadığı.. Abdestin yok gibi şeyle...) Vehim ise; itikada. Ölüm senaryoları. Hastasın.. Aklım gidecek.. İyi değilim.. Her şey beni bulur... gibi

şeylerdir.

Vesvese; insan denen sistemin işletimi ve hareketlendiren ara boşluğuudur. Vehim ise; doğru yerde doğru insanlarla doğru zamanda doğru iş yapmamaktan..Yani iyi olmak istiyorsan iyilerle beraber ol..

Vesvese imanla alâkalıdır. Vehim ise itikadla alakalıdır.

Vesvese; geçmiş günahlarınla geleceğe bakıp halde ümitsiz ye's içinde yaşamaktır. Yani haşa Allah'tan cc ümidi kesmek, ye'ise duçar olmak..Yani Allah'a cc tevekkül ve teslim olamamak..Vehim ise; endişe ve korkuları..Yani geleceği; ahiret inancı zayıf olmaktan..

Vesvese ve Vehimler: günahlardan ve itikad zayıflığından.. Her ikisini de ilim ve doğru yaşamakla halt edilir..

Vesvese vasatı: teyakkuya sebeptir. Taharriye daidir. Ciddiyete vesiledir. Lakaylığı atar. Tehavünü defeder.

Vehimin vasatı ise: Terklere muvaffak olmamıza vesile olur. (İnternetlerden, tv, cep telefonlarının lüzumsuz meşguliyet kuyu ve mezarlıklarından uzak olmamıza vesile olur.)

Vehmin özelliği “yoku var eden” fikirlerdir. Fikirler noktasında bozukluk geliyorsa, adın gibi bil, bu vehimdir. Eylemi eylemsiz gösterirse, bu vesvesedir. Eyleme musallattır yani abdestim var mı, namazım oldu mu gibi. Vehim, fikre musallattır. Eyleme vesvese...

3. Vesvesenin vasatı insanda "Teyakkuz", "Taharri", "Ciddiyet" e sebebdır (S.278). Bu nedenle de vesvese vasatta olursa insan için Rahmettir.

1-Sözler:278, 2-(I), 3-(III)

Vicdan

1. Kalbden maksad; sanevberî (çam kozalağı gibi) bir et parçası değildir. Ancak bir latife-i Rabbaniyedir ki, mazhar-ı hissiyatı, vicdan; ma'kes-i efkârı, dimağdır.

2. Vicdanın anasır-ı erbaası ve ruhun dört havassı olan irade, zihin, his, latife-i Rabbaniye, herbirinin bir gayat-ül gayatı var: İradenin ibadetullahtır. Zihnin marifetullahtır. Hissin muhabbetullahtır. Latifenin müşahedetullahtır.

3. Âlem-i gayb ve şehadetin nokta-i iltisakı ve berzahı ve iki âlemden birbirine gelen seyyaratın mültekası vicdan denilen fitrat-ı zîsuurdur. Evet fitrat ve vicdan akla bir penceredir. Tevhidin şuanını neşrederler.

4. Vicdan; kalbi oluşturan vicdan, dimağ, latife-i insaniye, lümme-i şeytaniye, sır, hafi ahfa vb. cihaz ve latifelerin bütünlüğünün içindeki bir kısmıdır ki “irade, zihin, his, latife-i Rabbaniye” den müteşekkildir. Kalpte hissiyatın mazhar olduğu yerdir vicdan.. Efkarın makes olduğu yer ise dimağdır.

5. Kalbin iki ayağı var. Bir ma'kes-i efkârı olan dimağ, diğeri mazhar-ı hissiyatı olan vicdan. İtikadın tek ayağı varken, iman çift ayakla gidiyor. Sırf itikadının yani dimağın iyi olmasıyla iman olmuyor. İmanın lazımı var; fiil... Birbirine geçişlidir. Fiille iman, imanla fiil değişiyor. İman kalbde... Düşünce, fikir noktasını dimağdan alıyor. İmanın filde de tezahürü ise vicdan yoluyla çıkıyor. Allah'ın subuti sıfatındaki Kelama ayna dimağdır. İrade sıfatına en cami

ayna Allah'ın kainattaki tekvinci ayetlerini okuyan viedan, yani irade sıfatına en cami ayinedarlığımız vicdandır. Vicdan fiilin kaynağıdır, dimağ ise fikrin kaynağıdır. Eğer iman vicdanı aktif etmişse, onda ibadet olur. İbadet yaptıkça, iradesi artar. İradesi arttıkça ibadet yapar.

Peygambere iman hayatımızın doğrularını ve yanlışlarını gösteriyor. Şu anda hayatımızda peygamber yok. Onun bizde hulasası var: vicdan. Peygamberin en büyük iki sıfatı: masum olması ve ismet sıfatı. Peygamber günah işlemeyen. Doğruyu göstermesi, bu vicdandır. Çünkü vicdan doğruyu gösteriyor ve günahı kabul etmiyor. Bizdeki vicdanın aktifliği, Peygambere yani "ve rusulihî" ye iman nisbetinde olur, vicdanı inkişaf eder. Yanlıştan seni sana azap vererek uzaklaştırır. Ayık olan vicdan, peygamber gibidir. İsmet sıfatına sahib. Vicdan, günahı kabul etmiyor. İnsanın besar ve nezir, havf ve recayı bize devamlı ikaz eden, yap-yapma diyen bir tarafı var. Yapma dediğine azap veriyor yapınca. Peygamber asm ashabına "Yapma ey ashabım" derdi. Şimdi peygamber yok. Vicdan diyor ki: "Yapma!" Senin Peygamberinin timsal-i suretidir; vicdan. Besar ve nezir, hem hayatı hem şerri kontrol ediyor. Peygamberin sünnetini aleminde öldürenin vicdanı olmuyor. Peygamber öldü ama Sünnet-i Seniyesi var. Onun hakikati vicdan. Peygamber yaşasaydı ne yapacaktıysa, vicdan yapıyor. Vicdan sana; Peygamberinin muamele şeklini yapıyor. Herkes "uyanık" vicdanını dinlese diyor. Kim diyor? Bediuzzaman!

Vicdanın dört unsurunun ilki olan İradenin vazifesi; İbadetullahtır. İnsanda basireti netice verir. Zihnin ise Marifetullahtır. Dirayeti netice verir. His'sin vazifesi Muhabbetullahtır. İnsanda feraseti netice verir. Latife-i Rabbaniyenin ise Müşahedetullahtır. Kemalatı netice verir.

1-İşarat-ül İ'cاز:77, 2-Hutbe-i Şamiye:136, 3-Mesnevi-i Nuriye:246, 4-(III), 5-(I)

Vücub

1. Vücub ve tecerrüdün hadsiz kolaylığı ve nihayetsiz sühulete sebebiyet vermeleri, gayet derin bir sıldır. Onu bir temsil ile fehme takrib edeceğiz. Şöyle ki:

Vücud mertebeleri muhtelifdir. Ve vücud âlemleri ayrı ayrıdır. Ayrı ayrı oldukları için, vücudda rüsuhi bulunan bir tabaka-i vücudun bir zeresi, o tabakadan daha hafif bir tabaka-i vücudun bir dağı kadardır ve o dağı istiab eder. Meselâ: Âlem-i şehadetten olan kafadaki hardal kadar kuvve-i hâfiza âlem-i manadan bir kütübhane kadar vücudu içine alır. Ve âlem-i haricîden olan tırnak kadar bir âyine, vücudun âlem-i misal tabakasından koca bir şehri içine alır. Ve o âlem-i haricîden olan o âyine ve o hâfızanın şuurları ve kuvve-i icadiyeleri olsaydı, bir zerrecik vücud-u haricileri kuvvetyle, o vücud-u manevîde ve misalîde hadsiz tasarrufat ve tahavvülât yapabilirlerdi. Demek vücud rüsuh peyda ettikçe, kuvvet ziyadeleşir; az bir şey, çok hükmüne geçer. Hususan vücud rüsuh-u tam kazandıktan sonra, maddeden mücerred ise, kayıdına girmezse; o vakit cüz'î bir cilvesi, sair hafif tabakat-ı vücudun çok âlemlerini çevirebilir.

İşte ﷺ şu kâinatın Sâni'-i Zülcelali, Vâcib-ül Vücud'dur. Yani: Onun vücudu zâtîdir, ezelîdir, ebedîdir, ademi mümteni'dir, zevali muhaldır ve tabakat-ı vücudun en rasihi, en esaslısı, en kuvvetlisi, en mükemmeliidir. Saïr tabakat-ı vücud, onun vücuduna nisbeten gayet zaif bir gölge hükmündedir.

2. Vücub; vücudda rüsuhi bulunmak demektir, rüsuh sahibi olmaktadır. Yani kıyas edilen diğer mevcudun kayıtlarıyla kayıtlanmamak demektir. Yani kayıtlarla kayıtlı olmamaktır. Madde, zaman, mekan vb gibi kayıtlardan uzak olmak...

Vücûd

1. Vücud dahi "mümeyyize, muhassisa ve müessire" olmak üzere "üç" sıfatı istilzam eder ki "ilim, irade ve kudret" tirler.

2. Vücud: Cenab-ı Hakk'in yedi subûti sıfatının hayatla ifadelenişidir... Adeta vücud bir şeyin hakikatini elde etmektir. Bir çiçekteki Allahın Cemil isminden, çocuğun simasındaki, denizin yüzündeki Cemil, taa Cennetteki Cemil, Arştaki Cemil, taa Vacib-ül Vücuda giden kadar giden Cemil esmasının nihayetsiz mertebesine "hakikat mertebesi" denilirki ona ne kadar tefekkürle varırsan bunun adı vücuuddur. Vücud; Allahın esmalarından bir veya bir kaç tane esmanın tefekkür anında, muhabbet veya eylem anında, o esmanın bir mertebesine mazhariyyettir. O anda vücud buluyorsun. Onun adı vücuuddur. Günah işlerken tersi olarak ademe gidiyorsun.

İçinde adem olan vücuda mevcud, ademsız olan vücuda ise vücud denir. Allah için adem ve vücud yani mevcud, yokluk ve varlık iki daire gibi. Oradan alır buraya koyar, buradan alır oraya koyar. Adem ve vücud iki daire gibi ise, o zaman Allah'ın vücudu; adem ve vücud dışında başka bir şey, bir vücud. Yuktan var etmek, subûti sıfattan değil. Yuktan var etmek, zatî sıfattaki vücud sıfatından. Vardan var etmek olan Hâlik ise; esmalara şekil veriyor. Esmalar yaratmıyor. Var olan aynada, mevcudat aynadır. Esma ise, cilve, cemal, naklı, sanattır. Mevcudat aynelerinde Esma-i Hüsnalar gözükküyor. Mevcud nedir? Esma değildir. Çünkü mevcud aynadır. Esmalar gözükkür onda. Bir ayna var bir ben varım, bir de aynada gözüken var. Üç tane vücud.

Y

Yakaza

1. Ben de birden uyandım, belki yakaza ile yeni yattım. Bence yakaza rü'yadır, Rü'ya bir nevi yakazadır.

2. Manen rü'ya olan yakazada bulamadım. Hakikaten yakaza olan rü'ya-yı sadıkada bir ziya gördüm.

3. Rüya; burda değilsin, ordasın. Yakaza; hem ordasın, hem buradasın, ikisinin arasında ikisine de hakimsin.. Rüyasız uyku; ademdesin, ne ordasın, ne burda... Yani yakazada hem orada hem burada şuurlusun. İki alemi de biliyorsun, uyanıklık bu işte. Hem oraya şahitsin hem buraya şahitsin. 1.Rüyada olan adam burada iken ordadır. 2.Hiçbirsey görmeyen adam hiçbir yerde değildir, ademi anlatır. Adem, yok olmuş. Rüya gören adam ötededir. 3.Yakazada olan adam hem orada hem burada hepsine hakimdir.

1-Sözler:715, 2-Sünihat-Tuluat-İşarat:42, 3-(I)

Yalan

1. Yalan, bir lafz-ı kâfirdir...

2. Fitratta yalan yoktur; ne dediyse doğrudur.

3. Yalan aklıdır, Kizb kalbîdir. Yalan içi boş Allahın icraatından olmayanı icraatındanmış, olana olmamış gibi göstermektir. Kizb şeytanın mahiyetidir, Yalan şeytanın hakikatidir. Yalan aklın, kalbi bloke edip devredişi bırakmasıdır. Kizb ise kendini inkar etmek, içini örtüp boşaltmaktadır. Kizb nokta-i istinad ve nokta-i istimdatları ortadan kaldırılmaktır. Yalan Adetullahın Allah ile alakasını kesmektir. Yalan kizbin bir sıfatıdır.. Kizb kalbde taşınan fitratta taşınan yani fitratı bozmakla alaklı olan ve dil ile fiil ile yapıldığı zaman ortaya çıkan.. İşte kalpte taşınana bu cihette kizb deniliyor... kizb kalpte taşınp ondan sonra fiile ve kelimele döküldüğü zaman yalana dönüşüyor, onu ortaya çıkardığın zaman buna yalan deniliyor... yani iman ve küfür itikadi mevzular olunca yalan tabirini külliyyatta kullanmaz.. iman ve küfür kalbe ve ruha ait ve batına ait şeyler konuşurken ustâ hz.leri kizb kullanır.. eylem hayatında sıfatları kullanırken.. sıfatlarımız eylemimiz ve fiillerimizde ise yalan olarak kullanır..

1-Sözler:711, 2-Sözler:700, 3-(I)

Ye'cüb-Me'cüb

1. Ye'cüb ve Me'cüb namı verilen Mançur ve Moğol kabileleri, eski zamanda Çin-i Maçin'den bir kısım başka kabileleri beraber alarak kaç defa Asya ve Avrupa'yı herc ü merc ettiler gibi, gelecek zamanlarda dahi dünyayı zîr ü zeber edeceklerine işaret ve kinayetdir. Hattâ şimdi de komünistlik içindeki anarşistin ehemmiyetli efradı onlardandır.

2. Anarşî hiçbir hakkı tanımaz, insaniyet seciyelerini canavar hayvanların seciyesine çevirir. Âhirzamanda gelecek Ye'cüc ve Me'cüçün komitesi, anarşistler olduğuna Kur'an işaret ediyor.

3. Sedd-i Zülkarneyn'in tahribiyle, Ye'cüc ve Me'cüçlerin dünyayı fesada vermesi gibi; şeriat-ı Muhammediye (A.S.M.) olan sedd-i Kur'anının tezelzülüyle Ye'cüc ve Me'cüç'den daha müdhiş olarak ahlâkta ve hayatı zulmetli bir anarşilik ve zulümlü bir dinsizlik fesada ve ifsada başlıyor.

4. Yecüc maddeyi bozar, afaka bakar. Mecüç manayı bozar, enfüse bakar. Yecüc gıda yoluyla, televizyon, internet ile maddi noktadan insanlık hakikatini ve Alem-i İslami bozmaya çalışıyor. Mecüçde enfüsü, şeairi bozmaya, açık-saçıklık gibi, Risalelere ilişmeye çalışanlardır. Beşinci şuada maddi ve manevi rabitaları bozmaya çalışıyor diyor. Anarşist demek başıbozukluk demek, hem maddi, hem manevi insanlık hakikatini ve mukaddesatı, maddi manevi kural kaide tanımayan demektir.

5. Yecüc; ahlakta, Mecüç; hayatı.. Yecücden; def-i mefasid, Mecüeden; terk-i kebair ile kurtulunur.

1-Şular:588, 2-Emirdağ Lahikası:2:159, 3-Kastamonu Lahikası:149, 4-(II), 5-(I)

Ye'is

1. Her kemali mahveden..

2. Ye's, dalalet-i fikrin; zulmet-i kalb, ruh sıkıntısının menba'ıdır.

3. Amele ve taate muvaffak olamayan azabdan korkar, yeise düşer. Böyle bir me'yusun gözüne, dinî mes'elelere münâfi edna ve zayıf bir emare, kocaman bir bürhan görünür. Böyle birkaç emareyi elde eder etmez, diğer emarelerin saikasıyla ilân-ı isyan ederek İslâm dairesinden çıkar, şeytanın ordusuna iltihak eder.

4. Ümitsizlik akli bir sıfattır ama yeis kalbidir. Şeytanın en korkunç iki silahı yeis ve korkudur. Ye'is; Allah'tan tamamen ümidi kesmenin halet-i ruhiyesidir. Aklen dehşet olur, kalben vahşet olur, ruhen meyusiyet olur, yeis olur. Ye'sin müsabeti yoktur. Korkunun geçmişsi yoktur. Korkunun geleceği vardır. Gelecektен korkular, geçmişten elemler olur. Ye'is öyle değildir. Geçmiş ve geleceği vardır. Halde bloke eder, çökertir. "Ye'is, mâni'-i her kemaldir." (Hutbe-i Şamiye 89) Kur'an'da şeytanın öne çıkan sıfatı, yeistir. "Allah'tan ümidi ancak kâfirler keser". Şeytanın amacı günaha düşürmek değildir, günah araçtır. Günahi yapıyor, ye'se düşürmek için. Şeytan günah aracıyla ye'is amacına varmak istiyor. Şeytan günahlarla ye'se atar. Günahdan beterdir ye'is. Günah hiç bir şey değil onun yanında. Çünkü günah cehenneme çalışır, ye'is ademe çalışır. Günahların günahı ye'istir. Yeis; dimağda tasavvurda başlıyor.

Şeytan kalbin yakınında bulunan lümme-i şeytaniye ile kalbe şüpheyi attı. Kalb kabul etmezse, şüpheden şetme döner. Kabul ederse, ye'ise atar. Allah'tan ümidi keser. Müslüman odur ki, hiç günah işlemey demiyor, ye'ise düşmezler deniliyor Kur'anda. Kalb kabul ettiğine delil ye'istir. Ye'is de mani-i herkemaldir. Eğer gelen şey seni ümitsizliğe atiyorsa, aşağılıktan (şeytandan) geliyor. "Ya bırak, sen adam misin, bırak sahtekarlığı, zaten yaşamiyorsun okuduklarını, bu işte bulunma" diyorsa, bu alçaktan geliyor. O günahlar seni tövbeye, istigfara, nedamete, içsel vicdanı azaba götürüyorsa, o rahmanıdır. Ağacın ne olduğunu anlamak istiyorsan, meyvesine bak. Meyvesi eğer yeis ise, şeytandandır. Meyvesi tövbe, istigfar ise ve senin bir tarafını inşa ediyorsa, melektendir.

1-Muhakemat:35, 2-Mektubat:477, 3-Mesnevi-i Nuriye:65, 4-(I)

Z

Zahir

1. Ve İsm-i Zahir'le işaret edildiği gibi: Her ağacın giydiği suret ve şekil öyle musanna' ve münakkaş bir hulledir, bir libastır ki, o ağacın dal ve budak ve a'za ve eczasiyla tam kametine göre biçilmiş, kesilmiş, süslendirilmiş.

2. İşte bütün mevcudat, böyle;

- **Evveline** dikkat ettikçe bir ilmin tarifenamesi ve

- **Ahirine** dikkat ettikçe bir Sâni'in plâni ve beyannamesi ve

- **Zahirine** baktıkça bir Fâil-i Muhtar'in ve Mürid'in gayet san'atlî ve tenasüblü bir hulle-i san'ati ve

- **Batınına** baktıkça bir Kadîr'in gayet muntazam bir makinesini müşahede ediyoruz.

3. Herbir ağacın;

- **Evveli**, öyle bir sandukça ve program.. ve

- **Âhiri**, öyle bir tarifename ve nümune.. ve

- **Zahiri**, öyle bir musanna' hulle ve bir münakkaş libas.. ve

- **Bâtını**, öyle bir fabrika ve tezgâhtır ki...

4. Ve ağaç gibi her zîhayatın evveli, âhiri, zahiri, bâtinî birer sikke-i tevhid, birer hâtem-i vahdet, birer mühr-ü ehadiyet, birer turra-i vahdaniyet taşıyor.

1-Şular (33-34), 2. Mektubat:230, 3-Şular:34, 4-Şular:34

Zaman

1. "Levh-i Mahv-İsbat" ise, sabit ve daim olan Levh-i Mahfuz-u A'zam'ın daire-i mümkünatta, yani mevt ve hayata, vücud ve fenaya daima mazhar olan eşyada mütebeddil bir defteri ve yazar bozar bir tahtasıdır ki, hakikat-ı zaman odur. Evet herşeyin bir hakikati olduğu gibi, zaman dediğimiz, kâinatta cereyan eden bir nehr-i azîmin hakikatı dahi, "Levh-i Mahv-İsbat"taki kitabet-i kudretin sahifesi ve mürekkebi hükmündedir.

2. İşte zaman, (çünkü) harekâtın bir rengi, bir levni yahut bir şeridi hükmünde olduğundan, harekâtta cari olan bir hüküm, zamanda dahi caridir.

3. Zaman, bir ip, bir şerittir ki, o Sâni'-i Zülcelal her sene bir başka âlemi ona takip, gösteriyor. O taktığı âlemin içinde üçüzaltmış tarzda muntazam suretlerini teccid ediyor.

4. Zaman hattı müstakim üzerine hareket etmiyor ki, mebde ve müntehası birbirinden uzaklaşın. Belki küre-i arzin hareketi gibi bir daire içinde dönüyor.

5. Mülk ile meleküt arasındaki ayırmadır. Mekandaki eşayı ve inkılabları birbirinden ayırdetmek içindir. İnkılabların meratiblerini, eşyanın çeşitliliğini ve mertebelerini ayırt etmek için varlıksız varlık, mekansız mekan, vücudsuz vücut...

Varlık zamanda mıdır yoksa zaman varlıkta mıdır? Varlık zamanda oluşur. Her an varoluşlar var. Bu tecelli silsilesinin buradaki ismi zaman. Varlığa vardır bile diyemeyeceğimiz kadar anda var olup yok oluyor. Onun için derler ki varlık yokluğun, yoklukta varlığın zemini.. Ben bilgimle eşyanın zahirine bağlıyım. İlmmile hakikatina bağlıyım. İşte bu varoluş yok oluşların -ilimden kudrete, kudretten ilme- dönüştüğü ifadesine verilen isim ilke zaman. Esmaların birbiri içindeki an be an devamlı tecellilerine verilen levne zaman diyoruz... Zamanın sureti; Alem-i şehadettir. Zamanın hakikati; levh-i mahv isbattır. Zamanın mahiyeti; Levh-i mahfuzdur. Zamanın vücut-u haricisi mekandır. Mekanın da batınısı zamandır. Mekan efal, zaman hakikat.. Hareket zamanın kendisi değildir, hareket zamanın bir sıfatıdır. zamanda başka şeylerde var şuur ve hayat gibi.. Mekan zamanın içindedir. Zaman mekansız, mekan zamansız olamaz. Fena zamana, zeval mekana bakar. İkisini değiştiren zandır. Zaman; bir silsiledir, şerittir, nehirdir. Yani mahluktur. Mekanın zemini. Varlığı, devr-ü deveran ettiren her şeyi kuşatan enerji boyutudur. Zamanın ve mekânın buluştuğu kavşak; insandır.

Zamanın en büyük özelliği; hareketin levnidir, hareketin kendisidir. Üstad zamana nehir diyor. Bir nehir düşünün. Üstü saman çöpüyle kaplı, su gözükmüyor. Su ama alttan gidiyor. Nerden biliyoruz? Samanların hareketinden biliyoruz. Samanlar değişik şekiller alıyor. İşte zaman; o nehirdir. Mevcudat; o su üzerindeki samandır. Zamanın hareketiyle eşya şekil alıyor. Zamanı kaldırınca, eşya şekil almaz, her şey durur. Zaman kalkınca hareket durur. Hareket durunca, her şey durur. Hareketi ortaya çıkarılan zamandır. Zamanın ismi Dehr esmasıdır. Dehr esması; hareketi doğuruyor. Hareket zamanı doğurmaz. Hareket; mahluktur, yani realitedir. Zaman; tekamül kanununun motoru gibi. Her şeyi oraya taşıyan nehir gibi, şerit gibi. Zamanı ortadan kaldırırsak, tekamül durur. İşte varlığın motoru zamandır.

Mülk ile meleketu birbirinden ayıran ayırm çizgisi zamandır. Buz ile suyu, ne ile ayıracaksın. Su ile H₂O arasını ayırmak! Ayıramazsan ki. H₂O ile enerjiyi ayırm! Enerji ile esiri ayırm. Oraya kadar hep zaman var.

Zamanın eşyaya tesiri hayatın mertebesine göre oluyor. Hangi hayatta yaşıyorsan, zamanın ona göre yavaş veya hızlı akar. Eğer bedensel hayatta yaşıyorsan (yeme, içme, üreme), zamanın böyle geçecek. Eğer sen aklin mertebe-i hayatında yaşıyorsan veya kalbin mertebe-i hayatında yaşıyorsan veya ruhun mertebe-i hayatında yaşıyorsan; ki kalbin mertebe-i hayatını yaşıyorsan, ahiret ile burası aynı oluyor. Ruhun derece-i hayatına çıkışınca da Allah ile beraber oluyorsun.

1-Sözler:548, 2-Sözler:571, 3-Sözler:60, 4-Hutbe-i Şamiye:37, 5-(I)

Zan

Kişiyi örten örtüsü, kuyusudur. Kişinin umumi dünya zannettiği, hususi dünyasıdır. Hapisanelerden en büyüğü "Zan"dır, zanlarımızdır. Zan dimağdaki tasavvurun içindedir..Zanlar berzahtır. Bunun ifratı su-i zan, tefriti ise 'zihnen' hiçbir şeyle meşgul olmamaktır. Zanlarından ancak hüsn-ü zanlarla kurtulursun. Su-i zanlada çukura gidersin.

Zan bir pakettir. Bir tencere getir. İçine vehmi at, şüpheyi at, cehaleti at, senin emr-i nisbî ve emr-i itibarîden elde ettiğin bilgiyi de at. 1) Vehim 2) Şüphe 3) Cehalet 4) Bilgi bunları

karıştır kompleksi Zan. Bu sistem, fitrat. Buna şeytan müdahale ederse; su-i zan oluyor. Eğer Sünnet-i Seniyyeye uyarsak, hüsn-ü zan oluyor. Bilgi, cehalet, şüphe ve vehim zannın alt yapısıdır. Ahlak, nazar ve niyet zannın alt yapısı değil, zanni etkileyenlerdir, sistemi değiştirip şekillendirenlerdir.

Tefekkür: zannın zittidir. Zan; hem geçmişi hemde geleceği vardır. Zan geçmişine ve geleceğine vücut rengi verir. Akıl zannını, zannında aklını etkiliyor. Zannını düzelt denilebiliyorsa demek eğitilebilendir. İnsanın kalitesini gösteren göstergedir. Tasavvur olmadan zan yoktur. Delinin, çocuğun, hayvanların zanni yok. Yani su-i zanni yoktur. Kurani dinleyip hüküme ram olup itaat eden hüsn-ü zan sahibi olur. Zan emr-i nisbi ve emr-i itibariden beslenir. Kin ve adavet tarafı girlik, inad ve hasedden beslenirse su-i zan olur. Vicdanın beslenirse ki; ibadet, marifet, muhabbet, lezzet-i ruhani, bu zeminden beslenirse hüsn-ü zan olur. Birşey ne kadar nimet ise, o aynı zamanda o kadar nikmettir. İşte zan bunların kavşağıdır. Bu sana, hem kendine, hemde kainata, manevra yapma imkanını tanır.

Bilkuvveleri bilfile dönüştürme malzemelerinin deposudur. Kimlik ve kişiliğin oluşumunda malzeme deposudur. Kimlik ve kişiliğin alt veri tabanıdır. Ervah-i aliyelerin ve ervah-i habiselerin cirit attıkları zemindir. Zannını birinci niyetle kontrol altına alırsın. 1.niyet dimağdaki itikadın hülasa-i camiası. 2.niyet ise vicdanıdır. İnsanı zengin kılandır zan. Var olan nimeti kaybettirendir zan. Zannın en fenası kişinin kendisine su-i zan etmesidir. Zan farkındalık kazandırıp cüz-i nazarını külli kılandır. Zan sıfır gibi.. Zatında (sisteminde) bir manası yok iken, manaları zatında gösterendir. Nasılık ...-3,-2,-1, 0 (zan),+1,+2,+3...

Göz ile zahirdeki suretleri alemimize değiştirerek alandır zannımız. Zahirde görünenleri içsel alemimize değiştirerek dönüştürendir zan.. Herkesi hususi dünyasını farklı kılandır zan. Tasavvurlarımızı hislere dönüştürenlerden zanlarımıza. Zanlarımıza tasavvurlarımızı, tasavvurlarımız da hislerimizi aktif ederler. Dıştan gelenleri değişik şekilde ve boyaya sokan depodur zanlarımıza, sanki şekil veren marangoz, rengini değiştiren boyacı gibi.. Kendi başına bırakılmayacak kadar tehlikelidir zan, eğitilmesi gerekiyor. Haddini hududunu bilmeyenlerde zan zemini su-i zanna dönüşür. Zanni nefis kullanırsa su-i zan, ruh kullanırsa hüsn-ü zanna dönüşür.

Fikirleri ve hisleri parçalanmış insanın, fikirlerini hisleriyle bütünsel olarak getirendir hüsn-ü zan. Sana yapılan muamelelerin zeminidir zan.. Yani zannına göre muamele görünsün. Hüsn-ü zan edersen öyle muamele görürsün.. Su-i zan ederken sana güzel muamele edilir mi? Zanlarımıza olmadığı şeylerde hep iyilikle mukabele görürüz. Rububiyet ile ihtiyari ve iradeli hayatımız arasındaki berzahtır zan.. Hüsn-ü zan aynanın parlak yüzüne, su-i zan aynanın siyah yüzüne bakar. Fiillerimizle hakikatlarımıza arasında berzahtır zanlarımıza.. Zan içinde şüpheyi barındıran bilgidir. Şüphe giderse zan ilim olur. Sadece Allah'ın zanni yoktur, çünkü kemal-i mutlaktadır. Zan ilmin ziddidir. İlm-i muhit-i ezeli olunca zan kalkar mümkün için bu mümkün değil. Heryerde olma hakikatını bir yerde tutup bedensel olarak tutan zanlarındır.

Zannın evveli; Ahlak, huy, tabiat. Zannın ahırısı; Kazanımların bütünselliği olan enfisi alemi. Zannın zahirisi; Kişinin içsel alemini kısmen ifade eden fiiliyatı, yaşıntısı. Zannın batınısı; dimağındaki emr-i nisbelerin ve emr-i itibarilerin. Niyet. Nazar.

Şeytan ilk önce vesveseyi kalbe atar. Kalb kabul etmezse, yukarıya dimağ'a atar. İlk önce tahayyülle sonra tasavvura kadar tesir edebilir. Eğer vesvese kabul görürse tasavvurda zanna dönüşür.

Çekirdekten ağacın olması temessül, ağacın çekirdekte hülasalandırılması ise tereşşuh. İtikadımızın tereşşuhu zanlarımızdır. Zanlar tasavvurdadır ve itikadımızın dışa vuruşudur. Zanlar ve itikad birbirini besliyor, hem sebeb hem sonuçturlar. Bir şey sırif sebeb veya sırif sonuç olmak zorunda değil. Hem sebeb hem aynı zamanda netice de olabilir.

(I)

Zeki

Zekavet şimdiki zamana aittir, şimdiki zamanın vasfidir.. Akıl ise , geçmiş ve geleceği şimdiki zamana uygular..ve yaşar.. Zeki insanların geçmiş ve geleceği yoktur şimdiki zamanda ki kısa ve pratik çözümler bulur..bunun adıda bereketsiz zeka manasındaki, zekavet-i betra deniliyor..Yani akıl ile hareket ediyor, kalbi devre dışı yapınca, zekidir.. Akıl ve kalbi bütünlüyen akıllıdır..

Bu akıl yapılrken bu akıl kullanılmadığı için, bu akilla buaklı mutlu etmeye çalışmak zekilikti...yani, bataklıkta patinaj yapmaktadır.. mutlu edemezsin! Bu akilla, bu akıl yapılmadığı için, bu akılı mutlu etmek için bu akılı, yapana bu akılı bağlamaktır.. yani vahye bağlamaktır.. bunun adıda akıllılıktır.. o zaman akıl dımağa kalbin bütünleşmesi nisbetinde insan akıllıdır.. bu insan mazı ve müstakbeli şimdiki zamanda yaşar ve uygular. Zeki ise, kalbden kopuktur, başı ve akılı vardır.. geçmiş ve geleceği yoktur.. anı ve anı yaşar ve anı çözümler üretir..Bu el yapılrken, bu el kullanılmadı. Bu göz yapılrken, bu göz kullanılmadı. Bu akıl yapılrken, bu akıl yoktu..Bu akıldan önce bir akıl olması lazımdı. İşte bu akılı O'na bağlamak Vahiy.. Bu akilla kendisini idare edeceğini zannetmek Zekavettir... Zekavet, akılın ifratıdır...

(I)

Zevk

Lezzetin kaynağı şuunattır, zevk ise esma merkezlidir. Lezzet şuunat-ı zatiyeye bakar, zevk ise onun dışa çıkışı yani neticesi, kışırı, mülk tarafıdır. Ortaya çıkan his zevktir, halet ise lezzettir. Zevk hislere bakar, lezzet latifelere bakar. Lezzet daha cami daha merkezededir. Zevkten lezzete geçemiyorsak kıçırdı kalıyoruz demektir. Lezzet eşyada yoktur, insandadır zevk eşyadadır. Zevk eşyada, lezzet insandadır.

(I)

Zihin

1. Vicdanın anasır-ı erbaası ve ruhun dört havası olan irade, zihin, his, latife-i Rabbanîye, herbirinin bir gayat-ül gayatı var: İradenin ibadetullahtır. Zihnin marifetullahtır. Hissin muhabbetullahtır. Latifenin müşahedetullahtır.

2. Zihnin şebekesi üstünde tersim olunan ve nazar-ı akıl ile alınan suret-i garaz...

3. Kur'anın lisan-ı semavîsinden سَبَّحَ اللَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ veyahut سَبَّحَ سَبَّحَ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبَّعُ وَالْأَرْضُ gibi âyetleri işit, bak! Nasılkı, o ölmüş veya yatmış olan mevcudat-ı âlem sadâsiyla işitenlerin "zihinde" nasıl diriliyorlar, hüşyar oluyorlar, kıym edip zikrediyorlar. Ve o karanlık gökyüzünde birer camid ateşpare olan yıldızlar ve yerde perişan mahlukat, sayhasıyla ve nuruyla; işitenin nazarında gökyüzü bir ağız, bütün yıldızlar birer kelime-i hikmet-nüma ve birer nur-u hakikat-edâ ve Küre-i Arz bir baş ve berr ve bahr, birer lisan ve bütün hayvanlar ve nebatlar birer kelime-i tesbih-feşan suretinde arz-ı dîdar eder.

4. Zihin vicdanda ve vazifesi marifetullahtır. Marifetullah akıl değil, zihnin vazifesidir. Vicdanın ve kalbin akılı zihindir. Zihin iman eder. Akıl itikad eder. Zihin bir ayna. Dimağın

bütünlüğü oraya aksediyor artı zihnin bu tarafı olan vicdan ve kalb ve ruhta olanlar da zihinde harmanlanıyor. Bu vazifeyi yapıyor. Yani dimağî, aklî ilimleri kalbe ve vicdانا dönüştüren bir sistem; zihin. Dolayısıyla zihin marifetullahı üretiyor, akıl ise tefekkürü üretiyor. Zihin illet-i tammeli, akıl ise illet-i tammesizdir.

Dimağın vicdانا giden yolu iz'an. Vicdanda; irade, zihin, his ve latife-i rabbaniye (en dıştan içeriye doğru sıralanışı) var. Ne olduğunu anlamak için, çıkardığı meyveye bak, mahsüle bak. İrade; ibadetullahı üretiyor. Demek ki bilgi, ilim; eylemin kendisi değildir. Nedir o? İradedir. Eylem; kalbin ve hissin temayılatından çıkar, diyor Hutbe-i şamiye 77 de. Zihnin mahsülü; marifetullah. Aklın mahsülü ise, tefekkür. "Zihnin şebekesi üstünde" diyor. Şebeke ilginçtir. Bir şehrın şebekesi. Ağ. Yani zihin bir ağ merkezidir. Onun üstünde tersim olunan, yani resmedilen dimağın bütünlüğüdür. Yani dimağın bütünlüğü gider zihin aynasına. Bu aynanın bir yüzü. Diğer yüzü vicdانا, kalbe ve ruha bakıyor. Kalb ve ruhun dimağla tanışlığı, harmanlaştığı bir alandır; zihin. Bir taraftakini diğer tarafa, diğer taraftakini bu tarafa dönüştürüyor.

Dimağdan gelen verileri vicdanla bütünleyen zihin, hakikatın aynasıdır. Aynı zamanda zihin aynadır, penceredir. İşte biz bu hususî dünyamızı yaşıyoruz. Dışarda hiçbir zaman olamıyoruz. Zihnimiz serbest bölgeye malzeme verir ve kalitesini yükseltir. İçinden çıkışmadığın sana zindan olur. Zihnimiz de, hapishanemizin penceresidir. Veya kuyumuzun merdivenidir.

Zihin; Vücut-u haricî giyme yeridir. Diriliyor. Vücut-u haricîye bürünüyor. Vücut-u haricî giyiyor. Üstad pencereden ağaçca bakıyor, taakkul ediyor. Sonra ilminde (tasdik) ruhlandı. Zihinde ağaç ağaçlıktan çıktı, melaikeye dönüştü. İştenlerin zihinde diyor. Vücut-u haricî giyiyor, yani cismanî oluyorlar, ruhanî oluyor. Nasıl ki cıvcıv makinasında döllenmiş yumurtaya ısı veriyor. vücut-u haricî giyiyor. İlmî vücut değil. İlmî vücut olsa tasdikte olur. Cismanî derken atomik değil ama aynen böyle bir vücut-u haricisi var. Ruhanî.

Kelam-ı İlahî Levh-i mahfuza indi. Orda âyete dönüştü. Âyetten insana, asm'a geldi, vahiy oldu. Vahiy de dimağdaki taakkule geldi. Burda âyât-ı tekviniyeye dönüşüyor, ilim kisvesi giydi. Zihinde ise; vücut-u haricîye geliyor, yani âyetlere dönüşüyor. Sonra peygamber vasıtasiyla o vahye muhatab olan insan, bunu terse dönüştürüyor. Yani şecere-i hilkatkevi sistemin aynısı bizde de çalışıyor. Vahiy geliyor. Bizde ilim kisvesini giyiyor. Sonra zihinde vücut-u haricîye dönüşüyor, âyetlere dönüşüyor, âyât-ı tekviniyeler oluyor. Kalb bunu alınca, iman balını yapıyor. Yani: Zihinden aldığı âyât-ı tekviniyeler kalbde imana dönüşüyor. İmana dönüşünce iman oldu. Allah'a o geliş sürecinin tersini çalıştırıyor.

Cenab-ı Hakk'ın Zatî Sıfatları; Vücut, Beka, Vahdaniyet, Muhalefet-ün lil havadis, Kiyam-ı binnefsihi, Kîdem, Tekvin. Vücut sıfatının insanın sistemindeki en azamî tecelli yeri zihindir. Zihinde vücut-u haricî çıkyor, vücut-u haricîye dönüşüyor. Ayetler akla muhatab oluyor. muhatab olunca evamir-i tekviniyeye dönüşüyor. Ayet geliyor, akıl kabul edince, melekelerimiz gelişiyor. Bu, evamir-i tekviniyeler oluyor. Akıldaki bu evamir-i tekviniyeler zihinde ayat-ı tekviniyelere dönüşüyor. Yani zihin evamir-i tekviniyeleri âyât-ı tekviniyeye dönüştürüyor. Senin cennetin de zihindeki dirilenlerdir, diriltiklerindir. Böylece ezeli ebede zihinde rabtediyor insan...

1-Hutbe-i Şamiye:136, 2-Muhakemat:93, 3-Sözler:373, 4-(I)

Ziya

1. Ziya ile mevcudat görünür, hayat ile mevcudatin varlığı bilinir. Herbirisi birer keşhaftir.
2. Ziya, renk ve cisimlerin görünmesine sebeb olduğu gibi...

3. Nasılki ziya ecsamın görülmemesine sebebdır ve renklerin -bir kavle göre- sebeb-i vücdudur.

4. Zata ayinedir zata işaret ediyor. Ziyada elvan-ı seba var. Güneşten nur çekmez, ziya çıkar, maddeye çarptığı zaman ısı, ışık, renk vs ortaya çıkar. Yani içerişi dışarıya çıkar. Ziya kaynaktır. Hayatı kainattan çıkartırsak, buzdan suyu çıkarmak gibidir. O zaman mevcudat hayatın sıfatıdır. Dışarı çıkışına Hayatın Nuru denir, asla ziya denir. Güneşi sana bi tamamıha taşıyan ziyadır. Sana vurduktan sonra ortaya çıkan Nurdur. Ziye akrebiyete bakar yani onun sana yakınlığı, güneşin sana yakınlığı, Nur ise senin ona yakınlığın. İşin melekutiyet tarafı ziyadır.. ziyanın özelliği mekana ve zaman bağlı olmadan, kendi hakikat ve mahiyetini bozmadan var olandır. Nur ise zaman ve zemine bağımlıdır. Ziye perdesizdir. Ziye zata, sıfata, Nur ise esmaya bakar Nur ziyadan çıkar. Hayatta durduk hayatın Aslina doğru gidersek Ziyaya gideriz, hayattan mahlukiyet meratibine, zuhura, tecellilere bakarsak bu yönün adı Nurdur. Hayatın alem-i şehadete bakan Esma'nın tecellisindeki herbir mertelesi Nurdur. Elektrik Ziye ise, çalıştırıldıkları aletler Nurdur... Ziye kalbtedir, nur dimağdadır.

1-Mektubat:470, 2-İşarat-ül İcaz:178, 3-Sözler:506, 4-(I)

Zuhur

Bir varlığın kendi zatında taayyün ediş nisbeti. Tecelli ve zuhur ve taayyün birbirine yakın manalar olmakla birlikte farklıdır. Tecelli, zuhur edip görünmektedir. Zuhur ise taayyün olmadan imkansızdır. Tecelli, zuhur ve taayyün şeklinde sıralanır.

(II)

Zulümatt

1.Elbette envâr-ı imaniyenin aksi, zulümattır.

2. İman bir bağlı (intisab). Bunun ziddinin kalbdeki hâletidir; zulümattır. İman olmayınca, kalbde bir hâlet olur. Bu hâlet işte zulümattır. Bir şehrde girsen ki ama ışık ve nur yok. Sanki her şeyin üstünü kara perde örtmüştür ve her şeyi yok etmiş. Zulümattır işte böyle bir şey. Her şey var ama hiçbir şey yok.

1- Mektubat:189, 2-(I)

Kaynaklar

Risale-i Nur Külliyatı

(I): Hasan Akar

(II): Murat Dursun

(III): Diğer İstifadeler

Benzer Kelimeler

Bu kısımda anlamları aynı olarak bilinen ancak Risale-i Nur Külliyatında farklı istilahî manalarda kullanılan kelimeler listelenmiştir. Kelimelerin üzerine tıklayarak lügat içerisindeki manalarına ulaşabilirsiniz. Kelime başlığına tıkladığınızda aşağıdaki ilgili kelimeye geri dönebilirsiniz.

[Ahmed \(A.S.M\)](#) , [Muhammed \(A.S.M\)](#)

[Akıl](#) , [Dimağ](#) , [Zihin](#)

[Akrebiyet](#) , [Kurbiyet](#)

[Alem-i Misal](#) , [Levh-i Misalî](#)

[Anahtar](#) , [Miftah](#)

[Ayine](#) , [Mir'at](#)

[Azamet](#) , [Kibriya](#)

[Azazil](#) , [Iblis](#) , [Seytan](#)

[Beden](#) , [Cesed](#) , [Cisim](#)

[Beden-i Misalî](#) , [Gılaf-ı Latif](#)

[Bekabillah](#) , [Fenafillah](#)

[Beseriyet](#) , [İnsaniyet](#)

[Bürhan](#) , [Delil](#) , [Hüccet](#)

[Cüz](#) , [Cüz'î](#)

[Çekirdek](#) , [Tohum](#)

[Cemal](#) , [Kemal](#)

[Dalalet](#) , [Küfür](#) , [Sirk](#)

[Dehşet](#) , [Vahşet](#)

[Delalet](#) , [İma](#) , [İşaret](#) , [Remiz](#)

[Dua](#) , [Münacat](#)

[Duygu](#) , [His](#)

Dünya , Küre-i Arz

Düşünmek , Tefekkür

Ezel , Ebed

Ecel , Mevt , Ölüm

Ehad , Ehadiyet

Emr-i İtibari , Emr-i Nisbi

Enâniyet , Ene

Enmuzec , Fihrist

Ervah-ı Âliye , Ervah-ı Tayyibe

Fitrat , Hilkat

Hadsız , Nihayetsiz

Hakikat , Mahiyet

Halk , İcad

Hamd , Şükür

Hatem , Mühür , Sikke , Turra

Havf , Korku

Hidayet , İman , İslamiyet , İtikad

İbadet , Ubudiyet

İhtiyar , İrade , Meyelan

İmam-ı Mübin , Kitab-ı Mübin

İnbisat , İnkişaf , İntişar

İntisab , Münasebet

İntizam , Mizan , Nizam

İstidat , Kabiliyet

İstigfar , Tövbe

Kainat , Şecere-i Hilkat

Kanun , Namus

Kizb , Yalan

Küll , Külli

Latife-i Rabbaniye , Latife-i İnsaniye

Lezzet , Zevk

Ma'kes , Mazhar

Mana-yı Harfi , Mana-yı İsmi

Misal , Timsal

Muhal , Müimteni

Muhit , Mutlak

Müdakkik , Muhakkik

Mülk , Melekût

Müşahede , Rü'yət

Mütalaa , Müzakere

Namaz , Salât

Nur , Ziya

Nübüvvet , Risalet

Oruç , Savm , Sıyam

Recâ , Ümit

Resail-in Nur , Risale-i Nur , Risâlet-in Nur

Rububiyet , Uluhiyet

Sır , Tılsım

Sima , Suret

Sekk , Sübhe

Taayyün , Teşahhus

Tebeddül , Tegayyür

Tecelli , Tezahür

Temessül , Teressüh

Tercih bila Müreccih , Tereccuh bila Müreccih

Ülfet , Ünsiyet

Vahdaniyet , Vahdet , Vâhid , Vâhidiyet

Vehim , Vesvese

İÇİNDEKİLER

Önsöz	1
A	2
A'mal-i Sâliha	2
Acz	2
Adalet	2
Adalet-i Mahza	3
Adem	3
Adem-i Kabul	5
Adetullah	6
Afaki	6
Ahir	7
Ahlak	7
Ahmed (A.S.M)	8
Ahsen-i Takvim	8
Ahval	8
Akıl	9
Akrebiyet	9
Alâ-yı İlliyyîn	10
Alem	10
Alem-i Berzah	11
Alem-i Gayb	11
Alem-i Misal	12
Alem-i Şehadet	13
Allah	13
Allah-ü Ekber	14
Anahtar	14
Antika	14
Arafat	14
Araz	15
Arş	15
Arş-ı Azam	15
Asfiya	16
Aşk	16
Âta	17
Âyât-ı Tekviniye	17
Ayet	18
Ayet-i Kübra	19
Ayet-ül Kürsi	19
Ayine	19
Ayine-i Samed	20
Aynelyakîn	20
Aynen öylede	22

Azamet	22
Azamet-i Hakikiye	22
Azazil	23
Azrail (A.S)	23
B	25
Barla Lâhikası	25
Bast	25
Batın	25
Beden	26
Beden-i Misalî	27
Bedihi Kader	28
Beka	28
Bekabillah	28
Belâgat	29
Belâgat-ı Kur'aniye	29
Belki	29
Berzâh	29
Beşeriyet	30
Bid'a	31
Bil-fiil	31
Bil-kuvve	31
Buharat-ı müzahrefe	32
Burak	32
Bürhan	32
C-Ç	34
Cebraîl (A.S)	34
Cehalet	35
Cehennem	35
Celal	36
Cemal	37
Cenab-ı Hak	37
Cennet	39
Cerbeze	40
Cesed	40
Cesed-i Necmî	41
Cevab	41
Cevher	41
Cenzalet	41
Ciddiyet	42
Cihaz	42
Cilve	42
Cilve-i Hayat	42
Cisim	42
Cismaniyet	43
Cüz	44

Cüz'î	44
Cüz-i İhtiyari	45
Çekirdek	47
D	48
Dabbet-ül Arz	48
Dâî ve Muktazi	48
Daire-i Hayat	48
Daire-i İlim	49
Dalalet	49
Dar-ı Saadet	50
Dehşet	50
Delalet	50
Delil	51
Demek-Elhasıl	51
Deveran	51
Dikkat	52
Dimağ	52
Dirayet	54
Desise	54
Doğru	54
Dua	55
Duygu	55
Dünya	56
Düşünmek	57
E	58
Ebed	58
Ecel	58
Edille-i Nuriye	58
Ehad	59
Ehadiyet	59
Ehl-i Bida	60
Ehl-i İtikad	61
El-cevab	61
Elhamdülillah	61
Emanet-i Kübra	62
Emanet-Nur-Anahtar	62
Emirdağ Lâhikası	62
Emr-i İtibari	63
Emr-i Kün Feyekün (Kaf-Nun Tezgahı)	64
Emr-i Nisbi	64
Enâniyet	65
Endişe	66
Ene	67
Enfüsî	69
Enmuzec	70

Ervah-ı Âliye	70
Ervah-ı Habise	71
Ervah-ı Tayyibe	72
Esbab	72
Esfel-i Safilîn	73
Esîr	73
Esma	74
Esma-i Fiiliye	75
Esma-i Zatiye	75
Evamir-i Tekviniye	75
Evet	77
Evham	77
Evliya	77
Evvel	77
Ezcümle	78
Ezel	78
F	80
Faaliyet	80
Fakr	80
Fâsık	80
Fâtır	81
Fehim	81
Felsefe	82
Fena-i Mutlak	82
Fenafillah	82
Ferd	83
Ferdiyet	83
Fesahat	83
Fîsk	84
Fîrat	84
Fihrist	85
G	86
Gavsiyet	86
Gaye-i İnsaniyet ve Vazife-i Beşeriyet	86
Gayr-ı Şuuri Şükür	86
Gayri Müslim Mü'min	86
Gîybêt	87
Gîlaf-ı Latif	87
H	89
Hads	89
Hadsiz	89
Hakaik-i Eşya	89
Hakaik-i Nisbiye	90
Hakikat	90
Hakikat-ı Akrebiyet-i İlahiye	90

Hakikat-ı İlahiye	91
Hakikat-ı İnsaniye	91
Hakikat-ı İslâmiyet	92
Hakikat-ı Kevniye	92
Hakikat-ı Muhammediye (A.S.M)	92
Hakikat-ı Mümkinat	93
Hakikat-ı Namaz	94
Hakikat-ı Rahmet	94
Hakikat-ı Rububiyet	94
Hakikat-ı Salât	94
Hakikat-ı Tevekkül	94
Hakikat-ı Ubudiyet-i Ahmedîye (A.S.M)	94
Hakikat-ı Uluhiyet	95
Hakikat-ı Zaman	95
Hakîkî Terakki	95
Hakimiyet	95
Hakkâlyakîn	95
Hâlet	97
Halk	98
Haliçe	98
Halis Muhabbet	99
Hamd	99
Hatem	100
Hava Sahifesi	100
Havf	100
Hayat	101
Hayatının Saadet içindeki Kemali	101
Hayatının Sîrr-ı Hakikati	101
Hayret	102
Hem	102
Heva	102
Heves	102
Hillet	103
Hisset	103
Hızır (A.S)	103
Hiçlik	104
Hidayet	105
Hikmet	105
Hikmet-i Tamme	105
Hilafet-i Kübra	105
Hilkat	106
His	106
Hüccet	107
Hürriyet	108
Hüsün	109

Hüviyet	109
I-İ	110
İcâz	110
İma	110
İtlak	110
İ'caz	111
İbadet	111
İblis	111
İcad	112
İctihad	112
İhata	113
İhlas	113
İhtiyar	113
İkan	115
İksir	116
İktiran	116
İktisad	116
İlah	117
İlham	117
İlim	119
İlle-i Gaiye	120
İillet-i Tâmme	120
İlmelyakîn	120
İltizam	122
İmam-ı Mübin	123
İman	124
İmkân	125
İmkân-ı Aklî	125
İmkân-ı Vehmî	125
İmkânî Vûcud	126
İmtisal	126
İn'ikas	128
İnad	129
İnbisat	129
İnfial	129
İñkar	130
İñkişaf	130
İnsan-ı Kâmil	130
İnsaniyet	130
İnsibağ	132
İntisab	133
İntişar	134
İntizam	134
İrade	135
İrfan	137

İrtisam	138
İslamiyet	138
İsm-i A'zam	138
İsrafil (A.S)	140
Istibdat	140
İstidat	141
İstidraç	141
İstiğfar	141
İstiğna-i Zatî	141
İstikamet	142
İşaret	142
İşte	143
İtikad	143
İttihad	145
İz'an	145
K	147
Kab-ı Kavseyn	147
Kabiliyet	150
Kabir	150
Kabul-ü Adem	151
Kabz	152
Kader	152
Kainat	155
Kalb	155
Kanaat	156
Kanun	156
Kanun-u Emr	157
Kastamonu Lâhikası	157
Kavanın	158
Kayyum	158
Kaza	158
Kelam	159
Kelam-ı İlahi	159
Kelime	160
Kelime-i Şehadet	160
Kemal	160
Kemalat	160
Kemal-i İhlas	161
Kerîm	161
Kevn	161
Keyfiyet	161
Kibriya	161
Kitab-ı Mübin	162
Kizb	163
Korku	163

Kör Hissiyat	163
Kudret	164
Kudsiyet	166
Kur'an	166
Kurbiyet	168
Kutbiyet	168
Kuva	169
Kuvve-i Akliye	169
Kuvve-i Gazabiye	170
Kuvve-i Hafıza	171
Kuvve-i Şeheviye	172
Kuvvet	172
Küfür	173
Küll	174
Külli	174
Külliyyet	175
Kün	175
Küre-i Arz	176
Kürs	176
L	177
Lafız	177
Latif	177
Latife	177
Latife-i İnsaniye	178
Latife-i Rabbaniye	178
Letaif-i Aşere	179
Levh-i Mahfuz	179
Levh-i Mahv İsbat	180
Levh-i Misalî	181
Lezzet	181
M	183
Maddi Hayat-ı Muhammediye (A.S.M)	183
Maddi Nefs-i Emmare	183
Madem-Elbette	184
Mahiyet	184
Mahiyet-i İnsaniye	184
Mahiyet-i Muhammediye (A.S.M)	185
Mana	185
Mana-yı Harfi	186
Ma'kes	186
Makule	187
Mana-yı İsmi	187
Manevi Hayat-ı Muhammediye (A.S.M)	188
Manevî Nefs-i Emmare	188
Mârifet	189

Marifet Ehli	189
Mârifetullah	189
Mazhar	190
Mec'ul	190
Mekan	191
Melek	191
Melekût	193
Menhiyat	194
Meratib-i Velayet	194
Mesele	194
Mevadd-ı Şerire	194
Mevcud-u Meçhul	195
Mevt	195
Meyelan	196
Meyve	196
Miftah	197
Mikâil (A.S)	197
Mir'at	198
Miraç	198
Misal	200
Mizan	200
Muamma-i Hilkat (Müşkil)	201
Muhabbet	201
Muhakeme	202
Muhakkik	202
Muhal	202
Muhammed (A.S.M)	202
Muhit	203
Mutlak	203
Müdakkik	203
Mühür	204
Mülk	204
Mümkin	204
Mümteni	205
Münacat	205
Münasebet	206
Münazara	206
Münker-Nekir	207
Müslim-i Gayr-ı Mü'min	208
Müsemma	209
Müşahede	209
Mütalaa	210
Müteşabihat	210
Müvazene	210
Müzakere	210

N	212
Nakış	212
Namaz	212
Namus	213
Nasıl ki- Mesela	213
Nazar	213
Nazari Kader	213
Nazm-ı Maani	214
Nefis	214
Nihayetsiz	215
Nisbet	215
Niyet	215
Nizam	216
Noksaniyet	217
Nokta	217
Nokta-i İstimdad	217
Nokta-i İstinad	218
Nota	218
Nur	218
Nur-u Hidayet	218
Nur-u İman	218
Nur-u Muhammedî (A.S.M.)	219
Nübüvvet	219
Nükte	220
O-Ö	221
Oruç	221
Ölüm	221
Ömür	222
P-R	223
Perde	223
Rahim	223
Rahman	224
Recâ	224
Remiz	224
Resail-in Nur	225
Reşha	225
Rıza-yı İlahî	226
Risale-i Nur	226
Risalet	226
Risalet-i Ahmedîye (A.S.M.)	228
Risalet-i Muhammediye (A.S.M.)	228
Risâlet-in Nur	229
Rububiyet	229
Ruh	230
Rumuz	231

Rüsuh	232
Rüşd	232
Rü'yet	232
S-Ş	234
Saadet-i Ebediye	234
Sabır	234
Sadakat	234
Sadeleştirmeye	235
Salabet	235
Salât	236
Salavat	236
Saltanat	237
Samed	237
Samediyet	237
Sarahat	237
Savm	238
Sebat	238
Sefahet	239
Sekerat	239
Selaset	239
Selam	240
Sema	240
Serbest Bölge	241
Sergerdan	244
Sermediyet	245
Serseri	245
Sevab	245
Seyyiat	246
Sıdk	246
Sıfat	246
Sıla-ı Rahim	247
Sır	247
Sırat Köprüsü	247
Sırat-ı Müstakim	248
Sırr-ı Hayat	248
Sırr-ı İhlas	248
Sırr-ı İhlas-ı Hakiki	248
Sırr-ı İmtihan ve Sırr-ı Teklif	249
Sırr-ı İnsanî	249
Sırr-ı Mi'rac-ı Ahmedî (A.S.M.)	250
Sırr-ı Rahmet	251
Sırr-ı Rububiyet	251
Sırr-ı Şefkat	251
Sırr-ı Teslimiyet	251
Sırr-ı Uhuvvet	251

Sırr-ı Vahdet	251
Siyam	252
Sidretü'l-Münteha	252
Sikke	252
Sikke-i Tasdîk-i Gaybî	253
Sima	253
Siracun Nur	253
Siracür Sürc	253
Sirayet	253
Suret	255
Sübhanallah	255
Sünnet	256
Sünnet-i Seniyeye ittiba	256
Sünnetullah	256
Sünuhat	256
Şahs-ı Manevî	256
Şahsiyeti Muhammediye (A.S.M)	258
Şeair	259
Şecere-i Hilkat	259
Şefkat	259
Şekk	259
Şeriat-ı Fîtriye	260
Şeriat-ı İlahiye	260
Şeriat-ı İslamiye	260
Şeytan	260
Şirk	261
Şöyleki	262
Şua	262
Şuunat	262
Şuunat-ı Mukaddese	262
Şuur	263
Şuur-u İmanî	264
Şübhe	265
Şûkr-ü Fîtrî	265
Şûkr-ü Hakiki	265
Şûkr-ü Külli	265
Şûkr-ü Manevî	265
Şûkr-ü Örfi	266
Şükür	266
Şümullü İlham	267
T	269
Taakkul	269
Taassub	270
Taayyün	270
Tabiat	272

Tahattur	273
Tahayyül	273
Takva	275
Talebe	276
Tasavvur	276
Tasdik	278
Tebeddül	279
Tecelli	279
Tecerrüd	280
Teemmül	281
Tefekkür	282
Tegayyür	283
Teklif	283
Tekvin	283
Temessül	286
Temlik	286
Temsil	287
Tenezzülât-ı İlahiye	287
Tercih bila Müreccih	287
Tereccuh bila Müreccih	288
Tereddüd	289
Tereşşuh	289
Tesadüf	289
Tesanüd	290
Teslimiyet	290
Teşahhus	291
Tevafuk	293
Tevekkül	293
Tevhid	294
Tevhid-i Hakiki	295
Tevhid-i Zahirî	295
Tevil	295
Tezahür	295
Tezekkür	296
Tılsım	296
Tılsım-ı Kainat (Muğlak)	297
Timsal	297
Tiryak	298
Tohum	298
Tövbe	298
Turra	299
U-Ü	300
Ubudiyet	300
Uluhiyet	300
Ukde-i Hayatiyye	302

Ülfet	302
Ümit	302
Ümmi	303
Ünsiyet	303
Ünvan	304
Üslub	304
V	305
Vacib-ül Vücud	305
Vahdaniyet	305
Vahdet	305
Vahdet-ül Vücud	306
Vahdet-üş Şuhud	306
Vâhid	306
Vâhid-i Kiyasî	307
Vâhidiyet	307
Vahiy	307
Vahy-i Zımnî	309
Vahşet	310
Vefa	311
Vehim	311
Velayet	312
Velayet-i Kübra	312
Veraset-i Nübûvvet	313
Vesvese	313
Vicdan	314
Vücub	315
Vükûd	316
Y	317
Yakaza	317
Yalan	317
Ye'cuc-Me'cuc	317
Ye'is	318
Z	320
Zahir	320
Zaman	320
Zan	321
Zeki	323
Zevk	323
Zihin	323
Ziya	324
Zuhur	325
Zulümat	325
Kaynaklar	326
Benzer Kelimeler	327

Ahmed (A.S.M) , Muhammed (A.S.M)	327
Akıl , Dimağ , Zihin	327
Akrebiyet , Kurbiyet	327
Alem-i Misal , Levh-i Misalî	327
Anahtar , Miftah	327
Ayine , Mir'at	327
Azamet , Kibriya	327
Azazil , İblis , Şeytan	327
Beden, Cesed , Cisim	327
Beden-i Misalî , Gılaf-ı Latif	327
Bekabillah , Fenafillah	327
Beşeriyet , İnsaniyet	327
Bürhan , Delil , Hüccet	327
Cüz , Cüz'î	327
Çekirdek , Tohum	327
Cemal , Kemal	327
Dalalet , Küfür , Şirk	327
Dehşet , Vahşet	327
Delalet , Îma , İşaret , Remiz	327
Dua , Münacat	327
Duygu , His	327
Dünya , Küre-i Arz	328
Düşünmek , Tefekkür	328
Ezel , Ebed	328
Ecel , Mevt , Ölüm	328
Ehad , Ehadiyet	328
Emr-i İtibari , Emr-i Nisbi	328
Enâniyet , Ene	328
Enmuzec , Fıhrıst	328
Ervah-ı Âliye , Ervah-ı Tayyibe	328
Fıtrat , Hilkat	328
Hadsız , Nihayetsiz	328
Hakikat , Mahiyet	328
Halk , İcad	328
Hamd , Şükür	328
Hatem , Mühür , Sikke , Turra	328
Havf , Korku	328
Hidayet , İman , İslamiyet , İtikad	328
İbadet , Ubudiyet	328
İhtiyar , İrade , Meyelan	328
İمام-ı Mübin , Kitab-ı Mübin	328
İnbisat , İnkişaf , İntişar	328
İntisab , Münasebet	328
İntizam , Mizan , Nizam	328
İstidat , Kabiliyet	328

İstiğfar , Tövbe	328
Kainat , Şecere-i Hilkat	328
Kanun, Namus	328
Kizb , Yalan	329
Küll , Külli	329
Latife-i Rabbaniye , Latife-i İnsaniye	329
Lezzet , Zevk	329
Ma'kes , Mazhar	329
Mana-yı Harfi , Mana-yı İsmi	329
Misal , Timsal	329
Muhal , Mümteni	329
Muhit , Mutlak	329
Müdakkik , Muhakkik	329
Mülk , Melekût	329
Müşahede , Rü'yet	329
Mütalaa , Müzakere	329
Namaz , Salât	329
Nur , Ziya	329
Nübüvvet , Risalet	329
Oruç , Savm , Sıyam	329
Recâ , Ümit	329
Resail-in Nur , Risale-i Nur , Risâlet-in Nur	329
Rububiyet , Uluhiyet	329
Sır , Tılsım	329
Sima , Suret	329
Şekk , Şübhe	329
Taayyün , Teşahhus	329
Tebeddül , Tegayyür	329
Tecelli , Tezahür	329
Temessül , Tereşşuh	329
Tercih bila Müreccih , Tereccuh bila Müreccih	330
Ülfet , Ünsiyet	330
Vahdaniyet , Vahdet , Vâhid , Vâhidiyet	330
Vehim , Vesvese	330